

Ulibra wi
Naşibaṭi

New Testament and Shorter Old Testament in Mankanya

Ulibra wi Naşibaŋi New Testament and Shorter Old Testament in Mankanya

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mankanya

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mankanya

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Dec 2021

a40dd8c3-0687-5ed7-bd1a-ef16ae8e3b9c

Contents

MACI	1
MARKUF	59
LUK	94
YOWAN	155
ULEMP	197
ROM	255
1 KORINT	281
2 KORINT	306
GALATIYA	322
EFET	332
FILIP	341
KOLOF	348
1 TETALONIK	354
2 TETALONIK	360
1 TIMOTE	364
2 TIMOTE	372
TIT	377
FILEMON	381
HEBĒRĒ	383
YAKOB	403
1 PIYEER	410
2 PIYEER	418
1 YOWAN	423
2 YOWAN	430
3 YOWAN	432
YUDA	434
Uko wi bayuu- jun Yowan	437

Uṭup Ulil Unuura wi Maci apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Maci apiitun. Maci awoon nakobraar daaṣa i Yetu abiiṅ adu adola kē akak naṭaṣarul. Maci awo alon ṭi banjañan biki Yetu ajakun aji baya bado kaṭup Uṭup Ulil Unuura babot baṭooran pntuk pi banfiyaaruṅ du dko di bakyahan. Maci aṭup ṭi ulibra wi jibi Yetu abukiin, na uko wi adolon ṭi umundu wi na uko wi ajukanun bañaan, na pkeṭ pi nul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu aṭup na bañaan na mntēṅ, ajeban bamaakal, adook ḡntaayi, ado iko itum maakan iñonjarēnaan ṭi kadun ki bañaan. Maci aṭup Uṭup Ulil Unuura wi pa bayiṭul bayuday kadiimanaan baka kē na manjoonan Yetu awoon nabuuran bañaan i baṭupar Naṣibaṭi baṭaruṅ aṭiiniyaan ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi, kē iko yi baṭupuṅ ṭi a bti ji abi ado kabi, idolanaa. Ul awoon naṣih ambiin awo i kabi. Uko mēnt ukaan kē bañaan babi bawut katimul adola « Abuk Dayiṭ », ṭiki Dayiṭ abiiṅ awo naṣih naweek i bañaan biki Iṭrayel, banwoon bañaan biki Naṣibaṭi. Kē wi Yetu adoon adiiman bañaan biki Iṭrayel uko wi Pṣih pi Naṣibaṭi, baweek biki baka

badoon apok pok Yetu. Wi Yetu akeṭun, badook baṭaṣarul aneean baka bakak baneej du dko dñehanaani di baka. Bukal kē baṣē wayṣēr ṭi umundu aṭup bañaan bti Uṭup Ulil Unuura.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pntaali pi Yetu na kabuka ki nul (1.1–2.23)
2. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (3.1–12)
3. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana akdoon na pguura ajuban (3.13–4.11)
4. Yetu aṭup uko unklun kabi, ajeban bamaakal, ado mlagre du Galilay (4.12–18.35)
5. Yetu apēnna Galilay pya Yerutalem (19.1–20.34)
6. Kanēm kabaanṣaani ki Yetu ṭi umundu wi, pwayēṣ pi bawayṣulun na pkeṭul (21.1–27.66)
7. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (28.1–20)

Pntaali pi Yetu

1 Pntaali pi Yetu Krittu, anwoon abab *Dayiṭ naṣih abot awo abab *Abraham pii pi : 2 Abraham abuk Iṭaak, Iṭaak abuk Yakob, Yakob abuk Yuda na babak aṣin*. 3 Yud abuk Peret na Fera. Tamar[☆] awoon anin baka, Peret abukun Hetron, Hetron abuk Ram. 4 Ram abuk Aminadab, Aminadab abuk Naaton, Naaton abuk Falmon. 5 Falmon abuk Boot. Anin Boot awo Rahab[☆]. Boot abuk Obed. Anin Obed awo Rut[☆].

* 1:2 Yuda na babak aṣin : Biinṭ iñeen na batēb biki bawo baweek biki knaali ki Iṭrayel. ☆ 1:3 Natenan ṭi Ujuni 38.27–30. ☆ 1:5 Natenan ṭi Yotuwa 2. ☆ 1:5 Natenan ṭi Rut.

Obed abuk Yete ; ⁶ Yete abuk Dayiṭ naṣih.

Dayiṭ abuk Talomonḡ, anin Talomonḡ abiiṅ awo ahar Uriye*. ⁷ Talomonḡ abuk Roboham, Roboham abuk Abiya, Abiya abuk Ataf. ⁸ Ataf abuk Yotafat, Yotafat abuk Yoram†, Yoram abuk Oṭiyat ; ⁹ Oṭiyat abuk Yohatam, Yohatam abuk Akat, Akat abuk Hetekiyat ; ¹⁰ Hetekiyat abuk Manate, Manate abuk Amon, Amon abuk Yotiyat ; ¹¹ Yotiyat abuk Yekoniya na babuk aṣin ṭi wal wi bamobuṅ bañaanḡ biki *Itrayel aṅooṭ utaak wi Babilon.

¹² Wi bamobuṅ bañaanḡ biki Itrayel ayaanaan Babilon, Yekoniya abuk Falatiyel, Falatiyel abuk Torobabel. ¹³ Torobabel abuk Abiyud, Abiyud abuk Eliyakim, Eliyakim abuk Ator. ¹⁴ Ator abuk Fadok, Fadok abuk Akim. Akim abuk Eliyud, ¹⁵ Eliyud abuk Eleyatar, Eleyatar abuk Mathan, Mathan abuk Yakob‡. ¹⁶ Yakob abuk Yotef, ayin *Mariya, ambukuṅ Yetu i bajaanḡ badu Krittu.

¹⁷ Iwuunḡ injunuṅ du Abraham te Dayiṭ iwo iṅeen na ibaakër ; injunuṅ du Dayiṭ te wal wi bamobuṅ bayuday ayaanaan Babilon, iwo iwuunḡ iṅeen na ibaakër, injunuṅ du wi bamobnuṅ baka ayaanaan Babilon te ubuka Krittu, iwo iwuunḡ iṅeen na ibaakër.

Kabuka ki Yetu (Luk 2.1-7)

¹⁸ Yetu abuka hënk : Mariya anin ajokar na Yotef. Kë, wi bawoonḡ baandobi niimar, kë Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣë do kë Mariya awo na kayiṅ. ¹⁹ Yotef anjokuluṅ, anwoonḡ ñiintḡ natool abot awo aanḡal ppeeta ṭi kadun ki bañaanḡ, aji ṭi uṣalul agar baniw na a bë aankṭup bañaanḡ. ²⁰ Jibi awoonḡ na uṣal waṅ, kë uwanjut wi Ajugun uloṅ uṣë pën awinana ṭi ṅṭaafi aji na a : « Yotef, abuk Dayiṭ, kkali pyeenk Mariya du katohu, awo aharu. Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ukaanḡ kë awo na kayiṅ. ²¹ Aluṅ kabuk napoṭ ñiintḡ, i iktuunḡ katim ki YetuŠ, ṭiki ul akluṅ kabuuran pntaali pi nul ṭi ipekadu yi pa. »

²² Iko mënṭ bti iyuuj kë uko wi Ajugun abiiṅ aṭup aṭëpna ṭi *naṭuparul idolanaa, aji : ²³ « *Ñaaṭ anwoonḡ aamme ñiintḡ aluṅ kawo na kayiṅ, kabuk napoṭ ñiintḡ, baluṅ kaṭu'a katim ki Emanuwel* »* uwoonḡ : « Naṣibaṭi awo ṭi ptoofun. »

²⁴ Wi Yotef atenuṅ, ado jibi uwanjut ujakuluṅ: ajej Mariya kë awo aharul ²⁵ aṣë wo aanwinar na a kë adoo buk napoṭ ñiintḡ i aṭuunḡ katim ki Yetu.

2

Bayaanṭ banwoonuṅ umayar unuur babi pwin Yetu

* 1:6 Natenan ṭi 2 Famiyel 12. † 1:8 Yotafat abuk Yoram : Na manjooonan Yotafat awo ateen aṣin Yoram. ‡ 1:15 Kajunna ṭi Torobabel te Yakob, Maci alut iwuunḡ itum.

Š 1:21 Yetu : dawoonḡ : « Ajugun abuuran. » * 1:23 Itayi 7.14.

¹ Yetu abuka du ubeeka wi *Betleyem du utaaak wi *Yuda, ti wal wi *Herod awoon naŝih. Ti wal mēnt wun, kē biint bame njah baŝē pēnna umayar unuur aban ti Yerutalem, ² aŝē hepar aji : « Tuŋ di di Naŝih i bayuday ambukiin awoon ba? Nwin ujah wi nul du utaaak wi nun, aŝē bi pdēmana. »

³ Wi Herod naŝih atiinkun uko waŋ, ayewlaa ukaan kē bañaan biki Yerutalem bti bakak ayewla. ⁴ Ado *baŝenan baweek na *bajukan Bgah bti kē bayiti, aŝē hepar baka dko di *Krittu awoon i kabuknaana. ⁵ Kē bateema aji : « Du Betleyem du utaaak wi Yuda, waŋ wi wi *Naŝupar Naŝibaŝi apiitun :

⁶ « *Iwi Betleyem, mboŝ mi utaaak wi Yuda mēnt iwoon ufēt umpoŝētaanun ti Yuda ; ti iwi di naŝih akpēnnun ul akwoon nayafan i Itrayel, pntaali pi naan.* »[✧]

⁷ Wal mēnt kē Herod aŝē bop adu biint bame njah, ado kē baŝupa bnuura wal wi ujah ujaan upēn. ⁸ Wi wi aŝaan ado baka kē baya du Betleyem, aji na baka : « Nayaan nahepar bnuura ti uko wi napoŝ mēnt, woli naya wina, nabi kaŝupēn, nhilna kak nya ndēmana. » ⁹ Wi naŝih ajakuŋ haŋ, kē baŝē ya ; wi wi ujah wi babin awin uŝaan apēn, awo ti kadun ki baka, te adoo ya ataŋ na dko di napoŝ awoon

aŝē naŝ. ¹⁰ Wi bawinun ujah aŝē lilan maakan. ¹¹ Banej ti katoh, awin napoŝ na Mariya anin, aŝē nup adēmana. Bahaabēŝ wal mēnt nmañ ni baka apēnan da uwuuru, na mnkulan*, na ukēra ujuŋ ulil pŝēkēñ, aŝena. ¹² Kē Naŝibaŝi aŝē diiman baka ti nŝaafi kē baanwo i kakak du Herod, wi wi baŝaan aŝēpna bgah blon akak utaaak wi baka.

Yotef na aharul baŝi na abuk baka aya Ejiptu

¹³ Wi biint bame njah bayaan, kē uwanjut wi Ajugun uŝē pēn awinana ti nŝaafi ti kadun ki Yotef aji na a : « Naŝiin, ijej napoŝ na anin, naŝi naya Ejiptu, iŝo da te wal wi nji kabin kaŝupu, ŝiki Herod abi kado karab napoŝ pa pfiŋa. » ¹⁴ Kē Yotef anaŝa na utejan, ajej napoŝ na anin kē baya Ejiptu. ¹⁵ Baya ŝo da te wal wi *Herod akeŝun. Uko mēnt uyuuj kē uko wi Ajugun abiin aŝup aŝēpna ti *naŝuparul udolana : « *Du Ejiptu di di nduunun abuk naan* »[✧]

¹⁶ Wi Herod ammeen kē bame njah baguura, adeebaŝ maakan. Ayil wal mēnt du Betleyem na ti nŝēt nŝanogun da bti aji bafin bapoŝ biint bti banwoon baampel nŝubal nŝēb, ŝiki bame njah baŝupa wal wi napoŝ abukiin. ¹⁷ Hēnk di di uko wi Yeremiya Naŝupar Naŝibaŝi abiin aŝup udolaniin : ¹⁸ « *Pdiim pi nŝaŝ alon patiinkana du ubeeka wi Rama,*

[✧] 2:6 Mike 5.2. * 2:11 Mnkulan : Manwo pŝaak pi mnko, pi bajaan bakayan. Udu wi pa ulil pŝēkēñ. Pŝaak mēnt patam maakan. ✧ 2:15 Hotey 11.1.

*ηwooni na mn̄t̄eg mweek :
Rakel akwooniirun babukul ;
aşē nooran pyompan,
ṭiki bakeṭi. »**

*Yotef awoona Ejiptu abi
afēt̄ ṭi Nataret*

19 Wi *Herod akeṭun, kē uwanjut wi Ajugun uşē pēn awinana ṭi kadun ki Yotef ṭi ṇṭaafi du Ejiptu. 20 Uji na a : « Naṭiin, ijej napoṭ na anin, nakak utaak wi *Itrayel : banjalun pfiṇ napoṭ bakeṭi. » 21 Kē Yotef anaṭa ajej napoṭ na anin, akak Itrayel. 22 Kē wi ameen kē *Arkelayut ahiiṇun utaak wi *Yuda wi Herod aṣin akeṭun, kē aşē ṭi pya da. Naṣibaṭi ayuuja ṭi ṇṭaafi kē awo i kaya utaak wi *Galilay†. 23 Aya afēt̄ du ubeeka ulon wi bajaṇ badu *Nataret, hēnk uko wi *baṭupar Naṣibaṭi bajakuṇ udolanaa : « *Alun kadu'ana ṇiint̄ i Nataret.* »

3

*Yowan Nabattaar aji na
bañaan̄ bawut pjuban baṭēlēş
ṇbida*

*(Markut 1.1-8; Luk 3.1-18;
Yowan 1.19-28)*

1 Wi ṇṣubal ṇṭum ṇaṭēpun, kē *Yowan Nabattaar aşē pēn awinana, aṭup du *pndiiş pi *Yuda 2 aji na bañaan̄ : « Nawutan pjuban, naṭēlēş ṇbida, ṭiki *Pṣih pi Baṭi paṇogi. » 3 Uko wi nul wi wi *Itayi *Naṭupar Naṣibaṭi aṭiiniyaanun aji :

*« Pdiim ploṇ pahuuran du
pndiiş aji :*

*“Nabomaan bgah bi Ajugun
akluṇ kaṭēpna,
nadolana ilēl itool.” »**

4 Yowan awohara kamişa ki babomanun na pfaal pi untaam wi pnkunkaali aşē tan katēl ṭi blank ; aji de ṇguul na mnob. 5 Wal mēnt̄ kē bañaan̄ biki ubeeka wi Yerutalem na utaak wi Yuda bti, na utaak wi bdēk bi Yordan bti başē ya du a. 6 Baji babi kaṭup ipekadu yi baka kaşē do *babattaar baka ṭi bdēk bi Yordan.

7 Wi Yowan awinun kē *bafaritay na *bataduk batum kē bakbi pyeenk batitmu ṭi a, kē aşē ji na baka : « An, nawo pntuni pi ṇṇfunan! In ahoopaṭanaṇ aji naṭi udeeb wi Naṣibaṭi unkmbiin̄ ba? 8 Nadoon kado keeri iko inkyuujun kē nawut pjuban abot aṭēlēş ṇbida. 9 Nawutan kaşal kaji : “Ṇwo biki pṣini pi Abraham!” Dṭupan, Naṣibaṭi ahilan kakakan mnlaak mi babuk Abraham. 10 Ptibi padobi bēkan bēkan ṭi mnko uṭeeh, bko banwoon̄ baankbuk mnko mnuura bafal kafēl du bdoo.

11 « Nji, dji kabattaaran na meel kadiimanaan kē nawut pjuban aṭēlēş ṇbida ; kē anṣaan̄ abi ṭi kafēṭ naan aşē dēm apelēn maakan, mēndoo ṇoom ṇoom kamēbana iṣapaat ; ul alun kabattaaran na Uhaaş wi Naṣibaṭi na bdoo. 12 Awo na kajeṭ ṭi iṇen, aweey kapaṭēş ptiiṇ na plēfar. Aya katoor ptiiṇ ṭi pnkuti kaşē

* 2:18 Yeremiya 31.15. † 2:22 Utaak wi Galilay : Dul di di aṭa Arkelayut awoon̄ naṣih. * 3:3 Itayi 40.3.

kafël plëfar du bdoo banwoon
baankjëmşa. »

Batitmu bi Yetu
(Markut 1.9-11; Luk 3.21-
22)

13 Wal mënṭ kē Yetu ašë
pënna utaak wi *Galilay, abi
bdëk bi Yordan, *Yowan
ahilna abattaara. 14 Kē Yowan
ašë pok, aji na a : « Nji
dwoon kayeenkna batitmu
ṭi iwi, kē išë bi ṭi nji! »
15 Kē Yetu ašë teema aji : «
Duni idinan uko mënṭ. Aa,
hënk di di ṛwoon i kado uko
bṭi wi Našibaṭi aṇaluṇ. »
Kē Yowan adinani. 16 Wi
Yetu ayeenkaṇ yeenk batitmu
apën ṭi meel, kē baṭi bašë
haabëşa ṭi dko mënṭ. Awin
*Uhaaş wi Našibaṭi kē uwala
ṭi a ji ubalab ufaatal. 17 Kē
pdiim ploṇ pašë pënna baṭi
aji : « Iwi iwoon abuk naan,
dṇalu maakan, dmaganu. »

4

Untaayi Uweek ula pguur
Yetu du pndiiš
(Markut 1.12-13; Luk 4.1-
13)

1 Wi Yetu apënaṇ pën du
meel kē Uhaaş wi Našibaṭi ušë
ñooṭa du *pndiiš, kē *Untaayi
Uweek ukdo na pguura ado
buṭaan. 2 Aṭo ṛnuur na ṛtejan
iñeen ṛbaakër bē aandee, wi
ṛaṭëpuṇ, kē ubon ušë de'a.
3 *Naguuru kē ašë ñoga aji
: « Woli iwo Abuk Našibaṭi,
jakan na mnlaak mi mankak
ipoom. » 4 Kē ateema aji : «
Upiitana aji :

“Mënṭ uko ude ṭaṇ umëbanuṇ
ubida wi ñaaṇ
ṛṭup bṭi ṛankpënuṇ ṭi mn-
tum mi Našibaṭi ṛa.”* »

5 Kē Untaayi Uweek ukak
añooṭa du Yerutalem ubeeka
uyimanaan, apayana du bṭuk
bi *Katoḥ Kaweek ki Našibaṭi
duuṭ 6 ašë ji na a : « Woli iwo
Abuk Našibaṭi, klut kajot. Kē
hënk di di upiitun ṭi Ulibra wi
Našibaṭi aji :

“Kē Našibaṭi aluṇ kaji na
ṛwanjuṭ ṛi nul
ṛajeju ṭi iñen

kaṭi ihubta ṭi plaak ploṇ.”* »

7 Kē Yetu aji na wa : « Ukak
apiitana aji :

“Inwo kado katen me Ajugun
Našibaṭi i nu ahinan pdo
uko wi ajakuṇ.”* »

8 Untaayi ukak apayana du
pnkuṇ ploṇ pweek maakan
ašë diimana ṛṭaak bṭi ṛi
umundu na mndëm mi ṛa,
9 ašë ji na a : « Dwulu iko yi bṭi
woli inṇup adëmanaan. » 10 Wal
mënṭ kē Yetu ašë ji na wa :
« *Fatana, ṭëpan iya! Upiitana
aji :

“Ajugun, Našibaṭi i nu ṭaṇ i i
iwoon kadëman,
kē ul ṭaṇ i i iwoon kado
kalempar.”* »

11 Wi wi untaayi ušaaṇ aya
aduka. Kē ṛwanjuṭ ṛašë bi
añoga, alempara.

Yetu awuṅša akak Galilay
(Markut 1.14-15; Luk 4.14-
15)

12 Baṭup Yetu aji bawat
*Yowan nabattaar ukalabuš.
Wi atiinkunṇ uko waṇ, awuṅša

* 4:4 Plešan 8.3. * 4:6 Kañaaam 91.11-12. * 4:7 Plešan 6.16. * 4:10 Plešan 6.13.

wal mēnt akak du utaak wi *Galilay. ¹³ Apēn du ubeeka wi *Nataret aya afēt du wi Kapernawum. Uwo du kaban ki bdēk, kañog n̄taak n̄i Tabulon na Neftaliya. ¹⁴ Uko mēnt uyuuj kē uko wi *Itayi *Naṭupar Naṣibaṭi abiin aṭup udolanaa :

¹⁵ « An, n̄taak n̄i Tabulon na Neftaliya,

*naññogung bdēk bi Galilay
du plut pi Yordan,
nanwoon du Galilay
di banwoon baanwo
bayuday bafētun!*

¹⁶ Pntaali panwoon ṭi bdēm pawin bjeehi bweek, bjeehi bweek bapēn

*ajeehan bañaan banwoon
du dko di bdēm bi pkeṭ.*

»[☆]

¹⁷ Wal mēntan wan kē Yetu aṣē jun pjukan aji : « Nawutan pjuban, naṭelēṣ n̄bida, ṭiki *Pṣih pi Naṣibaṭi pañog pii pi. »

*Yetu adu baṭaṣarul
babaakēr bateek*

(Markut 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁸ Unuur ulon, Yetu apoṣ ṭi kaban ki *bdēk bi Galilay, aṣē win biint batēb banṭaarun, Timon andu'aniin Piyeer, na Andre, kē bakfēl bridiya du bdēk, bawo batuh. ¹⁹ Aji na baka : « Naṭaṣaan, dkakanan batuh bañaan. » ²⁰ Ṭi dko mēnt kē babi duk duk iridiya, aṭaṣa.

²¹ Aya alow btiiṣu akak awin batēb banṭaarun, *Yakob na *Yowan babak ñiinṭ alon anwoon katim ki

Febede. Bawo ṭi bṭeem na aṣin baka, awo ṭi pboman iridiya, kē aṣē du baka. ²² Ṭi dko mēnt, kē baduk aṣin baka na bṭeem, aṭaṣa.

*Yetu ajukan akuṭ ajeban
bañaan*

(Markut 1.39; Luk 4.44; 6.17-18)

²³ Yetu aji ñaay na utaak wi *Galilay bti kajukan ṭi itoh iñehanaani, kabot kaṭup *Uṭup Ulil Unuura wi *Pṣih pi Baṭi, kajeban mmaak bti na pṭakēm bti ṭi bañaan.

²⁴ Katimul kapēnala ṭi utaak wi Firi bti, kē baṣē ji baṭija bamaakal bti na biki iko ilon iknooranun: banwoon na n̄ntaayi, bankjotun kako, na banyojun iñeen na ihoṭ kē aji jeban baka. ²⁵ Bañaan batum maakan baji babi kaṭaṣa, kawoona Galilay, utaak wi N̄beeka Iñeen, ubeeka wi Yerutalem na utaak wi *Yuda bti na utaak unwoon du plut pi Yordan.

5

Pjukan du Pnkuṅ

(Luk 6.20-23)

¹ Wi Yetu awinun bañaan batum aṣē paya du pnkuṅ, aṭo. Baṭaṣarul babi añoga, ² kē aṣē jun pjukan baka aji :

³ « Bañaan bannumiin Naṣibaṭi ṭi n̄haaṣ n̄i baka banuurandēni ṭiki *Pṣih pi Baṭi pawo pi baka.

⁴ Bañaan banwoon ṭi n̄wooni banuurandēni ṭiki Naṣibaṭi alun kay-ompan baka!

- 5 Bañaan banjoobuŋ bkw
banuurandëni
ṭiki umundu bti uluŋ
kawo wi baka.
- 6 Bañaan banklaan pdo iko
yi Naşibaṭi ajakuŋ na
ŋhaaş ŋi baka bti, banu-
urandëni
ṭiki Naşibaṭi aluŋ kawul
baka kakëşan uko wi
baklaan.
- 7 Bañaan bankŋagiin banuu-
randëni,
ṭiki Naşibaṭi aluŋ kaŋaga
baka.
- 8 Bañaan banwoon na ŋhaaş
ŋjint, banuurandëni
ṭiki baluŋ kawin Naşibaṭi.
- 9 Bañaan bankṭijuŋ btiinkar
banuurandëni
ṭiki Naşibaṭi aluŋ kaji
bawo babukul.
- 10 Bañaan biki bakhajanuŋ aji
bataş Naşibaṭi, banuu-
randëni,
ṭiki Pşih pi Baṭi pawo pi
baka.

11 « Nanuurandëni
woli babejan, ahajanan,
aṭilandëran ṭiki naji nataşën.
12 Nalilaan, nawo ṭi mntan,
ṭiki baluk bweek bayoonkan
du baṭi. Naleşan kë hënk
di bahajanuŋ kak *baṭupar
Naşibaṭi biki ṭfa.

Pnam na bjeehi bi umundu
(Markut 9.50; Luk 14.34-
35)

13 Yetu akak aji : « Nawo
pnam pi umundu. Kë
pnam paşë doona we woli
payaşi ba? Nahilan kakakan
kataabare ki pa i? Pawaan
udooni, paji pafël du bdig,
bañaan kapoş pa.

14 « Nawo bjeehi bi
umundu ji ubeeka unwoon
du pnkuŋ duuṭ wi bañaan
bti bajaan bawin. 15 Ŋnaan
aanji tehan unkaniya kaşë
fët wa na kakana! Ŋnaan aji
ṭëp ṭëp kaṭu wa du bko duuṭ
ujeehan bañaan bti banwoon
ṭi katoh. 16 Hënk, nawo
kawut udo wi nan unuura
udo kajeehan ji unkaniya pa
bañaan bti bawin, andoluŋ
ahilna adëman Naşibaṭi Aşinan
anwoon du baṭi. »

Pjukan ṭi uko wi Bgah bi
Moyit

17 Yetu akak aji na baka :
« Nawutan kaşal kaji dbi bi
pba na *Bgah bi Moyit, na uko
wi *baṭupar Naşibaṭi bajakuŋ.
Mëmbi bi ppënan wa, dbi bi
uko mënṭ uhilna udolana.
18 Dṭupan, manjoonan ma :
Ji mboş na baṭi ŋado kaba,
nin uko umpoṭëṭaanuŋ ṭi Bgah
uunkpën bë iko yi bajakuŋ
bti iindolanaa. 19 Hënk di
uwoon, ŋnaan anwoon aanktaş
uko umpoṭëṭaanuŋ ṭi iko yi
Bgah bajakuŋ, aşë jukan
bañaan bado ji a, uŋ mënṭan
akwoonuŋ ampoṭëṭaanuŋ du
*Pşih pi Baṭi. Kë anşaan ado
iko yi Bgah bajakuŋ akuṭ
ajukan ya bañaan, uŋ mënṭan
aluŋ kawo naweek du Pşih pi
Baṭi. 20 Dṭupan, woli naantaş
uko wi Naşibaṭi apel *bajukan
Bgah na *bafaritay, naankhil
pneej du Pşih pi Baṭi. »

Pjukan ṭi uko wi udeeb
(Markut 11.25; Luk 12.57-
59)

21 Yetu akak aṭiini aji : « Natiink uko wi bajakuṅ na bateeman ṭfa : “*Tinkfiṅ ṅaaṅ*”[✧]; ṅaaṅ ankfiṅuṅ atēntul aya kahepna du uruha. 22 Kē nji nṣē ṭupan : ṅaaṅ andeebaṭeruṅ atēntul aluṅ kateem ṭi uko waṅ du nawayēṣ. ṅaaṅ anjakuṅ na atēntul awo nayila aluṅ kahepna ṭi uko waṅ du *uruha uweek. ṅaaṅ anjakuṅ na atēntul awo nawaṅ udooni awo i kafēlana du bdoo bi infernu. 23 Keeri woli iya pdo bṭeṅan du *bliit bi mngur pa Naṣibaṭi, aṣē leṣ kē atēntu adeebaṭeru, 24 dukan iko yi ibiinaanuṅ ṭi kadun ki bliit bi mngur idun iya ikak ṭi ploolan na atēntu, iṣē iwugṣa ikak ibi iwul Naṣibaṭi bṭeṅan bi nu.

25 « Woli itool pya uruha na ṅaaṅ i nakaṅ uhok, ṭaraan ikak ṭi ploolan na a, wi nahouṅ ṭi bgah, ji abi aṅooṭu du nawayēṣ, nawayēṣ aji na nalemparul awatu ukalabuṣ. 26 Dṭupu, manjoonan ma : linkpēn da bē iinluk uko wi iṭeṭuṅ te du pataka pbaaṅṣaani. »

Pjukan ṭi uko pjuban pi piint

(Maci 18.8-9; Markut 9.43,47-48)

27 Yetu akak aji : « Natiink uko wi bajakuṅ na bateeman ṭfa : “*Tinkpiint na ahar ṅaaṅ*.”[✧] 28 Nji kē nṣē ṭupan : ṅaaṅ antenuṅ ahar ṅaaṅ na uṣal wi ppiint na a, adobi piint piint na a ṭi uṣalul. 29 Woli pkēṣ

pi nu pdeenu paṭu'u ijuban, lookṣēn pa ifēl du kalowan : uhokan iwaṅ dko dloolan di uleefu kē di ifēlana du infernu na uleefu bti. 30 Kē woli kaṅen kadeenu ki nu kaṭu'u pjuban, falan ka ifēl du kalowan : uhokan iwaṅ dko dloolan di uleefu kē di ifēlana du infernu na uleefu bti.

31 « Ulibra wi Naṣibaṭi ukak aji : “*ṅaaṅ ankdookuṅ aharul awo kawula kakaarta kankyuujun kē bniim babaa*.”[✧] 32 Kē nji nṣē ṭupan : ṅaaṅ andookuṅ aharul anwoṅ aampiint na nin ṅaaṅ aloṅ nampaṭi aṭu aharul mēnt pjuban pi piint woli animar na ṅiint aloṅ ; kē ṅaaṅ anniimuṅ ṅaaṭ i badookuṅ ṭi bniim, ajuban pjuban pi piint. »

Pjukan ṭi uko wi pmehna

33 Yetu akak ajukan aji : « Nakak atiink kak uko wi bajakuṅ na bateemun : iinkgar pmehna pi nu, iwo kado uko wi ihoṅuṅ ṭi kadun ki Ajugun[✧]. 34 Kē nji nṣē jakan nawutan kamehna nin : nawutan kamehna ṭi baṭi, ṭiki dul di di Naṣibaṭi ajaṅ aṭo kaṣihna ; 35 nawutan kamehna ṭi mboṣ ṭiki manwoṅ dko dpafni ihoṭ di nul ; nakmehna ṭi Yerutalem, ṭiki dawoṅ ubeeka wi *Andēmuṅ Maakan. 36 Kmehna kak ṭi bkowu, ṭiki iinhina kakakan kawel kaloolan ki ba kakak kafaat kēme kajēn. 37 Pdinan pi nan pawoon pdinan na

✧ 5:27 Ppēn 20.14. ✧ 5:31 Pleṣan 24.1. 23.22-24.

✧ 5:33 Bgah 19.12; Mnfen 30.3; Pleṣan

manjoonan, kē ppok pi nan pawoon ppok na manjoonan. Uko umpafuŋ ʒi nʒup mēnt̄ uwoona du *Untaayi Uweek.* »

Pjukan ʒi uko wi plukan

³⁸ Yetu akak aji na baka : « Natiink uko wi bajakuŋ ʒfa : “Woli ñaaŋ alookʒu pkēʒ ; lookʒana pi nul, woli akitu pñiinj, kitana pi nul.” ³⁹ Kē nji nʒē jakan, nawutan kaneenan uleefan ñaaŋ anʒaluŋ pdolan buʒaan. Naʒēpēn ʒēp nadoki woli ñaaŋ akobu kañen ʒi kajeem kadeenu, kdeka kundu. ⁴⁰ Woli aŋal pñooʒu uruha kayeenknu kamiʒa, doon iwula kak bayeti bi nu. ⁴¹ Woli ñaaŋ aʒu'u ppoʒ dko danlowuŋ, poʒan na a dko dampeluŋ dko mēnt̄ nʒaaʒ nʒēb. ⁴² Woli ñaaŋ añehanu, ʒenana ; woli ñaaŋ aŋal pʒeeʒu, wutan kadeka feʒ. »

*Naŋalan baʒooradan
(Luk 6.27-28,32-36)*

⁴³ Yetu akak ajukan aji : « Natiink uko wi bajakuŋ ʒfa : “Nalan atēnt̄u ipok naʒooradu.” ⁴⁴ Kē nji nʒē jakan : Naŋalan baʒooradan nakuʒ nañehandēr bankfēpanaŋ Naʒibaʒi awul baka bnuura, nado kado bampokanaŋ bnuura. Nakaan nado kañehan Naʒibaʒi pa bankʒupuŋ uko wi nan buʒaan, pa bankhajananaŋ. ⁴⁵ Nadiiman hēnk, kē nawo babak Naʒibaʒi Aʒinan anwoon du baʒi. Ul andoon bnuur kē baktēr

pa bado buʒaan na bado bnuura, abot ado uʒubal kē ukjot ʒi baʒool na ʒi banwoon baanwo baʒool. ⁴⁶ Woli naŋal banʒalanaŋ ʒañ, ubeeb uhoŋ wi wi nakaan ba? Bakobraar daaʒa badoo ji bado haŋ. ⁴⁷ Woli bayiʒan ʒañ biki na-jaan nawul mboʒ, nado uko ulon undēmuŋ i? Banwoon baanfiyaar Naʒibaʒi badoo ji bado haŋ. ⁴⁸ Nawoon bajinj baʒool jibi Aʒinan anwoon du baʒi awoon najinj naʒool ʒi iko bti. »

6

Pjukan ʒi uko wi pʒēnk ban-waanuŋ

¹ Yetu akak aji na baka : « Naʒaafaraan kayuuj ʒi kadun ki bañaaŋ kē naʒaʒ uko wi Naʒibaʒi ajakuŋ kahilna ʒañ kawinana ʒi baka. Woli nado haŋ naankluŋ kayeenk baluk bi Aʒinan anwoon baʒi. ² Woli iʒēnk keeri ñaaŋ anwaanuŋ, wutan kado kapiitar. Hēnk di balagare bajaan bado du *itoh iñehanaani na du igah, bañaaŋ bahilna bado kadēman baka. Na manjoonan, dʒupan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ³ Kē iwi, woli iʒēnk ñaaŋ anwaanuŋ, kañenu kamayu kaanwo kame uko wi kadeenu kawuluŋ, ⁴ uʒen wi nu uhilna uwo uunkmeetana. Woli ido haŋ, Naʒibaʒi ʒaaʒ anjaan awin iko yi bañaaŋ bawoon baanji bawin, aluŋ kaluku. »

* 5:37 Untaayi Uweek kēme : “buʒaan”. 19.21. ☆ 5:43 Bgah 19.18.

☆ 5:38 Ppēn 21.24; Bgah 24.20; Pleʒan

Pjukan ti uko wi pñehan Naşibaţi

(Luk 11.2-4)

⁵ Yetu akak ajukan aji : « Kë woli nañehan Naşibaţi, nawutan kado ji balagare : woli bañehan Naşibaţi, baji bañal kanaţ du *itoh iñehanaani na du npaţ bgah bañaan bahilna bawin baka. Dţupan, na manjoonan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ⁶ Kë iwi, woli iñehan Naşibaţi, neejan du meet di nu, idët bgah, iñehan Naşibaţi Şaaş, awo da na iwi tañ. Şaaş anjaan awin iko yi bañaan bawoon baanji bawin, aluñ kaluku.

⁷ « Woli nañehan Naşibaţi, nawutan kado kaţup iko itum kakalëş ji banwoon baanfiyaar Naşibaţi : başal aji woli batum bţup, Naşibaţi katiink baka. ⁸ Nawutan kado ji baka, Aşinan ame bnuura uko wi nanumiin ji nabi nado kahepara wa.

⁹ « An, keeri, woli nañehan Naşibaţi najaan naji :

Aşinin inwoon du baţi, bañaan bti badinan kë iya-mani,

¹⁰ pşihu pabi,

uko wi iñaluñ udolana ti mboş ji du baţi.

¹¹ Ţenun nţa uko ude wi nnumiin.

¹² Miirun pjuban pi nun jibi un nkaan aji nmiir banjubanuñ un.

¹³ Kwutun nđo buţaan woli baguurun

işë ibuuranun ti *Untaayi Uweek.*

[Iwoon ajug pşih, mnhina, na *mndëm te mnto. Uwo har.]

¹⁴ « Ĕnhën, woli namiir bañaan banjubananañ, Aşinan anwoon baţi akak kamiiran ; ¹⁵ kë woli naanji namiir banjubananañ, Aşinan kak aankmiir pjuban pi nan. »

Pjukan ti uko wi pyiman

¹⁶ Yetu akak aji na baka : « Woli nayimani, nawutan kajooţan jibi balagare bajaan bado : baji baţoñaran kaara, bañaan bahilna bawin kë bayimani. Na manjoonan, dţupan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ¹⁷ Kë iwi, woli iyiman, këran uleef na ukëra ulil pţëkëñ ibot iñow këş, ¹⁸ bañaan bawutna kame kë iyimani, Naşibaţi Şaaş tañ anwoon da aji win iko imeniin, amee. Şaaş anjaan awin iko yi bañaan bawoon baanji bawin aluñ kaluku. »

Pyok pi baţi

(Luk 12.33-34)

¹⁹ Yetu akak aţiini aji : « Nawutan kado kala pyok ti umundu wi, wi njob na njof njajaan natak iko, wi bakiiñ bajaan bajip. ²⁰ Naţëpën ţëp nado kala pyok pi baţi, banwoon baanwo na njob na njof nanktoki bka bi nan, bawoon baanwo na bakiiñ bankjipi. ²¹ Dko di bka bi nu bawoon, dul di di kaţëb ki nu kakwoon. »

Pkëş pawoon bjeehi bi uleef
(Luk 11.34-36)

* 6:13 Untaayi Uweek këme : “buţaan”.

²² Yetu akak aji : « Këş kawoon unkania wi uleef ; woli këşu kawo kjeb, uleefu bti uwo ti bjeehi. ²³ Kë woli këşu kafeli, uleefu bti uwo ti bdëm. Woli bjeehi banwoon ti iwi bawo bdëm, ikeer awo ti bdëm bweek! »

Naşibaţi na itaka
(Luk 16.13)

²⁴ Kë Yetu akak aji : « Nin ñaan aanhil kalempar başih batëb : apok alon kañal undu, këme amëban alon, kaşë beeh undu. Naanhinan kalempar Naşibaţi kabot kalempar itaka. »

Nahaţan Naşibaţi
(Luk 12.22-31)

²⁵ Yetu akak ajukan aji : « Uko wañ ukaan kë njakan, nawut kaţaaf uko ude [na udaan] wi nanumiin pa ubida, këme iko iwohara yi nanumiin pa uleef wi nan. Ubida uumpel uko ude i? Kë uleef, uumpel imişa i? ²⁶ Natenan ñkat: ñaanji ñatepi, ñaanji ñakit, ñaanji ñahank ti inkuti, kë Aşinan anwoon baţi aşë ji wul ña uko ude! Mënt an napelun ña i? ²⁷ Ahoñ ti an ahilanun ti manţaaf kahoţalëş unuur uloolan ţañ ti ubida wi nul? ²⁸ Kë we uwoon pţaaf uko uwohara? Natenan iţeeñ yi ugof wi uţeeh jibi ijaan idëm : iinji ilemp, iinji işiir. ²⁹ Kë nşë jakan, Falomon naşih, ti pdëm pi nul bti, aambaan kañëgi'aara ji kalon ti ya. ³⁰ Ujaagal uwo nţa du uţeeh, faan balun bafël wa du bdoo, kë Naşibaţi aşë ji woharana woharan wa

iko inuura. An, nanwoon naanfiyaar akëşan, nameen na manjoonan kë alun kawoharënan kak kapelan. ³¹ An kak, nakhaajala, nakbi kaduka duka ti pla uko ude këme uko udaan, këme uko uwohara. ³² Iko yañ yi yi banwoon baanfiyaar Naşibaţi bajaan babi wo wo ti bla, kë an, Aşinan anwoon du baţi ame kë nanuma iko mënt bti. ³³ Nawo i kaţëp ţëp duna kala pneej du Pşih pi nul na pdo uko wi ajakun uwo utool, kaşë kayeenk kak iko mënt bti. ³⁴ Nawutan keeri kaţaaf uko wi faan : faan dawo di Naşibaţi. Unuur unjinţi na unoor wi wa. »

7

Nawutan kado katen buţaan di batëntan

¹ Yetu akak aji na baka : « Nawutan kabi kaduka duka ti pten buţaan bi batëntan, Naşibaţi awutna katen bi nan. ² Jibi naktenuñ batëntan, hënk di di Naşibaţi aklun katenan ; kë kaniibi ki nakniibnuñ, kul ki ki baklun kaniibnan. ³ Ibaa tenar we katëmal kanwoon ti pkëş pi atëntu, aşë duk pmul panwoon ti pi nu? We ukaan ba? ⁴ Hum di di ihinanun kaji na atëntu, “ayıţ naan, biin mpënanu katëmal ti pkëş” aşë duk pmul panwoon ti pi nu? ⁵ Iwi nataaki, duni ipënan pmul panwoon ti pkëş pi nu! Woli ipënan pa kbaa hil kawin bnuura, kapënan katëmal kanwoon ti pkëş pi atëntu!

⁶ « Nakwul n̄buş uko unyi-manuñ, kañi n̄kakaran n̄adum ; nakf̄el wuuru wi nan ði ihoñ yi n̄kuma kañi n̄abi n̄apoş poşan w̄a. »

*Nañehaan Naşibañi Aşinan
(Luk 11.9-13)*

⁷ Yetu akak ajukan aji : « Nañehaan, naluñ kayeenk, nalaan, naluñ kawin, nakob kobaan, baluñ kahaab̄eşan. ⁸ H̄enk di uwoon, ñaañ aññehanuñ aka, anklaañ awin ; k̄e ankob kobanuñ, bahaab̄eşa.

⁹ « Ahonñ ði an i i abukul akñehanuñ kapoom aş̄e wula plaak? ¹⁰ K̄eme añehana uñeb̄ aş̄e wula upula ba? ¹¹ Woli an nandoon̄ awo bado buñaan name pwul babukan iko inuura, naşalanuñ n̄yaaş hum ñi ñi Aşinan i bañi ahilanuñ kañen bankñehanuluñ iko inuura?

¹² K̄e h̄enk di di nawoon̄ kado bañaañ uko bti wi nanjalun̄ badolan. Uko wan̄ wi wi *Bgah bi Moyit na *bañupar Naşibañi bajukanuñ. »

*Pl̄eman pamminuñ
(Luk 13.24)*

¹³ Yetu añiini na baka aji : « Natamaan naneejna pl̄eman pamminuñ. Pl̄eman na bgah injaañ iñooñ ñaañ du dko di akyaañ katoknaana ihaani, k̄e bañum baji bañepna ya. ¹⁴ K̄e pl̄eman na bgah inşaañ aji iñooñ ñaañ du dko di akkaani ubida iş̄e min̄, k̄e bañaañ bantiinku bajaan̄ bawin ya kañepna ya.

¹⁵ « Nalipariin bandaaruñ aji bawo *bañupar Naşibañi.

Baji babi ði an kawo ji n̄kaneel aş̄e wo du n̄haaş ñi baka n̄ñiin̄ n̄anjooñuñ. ¹⁶ Naluñ kayikr̄enaan baka ði mnwo mi baka. Ñaañ aanhılan kamar mbut ði byuw, k̄eme mnjaak ði b̄t̄emp̄el. ¹⁷ Bko bjab baji bawul mbuk mnuura, k̄e bko bmaakal baji bawul mbuk mnwuñaan. ¹⁸ Bko bjab baanhil pwul mbuk mwuñaan, k̄e bko bmaakal baanhil pwul mbuk mnuura. ¹⁹ Bko banwoon̄ baanji bawul mbuk mnuura baji bafal kaf̄el du bdoo. ²⁰ K̄e h̄enk di di nakluñ kayikr̄enaan bañaañ m̄ent̄ ði mnwo mi baka.

²¹ M̄ent̄ bañaañ bti bank-jaknuñ “Ajugun, Ajugun” bakneejuñ du *Pşih pi Bañi, ankdoluñ ðañ uko wi Paapa i bañi añaluñ akneejuñ da. ²² Unuur m̄ent̄ bañum baluñ kajak̄en : “Ajugun, Ajugun, j̄em ði katim ki nu ki ki n̄ñupnuñ Uñup wi Naşibañi i, adook n̄nt̄aayi abot ado mlagre m̄nt̄um i?” ²³ Wal m̄ent̄, dji na baka : “M̄embaañ kame'aaran ; nalowaan, an nanwoon̄ naanji nañaş Bgah bi Naşibañi.” »

*Itoh it̄eb
(Luk 6.47-49)*

²⁴ Yetu akak aji : « H̄enk, woli ñaañ atiink n̄ñup ñi naan ñi, abot añaş ña, awo wo ji ñaañ natit anniwuñ katohul, apaf ka ði mnlaak. ²⁵ Uşubal ubii, k̄e meel mampaari, uyook k̄e unañ̄a ak̄ek ; k̄e kaanjoti, ðiki kajip adiil̄en, apaf ði mnlaak. ²⁶ K̄e anşaañ atiink n̄ñup ñi naan ñi aş̄e

wo aanktaş ɲa awo ji ɲaan anwoonj aantiti, anniwuɲ katoɲ ɲi pyiw. ²⁷ Uşubal ubii, kē meel mampaari, kē uyook unaṭa akēk, kē kajot atoka bti. »

²⁸ Wi Yetu aṭiiniɲ haɲ aba, bañaanɲ bañoɲar pjukan pi nul, ²⁹ ɲiki aanji jukan ji *bajukan Bgah biki baka, aji jukan na pdiim pi naşih.

8

*Yetu ajeban ɲiiniɲ am-
maakuɲ bdoo*

(Markut 1.40-44; Luk 5.12-14)

¹ Yetu awala du pnkuɲ, kē bañaanɲ batum başē wo ɲi pṭaşa. ² ɲiiniɲ alonj ammaakuɲ bdoo abi, ańoga, aşē jot ɲi ihoṭul, afēṭ kaara ɲi mboş aji na a : « Naweeek, woli ińali, ihinan kajebanaan, nkak njintj. » ³ Yetu atar kańen abana, aşē ji : « Aa, dɲali, kakan ijintj. » ɲi dko mēntj kē pmaak pi bdoo pabi pēn pēn ɲi a. ⁴ Kē aşē ji na a : « Wutan kaṭup nin alonj uko unṭēpuɲ, duni iya iwinana du *naṭeńan Naşibaṭi ibot ido bṭeńan bi Moyit ajakuɲ pa bańow bi nu kadiimanaan bañaanɲ bti kē ijebi. »

⁵ Yetu aneej ubeeka wi Kapernawum, kē naweeek i bangoli ińeen-week alonj aşē bi ańoga akooṭa ⁶ aji : « Naweeek, nalempar naan amaa apiintj du katoɲ, ayoj ińeen na ihoṭ, ahaj maakan. » ⁷ Yetu ateema aji : « ɲya, dya kajebana. » ⁸ Naweeek i bangoli kē aşē ji na a : « Naweeek, dpoṭ pa ibi ineej ɲi katoɲ naan, bē işale ṭup

uṭup uloolan ṭań, nalempar naan kabi jeb jeb. ⁹ Nji kak dka anşihnuɲ, abot awo na bangoli biki nşihuɲ, woli dji na alonj ɲi baka : “Yaani” aya, aji na undu “Biini” abi. Woli dkak aji na nalempar naan : “Dolan uko wi!” Ado wa. »

¹⁰ Wi Yetu atiinkuɲ uko wan aşē maṭ naweeek i bangoli maakan, aji na banktaşuluɲ : « Dṭupan na manjoonan, ɲi Itrayel bti, mēmbaanɲ kawina ɲaanɲ alonj anfiyaari ji i. »

¹¹ Dṭupan, batum baluɲ kawoona ɲṭaak bti ɲi umundu, kaṭo kade du Pşih pi Baṭi na *Abraham, *Itaak, na *Yakob bateemun. ¹² Kē bañaanɲ bambiini aka na pneej du Pşih pi Baṭi, başē fēlana bdig, du dko di bdēm, dul di bakluɲ kawooni, kadeebaṭ kadohrēn.

¹³ Kē Yetu aşē ji na naweeek i bangoli : « ɲiişan! Naşibaṭi ajeban namaakal i nu, ɲiki ifiyaar aji ado haɲ. » Kē nalempar ajeb ɲi dko mēntj.

*Yetu ajeban bamaakal
batum*

(Markut 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Yetu aya du uko Timonj Piyeer, aşē ṭēnk kē anin aharul apiintj, kē uleef uyik na a. ¹⁵ Abana ɲi kańen, kē pmaak papēn ɲi a, kē anaṭa awul baka pde.

¹⁶ Wi utaakal ubanuɲ, baṭija bañaanɲ batum biki ɲntaayi ɲakyewlēnuɲ, kē ado pdiim ploolan adook ɲntaayi abot ajeban bamaakal bti, ¹⁷ Hēnk di uko wi *Itayi *Naṭupar Naşibaṭi ajakuɲ udolaniɲ :

“Ajej p̄takēm pi nun abot akur̄a mmaak mi nun. ☆”

Naṭaṣar Yetu awo kawul uleeful b̄ti

(Luk 9.57-62)

18 Wi Yetu awinun̄ kē bañaan̄ batumi kē ašē ji na baṭaṣarul baya bd̄ek umban̄ wundu. 19 Wal mēnt̄, kē *najukan Bgah alon̄ ašē ji na a : « Najukan, dko di ikyahan̄, dṭaṣu da. » 20 Kē Yetu ašē teema aji : « N̄nf̄eṣ ṇaka ih̄er, kē ṇkat ṇaka int̄an̄, kē *Abuk Ñiint̄ ašē wo aanka dko dpafni bkow. »

21 Alon̄ kak ṭi baṭaṣarul aji na a : « Naweeek, duni ṭen̄en te umoȳen Paapa. » 22 Kē Yetu aji na a : « Ṭaṣaan, iwut baket̄ baya bamoy baket̄ biki baka. »

Yetu aṭañan uk̄ek

(Markut 4.35-41; Luk 8.22-25)

23 Yetu apaya wal mēnt̄ ṭi b̄teem, kē baṭaṣarul bakak apaya na a ṭi ba aya. 24 Uk̄ek uweek umara mara anaṭa, kē ṇmaaron̄ ṇado wun b̄teem. Yetu kē ašē ṇoyēnt̄. 25 Baṭaṣarul bañoga ahuma ašē huuran aji : « Ajugun, buuranun, ṇket̄! » 26 Kē Yetu ašē ji na baka : « we ukaan̄ kē nakl̄enk ba, an nanwoon̄ naanfiyaar ak̄eṣan? » Anaṭa wal mēnt̄, anoman na uyook na meel mi bd̄ek kē dko dayompand̄eri. 27 Bañon̄ar maakan ašē ji : « Ñaan̄ i awo ahon̄, kē uyook na meel ṇado ji ṇatiinka? »

Yetu ajeban biint̄ bat̄eb biki ṇnt̄aayi ṇaneejun̄

(Markut 5.1-20; Luk 8.26-39)

28 Wi Yetu abanun̄ du plut, du utaak wi Bagenateren̄, kē biint̄ bat̄eb banwoon̄ na ṇnt̄aayi bašē p̄enna du pnguran abi ayit na a. Bajoot̄ maakan kē nin ñaan̄ alon̄ aando ñoom ñoom p̄ṭep̄na bgah mēnt̄. 29 Biint̄ mēnt̄ bawo ṭi phuuran aji : « In-umi'un we ba, abuk Naṣibaṭi? Ibi bi pyewl̄enun̄ ji unuur wi pwayēṣ ubi udo kaban i? »

30 Batani bweek bi ṇnkuma blon̄ bawo ṭi kañog dko mēnt̄, aṣuuñ. 31 Wi wi ṇnt̄aayi ṇaṣaan̄ akoot̄ Yetu aji na a : « Woli in̄al pdookun, kdolun ṇneej ṭi batani bi ṇnkuma ṇi. »

32 Kē aji na ṇa ṇaya, kē ṇap̄en aya neej du ṇkuma. Ṭi dko mēnt̄, kē batani b̄ti bašē wor woran du pnkun̄ aneej du meel ayoora. 33 Bayafan bajug batani bajin̄ na p̄ṭi ašē ya kakalēṣ ubeeka uko unṭepun̄ b̄ti na uko undolon̄ biint̄ biki ṇnt̄aayi ṇabiin̄ aneej. 34 Kē bañaan̄ b̄ti banf̄eṭun̄ ṭi ubeeka bašē tool pya du Yetu. Wi bawinaarulun̄ win ašē koot̄a ap̄en ṭi utaak wi baka.

9

Yetu ajeban ñiint̄ anyojun̄ ihoṭ

(Markut 2.1-12; Luk 5.17-26)

1 Yetu apaya ṭi b̄teem, amuur bd̄ek ašē ya du ubeeka wi nul. 2 Kē bañaan̄ balon̄

☆ 8:17 Natenan ṭi Itayi 53.4; na ṭi 1 Piyeer 2.21-24.

başë tija ñiint̃ aloñ anyojuñ ihoṭ, ampiint̃uñ ṭi kajiiñ. Wi Yetu awinuñ pfiyaar pi baka, aṣë ji na ñiint̃ naṭakmaan : « Ñiint̃u, haṭan, ipekadu yi nu ipënanaa. »

³ Kë *bajukan Bgah baloñ başë hoopaṭër aji : « Ñiint̃ i akar Naṣibaṭi! » ⁴ Kë Yetu, ammeeñ nṣal̃ ñi baka aṣë ji na baka : « we ukaañ kë nawo na nṣal̃ ñwuṭaañ ñañ ba? » ⁵ We uyojuñ ba : pji na ñiint̃ i : “Ipekadu yi nu ipënanaa” këme “Naṭiiñ ipoš?” ⁶ Natenan, nabaañ ame kë Abuk Ñiint̃ aka mnhina mi ppënañ ipekadu ṭi mboṣ. » Wi wi aṣaañ aji na ñiint̃ naṭakmaan : « Naṭiiñ, ijej̃ kajiiñ ki nu, itiiṣ̃ katohul! » ⁷ Ñiint̃ anaṭa ṭi dko mënṭ, aṭiiṣ̃ katohul. ⁸ Wi pntuk pi bañaañ pawinuñ uko mënṭ, palënk̃ maakan, aṣë wo ṭi pbeeb̃ Naṣibaṭi ṭi uko wi awuluñ bañaañ mnhina mntët̃ mi.

Yetu adu Maci
(Markut 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Wi Yetu apënuṅ, awiñ ñiint̃ aloñ anwooñ katim ki Maci kë aṭo du dko di aklempnuñ, aji kobraar daaṣa. Kë aṣë ji na a : « Ṭaṣaan! » kë Maci anaṭa aṭaṣa. ¹⁰ Yetu aya ṭo ade du katoh ki Maci, kë bakobraar daaṣa batum na bañaañ baloñ batum biki bajaañ badu bado buṭaañ başë wo da, bawo ṭi pde na a, ul na baṭaṣarul. ¹¹ *Bafaritay bawiñ uko mënṭ aṣë ji na baṭaṣar Yetu : « we ukaañ kë najukan i nan

akde na bakobraar daaṣa na bado buṭaañ ba? » ¹² Kë Yetu antiinkuñ baka aṣë ji : « Mënṭ bañaañ banwooñ bajeb̃ banumiiñ nakuraar, bamaakal̃ banumi'uluñ. ¹³ Nayaañ najuk uko wi uṭup wi ujakuñ: “Mñaga mi mi nnumiiñ, mënṭ pñaaak pi ñntaam pi pi nnumiiñ.”* Yetu akak aji na baka : Mëmbi bi pdu bañaañ banṣaluñ aji bawo batool, dbi bi pdu bandinanuñ aji bawo bado buṭaan. »

Yetu aṭiiniyaan pyiman

¹⁴ Baṭaṣar Yowañ bañog̃ Yetu aṣë ji na a : « we ukaañ kë un na bafaritay ñi ñyimañ kë baṭaṣaru başë wo baañji bado haṅ? » ¹⁵ Kë Yetu aṣë teem baka aji : « Ṭi unuur wi bniim, ñaañ ahilañ kado bañaañ bambiiñ bniim̃ bajooṭañ ji bawo na puum̃ i wal wi naniim̃ ahumuñ da? Kë wal uṣë bi wi naniim̃ akjejaniiñ. Bayimañ ṭi ñnuur̃ mënṭ. ¹⁶ Ñaañ aañji jej̃ kalëmënt̃ kahalū kabamnã kamiṣa kaṭaf, woli ñaañ ado haṅ kalëmënt̃ kahalū kaji kapul̃ ital̃ yi ubamna, dko dantowiiñ dabaa haañ haañ maakan!

¹⁷ « Niñ ñaañ aloñ kak̃ aañji ṭu poot phalu ṭi ñbuuli ñṭaf, ado le haṅ poot phalu puñ pafom̃ ñbuuli, poot katula ṭi mboṣ, ñbuuli katoka. Kë ñaañ aṣë wo kaṭu poot phalu ṭi ñbuuli ñhalu, poot na ñbuuli ñaṣë wo ñjeb. »

Yetu ajeban ñaaŋ alonj akuŋ anaŋan poonu abuk Jayirut ŋi pkeŋ

(Markut 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Yetu ahum kaŋiini, kē naweek alonj i *katoŋ kañehanaani ki bayuday ašē bi aňoga aňup ŋi kadunul ašē ji : « Abuk naan abaa keŋ keŋ hēnkuŋ. Biin ipafa kañen ajebna. » ¹⁹ Kē Yetu anaŋa na baŋašarul aŋaša.

²⁰ Wal mēntŋ kē ñaaŋ alonj anwoonj na pmaak pi ptula pñaaŋ nšubal iñeen na nŋtēb ašē ñog Yetu ŋi kafet, aban kambint ki kamiša ki nul, ²¹ ašē ji ŋi ušalul : « Woli dhinan ŋañ aban kamiša ki nul kajeb. »

²² Yetu akok awina ašē ji : « Haŋan ñaaŋu, pfiyaar pi nu pajebanu. » ŋi dko mēntŋ kē ñaaŋ abi jeb jeb.

²³ Wi babanuŋ du uko naweek i katoŋ kañehanaani kē Yetu ašē win bateen puum* na baňaanj banyewliinj ašē ji : ²⁴ « Napēnan : Poonu aankeŋi, aňoyēntŋ nŋoyēntŋ. » Kē baňaanj bašē beŋa. ²⁵ Wi wi adolonj baňaanj kē bapēni, ašē mēban poonu ŋi kañen kē anaŋa. ²⁶ Uko mēntŋ upēnala ŋi utaak mēntŋ bti.

Yetu ajeban bakuul batēb

²⁷ Yetu atool pya, kē bakuul batēb bašē wo ŋi pŋaša ašē huuran aji : « Abuk Dayiŋ ñagi'un! »

²⁸ Wi abanuŋ du katoŋ, kē bakuul bukuŋ bašē bi aňoga, kē ašē ji na baka : « Našal

aji dhil pdo uko wi nakhep-araanuŋ i? » Kē bateema aji : « Naweek, ihili. » ²⁹ Kē ašē ban baka kēš wal mēntŋ aji : « Uwoon jibi nafiyaaruŋ. » ³⁰ Kēš ki baka kē kašē haabša. Yetu abēg baka wal mēntŋ aji : « Naŋaafaraan kaŋup ñaan! » ³¹ Kē bukal, wi bapēnuŋ, ašē ŋup baňaanj bti ŋi utaak.

Yetu ajeban ñiintŋ ambiišunj bŋup

(Luk 11.14-15)

³² Wi Yetu na baŋašarul bakpēnuŋ, kē bašē ŋija ñiintŋ alonj ambiišunj bŋup ŋiki untaayi ulonj uneej ŋi a. ³³ Yetu adook untaayi, kē ñiintŋ ašē bi jun jun bŋup. Baňaanj baňoŋar ašē ji : « Nin nċembaanj kawinara uko utēntŋ wi ŋi *Iŋrayel! » ³⁴ Kē *bafaritay bašē ji : « Uweek wi nŋntaayi uwululuŋ mnhina mi pdook nŋntaayi. »

Yetu aňaga pntuk pi baňaanj

³⁵ Yetu aji ŋēp ŋi nċeeka na nŋfēt bti, kajukan du itoh iñehanaani, kaŋup Uŋup Ulil Unuura wi Pših pi Baŋi kabot kajeban mmaak bti na pŋakēm bti mi bawoonaanuŋ. ³⁶ Wi Yetu awinuŋ pntuk pi baňaanj ašē ñaga pa, ŋiki banoor baamme uko wi bakdolonj awo ji nċkaneel nċanwoonj nċaanka nayafan. ³⁷ Wal mēntŋ kē ašē ji na baŋašarul : « Kakit kadēmi, kē balemp bašē tiinkētŋ ; ³⁸ nakootŋan ajug kakit ado balemp babi kakit. »

* 9:23 Bateen puum : Bayuday woli ñaanj akeŋa keŋ baji babi kateen teen.

10

Banjañan iñeen na batëb biki Yetu
(Markut 3.13-19; Luk 6.12-16)

¹ Yetu adu bařaşarul iñeen na batëb ařë wul baka mnhina mi pdook nřntaayi, na mi pjeban mmaak bti na přakëm bti. ² Itim yi banjañan iñeen na batëb mënř yii yi : Fimoř i bajaan badu Piyeer na Andre ařa'ul ; Yakob na Yowan babuk Febede ; ³ Filip na Bartelemi ; Tooma na Maci nakobraar daařa ; Tade na Yakob abuk Alfe ; ⁴ Fimoř i bajaan badu nagutar utaak na Yuda Itkariyot, ambiin adek Yetu kafetř.

⁵ Banjañan iñeen na batëb mënř, Yetu ayil baka aji na baka : « Nawutan kaya du banwoon baanwo bayuday na du nbeeka ři utaak wi *Famariya. ⁶ Nayaan du bañaan biki Itrayel, banwoon ři řkaneel řanneemuř. ⁷ Nayaan nařup baka kë Přih pi Baři pañogi. ⁸ Najebaan bamaakal, nanařaan banketřuř, najinřaan bammaakuř bdoo, nadookan nřntaayi. Nayeenk bë naanluk nin ukoolan, nawulan nawut kado kařal baluk. ⁹ Naktřij nin uwuuru, nin unřaam, nin pataka ři řmboořu ři nan pa pnugna uko uloř. ¹⁰ Naktřij nin umañ pa bayaař, nawutan kaya na kamiřa kalon na iřapaat ilon na panduk. Nalemp aka na pluka ujęnk wi nul. »

¹¹ Yetu akak aji na baka : « Ubeeka këme ufëř wi nakbanaan, nadolan bayuujan řiaan anwoon nanuura, naya naheta da te wal wi nakyaan. ¹² Woli naneej ři katoh, nawulan baka mboř naji : “Bnuura bawo ři an.” ¹³ Woli bañaan biki katoh mënř bawo banuura, bnuura bi nañehanuř baya ři baka ; woli baanwo banuura, bnuura bi nan kakak du an. ¹⁴ Kë woli baanyeenkan abot awo baantiinkan, napënan ři katoh mënř këme ři ubeeka mënř nabot nadan danan pdëpalën ři ihoř yi nan nadi-imanaan kë bado buřaan. ¹⁵ Na manjoonan dřupan, ři unuur wi pwayëř uko wi Nařibaři akluř kado ubeeka mënř utam kapel wi biki nřtaak ři Fodom na Gomora. ¹⁶ Natenan, dyilan ři řkaneel ři ptoof pi nřiiin ; nadoon kalipara keeri ři řpula nabot najinř nřhaař ři nřbalab nřfaatal. »

Mnhaj mankmbiin
(Markut 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁷ Yetu akak aji na *banjañan : « Nalipariin bañaan; baluř kařijan du nřruha kabot kakoban du *itoh iñehanaani ; ¹⁸ baluř kañoořan du kadun ki bantura na ki bařih řiki nafiyaarën. Wal mënř, nahilna nařup ři kadun ki baka na ki nřtaak bti uko wi nameeř ři nji. ¹⁹ Kë woli bařijan uruha, nakhaajala kado kala uko wi nakyaan kařup këme jibi nakyaan

kaṭup : uko wi nakyaan kaṭup ubi ṭi bkowan wal mēnt. ²⁰ Mēnt an nakyaan kaṭiini, *Uhaaş wi Naşibaṭi Aşinan ukluṅ kaṭēpna ṭi an kaṭiini.

²¹ « Ŋaaṅ aluṅ kakeeşaar abuk aşin kado bafiņa. Aşin napoṭ aluṅ kakeeşaar abukul kado bafiņa ; bapoṭ banaṭara bajug baka kado bafiṅ baka. ²² Bañaan bti başooran ṭiki nafiyaarēn ; kē anşaan amēban kaliintan te kaban, abuur. ²³ Woli badooan du ubeeka uloṅ, nanaṭiin naya du uloṅ umpaṭi. Na manjoonan, dṭupan, naankba ṅbeeka ṅi Itrayel bti bē *Abuk Ŋiint aambi.

²⁴ Yetu akak aji : « Baan-hil kamēban bnuura najuk kapelan najukan, kēme nalemp kapelan i aklem-paruṅ. ²⁵ Başale mēban najuk aliṅan na najukan, uko mēnt kakēş, kē uwoha haṅ pa nalemp na ajugul. Wi bajakuṅ ajug katoḥ awo *Beltebul, we wi bawooṅ baankṭup ṭi biki katoḥ ba? »

In i i ṅaaṅ awooṅ kado kaṭi (Luk 12.2-7)

²⁶ Yetu aji na baka : « Nakdo kaṭi nin ṅaaṅ. Uko bti unhankuṅ uluṅ kapēn kaw-inana, kē uko bti ummeniin uluṅ kameeṭana. ²⁷ Uko wi ṅji kaṭupanaṅ du bdēm, naṭupan wa na pnak ; uko wi ṅji ka-hoopaṭanaṅ, naṭupan wa du itoḥ duuṭ.

²⁸ « Nakdo kaṭi banhilanuṅ pfiṅ uleef aşē wo baanhilan pfiṅ uhaaş ; naṭēpan ṭēp nado kaṭi Naşibaṭi ankaaṅ mnhina

mi ptoḥ uleef na uhaaş bti du infernu. ²⁹ Baanji bawaa-par ṅṭiiru ṅtēb ktaka kntiinku i? Kē nin uloṅ ṭi ṅa uşē wo uunji ujot bē Naşibaṭi Aşinan aammee! ³⁰ Kē an, uwel wi bkow bi nan bti udoḥ fēnana. ³¹ Naklēnk keeri nin ukoolan, nadēm apel pntuni pi ṅṭiiru. »

Pdinan kēme ppok Yetu (Luk 12.8-9)

³² Yetu aji na baka : « Ŋaaṅ ankdinanuṅ ṭi kadun ki bañaan kē awo naṭaşaraan, dluṅ kadinan ṭi kadun ki Paapa anwooṅ du baṭi kaji awo naṭaşaraan. ³³ Kē ṅaaṅ anşaan apokēn ṭi kadun ki bañaan, dluṅ kapoka ṭi kadun ki Paapa anwooṅ du baṭi. »

Pfiyaar Yetu pagar bañaan (Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Yetu akak aji : « Nawutan kaşal kaji dbi bi pṭij btiinkar ṭi umundu ; dbi bi pṭij ugut. ³⁵ Dbi pnaakrēn ṅaaṅ na aşin, ṅaaṭ na anin, ṅaaṭ na anin ay-inul. ³⁶ Bañaan biki katoḥ ki ṅaaṅ bakwooṅ başooradul.

³⁷ « Ŋaaṅ anṅaluṅ aşin na anin apelanaan, aantaaṅ na pwo na ṅji. Anṅaluṅ abukul apelanaan aantaaṅ na pwo na ṅji. ³⁸ Ŋaaṅ anwooṅ aankuṅa krut ki nul kadinan phaj ji ṅji, kapoş ṭi kafēṭ ki naan udole wo pkeṭ, aantaaṅ na pwo na ṅji. ³⁹ Ŋaaṅ anklaaṅ pbuuran ubida wi nul aluṅ kawaan wa, kē anwaanuṅ ubida wi nul pa ṅji aluṅ kayeenk wa. »

*Anyeenkuŋ naṭaṣar Yetu,
Yetu i i ayeenkuŋ*

*(Markut 9.37,41; Luk 9.48;
10.16; Natenan ʒi Yowan
13.20)*

⁴⁰ Yetu akak aṭiini aji : «
Ñaan anyeenkanan nji i i
ayeenkuŋ, kë anyeenknun,
anyilnun i i ayeenkuŋ.

⁴¹ Ñaan anyeenkuŋ *Naṭupar
Naṣibaṭi ʒiki awo Naṭupar
Naṣibaṭi, ayeenk baluk ban-
linun na bi Naṭupar Naṣibaṭi
; kë anyeenkuŋ ñaan natool
ʒiki awo natool, ayeenk baluk
banlinun na bi ñaan natool.

⁴² Ñaan ankṭenuŋ alon ʒi
bampotētaanun ʒi baṭaṣar
naan biki adaan, udole
wo kakoopa kaloolan ki
meel mnjoob ka, ʒiki awo
naṭaṣaraan, dṭupan na manjoo-
nan, aankwaan baluk bi nul.
»

11

¹ Wi Yetu aṭupun baṭaṣarul
iñeen na batēb uko wi ba-
woon i pdo aba aṣē tool aya
pjukan na pṭup Uṭup Ulil Un-
uura du nbeeka nji dko mēnt.

*Yetu ateem bayili biki
Yowan Nabattaar
(Luk 7.18-35)*

² Wi *Yowan Nabattaar
awoon ukalabuṣ atiink kë
bakṭiiniyaan iko yi *Krittu
adolun. Ayil wal mēnt
baṭaṣarul kë bahepar Yetu aji :
³ « Iwoon anwoon i pbi, kēme
nwo biki kayoonk alon kak? »

⁴ Yetu kë aṣē teem baka aji :
« Nayaan nakakalēṣ Yowan
uko wi nakwinun akut

atiink hēnk : ⁵ Bakuul bakak
awin, banṭakmun bapoṣ,
bammaakuŋ bdoo bajebi
kë bandēnēmun baktiink,
bankeṭun banaṭa ʒi pkeṭ,
Uṭup Ulil Unuura utiinkana ʒi
bawaan. ⁶ Anwoon aampok
pfiyaarēn anuurandēni. »

⁷ Wi baṭaṣar Yowan
batoolun pya kë Yetu aṣē ʒiini
na pntuk pi bañaan ʒi uko wi
Yowan aji : « we wi wi nayaan
pten du *pndiiṣ ba? Bmaaj
bi uyook ukṣintun ba i? ⁸ Kë
we wi wi naṣaan aya pten ba?
Ñiint anñēgiin a i? Bankaan
iko inuura bawo du itoh yi
baṣih i? ⁹ Kë we wi wi nayaan
pten ba? *Naṭupar Naṣibaṭi a
i? Aa dṭupan, nawin ampelun
Naṭupar Naṣibaṭi. ¹⁰ Ul i i
upiitun ʒi a aji :

“*Tenan, nayili naan awun ʒi
kadunu
abomanu bgah.*”[☆]

¹¹ « Na manjooan, dṭupan,
ʒi bañaan bambukiin ʒi kayin
ki baat, nin alon aampel pel
Yowan ; kë ñaan anwoonun
nampoṭi du *Pṣih pi Baṭi aṣē
pela. ¹² Du wal wi Yowan
Nabattaar te hēnkun, bañaan
baji bagutar Pṣih pi Baṭi, kë
bantamanun bajaan baneej
ʒi pa*. ¹³ Baṭupar Naṣibaṭi bti
na Bgah bi Moyit abi ban
te du Yowan baṭup ubi wi
Pṣih pi Baṭi. ¹⁴ Yowan awoon
ñaan i Naṭupar Naṣibaṭi abiin
aṭiiniyaan wi ajakuŋ *Eli alun
kabi kak. Nafiyaar uko mēnt
i? ¹⁵ Ankaan ibaṭ itiinki,
atiinkan! »

☆ **11:10** Malaki 3.1. * **11:12** Bañaan baji bagutar Pṣih pi Baṭi, kë bantamanun
bajaan baneej ʒi pa kēme : bañaan banaṭara Pṣih pi Baṭi, kë bañaan banjootun bakdo
na pyeenk pa.

16 Yetu akak aji : « Kë bahon biki mbaan anaamntën na bañaan biki kawuun ki? Bawo ji bapoŋ banŋoon du ufeeru ašë țelșër na batënt baka 17 aji : “Nŋteeni kë naankii! Nyeeh iyeeh yi pjootan kë naanwoonii!”

18 Yowan Nabattaar abii, aandee, aandaan poot, kë baji : “Awo na untaayi!”

19 *Abuk Niiint kë abii, ade abot adaan poot, kë baji : “Awo nafeer, nakuj, awo nanoh bakobraar daaša na bado buŋaan!” Kë bašë ji bayikrën kë ñaan awo na ušal untuŋa wi Našibaŋi ți iko yi ajaan ado. »

Nbeeka njanwoon njaandi pfiyaar

(Luk 10.12-15)

20 Wal mënt kë Yetu ašë wo ți pŋoman na biki nbeeka ni adoluŋ mlagre mntum țiiki baantëlëš nŋbida ni baka awut pjuban. 21 Aji na baka : « Nawuŋani, an biki ubeeka wi Koratim, nawuŋani an biki ubeeka wi Bettayida. Woli mlagre mandolaniin du an mandolaniin lah du nbeeka ni Tir na Fidoŋ*, banfëtun da badobi wohara undiimaan nšaaku kadiimaan kë banal pțëlëš nŋbida ni baka. 22 Ukaan kë ni kaŋupan, ți unuur wi pwayëš, uko wi Našibaŋi akdolanan uluŋ katam kapel wi biki Tir na Fidoŋ. 23 Kë an biki Kapernawum, nanuŋ aji nalun kadeenana te du baŋi i? Nabaa țep țep kawalana te du

infernu. Woli mlagre mandolaniin ți an mandolana lah du ubeeka wi Fodom* uwoha da te hënkuŋ. 24 Ukaan kë ni kaŋupan, ți unuur wi pwayëš, uko wi Našibaŋi akdolanan uluŋ katam kapel wi biki Fodom. »

Pnoorfën pi bannooronj
(Luk 10.21-22)

25 Wal mënt Yetu akak aŋup na baka aji : « Paap, Ajug baŋi na mboš, dbeebu wi imenuŋ iko yi bantohi na bammeen, ašë diiman ya bapoŋ bampoŋi. 26 Yoow Paap, waŋ uwoon uko wi inaluŋ. 27 Paapa awulun uko bti. Nin ñaan aamme ni Abukul uko wi nwoon bë mënt Paapa a ; kë nin ñaan aamme uko wi Paapa awoon bë mënt ni Abukul a, na biki ndatuŋ adiiman baka a.

28 « Nabiin ți ni an bti nankhajun abot anoor pkuŋ, ni dhetanan.

29 « Nadoon uko wi ntu'anan, nado kajuk ți ni, nhaaš ni nan naluŋ kanoorfën țiiki djoob bkow akuŋ awalan bkow naan. 30 Ulemp wi ni kaŋu'anan uuntami, kë pkuŋ pi ni kaŋu'anan pakak awo paandiŋi. »

12

Yetu na unuur wi pnoorfën
(Markut 2.23-28; Luk 6.1-5)

1 Ți wal mënt, Yetu awo ți pmuur nŋteeh ni ndeey ți *unuur uluŋ wi pnoorfën wi bayuday, kë baŋašarul banwoon na ubon bašë wuur nja

* 11:21 Natenan ți Itayi 23.1-18. * 11:23 Natenan ți Ujuni 19.24-27.

adoh ² Bafaritay balon bawin baka aşë ji na a : « Tenan, başaşaru bado uko wi Bgah baneenanuñ pdo ti unuur wi pnoorfën. » ³ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Naanleyiir uko wi *Dayiñ abiiñ ado i, wi ubon ukde'uluñ ul na batëntul? ⁴ Aya aneej du katoh ki Naşibaţi, ajej ipoom yi badoluñ pa *bteñan bi Naşibaţi ade. Ipoom yi ul na batëntul bawoon baanwo i kade, bañan tañ bakaan na pde ya. ⁵ Naankak aleyiir ti ulibra wi *Bgah bi Moyit kë ti unuur wi pnoorfën bañan du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi baanji banoorfën jibi Bgah bajakuñ, kë uunji uwo pjuban pa baka. ⁶ Kë nşë şupan, alon* awo ti ampeli Katoh Kaweek ki Naşibaţi. ⁷ Naşibaţi aşup ti ulibra wi nul aji : “*Mñaga mi mi nnumiñ, mēñt uñaakan wa*”^{*} woli nate lah uko wi mēñt naanktapar bañaan biki bşup, banwoon baanjubani. ⁸ *Abuk Ñiint awoon Ajug unuur wi pnoorfën. »

*Ñiint anşakmuñ kañen
(Markut 3.1-6; Luk 6.6-11)*

⁹ Yetu awoona da, aşë ya du *katoh kañehanaani. ¹⁰ Kë ñiint alon anşakmuñ ti kañen aşë wo da. Bafaritay balon bañal katapar Yetu bşup aşë hepara aji : « Bgah bi nun badinan ñaan ajeban ti unuur wi pnoorfën i? » ¹¹ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Ahoñ ti an i i unkaneel wi

nul ukjotuñ ti bhër ti unuur wi pnoorfën bē aankyaar wa kapēnan? ¹² Kē ñaan aşë pel unkaneel maakan! Hēnk, ñaan ahil kado bnuura ti unuur wi pnoorfën. »

¹³ Wi wi aşaan aji na ñiint; « Taran kañen. » Kë atar ka kë kajebi, akak ji kandukiñ. ¹⁴ Wi bafaritay bapēnuñ aşë laşar jibi bakdoli kadoo kafin Yetu.

*Yetu awo Nalempar
Naşibaţi*

¹⁵ Yetu ame uko mēñt aşë pēn da. Bañaan batum başaşa, kë ajeban baka bti, ¹⁶ aşë lēbar na baka aji bawut kaşup ñaan i awo i. ¹⁷ Uko mēñt uyuuj kë uko wi *Itayi *Naşupar Naşibaţi abiiñ aşup udolanaa, hēnk, uko mēñt wii wi :

¹⁸ « *I awoon nalempar naan i
nji ndatuñ,*

*i nşaluñ maakan, i mma-
ganuñ,*

*dluñ kaşu Uhaaş wi naan ti a
aşë şup bañaan biki
umundu kë Naşibaţi
akakan baka batool.*

¹⁹ *Aankjom na nin ñaan
aankdo kañaat
baankdo katiink pdiimul ti
igah*

²⁰ *Jibi awoon aankluñ kakit
bmaaj bandoon abi
naay naay*

*kēme kajēmşēn pmul
pankduhuñ, hēnk kak di
di akluñ kañaga bañaan
bannooruñ*

*te wal wi akluñ kakakan iko
bti iwo itool ti kēs ki
Naşibaţi :*

* **12:6** Alon awo ti ampeli Katoh Kaweek ki Naşibaţi këme : Uko ulon uwo ti umpeli Katoh Kaweek ki Naşibaţi. ☆ **12:7** Hotey 6.6.

²¹ *Hënk n̄taak b̄ti n̄alun̄ kaṭu
m̄nhaṭ mi n̄a ṭi a.* »

*Yetu na Beltebul
(Markut 3.22-30; Luk
11.14-23)*

²² Unuur ulon̄ baṭij Yetu
ñiint̄ alon̄ i untaayi uneejuṅ.
Awo nakuul abot biiṣ b̄ṭup ;
ajebana, k̄e akak aṭiini akuṭ
awin. ²³ Bañaan̄ bañoṅar fuṭ
aṣ̄e ji : « I awoon̄ *abuk Dayiṭ
i? » ²⁴ Wi bafaritay batiinkun̄
uko m̄ent̄, aṣ̄e ji : « *Beltebul
uweek wi n̄ntaayi uwululun̄
m̄nhina mi pdook n̄ntaayi. »

²⁵ Yetu ame n̄ṣal n̄i baka
aṣ̄e ji : « Woli bañaan̄ biki
uṭaak uloolan̄ bagut, batok
uṭaak di ; k̄e woli biki ubeeka
uloolan̄, k̄eme katoḥ kaloolan̄
bagut, ubeeka m̄ent̄ k̄eme
katoḥ m̄ent̄ kaankhil kanaṭ.
²⁶ K̄e woli *Fatana adook
Fatana, agut na uleeful :
uwole haṅ hum di di p̄ṣihul
paknaṭun̄ ba? ²⁷ Naṣalanun̄
kak i! Woli n̄ji ddookna lah
n̄ntaayi ṭi katim ki Beltebul,
bankṭaṣanan̄ badookna n̄a ṭi
katim ki in ba? Ukaan̄ k̄e
bukal ṭi n̄leef n̄i baka bakluṅ
kadiiman̄ k̄e naanfan̄i. ²⁸ B̄e
woli Uhaaṣ wi Naṣibaṭi wi wi
n̄ji kadooknuṅ n̄ntaayi, *P̄ṣih
pi Naṣibaṭi padobi ban ban ṭi
an keeri.

²⁹ « Hum di di ñaan̄ ahi-
lanun̄ kaneej du katoḥ ki ñiint̄
amm̄eḡaṭun̄ kajej bka bi nul
b̄e aandun̄ atana? Wal m̄ent̄
wi wi akhilun̄ kajej bka bi
nul.

³⁰ « Anwoon̄ aanwo na n̄ji
aṣoor̄en, anwoon̄ aank̄tonkr̄en
na n̄ji agar. ³¹ Ukaan̄ k̄e
njakan, Naṣibaṭi alun̄ kamiir

bañaan̄ pekadu na buṭaan
bi baktupun̄ ṭi a ; k̄e ñaan̄
ankkarun̄ Uhaaṣ wi Naṣibaṭi,
aankmiira. ³² K̄e woli ñaan̄
aṭup buṭaan ṭi *Abuk Ñiint̄,
Naṣibaṭi alun̄ kamiira wa,
b̄e woli aṭup buṭaan ṭi Uhaaṣ
wi Naṣibaṭi, aankluṅ kamiira
wa ṭi umundu wi na du
unkmbiin̄. »

*Bko na mbuk mi ba
(Maci 7.16-17; Luk 6.43-
45)*

³³ Yetu akak aji : « Bko
bjeb baji babuk mnko
mnuura, k̄e bko bmaakal baji
babuk mnko mnwuṭaan. Iji
kyikr̄enaan̄ bko ṭi mbuk mi
ba. ³⁴ An, pntuni pi n̄funan̄,
hum di di nahilanun̄ kaṭup
uṭup unuura te nawo bado
buṭaan? Uko un̄tumun̄ ṭi
kaṭ̄eb ki ñaan̄ ujaan̄ up̄en̄ ṭi
mntumul. ³⁵ Ñaan̄ nanuura
aji p̄enanaan̄ bnuura bi nul
ṭi kaṭ̄eb ki nul ; k̄e ñaan̄
nawuṭaan̄ aji p̄enanaan̄ buṭaan
bi nul ṭi kaṭ̄eb ki nul. ³⁶ K̄e n̄ṣ̄e
ṭupan̄ : Ṭi unuur wi pwaȳeṣ,
bañaan̄ balun̄ kahepna ṭi
n̄ṭup n̄wuṭaan̄ b̄ti n̄i baṭupun̄.
³⁷ Ṭi n̄ṭup n̄i nu n̄i n̄i bakluṅ
kawaȳeṣaanu katen me iwo
natool k̄eme iduknaanaa. »

*Baji na Yetu adiiman̄ k̄e
awoona du Naṣibaṭi
(Markut 8.11-12; Luk
11.29-32)*

³⁸ Wal m̄ent̄ k̄e *bajukan
Bgah balon̄ na bafaritay
balon̄ baṣ̄e ji na Yetu :
« Najukan, n̄ṅal ido uko
ulon̄ unkdiiimanun̄ k̄e iwo i
Naṣibaṭi. » ³⁹ K̄e atem baka
aji : « An kawuun̄ kawuṭaan

ki, kandekun Naşibaţi kafet, nawo  i phepar uko unkdimanun k  dwo i Naşibaţi, naankwin nin uko ulon umpaţi na wi Yonat*Naţupar Naşibaţi adiimanun. ⁴⁰ Jibi Yonat awoon  nuur  wajanţ na  tejan  wajanţ  i kayin ki uţ b uweek, h nk di di *Abuk  niint aklun kado  nuur  wajanţ na  tejan  wajanţ  i bh r du mboş. ⁴¹  i unuur wi pway ş ba aan biki Niniwe balun kanaţa na ba aan biki kawuun ki, kadiiman baka k  baduknaana,  iki bawut pjuban wi batiinkun u up wi Yonat! K  alon a   wo  i ampelun Yonat! ⁴²  i unuur wi pway ş, naşih  naa  i u aak wi Faba alun kanaţa na ba aan biki kawuun ki kayuuj k  baduknaanaa,  iki awoona du kaban ki umundu pbi katiink u up untu a wi *Falomon naşih, k  alon a   wo  i ampelun Falomon! »

Untaayi ukak du katoh ki wa
(Luk 11.24-26)

⁴³ Yetu akak aji : « Untaayi up nle  i  naan i ubiin awo, uji u aay du *pndiiş kala dko dneej. Woli uunwini, ⁴⁴ u   ji : “Dkak du katoh ki naan, ki mp nnun.” Wi ukakun, uunji u  nk da nin uko ulon, kaji kawetana kajint, kaboman bnuura. ⁴⁵ Wal m nt uji uyaar  ntaayi paaj na ulon  nanwu un apel wa ;  abi kaf t da.  naan m nt kaş  kak wal m nt kawu  n kapel kateeku.

K  h nk di di ukwoon pa kawuun kawu aan ki. »

Bayi  Yetu biki mnfa an
(Markut 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Jibi Yetu ahumuun ka iini na ba aan, k  anin na ba a'ul ba   bi du bdig a al p iini na a. ⁴⁷ K   naan alon a   bi aji na Yetu : « Naan na ba a'u buk bukun du bdig, ba al p iini na iwi. » ⁴⁸ K  Yetu a   teema aji : « In awoon ni? Bahon bawoon ba a naan? » ⁴⁹ Wi wi a aan atar ka en adiiman ba a arul a   ji : « Natenan, ni na ba a naan biki biki. ⁵⁰  naan ankdolun uko wi Naşibaţi Paapa anwoon du ba i a alun, un m ntan awoon a a naan k me ni. »

13

Uho  wi nagur  deey
(Markut 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Unuur m nt Yetu ap n  i katoh a    o du kaban ki bd k. ² Ba aan batum babi wal m nt a oga, k  adoo paya  i b eem blon a o ; k  ba aan bti baduka du pkay, atiinka. ³ K  a     pna  i uho  a up baka   up  tum. Aji na baka : « Najaar ap n pgur  deey. ⁴ Wi akgurun,  deey  lon k   aya ajot  i bgah ; k   kat  abi ade  a bti. ⁵  lon k   ajot  i dko di mnlaak, danwoon daanwo na mboş, ana a  i dko m nt  iki mboş maantumi. ⁶ K  wi bnuur bana i'aan na a a   t r  a, k  jibi  awoon  aanka intaan abi kay kay. ⁷  lon  ajot  i dko di iyiw, k  iyiw

idēm afiiklën ɲa. ⁸ Nloŋ kē ɲajot ɥi mboş mnuura, awul ɲdeey. Bloŋ baji bawul mbuk iñeen-week, bloŋ iñeen paaj, bloŋ kak mbuk iñeen ɲwajanɥ. ⁹ Ankaan ibaɥ itiinki, atiinkan! »

We ukaan kē Yetu aji hoñ?
(Markut 4.10-12; Luk 8.9-10)

¹⁰ Baɥaşar Yetu babi añoga aşē hepara aji : « we ukaan kē iji khoñ na bañaan ba? » ¹¹ Kē aşē ji na baka : « An, baɥenan kē name iko injoonanunɥ yi *Pşih pi Baɥi inwoon iimmeetanaa, kē bandukiin, baanɥen baka wa. ¹² Ńaan ankaan, balun kaɥena ado pelan, kē anwoon aanka, badoo yeenka uko wi akaan ¹³ Uko mēnt ukaan kē nji kahoñ na baka : ɥiki baji baten, baanji bawin, baji batiink, baanji bate, baanji bame uko wi bajakunɥ. ¹⁴ Hēnk uko wi *Itayi *Naɥupar Naşibaɥi abiinɥ aɥup udolana pa baka, aji :

*“Woli natiink, naankteha te,
woli naten, naankwina
win.*

¹⁵ *Bañaan biki pntaali pi
badēnēt ɲhaaş
batuh ibaɥ yi baka, adēt
kēş,*

*kaɥi kēş ki baka kawin
ibaɥ yi baka ikuɥ itiink
uşal wi baka ute*

*bakakna bafiyaar
nşē njeban baka.”*

¹⁶ Kē an naşē nuurandēn, kēş ki nan kawin, kē ibaɥ yi nan iktiink. ¹⁷ Dɥupan, na manjoonan, baɥupar Naşibaɥi batum na batool batum babi

ɲal pwin uko wi nakwinun bē baanwin wa, akuɥ aŋal ptiink uko wi naktiinkunɥ bē baantiink wa! »

*Yetu apiban uhoñ wi nagur
ɲdeey*
(Markut 4.13-20; Luk 8.11-15)

¹⁸ Yetu akak aji : « Natiinkan, uko wi uhoñ ujakunɥ wii wi : ¹⁹ Ńaan antiinkunɥ Uɥup wi Pşih pi Baɥi, aşē wo aamme uko wi ujakunɥ Tatana aji bi kapēnan Uɥup wi batepiinɥ ɥi kaɥēb ki nul. Awo ji bgah bi uɥup ujotunɥ. ²⁰ Kē alon awo dko di mnlak di ɲdeey ɲajotunɥ, ayeenk ɥi dko mēnt uɥup na mnlilan, ²¹ aşē wo aanka intaañ, aanji ɥijan kaliintan. Wi Uɥup ukɥu'anɥ ɥu bajun pnoorana kēme phajana aji bi wutan wutan. ²² Anwoon dko di iyiw, ajaan atiink Uɥup, kē manɥaaf, pyok panjaan pafooyan bkow, na pñeebar iko itum ɲaşē fiiklën Uɥup aneenan wa pbuk. ²³ Anwoon mboş mnuura, ajaan atiink Uɥup, kate wa, kaşē buk ɲdeey. Alon aji buk ɲdeey iñeen week, alon ɲdeey iñeen paaj, alon iñeen ɲwajanɥ. »

Uhoñ wi umbiilu

²⁴ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Natenan uko wi *Pşih pi Baɥi panaamunɥ: Pawo ji ñiinɥ antepiinɥ ɲdeey ɲnuura du uɥeehul. ²⁵ Wi bañaan bti bakɲoyēntunɥ, kē naşooradul aşē bi, agur umbiilu ɥi ptoof pi ɲdeey aşē ya na bgahul. ²⁶ Wi ɲdeey ɲanaɥiinɥ, alumēn kē ugoŋ ukak apēn.

27 Balemparul babi aji na a : “Naweeek, mēnt̄ ḡdeey ḡnuura ḡi ḡi itepiḡ du uṡeeh i? Kē hum di di ujaagal uwoon da ba?” 28 Kē ateem baka aji : “Naṡooradaan adolonḡ uko mēnt̄.”

Kē balemparul baṡē hep- ara aji : “ḡḡal ḡya ḡpēnan wa i”? 29 Kē ateem baka aji : “A- a, nahilan woli nalēb ujaagal kapēnan ḡdeey. 30 Nawutan ḡnaṡa ḡul bti te wal wi kakit ; ṡi wal mēnt̄ dlunḡ kaji na bakit : Naduniin napēnan ujaagal natan nado idaaḡ natēr wa ; naṡē najej ḡdeey nahank du pnkuti.” »

Uhoñ wi pbuk pmpoṡi na wi uko utaajanaan pṡon
(Markut 4.30-32; Luk 13.18-21)

31 Yetu akak ahoñ na baka aji : «*Pṡih pi Baṡi panaam na pbuk pmpoṡi pi ḡnaḡ ajejuḡ atepi du uṡeehul. 32 Pawoonunḡ pmpoṡi ṡi mbuk, paṡale naṡa, pajaḡ pakak bgof bandēmnuḡ ṡi ugof untepiḡ ṡi unkintaar, ḡkat ḡadoo ḡi ḡabi kado intaḡ ṡi inah yi ba. »

33 Yetu akak aṡup na baka ṡi uhoñ aji : « Pṡih pi Baṡi panaam na bko bntiinku bi ḡnaṡ ajejuḡ anaakrēn na pṡon ptum, kē pataaj bti. »

Uko unkayi kē Yetu aji hoñ
(Markut 4.33-34)

34 Yetu aṡup iko yunḡ bti pntuk pi baṡaḡ na uhoñ, aanḡi ṡiini na baka bē aanhoñi. 35 Hēnk, ayuuḡ kē uko wi Naṡupar Naṡibaṡi ajakuḡ udolanaa, aji :

« *Dlunḡ kahaabēs mntum ka- hoñ*
dlunḡ kaṡup iko immeeniḡ
undiimaan wi umundu
upaṡaniḡ. »

Yetu apiban uhoñ wi umbi- ilu

36 Wal mēnt̄ Yetu aduk baṡaḡ aṡē kak katoḡ ; kē baṡaṡarul baṡē bi aji na a : « Pibaan un uhoñ wi umbiilu du uṡeeh. » 37 Kē ateem baka aji : « Antepiḡ ḡdeey ḡnuura awoonḡ *Abuk ḡiint̄ ; 38 uṡeeh uwoonḡ umundu ; ḡdeey ḡnuura ḡawoonḡ baṡaḡ biki Pṡih pi Baṡi ; umbiilu uwoonḡ banjaḡ baṡaṡ Nagu- uru. 39 Naṡoorad anjaḡ atepi umbiilu, awoonḡ Untaayi Uweek, kakit kawoonḡ uba umundu kē bakit baṡē wo ḡwanḡut. 40 Kē jibi bajaḡ bajej umbiilu kaya tēr, hēnk di uba umundu ukwohaḡ ; 41 *Abuk ḡiint̄ alunḡ kayil ḡwanḡut ḡi nul, ḡaluḡ kadook baṡaḡ bti bankdolonḡ balonḡ bapēn ṡi bgah na baṡaḡ bti bankdolonḡ buṡaan ṡi Pṡih pi nul. 42 ḡwanḡut ḡafēl baka du bdoo banyikuḡ maakan : dko mēnt̄ dawo na ḡwooni na udeeb wi pdohrēn iñiḡ. 43 Wal mēnt̄, banwoonḡ batool ṡi kēs ki Naṡibaṡi balunḡ kajeeh ḡi bnuur du Pṡih pi Naṡibaṡi Aṡin baka. Ankaḡ ibaṡ itiinki atiinkan! »

Uhoñ wi uwuuru wi ba- menunḡ na wi mnlaak manta- munḡ preṡ

44 Yetu akak aji : «*Pṡih pi Baṡi pawo ḡi uwuuru wi ḡiint̄ alonḡ awinuḡ kē bamen du uṡeeh. Akak amen wa aṡē ya

na mnlilan awaap bka bi nul bti, aya nug uŕeeh mēnt̄.

⁴⁵ « P̄sih pi Baŕi pakak anaam na nawaap anklaan mlaak mantamuŋ preeŝ. ⁴⁶ Wi awinuŋ ploŋ pnuura, aya awaap bka bi nul bti aya anug pa. »

Uhoñ wi bridiya

⁴⁷ Yetu aji na baka : « *P̄sih pi Baŕi pakak anaam na bridiya bi bafēluŋ du bdēk kē baŕij nŕēb nŕum. ⁴⁸ Wi batumuŋ, batuh kē bapul ba du pkay aŝē ũo ajej n̄annuuriin̄ aŕu ũi icah aŝē fēl n̄anwoon̄ n̄aanuura. ⁴⁹ Kē hēnk di di ukwoon̄ ũi uba umundu : n̄wanjuŕ n̄aluŋ kabi kapaŕēŝ bawuŕaan na banwoon̄ baŕool, ⁵⁰ kafēl bawuŕaan du bdoo banyikuŋ maakan : dko mēnt̄ dawo na n̄wooni na udeeb wi pdohrēn iñiin̄. »

⁵¹ Yetu ahepar baŕaŝarul aji : « Nateha iko yi n̄ŕupanaŋ bti i? » Kē bateem aji : « Aa, n̄tee. » ⁵² Kē aŝē ji na baka : « Kē hēnk *najukan Bgah anjukuŋ uko wi P̄sih pi Baŕi abot aŕaŝ uko wi ujakuŋ anaam na ajug katoh anjaan̄ ajejna ũi bka bi nul uko uhalu na ujon. »

Bañaan̄ biki Nataret baanfiyaar Yetu

(Markut 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Wi Yetu ahoñuŋ na baka haŋ aŝē tool aya. ⁵⁴ Aya du dko di akuŝnaaniin̄ aŝē jukan bañaan̄ du *katoh kañehanaani ki baka, kē badoo ñoŋar aji : « ũuŋ di di akaanuŋ uŝal unŕuŋa wi? Hum di di ahiluŋ ado mlagre

mi bti ba? ⁵⁵ I mēnt̄an, aanwo abuk naŕukan i? Mēnt̄ Mariya awoon̄ anin i, kē bi Yakob, Yotef, Fimoŋ na Yuda bawo baŕa'ul? ⁵⁶ Kē baat̄ baŕa'ul, baanwo bti ũi na un i? Kē ũuŋ di ameenuŋ keeri iko yi bti? » ⁵⁷ Kē uko waŋ uneenan baka pfiyaara. Kē aŝē ji na baka : « *Naŕupar Naŝibaŕi ũi utaakul, na ũi katohul meeŕ ũaŋ di di bañaan̄ bawoon̄ baanji bamēbana bnuura. » ⁵⁸ Yetu aando da mlagre mntum ũiki baanfiyaari.

14

Pkeŕ pi Yowan Nabattaar

(Markut 6.14-29; Luk 9.7-9)

¹ Wal mēnt̄, *Herod nantuŋa i *Galilay atiink kē baktiiniyaan uko wi Yetu. ² Aji na balemparul : « Yowan Nabattaar a! Anaŕa ũi pkeŕ! Ukaan̄ kē aka mnhina mi pdo mlagre! »

³⁻⁴ Herod aŝal haŋ ũiki abi jeŋ Herodiyana, ahar Filip abuk aŝin anhumuŋ najeb aniiim. Kē Yowan aŝē ji na a aanka na pjeŋ Herodiyana kaniim. Herod kē aŝē do kē bamoba, atan na mnkorentu afēl du ukalabuŝ. ⁵ Abi n̄al pfiŋa, aŝē ũi bañaan̄ ũiki baŝal aji awo *Naŕupar Naŝibaŕi.

⁶ Kē unuur uloŋ wi Herod akdoon̄ ufettu unkleŝanuŋ unuur wi abukiin̄, poonu abuk Herodiyana kē aŝē ki ũi kadun ki bañaan̄ kē ulil Herod, ⁷ kē adoo mehna aji awula uko wi akheparuluŋ. ⁸ Anin awuuka, kē aji na Herod : « Wulaan bkow bi

Yowan Nabattaar ti praata. »⁹ Naşih ajooţani, pmehna pi nul ti kadun ki bańaan biki aduun ufettu paţu k  ado k  aji baţija ba. ¹⁰ Ayil wal m nt baya bafaal Yowan du ukalabuş. ¹¹ Baţij bkow ti praata awul poonu, k  ańooţ ba anin. ¹² Baţaşar Yowan babi ajej puum amoy ; aş  ya aţup Yetu.

Yetu ade de'an pntuk pi bańaan

(Markut 6.30-44; Luk 9.10-17; Natenan ti Yowan 6.1-14)

¹³ Wi Yetu ameenj uko unţepun, ajej b tem aya du dko dangagun ; bańaan wi bamehanj me aş   sa, ap nna n beeka apoş aya du a. ¹⁴ Wi awaliinj ti b tem aş  win bańaanj batum ańaga baka akuţ ajeban bammaakunj.

¹⁵ Wi utaakal ubanun, baţaşarul babi ańoga aş  ji na a : « Unuur udobi yob yob, k  dko di nwoonj di daş  gaag, dolan bańaanj baya du n f t bahilna banug uko ude. »

¹⁶ K  Yetu aş  teem baka aji : « Bayaar we ba? Nawulan baka an bdidi'an bade. » ¹⁷ K  baş  ji na a : « Nkaha ipoom kańeen na n ţ b n ţ b. » ¹⁸ K  aji na baka baţija ya. ¹⁹ Wi wi aşaanj aji na bańaanj ba o ti ujaagal, aş  jej ipoom kańeen yun na n ţ b n ţ b, akat k ş du baţi, abeeb Naşibaţi aş  kit ş ipoom, awul baţaşarul k  bawul bańaanj.

²⁰ Bańaanj bti bade ayok, k  bajej ntj iko indukiinj. Iko m ntj itum kkaar ińeen na kt b. ²¹ Ti bandeenj bukunj,

biinj bawo ińeen-week n yaaş ińeen kańeen (5000) aţu na baat na bapoţ.

Yetu apoş ti bd k duuţ
(Markut 6.45-52; Yowan 6.15-21)

²² Wi bańaanj babahanj ba pde, Yetu ado k  baţaşarul bapaya ti b tem ajota kadun, pya umbanj wundu, ul k  aş  duka a iışan bańaanj. ²³ Wi adolunj k  bańaanj ba iışi, apaya du pnkunj duuţ agaag ańehan Naşibaţi. Wi utejan ubanun, k  awoha da ul aloolan. ²⁴ Wal m ntj b tem badobi low low pkay, k  n maaronj n kşintj şintan ba  iki uyook uunkyook ataanj na umbanj wi bakyaanj.

²⁵ Kaya uhaan nguk, k  aş  bi ti baka apoş poş ti bd k. ²⁶ Wi baţaşarul bawinulunj k  akpoş ti bd k, bańonar fuţ aş  ji : « Ujurte wa » aş  jun pnjarj  iki bal nki. ²⁷ Ti dko m ntj, k  Yetu aş   iini na baka aji : « Nawutan kahaajala, nji a, nawutan kal nk. »

²⁸ Piyeer k  aş  ji na a wal m ntj : « Ajugun, woli iwi a na manjoonan, jakaan mpoş ti meel mbi du iwi. » ²⁹ K  Yetu aji na a : « Biini. » K  Piyeer awala ti b tem, apoş ti meel atool pya du Yetu. ³⁰ K , wi atiinkunj uyook aş  l nk, ajun pneej ti meel aş  huuran aji : « Ajugun, buuranaan! »

³¹ Ti dko m ntj, k  Yetu aş  tar kańen am bana aş  ji na a : « Iwi inwoonj iinfiyaar ak şan, we ukaan k  iwo na nşal n ţ b ba? » ³² Wi bapayiinj ti b tem k  uyook uş   ańan.

33 Banwoonj ʔi bʔeem banjup adëman Yetu ašë ji : « Na man-joonan, iwo Abuk Našibaʔi. »

Yetu ajeban bamaakal du utaak wi bagenaterenj
(Markut 6.53-56)

34 Wi Yetu na baʔašarul bamuurunj, ašë ban du pkay du utaak wi bagenaterenj.

35 Bañaanʔ biki dko mënʔ bayikreña ašë yil kē baʔup ʔi utaak bti aji abii, kē bašë ʔija bañaanʔ bti bammaakunʔ.

36 Baji bakooʔa kaji na a awut baka baban ʔaň kambiint ki bayeti bi nul, kē bambanunʔ ka bti bajebi.

15

Pjukan pi bantohi bayuday
(Markut 7.1-13)

1 ʔi ŋnuur mënʔ, *bafaritay na *bajukan Bgah balonʔ bapëna Yerutalem abi aňog Yetu ašë hepara aji : 2 « we ukaanʔ kē baʔašaru baanji baʔaš udolade wi bajon, babaa ji bade bē baanji baňow iňen*? »

3 Kē Yetu ateem baka aji : « Kē an, we ukaanʔ kē naanji naʔaš uko wi Našibaʔi ajakunʔ, kašë kaʔaš udolade wi nan ba? 4 Našibaʔi aji : “Mēbaan ʔaaš na naan bnuura” kē “Ñaanʔ ankkarunʔ ašin kēme anin, pkeʔ pakwoonʔ baluk bi nul.” ☆ 5 Kē an, našë ji woli ñaanʔ aji na ašin kēme anin : “uko wi nhilanunʔ lah kaʔënkn uwo wi Našibaʔi”

6 ahilan keeri kawut pmëban ašin na anin. Hënk di udolade

wi nakjukanunʔ uʔuunʔ kē nagar Uʔup wi Našibaʔi. 7 An balagare, *Itayi *Naʔupar Našibaʔi afaň wi aʔupunʔ ʔi an aji :

8 “Pntaali pi paji padëmanaan na mntum ʔaň

kē uhaaš wi pa ušë lowën.

9 Bʔeňan bi baka baanjakën nin uko ulonʔ

iko yi bakjukanunʔ iwo udolade wi bañaanʔ ʔaň.”

»

Iko injaanʔ iʔu ñaanʔ aʔop ʔi kēš ki Našibaʔi

(Markut 7.14-23)

10 Wi wi Yetu akaanʔ adu pntuk pi bañaanʔ aji na baka :

« Natiinkan nabot name!

11 Mënʔ uko unjaanʔ uneejna ʔi mntum ujaanʔ uʔopan ñaanʔ ʔi kēš ki Našibaʔi, uko un-kpënnunʔ ʔi mntum mi nul wa.

»

12 Baʔašarul baňoga wal mënʔ ašë ji na a : « Imeha kē *bafaritay badeebaʔ jibi iktiiiniň hënk i? » 13 Kē ašë teem baka aji : « Bko bi Paapa anwoonʔ du baʔi awoonʔ aantepii balunʔ kalëbana.

14 Nawutan baka : bawo bakuul banknʔonunʔ bakuul. Nakuul aʔonle atenʔul nakuul, bukal batëb bti baya jot du bhër. »

15 Piyeer ayeenk bʔup ašë ji na a : « Pibanun uko wi iʔupunʔ hënk. » 16 Kē aji na baka : « An kak, hënk di nawaanunʔ nʔal te hënkunʔ? 17 Naamme kē uko bti unneejuň ʔi mntum mi ñaanʔ uji uʔëp du kayinʔ, kapën du bnʔeeh, 18 bē uko

* 15:2 Bē baaňnow iňen : Bafaritay baji baňow iňen kaʔašna udolade wi baka.

☆ 15:4 Ppën 21.27; 20.12.

umpënuŋ ƚi mntum uwoona du uhaaş meeƚ. Wuŋ mënƚan ujaan uƚopan ñaan ƚi kęş ki Naşibaƚi. ¹⁹ Du uhaaş meeƚ di di iko itënƚ yi ijaan iwoona : nşal nƚwuƚaan, bfiŋar, ppiinƚ na ahar ñaan keme ayin ñaan, pjuban pi piinƚ, kakiiŋ, nşilan na pƚup buƚaan ƚi bañaan, bku-utar. ²⁰ Iko mënƚ ijaan iƚopan ñaan, kę pde bę iinnow iñen paanji paƚopan ñaan†. »

*Pfiyaar pi ñaaƚ anwoon
aanwo nayuday*

(Markut 7.24-30)

²¹ Wi Yetu apënuŋ da aşę ya du nƚaak nji Tir na Fidoŋ ²² Kę ñaaƚ aloŋ i uƚaak wi Kanaan anwoon du uƚaak mënƚ aşę pën ahuuran aji : « Naweeƚ, *abuk Dayiƚ, ñagi'aan! Untaayi unooran poonu abuk naan maakan. » ²³ Yetu aanteema nin uko uloŋ. Baƚaşarul kę başę ñoga akooƚa aji na a : « Dookana, anooranun na phu-uran pi nul. »

²⁴ Kę Yetu ateem aji : « Naşibaƚi ayilën ƚaŋ pa nƚkaneel nji *Itrayel njanneemuŋ. » ²⁵ Kę ñaaƚ aşę baan aŋup ƚi kadun ki Yetu aji na a : « Naweeƚ, biin itënkën! »

²⁶ Kę aji na a : « Uunuura bajeƚ pde pi bapoƚ bawul nbuş nmpoƚi†. »

²⁷ Kę ateem aji : « Naweeƚ, ifaŋi, kę nbuş nmpoƚi nşaşę doo ji nade ituk inkjotnuŋ du umeeşa wi bajug ŋa. »

²⁸ Wi wi Yetu aşaaŋ aji na a : « Ñaaƚu, pfiyaar pi nu padëmi!

Uwoon jibi inaluŋ! » Wal mënƚ kę abukul aşę bi jeb jeb.

*Yetu ajeban bamaakal
batum*

²⁹ Yetu apën da aşę ya umban wi *bdëƚ bi Galilay. Apaya du pnkuŋ aƚo. ³⁰ Bañaan batum babi ƚi a, aŋij bankjiinkuŋ, bakuul, banƚakmuŋ, babiiş bƚup, na bamaakal batum kak, abëƚan ƚi ihoƚ yi Yetu ; kę ajeban baka. ³¹ Bañaan bañoŋar wi bawinuŋ banwoon baanhil bƚup kę baktup, banƚakmuŋ kę bajebi, kę bankjiinkuŋ kę bakpoş bnuura, kę bakuul bakwin. Badëman wal mënƚ Naşibaƚi i *Itrayel.

*Yetu akak ade de'an bañaan
batum*

(Markut 8.1-10)

³² Yetu adu baƚaşarul wal mënƚ aşę ji na baka : « Dñaŋa bañaan biki, nnuur nƚwajanƚ nji nji, nji bawo i na nji kę baanka uko ude. Mënŋal baƚiiş na ubon : bahilan kaya kajot ƚi bgah. » ³³ Kę baƚaşarul başę ji na a : « ƚi dko dangaguŋ di, ƚuŋ di nƚkkaanuŋ uko de unkhilanuŋ kayokan bañaan batum biki? »

³⁴ Kę aji na baka : « Nawo na ipoom hum? »

Kę bateem aji « Ipoom paaj na kaloŋ na nşëb nloŋ nmpoƚi. » ³⁵ Kę Yetu aşę ji na bañaan baƚo ƚi mboş ; ³⁶ aşę jej ipoom paaj na kaloŋ yuŋ na nşëb nuŋ, abeeb Naşibaƚi, akitëş ya aşę wul baƚaşarul, kę bafaş

† 15:20 Paƚopan : Yetu aankƚiiniyaan ƚi dko di uko wi pjint, bafaritay baji bañow iñen kaƚaşna udolade wi baka. † 15:26 Nbuş nmpoƚi : Wal mënƚ bayuday baji baji banwoon baanwo bayuday bawo nbuş.

bañaan).³⁷ Bade bti adoo yok. Baṭaṣar Yetu kē batuman kkaar paaj na plon na iko indukšiiṅ.³⁸ Bañaan bandeen bawo biinṭ iñeen-week ṅbaakēr nyaas iñeen (4000), aṭu na baṭ na bapoṭ.³⁹ Wi Yetu adolon bañaan kē baṭiṣi, wi wi aṣaan apaya ṭi bṭeem aya utaak wi Magadan.

16

Bafaritay bahepar Yetu uko unkdiiimanuṅ kē awo i Naṣibaṭi (Markut 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ *Bafaritay na *bataduk babi ṭi Yetu wal mēnṭ, ala pṭaawana aṣē hepara uko unkdiiimanuṅ kē awo ṅaan i Naṣibaṭi. ² Kē Yetu aṣē teem baka aji : « Woli unuur uya pjot kē baṭi bajeenki naji naji : “Dko daluṅ kajeeh faan.” ³ Kē na nfa kub, baṭi bajēnle naji : “Uṣubal uṣub nṭa.” Naji name uko wi iko yi baṭi ijakuṅ, aṣē wo naanhil pyikrēn uko wi Naṣibaṭi akdolon nṭa di. ⁴ An bañaan bawuṭaan biki, nandekuṅ Naṣibaṭi kafet, nahepar uko unkyuujun kē dwo i Naṣibaṭi. Naankwin uko ulon umpaṭi na wi Yonat* Naṭupar Naṣibaṭi adiimanuṅ. » Wi wi Yetu aṣaan aduk baka da, aya na bgahul.

Uko utaajanaani pṣon wi bafaritay na bataduk

⁵ Yetu na baṭaṣarul baya bdēk umban wundu. Kē baṭaṣarul baṣē ṭilma pṭij ipoom. ⁶ Kē Yetu aṣē ji na baka : « Natenan

bnuura, nalipariin uko utaa-janaani pṣon wi *bafaritay na *bataduk. ⁷ Baṭaṣarul kē baṣē ṭiini bukal bukal aji : « Aṭiini haṅ ṭiki ṅēnṭij ipoom. »

⁸ Kē Yetu ammeen uko wi baktiiniyaanuṅ aji na baka : « An, nanwoon naanfiyaar akēṣan, we ukaan kē naktiiniyaan pwo naanṭij ipoom ba? ⁹ Naandobi yikrēna te hēnkuṅ iko yi nawinuṅ i? Naanleṣ wi nkitṣuṅ ipoom kañeen pa biinṭ iñeen-week-kañeen nyaas iñeen (5000) i? Kē kkaar hum kantumuṅ ipoom ki ki nayaanaanuṅ ba? ¹⁰ Kē wi nkitṣuṅ ipoom paaj-na-kalon pa biinṭ iñeen-week-ṅbaakēr nyaas iñeen (4000)? Kē kkaar hum kantumuṅ ipoom ki ki nayaanaanuṅ? ¹¹ Kē hum di di nawoon naamme kē mēnṭiiniyaan ipoom? Dji nalipara uko utaajanaani pṣon wi bafaritay na bataduk. »

¹² Baṭaṣar Yetu bayikrēn wal mēnṭ kē aji na baka balipara pjukan pi bafaritay na bataduk, mēnṭ uko utaa-janaani pṣon wi bajaan badolna ipoom wa.

Piyeer aji Yetu awoon Krittu (Markut 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Yetu aya na baṭaṣarul du utaak uñnoguṅ ubeeka wi Tetare-Filip aṣē hepar baka aji : « Bañaan baṣal aji *Abuk ṅiint awo in ba? » ¹⁴ Kē bateem aji : « Balon baji iwo *Yowan Nabattaar ; kē

balon baji iwo *Eli Naşupar Naşibaţi k  balon kak baji iwo Yeremiya k me alon  i *başupar Naşibaţi bandukiin. »

15 K  a e ji na baka : « K   i an, nji dwo in ba? »

16 Timon Piyeer k  ateema aji : « Iwo *Krittu, Abuk Naşibaţi ajug ubida. »

17 K  Yetu a e ji na a : « Inuurand ni iwi Timon abuk Yonat. M nt  naan naj n a upiin manjoonan man, Paapa anwoon du baţi a. 18 K  n e jaku : Iwo Piyeer*, pnduba panjaan pam ban katoh, ilun kam ban bankfiyaarnun. Pke  paankhilan kana   i kadun ki baka.

19 Dlu  kawulu iniigsaani yi Baţi : uko wi ikpokun  i mbo  ulun kapokana du baţi, k  uko wi ikdinanun  i mbo , ulun kadinana du baţi. »

20 Wi wi a ookun ba aşarul aji na baka bawut ka up nin  naan k  ul awoon Krittu.

Yetu a up aji alun kake  kabot kana a  i pa

(Markut 8.31-33; Luk 9.22-27)

21 Unuur m nt wi wi Yetu ajunun pdiiman ba aşarul k  awo i pya Yerutalem, kahaj da maakan  i i en yi bantohi, *ba enjan baweeek na *bajukan Bgah. Balun kado bafina, unuur uwajan en a e na a  i pke . 22 Piyeer apula k  bagaagi a e jun pnoman na a aji : « Ajugun, d nehan Naşibaţi abuuranu uko wan! Nin ukoolan uunkdolu! »

23 K  Yetu a e wug a aji na Piyeer : « Lowaan, iwi Fatana! Ina   i bgah aneenanaan p p. Iinji kla uko wi Naşibaţi analan, iji kla uko wi ba aan banalan. »

24 K  wi wi Yetu ajakun na ba aşarul bti : « Woli  naan anjal ka aş n, awo ka ilma uleeful kaku a krut ki nul kadinan phaj ji nji ka e ka aş n woli ado ake . 25  naan an şalun pbuuran ubida wi nul alun kawaan wa ; k  anklun kawaan ubida wi nul pa nji alun kabuuran wa. 26 We uwoon  naan aka pyok pi umundu bti, woli aneemand n uhaa  wi nul? We wi  naan ahilanun kawul kabuuranaan uhaa  wi nul.

27 *Abuk  niint aban  i pbi na mnd m mi A in na  wanjut  i nul. Wal m nt away e  naan andoli  i mnwo mi nul. 28 D upan na manjoonan : balon  i banwoon n a  i baankke  b  baanwin Abuk  niint k  abi ji na ih. »

17

Uleef wi Yetu bti u el sa
(Markut 9.2-13; Luk 9.28-36)

1 Wi  nuur paaj n  pun k  Yetu a e jej bi Piyeer na Yakob na Yowan a a Yakob aya na baka du pnkun pweek k  bagaagi. 2 Uleef wi nul k  u e  el sa  i kadun ki baka : kaara di nul dajeeh ji unuur, k  imi a yi nul ikak afaa  feh.

3  i dko m nt, k  ba aşar Yetu

* 16:18 Piyeer : Dawoon pnduba k me plaak.

başë win *Moyit na *Eli kë baktiini na a.

4 Wal mënŋ kë Piyeer ašë ji na Yetu : « Ajugun, unuura ŋwo ti dko di. Injal le katar iloona iwajanŋ: kalonj kawo ki nu, kalonj ki Moyit, kandukiinj kawo ki Eli. »

5 Ahum kaŋiini, kë kanfëluŋ kalonj kanknuuruŋ kašë mara mara abi awun baka, kë pdiim plonj pašë pënna ti ka aji : « Iwi iwoonj abuk naan, dŋalu maakan, dmaganu! Nadoon katiinka! »

6 Wi baŋašar Yetu batiinkuŋ pdiim mënŋ ašë lënk maakan ajot afëŋ kës ti mboš. 7 Kë Yetu ašë ñog aban baka ašë ji : « Nanaŋiin, nawutan kalënk. » 8 Wi bakatuŋ kës, baankak awin nin alonj, kë Yetu ŋaŋ awohanj da.

9 Wi bakwaliinj pnkuŋ, kë Yetu ašë ji na baka : « Naktup nin ŋaanj alonj uko wi nawinunj, te wal wi *Abuk Ŋiinj aklunj kanaŋa ti pkeŋ. »

10 Baŋašar Yetu bahepara aji : « we ukaanj kë *bajukan Bgah bajji Eli awo i kaduna kabi ji *Krittu ado kabi. »

11 Kë ateem baka aji : « Na manjoonan Eli awo i kabi, kakakan iko bti ti bgah. 12 Kë nšë ŋupan, Eli adobi bi, kë baanyikrëna, bahajana, adola jibi baŋaluŋ. Hënk kak di di Abuk Ŋiinj aklunj kahaj ti iŋen yi baka. » 13 Wal mënŋ, kë baŋašarul başë yikrën kë awo ti pŋiiniyaan *Yowan Nabattaar.

Yetu ajeban napoŋ i untaayi ukyewlënuŋ

(Markut 9.14-29; Luk 9.37-43a)

14 Wi Yetu na bi Piyeer, Yakob na Yowan bakakuŋ du dko di pntuk pi baŋaanj pa-woonj, kë ŋiinj alonj ašë bi ti Yetu aŋup ti kadunul aji na a : 15 « Naweeek, ŋagiin abuk naan. Aji jot kako, ahaj maakan : nyaaş ŋtüm aji jot ti bdoo, ulonj kak aji jot ti meel. 16 Dŋija baŋašaru kë baanhilan ajebana. »

17 Kë ašë teem aji : « Nawo baŋaanj bawuŋaan, banwoonj baanfiyaari! Dwo kaŋo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? Naŋijaan napoŋ ti. » 18 Kë Yetu ašë lëbar na untaayi kë upën ti napoŋ, kë ajeb ti dko mënŋ.

19 Baŋašar Yetu bagaag na a ašë hepara aji : « we ukaanj kë un, ŋënhilan adook untaayi mënŋ? »

20 Kë ateem baka aji : « Naanfiyaar akëšan. Dŋupan na manjoonan, woli naka lah pfiyaar panliŋuŋ na pbuk pi maaj, najile na pnkuŋ pi : Pënan ti, papën da. Uunkka nin uko ulonj wi nawoonj naankhinan pdo. 21 [Kë untaayi utëŋŋ wun, pŋehan Naŋibaŋi na pyiman ŋaŋ pahilanuŋ pdook wa.]

Yetu aŋup pkeŋ pi nul uyaaş utëbantën

(Markut 9.30-32; Luk 9.43b-45)

22 Yetu na baŋašarul bawo bti du *Galilay, kë ašë ji na baka : « *Abuk Ŋiinj abi kawulana

du bañaan, ²³ baluŋ kafiŋa, unuur uwajanŋen ašë naŋa ŋi pkeŋ. » Kë bašë jooŋan maakan.

Yetu na Piyeer baluk daaša di Katoh Kaweek ki Našibaŋi

²⁴ Yetu na baŋašarul baban ubeeka wi Kapernawum. Kë bakobraar daaša di *Katoh Kaweek ki Našibaŋi bašë bi ŋi Fimoŋ Piyeer ahepara aji : « Jëm najukan i nan aji luk daaša di Katoh Kaweek ki Našibaŋi i? »

²⁵ Kë ateem baka aji : « Aa. Aji luk da. »

Wi aneejan neeŋ ŋi katoh kë Yetu ašë ji na a : « Fimoŋ, we wi iŋaluŋ ŋi uko wi ba? In awoon kaluk baših biki umundu wi daaša ba? Babuk baka këme baloŋ bampaŋi. »

²⁶ Kë ateem aji : « Bañaan bampaŋi baka. »

Kë Yetu ašë ji na a : « Babuk baših keeri baanwo i kaluk. ²⁷ Kë un nšë wo nənŋal pŋij bŋup. Yaan du bdëk, ifël kabuuŋi, uŋëb uteek wi ikpënanuŋ, haabëšan wa mntum : iŋenk pataka da pankkëšuŋ pluk daaša di naan na di nu. Jejan pa iya iluk daaša di nja batëb. »

18

In adëmnuŋ ŋi an?

(Markut 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baŋašar Yetu babi ŋi a wal mënŋ ašë hepara aji : « In adëmnuŋ du *Pših pi Baŋi ba? ² Kë ašë du napoŋ aloŋ aŋu'a ŋi ptoof pi baka, ³ ašë

ji : « Na manjoonan dŋupan, woli naankak anaam ji bapoŋ, nin naankneeŋ du Pših pi Baŋi. ⁴ Ukaan kë ankwoon naweek du Pših pi Baŋi awoon ankwalanuŋ uleeful kakak ji napoŋ i. ⁵ Kë ñaan anyeenkuŋ napoŋ ji i ŋi katim naan, nji ŋi uleef naan i i ayeenkuŋ. »

*Naŋaafaraan kawuuk
bañaan bajuban
(Markut 9.42-48; Luk 17.1-2)*

⁶ Yetu akak aji : « Ñaan ankdoluŋ aloŋ ŋi bapoŋ biki*, banfiyaarnuŋ ajot ŋi pjuban, uhokan pa a batana plaak pweek bayoorana du bdëk. ⁷ Bañaan banwoon ŋi umundu bawuŋani ŋiki iko inhinanuŋ kado baka bajuban itumi. Iko mënŋ iinhinan kawaana, kë ñaan anšaana aŋij ya ašë wuŋan!

⁸ « Woli kañen ki nu, këme kahoŋ ki nu iŋu kë ikjuban, falan ya ifël du kalowan. Uhokan iya baŋi na kañen këme kahoŋ kammukšiiŋ, kë di iya infernu du bdoo bawoon baankjëmša na iŋen itëb na ihoŋ itëb. ⁹ Kë woli pkëš pi nu paŋu'u kë ikjuban, lookšan pa ifël du kalowan. Uhokan iya baŋi na pkëš ploolan, kë di bafëlu du bdoo bi infernu na këš ktëb.

¹⁰ « Naŋaafaraan kabeeh aloŋ ŋi bapoŋ biki. Na manjoonan, nwanjut nji baka naji njanat wal undoli du kadun ki Paapa anwoon du baŋi. ¹¹ [*Abuk Ñiintŋ abi bi pbuuran bambiiŋ aneem.] »

* 18:6 Bapoŋ biki : Yetu aŋiiniyaan ŋi banfiyaaruŋ, bukal bakakuŋ ji bapoŋ.

Uhoñ wi unkaneel unneemuñ

(Luk 15.3-7)

12 Yetu ahoñ aji : « we wi naşaluñ ƚi uko wi ba? Woli ñaañ alon aka ñkaneel iñeen-week kë ulon uşë neem, aankduk ñkaneel ñandukiin du pnkuñ kaya pla uloolan unneemuñ i? 13 Dƚupan, woli awin wa, aji lilandër unkaneel uloolan wuñ kapel ñandukiin ñanwoon ñaanneemi. 14 Kë hënk kak di di Aşinan anwoon baƚi awoon aanƚal alon ƚi bampoƚi biki aneem. »

Pmiir atëñul

15 Yetu aji kak : « Woli atëñu anfiyaaruñ ajubanu, yaan iwina, iƚiini na a, an batëb ƚań. Woli atiinku, këme kë ika'a. 16 Kë woli aandi ptiinku, duun ñaañ alon këme batëb, nahilna nado jibi *Ulibra wi Naşibaƚi ujakuñ: *naboman uko bti ƚi kadun ki bamaar batëb këme bawajanƚ.* 17 Akak le wo aandi ptiink baka, kƚup pntuk pi banfiyaaruñ ; woli apok ptiink baka, jejana ji ñaañ anwoon aanfiyaar Naşibaƚi këme ji nakobraar daaşa†. 18 Dƚupan, na manjoonan : iko bti yi nakpokun ƚi mboş ilun kapokana du baƚi, kë iko bti yi nakdinarun ƚi mboş ilun kadinana du baƚi.

19 « Na manjoonan dkak aƚupan, woli bañaañ batëb ƚi an ƚi mboş batiinkar ańehan uko ulon wi banaluñ, Paapa anwoon du baƚi ado wa pa

baka. 20 Aa, dko di bañaañ batëb këme bawajanƚ bayitun ƚi katim naan, dji kawo ƚi ptoof pi baka. »

Nadoon kamiir batëñtan

21 Timoñ Piyeer ańog Yetu wal mënƚ aşë hepara aji : « Ajugun, ñyaaş hum ñi ñi nwoon kamiir atëñ naan woli ajubanaan? Dwo kamiir te ñyaaş paaj na ulon i? »

22 Kë Yetu ateema aji : « A-a, mënjkaku ñyaaş paaj na ulon ƚań, ñyaaş ñi iwoon i kamiira ñawo kaban iñeen-paaj-na-ulon (70) ñyaaş paaj-na-ulon.

23 « Hënk di *Pşih pi Baƚi pawoon: pawo ji uko wi naşih anƚaluñ pten jibi balemparul badoluñ na itaka yi nul. 24 Ajun pten, kë başë ƚja alon anƚeƚuluñ itaka intumuñ pƚum pañ. 25 Ñiint mënƚ aanka uko uluki itaka mënƚ ; kë naşih aşë ji bawaapa ul na aharul, na babukul na iko bti yi akañ, bahilna bakakan uko wi aƚeƚun. 26 Nalemparul un kë aşë ñup ƚi kadun ki naşih aji na a : “Miiraan, dlun kaluku ya bti!” 27 Naşih ańagi'a aşë wutara itaka yi aƚeƚuluñ awuta kë ayaa.

28 « Nalemp mënƚ apën aşë yit na atëñul alon i bawoon ƚi ulemp anƚeƚuluñ ktaka kntiinku. Atiika adoo kak i pfiiklëna aşë jaka : “Lukaan uko wi iƚeƚnuñ!” 29 Atëñul kë anup akooƚa aji na a : “Miiraan, dlun kaluku!” 30 Kë undu aşë

☆ 18:16 Pleşan 19.15. † 18:17 Bakobraar daaşa : Bayuday bajej baka ji bado buƚaan banwoon baanwo biki pntaali pi Naşibaƚi.

pok, ado kë bawata ukalabuş ayoonkna aluŋ aluk uko wi aŋeetuŋ. ³¹ Wi balemp bandukiinŋ bawinuŋ uko unŋeputuŋ, bajootaŋ maakan aŋe ya akakalëş wa bti naşih.

³² « Kë naşih ado kë baŋija nalemp mënŋ aŋe ji na a : “Iwi nalemp nawuŋaŋ i! Dwutaru itaka bti yi iŋeetuŋuŋ ŋiki ikootën aji ndo haŋ ; ³³ iwo i lah kak kaŋaga atëntu jibi nji ŋagi'iiŋ.” ³⁴ Adeebaŋ maakan aŋe wula banjaanŋ bahajan baŋaanŋ te wi akluŋ kaluk uko bti wi aŋeetuŋ. »

³⁵ Kë Yetu aŋe kak aji : « Hënk di di Paapa anwoonŋ du baŋi akluŋ kado andoli ŋi an, woli naammiiir batëntaŋ na manjoonanŋ ŋi iŋeş yi nan. »

19

Yetu aŋiiniyaan uko wi bniim (Markut 10.1-12)

¹ Wi Yetu aŋupunŋ iko yaŋ aba, aŋe pën ŋi uŋaak wi *Galilay aya umbanŋ wi *Yuda unwoonŋ du plut pi *Yordan. ² Baŋaanŋ baŋum baŋaşa da kë abot ajeban bamaakal.

³ *Bafaritay baloŋ baŋal pŋaawana, aŋe ŋoga ahepara aji : « Bgah bi nun badinan ŋaanŋ abubara adook aharul ŋi bniim i? »

⁴ Kë Yetu ateem baka aji : « Naanleyiir uko wi Ulibra wi Naşibaŋi ujakuŋ i kë du ujuni Naşibaŋi apaş baŋaanŋ kë bawo ŋiinŋ na ŋaaŋ* » ⁵ aŋe ji : « “*Wanŋ ukaanŋ kë ŋiinŋ akluŋ kaduk aşin na anin kawo na aharul, bakak ŋaanŋ aloolan.*” » ⁶ Hënk,

baankak awo baŋaanŋ batëb, bawo ŋaanŋ aloolan. ŋaanŋ awutan keeri kagar uko wi Naşibaŋi anaakrënuŋ. »

⁷ Bafaritay bahepara aji : « Keeri we ukaanŋ kë *Moyit aji ŋaanŋ awo i kapiit ŋaaŋ kakaarta kankyuujuŋ kë bniim babaa, kabaa kadooka? »

⁸ Kë ateem aji : « Mndënëm mi ŋhaaş ŋi nan manŋuunŋ kë Moyit adinanen uko mënŋ. Kë uşe wo uunwo haŋ du ujuni.

⁹ Dŋupan, woli ŋaanŋ adook aharul anwoonŋ aampiintŋ na ŋaanŋ aloŋ nampaŋi, aŋe niim aloŋ, ajuban pjuban pi piintŋ. »

¹⁰ Baŋaşarul bajaka aji : « Woli hënk di uwoonŋ kawo pa ŋiinŋ na aharul, uhokan pwut bniim. »

¹¹ Kë Yetu ateem baka aji : « Mënŋ baŋaanŋ bti bahilanuŋ kadinan pjukan pi mënŋ, biki Naşibaŋi aŋenuŋ kë bahilani ŋaŋ bahilanuŋ. ¹² Iko itum ihinan kaneenan biintŋ baniim : baloŋ baanhilan bniim ŋiki babuka buka haŋ, baloŋ ŋiki bakaş baka, baloŋ kak pşih pi Baŋi paŋi paŋu baanji baniim. ŋaanŋ anhinanuŋ pte uko wi, ateen wa! »

Yetu ayeenk bapoŋ bnuura (Markut 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Baŋaanŋ baŋij Yetu bapoŋ pa apaf baka iŋen, abot aŋehandër baka, kë baŋaşarul başe ŋoman na baka. ¹⁴ Kë Yetu aŋe ji : « Nawutan bapoŋ babi ŋi nji, nakneenan baka, ŋiki *Pşih pi Baŋi pawo pi

banwoon ji baka. » ¹⁵ Wi wi ašaanj apaf baka iñen ašë ya na bgahul.

Yetu na ñiint̃ nayok

(Markut 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Ñiint̃ alonj abi aňog Yetu ašë hepara aji : « Najukan, we wi nwoonj kado unuura kakaana ubida wi mn̄o? »

¹⁷ Kë ateema aji : « we ukaanj kë ikheparaan uko unuura wi ñaanj awoonj i kado? Alookan tañ annuuriinj, Našibați a. Woli injal kayeenk ubida wi mn̄o kdo kado uko wi Bgah bajakunj. »

¹⁸ Kë akak ahepara aji : « Iko ihonj? »

Kë ateema aji : « Iinkfinj ñaanj, iinkpiint̃ na ahar ñaanj këme ayin ñaanj, iinkkiij, wutan katapar ñaanj uko wi awoonj aando, ¹⁹ mëbaan šaaš na naan bnuura, njalan atëntu jibi injalunj uleefu. »

²⁰ Kë națaša unj ateema aji : « Iko mënt̃ bti ddo ya. We wi nkaanj aduka pdo? »

²¹ Kë Yetu aji na a : « Woli injal kawo ñaanj anjaanj ado uko bti unlilunj Našibați, kya, kawaap iko yi ikaanj bti kašë jej itaka mënt̃ kašen bajuuk, kka pyok du bați. Wal mënt̃ kšë bi kațašën. » ²² Wi națaša unj atiinkunj uko mënt̃, ašë ya na pjootan, țiki ayok maakan.

²³ Wi wi Yetu ašaanj aji na bațašarul : « Dțupan na manjoonan pnëej du *Pșih pi Bați patam nayok maakan. ²⁴ Aa, dțupan kak uko wi : Uyoj apel

pa untaam wi pnkunkaali uneej ți bhër bi kaguja kë di nayok aneej du Pșih pi Bați. »

²⁵ Wi bațašarul batiinkunj uko wañ baňonar fuț ašë ji : « Kë in ahilanunj keeri kabuur? »

²⁶ Kë Yetu ašë jaban baka këš ašë ji : « Baňaanj bajën baanhilan pbuuran njleef nj baka, kë Našibați ašë wo aambiišna biišna nin uko ulonj. »

²⁷ Piyeer aji na a wal mënt̃ : « Tenan, njduk iko bti ațašu. We wi njklunj kayeenk ba? »

²⁸ Kë Yetu aji na baka : « Dțupan na manjoonan : woli umundu uhalu ubii, kë *Abuk Ñiint̃ aneejan pșih na mndëm, an bațašaraan iñeen na batëb nanțašnunj nakak ațo na nji kaših, kawayëš kntaali iñeen na ktëb ki Itrayel. ²⁹ Kë biki katim naan kațuunj kë baduk itoh yi baka, këme babak bašin baka, bašin baka, banin baka, babak baka, njteeh nj baka, balunj kayeenk uko wi badukunj njyaaš iñeen-week kašë kayeenk ubida wi mn̄o. ³⁰ Kë batum banwoonj hënkunj bateek balunj kawo babaaňšaani, batum banwoonj babaaňšaani balunj kawo bateek. »

20

Uhoñ wi bajaar biki baduunj ulemp

¹ Yetu akak aji ți uko wañ : «*Pșih pi Našibați pawo wo ji uko wi ajug uțeeh ampënuj na nfa kub ala balemp pa uțeeh wi nul. ² Atiinkar na balemp aji aluk baka itaka inliņunj na baluk bi unuur

aşë do baka kë baya uṭeeh.
³ Aṭo ado uko ji ṅwoori ṅwajanṭ
 apën awin balemp balonj kë
 bawo du bayiti baanka uko
 udo, ⁴ kë aşë ji na baka : “An
 kak, nayaan uṭeeh ; dlukan
 bnuura.” ⁵ Kë bayaa.

« Ajug uṭeeh apën na mnde
 ilant, akak apën na pnak
 awin balonj, akak ado jibi
 adolonj na bukundi. ⁶ Wi
 unuur uṭeehiin, akak apën
 awin balemp balonj kë banaṭ
 da aşë hepar baka aji : “we
 ukaanj kë nawo ṭi, unuur bti
 bë naankdo uko ulonj”? ⁷ Kë
 bateem aji nin alonj aanjej jej
 baka ulemp.

« Kë aji na baka : “An kak,
 nayaan uṭeeh.”

⁸ « Wi utaakal ubanun, ajug
 uṭeeh kë aşë ji na namali i
 nul : “Duun balemp iwul an-
 doli baluk bi nul, ijunna bam-
 baañsaanun pbi işë ido kaya te
 du bateek.”

⁹ « Biki bajejun ṭi uṭeeha
 unuur kë babii, ayeenk
 andoli baluk bi unuur upëb.
¹⁰ Bateek babi kak aşë şal aji
 bayeenk baluk bampelun bi
 bambaañsaanun pbi, kë başë
 wula baka andoli baluk bi
 unuur. ¹¹ Wi bakyeenkun
 itaka aşë ṅoman ṭi uko wi ajug
 uṭeeh adolonj ¹² aji : “Bam-
 baañsaanun pbi balempa
 uwoori uloolan, kë işë luk
 baka aliñan na un, ṅlempun
 unuur bti ṭi bnuur.”

¹³ « Kë Ajug uṭeeh aşë teem
 alonj ṭi baka aji : “Nanoh,
 mëndolu nin buṭaan blonj:
 Mënṭ itaka yi, yi ṅtiinkaruñ
 i? ¹⁴ Jejan uko wi ṅtiinkaruñ,
 iya na bgahu. Ulilën lil

kë nwul ambaañsaanun pbi
 uko unliñun na wi nwuliin.
¹⁵ Mënka na pdo uko unliñun
 na bka bi naan i? Këme iwo i
 kadeebaṭ ṭiki djoob bkow?” »

¹⁶ Yetu akak aji : « Kë hënk
 di di banwoonj babaañsaani
 bakluñ kawo bateek, bateek
 başë bawo bambaañsaani. »

*Uyaaş uwajanṭën wi Yetu
 akṭupun pkeṭul na pnaṭa pi nul
 ṭi pkeṭ*

(Markut 10.32-34; Luk
 18.31-34)

¹⁷ Yetu aya Yerutalem aşë
 du baṭaşarul iñeen na batëb
 kë багаagi, aşë ṭiini na baka
 wi bawoonj ṭi bgah aji :
¹⁸ « Natenan, nya Yerutalem,
 kë başë luñ kawul *Abuk
 Ñiintṭ *baṭeñan baweek na
 *bajukan Bgah. Balunj kaji
 aduknaanaa, pduknaana pi
 pkeṭ. ¹⁹ Bawula banwoonj
 baanwo bayuday bahilna
 babeña, bakoba na itintël,
 bapaña ṭi krut. Unuur
 uwajanṭën aşë naṭa ṭi pkeṭ. »

²⁰ Wal mënṭ kë anin babuk
 Tebede aşë bi añoga, ul na
 babukul, anup ṭi kadunul pa
 phepara uko ulonj. ²¹ Kë Yetu
 aşë ji na a : « we wi inṭalun ba?
 »

Kë aji na a : « Dolan babuk
 naan batëb biki balunj baṭo
 alonj ṭi kadeenu ki nu, alonj ṭi
 kamayu, woli ilunj aṭo aşih. »

²² Yetu ateema aji : «
 Naamme uko wi nakñehanaanun.
 Nahinan kadaan ṭi pnkalame
 pi nji kayaanj kadaan, kahaj ji
 nji i?

Kë bateema aji : « ṅhinani. »

²³ Kë Yetu aşë ji na baka
 : « Aa, nalunj kadaan ṭi

pnkalame pi naan ; kë uko unwoon wi pto ti kañen naan kadeenu na kamayu, mēnt nji dwoon kadat banwoon biki pto da, biki Paapa ajakuñ aji bawo biki kaṭo da, bukal bakluñ kaṭo da. »

²⁴ Wi baṭaṣarul iñeen bandukiin batiinkuñ uko wañ, aṣe deebaṭer batēb bukundi.

²⁵ Wi wi Yetu aṣaan aṭiini na baka bukal bti aji : « Nawin jibi baṣih biki nṭaak bajaan bayuu mndēm mi baka, baweek biki nṭaak kaṇoonkna bañaan. ²⁶ Uunwo kawo hañ pa an. Anṇaluñ pwo naweek ti an awo i kawo nalempar batēntul. ²⁷ Kë woli ñaan aṇal pwo nateek ti an, awalaan bkowul ado kalempar batēntul. ²⁸ Kë hēnk, *Abuk Ñiint aambi bi pa bado kalempara, abi pdo kalempar bañaan kabot kawul ubida wi nul, uwo baluk bankbuuranuñ bañaan baṭum maakan.

Bakuul batēb biki Yetu ajebanuñ

(Markut 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Yetu na baṭaṣarul bapēn ti ubeeka wi Yeriko, kë bañaan baṭum baṣe ṭaṣa. ³⁰ Bakuul batēb baṭo wal mēnt ti kaban ki bgah, kë wi batiinkuñ kë Yetu aktēpuñ aṣe huuran aji : « Naweek, *Abuk Dayiṭ, ñagi'un! »

³¹ Kë bañaan baṭum banwoon da bawo ti pñoman na baka aji bayomp, kë baṣe

huuranaara huuran maakan aji : « Naweek, Abuk Dayiṭ, ñagi'un! »

³² Yetu anaṭ adu baka aṣe ji : « We wi nañaluñ ndolan ba? »

³³ Kë bateema aji : « Naweek, dolan ṇdo kawin! »

³⁴ Añaga baka aṣe ban baka keṣ kë bakak awin ti dko mēnt, aṣe ṭaṣa na bgah.

21

Uneej Yetu ti Yerutalem

(Markut 11.1-11; Luk 19.28-40; natenan ti Yowan 12.12-19)

¹ Yetu na baṭaṣarul bañog Yerutalem aten ubeeka wi Betfage du umbaṇ wi Pnkuñ pi Mnoliwera*. Kë aṣe yil baṭaṣarul batēb, ² aji na baka : « Nayaan du ufet unwoon ti kadunan ; uneejaran neej nawin batan ubuuru na ubuk wa ; nafenṣan ṇa naṭijēn. ³ Woli baheparan uko unkayi, nateem kaji Ajugun anuma ṇa. Ti dko mēnt bawutan naya na ṇa.

⁴ Uko mēnt uwo, uko wi Naṭupar Naṣibaṭi abiin aṭup uhilna udolana :

⁵ “*Najakan na ubeeka wi *Tiyon*

Naṣih i nu abi ti iwi ; awalan bkowul, adapa ubuuru, na ubuuru umpoṭi, ubuk untaam ulempni”[☆]

⁶ Baṭaṣar Yetu baya, ado jibi ajakuñ na baka, ⁷ aṭij ubuuru na ubuk wa. Wi wi baṣaan ajej imiṣa yi baka agur ti ṇa kë Yetu aṣe paya. ⁸ Bañaan

* 21:1 Pnkuñ pi Mnoliwera : “Mont des Oliviers, Monti de Oliveira, Mount of Olives.” ☆ 21:5 Fakariya 9.9.

batum maakan bawo ti bgah wal mēnt, ajei iyeti yi baka ašeef ti bgah ; kē balon batib inah yi mnko ašeef. ⁹ Bañaan batum bankpoşun ti kadunul na banktaşulun bahuuran aji :

« *Hotana,*† iwi *Abuk Dayiṭ
Bnuura nuura ti ankmbiṭiṭi
katim ki Ajugun
Hotana! Naşibaṭi adēm du baṭi
duuṭ! »*⁹

¹⁰ Wi Yetu aneejuṭi ti Yeruṭalem, bañaan biki ubeeka bti bañoṅar fuṭ ašē hepar aji : « I abaa wo wo ahon ba? »

¹¹ Kē bañaan bašē teem aji : « Yetu Naṭupar Naşibaṭi a, awo i Nataret du Galilay. »

Yetu na bawaap du Katoh Kaweek ki Naşibaṭi
(Markut 11.15-19; Luk 19.45-48; natenan ti Yowan 2.13-22)

¹² Yetu aya neej du *Katoh Kaweek ki Naşibaṭi ašē jun pdook bawaap na banknugun bti banwoon da. Awat ṅmeeşa ṅi baṭelēş itaka, na iṭij yi bawaap ṅbalab. ¹³ Wi wi aşaan aji na baka : « Naşibaṭi aṭup ti Ulibra wi nul aji : “*Katoh naan kaluṭ kadu'ana *katoh kañehanaani*”*¹³ kē an, naşē kakan ka dko dmennaani di bakij! »*¹³

¹⁴ Bakuul balon na banknjiinkun bati aṅoga da, kē ajeban baka. ¹⁵ *Baṭeṅan baweek na *bajukan Bgah bawin iko iñoṅarēnaan yi

adolun abot atiink bapoṭ kē bakhuuran du Katoh Kaweek ki Naşibaṭi aji : « *Hotana, iwi *Abuk Dayiṭ* » ašē deebaṭ. ¹⁶ Bajaka wal mēnt: « Itiink uko wi bapoṭ biki bakjakun i? »

Kē Yetu aji na baka : « Dtiink bnuura di ; naambaan kaleyi-ira ti Ulibra wi Naşibaṭi dko danjakun:

“*Ido kē bapoṭ bampoṭi na bambaan abuka buka kē bakdēmanu.*” »*¹⁶

¹⁷ Yetu aduk baka ṭun, apēn ti ubeeka, aya Betani di ayaan afērna.

Bko bi Yetu afēpuṭ
(Markut 11.12-14,20-24)

¹⁸ Na nfa, wi Yetu akkakun ubeeka wi Yeruṭalem, kē ubon uşē de a. ¹⁹ Awin bko bloṅ bi bajaan bado bfig ti kaban ki bgah, abi aṅog ba, ašē ṭenka itoh toh. Aji wal mēnt na bko buṅ: « Nin iinkak abuk! » Ti dko mēnt, kē bko bati kay kay. ²⁰ Baṭaşarul bawin uko mēnt ašē ṅonjar maakan. Bahepar Yetu aji : « hum di di bko bi bahilun akay hēnk ti dko mēnt? »

²¹ Kē Yetu ateem baka aji : « Dṭupan, manjoonan ma, woli nahaṭ Naşibaṭi abot awo naanka ṅşal ṅtēb, mēnjakan nahil pdo bfig bi bakay, nadoo hilan kaji na pnkun pi : “Pēnan ti, iya ijot du bdēk,” uko mēnt udolana. ²² Woli nahaṭi, uko bti wi nañehanun Naşibaṭi, adolan wa. »

† 21:9 Hotana Ti uhebēre dawo « Buuran » ašē bi kak uṭup unjaan udēmanaan Naşibaṭi. * 21:9 Kañaam 118.26. * 21:13 İṭayi 56.7. * 21:13 Yeremiya 7.11. * 21:16 Kañaam 8.2.

In aţuun Yetu pdo iko yi ak-dolun

(Markut 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Yetu aneej du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi aşë jun pjukan. Wal mënţ kē *baţeņan baweek na *ban-tohi bayuday başë bi añoga ahepara aji : « Mnhina mnhon mi mi ikdolnun iko yi ba? In ajakiin kē ihilan kado ya? »

²⁴ Kē Yetu aşë teem baka aji : « Nji kak, dnjal kaheparan uko uloolan ţañ ; woli nateemën, kaşë ţupan wal mënţ mnhina mi nji kadolni iko yi. ²⁵ In ayilun *Yowan pbattaar ba? Naşibaţi a, kēme bańaan baka? »

Kē başë wo ţi plaţar ţi ptoof pi baka aji : « Woli nteem aji Naşibaţi ayilulun, aheparun uko unkaan kē nēnfiyaara?

²⁶ Kē woli nteema aji bańaan bayilulun, nwo i kaţi bańaan bti babi banaţara'un, ţiki bafiyaar kē Yowan awo Naţupar Naşibaţi. »

²⁷ Bateem Yetu wal mënţ aji baamme anyilulun. Kē aşë ji na baka : « Nji kak mēnkţupan mnhina mi nji kadolnun iko yi. »

Uhoñ wi ajug katoh na babukul batëb

²⁸ Yetu akak aji na baka : « Kē we wi naşalun ţi uko wi? Niiñţ alon abi ka bapoţ batëb. Aţiini na nateek aji na a : “Abuk naan, yaan ilemp nţa du uţeeh.” ²⁹ Kē abukul un aşëma aji : “A-a, mēnkya ;” aţo aban ţun aşal, anaţa aya uţeeh. ³⁰ Aşin baka akak

aţiini na natëbantën. Kē atees aji : “Aa, Paap dya” aşë bi wo aanya. ³¹ Ahoņ ţi batëb bukun adolun uko wi aşin baka anjalun? »

Kē bateem aji : « Nateek. »

Kē Yetu aşë ji na baka wal mënţ : « Dţupan, man-joonan ma, bakobraar daaşa na baaţ baţuunk babanan uteek du *Pşih pi Naşibaţi. ³² Hēnk di uwoon, *Yowan Nabattaar abi ţi adiimanan bgah btool kē naanfiyaara ; kē bakobraar daaşa na baaţ baţuunk kē başë fiyaara. Kē wi nadoon awin uko mēñţ naanţëlşa ţëlëş nhaaş nji nan afiyaara. »

Uhoñ wi balemp biki uwoorta

(Markut 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ Yetu akak ahoñ aji : « Nakaan natiink uhoñ wi : Niiñţ alon abi tepi uwoorta wi mnko manjaan mandolna ubiñu, aşë biig wa afooyan. Ajip bhër ado dko dpooñni, abot akiin bliit bi mnlak bkuunţaan pa bayen, aşë dukar wa bańaan balon pa badoki bapooñle bawula kafah ki nul, aşë ya bayaaş. ³⁴ Wal wi upooñ ubanun, kē aşë yil balemparul du bańaan banwoon du uwoorta pa py-eenk kafah ki nul. ³⁵ Bańaan mēñţ bamob balemparul, akob alon, afin natëbantën, akak atap nawajanţën mn-laak afinşa. ³⁶ Ajug uwoorta akak ayil balemparul balon, bantumun apel bateek, kē bańaan banwoon du uwoorta badola baka ji bateek. ³⁷ Kē

abaañsaan ayil abukul, ašal aji : “Baya kakali abuk naan.”
 38 Kë wi biki adukaruñ uwoorta bawinuñ abukul, ašë lañar aji : “I, akdukiin na iko yi ašin. Najoh nfiña, nšë nduka na ya!” 39 Bamoba, apënan ti uwoorta afiñ. »

40 Kë Yetu ašë hepar baka aji : « Kë we wi ajug uwoorta akeeri bi kado bañaan mënñ wi akbiin? »

41 Kë bateema aji : « Pfiñ pi akfiñuñ bañaan bawuñaan biki uwoorta mënñ pawuñ. Ajej uwoorta kawul baloñ, bankwululuñ kafah ki nul upooñ ubanle. »

42 Yetu aji na baka wal mënñ: « Naambaan kaleyiira uko umpiitun ti Ulibra wi Našibați i? »

*“Pnduba pi baniw bapokun
 pakakun amëban katoh
 uko mënñ uwo udo wi Ajugun
 unuura abot awo
 uñonarënaan ti kës ki
 nun.”* *☆

43 Yetu akak aji na baka : « Ukaan kë nji kačupan : Našibați aluñ kajej *Pših pi nul kawul pa bañaan baloñ bankdolun uko unnuuriin ti kës ki Našibați. 44 Ñaan ankjotun ti pnduba mënñ, akita, kë ñaan i pakjotnun, panantëla. »

45 *Bačënan baweek na bafaritay bayikrën kë bukal bakaan kë Yetu akhoñ hañ. 46 Bado na pmoba wal mënñ ašë ti bañaan banšaluñ aji Yetu awo *Načupar Našibați.

22

*Uhoñ wi bampokun pbi pyoban
 (Luk 14.15-24)*

1 Yetu akak ahoñ na baka aji : « 2 *Pših pi Bați panaam ji uko wi naših anduun bañaan pyoban ti bniim bi abukul. 3 Ayil balemparul pa baya badu biki aduun pyoban kë bašë wo baanjal pbi. 4 Kë akak ayil baloñ aji na baka : “Najakan na biki nduun pyoban kë djuñ pde, afiñ ngit nkaš ni naan na nntaam nannurnaaniin ti ni naan, iko bti ibëkani, babi ti dko di bniim.”

5 « Kë biki baduun bašë wo baando to to aten uko mënñ, andoli atool kaya pdo kanuma ki nul : baloñ baya nšëeh, baloñ pjula. 6 Kë bandukiin bamob balempar naših, ahajan baka afiñ. 7 Naših adeebați, ašë do bangoli biki nul kë bafiñ balat mënñ abot atër ubeeka wi baka. 8 Wi wi ašan aji na balemparul : “Pde pabaa kë biki mbiin adu pyoban bašë wo baantaan na pde pa. 9 Nayaan du npač bgah nadu bañaan bti biki nakwinuñ.” 10 Kë balemparul baya ti igah, adu biki bawinuñ bti, bawuñaan na banuura, kë dko di bniim datumi.

11 « Naših aneej wal mënñ pten bambiin pyoban ašë win da ñiinñ aloñ anwoon aanwoh imiša yi ufettu. 12 Kë ašë ji na a : “Nanoh, hum di di idoluñ adoo neej ti, bë iinwoh imiša yi ufettu ba”? Kë un

mënt ayompi. ¹³ Naših kë aşë ji na balemparul : “Natanana ihoţ na iŋen nafëla bdig du bdëm, dul di akyaan kawooni kabot kadeebaţ kadohrën.”
» ¹⁴ Kë Yetu aşë akak aji : « Baŋaan batum badu'anaa kë bantiinku bakdataniin. »

Pluk Fetar daaşa

(*Markut 12.13-17; Luk 20.20-26*)

¹⁵ Wi uko mënt uţëpuŋ, *bafaritay baya ayitiir wal mënt katen jibi bakdoli pa ptaawan Yetu  i b up. ¹⁶ Wi wi bayiluŋ ba aşar baka baloŋ na baloŋ biki *Herod kë baji na a : « Najukan,  me kë iwo  aaŋ i manjoonan, abot aji kjukan bgah bi Na iba i na manjoonan. Iinji k i nin  aaŋ  iki iinji kten uko wi  aaŋ awoon. ¹⁷  upun keeri, we wi i aluŋ? N wo i kaluk *Fetar na ih daa a k me  n wo i kaluka da? »

¹⁸ K  Yetu ammeen   al  wu aan  i baka aş  teem baka aji : « An balagare! We ukaan k  nakdo na ptaawanaan ba? ¹⁹ Nadiimanaan pataka pi najaan nalukna daa a. »

K  badiimana pa, ²⁰ k  aş  ji na baka : « Kaara di in dawoon  i pa? K  katim ki in kawoon  i pa? »

K  bateem ²¹ aji : « Fetar a. »

Wi wi a aan aji na baka : « Nakeerin nakakan Fetar uko unwoon wi Fetar, na   nakakan Na iba i uko unwoon wi Na iba i. » ²² Wi ajakuŋ haŋ k  ba    noŋar fu  aduka, aya.

Pna a  i pke 

(*Markut 12.18-27; Luk 20.27-40*)

²³ Unuur m nt, *bataduk baloŋ babi a og Yetu – bukal bajaan baji pna a  i pke  paanwoo – ²⁴ aş  ji na a : « Najukan, *Moyit apiit pa un aji : “Woli  aaŋ ake  b  aanka napo , abuk a in awo kayeenk aharul, kahilna kabukara bapo .” ²⁵ K  u   bi ka  i un biint  aaj na aloŋ ba aarun. Nateek anim  aa  aş  wa a b  aambuki, adukar abuk a in aharul. ²⁶ K  nat bant n akak ake  aduk  aa  b  aambuki, k  uwoha haŋ pa nawajant n kak, awoha haŋ pa bukal  aaj na aloŋ bti. ²⁷ Wi bukal bti baka un, k   aa  akak ake . ²⁸ K  h nkuŋ woli ba aan baluŋ ana a  i pke , in akwoon ayin  aa  m nt, wi bukal  aaj na aloŋ bti baniimuluŋ? »

²⁹ K  Yetu aş  teem baka aji : « Naneemi, naamme Ulibra wi Na iba i abot awo naamme m hina mi nul. ³⁰ H nk di uwoon, woli ba aan baluŋ ana a  i pke , biint baankniim, k  ba  baankniima, baluŋ kawo ji  wanjut du ba i. ³¹ K   i uko wi pna a  i pke , naambaan kaleyiira uko wi Na iba i ajakuŋ i? Aji : ³² “*Dwo Na iba i i Abraham, i Itaak, na i Yakob.*” »* 

Yetu akak aji na baka : « Na iba i awo i ba aan ba eb, aanwo i banke un. »

33 Bañaan banktiinkulun bti bañojar ti pjukan pi nul.

Uko undëmnun ti iko yi bgah bajakun

(Markut 12.28-34; Luk 10.25-28)

34 *Bafaritay batiink kē Yetu ateem *bataduk kē bawaan uṭup ašë yitiir. 35 Kē alon ti baka, anwoon *najukan Bgah ašë ṅal ptaawan Yetu ašë hepara aji : 36 « Najukan, ti iko yi bgah bajakun, uhoṅ udëmnun dëm ba? »

37 Kē ašë teema aji : « ṅalan Ajugun Našibaṭi i nu na kaṭëbu bti, na uhaašu bti, na ušalu bti. 38 Uko wan udëmnun ti iko yi bgah bajakun. 39 Kē uko unyeenkun ti wa abot adëm kak wii wi : ṅalan atëntu jibi inaluṅ uleefu. 40 Iko itëb yun iṭonkrën *Bgah bi Moyit bti na pjukan pi *baṭupar Našibaṭi. »

Krittu na Dayiṭ

(Markut 12.35-37; Luk 20.41-44)

41 Jibi *bafaritay bayitiirun, kē Yetu ašë hepar baka aji : « 42 we wi našaluṅ ti *Krittu ba? Awo abuk in ba? »

Kē bateema aji : « Awo *abuk Dayiṭ. »

43 Kē Yetu ašë ji na baka : « Kē hum di di *Uhaaš wi Našibaṭi uṭuun Dayiṭ kē aji du'a Ajugun ba? Ul, anṭiiniin aji :

44 “Našibaṭi Ajugun aji na Ajugun :

Ṭoon ti kañen naan kadeenu

te ndoo ndo bašooradu ido kapafna baka ihoṭ.”☆

45 Yetu akak aji : « Keeri, woli Dayiṭ aji du Krittu Ajugun, hum di di ahilanun kawo kak Abuk Dayiṭ? » 46 Nin alon ti baka aanhinan ateema. Kapëna unuur mënṭ nin alon aankak aṅoom phepara uko ulon.

23

Pṭaafara bajukan Bgah na bafaritay

(Markut 12.37-40; Luk 11.39-52; 20.45-47)

1 Kē Yetu ašë ṭiini na pntuk pi bañaan na baṭašarul aji na baka : 2 « *Bajukan Bgah na *bafaritay baṭo ti pṭij pi *Moyit. 3 Nadoon kado nabot nado kaṭaš iko bti yi baktupanan, našë nawut pdo kado uko wi bajaan bado : ṭiki baji baṭup kašë wo baanji bado uko wi baṭupun. 4 Baji batan idaaṅ idiṭ kaṭu bañaan pkuṅa ya, bukal ti ṅleef ṅi baka bašë pok pdeen pkoñ ploolan ṭañ pṭenk baka. 5 Ṭi iko bti yi bakdolun baji bala pwinana ti bañaan ukaan kē kako ki bajaan baṭu Uṭup wi Našibaṭi katan ti bkow na iñen yi baka kaji kadëm. Iñen yi imiṣa yi baka ikak aji ihaan maakan*. 6 Baji baṅal pṭo ti iṭij innuurnaaniin woli bawo du dko di ufettu kabot kaṅal pṭo kadun du *itoh iñehanaani. 7 Baji baṅal bañaan banohntën baka ti

☆ 22:44 Kañaam 110.1. * 23:5 Bayuday baji bado iko ilon yi bapiitun Uṭup wi Našibaṭi kalešna wa. Ital iniilu inwoon ti iñen yi imiṣa yi baka ikak aji ilešan baka Uṭup wi Našibaṭi.

dko di bañaan kabot kañal bañaan bado kadu baka "Najukan".

⁸ « Kë an, nawutan kado bañaan bado kadu'an "Najukan"; an bti nañaari abot akaha najukan aloolan tañ. ⁹ Nawutan kado kado ñaan alon kaji Aşinan ti mboş; nakaha Aşinan aloolan, anwoon du bañi. ¹⁰ Nawutan kado badoo badu'an "Nayafan"; nakaha nayafan aloolan, anwoon *Krittu. ¹¹ Anwoonun naweek ti an aklun kawo nalempar batëntul. ¹² Ñaan ankdëmanun bkowul balun kawalana, kë ñaan ankwalanun bkowul balun kadëmana. »

Pwuţan pi bafaritay

¹³ Yeţu akak aji: « Nawuţani an *bajukan Bgah na an *bafaritay an nanwoon balagare, nanjaan naneenan bañaan pneej du *Pşih pi Bañi. Naanji naneej da an ti ñleefan kë naanji nawut banjalun pneej baneej! ¹⁴ [Nawuţani an bajukan Bgah na an bafaritay balagare, naji nade bka bti bi baat bayoţ kabot kajon ti pñehan Naşibañi pa pwinana. Ukaan kë Naşibañi aklun kakoban kakob kandëmnun maakan.]

¹⁵ « Nawuţani an bajukan Bgah na an bafaritay, an nanwoon balagare, an biki pkakan ñaan aloolan ti udolade wi nan pajaan paţu namuur idëk na ntaak. Woli naka'a, naji nadola ataan na pneej infernu njaaş nteb kapelan.

¹⁶ « Nawuţani, an bayuuj bgah banwoon bakuul, nanjaan naji: "Woli ñaan ajeñ *Katoh Kaweek ki Naşibañi amehnaana, uunwo ukoolan; bë woli ñaan amehna ti uwuru wi katoh ki Naşibañi, awo i kado uko wi ajakun."

¹⁷ « An bawaan nşal, an bakuul! we udëmnun: uwuru wa këme katoh ki Naşibañi kandolun kë uwuru mënt uyimani? ¹⁸ Nakak aji naji: "Woli ñaan amehna ti *bliit bi mngur, uunwo ukoolan, bë woli ñaan amehna ti iko inţenanun ti ba, awo i kado uko wi ajakun." ¹⁹ An bakuul, we udëmnun: iko inţenanun ti bliit bi mngur këme bliit bi mngur bankakanun iko mënt kë iyimani? ²⁰ Pmehna ti bliit bi mngur pawo pmehna ti ba na ti iko bti inwoon ti ba. ²¹ Kë pjej Katoh Kaweek ki Naşibañi kamehnaana pawo pmehna ti ka na ti anfëţun ka. ²² Pmehna ti bañi pawo pmehna ti pñij pşihni pi Naşibañi na ti anţoon ti pa.

²³ « Nawuţani an bajukan Bgah na an bafaritay, an nanwoon balagare, nanjaan nawul kafah ki Naşibañi ti iko bti yi nakjaarun kadoo wul impoţëţaanun maakan aşë wo naanji nado uko unkaanun udooni ti iko yi bgah bajakun: pwo natool, pñaga, na pfiyaar Naşibañi. Yan yi yi nawoon i kado lah kaşë kawut kaţilma indukiin ²⁴ An bayuuj bgah banwoon bakuul, nanjaan natëntan poot pi nan pa ppënan

uwu kaşë yoor untaam wi pnkunkaali.

²⁵ « Nawuṭani an bajukan Bgah na bafaritay an nanwoon balagare, naji nawent ikoopa yi nan na iraata yi nan bnuura ṭi bdig, meeṭ daşë tum na iko yi kakiij na kafeer. ²⁶ Iwi nafaritay nakuul, duniin iwent kakoopa na praata meeṭ, bdig bahilna bajinj.

²⁷ « Nawuṭani an bajukan Bgah na an bafaritay an nanwoon balagare nanjaan nawo ji ihër yi babomanuṅ: iji inuura ṭi bdig, meeṭ kaşë tum na imoh na iko impuṭuṅ. ²⁸ Kë hënk di di nawoon, naji nawo wo ji bañaan baṭool ṭi kadun ki bañaan, aşë tum na kalagare na buṭaan ṭi nḥaaşan meeṭ.

²⁹ « Nawuṭani an bajukan Bgah na an bafaritay an nanwoon balagare, nanjaan naniw ihër yi *baṭupar Naşibaṭi kabot kaboman ihër yi baṭool, ³⁰ kaşë kaji ṭi uşal : “Woli nḥo laalan da ṭi wal wi başinun, nḥenknaakiir na baka katul pñaak pi baṭupar Naşibaṭi.” ³¹ Hënk naji nadinan kë nawo bubuk bambiin afin baṭupar Naşibaṭi. ³² Nabaañeş uko wi başinan babinj ajun.

³³ « An nḥpula, pntuni pi nḥfunan! Hum di di nakhinanuṅ kabuur kakob, kawo naankneej infernu? ³⁴ Wan ukaan kë nji kayil baṭupar Naşibaṭi, bañaan banwoon na uşal untuṅa, na bajukan : nalun kafin balon, kapan ṭi krut, nalun kafud balon

itintël du *itoh iñehanaani yi nan, kabot kadookar na baka na nḥbeeka. ³⁵ Hënk, pñaak bti pi bañaan baṭool pi natulun ṭi mboş pahilna pakak ṭi an, du pkeṭ pi Abel naṭool te du pi Fakariya, abuk Baraki, i bafinuṅ ṭi dko danwoon ṭi ptoof pi umeeşa wi bṭejan na *dko dyimanaan di Katoh Kaweek ki Naşibaṭi. ³⁶ Dṭupan na manjoonan, kawuun ki kayeek kakob ki iko mēnt bti iktijun. »

*Yetu aṭëgara Yerutalem
(Luk 13.34-35)*

³⁷ Yetu akak aji : « Yerutalem, Yerutalem, iwi injaan kfin *baṭupar Naşibaṭi kabot katap biki ayilun ṭi iwi mnlaak, nḥyaaş nḥtum ddo na pṭonkrën babuku jibi uguk ujaan uboof nḥbuk wa, kë ipoki. ³⁸ Hënkun, Naşibaṭi aşaan adukaran katohan. ³⁹ Dṭupan, naankak awinën te unuur wi naklun kaji : “Nḥaan ankmbiin ṭi katim ki Ajugun anuurandëni !” »

24

*Utoka Katoh Kaweek ki Naşibaṭi
(Markut 13.1-4; Luk 21.5-7)*

¹ Yetu apën ṭi *Katoh Kaweek ki Naşibaṭi, kë baṭaşarul başë nḥoga pa pdi-imana jibi kadëmi akuṭ anuura. ² Kë aşë teem baka aji : « Jëm nawin iko yi bti i? Na manjoonan dṭupan, nin plaak paankduka kapaf ṭi ptēnt pa ṭi bē paankfoma kajot ṭi mboş. »

Nynuur ŋi mnhaj
(Markut 13.5-13; Luk 21.8-19)

³ Yetu aṭo du pnkuṅ pi mno-liwera, kē baṭaṣarul baṣē bi agaag na a, ahepara aji : « Ṭupun, lum di di uko waṅ uk-woon, na uko unkyuujun un ubi'u na uba umundu? »

⁴ Kē atees aji : « Naṭaafaraan baguuran, ⁵ ṭiki bañaan baṭum baluṅ kabi na katim ki naan, kaji bukal bawoon *Krittu, kaguur bañaan baṭum. ⁶ Woli naluṅ atiink ṅgut, abot atiink kē baktiiniyaan ṅgut, nawutan kalēnk : iko mēnt iwo i kawo. Kē naṣē wo i kame kē uundobi wo uba umundu. ⁷ Utaak unaṭa ugut na utaak uloṅ, pṣih pagut na ploṅ. Ubon uluṅ kawo ṭi ṅtaak ṅloṅ, mboṣ mando kaṣinṭar. ⁸ Iko mēnt bti ikwoon ujuni wi mnhaj mnweek, ji mnhaj mi ṅnaaṭ ankyaan kabuk.

⁹ « Wal mēnt baluṅ kamoban kawul bahajanan bafin ; katim ki naan kaluṅ kaṭu ṅtaak bti ṅaṣooran. ¹⁰ Bañaan baṭum baankak afiyaarēn, bado kawaapar kabot kaṣoorad. ¹¹ Baṭum baluṅ kaṭilan kaji bawo *baṭupar Naṣibaṭi kaguur bañaan baṭum. ¹² Buṭaan dadēm maakan bañaan badoo bakak baankak aṅalad. ¹³ Kē ṅnaan aṅsaan amēban ṭi nji aliint ṅnuur bti, uṅ mēntan aluṅ kabuur. ¹⁴ Baluṅ kaṭup *Uṭup Ulil Unuura wi *Pṣih pi Baṭi wi ṭi umundu bti, bañaan bti bahilna baṭiink wa. Wal mēntan wi wi uba umundu ukbiin. »

Unoor uweek
(Markut 13.14-23; Luk 21.20-24)

¹⁵ Yetu akak aji : « Woli nawin uko uwuṭaan maakan unjaan uṭopan, wi *Daniyel *Naṭupar Naṣibaṭi aṭiiniyaanun kē uwo ṭi *dko dyimanaan du Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi – ankleyiirun awo i kayikrēn – ¹⁶ bañaan bankwoon du utaak wi *Yuda bakeeriin baṭi baya du inkuṅ iweek. ¹⁷ Anṭoon du uṣaala awutan kaneejar uko uloṅ. ¹⁸ Anwoon du uṭeēh, awutan kakakar bayeti bi nul! ¹⁹ Nynuur mēnt, baaṭ bankwoon na iyin, na bankbootanun bawuṭan. ²⁰ Nañheaan pṭi mēnt pawut kawo ṭi wal wi uṣubal na mpoj kēme ṭi *unuur wi pnoorfēn. ²¹ Nynuur mēnt ṅawo ṅnuur ŋi mnhaj mnweek. Mnhaj manwoon maambaan kawohara wi umundu uwoonun ; kē mnhaj mntēnt ma maankak aluṅ kawo nin uyaaṣ uloṅ kak. ²² Kē woli Naṣibaṭi aantiinkṭēn lah ṅnuur mēnt, nin ṅnaan aankduka duka kado kahefēnt ; kē bañaan biki adatuṅ baṣē ṭu kē atiinkṭēn ṅa.

²³ « Wal mēnt, woli ṅnaan ajakan : “*Krittu awi !” kēme : “Awi moṅ !” Nin nakfiyaara. ²⁴ Bañaan baluṅ kanaṭa kaṭilan kaji bawoon Krittu na *baṭupar Naṣibaṭi. Bado mlagre na iko iṅonjarēnaan pa woli bahilani bado ṅaabar du baka biki Naṣibaṭi ajokuṅ. ²⁵ Aa, dṭupan nawo bame ji uko mēnt ubi udo kaban.

26 « Woli bajakan keeri : “Krittu awi du *pndiış” nawutan kaya da ; kême woli bajakan : “Awi amena moŋ” nakfiyaar uko mēnt̄ nin. 27 Jibi kaliik liik kajaan kawoona kabaŋ kalon̄ ki baŋi, kajeehan baŋi bti, hēnk di di ubi wi *Abuk Ńiint̄ ukluŋ kawo. 28 Dko di untaam ukeŋnuŋ dul di njuŋude ŋajaan ŋayit. »

Ubi wi Abuk Ńiint̄

(Markut 13.24-27; Luk 21.25-28)

29 Yetu akak aji : « Woli ŋnuur ŋi unoor ŋuŋ ŋaŋepa ŋep, “Unuur uunkak ado katēr, pli paankak ado katēr, ŋjah ŋajot,

mnhina mi baŋi manŋint̄ar✱.

30 Wal mēnt̄, iko inkyuujun̄ kē *Abuk Ńiint̄ abi, iwinana du baŋi, kntaali ki umundu bti kaluŋ kayewla ; kawin Abuk Ńiint̄ abi ŋi infelun̄ yi baŋi na mnhina na mndēm mweek. 31 Aluŋ kayil ŋwanjut̄ ŋi nul ŋabi na plul pweek, ŋayitrēn baŋaŋ biki adatuŋ banwoonuŋ ŋtaak bti kapēna du kabaŋ kalon̄ ki umundu te kalon̄.

Uhoñ wi mnko

(Markut 13.28-32; Luk 21.29-33)

32 Yetu akak aŋiini na baka aji : « Natenan ŋi mnko. Wi inah ijunaŋ jun pluuman, kē itoh ipēni, naji name kē pti pañogi. 33 Kē hēnk, woli naluŋ awin iko mēnt̄ bti, nameen kē ubi wi *Abuk Ńiint̄ uñogi, awuŋ ŋuŋ plēman. 34 Na

manjoonan, dŋupan kawuun̄ ki kaankŋep̄ bē iko mēnt̄ bti iinwinanaa. 35 Baŋi na mboŋ ŋaba, kē ŋŋup ŋi naan ŋaŋšē wo ŋaankba. »

Nawoon bten

36 Yetu akak aji : « Kē ŋi uko wi unuur mēnt̄ na woori mēnt̄, nin alon̄ aam mee, nin ŋwanjut̄ du baŋi, nin ŋji Abuk Naŋibaŋi ; Paapa ŋaŋ ameeŋ. 37 Jibi ubiij̄ awo ŋi wal wi *Nowe, hēnk di ukluŋ kawo kak ŋi wal wi *Abuk Ńiint̄ akbiij̄. 38 Hēnk di uwoon̄ ŋfa ji meel mambi mando kapar awun umundu bti, baŋaŋ bade, adaan, aniim, aniimandēn babuk baka te unuur wi Nowe aneejuŋ ŋi upuur, 39 kē baŋaŋ baanŋal aji uko ulon̄ ubi, te kē meel mando par aba baka bti. Hēnk di ukwoon̄ ŋi ubi wi Abuk Ńiint̄. 40 Biint̄ batēb bawo du uŋeeh, alon̄ ajejana, alon̄ aduka. 41 Baaŋ batēb bawo ŋi pŋon, alon̄ ajejana, alon̄ aduka.

42 « Nawoon bten, naamme unuur wi Ajugun akbiij̄. 43 Nameen bnuura uko wi : woli ajug katoh ame wal wi nakiiij̄ akbiij̄ na utejan, awo bten aankdinan baluŋan uniw wi katohul. 44 Ukaan̄ kē an kak, nawo kawo bten, ŋiki Abuk Ńiint̄ abi ŋi wal wi nawoon̄ naankyoonka. »

Nalemp natool na nalemp anwoon̄ aanwo natool
(Luk 12.42-46)

✱ 24:29 Itayi 13.10; 34.4.

45 Yetu akak aji : « In awoon nalemp natoool natit i ajug katoh aktuun ti kadun ki balemp biki nul, ado kawul baka kafah ki ndeey ki baka uwoori ubanle? 46 Nalemp i ajug katoh aktenkun ti ulemp wi atu'u lun wal wi akkakun, un menŋ anuurandeni. 47 Dŋupan na manjoonan, ajug katoh ahankana bka bi nul bti. 48 Bè woli nalemp awo nawuŋaan, aji ti uŋalul kè ajugul ajon ubi, 49 aŋe naŋa akob balemp batentul, ade adaan na bakuj, 50 ajug nalemp menŋ alun kabi ti unuur wi awoon aankyoonka, na wal wi awoon aammee. 51 Ahajana bnuura kabot kadola jibi bajaan bado balagare : dul di baklun kawooni, kadeebaŋ kadohren.

25

Uhoñ wi beegani iñeen

1 Yetu akak aji na bankntiinkulun: « Kè hènŋ, *Pŋih pi Baŋi palun kawo ji uko wi beegani iñeen banwoon na nkaniya pya kakit naniim. 2 Kañeen ti baka baanklipara, kè kañeen bandukiin baklipara. 3 Banwoon baanklipara bukun bajej nkaniya ni baka aŋe wo baantij ungaant ulon kak ; 4 kè banklipariin baŋe ti ungaant ti nmpoban na nkaniya. 5 Jibi naniim ajonun ubi, kè baŋe noyent bukai bti.

6 « Na utejan mnjel, kè pdiim plon paŋe liir aji : “Naniim abi! Napenan nakita.” 7 Kè beegani bti

baŋe naŋa aboman nkaniya ni baka. 8 Kè beegani banwoon baanklipara bukun baŋe ji na banklipariin: “Naŋenun ti ungaant wi nan, nkaniya ni nun njaemŋaa.”

9 « Kè baŋe teem baka aji : “Nin, wi uundo kèŋ kèŋ nfaaŋer. Nayaan du bajula nanug wi nan.” 10 Batool pya pnug ungaant, kè naniim aŋe bi. Bambomanderun aba kè baneej na a du dko di bniim, kè bgah badeti.

11 « Banwoon baanklipara wi badukiin abi, aŋe ji : “Naweek, naweek, haabèŋun bgah!”

12 « Kè aŋe teem baka aji : “Na manjoonan, dŋupan, mèmme an!” »

13 Kè Yetu aŋe ji : « Nawoon bten keeri, naamme unuur kème uwoori wi *Abuk Nñint akbiin. »

Uhoñ wi balemp biki bawulun itaka

(Luk 19.12-27)

14 Yetu akak ahoñ na baka aji : «*Pŋih pi Baŋi palun kawo ji uko wi ñiint ankyaan bayaaŋ, aŋe du balemparul adukar baka bka bi nul. 15 Awul baka itaka, andoli inliun na ulemp wi ahinanun kado na ya. Awul alon inliun na baluk bi nŋsubal kañeen, awul alon inliun na baluk bi nŋsubal ntèb, awul nawajantèn bi uŋsubal uloolan, aŋe tool ti dko menŋ aya pyaant.

16 « Nalemp i bawulun baluk bi nŋsubal kañeen abi jun jun plem na itaka ti

dko mēnt̄ aka itaka impelun uko wi bawululun̄ nyaaş̄ nt̄ēb. ¹⁷ Kē i bawulun̄ bi nş̄ubal nt̄ēb akak ado ji nateek, aka uko wi bawululun̄ nyaaş̄ nt̄ēb. ¹⁸ Kē i bawulun̄ baluk bi uş̄ubal uloolan aş̄ē jip bhēr amen ktaka ki ajugul awululun̄.

¹⁹ « Wi ajug balem̄p ayaan̄ ajon, aş̄ē ūiş̄, adu balem̄parul̄ babi baţ̄upa jibi baduki ado na itaka. ²⁰ Nalem̄p i bawulun̄ baluk bi nş̄ubal kañeen̄ abi aţ̄ij itaka aji na a : “Naweek, iwulēn̄ itaka inliņun̄ na baluk bi nş̄ubal kañeen̄ aji nlem̄p, kē nduk̄ aka uko wi iwulnun̄ nyaaş̄ nt̄ēb, yii yi.”

²¹ « Naweek kē aji na a : “Ido bnuura, iwi nanuura natam ulem̄p. Ilem̄p bnuura na uko umpoţ̄i wi nwuliin̄. Dwulu umpelun̄ wa maakan. Biin̄ iwo ūi mnlilan na nji.”

²² « Kē natēbant̄ēn̄ i bawulun̄ itaka inliņun̄ na baluk bi nş̄ubal nt̄ēb abi aji na a : “Naweek, iwulēn̄ itaka inliņun̄ na baluk bi nş̄ubal nt̄ēb, kē nduk̄ aka uko wi iwulnun̄ nyaaş̄ nt̄ēb, yii yi.”

²³ « Kē naweek aji na a : “Ido bnuura, iwi nanuura natam ulem̄p. Ilem̄p bnuura na uko umpoţ̄i wi nwuliin̄, dwulu umpelun̄ wa maakan, biin̄ iwo ūi mnlilan na nji.”

²⁴ « Kē nawajant̄ēn̄ i bawulun̄ itaka inliņun̄ na baluk bi uş̄ubal uloolan aş̄ē bi, aji : “Naweek, dme kē iwo ñaan̄ anjooţ̄un̄ anjaan̄ akit du dko di awoon̄ aantepii kabot kakaaw dko di awoon̄ aanjaari. ²⁵ Dţ̄i'u ūi, ukaan̄ kē

njip amoy ya ; itaka yi nu yii yi.”

²⁶ « Kē ajugul̄ ateema aji : “Iwi nalemp̄ nawuţ̄aan, nanş̄abēr! Ime kē dwo ñaan̄ anjaan̄ akit du dko di awoon̄ aantepii kabot kakaaw dko di awoon̄ aanjaari ; ²⁷ kē we ukaan̄ keeri kē iinjēj itaka yi nwuliin̄ ahankan du naţ̄eeţ̄an ba? Inş̄aan̄ kabuk uko ulon̄ woli dyaar ya. ²⁸ Najejan̄ itaka mēnt̄ nawul̄ ankaan̄ baluk bi nş̄ubal iñeen̄.” ²⁹ Bawul̄ ankaan̄, aş̄ē tumandēn̄, kē anwoon̄ aanaa badoo yeenk̄ yeenk̄ uko wi adukanaaniin̄. ³⁰ Hēnkuņ, nafēlan̄ nalemp̄ nawaan̄ udooni i du bdēm, dul di bakluņ kawooni, kadeebaţ̄ kadohrēn̄. »

Unuur wi pwayēş̄

³¹ Yetu akak aji : « Woli *Abuk Ñiint̄ alun̄ abi na mndēm̄ mi nul agakandēr na űwanjut̄ bti, aţ̄o ūi pţ̄ij pi pş̄ih na mndēm̄. ³² Bañaan̄ biki űtaak̄ bti űi mboş̄ bayit ūi kadunul, aş̄ē paţ̄ēş̄ baka jibi nayafan̄ ajaan̄ apaţ̄ēş̄ űkaneel na űpi. ³³ Aţ̄u űkaneel ūi kañen̄ kadeenu, kaş̄ē kaţ̄u űpi ūi kamayu. ³⁴ Wal̄ mēnt̄ wi wi naş̄ih̄ aş̄aan̄ aji na banwoon̄ ūi kañenul̄ kadeenu : “Nabiini, an biki Paapa awulun̄ bnuura bi nul, naneejan̄ ūi Pş̄ih pi Baţ̄i pi Naş̄ibaţ̄i abomananan̄ wi umundu upaş̄nun̄. ³⁵ Ubon ubi de'ēn̄ kē naţ̄enēn̄ kē ndee, kē udaan̄ utijēn̄ kē naţ̄enēn̄ kē ndaani, dbi wo nayaant̄, kē nayeenkēn̄, ³⁶ awo mēnwo

na imiſa, kē nawoharēnēn, amaak kē nabi pwinēn, awo ukalabuſ kē nabi pwinēn.”

37 « Baſool banwoon ʒi kadeenu bahepara wal mēnt ʒaji : “Ajugun, lum di di ʒwiniin kē iwo na ubon kē ʒwulu uko ude, aʒal udaan kē ʒwulu kē idaani, 38 awo nayaant ʒi kē ʒyeenku, awo iinwo na imiſa, kē ʒwoharēnu, 39 amaak kēme awo ukalabuſ kē ʒbi pwinu?”

40 « Naſih ateem baka wal mēnt ʒaji : “Na manjoonan, dʒupan, uko wi nadoluſ pa alon ampoʒēʒaanuſ ʒi bayit naan biki, ʒji i i nadoluſ wa.”

41 « Wi wi aſaan ʒaji na banwoon ʒi kamayu : “Nalowaan, an nanfēpaniin naya du bdoo banwoon baankjēmſa bi babomanuſ pa Untaayi Uweek na ʒʒaſar wa. 42 Ubon ubi de'ēn, kē napok pʒenēn nde, kē udaan uʒijēn bē naanʒenēn ndaan, 43 dbi wo nayaant kē naanyeenkēn, awo mēnwō na imiſa kē naanwoharēnēn, amaak abot awo du ukalabuſ kē naambi pwinēn.”

44 « Bukuſ mēntan bakak ahepara wal mēnt ʒaji : “Ajugun, lum di di ʒwiniin kē iwo na ubon, aʒal udaan, awo nayaant, awo iinwoh imiſa amaak kēme awo ukalabuſ kē ʒnēntēnku?”

45 « Ateem baka wal mēnt ʒaji : “Na manjoonan, dʒupan, uko wi nawoon naando pa alon ʒi bampoʒēʒaanuſ biki, ʒji i i nawoon naando wa.”

46 « Kē hēnk di di bakluſ kaya, balon du mnhaj mi mndani, banwoon baſool baka ubida wi mnʒo. »

26

Uko wi batiinkaruſ ʒaji bado Yetu

(Markuſ 14.1-2; Luſ 22.1-2; natanan ʒi Yowan 11.47-53)

1 Wi Yetu aʒupuſ uko waſ bti aſē ʒi na baʒaſarul : 2 « Name kē *Ufettu wi Mbuur uduka ʒnuur ʒtēb, kē bakluſ kawul *Abuk Œiinʒ bahilna bapaſa. »

3 *Baʒenjan baweek na bantohi kē baſē yit wal mēnt du uko *naſih i baʒenjan i katim kawoon Kayif. 4 Batiinkar ʒaji bado mntit kamob Yetu kabot kafina, 5 aſē wo baanjal pdo uko mēnt ʒi wal wi ufettu ʒiki baʒi ubeeka ubi uſinʒar.

Naat alon ajees Yetu ukēra ujuſ ulil pʒtēkēn

6 Yetu awo du uko Timon ʒi bajaan badu namaak bdoo du ubeeka wi Betani. 7 Wi awoon ʒi pde, kē Œiaat alon aſē bi aŒoga, awo na pʒukar pmpoʒi pi banugnuſ itaka itum. Pawo na ukēra ujuſ ulil pʒtēkēn untamuſ maakan. Ajees ukēra mēnt ʒi bkow bi Yetu. 8 Wi baʒaſarul bawinuſ uko wi Œiaat adoluſ badeebaʒ ʒaji : « we uwoon kalat ki? 9 Ukēra wi uhilan lah kawaapana itaka itum, kajej ya kaʒen bajuuk. »

10 Kē Yetu ammeen uko wi bajakuſ aſē ʒi : « we ukaan kē naknooran Œiaat i ba? Uko unuura wi wi adoluſ hēnk pa

nji. ¹¹ Na manjoonan, bajuuk bawo na an n̄nuur b̄ti, k̄e nji, m̄enkwo na an n̄nuur b̄ti. ¹² Ajeş̄en jeeş̄ uk̄era ujuŋ ulil p̄t̄k̄eñ wi ʒi uleef pa umoy wi naan. ¹³ Na manjoonan d̄ʒupan, dko di bakt̄upnuŋ *Uʒup Ulil Unuura wi, bakak aʒup uko wi n̄naaʒ i adoluŋ, kaleş̄na'a.

Yudat anwaapuŋ Yetu

¹⁴ Wal m̄eñt̄, aloŋ ʒi baʒaşar Yetu iñeen na bat̄eb̄ anwoon̄ Yudat Itkariyot, aya du baʒejan̄ baweeek, ¹⁵ aji na baka : « we wi nakwulnuŋ nş̄e wulan Yetu ba? » K̄e bukuŋ bawula ktaka iñeen n̄wajanʒ ki baʒakuŋ na untaam. ¹⁶ Wi wi ajunuŋ pla jibi akdoli kadoo kawula baka.

Pde pbaañsaani

¹⁷ Baʒaşar Yetu babi añoga ʒi unuur uteek wi *ufettu wi ipoom indaʒ aş̄e hepara aji : « ʒuŋ di di inaluŋ n̄ya n̄juŋna pde pi *Ufettu wi Mbuur ba? »

¹⁸ K̄e ateem baka aji : « Nayaan ubeeka du uko aş̄e najaka : “Najukan aji : Wal wi naan ubani, du katohu di di nji kadolnuŋ ufettu na baʒaşar naan.” » ¹⁹ K̄e baʒaşarul bado jibi Yetu ajakuŋ na baka, aboman pde pi ufettu.

²⁰ Wi utaakal ubanuŋ, k̄e Yetu aş̄e ʒo na baʒaşarul iñeen na bat̄eb̄ pa pde. ²¹ Bawo ʒi pde, k̄e aş̄e ʒi : « D̄ʒupan, na manjoonan, aloŋ ʒi an aluŋ kawaap̄en. »

²² Bajooʒan maakan andoli kahepara kaji : « Ajugun, woon nji a i? »

²³ K̄e ateem aji : « Ankt̄uuŋ kañen na nji ʒi praata, uŋ m̄eñtan̄ akwulnuŋ! ²⁴ Aa, *Abuk N̄iint̄ awo i kakeʒ jibi upiitaniin̄ ʒi a ʒi Ulibra wi Naşibaʒi, k̄e anşaan̄ awula aş̄e wuʒan! Uhokan lah awo aankbuka. »

²⁵ K̄e Yudat, anwaapulun̄ aş̄e hepara aji : « Najukan, woon nji a i? »

K̄e Yetu ateema aji : « Ijakuŋ haŋ. »

²⁶ Wi bawoon̄ ʒi pde, k̄e Yetu aş̄e jej kapoom, abeeb Naşibaʒi, akit̄eş̄ ka awul baʒaşarul aş̄e ʒi : « Nayeekan nade, uleef naan wii wi. »

²⁷ Akak ajej pnkalame pi poot, abeeb Naşibaʒi, awul baka aş̄e ʒi : « Nadaanan ʒi pa an b̄ti, ²⁸ p̄ñaak naan pii pi, paknt̄ejanuŋ bhon̄ar, pul paktuliin̄ Naşibaʒi ahilna amiir bañaan̄ bat̄um p̄juban pi baka. ²⁹ K̄e nş̄e ʒupan, m̄enkak adaan poot pi te unuur wi nji kaluŋ kadaan pa phalu na an, du Pşih pi Paapa. » ³⁰ Bayeeh añaaamar̄en Naşibaʒi, aş̄e p̄en atool pya du Pnkuŋ pi Mnoliwera*.

Yetu aʒup k̄e Piyeer aluŋ kapok kaji aamme'a

(Markut 14.26-31; Luk 22.31-34; natenan ʒi Yowan 13.37-38)

³¹ Yetu aji na baka : « Uko wi bakluŋ kadol̄en ʒi utejan wi n̄ta wi uʒu an b̄ti naduk̄en.

* 26:30 Pnkuŋ pi mnoliwera : “Mont des Oliviers, Monti di Oliveira, Mount of Olives.”

Kë hënk di di upiitun ʔi Uli-bra wi Naşibaʔi aji : “*Dkob nayafan kafin, ɲkaneel ɲi batani ɲaşë ɲawayşër.*”[☆] 32 Woli dlun anaʔa ʔi pkeʔ, kajotan kadun du Galilay. »

33 Piyeer aʔiini na a wal mënʔ aji : « Woli uko wi bakdoliin uʔu kë bañaan ʔi badiuku, ɲi mënkdoku. »

34 Kë Yetu aşë teema aji : « Na manjoonan dʔupu, ji uguk udo kahaan nʔa di, ipok pme'en ɲyaaş ɲwajanʔ. »

35 Piyeer kë aşë ji na a : « Udole wo pkeʔ keʔ na iwi, mënkpok kaji mëmme'u. » Kë baʔaşarul ʔi bakak aji han.

Pñehan pi Yetu du Gettemaniya
(*Markut 14.32-42; Luk 22.40-46*)

36 Wal mënʔ kë Yetu aşë ban na baʔaşarul du dko dlon di bajaan bado Gettemaniya aşë ji na baka : « Naʔoon ʔi, dya du kadun kañehan Naşibaʔi. »

37 Ajej na a Piyeer, na babak Tebede batëb, aşë jun ptiink pjootan na mnhaj ʔi uhaaş wi nul. 38 Aji na baka wal mënʔ : « Uhaaş wi naan ujootan, pjootan mënʔ padiʔ maakan kë ndoo kita. Nadukiin ʔi nawo bten. »

39 Kë wi ajohariin aya low btiışu aşë jot afëʔ kaara ʔi mboş añehan Naşibaʔi aji : « Paap, woli uhinan kawo, lowaan pnkalame pi mnhaj mi ʔi ɲi, uşë uwut kawo jibi nʔalun, uwoon jibi inʔalun. » 40 Akak aşë ʔenk baʔaşarul kë bakɲoyënʔ, kë aşë ji na

Piyeer : « Naandoo hilan awo bten na ɲi uwoori uloolan ʔañ! 41 Nawoon bten nado kañehan nawutna kajot ʔi kaguuru. Nhaaş ɲi nan nʔan maakan pdo bnuura, kë ɲleefan ɲaşë biişna. »

42 Akak aya uyaaş utëbantën alow baka añehan Naşibaʔi aji : « Paap, woli pnkalame pi mnhaj pi paanhilan pʔep bë mënksaan pa, uko wi inʔalun ukeeriin udolana! » 43 Akak kak, aʔenk baʔaşarul kë bakɲoyënʔ, ʔiki këş ki baka kadiʔ bɲoy.

44 Akak aduk baka aya uyaaş uwajanʔen pñehan Naşibaʔi, akakalëş uko wi ajakun. 45 Akak wal mënʔ du baʔaşarul aşë ji na baka : « Nahuma kanoyënʔ abot anoorfën? Wal wi *Abuk Niiinʔ akwulaniin ʔi iñen yi bado buʔaan uñogi. 46 Nanaʔiin ɲya! Natenan, ankwulun ʔi awii wi. »

Yetu amobanaa
(*Markut 14.43-50; Luk 22.47-53; natenan ʔi Yowan 18.2-11*)

47 Yetu ahum kaʔiini, kë Yudaʔ, anwoon alon ʔi banjañan iñeen na batëb, aşë wuj na pntuk pi bañaan banwoon na ikej na induk. *Baʔenjan baweek na bantohi bayilun baka. 48 Yudaʔ anwaapulun aji na baka hënk di di bak-meenu ʔi nʔan mënʔ : « I ɲi kamookun, ul a, namobana. » 49 Wi abanaan ban añog Yetu, aşë ji na a : « Dwulu mboş, najukan » aşë mooka.

50 Kë Yetu aşë ji na a : « Nanoh, doon uko wi ibiin pdo†. » Kë bukundu başë dëpa ti a amoba. 51 Alon ti bangakanderun na Yetu atoot kakej abi fal fal kabať ki nalempar *nařih i baťenjan. 52 Kë Yetu aşë ji na a : « Kakaan kakej ki nu ; baňaan bti bankjejun ikej balun kakeťna kakej. 53 Iřal aji mēnhil kadu Paapa i, awulēn ti dko mēnt uko umpelun ņwanjuť iñeen-week-iñeen ņyaař iñeen-ņtēb? 54 Woli ddo haň, hum di di uko wi bapiitun ti Ulibra wi Nařibaťi uhilanun kadolana keeri? Wul ujakun aji uko mēnt uwo kadolana. »

55 Wi wi Yetu ařaan aji na pntuk pi baňaan pun: « Dwo nado buťaan i, kē nado bi pmobēn na ikej na induk? ņnuur bti dji kaťo du *katoh ki Nařibaťi kajukan, kē naammobēn. 56 Kē iko bti inkdolaniin hēnk iwo iko yi *baťupar Nařibaťi bajakun ti Ulibra wi nul. » Baťařarul bti baťi aduka.

Yetu du uruha wi bayuday (Markut 14.53-65; Luk 22.54-55,63-71; natenan ři Yowan 18.12-24)

57 Bammobun Yetu baňooťa du uko Kayif *nařih i baťenjan di *bajukan Bgah na bantohi bayitun. 58 Kē Piyeer aşë wo du kalowan aťařa te da ; aneej ři blay aşë řo na balemp aten jibi uko ukbiin kabaňaňaan.

59 *Baťenjan baweek na biki *uruha bti bala uko ulon utapar Yetu kadolna akeť. 60 Baňaan baťum badoo bi at-apara iko ilon kē iinkēřa kēř. Kē batēb balon babaňaňaanun pbi, 61 aşë ji : « ņiinť i aji ahilan kafom *Katoh Kaweek ki Nařibaťi kabot kaniw ka ři ņnuur ņwanjuť. »

62 Kē nařih i baťenjan aşë naťa aji na a : « Iinkteem i? Iintiink uko wi baňaan biki baktupun ři iwi i? » 63 Kē Yetu ayompa yomp.

Kē akak aji na a : « Dňehanu, ři katim ki Nařibaťi ajug ubida, řupun me iwoon *Krittu Abuk Nařibaťi. »

64 Kē ateema aji : « Iji haň. Dťupan kak, hēnkun, nawin *Abuk ņiinť aťo du kaňen kadeenu ki Nařibaťi anhiniin iko bti ; nawina kak abi na infēlun yi baťi. »

65 Wal mēnt, kē nařih i baťenjan aşë tow imiřa y i nulť aşë ji : « Akar Nařibaťi! ņkak anuma uko ulon i? Natiinka hēnkun kē akar Nařibaťi. 66 We wi nařalun ři uko wan ba? »

Kē bateem aji : « Aduk-naanaa, awo i kakeť. » 67 Wi wi bařaan atēfjera ři kaara, ařuuka abot akoba iñen ři ijeem 68 aşë ji na a : « Iinji iwo Krittu Naťupar Nařibaťi i? řupan ņaan ankobiin keeri. »

Piyeer apok aji aamme Yetu (Markut 14.66-72; Luk 22.56-62; natenan ři Yowan

† 26:50 Doon ulemp wi nu : ņpiit ņlon ņaji : we ukaan kē ibii? ‡ 26:65 Ptoew imiřa : Ado do haň ayuujna kē ři ul uko wi Yetu ajakun uwo buťaan bweek maakan.

18.15-18,25-27)

⁶⁹ Piyeer aṭo wal mēnt̄ ṭi blay du bdig, kē nalemp ṅaaṭ alon aṅoga aṣē ji : « Iwi kak ibi wo na Yetu i utaak wi *Galilay. »

⁷⁰ Kē Piyeer aṣē pok ṭi kadun ki baṅaaṅ bti aji aamme uko wi ṅaaṭ aḱṭupun hēnk. ⁷¹ Akak apēn aya umban wi plēman kē ṅaaṭ nalemp alon akak awina aṣē ji na baṅaaṅ banwoon da : « Abi wo na Yetu i ubeeka wi Naṭaret. »

⁷² Kē akak apok, ado mehna. Aji na baka : « Mēndo me me ṅiint̄ i. »

⁷³ Bakak aṭo ntiinku, kē balon ṭi banwoon da baṣē bi aṅoga aṣē ji : « Iwo na baka na manjoonan, idoo ṭup ṭup ji biki Galilay. »

⁷⁴ Kē aṣē mehna aji na Naṣibaṭi afēpa woli aankṭup manjoonan, awo ṭi pji « Mēmmē ṅiint̄ i. » ṭi dko mēnt̄, kē uguk uṣē haan. ⁷⁵ Kē Piyeer aṣē leṣ uko wi Yetu abiin ajaka : « Ji uguk udo kahaan, ipok ṅyaaṣ ṅwajanṭ kaji iimme ēn. » Apēn bdig aṣē wooni maakan.

27

Pkeṭ pi Yudat

(Markut 15.1-2; Luk 22.66; natanan ṭi Yowan 18.28)

¹ Na nfa kub, *baṭeṅan baweek na bantohi bayuday bti bayiti, atiinkar aji bafin Yetu. ² Wi wi baṣaaṅ atana, aṣē ṅooṭa awul *Pilāt nantuṅa i utaak mēnt̄.

³ Yudat anwaapun Yetu awin wal mēnt̄ kē baya kafina, aṣē ṭēga akakan *baṭeṅan baweek na bantohi ktaka iṅeen ṅwajanṭ ki baṭaknuṅ untaam. ⁴ Aji na baka : « Djubani, wi nwulanaṅ ṅaaṅ anwoon aando nin ukoolan. »

Kē baṣē teema aji : « Njēmmē, utenu. » ⁵ Afēl wal mēnt̄ itaka ṭi *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi aṣē pēn aya ayuuladiir.

⁶ Baṭeṅan baweek bajej itaka yun aṣē ji : « Bgah bi nun baneenan ṅṭu itaka yi du dko dhankni itaka di Katoh ki Naṣibaṭi ṭiki iwo yi pṅaaḱ. » ⁷ Baṭiini atiinkar aṣē nug na itaka mēnt̄ « uṭeēh wi naniw idunk » ado dko dmoyni bayaant̄. ⁸ Ukaan kē te hēnkuṅ baji badu uṭeēh mēnt̄ « uṭeēh wi pṅaaḱ. » ⁹ Wal mēnt̄ wi wi uko wi Yereṃiya *Naṭupar Naṣibaṭi abiin aṭup udolaniin: « Baṅaaṅ biki *Iṭrayel baji ktaka iṅeen ṅwajanṭ ki baṭaknuṅ untaam ki ki baknugnulun. ¹⁰ Bajej ya anugna uṭeēh wi naniw idunk jibi Ajugun ajaknuṅ. »*

Yetu du kadun ki Pilāt
(Markut 15.2-5; Luk 23.3-5; natanan ṭi Yowan 18.33-38)

¹¹ Yetu anaṭ du kadun ki *Pilāt nantuṅa, kē aṣē hepara : « Iwi, iwoon naṣih i *bayuday i? »

Kē ateema aji : « Ijakun han. »

¹² *Baṭeṅan baweek na bantohi bawo ṭi pṭapara iko itum, kē aanteem baka.

* 27:10 Takariya 11.12-13; Yereṃiya 32.6-9.

13 Kë Pilat aşë ji na a : « Iintiink iko yi baktapariin bti i? »

14 Kë aanteema teem, kë Pilat adoo ñonjar maakan.

15 *Ufettu wi mnjeeh undoli, nantuña aji wutan nakalabuş, i bañaan banjalun awutan. 16 Kë uşë ka wal mënţ nakalabuş i katim kapënaliin i bajaan bado Barabaat. 17 Wi wi Pilat aşaañ aji na pntuk panyitun da :

« Ahoñ ti baka i i nanjalun nwutanan ba, Barabaat këme Yetu i bajaan bado *Krittu? » 18 Ame bnuura kë banwulun Yetu bakuja kuj ukaan kë bañija a.

19 Kë wal wi aţoon du *uruha awayeş, kë aharul aşë yil kë baji na a, awut kaneej ti bţup bi ñiint naţool un, ţiki aţu nţa kë anoor maakan ti nţaafi.

20 Baţeñan baweeek na bantohi bawuuk pntuk paji bawutan Barabaat başë bado bafin Yetu. 21 Kë nantuña akak ayeenk bţup ahepar baka aji : « Ahoñ ti baka i i nanjalun nwutanan? »

Kë bateem aji : « Barabaat.

» 22 Akak ahepar baka aji : « Kë we wi mbaan ado keeri na Yetu i bajaan bado Krittu ba? »

Kë baji bukal bti : « Pañana.

» 23 Kë akak ahepar baka : « Buţaan bhon bi bi adolon ba? » Kë bakhuuranaara huuran maakan aji : « Pañana! »

24 Wi Pilat awinun kë aankak ahil pdo uko ulon, kë bañaan babot ahuuranaara

huuran maakan, kë aşë jej meel aňow iñen ti kadun ki bañaan bukun aşë ji : « Dpënan bkow naan ti pñaak pi ñiint i. An nakmeen. »

25 Kë bañaan bti bateem aji : « Pñaak pi nul pakakan ti un, na ti babukun. » 26 Wal mënţ, awutan baka Barabaat aşë do kë bakob Yetu na itintël abaa wula baya bapaña ti krut.

Bangoli babeñ Yetu

(Markut 15.16-20; natenan ti Yowan 19.2-3)

27 Bangoli biki *Pilat nantuña baňooţ wal mënţ Yetu du blay bi katoh ki nantuña aşë du batëñţ baka bti kë babi afooya.

28 Bawohëşa imişa aşë ţu'a bayeti bjeenk. 29 Wi wi başaan aşiir ukël wi iyiw afuutana, abot ajej pmul plon aţu'a ti kañen kadeenu*.

Banup wal mënţ ti kadunul aşë beña aji na a : « Nwulu mboş, iwi naşih i *bayuday!

» 30 Batëfjëra akuţ ajej pmul pun akoba ti bkow. 31 Wi babeñulun akëşan, bawohëşa bayeti akakana imişa yi nul aşë ñooţa pya kapañ du krut.

Yetu du krut

(Markut 15.21-32; Luk 23.26-43; natenan ti Yowan 19.16-24)

32 Wi bakpënuñ, bayit na ñiint alon i ubeeka wi Firen anwoon katim ki Fimon, aşë ţu'a pkuña krut di Yetu.

33 Baban dko di bajaan bado Golgota uwoon « dko di kaheem ki bkow. » 34 Bawul Yetu poot pannaakrënuñ na

* 27:29 Ti utaak mënţ başih baji bafuutana kabot kamëban pmul ti kañen.

bko btaaktaan, kē añem pa aşë pok pdaan. ³⁵ Bapaña ti krut abot ado kanuñ na mnlaak ahilna afaaşir imişa yi nul. ³⁶ Wi wi başaan aţo ayeña. ³⁷ Bapiit ti bkowul duuţ uko unkaañ kē baţu'a pkeţ aji : « I, awoon Yetu naşih i *bayuday. » ³⁸ Bakak apan balat batëb, alon ti kadeenu ki nul, undu du kamayu.

³⁹ Banktëpun bawo ti pkara abot abët bëtan ikow aji : ⁴⁰ « Iwi inhinanuñ katok *Katoh Kaweek ki Naşibaţi kaşë kaniw ka ti nnuur nwanjant, buuraan uleefu. Woli iwo Abuk Naşibaţi heliin ti krut! »

⁴¹ *Baţenan baweek na *bajukan Bgah na bantohi bakak abeña aji : ⁴² « Abuuran balon aşë wo aanhinan pbuuran uleeful! Aji awoon naşih i *Itrayel, aheliin keeri ti krut, nşë nfiyaara! ⁴³ Aanhaţ Naşibaţi i? Akeeri buurana, woli anjala. Mënt ul ajakuñ aji awo Abuk Naşibaţi i? » ⁴⁴ Balat biki bapanuñ na a bado kak akara hanj.

Pkeţ pi Yetu

(Markut 15.33-39; Luk 23.44-48; natenan ti Yowan 19.28-30)

⁴⁵ Ti udiin unuur, unuur umara mara awunana, kē bdëm bawala ti umundu bti, ado nwoori nwanjant. ⁴⁶ Wi udoon uko ji nwoori nwanjant, Yetu kē aşë do pdiim aji : « Eloy, Eloy, lama tabaktani† » uwoon: « Naşibaţi, Naşibaţi, we ukaañ kē iwutën? »

⁴⁷ Balon ti banwoon da wi batiinkuluñ aşë ji « Awo ti pdu *Eli *Naţupar Naşibaţi. »

⁴⁸ Ti dko mënt, kē alon ti baka aşë ti aje kalëmënt atoop ti poot ptaaktaan atan ka ti pmul awula adaan. ⁴⁹ Bandukiin kē başë ji na a : « Wutan! Nten me Eli abi kabuurana! » ⁵⁰ Wi wi Yetu akaañ ado pdiim pweek aşë jëmşa. ⁵¹ Wal mënt, blaañ bkëm maakan banjaañ baneenan bañaañ pneej du *dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweek ki Naşibaţi batowa ti ptoof. Kē mboş mankuţ aşınţar, mnlaak mnweek mantowaa, ⁵² kē ihër ihaabşaa, banfiyaaruñ Naşibaţi batum banketuñ kē banaşaa. ⁵³ Bapën ti ihër yi baka, kē wi Yetu anaşin ti pkeţ kē başë nee ti Yerutalem ubeeka uyimanaan, di bañaañ batum bawinuñ baka.

⁵⁴ Wi naweek i bangoli iñeen-week baromen na bangoli bankyenuñ Yetu bawinuñ kē mboş mankşınţar abot awin uko unktëpun, balënk maakan aşë ji : « Na manjoonan, i awo Abuk Naşibaţi. »

⁵⁵ Baat batum bantaşnuñ Yetu du *Galilay aţënka banaţ alow aten. ⁵⁶ Bi Mariya i utaak wi Magdala, na Mariya anin bi Yakob na Yotef, na anin babak Tebede bawo ti baat mënt.

Umoy wi Yetu

(Markut 15.42-47; Luk 23.50-56; natenan ti Yowan

† 27:46 Eloy, Eloy, lama tabaktani Kañaam 22.

19.38-42)

⁵⁷ Wi utaakal ubanuḡ, kē ñiintḡ alonḡ nayok i ubeeka wi Arimati aḡḡ bi. Katimul kawo Yotef, awo kak naḡḡḡar Yetu. ⁵⁸ Aya awin *Pilat, aḡḡ hep-ara puum pi Yetu. Kē Pilat ado kē bawula pa. ⁵⁹ Yotef ajeḡ puum, abooḡan ḡi blaañ bfaatal feh ⁶⁰ aḡḡ ḡu pa ḡi bhēr bi nul bi abaanḡ ado do kē bajipa ḡi kabanḡ ki plaak. Wi wi aḡḡaanḡ ado kē bakēl plaak pweek atuhna ba aḡḡḡ tool. ⁶¹ Mariya i ubeeka wi Magdala na Mariya natēbantēn bawo da wal mēntḡ, aḡḡ ataḡḡ na bhēr.

Bañaanḡ bankyeḡḡḡ bhēr

⁶² Unuur ujintḡi, unuur mēntḡ uwoonḡ unḡḡaanuḡ wi pbomandēr pa *unuur wi pnoorfēn, *baḡḡḡḡan baweek na *bafaritay bayitiir aya du *Pilat, ⁶³ aji na a : « Naweek, ḡleḡ kē naḡḡilan i aḡḡup wi ahumuḡ najeb aji ḡi ḡnuur ḡwajantḡ anaḡḡa ḡi pkeḡ kakak najeb! ⁶⁴ Doon bado kayeḡ bhēr bnuura te unuur uwajantēn, kaḡḡi baḡḡḡḡarul babi bakiiḡ puum baḡḡḡḡe baji na bañaanḡ anaḡḡa ḡi pkeḡ. Nḡḡilan mēntḡ ḡadēm kapel ḡḡeek. »

⁶⁵ Pilat kē ateeḡḡ baka aji : « Naka bangoli. Naḡḡuun baka bayeḡḡ jibi naḡḡaluḡ. »

⁶⁶ Kē baya do kē bakyeḡḡ bhēr : baniw plaak pantuhnḡḡ bhēr aḡḡḡ do bayeḡḡ kē banaḡḡi.

28*Pnaḡḡa ḡi pkeḡḡ pi Yetu*

(Markut 16.1-10; Luk 24.1-12; natananḡ ḡi Yowan 20.1-10)

¹ Wi unuur wi pnoorfēn unḡḡepuḡ, ḡi unuur uteek wi kanēm na nfa kub, bi Mariya i ubeeka wi Magdala na Mariya natēbantēn kē baḡḡḡḡe ya pten bhēr. ² ḡi dko mēntḡ, kē mboḡḡ maḡḡḡḡe ḡiḡḡar maakan, kē uwanjuḡḡ ulonḡ wi Ajugun uḡḡḡ walnaana baḡḡi abi akēl plaak aḡḡḡ ḡo ḡi pa. ³ Ujeeh ji kaliik liik kē imiḡḡa yi wa ibot awo ifaatal feh. ⁴ Bayeḡḡ balēnk maakan akat kat. Bawo ji bankeḡḡḡḡḡ.

⁵ Kē uwanjuḡḡḡ uḡḡḡḡe ji na baatḡḡ bukunḡ : « An, nawutan kalēnk : dme kē nala Yetu i bapanḡḡḡ. ⁶ Aanwo ḡi, anaḡḡa ḡi pkeḡḡḡḡ jibi abiiḡḡ aḡḡup. Nabiin naten dko di abiiḡḡ apiintḡna. ⁷ Nataraan naya naḡḡup baḡḡḡḡarul kē anaḡḡa ḡi pkeḡḡḡḡ, ajotan kadun aya *Galilay ; dul di nakyaanḡ kawinna. Waḡḡ wi wi nwoonḡ i kaḡḡupan. »

⁸ Baḡḡaran pduk dko di bhēr, balēnk abot awo na mnlilan mweek, aḡḡi pya kaḡḡup baḡḡḡḡar Yetu uko unḡḡḡepuḡ. ⁹ Kē ḡi dko mēntḡ, kē Yetu aḡḡḡ pēn awinana ḡi kadun ki baka aji : « Dwulan mboḡḡ. » Kē baatḡḡḡ baḡḡḡḡe ḡiḡḡa ajot ḡi ihoḡḡul, adēmana. ¹⁰ Kē aḡḡḡḡe ji na baka : « Nawutan kalēnk. Nayaan naji na bayiḡḡḡ naan baya Galilay, dul di di bakyaanḡ kawinnēn. »

Nḡḡilan ḡi baweek biki bayu-day

¹¹ Wi baatḡḡḡ bakyaanḡ na bgah, kē balonḡ ḡi bayeḡḡḡ baḡḡḡḡe neeḡḡ ḡi ubeeka akakalēḡḡ *baḡḡḡḡḡan baweek uko bti unḡḡḡepuḡ. ¹² Kē bukunḡḡḡ baḡḡḡḡe yit na bantohi atiinkar awul

bangoli itaka itum, ¹³ ašë ji na baka baji : « Baṭaṣarul babi na utejan akiij puum wi ṅwoon ṭi bṅoy. » ¹⁴ Bakak aji na baka woli nantunja amee, bukal kaṭiini na a awut kanooran baka. ¹⁵ Bangoli bayeenk itaka yuṅ abot ado uko wi bajakuṅ na baka, kē hēnk di bakṭiiniyaanuṅ uko mēntṭ te hēnkuṅ ṭi *bayuday.

*Yetu ṭi kadun ki baṭaṣarul
(Markut 16.14-18; Luk
24.36-49; natenan ṭi Yowan
20.19-23; Ulemp wi Banjañan
1.6-8)*

¹⁶ Baṭaṣar Yetu iñeen na alon baya *Galilay, du pnkuṅ pi Yetu ajakuṅ na baka baya kayit. ¹⁷ Kē wi bawinuluṅ, ašë ṅup adēmana ; kē balon bašë wohā na ṅṣal ṅtēb. ¹⁸ Yetu añog, ašë ji na baka : « Naṣibaṭi awulēn mnhina bti du baṭi na mboṣ. ¹⁹ Nayaan keeri, nado bañaan biki umundu bti bado kaṭaṣēn, nabattaarēn baka ṭi katim ki Aṣin naan, ki Abukul na ki *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, ²⁰ najukan baka pdo kaṭaṣ iko bti yi njakanan nado kado. Natenan : dwo na an na ṅnuur bti te uba umundu. »

Uṭup Ulil Unuura wi Markut apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Markut apiitun. Markut aambi wo naṭaṣar Yetu, aṣe bi gakandër na Pawulu, abi lemp kak na Piyeer. Aka ptiinkna iko yi apiitun ṭi Piyeer anjaan abi kaṭup bañaan iko yi Yetu adolon ṭi mboṣ. Apiit wa pa banwoon baanwo bayuday, kadiimanaan baka kë na manjoonan Yetu awoon Abuk Naṣibaṭi. Markut aṭup ṭi ulibra wi iko yi Yetu adolon na yi ajukanun bañaan, akak aṭiiniyaan pkeṭul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu ajukan bañaan na mnhina, ajeban bamaakal, adook nṭaayi akuṭ ado iko iñonarënaan. Yetu aambi bi pwin biki bakjuukntënenun ṭi ulemp, abi bi pjuukët, kawul kaṭuṭul kalukna, bañaan batum bahilna babuur. Baweek biki bayuday bapoka adoo do kë bafiña. Ñaan andoli ankṭaṣun Yetu awo kabomandër mn-haj, ṭi ubaañsaani alun kawo ṭi mnlilan. »

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (1.1-8)
2. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana akdoon na pguura ajuban (1.9-13)

3. Ulemp wi Yetu du Galilay (1.14–9.50)
4. Yetu apëna Galilay pya Yerutalem (10.1-52)
5. Kanëm kabaañsaani ki Yetu ṭi umundu wi, pwayeṣ pi bawayṣulun na pkeṭul (11.1–15.47)
6. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (16.1-8)
7. Yetu apën awinana ṭi kadun ki baṭaṣarul (16.9-20)

Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi

(Maci 3.1; Luk 3.1-6,15-18)

¹ Ujuni wi Uṭup Ulil Unuura unṭiiniyaanun uko wi Yetu Krittu Abuk Naṣibaṭi* wii wi.

² Jibi Naṣibaṭi aṭupun ṭi ulibra wi Itayi naṭuparul apiitun:

« *Tenan, dluṭ kayil nalempar naan ṭi kadunu, abomanu bgah.* »*

³ *Pdiim ploṭ pahuuran du *pndiiṣ aji:*

« *Nabomana bgah bi Ajugun aklun kaṭëpna, nadolana ilël itool.* »** »

⁴ Hënk di di Yowan nabattaar apënenun awinana du pndiiṣ aji : « Nawutan pjuban, naṭëlëṣ nḃida, nado batitmu, Naṣibaṭi aṣë pënanan ipekadu. » ⁵ Bañaan bti biki ubeeka wi Yerutalem na utaak wi Yuda bti baya du a, aṭup ipekadu yi baka, ado kë babattaar baka ṭi bdëk bi Yordan. ⁶ Yowan awohara kamiṣa ki babomanun na pfaal pi unṭaam wi pnkunkaali aṣë tan katël ṭi blank ; aji de nḡuul na mnob. ⁷ Aji ṭup kaji : « Ñaan

* 1:1 Abuk Naṣibaṭi : Npiit nḡi nḡaanwo ṭi nḡibra nḡlon. ✧ 1:2 Malaki 3.1. ✧ 1:3 Itayi 40.3.

ankmbiin̄ ṭi kafet̄ naan adēm apelēn maakan, kē mēndoo ñoom ñoom kaṅup p̄fēnēša iṣapaat. ⁸ Nji dbattaaran na meel, kē ul aṣē luṅ kabattaaran na Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. »

Batitmu bi Yetu
(Maci 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Wal mēnṭan waṅ, Yetu apēnna ubeeka wi Nataret du Galilay abi yeenk batitmu ṭi kañen ki Yowan du bdēk bi Yordan. ¹⁰ Wal wi akpēnuṅ ṭi meel aṣē win baṭi kē bahaabṣaa, kē Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣē wala ṭi a awo ji ubalab ufaatal. ¹¹ Kē pdiim plon paṣē pēnna baṭi aji : « Iwi, iwoon̄ Abuk naan, dṅalu maakan, dmaganu. »

Fatana ala pguur Yetu du pndiiṣ

(Maci 4.1-11; Luk 4.1-13)

¹² Wi uko waṅ uṭēpaṅ ṭēp, kē Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣē ya na Yetu du *pndiiṣ. ¹³ Awo da ṅnuur iñeen ṅbaakēr kē Fatana akdo na pguura ado buṭaan. Yetu awo da ṭaṅ na ṅko ṅi uṭeēh, kē ṅwanjut ṅaktēnka.

Yetu ajun pjukan

¹⁴ Wi uko waṅ uṭēpuṅ, bamob Yowan, kē Yetu aṣē ya Galilay aṭiiniyaan Uṭup Ulil Unuura wi Naṣibaṭi. ¹⁵ Aṭiini aji : « Unuur ubani, Pṣih pi Naṣibaṭi paṅogi, nawutan pjuban, naṭēlēṣ ṅbida, nakak nafiyaar Uṭup Ulil Unuura. »

Yetu adu batuh babaakēr

¹⁶ Unuur ulon̄ wi Yetu akpoṣuṅ ṭi kaban̄ ki bdēk bi Galilay, aṣē win Fimon̄

na Andre aṭa'ul kē bakfēl bridiya du bdēk : bawo batuh. ¹⁷ Kē Yetu aṣē ji na baka : « Naṭaṣaan, dkakanan batuh bañaan. » ¹⁸ Ṭi dko mēnṭ, kē babi duk duk iridiya yi baka aṭaṣa.

¹⁹ Wi ayaan̄ alow btiṣu, awin Jakob na Yowan babak ṅiint̄ alon̄ i katim ki Tebede, kē bawo ṭi bṭeem aboman iridiya yi baka. ²⁰ Adu baka ṭi dko mēnṭ, kē baduk Tebede aṣin baka ṭi bṭeem na balemparul, aṭaṣa.

Yetu ajukan du Kapernawum abot ajeban ṅiint̄ i untaayi uneejuṅ

(Luk 4.31-37)

²¹ Yetu na baṭaṣarul baya du ubeeka wi Kapernawum. Ṭi *unuur wi pnoorfēn wi bayuday kē aṣē ya aneej du *katoḥ kañehanaani ajukan. ²² Bañaan̄ banktiinkuluṅ bañon̄ar ṭi pjukan pi nul, ajukan na pdiim pi naṣih, aankdo ji *bajukan bgah bi *Moyit.

²³ Wal mēnṭ, ṭi dko di bawon̄ ṅiint̄ alon̄ i untaayi uneejuṅ awo da ; ahuuran aji : ²⁴ « Ay, iwi Yetu i Nataret we wi ṅkaarun̄ ba? Ibi bi p̄tokun i? Dme ṅaan̄ i iwoon̄: iwo ṅaan̄ nayimanaan i Naṣibaṭi ayiluṅ. » ²⁵ Kē Yetu aṣē lēbar na wa aji : « Yompaan mntum, pēnan ṭi ṅiint̄ i. » ²⁶ Kē untaayi uṣē ṣēṅ ṣēṅan maakan ṅiint̄ i uneejuṅ, aṣē wuuk pdiim pweek apēn ṭi a. ²⁷ Bammaaruṅ bti bañon̄ar fuṭ aṣē ṭiini na batēnṭ baka aji : « We wi? Pjukan phalu pii pi,

panwoon ji pi naşih! Aji tiini na nntaayi natiinka! »²⁸ Ți dko mēnt, kē katim ki Yetu kaşē pēnala aniink Galilay.

Yetu ajeban anin ahar Fimonj

²⁹ Wi bapēnaŋ pēn Ți *katoh kañehanaani ki bayuday kē Yetu aşē gakandēr na Yakob na Yowan aya uko bi Fimonj na Andre. ³⁰ Ńaaŋ anin ahar Fimonj apiinȚi, kē uleef uyik na a maakan. Wi Yetu abanaŋ ban kē başē Țupa. ³¹ Yetu abi aňoga, amēbana Ți kañen, anaŋana, kē uleef ubi joobēt joobēt na a, kē anaŋa awul baka iko ide. ³² Na utaakal, wi unuur ujoŋuŋ, kē başē Țij Yetu bamaakal bti na biki nntaayi naneejun. ³³ Ubeeka bti uyitiir Ți plēman pi katoh. ³⁴ Ajeban bamaakal bti, bantumi abot apaŋ mmaak. Adook kak nntaayi nŋum, aşē wo aandinan ŋa nŋaŋuŋ, Țiki aanŋal nŋayuj uko wi awoonj.

Yetu amena apēn Ți Kaper-nawum aşē Ńaay na Galilay ajukan

³⁵ Na nfa kub, wi bdēm bahumuŋ nwoo, kē Yetu aşē naŋa apēn. Aya du dko dangaaŋuŋ aňehan Naşibaŋi. ³⁶ Fimonj na biki bagakandēruŋ kē başē pēn pla'a. ³⁷ Wi bawinuluŋ aşē ji na a : « Baňaaŋ bti bala'u. » ³⁸ Kē aşē ji na baka : « Nabiin ŋya du nntanka nmpaŋi nŋaňnoguŋ dko di, dwo i kaŋij baka kak Uŋuŋ Ulil Unuura : Pŋuŋ Uŋuŋ Ulil Unuura pakaan

kē mbii. » ³⁹ Kē aşē Țēp Ți Galilay bti aŋuŋ Uŋuŋ Ulil Unuura Ți itoh iñehanaani abot adook nntaayi.

Yetu ajeban namaak bdoo (Maci 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰ Unuur uloŋ, namaak bdoo aloŋ abi Ți Yetu akooŋa, aŋuŋ aji na a : « Woli injali, ihinan kakakanaan njinŋ†. » ⁴¹ Yetu kē aşē Ńagi'a, atar kañen abana aşē ji : « Aa, dŋali, kakan ijinŋ. » ⁴² Ți dko mēnt kē pmaak pi bdoo papēn Ți a kē akak ajinŋ. ⁴³ Yetu aji na a aŋiŋ aşē lēbar na a aji : ⁴⁴ « Wutan kaŋuŋ nin Ńaaŋ uko unŋēpuŋ, ŋaraan iya iwinana du naŋeŋan Naşibaŋi ibot ido bŋeŋan bi Moyit ajakuŋ pa baňow bi nu, kadiimanaan baňaaŋ bti kē ijebi. » ⁴⁵ Kē ul, wi apēnaŋ pēn aşē jun pŋuŋ baňaaŋ bti uko undoluluŋ, aniinkan uko unŋēpuŋ dko bti, kē Yetu aando hil ppēn kawinana Ți ŋbeeka. Aji pēn kaya du dko dangaaŋuŋ, baňaaŋ başē kapēnna dko bti kabi Ți a.

2

Yetu ajeban Ńiint naŋakmaan apēnana ipekadu

(Maci 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Wi nnuur ŋloŋ nŋaŋēpuŋ kē Yetu aşē kak du ubeeka wi Kaper-nawum. Kē baňaaŋ başē tiink kē abii, awo du katoh. ² Pntuk pi baňaaŋ payitiir da atum kē dko dnaŋ daando wo Ți plēman. Kē Yetu aşē Țup baka Uŋuŋ wi Naşibaŋi.

† 1:40 Ți bgah bi bayuday, namaak bdoo aŋop Ți kadun ki Naşibaŋi.

³ Baŕija ñiintŕ naŕakmaan i biintŕ babaakër bamëbanuŕ. ⁴ Kë başë wo baanhil pŕija te du Yetu ŕiki bañaanŕ batumi, aşë paya du uşanŕ aboolëş dko dantaanŕuŕ na di Yetu awoonŕ, aşë walan kajiiñ ki ñiintŕ naŕakmaan apiintŕuŕ. ⁵ Wi Yetu awinuŕ pfiyaar pi bañaanŕ bukuŕ bafiyaarulunŕ, aşë ji na naŕakmaan : « Ñiintŕu, ipekadu yi nu ipëni. »

⁶ Kë *bajukan Bgah balonŕ başë ŕo du dko mënŕ aşë şal aji : ⁷ « Hum di di ñiintŕ i aňoomuŕ aŕiini hënk? Akar Naşibaŕi! In ahilanuŕ kamiir ñaanŕ ipekadu bë mënŕ Naşibaŕi a ŕañ? »

⁸ ŕi dko mënŕ, kë Yetu ammeenŕ nşal ŕi baka aşë ji na baka : « we ukaanŕ kë nakşal hënk ba? ⁹ We uyojnuŕ ba, pji na naŕakmaan "Ipekadu yi nu ipëni" këme "Naŕiin ijeŕ kajiiñ ki nu ipoş"? ¹⁰ Natenan, nabaanŕ ame kë *Abuk Ñiintŕ aka mnhina mi ppënan ipekadu ŕi mboş. » Wal mënŕ kë Yetu aşë ji na ñiintŕ anŕakmuŕ: ¹¹ « Dji inaŕa, ijeŕ kajiiñ ki nu, iŕiiş katoŕu. » ¹² ŕi dko mënŕ kë ñiintŕ anaŕa ajeŕ kajiiñ ki nul aşë pën ŕi kadun ki bañaanŕ bti. Bañaanŕ bti baňonari aşë dëman Naşibaŕi aji : « Nëmbaanŕ kawinara iko itëntŕ yi. »

Yetu adu Lewi

(Maci 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Uyaaş ulonŕ kak Yetu aya du umbanŕ wi bdëk. Kë bañaanŕ batum başë ji baya du a, ajukan baka. ¹⁴ Wi akŕëpuŕ, awin Lewi abuk Alfe

kë aŕo du dko dlukni daaşa di aklempnuŕ, aşë ji na a : « ŕaşaan » kë Lewi anaŕa aŕaşa.

¹⁵ Yetu awo ŕi pde du uko Lewi, kë bakobraar daaşa batum na bañaanŕ balonŕ batum biki bajaanŕ badu bado buŕaanŕ başë wo da ade na a, ul na baŕaşarul ; hënk di bajaanŕ batum kaŕaşa. ¹⁶ *Bajukan Bgah banwoonŕ ŕi pntuk pi bafaritay wi bawinuŕ kë Yetu akde na bakobraar daaşa na biki bajaanŕ bado bawuŕaanŕ aşë ji na baŕaşarul : « we ukaanŕ kë akde na bakobraar daaşa na bado buŕaanŕ? »

¹⁷ Yetu kë aşë tiink uŕup wi baka aşë ji : « Mënŕ bañaanŕ banwoonŕ bajeb banumiinŕ nakuraar, bamaakal banumi'uluŕ. Mëmbi bi pdu banşaluŕ aji bawo batool, dbi pdu bado buŕaan. »

Yetu aŕiiniyaan pyiman

(Maci 9.14-17; Luk 5.33-38)

¹⁸ Baŕaşar Yowan na biki bafaritay bawo ŕi pyiman, kë bañaanŕ balonŕ başë bi aji na Yetu : « Baŕaşar Yowan na biki bafaritay baji bayiman, kë we ukaanŕ kë biki nu başë wo baanji bayiman ba? »

¹⁹ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Banoh naniim baanhil kayiman wi naniim ahumuŕ na baka di? Nnuur bti ŕi naniim akwoonŕ na baka, baankhil pyiman. ²⁰ Nnuur ŕaluŕ kaban, wi naniim akjeŕaniinŕ, ŕnuur mënŕ bayiman. ²¹ Nin ñaanŕ aanji bam kamişa kaŕaf na kalëmënt kahalul, woli ado haŕ kalëmënt kahalul katow

kaṭaf, dko dantowiin dabaa haan haan maakan. ²² Kē nin ñaan aanji ɕu poot phalu ɕi ŋbuuli ŋṭaf, woli ñaan ado haŋ poot kafom ŋbuuli, poot na ŋbuuli ŋatoka. Ñaan aji wo kaɕu poot phalu ɕi ŋbuuli ŋhalu! »

Yetu awoon Ajug unuur wi pnoorfēn

(Maci 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³ Unuur ulon wi pnoorfēn Yetu amuur ŋṭeeh ŋi ŋdeey, kē baṭaṣarul baṣē wuur ŋa kadoh. ²⁴ Kē bafaritay balon baṣē ji na a : « Tenan, we ukaan kē baji bado uko wi bgah baneenanuŋ pdo ɕi unuur wi pnoorfēn ba? »

²⁵ Yetu atees baka aji : « Naambaan kaleyiira uko wi Dayiɕ adolon wi ul na batēntul bawoon ɕi kanuma kē ubon ubot ade baka i? ²⁶ Jibi aneejuŋ du katoh ki Naṣibaɕi* ɕi wal wi Abiyatar awoon naṣih i baṭeŋan, ajeji ipoom ade abot awul banwoon na a kē badee. Ipoom mēntɕ yi badolon pa bṭeŋan bi Naṣibaɕi, yi baṭeŋan ɕaŋ bakaan na pde. » ²⁷ Kē Yetu aṣē kak aji na baka : « Unuur wi pnoorfēn udolana pa ñaan, mēntɕ ñaan adolaniin pa unuur wi pnoorfēn. ²⁸ Hēnk, *Abuk Ñiintɕ awo Ajug unuur wi pnoorfēn. »

3

Yetu ajeban ñiintɕ anṭakmuŋ kañen

* 2:26 ɕi wal wi Dayiɕ, kaloona kajaan kadiiman kē Naṣibaɕi awo da. Kul ki ki bajaan bado katoh ki Naṣibaɕi.

¹ Yetu akak aneej du *katoh kañehanaani, kē ñiintɕ alon anṭakmi kañen aṣē wo da. ² Bañaan baten Yetu bnuura me ajeban ɕi unuur wi pnoorfēn, baṣē baka wal mēntɕ uko utapara. ³ Yetu kē aṣē ji na ñiintɕ anṭakmuŋ kañen : « Naṣiin inaɕ ɕi ptoof. »

⁴ Ahepar baka aji : « We wi bgah bajakuŋ ñaan ado ɕi unuur wi pnoorfēn ba? Bnuura kēme buṭaan? Pbuuran ñaan kēme pfiŋa? » Kē baṣē yomp.

⁵ Yetu aten baka ayitan aṣē deebaɕ abot ajooṭan ɕiki baanji bañaga. Wi wi aṣaan aji na ñiintɕ : « Taran kañen » kē atar ka, kañen kē kajeb na a. ⁶ Wi bafaritay bapēnaŋ pēn aṣē yitiir na baṭaṣar Herod balon alaṭar jibi bakdoli kadoo kafin Yetu.

Yetu adat banjañan iñeen na batēb

⁷ Yetu apēn aya agaag na baṭaṣarul du umban wi bdēk. Pntuk pweek paṭaṣa : Bapēnna utaak wi Galilay, na wi Yuda, ⁸ ubeeka wi Yerutalem, utaak wi Idume, ŋtaak ŋi umban wundu wi bdēk bi Yordan na ŋntanka ŋi ŋmban ŋi ŋbeeka ŋi Tir na Fidon. Babi bti ɕi a ɕiki batiink uko wi adolon.

⁹⁻¹⁰ Jibi Yetu akjebanuŋ bañaan batum, bamaakal bti kē baṣē wuukar ala pbana, kē aṣē ji na baṭaṣarul babomana bṭeem, bañaan bawutna kapēm pēmana. ¹¹ Bañaan biki ŋntaayi ŋaneejuŋ baji wonti bawina, baṣē jot kaŋup ɕi

kadunul kahuuran kaji : « Iwo Abuk Naşibaţi! »¹² Kë aşë ji lêbar na ŋa kaneenan ŋa pşup ŋaanj i awoonj.

¹³ Yetu apaya du pnkuŋ aşë du biki adatuŋ, kë babi ŧi a. ¹⁴ ŧi baka adat baŋaanj iŋeen na batëb pa bawo na a, abot aluŋ ayil baka pşup Uşup wi Naşibaţi. ¹⁵ Akak awul baka phina pi pdook ŋntaayi. ¹⁶ Baŋaanj iŋeen na batëb biki Yetu adatuŋ biki biki : Timoŋ i aşuunj katim ki Piyeer, ¹⁷ Yakob na Yowan babuk Tebede biki awuluŋ katim ki Bowarneget uwoonj babuk komparantant ; ¹⁸ Andre, Filip, Bartolomi, Maci, Tooma, Yakob abuk Alfe, Fade, Timoŋ i bajaan badu nagutar uŋaak, ¹⁹ na Yuda İtkariyot ambiinj adek Yetu kafet.

Yetu ateem banklaşulunj

²⁰ Yetu akak du katoh kë baŋaanj batum kak babi ayit, ul na başaşarul baando hilan pde. ²¹ Wi bayişul batiinkuŋ uko mënşan waŋ, aşë biirada, ŧiki baji ayilaa.

²² Kë *bajukan Bgah bampënnuŋ Yeruşalem bakji : « Beltebul aneej ŧi a, mnhina mi uweek wi ŋntaayi mi mi ajaan adookna ŋntaayi. »

²³ Kë Yetu aşë du baka ahoŋ na baka aji : « Hum di di Tatana ahiluŋ kadook uleeful? ²⁴ Woli baŋaanj biki pşih baŋom apulad, pşih mënş paanhilan kanaş. ²⁵ Woli baŋaanj biki katoh kaloolan baŋom apulad, katoh mënş kaankhil kanaş. ²⁶ Kë woli

Fatana agut lah na bkowul, apulad, aanhil kanaş, wi nul ubaa. ²⁷ Kë nin ŋaanj aşë wo aanhil pnëej du katoh ki ŋiintş ammëgaşun, kajej bka bi nul kë aandun atana. Woli ado haŋ aşë jej bka bi katohul. ²⁸ Na manjoonan, dşupan, Naşibaţi ahilan kamiir baŋaanj ipekadu na ŋşup ŋwuşaan ŋi baktşupuŋ ŧi a, woli ŋadoo tum. ²⁹ Kë ŋaanj aşale şup buşaan ŧi Uhaaş wi Naşibaţi nin Naşibaţi aankmiira : ajuban pjuban panwoon paankba. »³⁰ Aji na baka haŋ ŧiki baji untaayi uwo ŧi a.

Bayiş Yetu biki mnşaşan

(Markuf 3.31-33; Maci 12.46-50; Luk 8.19-21)

³¹ Anin na başa Yetu banaş du bdig aşë do kë badu'a. ³² Baŋaanj batum başo afooya, kë başë ji na a : « Tenan, naan na başa'u bawo bdig, bala'u. »

³³ Kë aşë teem baka aji : « In awoonj ni na başa naan ba? »³⁴ Aten baŋaanj banşoonj ayitan, aşë ji : « An nawoonj ni na başa naan. ³⁵ ŋaanj ankdoluŋ uko wi Naşibaţi analuŋ awoon abuk paapa na ni. »

4

Uhoŋ wi nagur ŋdeey

(Maci 13.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Byaaş bloŋ kak Yetu awo ŧi pjukan du kakab bdëk. Baŋaanj batum kë başë yit aŋoga, batum pşum paŋ kë adoo paya aşo ŧi bşëem banwoonj ŧi bdëk. Baŋaanj bti bawo du pkay. ² Kë aşë şëpna ŧi uhoŋ aşup baka iko itum. ŧi pjukan pi nul aji na baka : ³ «

Natiinkan. Najaar apën pgur ndeey. ⁴ Wi akgurun ndeey kë nlon njaşë jot ti bgah ; kë nkat nabi ade na bti. ⁵ Kë nlon najot du dko di mnlak di mboş manwoon maantumi. Kë nanaşa ti dko mënş tiki mboş maankëş da. ⁶ Wi bnuur banaşiiñ atër na, jibi nawoon nnaanwo na intaañ, kë nlewı. ⁷ Nlon najot ti dko di iyiw, kë iyiw idëm afiiklën na kë nambuki. ⁸ Nlon kë najot ti mboş mnuura, anaşa adëm, awul ndeey. Blon baji bawul mbuk iñeen nwananş, blon kawul mbuk iñeen paaj, blon kak mbuk iñeen week. »
⁹ Yetu akak aji : « Ankaan ibaş itiiñki, atiinkan! »

We ukaan kë Yetu aji hoñ?

¹⁰ Wi Yetu apënuñ agaag, banfooyulun na banjañan iñeen na batëb bawo ti phepara ti uhoñ wi ajaan ahoñ. ¹¹ Kë aşë ji na baka : « An, başenan kë name uko ummeniin wi Pşih pi Naşibaşi. Kë pa biki bdig ti uhoñ wi wi nji kaşupun na baka. ¹² Hënk, *woli badoo ten baankwin, woli badoo tiink, baankte hënk baankşëlëş nşida, Naşibaşi aşë wo aankmiir baka ipekadu.* »*

¹³ Yetu aji na baka : Naamme uko wi uhoñ wi ujakun? Kë hum di di nakmeen uhoñ bti wi nji kalun kahoñ ba? ¹⁴ Nagur ndeey, Uşup wi Naşibaşi wi wi aktepiin. ¹⁵ Başaan balon bawo ji bgah bi Uşup ujutun, wi bantiinkanş tiink

Uşup, kë Tatana aşë ban apënan uşup wi batepiinş ti baka. ¹⁶ Kë balon bawo ji dko di mnlak di ndeey najotun, bayeenk ti dko mënş Uşup na mnlilan, ¹⁷ aşë wo banka intaañ, baanji başijan kaliintan. Wi Uşup ukşu'anş tu bajun pnooran baka këme phajan baka baji babi wutan wutan. ¹⁸ Banwoon dko di iyiw, bajaan batiink Uşup, ¹⁹ kë manşaaş, pyok panjaan pafooyan bkow, na pñeebar iko itum njaşë fiiklën Uşup kaneenan wa pbuk. ²⁰ Banwoon mboş mnuura, bajaan batiink uşup, kadinan wa, kaşë buk ndeey. Alonş aji buk ndeey iñeen nwananş, alonş ndeey iñeen paaj, alonş iñeen week.

*Uhoñ wi unkaniya
(Luk 8.16-18)*

²¹ Yetu akak aji na baka : « Baji batehan unkaniya kaşë fëş wa na kakana këme kaşu wa ti kalişa uşeeh i? Mënş ti bko duuş di di bajaan başu wa i? ²² Uunka nin uko ulon ummeniinş unwoon unkmeeşana, unhankaniinş unwoon uunkpën bdig kameşana. ²³ Ankaan ibaş itiiñki atiinkan! »

²⁴ Akak aji na baka « Nadoon kaşalşenş bnuura uko wi naktiinkunş, balun kaniiban na kaniibi ki najaan naniibna kadoo kapelan. ²⁵ Bawul ankaanş, kë anwoon aankaa, bateh uko wi adoon aka. »

*Uhoñ wi ndeey njanjaan
nanaŋa bdi di ŋa*

²⁶ Yetu akak aji : « Hënk di Pših pi Našibaŋi pawoon: woli ŋaan agur ndeey, ²⁷ aŋoyëntle na utejan kème anaŋa na nfa, ndeey ŋaji ŋakub kadëm bë aanji me jibi ŋadoli do. ²⁸ Mboş ŋi uleef wi ma manji manjun kabuk ujaagal, kabaa wul ibëb, ndeey ŋaşë pën ŋi ya. ²⁹ Wi ndeey ŋakayan kay başë jun pkaaw ŋa, ŋiki kakit kabani. »

Uhoñ wi pbuk pmpoŋi

(Maci 13.31-32; Luk 13.18-19)

³⁰ Yetu akak aji na baka : « We wi ŋëknaamntënuŋ na Pših pi Našibaŋi kème na uhoñ uhoŋ wi ŋkyuujnuŋ pa? ³¹ Panaam ji pbuk pampoŋëtaanuŋ ŋi mbuk mi mboş bti. ³² Woli batepi pa, paji panaŋa, kawo bgof bandëmnunŋ ŋi ugoŋ untepiinŋ ŋi unkintaar, inah yi ba iji idëm, kë ŋkat ŋado ji ŋahil pdo intan yi ŋa ŋi blifi. »

³³ Yetu aji ŋup iko itum itënt yunŋ ŋi uhoñ, kaŋupna na baŋaan bahilna bawat ibaŋ ŋi uko wi akjakunŋ. ³⁴ Aji ŋiini na baka ŋi uhoñ ŋaŋ ašale gaag na baŋaşarul aji piban baka wa bti.

Yetu aŋaŋan ukëk

(Maci 8.18,23-27; Luk 8.22-25)

³⁵ Utaakal wi unuur mënt Yetu aji na baŋaşarul : « Najoh ŋya bdëk umban wundu. » ³⁶ Baŋaşarul baya na a ŋi bŋeem bi awoonŋ aduk pntuk pi baŋaan. Iŋeem ilonŋ ikak

awo na baka. ³⁷ Kë ukëk uweek uşë naŋa kë ŋmaaronŋ ŋafël meel du bŋeem, kë bado jun ptum. ³⁸ Kë Yetu aşë ŋoyënt wal mëntŋ ŋi kafetŋ ki bŋeem apaf bkow ŋi pbulja. Kë başë huma aji : « Ajugun, iindo haajala, ŋkeŋ? » ³⁹ Kë aşë ten, alëbar na uyook akuŋ aji na bdëk : « Yompan, tiiman. » Uyook kë unati, kë dko dayompandëri. ⁴⁰ Yetu kë aşë ji na baka : « we ukaanŋ kë nalënk hënk ba? We ukaanŋ kë naanfiyaari ba? » ⁴¹ Kë başë lënk maakan aşë ŋupar aji : « In awi ba, kë uyook na meel ŋadoo ji ŋatiinka? »

5

*Yetu ajeban ñiintŋ i ŋntaayi
ŋanejuŋ*

(Maci 8.28-34; Luk 8.26-39)

¹ Baban bdëk umban wundu, du utaak wi Genateret. ² Wi Yetu awalijan wala ŋi bŋeem, kë ñiintŋ alonŋ ampënnunŋ du pnguran i untaayi uneejuŋ aşë bi ŋi kadunul. ³ Pnguran pawoon katohul, kë nin alonŋ aanhil ptana udole wo na mnkorentu ma. ⁴ Nyaaş ŋtum aji wo na ifeeru ŋi ihoŋ babot katana na mnkorentu, kë aşë ji marana maran ma kabot kakit ya, kë nin alonŋ aanhil pkakana adoom. ⁵ Aji bi duka duka du pnguran na inkunŋ, kawuuhar, kapiharën uleef na mmlaak.

⁶ Wi awinunŋ Yetu du kalowan, aşë ŋi, abi anup ŋi kadunul ⁷ aşë huuran na pdiim pweek aji : « We

wi nkaarun ba, Yetu Abuk Naşibaŋi *Andëmun Maakan? Dkooŋtu kooŋ tenan ŋi Naşibaŋi, khajanaan. » ⁸ Aji haŋ ŋiki Yetu aji na untaayi upën ŋi ŋiint.

⁹ Yetu akak ahepara aji : « Katimu kawo hum? » Kë ateem aji : « Pntuni pawoon katim naan, nŋumi. » ¹⁰ Kë nşë kooŋta maakan awut kadook na nalow utaak.

¹¹ Kë uşë ka ŋi pnkun batani bweek bi nŋkuma nŋankşuun. ¹² Kë nŋtaayi nşë kooŋ Yetu aji : « Wutun nya nŋeej ŋi nŋkuma nŋun. » ¹³ Kë adinan na. Kë nŋapën, aneej ŋi nŋkuma. Batani kë başë pënna du pnkun ajot du bdëk. Nŋkuma nŋawo iŋeen-week nŋyaaş iŋeen nŋtëb (2000). Nayoora bti.

¹⁴ Bayen nŋkuma kë başë ŋi aniinkan uko wi bawinun du ubeeka na nŋtanka. Baŋaan kë baya pten uko unŋëpun. ¹⁵ Babi ŋi Yetu aşë win ŋiint i pntuni pi nŋtaayi paneejun kë aŋo awohara, akak ŋaan, kë başë lënk. ¹⁶ Banwinun uko unŋëpun bakakalëş uko undolun ŋiint mëntŋ na uko wi nŋkuma. ¹⁷ Wal mëntŋ kë başë kooŋ Yetu apën ŋi utaak wi baka.

¹⁸ Jibi Yetu akpayiin ŋi bŋeem, ambiin aneeja kë aşë kooŋta pa pduka na a. ¹⁹ Yetu aandinana wa aşë ji na a : « Kakan katohu, yaan du bayiŋtu iŋup baka uko bti wi Ajugun adoon pa iwi, jibi aŋagi'iin. » ²⁰ Kë aya niinkan uko wi Yetu adolun pa a ŋi Utaak wi Nbeeka Iŋeen. Kë baŋaan bti başë nŋonar.

Yetu anaŋan abuk Jayirut ŋi pkeŋ abot ajeban ŋaaŋ alon

(Maci 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹ Yetu akak umban wundu na bŋeem. Kë baŋaan batum bakak ayit aŋoga ŋi kakab bdëk. ²² Hënk, kë naweek alon ŋi biki *katoh kaŋehanaani ki bayuday i katim kawoon Jayirut aşë bi. Wi awinun Yetu, abi ajot ŋi ihoŋ yi nul, ²³ akooŋta maakan aji : « Abuk naan ŋaaŋ amaak adoo nŋogan pkeŋ, biin ipafa iŋen ahilna ajeb awut kakeŋ. » ²⁴ Yetu agakandër na a, pntuk pweek kë paşë ŋaşa, apëm pëmana.

²⁵ Kë ŋaaŋ alon anwoon na pmaak pi ptula pŋaak nşubal iŋeen na nŋtëb aşë wo na baka.

²⁶ Ahaj maakan ŋi iŋen yi bakuraar batum, atok bka bi nul bti bë aanwin nin uko ulon, kë pmaak pabaa dëm dëm pya. ²⁷ Wi atiinkun kë baktiiniyaan uko wi Yetu, kë aşë bi neej ŋi pntuk, abi ŋi kafëŋ ki Yetu aban kambiint ki kamişa ki nul. ²⁸ Aji ŋi uşalul woli adoo hil aban kamişa ki nul, abi jeb jeb. ²⁹ Wi abanun kamişa ki Yetu, kë pŋaak pabi ŋaŋ ŋaŋ, kë atiink ŋi uleeful kë ajebi.

³⁰ Wal mëntŋ kak kë Yetu aşë tiink phina plon kë papën ŋi a. Awuŋşa ŋi pntuk aşë ji : « In abannun imişa? »

³¹ Baŋaşarul baji na a : « Iwin kë pntuk pakpëm pëmanu, kë ibaa hepar ŋaan ambaniin? »

³² Ul, kë aşë ten ayitan, ala ŋaan ambanulun. ³³ Naat alënk akat kat, ŋiki ame uko

untëpuŋ. Abi ajot ʒi kadun ki Yetu aʒup manjooŋan bti. ³⁴ Kë Yetu aʒë ʒi na a : « Ñaaʒu, pfiyaar pi nu pajebanu. Yaan bnuura, pmaak paʒë pawutanu. » ³⁵ Ahum kaʒiini kë bañaan baloŋ baʒë pënna du uko naweek i katoŋ kañehanaani aʒë ʒi na Jayirut: « Abuku aneemi, wutan kanooran kak najukan. »

³⁶ Yetu kë aʒë pok ptiink bʒup bi bañaan bukuŋ, aji na naweek i katoŋ kañehanaani : « Klënk, fiyaaran ʒaň. » ³⁷ Piyeer, Yakob na Yowan aʒa Yakob ʒaň baʒaʒuluŋ aanwut nin bañaan baloŋ kak kë baʒaʒa. ³⁸ Wi babanuŋ du uko naweek i katoŋ kañehanaani, Yetu kaʒë win dko kë dayewla maakan, bañaan bawooni abot awuuhar. ³⁹ Aneej aʒë ʒi na baka : « we ukaan kë nakʒaat awooni ba? Napoʒ aanketŋ, aŋoyëntŋ ɳoyëntŋ. »

⁴⁰ Bañaan bawo wal mënʒ ʒi pben Yetu. Kë aʒë do kë bañaan bti bapëni, ajeja aʒin na anin napoʒ na biki agakandëraanuŋ, aneej du dko di napoʒ awoon. ⁴¹ Ajej kañen ki napoʒ aʒë ʒi na a : « *Talita kum* » uwoon: « Poon, djaku inaʒa! » ⁴² ʒi dko mënʒ kë anaʒa, apoʒ, kë bañaan baʒë ñoŋar maakan. Napoʒ aka wal mënʒ ɳʒubal iñeen na ɳtëb. ⁴³ Yetu kë aʒë ʒook baka aji bawut kado aloŋ ame, aʒë do kë bawul napoʒ kë adee.

Yetu aya Nataret
(*Maci 13.53-58; Luk 4.16,22,24*)

¹ Yetu apënna da, aya ubeeka wi akuʒnaaniin, kë baʒaʒarul bagakandër na a. ² ʒi unuur wi pnoorfën, awo ʒi pjukan du *katoŋ kañehanaani. Bañaan batum banktiinkuluŋ bañoŋari, aʒë ʒi : « ʒuŋ di di i mënʒ ameenuŋ iko yi? In awululuŋ uʒal untuŋa wi, kë adoo ʒi do mlagre mntëntŋ mi na iñen yi nul? ³ Mënʒ naʒukan abuk Mariya a i? Mënʒ abuk anin bi Yakob, Yotet, Yuda na Fimon a i? Kë baʒa'ul baaʒ, baanwo ʒi na un i? » Kë uko wan uneenan baka pfiyaara.

⁴ Yetu aji na baka : « Naʒupar Naʒibaʒi, ʒi ubeeka wi nul, ʒi ptoof pi bayitŋul na ʒi katoŋul meetŋ ʒaň di di bañaan bawoon baanji bamëbana bnuura. » ⁵ Mlagre mi adoluŋ ʒaň manwoha pjeban bamaakal baloŋ wi apafuŋ baka iñen. ⁶ Añoŋar ʒi uko wi bawoon baanfiyaari.

Yetu ayil banjañan iñeen na batëb
(*Maci 9.35; 10.1,5-14; Luk 9.1-6*)

Yetu aya du ɳntanka ɳaňñoguŋ da aʒup Uʒup Ulil Unuura wi Pʒih pi Naʒibaʒi. ⁷ Ado kë banjañan iñeen na batëb babii. Kë aʒë yilna baka batëb batëb, awul baka mnhina mi pdook ɳntaayi. ⁸ Aji na baka baji ñaan kaʒij pjuuʒi ʒaň, baʒë bawut kaʒij uko ude, umañ, itaka. ⁹ Aji na baka bawoha na iʒapaat na imiʒa yi baʒuun. ¹⁰ Yetu

aji na baka : « Woli naban ti dko, naŋoon ti katoŋ ki bakyeenkanan te unuur wi nakpënuŋ ti dko mënŋ. ¹¹ Woli naban ti dko dloŋ kē baanyeenkan abot awo baantiinkan, woli napën, nadan danaan pdēpalën ti ihoŋ yi nan : hënk nayuuŋ baka kē bado buŋaan. »

¹² Wi banjaŋan bayaan, baŋup baŋaan kē bawo i kawut pjuban kabot kaŋëlëŋ ŋbida. ¹³ Badooŋ ŋntaayi ŋtüm abot akër bamaakal baŋüm ukëra ti bkow ajeban baka.

*Herod na Yetu
(Maci 14.1-2; Luk 9.7-9)*

¹⁴ Herod naŋih atiink kē baŋaan baktiiniyaan uko wi Yetu tiŋi katimul kapënalaa. Baji : « Yowan Nabattaar anaŋiŋ ti pkeŋ ukaan kē awo na mnhina mi pdo mlagre. » ¹⁵ Balon kē bakji *Eli a, balon kak baji Naŋupar Naŋibaŋi a, annaamun na baŋupar Naŋibaŋi bajon. ¹⁶ Wi Herod atiinkun ŋŋup ŋun aŋë ji : « Yowan i ndoon kē bafaali anaŋiŋ ti pkeŋ! »

*Pkeŋ pi Yowan Nabattaar
(Maci 14.3-12; Luk 3.19-20)*

¹⁷⁻¹⁸ Herod naŋih abi jej Herodiyana, ahar Filip abuk aŋin aniiim, kē Yowan Nabattaar aŋë ji na a : « Bgah bi nja baneenan ŋaan ajej ahar abuk aŋin aniiim. » Uko waŋ uŋuun kē Herod ado kē bamoba awat ukalabuŋ abot atana na mnkorentu. ¹⁹ Herodiyana aŋoor Yowan abot aŋal pdo bafiŋa, aŋë wo

aanhilani, ²⁰ tiŋi Herod aŋi Yowan wi ameen kē awo ŋaan natoŋ abot ayiman, aji yeŋana. Herod aji ŋal pdo katiinka, aŋë ji woli atiinka aanji me uko uŋal. ²¹ Unuur ulon kē Herodiyana aŋë ka uko udooni bafiŋ Yowan. Unuur mënŋ Herod ado ufettu unkleŋanun unuur wi abukiin, adu baweek biki dko, baweek biki bangoli, na baŋaan bantiinkaniin ti Galilay. ²² Poonu abuk Herodiyana mënŋ aneej uki, Herod na biki aduun ti ufettu bti kē baŋë lilandëra. Kē Herod naŋih aŋë ji na poonu un : « Heparan uko wi iŋaluŋ, dwulu wa. » ²³ Abot amehna aji : « Uko bti wi ikheparaanun dwulu wa, woli idoo ŋal kakib utaak wi naan ti ptoof kawulu umban ulon. »

²⁴ Napoŋ kē aŋë pën ahepar anin aji : « we wi mbaan ahepara ba? » Kē ateema aji : « Bkow bi Yowan Nabattaar. » ²⁵ Poonu ataran akak du naŋih aŋë ji na a : « Dŋal iwulën hënkun ti praata, bkow bi Yowan Nabattaar. »

²⁶ Naŋih ajoŋani, kē pmehna pi nul na baŋaan biki aduun ufettu baŋë ŋu kē aanhil ppok. ²⁷ Aji na nayeŋ ti dko mënŋ aya aŋij bkow bi Yowan. Nayeŋ kē aya faala du ukalabuŋ, ²⁸ aŋij bkow ti praata awul napoŋ ŋaaŋ, kē aya awul anin. ²⁹ Wi baŋaŋar Yowan batiinkun uko unŋëpun, babi ajej puum pi nul aya moy.

Yetu ade de'an pntuk pi bañaan

(*Maci 14.13-21; Luk 9.10-17; natenan ti Yowan 6.5-13*)

³⁰ Banjañan bakak ašë bi ayit ti Yetu, ațupa uko bti wi badolun na wi bajukanun. ³¹ Kë ašë ji na baka : « Nabiin na nji du dko dangagun nanoorfën ntiinku. » Ațiini hañ țiki bañaan bațum baya abi, kë baando hilan ade.

³² Kë bașë ya na bțeem du dko dangagun. ³³ Wi bañaan bawinun baka kë bakya, bațum bame uko wi bakdolun. Wal mënț wi wi bapënnun nbeeka bti ați aya du dko mënț aban baka da uteek.

³⁴ Wi Yetu akwaliin ti bțeem awin pntuk pweek pi bañaan, ašë ñaga baka, bawo wo ji nkaneel njanwoon njanca nayafan. Wi wi așaan awo ti pjukan baka iko itum. ³⁵ Jibi unuur ukyaan pjot, kë bațașarul bașë bi aňoga, aji na a : « Dko di dagaagi kë unuur ubot alow ; ³⁶ dolan baka baya du nřët na nřtanka njaňnogun dko di, bahilna baka uko ude. »

³⁷ Kë Yetu ašë teem baka aji : « An, Nawulan baka bade bdi di'an. » Kë baji na a : « Njejna țun itaka* iliina yañ kahilna kanug uko ude pa bañaan biki bti? » ³⁸ Yetu aji na baka : « Nawo na ipoom hum ba? Nayaan naten. »

Kë baya aten, abi aji na a : « Nkaha ipoom kañeen na nřëb

nřëb. »

³⁹ Wi wi așaan aji na baka bado bañaan bațo ti ujaagal bado kntuk. ⁴⁰ Bațoona kntuk ki bañaan iñeen-week, na ki iñeen kañeen. ⁴¹ Yetu ajej wal mënț ipoom kañeen yun na nřëb nřëb, akat kës du bați ašë beeb Nașibați ti iko ide yun, akitës ipoom awul bațașarul bawul bañaan. Akak ado kë bafaș baka bti nřëb nřun. ⁴² Bañaan bti bade ayok, ⁴³ kë bațij kkaar iñeen na ktëb ki ipoom na nřëb nřandukiin. ⁴⁴ Ti bandeen bukun, biinț bawo iñeen-week nřyaaș iñeen kañeen (5000).

Yetu apoș ti bdëk duuț

(*Maci 14.22-32; natenan ti Yowan 6.15-21*)

⁴⁵ Wi bañaan baba'an ba pde, Yetu ado kë bațașarul bapaya ti bțeem ajota kadun, baya umban wi Bettayida du bdëk umban wun, ul kë ašë duka ațișan bañaan. ⁴⁶ Wi adolun bañaan bti kë bațiși, ašë paya du pnkun aňehan Nașibați. ⁴⁷ Wi unuur uyobun, bțeem bawo ti ptoof pi bdëk, ul kë ašë wo aloolan du pkay. ⁴⁸ Awin baka kë banoor na ppaat wi uyook uwoon uunkyook ațaan na umban wi bakyaan. Kaya utejan mnjel, kë ašë poș ti bdëk duuț abi adoo la pțëp baka.† ⁴⁹ Wi bațașarul bawinulun kë akpoș ti bdëk duuț, banun aji ujurte wa, ašë fuuț idiim, ⁵⁰ bawina bukal bti ašë lënck. Ul, kë ašë țiini na baka ti dko mënț aji

* **6:37** Itaka : Itaka mënț iwo baluk bi nřnuur iñeen-week nřyaaș nřëb. † **6:48** Adoo la pțëp baka këme aya du baka.

: « Nawutan kahaajala, nji a, nawutan kalën. » ⁵¹ Wi wi ašaan apaya du baka ti bteem, uyook kē ušē ŧañan. Bañonjar maakan, ⁵² na manjoonan, baamme jibi Yetu adoon mlagre mi ipoom, kē iŧëb yi baka ikak awo ŧi bdëm.

Yetu ajeban bamaakal du utaak wi Genateret
(Maci 14.34-36; natenan ŧi Yowan 6.22-25)

⁵³ Wi bamuuruŋ, aban du pkay du utaak wi bagenateren, bakaban bteem ŧi kabaŋ. ⁵⁴ Wi baheli'an hela kē bañaan bašë yikrën Yetu. ⁵⁵ Baya ŧi utaak bti aŧij bamaakal ŧi ijiiñ du dko di batiinkuŋ aji awoo. ⁵⁶ Dko bti di aneejuŋ, du ŋntanka, ŋbeeka, ŋfët, baji baŧij bamaakal du bayiti, kakooŧa awut babana woli udoo wo kambiiint ki ulankonŋ wi nul ; kē bambanuŋ ka bti bajebi.

7

Udolade wi bajon
(Maci 15.1-20)

¹ *Bafaritay na *bajukan Bgah balon bampënnuŋ Yerutalem babi ayit aňog Yetu. ² Bawin kē baŧaşar Yetu balon kē bakde bē baaññow iñen jibi udolade ujakuŋ. ³ Hënk di uwoon, bafaritay ji bayuday bti baanji bade kē baaññow iñen yi baka bnuura. Baji bado haŋ pa pmëban udolade wi bajon. ⁴ Babot awo baanji bade woli bapëna bayiti bē baantul tulan ŋleef ŋi baka na meel. Bakak amëban idolade

itum yi bajon, ji pñow ikoop, idunk, na irata. ⁵ Ukaan kē bafaritay na bajukan bgah bahepar Yetu aji : « we ukaan kē baŧaşaru baanji baŧaş udolade wi bajon, babaa ji bade de bē baaññow iñen? »

⁶ Ateem baka aji : « Itayi afaŋ wi aŧiiniyaanuŋ uko wi nan, an balagare, Naŧibaŧi aji ŧi ulibra wi Itayi :

*“Pntaali pi paji padëmanaan na mntum ŧañ,
kē uhaaş wi pa ušë lowën.*

⁷ Pñehan na bteŋan bi baka iinjaken nin uko ulonŋ
iko yi bakjukanuŋ iwo udolade wi bañaan bajën ŧañ.”^{*}

⁸ Naji naduk uko wi Naŧibaŧi ajakuŋ kašë mëban udolade wi bañaan bajën. »

⁹ Akak aji na baka : « Naji napok bnuura uko wi Naŧibaŧi ajakuŋ kašë kaŧaş udolade wi nan. ¹⁰ Moyit aji : “Mëbaan ŧaaş na naan bnuura^{*} akak aji : “Ankkaruŋ ašin këme anin, pkeŧ pakwoonŋ baluk bi nul.”^{*}

¹¹ An, naşë ji : Woli ñaanŋ aji na ašin këme anin : “uko wi nhilanuŋ lah kaŧënknu uwo ‘korban’ (uwoonŋ: uwo wi Naŧibaŧi.)” ¹² Naji nadinana keeri awut kado nin uko ulonŋ kak pa ašin këme anin. ¹³ Hënk di nagaruŋ uŧup wi Naŧibaŧi na udolade wi nakjukanuŋ. Nabot aji nado iko itum itëŋ yuŋ kak. »

¹⁴ Wi wi Yetu akaanŋ adu pntuk pi bañaanŋ aji na baka : « Natiinkan an bti nabot name.

^{*} 7:7 Itayi 29.13. ^{*} 7:10 Ppën 20.12.

^{*} 7:10 Ppën 21.17.

15 Nin uko ulon unwoonun bdig uunhılan kaṭopan ñaan ṭi kēs ki Naṣibaṭi, wal wi ukneejun ṭi a. Uko unjaan upenna ṭi a ujaan uṭopana ṭi kēs ki Naṣibaṭi. [16 Ankaan ibaṭ itiinki atiinkan !] »

17 Wi Yetu aneejun du katoḥ alow pntuk, baṭaṣarul bahepara uko wi uhoñ ukjukanun. 18 Kē aji na baka : « An kak hēnk di di nawaanun ṅṣal i? Naamme me kē nin uko ulon wi bdig unkneejun ṭi ñaan uunhılan kaṭopana ṭi kēs ki Naṣibaṭi i? 19 Uunji uneej ṭi uhaaṣ wi nul, ṭi kayiṅul di di ujaan uneej, aya kapēnan wa du bnṭeeh. » Hēnk ṭi ṅṭup ṅun, Yetu adiiman kē iko ide bti inuura.

20 Aji kak : « Uko unjaan upēn ṭi ñaan ujaan ukakana aṭop ṭi kadun ki Naṣibaṭi. 21 Hēnk di uwoon, du ṅhaaṣ meet ṅi bañaan di di ṅṣal ṅwuṭaan ṅajaan ṅapēnna, ṅṣal ṅanjaan ṅaṭij pjuban pi piint, kakij, pfiṅ, 22 ppiint na ahar ñaan kēme ayin ñaan, pñeebar iko, mnṅot, kaguuru, pṭuunk, pṅal uko wi atēntu, bkuutar, bbeehar, bpēn. 23 Iko iwuṭaan yun bti iji ipēnna ṭi ñaan meet yul ijaan iṭu ñaan kaṭop ṭi kēs ki Naṣibaṭi. »

Pfiyaar pi ñaaṭ anwoon aanwo nayuday
(Maci 15.21-28)

24 Yetu apēn da, aṣē ya umban wi ubeeka wi Tir. Aneej du katoḥ kalon aṣē wo aanṅal bame, kē bañaan baṣē

mehaara me. 25 Uunjoni, kē ñaaṭ alon i untaayi uneejun ṭi abukul ñaaṭ aṣē tiink kē baṭiiniyaan uko wi nul aṣē bi ajot ṭi ihoṭ yi nul. 26 Ñaaṭ mēnt aanwo nayuday, awo nafiniteṅ i utaak wi Tiri. Akooṭ Yetu aji na a adook untaayi, upēn ṭi abukul.

27 Yetu kē aji na a : « Wu-tan duna bapoṭ bade bayok, unnuura bajej pde pi bapoṭ bawul ṅbuṣ ṅmpoṭi* . » 28 Ñaaṭ ateema aji : « Ajugun, ifaṅi, kē ṅbuṣ ṅmpoṭi ṅaṣē ji ṅade ituk yi bapoṭ bawatun ṭi umeeṣa uṭeeh. » 29 Wi wi Yetu aṣaan aji na a : « Uṭup wi, uṭu kē untaayi upēn ṭi abuku, yaani. »

30 Ñaaṭ mēnt akak katoḥul aṭēnk kē napoṭ apiint ṭi kaliṣa, kē untaayi upēn ṭi a.

Yetu ajeban nadēnēmaan
(Maci 15.29-31)

31 Yetu apēn du umban wi ubeeka wi Tir aṭēpna wi Tidon amuur utaak wi Nbeeka Iñeen aṣē ya umban wi bdēk bi Galilay. 32 Baṭija nadēnēmaan ankaan aji noor na bṭup, aṣē kooṭa apafa iñen.

33 Yetu ajeja kē balow bañaan, aya agaag. Aṭu'a ikoñ ṭi ibaṭ, atēfēj, abana pndemēt, 34 aṣē kat kēs du baṭi, awuuk uhefēnt aṣē ji na ñiint: « Efaṭa » uwoon « haabṣiin. » 35 ṭi dko mēnt, ibaṭ ihaabṣaa, kē pndemēt pabot afēnēṣa, kē akṭiini bnuura.

36 Kē Yetu aṣē ji na bañaan bawut kaṭup nin ñaan uko

* 7:27 ṅbuṣ ṅmpoṭi : Wal mēnt bayuday baji baji banwoon baanwo bayuday bawo ṅbuṣ.

unṭepuṅ. Jibi akneenanuṅ baka, kē babaa ṭiiniyaan ṭiiniyaan maakan uko wi adoluṅ. ³⁷ Bañoṅar pñoṅar pweek maakan aṣē ji : « Ado iko bti bnuura, adoo do kē bandēnēmuṅ baktiink, kē babiiṣ bṭup baktiini. »

8

Yetu ade de'an bañaan iñeen-week ṅbaakēr ṅyaaṣ iñeen
(*Maci 15.32-39; Markut 6.30-44*)

¹ Ṭi ṅnuur mēntṅ bañaan baṭuma tum aṣē wo baanka uko ude, ukaaṅ kē Yetu adu baṭaṣarul aji na baka : ² « Dñaḡa bañaan biki, ṅnuur ṅwajaṅṅ ṅji ṅi, ṅi bawooṅ na ṅji abot awo baanka uko ude. ³ Woli dji na baka baṭiiṣ, kē baya na ubon, baya jot du bgah te baloṅ ṭi baka bapēnna dko dlow. »

⁴ Baṭaṣarul bahepara aji : « Ṭuṅ di di ṅkkaanuṅ ipoom iwul baka bade badoo bayok? Dko di ṅwoonṅ di dagaagi. »

⁵ Ahepar baka aji : « Nawo na ipoom hum ba? » Kē bateema aji : « Paaj na kalonṅ. »

⁶ Ado bañaan kē baṭo ṭi mboṣ, aṣē jej ipoom paaj na kalonṅ yuṅ, abeeb Naṣibaṭi, akitēṣ aṣē wul baṭaṣarul bawul bañaanṅ. Kē bawul ya baka. ⁷ Bakak awo na ṅṭēb ṅlonṅ ṅmpoṭi. Yetu akak abeeb Naṣibaṭi ṭi ṅṭēb ṅuṅ, aṣē wul ṅa baṭaṣarul kē bawul bañaanṅ. ⁸ Bañaanṅ bade ayok, kē indukiinṅ itum kkaar paaj na ploṅ. ⁹ Bañaanṅ banwoonṅ da bawo uko ji iñeen-week

ṅbaakēr ṅyaaṣ iñeen (4000), kē Yetu aṣē do baka kē baṭiiṣi. ¹⁰ Ṭi dko mēntṅ kē aṣē paya ṭi bṭeem na baṭaṣarul aya utaak wi Dalmanuta.

Bafaritay bahepar Yetu uko unkndiimanuṅ kē awo i Naṣibaṭi

(*Maci 6.14; 12.38-39; Luk 11.16,29*)

¹¹ Bafaritay babi, awo ṭi pṭiini na Yetu, bala pṭaawana, aṣē hepara uko uloṅ unkndiimanuṅ kē awo ṅnaanṅ i Naṣibaṭi. ¹² Yetu awuuk uhēfēntṅ aṣē ji : « we ukaaṅ kē kawuuṅ ki kakhepar uko unkndiimanuṅ kē dwo ṅnaanṅ i Naṣibaṭi ba? Dṭupan, na manjoonan, nin mēnkdiiman kawuuṅ ki uko uloṅ. »

¹³ Aduk baka aya apaya kak du bṭeem aṣē ya umbaṅ wundu.

¹⁴ Baṭaṣar Yetu baṭilma pṭij ipoom aṣē wohara na kaloolan ṭaṅ. ¹⁵ Yetu aji na baka : « Naṭafaraan, nalipariin uko utaajanaani pṣon wi bafaritay na wi Herod. » ¹⁶ Bawo ṭi pṭiiniyaan uko wi bawaaṅṅ ipoom.

¹⁷ Yetu ammeenṅ uko wi baktiiniyaanuṅ aji na baka : « we ukaaṅ kē nakṭiiniyaan uko wi nawaanuṅ ipoom ba? Naanji nawin kabot kayikrēn i? ¹⁸ Iṭēb yi nan idēnēṭi i? Nawo na kēṣ aṣē wo naanji nawin, nawo na ibaṭ aṣē wo naanji nate. Naanleṣ ¹⁹ wi nkitṣuṅ ipoom kañeen pa biinṅ iñeen-week kañeen ṅyaaṣ iñeen (5000) i? Kē kkaar hum kantumuṅ na ipoom ki ki

nayaanaanuŋ ba? » Bateem aji : « Iñeen na ktëb. »

²⁰ « Kë wi nkitşuŋ ipoom paaj na kalon pa bañaan iñeen-week ŋbaakër nyaaş iñeen (4000), kkaar hum kantumuŋ na ipoom ki ki nayaanaanuŋ? » Kë baji : « Paaj na plon. » ²¹ Kë aşë ji na baka : « Naandobi yikrënaara ha? »

Yetu ajeban nakuul

²² Yetu na başaşarul baban ufët wi Bettayida, kë başë tija nakuul alon, akooşa abana. ²³ Amëbana ti kañen, apën na a ti ufët. Aţu'a işuuŋ ti kës, apafa iñen aşë hepara aji : « Iwin uko ulon i? »

²⁴ Wi akompëşuŋ aşë ji : « Dwin bañaan, bawo ji mnko mankpoşuŋ. »

²⁵ Yetu kë akak aţu'a iñen ti kës, kë wi atenuŋ, aşë jeb ahil ayikrën iko bti apaşëş ya. ²⁶ Yetu kë aşë ji na a aţiş aşë wut kaneeŋ ti ufët.

Piyeer aji Yetu awoon
Krittü

(Maci 16.13-16; Luk 9.18-22)

²⁷ Yetu aya na başaşarul du ŋntanka ŋaŋñogun du ubeeka wi Tetare-Filip. Wi bawoon ti bgah kë aşë hepar baka aji : « Bañaan başal aji dwo in ba? » ²⁸ Bateema aji : « Balon baji iwo Yowan Nabattaar, kë balon baji iwo Eli, kë balon kak baji iwo alon ti başupar Naşibaţi. »

²⁹ Yetu kë aşë hepar baka aji : « Kë ti an, nji dwo in ba? » Kë Piyeer aşë teema aji : « Iwo Krittü. » ³⁰ Kë aşë şook baka

aji na baka bawut kaşup nin ñaan uko wi nul.

³¹ Yetu ajun pşup baka kë *Abuk Ńiint awo i kahaj maakan, kabot kapokana ti bantohi, ti başenjan baweek na ti *bajukan Bgah. Baluŋ kado bafiņa, unuur uwa-jantën aşë naşa ti pkeş. ³² Wi aktupuŋ uko waŋ aankhoñ, aţiini ajinşan. Kë Piyeer aşë pula kë bagaagi aşë jun pŋoman na a ti uko wi ajakuŋ. ³³ Yetu awuğşa aten başaşarul aşë ŋoman na Piyeer aji : « Lowaan, iwi Fatana, ŋiki iinji kla uko wi Naşibaţi analuŋ, iji kla wi bañaan banaluŋ. »

Hum di di ñaan awoon
kaşaş Yetu?

(Maci 16.24-28; Luk 9.23-27)

³⁴ Yetu ado pntuk pi bañaan na başaşarul kë babii, aşë ji na baka : « Woli ñaan anjal kaşaşën, awo kaşilma uleeful, kakuŋa krut ki nul kadinan phaj ji nji kabot kaşaşën, udole wo ti pkeş. ³⁵ Hënk di uwoon, anşaluŋ pbuuran ubida wi nul aluŋ kawaan wa. Kë ñaan i nji Yetu na Uşup Ulil Unuura ŋkşuŋ awaan ubida wi nul aluŋ kabuuran wa. ³⁶ We uwoon ñaan aka pyok pi umundu bti woli aneemandën ubida unkm-biin. ³⁷ We wi ñaan ahilanuŋ pwul unklinuŋ na uhaaş wi nul. ³⁸ Woli ñaan akowara nji na ŋşup ŋi naan ti kadun ki bañaan biki umundu wi, bandekuŋ Naşibaţi kafët abot awo bajuban, nji *Abuk Ńiint kaluŋ kakowara baka woli

dbi na nwanjut nyimanaan na mndëm mi Paapa. »

9

¹ Yetu akak aji na baka : « Dɔpan na manjoonan, balon ɔi bañaan banwoon nɔa ɔi baanketɔ bẽ baanwin Pɔih pi Naɔibaɔi pabi na mnhina. »

Eli na Moyit bapën aɔiini na Yetu
(Maci 17.1-9; Luk 9.28-36)

² Wi nnuur paaj nɔaɔpuɔ, Yetu ajej Piyeer, Yakob na Yowan kẽ baya agaag du pnkuɔ pweek. Kẽ uleeful uɔɔ ɔɔlɔa ɔi kadun ki baka, kẽ awo ji ñaan nampaɔi. ³ Imiɔa yi nul ikak ji unuur abot afaat pfaat pi imeeɔ nin nanaj alon ɔi umundu aanhil pwul imiɔa pfaat pteɔntɔ puɔ. ⁴ Eli na Moyit kẽ baɔɔ winana ɔi kadun ki baka, awo ɔi pɔiini na Yetu.

⁵ Piyeer aji na Yetu : « Najukan, uwo bnuura, jibi nja nwoon ɔi : nɔan iloona iwanɔnt, kalon kawo ki nu, kalon kawo ki *Moyit, kandukiin ki *Eli. » ⁶ Baɔaɔar Yetu balenk palenk paɔ kẽ Piyeer aando me uko wi aɔɔpuɔ.

⁷ Kanfëlun kabi awun baka, kẽ pdiim plon paɔɔ penna ɔi ka aji : « I, awoon Abuk naan, dnala maakan, natiinkana. »

⁸ ɔi dko mɔntɔ, baɔaɔarul baten dko di bawoon afooyan aɔɔ wo baanwin nin alon, Yetu ɔaɔn awoon na baka. ⁹ Wi bapɔnuɔ ɔi pnkuɔ ahela, Yetu kẽ aɔɔ ji na baka bawut kaɔup nin ñaan uko wi bawinun te wi *Abuk Ñiintɔ aknaɔiin ɔi pketɔ. ¹⁰ Bamɔban uko wi

ajakun na baka, aɔɔ ɔiini jibi bawoon, ala pme uko wi anɔalun pji wi ajakun : « Pnaɔa ɔi pketɔ. » ¹¹ Baɔaɔarul bahepara aji : « we ukaan kẽ *bajukan Bgah baji Eli awo i kaduna kabi ji Krittu ado kabi? »

¹² Yetu ateem baka aji : « Na manjoonan, Eli awo i kadun kabi kakakan iko bti ɔi bgah. Naɔal aji babubara apiit aji Abuk Ñiintɔ awo i kahaj maakan, kapokana i? ¹³ Kẽ nɔɔ ɔpan, Eli adobi bi kẽ badola uko bti wi banɔalun, jibi bapiitun ɔi a. »

Yetu ajeban napoɔ anneejiin

(Maci 17.14-18; Luk 9.37-43)

¹⁴ Wi Yetu, Piyeer Yakob na Yowan babanun du baɔaɔar Yetu bandukiin, aɔɔ win pntuk pweek pi bañaan na *bajukan Bgah kẽ bakɔiini na baka. ¹⁵ Wi bañaan bawinan win Yetu, aɔɔ lɔnkara bti, aɔiira pwula mboɔ. ¹⁶ Ahepar baka uko wi bakɔiiniyaanun. ¹⁷ Ñiintɔ alon kẽ aɔɔ teemna du pntuk aji : « Nawweek, dɔiju abuk naan, awo na untaayi umbiiɔanulun bɔup. ¹⁸ Dko di uyaan amobna, uji uwata ɔi mboɔ, napoɔ kayiit, katibrɔn iɔiin, uleeful uji ukak kataaɔ. Dkooɔ baɔaɔaru badook wa kẽ baanhilani. »

¹⁹ Yetu aji na baka : « Nawo bañaan bawuɔaan, banwoon baanfiyaari! Dwo kaɔo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? Naɔijaan napoɔ. » ²⁰ Kẽ baɔija'a. Wi untaayi uwinaarun win Yetu,

aşë jun pşëj şënan napoţ kē ajot ʔi mboş, akēlënk, ayiih.

²¹ Yetu ahepar aşin napoţ aji : « Lum di di ujunuŋ pwata hënk ba? » Kē ateem aji : « Wi awoon napoţ nampoţi te hënkun. ²² Nyaaş ɳtım uji uwata du bdoo na du meel kado na pfiŋa. Kē işale hil pdo uko ulon, ktënkun, ŋagi'un. »

²³ Yetu ateem aji : « Iji nşale hil... Ŋaan anfiyaaruŋ, Naşibaţi ahil pdo iko bti pa a. » ²⁴ ʔi dko mēnt ajug napoţ kē aşë ɳajar aji : « Dfiyaari, biin itënkën, nhilna nkak nfiyaar maakan. »

²⁵ Wi Yetu awinuŋ kē baŋaaŋ batum bakti abi ayit kē aşë lëbar na untaayi aji : « Iwi untaayi, injaan kdënëman kabot kabiışan bʔup, dji ipën ʔi napoţ i, işë iwut kaluŋ kakak ʔi a. »

²⁶ Wi untaayi ukpënuŋ, kē napoţ aşë ɳajar alëtar maakan. Napoţ awo ji ŋaan ankeţuŋ, kē baŋaaŋ bti bado ji akeţi. ²⁷ Yetu kē aşë mēbana ʔi kañen anaţana kē anaţi. ²⁸ Wi Yetu aţiışuŋ katoh, agaag na baţaşarul, kē başë hepara aji : « we ukaaŋ kē un, ɳenhil lah adook untaayi ba? » ²⁹ Kē aşë teem baka aji : « Untaayi utënt wuŋ, pñehan Naşibaţi ʔaŋ pahilanuŋ pdook wa. »

Uyaaş utëbantën wi Yetu akţupuŋ pkeţ na pnaţa ʔi pkeţ pi nul

(Luk 9.44-45)

³⁰ Wi bapënuŋ ʔi dko duŋ, aşë muur utaak wi Galilay. Kē Yetu aşë ɳal baŋaaŋ bawut kame. ³¹ Awo ʔi pjukan

baţaşarul aji : «*Abuk Ŋiint awulana du baŋaaŋ, bafiŋa, unuur uwajanţën aşë naţa ʔi pkeţ. » ³² Kē baţaşarul başë wo baamme uko wi akţupuŋ abot aţi phepar apiban baka wa.

Ahoŋ awoonuŋ naweek?

(Maci 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Yetu na baţaşarul batool aya Kapernawum. Wi babanuŋ du katoh kē Yetu aşë hepar baka aji : « We wi naktiiniyaanuŋ lah du bgah ba? » ³⁴ Kē başë yomp, ʔiki du bgah bawo ʔi plaţar ala andëmnuŋ ʔi baka.

³⁵ Yetu aţo aşë du baţaşarul iñeen na btëb, aji na baka : « Woli alon aŋal pwo nateek, akakan awo kafet ki batëntul, awo nalempar baka. »

³⁶ Ajej napoţ alon aţu'a ʔi ptoof pi baka, amooka, aşë ji : ³⁷ « Ŋaan anyeenkuŋ napoţ atënt i ʔi katim ki naan, nji ʔi uleef naan i i ŋaan mēnt ayeenkuŋ, kē anyeenknuŋ, mēnt nji i ayeenkuŋ, anyilnuŋ a. »

Anwoon aampokun, awo na un

(Luk 9.49-50)

³⁸ Yowan aji na Yetu : « Naweek, ɳwin alon kē akdook ɳntaayi ʔi katimu, kē ɳneenana, ʔiki aanji ʔaşun. »

³⁹ Yetu ateema aji : « Nawutan kaneenana : Nin ŋaan aanhilan kado mlagre ʔi katim ki naan kabot kaţup uko uwuţaan ʔi nji ʔi dko mēnt. ⁴⁰ Anwoon aampok nja, awo na nja. ⁴¹ Kē ankwulanaŋ kakoopa ki meel nadaan ʔiki

nawo i Krittü, aluñ kayeenk baluk bi awoon j kayeenk. »

Nalipariin

(Maci 18.6-11; Luk 17.1-2)

42 Yetu akak aji : « Ankdoluñ alonñ ti bapoṭ biki* ajot ti pjuban, uhokan batana ti kaṭuṭ plaak pweek başë bafëla du bdëk. 43 Woli kañen ki nu kaṭu kë ikjuban, falan ka, uhokan iya baṭi na kañen kammukşiiñ kë di pya du infernu na iñeen itëb du bdoo banwoon baankjëmşa 44 [di ubob uwoon uunji ukeṭ, kë bdoo baanji bajëmşa]. 45 Woli kahoṭ ki nu kaṭu'u kë ikjuban, falan ka, uhokan iya baṭi na kahoṭ kammukşiiñ, kë di pya na ihoṭ itëb du infernu 46 [di ubob uwoon uunji ukeṭ, kë bdoo baanji bajëmşa]. 47 Woli pkëş pi nu paṭu'u kë ikjuban, lookşan pa. Uhokan ineej du Pşih pi Naşibaṭi na pkëş ploolan kë di bafëlu du infernu na këş ktëb, 48 di ubob uwoon uunji ukeṭ, kë bdoo baanji bajëmşa. 49 Baluñ kaṭu bañaan bti bdoo jibi bajaan baṭu pnamñ ti mnde. 50 Pnam pawo uko unuura. Paşale yaş, nakakanaan we kataabare ki pa? Nawoon na pnamñ ti uleef wi nan nabot natiinkar na batënñan.

10

Yetu aṭiiniyaan uko wi bniim
(Maci 19.1-9; Luk 16.18)

1 Wal mënṭ kë Yetu aşë naṭa ti dko duñ, aya umbañ wi Yuda, amuur bdëk bi Yordan. Bañaan batum bakak ayit

añoğa, kë awo ti pjukan baka jibi ajonuñ kado. 2 Bafaritay babi añoğa, banjal pṭaawana aşë hepara me bgah bi Moyit badinan ñaan adook aharulñ ti bniim.

3 Kë aşë teem baka aji : 4 « We wi Moyit ajakuñ ti uko mënṭ? » Kë baji : « Moyit adinan ñiinṭ apiit ñaaṭ kakaarta kankyuujuñ kë bniim babaa, kabaa dooka. » 5 Yetu kë aşë ji na baka : « Mndënëm mi ṅhaaş ṅi nan manṭuunñ kë Moyit aṭup uko mënṭ. 6 Ṭi ujuni, wi Naşibaṭi aṭakuñ umundu, ado baka kë bawo ñiinṭ na ñaaṭ. 7 Ukaan kë ñiinṭ aklunñ kaduk aşin na anin, 8 kaya kawo na aharul, bukal batëb bti başë bakak ñaan aloolan. Hënk, baankwo bañaan batëb, bawo aloolan. 9 Ñaan awutan keeri kagar uko wi Naşibaṭi anaakrënuñ. »

10 Wi bakakuñ katoh, kë baṭaşarul başë kak ahepara ti uko wi ajakuñ. 11 Kë Yetu aji na baka : « Woli ñaan adook aharul aşë niim alonñ, ajuban pjuban pi piinṭ. 12 Kë ñaaṭ akale duk ayinul aşë niimar na ñiinṭ alonñ, ajuban pjuban pi piinṭ.

Yetu na bapoṭ

(Maci 19.13-15; Luk 18.15-17)

13 Bañaan baṭij Yetu bapoṭ pa aban baka, kë baṭaşarul başë ṅoman na baka. 14 Wi Yetu awinuñ uko mënṭ aşë deebaṭ, aji na baka : « Nawutan bapoṭ babiñ ti nji,

* 9:42 Bapoṭ biki Yetu aṭiiniyaanñ ti banfiyaaruñ, bukal bakakuñ ji bapoṭ.

nakneenan baka ŋiki Pŋih pi Naŋibaŋi pawo pi banwoon ji baka. ¹⁵ Na manjoonan, dŋupan, anŋalanŋ pneej ŋi Pŋih pi Naŋibaŋi awo kanaam na napoŋ. » ¹⁶ Yetu ajej baka, amook abot apaf baka iŋen, aŋehandër baka Naŋibaŋi.

Yetu na ŋiintŋ nayok

(Maci 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷ Wi akpënuŋ pya, kè ŋiintŋ alon aŋè ŋi, abi ajot ŋi ihoŋ yi nul aŋè hepara aji : « Najukan nanuura, we wi nwoon kado kayeenkna ubida wi mŋto ba? » ¹⁸ Yetu kè aŋè teema aji : « Imeha kè Naŋibaŋi ŋaŋ anuuriinŋ, ukaanŋ kè ikdu'ën nanuura i? » ¹⁹ Ime uko wi bgah bi Moyit bajakuŋ: Iinkfiŋ ŋaanŋ, iinkpiintŋ na ayin ŋaanŋ kème ahar ŋaanŋ, iinkkiij, wutan katapar ŋaanŋ uko wi awoon aando, kjej nin uko wi ŋaanŋ ŋi kaguuru, mèbaan ŋaaŋ na naan bnuura. »

²⁰ ŋiintŋ kè aŋè teema aji : « Najukan, iko mènŋ djun pŋaŋ ya wi nhumuŋ hum te hènkuŋ. » ²¹ Yetu atena aŋè magana, aji na a : « Uko uloolan uduki'iinŋ: Yaan iwaap iko yi ikaanŋ bti, iwul itaka bawaanŋ, wal mènŋ ika pyok du baŋi, iŋè ibi iŋaŋèn. »

²² Kè ul, wi atiinkuŋ uko wanŋ, aŋè ya na pjootan ŋiki ayok maakan. ²³ Yetu aten baŋaanŋ ayitan aŋè ji na baŋaŋarul : « Ulunŋ katam maakan pa bayok baneej du Pŋih pi Naŋibaŋi. » ²⁴ Baŋaŋarul

baŋonŋar maakan ŋi nŋup ŋi nul. Kè Yetu akak aji na baka : « An bayiŋ naan, utam maakan ŋaanŋ aneej du Pŋih pi Naŋibaŋi! » ²⁵ Uyoj apel pa untaam wi pnkunkaali uneej ŋi bhër bi kaguja kè di nayok aneej du Pŋih pi Naŋibaŋi. »

²⁶ Baŋaŋarul babaa ŋonŋar ŋonŋar maakan aŋè ji : « Kè in ahilanuŋ keeri kabuur? » ²⁷ Kè Yetu aŋè jaban baka kèŋ aŋè ji : « Baŋaanŋ bajèn baanhilan pbuuran ŋleef ŋi baka, kè Naŋibaŋi aŋè hil pbuuran baka, ŋiki aambiiŋna biiŋna nin uko ulonŋ. » ²⁸ Piyeer kè aŋè ji na a wal mènŋ: « Un, ŋduk iko bti aŋaŋu. » ²⁹ Yetu ateema aji : « Na manjoonan, dŋupan, nin ŋaanŋ aankduk kato hul, babak aŋin, anin, aŋin, bapoŋ, kème ŋteehul pa ŋji na Uŋup Ulil Unuura, ³⁰ bè aankyeenk ŋi ŋwal ŋi ŋwoonŋ ŋi ŋyaaŋ iŋeenweek itoh, babak aŋin, banin, bapoŋ na ŋteeh. Iko mènŋ bti igakandër na mnhaj. Kè du umundu unkmbiinŋ, aka ubida wi mŋto. ³¹ Baŋum ŋi banwoonŋ bateek hènkuŋ baluŋ kawo babaaŋŋaani kè banwoonŋ babaaŋŋaani baluŋ kawo bateek.

Uyaaŋ uwajanŋèn wi Yetu akŋupunŋ pkeŋ na pnaŋa ŋi pkeŋ pi nul
(Maci 20.17-19; Luk 18.35-43)

³² Yetu na baŋaŋarul bawo ŋi bgah aya ubeeka wi Yerutalem, kè Yetu ajotuŋ kadun. Baŋaŋarul bahaajala

* **10:18** Kème : We ukaanŋ kè ikdu'ën nanuura ba? Naŋibaŋi ŋaŋ anuuriinŋ nin alon kak annuura nuura.

maakan, kē banktaşuŋ baka babot awo na palēnk. Yetu kē ašē jej kak na a bataşarul iñeen na batēb, awo ƚi pƚup baka uko unkmbiinj kadola. ³³ Aji : « Natenan, un biki biki aya Yerutalem kē bašē luŋ kawul *Abuk Ńiintƚ baƚeŋan baweek na *bajukan Bgah, baluŋ kaji aduknaanaa, pduknaana pi pkeƚ kašē kawula banwoon baanwo bayuday. ³⁴ Babeŋa, katēfjēra, kakoba na itintēl, kafinƚa. Unuur uwajanƚēn ašē naƚa ƚi pkeƚ. »

Nawoon balempar batēnƚan

(Maci 20.20-28)

³⁵ Yakob na Yowan babuk Tebede baya ñog Yetu ašē ji na a : « Najukan, ŋŋal idolun uko wi ŋkhepariinj. » ³⁶ Kē Yetu ahepar baka uko wi baŋaluŋ ado pa baka. ³⁷ Kē bašē ji : « ƚenun ŋluŋ ŋƚo alonƚ ƚi kadeenu ki nu, undu ƚi kamayu ki nu wal wi ikyeenkunƚ pših. »

³⁸ Yetu aji na baka : « Naamme uko wi nakñehanunƚ. Nahilan kahaj† ji nji i, kēme kayeenk batitmu bi nji kayeenkunƚ i? » ³⁹ Bateem aji : « Ńhili. »

Yetu kē ašē ji na baka : « Pnkalame pi nji kadaannunƚ, nadaanna pa, batitmu bi nji kayeenkunƚ, nayeenk ba. ⁴⁰ Kē uko wi pƚo ƚi kadeenu kēme ƚi kamayu ki naan mēntƚ nji dwoonƚ kadat bañaanƚ banwoonƚ pƚo da, bankaŋ na pƚo da baluŋ kaƚo da.

⁴¹ Wi banjañan iñeen bandukiinj batiinkunƚ uko wi Yakob na Yowan bajakuŋ, ašē deebaƚēr baka. ⁴² Yetu adu baka ašē ji na baka : « Nawini, banjakuŋ aji bawo baših biki ŋƚaak baji baših na mnƚot, baweek biki ŋƚaak kaŋoonkna bañaanƚ. ⁴³ Uunwo kawo haŋ pa an. Anŋaluŋ pwo naweek ƚi an awo kaƚēp ƚēp kawo nalempar batēntul. ⁴⁴ Kē woli ñaanƚ aŋal pwo nateek ƚi an, awalaan bkowul ado kalempar batēntul. ⁴⁵ *Abuk Ńiintƚ ƚi uleeful aambi bi pa bado kalempara, abi pdo kalempar bañaanƚ kabot kawul ubida wi nul, uwo baluk bankbuuranunƚ bañaanƚ batum maakan.

Yetu ajeban nakuul du ubeeka wi Yeriko

(Maci 20.29; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Yetu na bataşarul baban ubeeka wi Yeriko, kē wi bakpēnuŋ da na pntuk pweek pi bañaanƚ, Bartime nakuul abuk Time aƚo ƚi kabanƚ bgah awo ƚi bñehan. ⁴⁷ Wi atiinkunƚ kē Yetu i Nataret aktēpunƚ ašē jun phuuran aji : « Yetu abuk Dayiƚ, ñagi'aan » ⁴⁸ Kē wi bañaanƚ batum bawoonƚ ƚi pŋoman na a ayomp, kē abaa huuran huuran maakan aji : « Abuk Dayiƚ ñagi'aan » ⁴⁹ Yetu kē ašē naƚ aji : « Nadu'ana. » Badu nakuul aji na a : « Wutan kalēnk, naƚiin, adu'u. » ⁵⁰ Kē ašē fēl umanta, alut anaƚa aya du umbanƚ wi Yetu. ⁵¹ Yetu aji na a : « we wi inaluŋ

† 10:38 Nahilan kadaanƚ ƚi pnkalame pi nji kadaannunƚ.

ndolu ba? » Nakuul kë aji : « Najukan i naan, dolaan nkak ndo kawin. » ⁵² Yetu kë ašë ji na a : « Yaani, pfiyaar pi nu pabuuranu. » Ƨi dko mënƧ kë ašë kak awin ; ašë Ƨaš Yetu na bgah.

11

Yetu aneej Ƨi Yerutalem ji naših

(Maci 21.1-9; Luk 19.29-34)

¹ Yetu na baƧašarul baňog Yerutalem kakab nbeeka nji Betfage na Betani du umbaň wi Pnkuň pi Mnoliwera* kë Yetu ašë yil batëb Ƨi baƧašarul. ² Aji na baka : « Nayaan du untanka unwoon Ƨi kadunan : uneejan, nawin batan ubuuru umpoƧi wi nin ñaaň awoon aambaan kadapi'aara. Nafënëšan wa naƧij. ³ Woli baheparan uko unkayi kë nakfënëš ubuuru, nateem kaji Ajugun anuma wa, woli abaa, ado wa ukak. »

⁴ BaƧašar Yetu baya aƧënk kë batan ubuuru umpoƧi Ƨi plëman ploň kakab bgah, ašë fënëš wa. ⁵ Balon Ƨi banwoon da bahepar baƧašar Yetu uko unkaan kë bafënëš wa. ⁶ Kë bateem baka jibi Yetu ajakuň na baka. Kë bawut baka kë bayaa. ⁷ BaƧij ubuuru du Yetu, apënan iyeti yi baka, agur Ƨi wa, kë Yetu ašë paya Ƨi wa. ⁸ Baňaaň batum bašëef iyeti Ƨi bgah, balon kë bašëef ikën yi

mnjaak yi batibnuň du uƧeeh. ⁹ Bankpošun Ƨi kadun ki nul na bankƧašulun bahuuran aji :

« *Hotana, Ƨbnuura nuura Ƨi Ankmbiin Ƨi katim ki NašibaƧi Ajugun!*^{*}

¹⁰ *Bnuura nuura Ƨi pših pankmbiin hënk, pših pi DayiƧ ateemun!*

Hotana, NašibaƧi adëm du baƧi duuƧ. »

¹¹ Yetu aneej du Yerutalem aya du *Katoh Kaweek ki NašibaƧi meeƧ. Wi atenuň dko bti ayitën, ašë pën pya Betani, ul na baƧašarul iñeen na batëb Ƨiki utaakal ubani.

Yetu afëp bko bi bajaan badu bfig

(Maci 21.18-19)

¹² Unuur utëbanƧën, wi bakpënnun Betani kë ubon ušë de Yetu. ¹³ Awin bko bi bajaan bado bfig du kalowan, ašë ya pten me aƧënk da mnko mnlon kade. Wi ašaaň aňog ašë Ƨënka itoh Ƨaň, Ƨiki wal wi kabuk ki ba uundobi ban. ¹⁴ Wi wi ašaaň aƧiini na bko aji : « Nin ñaaň aankak ade mnko mi nu. » BaƧašarul kë batiinka.

Yetu adook bawaap du katoh ki NašibaƧi

(Maci 21.12-17; Luk 19.45-47; natanan Ƨi Yowan 2.13-22)

¹⁵ Yetu na baƧašarul baban Yerutalem, kë wi baneejun Ƨi Katoh Kaweek ki NašibaƧi, kë Yetu ašë jun pdook bankwaa-pun na banknugun da. Awat

* **11:1** Pnkuň pi mnoliwera : Dawoon katim ki pnkuň pi bajaan bado na umbaabu "Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives." † **11:9** Hotana : Ƨi uhebëre dawoon « Buuran » ašë bi kak uƧup unjaan udëmanaan NašibaƧi. * **11:9** Kaňaam 118.25,26.

ηmeeşa ηi batorkaar itaka†, na itij yi bawaap ηbalab. 16 Abot aneenan bañaan bankuñiij bado kaṭəpna ti Katoh ki Naşibaṭi meet. 17 Ajukan baka aji : « Mənt uko wi upiitaniij ti Ulibra wi Naşibaṭi i : *katoh ki naan kadu'ana *katoh kañehanaani pa ηtaak bti**? An kə naşə do ka *dko dmennaani di bakii*. » 18 Baṭəjan baweek na *bajukan Bgah batiink uko wi Yetu adoluñ, aşə la jibi bakdolun kadoo kafina ; baṭi'a, ṭiki pntuk bti pamaṭ pjukan pi nul maakan. 19 Utaakal ubanle, Yetu na baṭaşarul baji bapən ṭi ubeeka kaṭiis.

Bko bi bajaan bado bfig bankayi
(Maci 21.20-22)

20 Wi Yetu na baṭaşarul baktəpuñ na nfa, bawin bko bi bajaan bado bfig kə bakay te du intaan. 21 Piyeer aleş uko unṭəpuñ, aşə ji na Yetu : « Najukan, tenan, bko bi ifəpuñ bakay şaṭ. » 22 Kə Yetu aşə teem aji : « Nafiyaaran Naşibaṭi. 23 Na manjoonan, dṭupan, woli ñaan aji na pnkuñ pi pənan ṭi iya ijot du bdək, woli aanwo na nşal ηṭəb, aşə fiyaar kə uko wi ajakuñ udolana, Naşibaṭi kado uko mənt pa a. 24 Ukaan kə nji kajakan, uko bti wi nakheparuñ woli nañehan Naşibaṭi, nafiyaaran kə nadobi yeenk yeenk wa. Hənk Naşibaṭi ado uko mənt

pa an. 25 Woli nañehan, aşə kaar uko uloñ na ñaan, namiirana, Aşinan anwoon baṭi ahilna amiiran kak ipekadu yi nan. 26 [Kə woli naankmiir, Aşinan anwoon baṭi aankmiiran kak ipekadu yi nan.] »

Bahepar Yetu ñaan anṭu'uluñ pdo iko yi akdolun
(Maci 21.23-27; Luk 20.1-8)

27 Yetu na baṭaşarul bakak Yerutalem, kə wi Yetu awoon du Katoh Kaweek ki Naşibaṭi apoş, baṭəjan baweek, *bajukan Bgah na bantohi kə başə bi añaoga. 28 Bahepara aji : « Mhina mhoñ mi mi ikdolnuñ iko yi ba? In ajakiij kə ihilan kado ya? » 29 Yetu kə aşə teem baka aji : « Nji, dheparan uko uloolan ṭaṭ, nateemaan, nşə nṭupan mn-hina mi nji kadolnuñ iko yi. 30 In ayiluñ Yowan pbattaar ba? Naşibaṭi a kəme bañaan baka? Nateemaan. » 31 Kə başə wo ṭi plaṭar jibi bawoon, aji : « Woli ηteem aji Naşibaṭi ayiluluñ, aheparun kaji, we ukaan kə ηñfiyaara. 32 Kə woli ηji bañaan bayiluluñ... hee! » Baṭi bañaan ṭiki bañaan bti bafiyaar kə Yowan awo na manjoonan Naṭupar Naşibaṭi. 33 Kə başə teem Yetu aji baamme anyiluluñ. » Kə Yetu aşə ji na baka : « Nji kak, mənkṭupan mn-hina mi nji kadolnuñ iko yi. »

† 11:15 Batorkaar itaka baji batorkaar bayuday banwoonuñ ηtaak ηloñ itaka yi baka bahilna banug iko idolni bṭəjan babot baluk Katoh Kaweek ki Naşibaṭi daaşa.

☆ 11:17 Itayi 56.7.

12

Uhoñ wi balemp biki uwoorta
(Maci 21.33-46; Luk 20.9-19)

1 Yetu abot awo ti phoñ na bañaan banwoon ti Katoh Kaweek ki Naşibați aji : « Ñiintı alon abi tepi uwoorta wi mnko manjaan mandolna ubiñu, aşe biig wa afooyan. Ajip bher ado dko dpooñni, abot akiin bliit bi mnlak bkuunŧaan pa bayen, aşe dukar wa bañaan balon pa badoki bapooñle bawula kafah ki nul, aşe ya bayaaş. 2 Wi wal wi upooñ ubanun, ke aşe yil nalemparul alon du bañaan banwoon du uwoorta pa pyeenk kafah ki nul. 3 Bañaan bukun menŧ bamob nayili akob, adooka ke akak iñeen ijinŧ. 4 Ke ñiintı ajug uwoorta ke akak ayil du baka nalemparul alon kak. Bakoba ti bkow, abot akowandena. 5 Ayil nawajantın ke bafina. Ayil kak balemparul batum balon ke bakob balon, afin balon.

6 Ke abukul i amaganun ŧañ aduki'aarun, ul i ayilun uyaaş ubaañşaan du baka aşe ji : « Baya kakali abuk naan. » 7 Ke wi bañaan biki adukarun uwoorta bawinun abuk ajug uwoorta aşe laŧar aji : « I, akdukiin na iko yi aşin, najoh nşina, nşe nduka na ya. » 8 Bamoba, afina, ajej puum apenan ti uwoorta afel. 9 Ke we wi ajug uwoorta akdoon ba? Abi, kafin balemp biki

aŧun ti uwoorta, kajej wa, kawul balon. 10 Naanleyiir uko umpiitun ti Ulibra wi Naşibați i?

“Pnduba pi baniw bapokun pakakun ameban katoh ;
11 Uko menŧ uwo udo wi Aju-gun
unuura abot awo uñnarėnaan ti keş ki nun.”[✱]

12 Baŧenjan baweek, *ba-jukan Bgah na bantohi bayikren ke bukal bakaan ke Yetu akhoñ han. Bado na pmoba wal menŧ aşe ti pntuk. Baduka, aya.

Uko wi pluk Fetar daaşa
(Maci 22.15-22; Luk 20.20-26)

13 Wi uko menŧ uŧepun, bayil du Yetu balon ti bafaritay na baŧaş Herod balon pa pŧup ŧupana katenna me bahil kaŧaawana. 14 Babi aji na a : « Najukan, nme ke iwo ñaan i manjoonan anwoon aanji ti nin ñaan abot awo iinji kten uko wi ñaan awoon. Iji kjukan Bgah bi Naşibați jibi bawoon na manjoonan. ŧupun, bgah bi nun badinan nluk Fetar naşih najeenkal daaşa i? Nwo kaluka da keme nşenwo i kaluka da? » 15 Yetu, ame nşal ni kalagare ni baka, aşe ji na baka : « we ukaan ke nakdo na pŧaawanaan ba? Naŧijaan pataka nten pa. » 16 Ke baŧij pataka plon. Ke aşe ji na baka : « Kaara di in, na katim ki in iwoon da? » Ke bateem aji : « Fetar. » 17 Ke aşe ji na baka : « Nakeerin nakakan

Fetar uko unwoon wi Fetar, naşë nakakan Naşibaţi uko unwoon wi Naşibaţi. » Kë başë ñonjar bti ți uko wi Yetu ajakuñ.

Pnaţa ți pkeţ

(Maci 22.23-33; Luk 20.22-39)

¹⁸ Unuur mënţ, *Bataduk balonj babi ți Yetu, bukal bajaanj baji pnaţa ți pkeţ paanwoo. Baji na a : ¹⁹ « Najukan, Moyit apiit pa un aji : Woli ñaañ aka abuk aşin kë akeţi, aşë duk ñaaţ anwoonj aambuki, ayeenkan ahar abuk aşin mënţ ahilna abukara bapoţ. ²⁰ Kë uşë bi ka biintj paaj na alonj banţaarunj. Nateek aniim ñaaţ aşë keţ bë aambuki. ²¹ Natëbantën kë aniim ñaaţ mënţ akak akeţ kë aambuki. Kë uwo hanj pa nawajanţën. ²² Kë nin alonj ți biintj paaj na alonj banţaarunj bukunj aanduk napoţ. Wi bakeţunj bti, ñaaţ kë akak akeţ. ²³ Kë hënkunj, woli bañaan balun anaţa ți pkeţ, awo ahar in ți baka, wi bukal paaj na alonj bti baniimulunj? »

²⁴ Yetu ateem baka aji : « Mënţ ppaam nşup ñi Ulibra wi Naşibaţi na mnhina mi nul pakaanj kë nakneem i? ²⁵ Hënk di uwoonj, woli bañaan balun anaţa ți pkeţ, biintj baankdo kajej baaţ, kë baaţ baankniima : bawo wal mënţ ji nwanjut ñi baţi. ²⁶ Kë ți uko wi pnaţa ți pkeţ, naanleyiir Ulibra wi Moyit ți dko dankţiiniyaanunj uko wi bgof bankyikunj, jibi Naşibaţi

ajakuñ na Moyit aji : “Dwo Naşibaţi i Abraham, i Itaak, na i Yakob”? »* ²⁷ Yetu akak aji : « Naşibaţi aanwo keeri i bankeţunj, awo i bajeb. Naneem bnuura. »

Uko undëmnunj ți iko yi bgah bajakuñ

(Maci 22.24-40; natenan ți Luk 10.25-28)

²⁸ Alonj ți *bajukan Bgah antiinkunj baka awin kë Yetu ateem bnuura, abi aňog ahepara aji : « Ți iko yi bgah bajakuñ, uhoñ udëmnunj dëm ba? » ²⁹ Yetu ateem aji : « Undëmnunj dëm wii wi “Fiinkan, iwi Itrayel : Ajugun Naşibaţi i nun awoha aloolan ţań. ³⁰ Iwo kañal Ajugun, Naşibaţi i nu, na kaţëbu bti, na uhaaşu bti, na uşalu bti, na uforta wi nu bti.*” ³¹ Uko unyeenkunj ți wa wii wi : “Iwo kañal atenţu jibi iñalunj uleefu.*” Nin uko ulonj ți bgah uumpel pel iko yi. »

³² Najukan Bgah aji na a : « Uwo bnuura Najukan, işup manjoonan : Naşibaţi awoha aloolan ţań, uunkak aka alonj kak. ³³ Kë pñala na kaţëb bti na uşalu bti, na uforta wi nu bti, na pñal atëñtu jibi iñalunj uleefu upel iţenjan bti yi baţenjanunj na yi bafinjarunj Naşibaţi.

³⁴ Yetu awin kë aţiini na mn-tit aşë ji na a : « Inlow Pşih pi Naşibaţi. » Nin alonj aankak aňoom phepara uko ulonj.

Hum di di Krittu ahinanun kawo abuk Dayiṭ

(Maci 22.41 —23.7; Luk 20.41-47)

³⁵ Yetu ajej bṭup awo ṭi pjukan du Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi aji : « Hum di di *bajukan Bgah bahilanun kaji Krittu awo abuk Dayiṭ ba? ³⁶ Dayiṭ ul, Uhaaṣ wi Naṣibaṭi udola kē aṭup ṭi uko wi Krittu aji :

Naṣibaṭi Ajugun aji na Ajugun

Ṭoon ṭi kañen naan kadeenu te ndoo ndo baṣooradu

ido kapafna baka ihoṭ.

³⁷ Dayiṭ ul, ṭi uleeful, aji du Krittu kaji Ajugun, hum di di ahinanun keeri kawo Abuk Dayiṭ? » Pntuk pweek pawo ṭi ptiinka aṣē lilan maakan.

Nadoon kalipara bajukan Bgah

(Maci 23.1-36; Luk 20.45-47)

³⁸ Yetu aji na baka ṭi pjukan pi nul aji : « Nalipariin *bajukan Bgah, bukāl banjaan baṅal pñaaṣ na imiṣa iyul, kaṅal banohntēn baka ṭi dko di bañaaṅ batum, ³⁹ kaṅal pṭo ṭi kadun ṭi itoh iñehanaani na ṭi iṭij inuura ṭi ṇfettu. ⁴⁰ Baji bade bka bti bi baaṭ bayoṭ, kabot kadaar kajon ṭi pñehan Naṣibaṭi pa pwinana. Naṣibaṭi alun kakob baka kakob kandēmnuṅ maakan. »

Uṭen wi ñaaṭ nayoṭ najuuk (Luk 21.1-4)

⁴¹ Yetu aṭo aṭaaṅ na dko di bajaan bawatna itaka pa Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi. Aten

jibi bañaaṅ bakwatun itaka da. Bayok batum bawat itaka itum. ⁴² Ñaaṭ alon nayoṭ najuuk kē aṣē bi awata ktaktēb ṭaṅ.

⁴³ Kē Yetu aṣē du baṭaṣarul aji na baka : « Dṭupan na manjoonan, ñaaṭ nayoṭ najuuk i awul apelan bañaaṅ bti banwulun itaka. ⁴⁴ Banwulun bukuṅ bti bawul itaka yi bawoon baanumaa, kē ul ṭi bwaan bi nul aṣē wul itaka bti yi anumiin pa pde. »

13

Yetu aṭup pjot pi katoh ki Naṣibaṭi

(Maci 24.1-3; Luk 21.5-7)

¹ Wi Yetu akpēnuṅ ṭi Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi, kē alon ṭi baṭaṣarul aṣē ji na a : « Najukan, tenan knduba kweek na ṇniw ṇnuura ṇi babo-manaanun Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi. » ² Yetu ateema aji : « Iwin ṇniw ṇweek ṇi? Nin plaak paankduka kapaf ṭi pṭēnt pa, mangarandēr bti. »

³ Yetu na baṭaṣarul baban du *pnkuṅ pi mnoliwera, kē Yetu aṣē ṭo aṭaaṅ na Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi. Wi bi Piyeer, Yakob, Yowan na Andre bagaaguṅ na a, aṣē hepara aji : ⁴ « Ṭupun, lum di di uko waṅ ukwoon, kē we ukyuujun kē iko mēnt bti iñogan ṭi pban. »

Wal wi mnhaj mnweek manjunun

(Maci 24.4-14; Luk 21.8-19)

⁵ Yetu awo ṭi pji na baṭaṣarul : « Naṭafaraan alon aguuran. ⁶ Batum balun kabi na katim

ki naan kaji bawoon Krittü, kaguur bañaan batum. ⁷ Woli nalun atiink ngut, abot atiink kë baktiiniyaan uko wi ngut na pgarandër, nawutan kalënk : iko mënt iwo i kawo. Nameen kë uundobi wo uba umundu. ⁸ Utaak unafa ugut na utaak ulon, pshih pagut na plon. Du nmban ntum, mboş manlun kaşınfar, ubon uweek ubot uwo. Iko mënt bti ikwoon ujuni wi mnhaj mnweek, ji mnhaj mi ñaaf ankyaan kabuk.

⁹ Naşafaraan an ti ñleefan ; bañootan du nruha, kakoban na itintël du itoh iñehanaani, kañootan du kadun ki bantunja na ki başih, şiki nafiyaarën. Wal mënt naşup baka uko wi nameen şi nji. ¹⁰ Uşup Ulil Unuura uwo i duna kaşupana şi nşatak bti. ¹¹ Woli bamoban ańoof du uruha, nakdo kaşaf uko wi nakyaan kaşup, uko unkyaan kabi şi bkowan wal mënt naşupan wa, şiki mënt an nakdoon kaşini, Uhaaş wi Naşibaşı wa. ¹² Ńaan alun kakeşaar abuk aşin kado bafinja. Aşin napoş alun kakeşaar abukul kado bafinja, bapoş banaşara bajug baka kado bafin baka. ¹³ Katim ki naan kaşu bañaan bti başooran. Kë anşaan amëban kaliint te kaban, abuur. »

¹⁴ Yetu akak aji : « Woli nawin uko uwuşaan maakan unjaan uşopan* kë uwo şi dko di uwoon uunwo kawo – Iwi inkleyiirun yikrënën. Bañaan bankwoon du utaak wi Yuda bakeeriin başı baya du inkun iweek. ¹⁵ Anşoon du uşala awutan kaneejar uko ulon. ¹⁶ Anwoon du nşeeh awutan kakakar bayeti bi nul du katoh. ¹⁷ Nnuur mënt, baş bankwoon na iyin, na bankbootanun bawuşan. ¹⁸ Nañehaan uko mënt uwut kaban şi wal wi uşubal na mpoj. ¹⁹ Nnuur mënt njawo nnuur şi mnhaj. Mnhaj manwoon maambaan kawohara wi Naşibaşı aşakun umundu ; kë mnhaj mntënt mun maankak alun kawo nin uyaaş ulon kak. ²⁰ Kë woli Ajugun aantinkşten lah nnuur mënt, nin ñaan aankduka duka kado kahefënt ; kë bañaan biki adatuş başë şu kë atiinkşten şa. ²¹ Woli alon ajakan : “Natenan, Krittü awo du dko dan” këme : “Awo du dko dimon” nakfiyaara. ²² Bañaan balun kanaş kaşilan kaji bawoon Krittü na başupar Naşibaşı. Bado mlagre na iko iñonarënaan pa woli bahilani baguur biki Naşibaşı adatuş. ²³ Naşafaraan keeri, ddoobi şupan iko bti inklun kabi. »

Mnhaj mnweek

(Maci 24.15-22; Luk 21.20-24)

Ubi wi Abuk Ńiint

(Maci 24.29-31; Luk 21.25-28)

* **13:14** Başiniyaan şi uko wi kadun şi unon wi bagrek wi başuun du Katoh Kaweek ki Naşibaşı ; natenan şi Daniyel 9.27; 11.31; 12.11.

²⁴ « Ƨi ŋnuur mēnt, wi mnhaj mankt̄epuŋ, unuur ujēmša, pli paankak anuur, ²⁵ ŋjah ŋajotna baƧi. Iko bti yi baƧi iŋinƧar. ²⁶ Wal mēnt, bašē bawin *Abuk Ŋiint̄ ado kabi Ƨi infēluŋ, awo na mnhina mnweek maakan na mndēm. ²⁷ Ayil wal mēnt̄ ŋwanjuƧ ŋaya dko bti Ƨi umundu, ŋaya du kabaŋ ki baƧi na ki umundu ŋaƧonkrēn biki adatuŋ.

Pjukan pi mnko

(Maci 24.32-35; Luk 21.29-33)

²⁸ « Natenan Ƨi mnko : Wi inah ijunan̄ jun pluuman kē itoh ikpēn naji nayikrēn kē pti paŋogani. ²⁹ Hēnk di ukwohan̄ pa an kak : woli nalun̄ awin iko yan̄ kē ibani, nameen kē Abuk Ŋiint̄ aŋogi, awo Ƨi plēman. ³⁰ Na manjoonan, dƧupan, kawuun̄† ki kaankt̄ep bē iko yi bti iinwinanaa. ³¹ BaƧi na mboŋ ŋaba, kē ŋƧup ŋi naan ŋašē wo ŋaankba. ³² Kē unuur wi iko mēnt̄ bti ikbiin̄, kēme woori mēnt̄, nin ŋaan̄ alon̄ aamme me wa, mēnt̄ ŋwanjuƧ ŋi baƧi, mēnt̄ ŋji Abukul a, NaŋibaƧi Paapa Ƨaŋ ameen wa.

Nawoon bten

(Maci 24.36-51; Luk 21.34-36)

³³ « NaƧafaraan, nawoon bten, naamme wal wi uko mēnt̄ ukbanuŋ. ³⁴ Uwo ji ŋiint̄ ankyaan̄ bayaas̄ ašē dukar balemp katoh, andoli na ulemp wi nul, aji na nayan̄ bgah awo

bten. ³⁵ Nawoon keeri bten, naamme woori wi ajug katoh akbiin̄, naamme me abi na utaakal kēme na utejan mnjel, kēme uhaan ŋguk kēme na nfa. ³⁶ Nalipariin akur kur aban ašē Ƨēnkan nawo Ƨi bŋoy. ³⁷ Uko wi ŋji kaƧupanan̄, dƧup wa baŋaan̄ bti, nawoon bten. »

14

Bala pfiŋ Yetu

(Maci 26.2-5; Luk 22.1-2)

¹ Ufettu wi ipoom indaƧ na *Ufettu wi Mbuur ŋaduka ŋnuur ŋtēb, kē baƧeŋan̄ baweek na *bajukan Bgah bašē la jibi bakdoli mntit kadoo kamob Yetu kafina. ² Baji : « Ŋwut kado nin uko ulon̄ Ƨi ufettu, ji baŋaan̄ babi baŋinƧar. »

ŊaaƧ alon̄ ajeeŋ Yetu ukēra ujuŋ ulil pƧēkēŋ Ƨi bkow

(Maci 26.6-13)

³ Yetu awo du ubeeka wi Betani du katoh ki Fimon̄ i bajaan̄ badu namaak bdoo. Wi bawoon̄ Ƨi pde, ŋaaƧ alon̄ kē ašē bi na ukēra ujuŋ ulil pƧēkēŋ Ƨi pƧukar pmpoƧi pi banugnun̄ itaka itum. Ukēra mēnt̄ ubomanaan bko bi bajaan̄ bado nardu abot atam maakan. Afom pa ašē jeeŋ ukēra Ƨi bkow bi Yetu.

⁴ Kē baŋaan̄ balon̄ bašē wo baanlilani, baŋur ŋuran aji : « We ubaan̄ awo pƧok ukēra pi ba? ⁵ Woli bawaap lah wa baka uko umpeluŋ baluk bi uŋubal*, kajej itaka mēnt̄

† 13:30 Kēme Umundu wi ŋwoon̄ wi. iŋeen-week ŋyaas̄ ŋwajan̄Ƨ.

* 14:5 Uko umpeluŋ baluk bi ŋnuur

kawul bajuuk. » Badeebațer
ñaat.

⁶ Kë Yetu așë ji na baka :
« Nawutana, we ukaan kë
naknoorana ba? Ado uko
unuura pa nji. ⁷ Bajuuk,
nawo na baka ŋnuur bti,
nahilan kado baka bnuura,
wal wi naknumiin, kë nșë
wo mënkwō na an ŋnuur bti.
⁸ Ado uko wi ahilanuŋ pdo,
adobi țu țu ukëra ujuŋ ulil
pțëkëñ ți uleef naan pa umoy.
⁹ Na manjoonan, dțupan, dko
bti di baktupuŋ Uțup Ulil
Unuura, bațup kak uko wi
ñaat i adoluŋ, kaleșna'a.

*Yuda Itkariyot ațu na pwaap
Yetu*
(Maci 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰ Yuda Itkariyot, alon ți
banjañan iñeen na batëb aya
du bațenjan baweek pwul
baka Yetu. ¹¹ Wi batiinkuluŋ,
balilani așë hoŋa itaka. Kë
așë wo ți pla jibi akdoluŋ
kadoo kawul baka Yetu.

*Bațasar Yetu babomandër
ufettu wi mnjeeh*

(Maci 26.17-25; Luk 22.7-13; Yowan 13.21-30)

¹² Ți unuur uteek wi
ufettu wi ipoom indaț, wi
bañaan bajaan bafin ŋkaneel
pțenanaan ufettu wi mnjeeh,
bațasar Yetu baji na a : «
Țuŋ di inaluŋ ŋya ŋbomandër
ideena kañah ki ufettu. »
¹³ Ayil wal mënț bațasarul
batëb, aji na baka : « Nayaan
du ubeeka, naya kayit na
ñiinț alon ankuŋiin pdunk pi
meel : națașana. ¹⁴ Katoh ki
akneejuŋ, najakan na ajug
katoh mënț: “Najukan aji

: țuŋ di meet di akdeenun
pde pi ufettu na bațasarul
dawoon?” ¹⁵ Ayuujan meet
dhaan du bko duuț danwoon
na iko yi naknumiin bti, dul
di nakyaan kabomandërun
ŋhilna ŋde pde pi ufettu. »
¹⁶ Bațasarul baya, aban du
ubeeka, ațenk kë iko iwo
bti jibi ajakuŋ na baka kë
baboman pde pi ufettu.

*Yetu ațup kë alon ți bațasarul
aluŋ kawaapa*

(Maci 26.20-25; Luk 22.14;
natenan ți Yowan 13.21-30)

¹⁷ Wi utaakal ubanuŋ, Yetu
aban na bațasarul iñeen na
batëb. ¹⁸ Wi bațoon awo ți
pde, Yetu aji : « Dțupan, na
manjoonan, alon ți an, ankn-
deen na nji aluŋ kawaapën. »
¹⁹ Bajooțani, kë andoli așë wo
ți phepara aji : « Woon nji a i?
» ²⁰ Kë așë ji na baka : « Alon
țu an bațasar naan iñeen na
batëb, anktuun kañen na nji
țu praata. ²¹ Aa, *Abuk Ñiinț
awo kakeț jibi upiitaniin țu a țu
Ulibra wi Nașibați, kë anșaan
awula așë wuțan. Uhokan lah
awo aankbuka. »

*Yetu ațup aji Piyeer aluŋ
kapok pme'a*

(Maci 26.26-29; Luk 22.17-20,31-34)

²² Wi bakdeen, Yetu ajej
kapoom, abeeb Nașibați,
akitëș ka, awul baka așë ji
: « Najejan, uleef naan wii
wi. » ²³ Abot ajej pnkalame
pi poot, wi abeebuŋ Nașibați
aba, așë wul baka badaan,
kë badaan bukal bti. ²⁴ Aji
na baka : « Pñaak pi
naan pii pi, pankntuluŋ pa

pntuk pweek maakan, pi Naşibaţi aţejanaanuŋ bhoŋar. ²⁵ Dţupan, na manjoonan, nin mēnkak adaan poot te unuur wi iko bti ikkakunŋ ihalu du Pşih pi Naşibaţi. »

²⁶ Bayeeh añaamarēn aba, aşē pēn pya du *Pnkuŋ pi Mnoliwera. ²⁷ Yetu aji na baka : « An bti nadukēn, jibi upiitunŋ ŋi Ulibra wi Naşibaţi : «*Dkob nayafan kafin,*

ŋkaneel ŋaşē ŋawayşēr»[✠]

²⁸ Kē wi ŋji kanaŋiinŋ ŋi pkeţ, djot kadun kayoonkan du Galilay. »

²⁹ Piyeer aji na a : « Woli bañaanŋ bti baya aduku, ŋji mēnkduku! » ³⁰ Yetu ateema aji : « Na manjoonan dţupu, na utejan wi, ji uguk udo kahaan uyaaş utēbantēn, iwi, ipok ŋyaaş ŋwajanŋ kaji iimme'ēn. » ³¹ Kē Piyeer aşē taman maakan aji : « Woli ddoo wo i pkeţ na iwi, nin, mēnkpok kaji mēmmē'u. » Kē bukal bti bakak aji haŋ.

Du Gettemaniya

(*Maci 26.36-46; Luk 22.40-46*)

³² Baban du dko di bajaanŋ bado Gettemaniya kē Yetu aşē ji na baţaşarul : « Naţoon ŋi, dya pñehan Naşibaţi. » ³³ Ajeŋ na a Piyeer, Yakob, na Yowan aşē jun phaajala na ptiink mn-haj ŋi uhaaş wi nul. ³⁴ Aji na baka : « Uhaaş wi naan ujootani, pjootan pdiţ maakan kē ndo kita ; nadukiinŋ ŋi nawo bten. »

³⁵ Kē wi ajohariinŋ aya low ntişu, aşē jot ŋi mboş añehan

Naşibaţi, aji woli uhilan lah kawo, mnhaj mankmbiinŋ mi manlowa. ³⁶ Aji : « Abba†, Paap, iwi inhiniinŋ iko bti, lowaan mnhaj mi ŋi ŋji ; uşē uwut kawo uko wi nŋaluŋ, wi iŋaluŋ ukdolaniinŋ.

³⁷ Yetu akak aşē ŋēnk baţaşarul kē bakŋoyēntŋ, kē aşē ji na Piyeer : « Fimonŋ, iŋoyēntŋ? Iinhilan awo bten uwoori uloolan ŋañ. ³⁸ Nawoon bten nado kañehan nawutna kajot ŋi kaguuru. Uhaaş wi nan uŋal pdo bnuura kē ŋleefan ŋaşē waŋ uforta. »

³⁹ Akak aya alow baka añehan Naşibaţi awo ŋi pkakalēş uţup wi aţupuŋ ŋi kateeku. ⁴⁰ Awugşsa akak, aţēnk baţaşarul kē bakŋoyēntŋ, kēş ki baka kadiţ bŋoy, baamme uko wi bakteemuluŋ.

⁴¹ Yetu akak uyaaş uwanjanŋ du baţaşarul aţēnk kē bakŋoyēntŋ aşē ji na baka : « Nanoyēntēn, nanoorfēnan. Uko mēntŋ ubaa. Wal wi *Abuk Ńiintŋ awoonŋ i kawulana ŋi iñen yi bado buţaan ubani. ⁴² Nanaŋiin ŋya! Nate-nan, ankwaapnuŋ añogi, awii wi. »

Bamob Yetu

(*Maci 26.47-56; Luk 22.47-53*)

⁴³ ŋi dko mēntŋ, wi Yetu ahumuŋ kaŋiini, kē Yudat, anwoonŋ alonŋ ŋi banjañan iñeen na batēb, aşē wuj na pntuk pi bañaanŋ banwoonŋ na ikej na induk. Baţeñan baweek na *bajukan Bgah na bantohi bayiluŋ baka.

✠ 14:27 Takariya 13.7. † 14:36 Abba : ŋi uţup uaramayik dawoonŋ Paap.

44 Yuda, anwaapuluj aji na baka, hënk di di nakmeenuj ñaan mënṭ, aji : « I nji kamookuj, ula namobana, nawutan kado abuur. » 45 Wi abanaan ban aňog Yetu ašë ji na a : « Najukan » ašë mooka. 46 Bukundu kē bašë dēpa ṭi a amoba. 47 Alon ṭi banwoon da apēnan kej atib nalempar naših i baṭejan, abi fala fal kabaṭ.

48 Yetu kē ašë ṭiini na baka aji : « Dwo nado buṭaan i, kē nado bi pmobēn na ikej na induk? » 49 Nnuur bti dji kawo na an du Katoh Kaweek ki Našibaṭi kajukan, kē naammobēn. Kē uko wi Ulibra wi Našibaṭi ujakuṭ uwoon kadolana. » 50 Kē wal mēnt, baṭašarul bti bašë ṭi aduka.

51 Naṭaša alon anguradiin blaañ ṭañ aktašuluṭ. Bamoba, 52 kē ašë wutan blaañ aṭi byiṣu.

Bañooṭ Yetu du uruha wi bayuday

(Maci 26.57-68; Luk 22.54-55,63-71; natenan ṭi Yowan 18.13-15)

53 Bañooṭ Yetu du uko naših i baṭejan. Baṭejan baweek, bantohi na *bajukan Bgah bayit da bti. 54 Piyeer kē ašë low du kafet aṭaša te du blay meetṭ bi katoh kaweek ki naših i baṭejan. Aṭo na balemp atēma. 55 Baṭejan baweek na bawayeš bṭup bti bandukiin bala uko utapar Yetu kahilna kado bafiña ašë wo baanwini. 56 Baṭum baji

batapara kē nṭup nji baka našë wo ṭaanji ṭayeenkiir. 57 Balon baji banaṭa katapara kaji : 58 « Nṭiinka kē aji afom Katoh Kaweek ki Našibaṭi, ki iñen yi bañaan ibomanuj, kašë kaniw ṭi ṭnuur ṭwajanṭ, kalon ki iñen yi bañaan iwoon iinkboman. » 59 Baando tiinkar tiinkar ṭi uṭup wunṭ.

60 Naših i baṭejan anaṭa wal mēnt anaṭ ṭi ptoof pi baka ašë hepar Yetu aji : « Iinkhepna ṭi uko wi bañaan biki baktupunṭ ṭi iwi i? » 61 Kē ul ašë yompa yomp, aanji nin uko ulon. Naših i baṭejan akak ahepara aji : « Našibaṭi i ṭjaan ṭdēman, iwi iwoon Krittū Abukul i? » 62 Yetu ateema aji : « Nji a. Kē našë luṭ kawinēn nji *Abuk Nṭiintṭ nṭo ṭi kadeenu ki *Andēmun Maakan. Naluṭ kawina kak ado kabi na infēluṭ yi baṭi. »

63 Kē naših i baṭejan ašë tow imiṣa yi nulṭ aji : « Ndoona we kak bamaar ba? » 64 Natiink bti kē akar Našibaṭi. We wi našaluṭ ṭi uko wi ba? » Kē bukal bti bašë ji aduknaanaa, awo i pkeṭ. 65 Balon bawo ṭi pteṭfjēra, awuna kaara akoba ašë ji na a : « Iwi, Naṭupar Našibaṭi, ṭupan ṭjaan ankobiin. » Kē balemp bašë wo ṭi pkoba.

Piyeer apok aji aamme Yetu

(Maci 26.69-75; Luk 22.56-62; natenan ṭi Yowan 18.15-18,25-27)

66 Wi Piyeer awoon ṭi uṭeeh, du blay, kē ṭnaaṭ alon

† 14:63 Atow imiṣa yi nul pyuujna kē adeebaṭi.

ti balemp biki naših i baŕejan ašë ban. ⁶⁷ Wi awinun Piyeer kē aktēma, ašalana ašë ji na a : « Iwi kak ibi wo na Yetu i Nataret. » ⁶⁸ Kē ašë pok aji : « Iji we? Mēndo me me uko wi inaluŕ pŕup. » Atool ppēn du blay bi bdig [kē uguk ušë haan].

⁶⁹ Ņaaŕ nalemp awina ašë wo kak ti pji na banwoon da : « Awo ti baka. » ⁷⁰ Kē Piyeer akak apok. Uunjoni kē banwoon da bašë wo ti pji na a : « Iwi, na manjooan, iwo alon ti baka, idoo wo i utaak wi Galilay. » ⁷¹ Kē ašë mehna aji na Našibaŕi afēpa woli aankŕup manjooan, awo ti pji : « Mēmme űiintŕ i najakuŕ hēnk. »

⁷² Ti dko mēntŕ kē uguk ušë haan uyaaš utēbantēn. Kē Piyeer ašë leš uŕup wi Yetu abiinŕ aji na a : « Ji uguk udo kahaan uyaaš utēbantēn ipok űyaaš űwajanŕ kaji iimme'ēn. » Aŕi wal mēntŕ, apēn bdig awooni.

15

Bañooŕ Yetu du kadun ki Pilat

(Luk 23.1-5,13-25; Maci 27.1-2,11-14; natenan ŕi Yowan 18.28-38)

¹ Wi nfa mambanaŕ ban kē baŕejan baweek bašë ŕo ayit na bantohi, na *bajukan Bgah na baŕejan bti biki uruha wi bayuday. Bado kē batan Yetu ašë űooŕa aya wul Pilat. ² Kē Pilat ašë hepar Yetu aji : « Iwi, iwoonŕ naših i bayuday i? » Kē atēem aji : « Iwi, ijakuŕ haŕ. » ³ Baŕejan

baweek batapara iko itum. ⁴ Pilat kē akak hepara : « Iinka uko ulonŕ uŕup i? Iinwin iko yi baktapariinŕ bti? » ⁵ Kē Yetu aanteema teem nin uko ulonŕ, kē Pilat adoo űoŕar.

⁶ Ufettu undoli Pilat aji wutan pa baŕejan biki ašihunŕ nakalabuš i baheparunŕ. ⁷ Kē űiintŕ alonŕ i bajaanŕ bado Barabaat ašë wo ukalabuš, ul na baŕejanŕ balonŕ banŕinunŕ űaanŕ wi bakyewlanunŕ ubeeka.

⁸ Pntuk pabi ašë wo ti phepar Pilat uko wi ajonunŕ kado baka. ⁹ Pilat aji na baka : « Naŕal nwutanan naših i bayuday i? » ¹⁰ Ame kē baŕejan baweek bakuj Yetu, ukaanŕ kē baŕija'a. ¹¹ Kē baŕejan baweek bašë wuuk pntuk paŕēp ŕēp paji awutan baka Barabaat. ¹² Pilat akak ajeŕ bŕup ašë ji : « We wi nji kadoonŕ keeri na i najaanŕ nado naših i bayuday? » ¹³ Kē bakak ahuuran aji : « Paŕana! » ¹⁴ Pilat aji na baka : « Buŕaan bhoŕ bi bi adoonŕ ba? » Kē babaaŕ huurana huuran maakan aji : « Paŕana! » ¹⁵ Jibi Pilat aŕaluŕ pdo uko unlilunŕ pntuk, awutan baka Barabaat, ašë do kē bakob Yetu na itintēl, ašë wul baka a bapaŕ.

Bangoli babenŕ Yetu

(Maci 27.27-31; natenan ŕi Yowan 19.2-3)

¹⁶ Bangoli baŕejanŕ Yetu du blay bi katoh ki Pilat nantuŕa, ašë du batēntŕ baka bti. ¹⁷ Bawoharēna bayeti bjeenkal jud, abot ašiiŕ iyiw

ado ukël ațu'a ți bkow*.
 18 Bawo ți pnohntëna aji :
 « Nwulu mboș, iwi nașih i
 bayuday. » 19 Bakoba ți
 bkow na pmul, atëfjëra abot
 aņup ți kadunul, kawo ji
 badëmana. 20 Wi babenuluj
 aba, bapënan bayeti bjeenk
 akakana imișa yi nul, așë pën
 na a pya kapan ți krut.

Bapaņ Yetu

(Maci 27.32-44; Luk 23.26-43; Yowan 19.17-27)

21 Bațu ființ alon i katim
 ki Timoņ, i ubeeka wi Kiren
 ampënnuņ uțeeh pkuņa krut
 ki Yetu, awo așin bi Alektandër
 na Rufut. 22 Baņooț Yetu du
 dko di bajaņ bado Golgota
 uwoon « Kaheem ki Bkow.
 » 23 Bawula poot pi ba-
 naakrënuņ na bko bi bajaņ
 bado miir kē apok pdaan.
 24 Bapaņa afaașir imișa yi
 nul, wi badoluj kanuņ na
 mmlaak, katenna uko wi an-
 doli akytanaanuņ.

25 Wi ņwoori kañeen kalon
 ņabanuņ wi wi bapaņuluņ.
 26 Bapiit ți bkowul duuț ți
 krut uko unțuun kē bapaņa,
 uwo « Nașih i bayuday. »
 27 Bapaņa na balat batëb,
 alon ți kadeenu ki nul, alon ți
 kamayu. [28 Kē hënk di di uko
 upiituj ți Ulibra wi Nașibați
 udolaniin, uji : « *Banaakrëna
 na bado buțaan.* »]

29 Bankțëpuņ bakar karena
 așë bët bëtan ikow aji : «
 Mbeeh, mënț iwi ijakuņ
 aji iwat Katoh Kaweek ki
 Nașibați kașë kaniw ka ți

ņnuur ņwajant i? 30 Heliin
 ți krut, ibuuran uleefu. »
 31 Bațeņan baweek kak na
 *bajukan Bgah banaakiir
 abeņa aji : « Abuuran balon
 așë wo aanhil pbuuran
 uleeful! 32 Aanwo Kritt
 nașih i Itrayel i? Aheliin
 keeri hënkuj ți krut ņwin,
 ņșë ņfiyaar. » Biki bapaņuj
 na a bado kara kak.

Pkeț pi Yetu

(Maci 27.45-56; Luk 23.44-49; natenan ți Yowan 19.28-30)

33 Ți udiin unuur, unuur
 umara mara awunana, kē
 bdëm bașë wala ți umundu
 bti, ado ņwoori ņwajant.
 34 Ți ņwoori ņwajant ņi pnak,
 Yetu kē așë do pdiim aji : «
 Eloy, lama tabaktani »
 uwoon: « *Nașibați i naan,
 Nașibați i naan, we ukaņ
 kē iwutën?** » 35 Balon
 banwoon da, wi batiinkuluņ,
 baji : « Natiinkan, adu
 *Eli. » 36 Alon aț, atoop
 kalëmënt kantanuņ ți pmul
 ți poot ptaakțaan, awula
 adaan, așë ji : « Nayoonkan,
 ņten me Eli abi kawalana.
 » 37 Kē Yetu așë do pdiim
 pweek așë jëmșa. 38 Blaañ
 bkëm maakan banjaņ ba-
 neenan bañaņ pneej du dko
 dyimanaan maakan di Katoh
 Kaweek ki Nașibați batowa
 ți ptoof. 39 Naweek i ban-
 goli iñeen-week alon anaț
 wal mënț ataņ na Yetu. Wi
 awinuņ jibi ajëmșiin, așë
 huuran aji : « Niiinț i awo
 na manjoo-nan Abuk Nașibați. »

* 15:17 Bado hënk anaaman na uko wi Fetar nașih najeenk
 al ajaan ațu ți bkow.

☆ 15:34 Kañeam 22.2.

40 Uka kak baat balon bannaŋun alow ašë ten, bi Mariya i utaak wi Magdala, Falome, Mariya anin Yakob nampoŋi na Yotef, bawo ŋi bakan mënŋan. 41 Baat mënŋan bajaan babi kaŋaš Yetu kabot kaŋenka wi awoon du Galilay. Baat batum kak bampayiin na a du ubeeka wi Yerutalem bawo da.

Umoy wi Yetu

(Maci 27.57-61; Luk 23.50-56; natenan ŋi Yowan 19.38-42)

42-43 Utaakal ukeŋ udo bi ban, kë ñiinŋ alon i katim kawoon Yotef, anwoon i ubeeka wi Arimati ašë bi. Awo ñaan antiinkaniin ŋi uruha wi bayuday, awo ŋi pyoonk ubi wi Pših pi Našibaŋi. Aya na mntëŋ ahepar Pilat puum pi Yetu wal mënŋ ŋiki unuur mënŋ uwo wi pbomandër pa unuur wi pnoorfën. 44 Pilat aňonjar kë Yetu adobi keŋ, wi wi ašaan adu naweek i bangoli iñeenweek, ahepara me ujoni, wi akeŋnuŋ. 45 Wi atemuluŋ, kë ašë dinan Yotef ajej puum. 46 Yotef anug blaani bi ifaal, awalan puum pi Yetu ŋi kruk ašë bootan pa na ba, aya bëkan pa ŋi bhër bi bajipun ŋi kaban ki plaak. Ado kë bakël plaak pweek ŋi plëman pi bhër. 47 Mariya i utaak wi Magdala na Mariya anin Yotef baten dko di babëkanuluŋ bnuura.

16

Baat baŋenk bhër kë bawo bjint

(Maci 28.1-10; Luk 24.1-10; natenan ŋi Yowan 20.1-10)

1 Wi *unuur wi pnoorfën wi bayuday uŋepun, Mariya i utaak wi Magdala, Falome na Mariya anin Yakob banug ukëra ujuŋ ulil pŋëkën katul tulan ŋi puum pi Yetu. 2 ŋi unuur unŋaŋun unuur wi pnoorfën, na nfa kub wi unuur upënuŋ, kë bašë ya du bhër bi Yetu. 3 Balaŋar aji : « In abaan aya kakëlun plaak panwoon ŋi plëman pi bhër ba? »

4 Kë wi bašaan akat këš ašë win plaak pandëmuŋ maakan kë pakëlanaa. 5 Baneej du bhër ašë win ŋi kadeenu ki baka naŋaša alon anwohariin kamiša kafaatal kë aŋoo, kë bašë lënk maakan.

6 Aji na baka : « Naklënk, nala Yetu i Nataret, i bapanun: anaŋa ŋi pkeŋ, aanwo ŋi. Natenan dko di bapiinŋanuluŋ. 7 Nayaan naji na Piyeer na baŋaŋarul bandukiin: “ajotan kadun du Galilay, dul di nakwinnuluŋ jibi abiin aŋupan.” »

8 Bapën du bhër ašë ŋi, ñleef ŋaki na baka, kë babot aňonjar maakan, palënk pi balënkun paŋu kë baanŋup nin ñaan uko ulon te ado ban katoh.

Yetu apën awinana wi anaŋiin ŋi pkeŋ

[9 Yetu anaŋa ŋi pkeŋ na nfa mi unuur unŋaanun unuur wi pnoorfën. Apën awinana duna ŋi Mariya i utaak wi Magdala, i abiin apënan ŋnŋaayi paaj na ulon. 10 Aya aŋup uko mënŋ bambiin awo na Yetu banwoon wal mënŋ ŋi puum awooni. 11 Wi

batiinkuŋ kē anaŋa ʔi pkeʔ, kē ul abot awina, baanfiyaara.

¹² Wi uko waŋ uʔepuŋ, Yetu apēn awinana awo ji ŋaan nampaʔi ʔi baʔaʂarul batēb bankyaanʔuŋ aya du ufēʔ unwoon du uʔeeh. ¹³ Bukuŋ mēnʔan bakak aʔup bandukiin uko wi bawinuŋ, kē baanfiyaar baka kak.

¹⁴ Yetu abaañʂaan apēn awinana ʔi banjañan iñeen na aloolan wi baʔoon ʔi umeeʂa pa pde, aŋoman na baka ʔi uko wi bawoon baanfiyaari na ʔi pdēnēm pi ŋhaaʂ ŋi baka ʔiki wi anaʔiin ʔi pkeʔ aʂē pēn awinana, baanfiyaar banwinuluŋ. ¹⁵ Akak aji na baka : « Nayaan ʔi umundu bʔi naʔup Uʔup Ulil Unuura bañaan bʔi biki umundu. ¹⁶ Ankfiyaaruŋ kabot kayeenk batitmu abuur, kē anwoon aankdi pfiyaarēn aduknaana. ¹⁷ Iko yi ikyuujun kē bafiyaari : Balun kado kadook ŋntaayi ʔi katim ki naan. Balun kaʔiini ŋʔup ŋyaanʔ. ¹⁸ Bajej ŋpula ʔi iñen yi baka. Woli badoo daan bnunk bankfiŋaruŋ, nin uko ulon uunkdo baka. Bapaf bamaakal iñen kajeban baka.

» ¹⁹ Wi Yetu Ajugun aʔiiniin aba, aʂē deenana baʔi, aʔo ʔi kañen kadeenu ki Naʂibaʔi. ²⁰ Kē baʔaʂarul baʂē ya du dko bʔi aʔup Uʔup Ulil Unuura. Ajugun alemp na baka abot ayuuj kē uko wi baktupuŋ uwo manjoonan na iko iñonarēnaan yi bakdolun.]

Uṭup Ulil Unuura wi Luk apiitun

Uṭup ujuni

Luk apiit nlibra ntëb. Uṭup Ulil Unuura wi Luk apiitun na Ulemp wi Banjañan. Luk ate ugrek bnuura. Awo naku-raar. Wi Pawulu ayaan pṭup bañaan banwoon baamme Naṣibaṭi Uṭup Ulil Unuura, bukal bagakanderun. Wal mënṭ Luk aandobi me Naṣibaṭi. Abaa bi kak kak naritton. Apiit ulibra wi bë aanwin Yetu. Aya ala bañaan bammeen Yetu ahepar baka bnuura jibi iko itëpari. Ajej Uṭup Ulil Unuura wi Markut apiitun aṣë piit, jibi Maci adolon. Maci kak ajej ulibra wi Markut. Ṭi ulibra wi nul, Luk ajuk iko yi bayuday akuṭ ajuk iko yi banwoon baanfiyaar Naṣibaṭi bawoon baammee. Apiit pa bañaan banteen ugrek banwoon baanfët ṭi Palettina. Aṭiiniyaan pntaali pi Yetu ajunna du Adam kadiimanaan kë Yetu awoon nabuuran bañaan bti. Woli ñaan aleyiir ulibra wi Luk aji win uñal wi Naṣibaṭi adiimanun bañaan biki umundu upokun: bajuuk, bamaakal. Luk aṭiiniyaan kak Uhaaṣ wi Naṣibaṭi na pñehan Naṣibaṭi.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Uko unkayi kë Luk apiit ulibra wi (1.1-4)

2. Hum di di Yowan Nabattaar na Yetu babukiin (1.5-2.52)
3. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (3.1-20)
4. Batitmu bi Yetu na jibi Tatana akdoon na pguura ajuban (3.21-4.13)
5. Yetu aya aṭo du Galilay (4.14-9.50)
6. Yetu apenna Galilay atool pya Yerutalem (9.51-19.27)
7. Kanëm kabaañsaani ki Yetu ṭi mboṣ: pwayeṣ pi bawayṣulun na pkeṭul (19.28-23.56)
8. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (24.1-12)
9. Yetu apen awinana ṭi kadun ki baṭaṣarul aṣë deenana du baṭi duuṭ (24.13-53).

Ujuni

¹ Bañaan batum, badoon-aan na ppiit, kaṭup iko bti inṭepun ṭi ptoofun. ² Bakakalëṣun ya, jibi bam-maarun abot awin na këṣ ki baka du ujuni, baṭupun baka ya. Bukal biki baṭuun pṭup *Uṭup Ulil Unuura. ³ Ukaan kë nṣë ṣal aji, wi nheparun bnuura, aten iko bti jibi iyeenkiiri du ujuni, uyuk maakan nji kak npiitu, nṭupu bnuura jibi iko itëpari, iwi Teofil i mmaganun maakan, ⁴ ihilna ime kë iko yi bajiukaniin iwo manjoonan.

Uwanjut uṭup Fakariya kë Yowan Nabattaar alun kabuka

⁵ Wal wi *Herod awoon naṣih i utaak wi Yuda, naṭenjan i Naṣibaṭi alon awo da i

bajaan bado Fakariya. Awo i pntuk pi batenan biki pşini pi Abiya. Aharul awo i pşini pi *Aaron naţen, katimul kawo Elitabet. ⁶ Bawo bukal batëb bti bañaan batool ti kadun ki Naşibaţi, banjayi bataş uţup na bgah bi Ajugun bti bnuura. ⁷ Kë başë wo baambuki, ţiki Elitabet aanhılan pbuk, kë bakak awo bukal batëb bti bañaan bandoon abi ţaf ţaf.

⁸ Unuur ulon, Fakariya awo ti pdo bţenan ti kadun ki Naşibaţi, ţiki pntukul pakaan na pdo ba. ⁹ Baţenan baji bado kambiilun katen ñaan i Naşibaţi adatu, kë ul, Fakariya adataniin ti batenan bti, pneej du *dko dyimanaan di Katoh Kaweek ki Naşibaţi, katër mnkulan*. ¹⁰ Pntuk pi bañaan batum kë paşë wo ti pñehan Naşibaţi du bdig, wal wi aktërun mnkulan.

¹¹ Ti dko mënţ kë aşë win *uwanjut ulon wi Ajugun, kë unaţ ti umban udeenu wi umeeşa utëri mnkulan. ¹² Fakariya alënk adiwşa, wi awinun wa, ¹³ kë uwanjut uşë jaka : « Fakariya, wutan kalënk! Uko wi iñehanun, utiinkana du Naşibaţi : Elitabet aharu, alun kabukaru napoţ ñiinţ, lunj iţu'a katim ki *Yowan. ¹⁴ Alun kaţiju mnlilan na mntan ; bañaan batum balun kalilandër kabuka ki nul. ¹⁵ Alun kawo ñaan naweek ti kadun ki Ajugun. Aanwo kalun kadaan

nin poot. *Uhaaş wi Naşibaţi ujunna pwo ti a du kayin ki anin. ¹⁶ Alun kakakan babak *Itrayel du Ajugun, Naşibaţi i baka. ¹⁷ Alun kado kapoş ti kadun ki Naşibaţi, na uhaaş na mnhina mi *Eli *Naţupar Naşibaţi, bapoţ bakakna batiinkar na başin baka, banwoon baanktaş Naşibaţi, bakak bawo na nşal nnuura ji bañaan banwoon batool. Alun kado pntuk pi bañaan, pabomandër bnuura pa Ajugun. »

¹⁸ Kë Fakariya aşë ji na Uwanjut: « Hum di di nji kadolun, kadoo kame kë uko waş uwo manjoonan? Dţafi, kë ahar naan akak awo naweek. » ¹⁹ Uwanjut uteema aji : « Nji dwoon *Gabriyel! Dji kanaţ ti kadun ki Naşibaţi, kalempara. Ul ayilnun, mbi nţiini na iwi, nţupu uţup ulil wi. ²⁰ Iinfiyaar uko wi nţupiin, kë uşë lun kadolana ti wal wi Naşibaţi adatu, ikak keeri namum, kabiiş bţup, te unuur wi iko mënţ yun iklunin kadolana. »

²¹ Wal mënţ, kë bañaan başë naţ ayoonk Fakariya aşë la uko unkaan kë ajon maakan hënk du *dko dyimanaan. ²² Kë wi apënu, aankak ahil pţiini na baka. Hënk di bañaan bameen kë aya ka mnwin du dko dyimanaan meet, Fakariya aţiniyaan na baka na iñen ţań, kë pdiim paankpën.

²³ Wi abaan ulemp wi awoon i pdo du *Katoh

* 1:9 Mnkulan : Manjaan mantër du dko dyimanaan kadëmanaan Naşibaţi. Mnkulan, manwo pñaak pi bbeekar pankayun.

Kaweek ki Naşibaţi, aşë kak kato hul. ²⁴ Uunjoni, kë Elitabet aharul aşë mobana kayiņ. Amen kayiņ mënţ te kli kañeen, aşë ji  i uşal : ²⁵ « Kë h nk di di Ajugun alempuņ na nji,  i wal wi adatuņ, abuuranaan mnkow  i k ş ki bañaan! »

Uwanjut u up Mariya kabuka ki Yetu

²⁶ Wi kayiņ ki Elitabet kadoluņ kli paaj, kë Naşibaţi aşë yil *Gabriyel *Uwanjut du ubeeka wi *Nataret du utaak wi *Galilay ²⁷ du neegani anwoon aamme  iint, i  iint alon anwoon Yotef, i pşini pi *Dayiţ naşih, ajokuņ. Katim ki neegani aņ kawo *Mariya. ²⁸ Uwanjut uneej du kato hul aşë ji na a : « Dwulu mboş, iwi i Naşibaţi awuluņ bnuura bi nul atuman. Ajugun awo na iwi. » ²⁹ Wi Mariya atiinkuņ u up waņ aşë  oņar maakan, awo  i pşal, aji : « Pwul mboş pi pawo phon ba? » ³⁰ Uwanjut kë uşë ji na a : « Mariya, wutan kal nk ; Naşibaţi awulu bnuura bi nul. ³¹ H nk, iluņ kawo na kayiņ, kabuk napo   iint ; luņi i u'a katim ki Yetu. ³² Aluņ kawo naweek. Baluņ kado kadu'a Abuk Naşibaţi *And muņ Maakan. Naşibaţi Ajugun, aluņ ka oorana  i pşih pi *Dayiţ ateem. ³³ Ul akluņ ka ijan pşini pi *Yakob bti, te mndani. Pşih pi nul paankluņ kaba. » ³⁴ K  Mariya aşë ji na uwanjut: « Hum di di uko

m nt wuņ ukhilanuņ kaluņ kadolana, wi nwoon m ndobi me biint? » ³⁵ Uwanjut uteema aji : « *Uhaaş wi Naşibaţi uluņ kahela  i iwi, Naşibaţi And muņ Maakan aşë guru na mnhina mnweek mi nul ji blifi. Ukaan kë napo  nayimanaan ankluņ kabuka akdu'ana Abuk Naşibaţi! ³⁶ Tenan, Elitabet, i nayi uņ, andoon awo na af awo kak na kayiņ ki napo   iint. Ul i bajakuņ aanhil pbuk† awo  i kli paaj, ³⁷  iki Naşibaţi aambiişna biişna nin ukoolan. » ³⁸  i dko m nt, kë Mariya aşë teem aji : « Nji, dwo nalempar Ajugun, uko m nt uwoon jibi ijakuņ! » Wi wi uwanjut wuņ uyaan, aduka.

Mariya aya pwin Elitabet ayi ul

³⁹  i  nuur m nt  uņ, kë *Mariya aşë bomand r ataran pya du ubeeka uluņ unwoon du inkuņ du Yuda. ⁴⁰ Aya aban, aneej du uko Takariya, aşë wul Elitabet mboş. ⁴¹  i dko m nt, wi Elitabet atiinkuņ pwul mboş pi Mariya, kë napo  aşë şin ar du kayiņul meet, kë *Uhaaş wi Naşibaţi uşë  um  i Elitabet, ⁴² wi wi aşaan ado pdiim pweek, aji : « Naşibaţi awulu bnuura apelan baat bti, abot awul napo  i iwoonaanuņ  i kayiņ bnuura bweek! ⁴³ Nji dbaa wo wo in ba, kë anin Ajugun adoo poş aban du nji? ⁴⁴ Wi ntiinkaan  iink pwul mboş pi nu, kë napo  aşë lilan, aşin ar  i kayiņ naan meet,

† 1:36 Awo nar k m.

45 Ñaaŋ anfiyaaruŋ aji uko wi
Ajugun aɕupun ulun kadolana
anuurandëni! »

*Mariya ayeeh mnlilan mi
nul*

46 Kë *Mariya ašë teema aji :
« Uhaaş wi naan udëman Aju-
gun,

47 kë uşal wi naan uwo
ti mnlilan wi Naşibaŋi
abuurananaanun,

48 ŋiki aŋo aten nji
nalemparul nan-
dayanaan.

Hënkun iwunun yi ŋwal bti ido
kadu'ën ñaaŋ nanuu-
randënaan,

49 ŋiki Naşibaŋi anhiniin
iko bti, ado pa nji iko
inuura iweek maakan
:

katim ki nul kayimani!

50 Mñaga mi nul manwo ti
bañaan biki iwunun bti
bankdëmanulun.

51 Atar kañen adiiman mn-
hina mi nul
agar bandëmanun ikow
yi baka.

52 Awalana başih ti pşih pi
baka,
ašë deen banwalanun
ikow yi baka.

53 Awul banwoon ti kanuma
iko inuura, atuman
ašë dook bayok, kë bakak
iñen ijin.

54-55 Aŋenk bañaan biki *Itrayel
balemparul,
ji kahoŋ ki abiin ado
başinun,

aleş ti mñaga mi nul,
*Abraham na pntaali pi
nul, te mnŋo. »

56 Mariya aŋo na Elitabet
uko ji kli kwajanŋ, abaa
wugşa, aŋiŋ katohul.

*Kabuka ki Yowan
nabattaar*

57 Wi unuur wi Elitabet
awoon i kabuk ubanun, aŋi
napoŋ ñiin. 58 Bakiñul na
bayiñul, batiink kë Naşibaŋi
ayuuja mnñaga, ašë wo ti
mnlilan na a. 59 Unuur uŋenk
bakren, babi pwalan napoŋ
*katëmp, kašë kaŋu'a katim ki
aşin : Fakariya. 60 Kë anin ašë
pok, aji : « Naŋu'ana katim ki
*Yowan » 61 Kë bašë teema aji

: « Nin alon ti bayiñu aanwo
wo katim ki Yowan. » 62 Kë
bašë du aşin, ahepara na
iñen katim ki aŋalun baŋu
abukul. 63 Fakariya ado kë
batemana iko ipiiti, ašë piit
aji : « Awo katim ki Yowan.

» Bañaan kë bašë ñoŋar
bti. 64 Ti dko mënŋ mntum
manhaabşa na a, pndemënt
kë pafënşaa, kë ašë jun pñiini,
abeeb Naşibaŋi. 65 Bakiñul bti
balënk, abot aŋoŋar. Kë iko
inŋepun yun imeeŋana, aniink
utaak unwoon du inkun du
*Yuda bti. 66 Bañaan bti
bahank iko yi batiinkun du
ŋhaaş, ašë ji : « we wi napoŋ
i aklun kawo? » Mnhina
mi Ajugun manwo na a na
manjoonan.

*Fakariya ayeeh mnlilan mi
nul*

67 Kë *Uhaaş wi Naşibaŋi
uşë bi, aneej atum ti Fakariya
aşin napoŋ, kë awo ti pŋup ji
*baŋupar Naşibaŋi aji :

68 « Najoh ndëman Ajugun,
Naşibaŋi i *Itrayel

- tiki abi ti nja, pbuuran
 bañaan biki nul.
 69 Anañan pa un, ti biki pşini pi
 *Dayiñ nalemparul
 Nabuuran i phina
 pweek,
 70 Jibi abiiñ aţup ti mntum mi
 baţuparul bayimanaan
 bajon.
 71 Aji ankmbiiñ, aluñ kabuu-
 ranun ti başooradun,
 aluñ kapënanun ti iñen yi
 bampokuñ un bti.
 72 Hënk, Naşibaţi adiiman
 mnñaga mi nul ti
 bateemun
 aşe leş kahoñ kayi-
 manaan ki adoluñ.
 73 Abi hoñ *Abraham aşinun
 amehna,
 74 aji, atehun, kapënan ti iñen
 yi başooradun,
 abot ado kë ñhil adëmana
 na mntëñ,
 75 ñhilna ñwo bajinţ na batool
 ti këş ki Naşibaţi,
 ñnuur bti ñi ubida wi nun.
 76 Kë, iwi, napoţ i naan,
 iluñ kadu'ana naţupar
 *Andëmuñ Maakan,
 Naşibaţi
 iluñ kado kapoş ti kadun
 ki Ajugun, kabomana
 bgah,
 77 kaţupna pntaali pi nul, kë
 aluñ kabuuran baka,
 wi akbiin kapënan baka ti
 ipekadu yi baka.
 78 Naşibaţi atum na mnñaga,
 ukaan kë
 aklun kado kafiiñun na
 bjeehi banwoonuñ
 baţi,
 bannaamuñ na bi unuur
 unkmayun,

- 79 kajeehanaan banwoon ti
 bdëm
 na ti ulimëñ wi pkeţ,
 kaţijun ti bgah bi mnjeeh. »
 80 Kë napoţ, ul, aşe dëma
 dëm na uleef na uhaaş. Awo
 du dko di *pndiiş te unuur wi
 aluñiiñ anaţa, abi awinana ti
 bañaan biki Itrayel.

2

Kabuka ki Yetu

- 1 Naşih najeenkal anwoon
 *Tetar Aguttu ado wal mënñan
 aji bapiitan bañaan bti.
 2 Ppiitan itim pañ, panwoon
 pteek, padolana ti wal wi
 Kiriniyut awoon nantuña i
 utaak wi Firi.
 3 Bañaan bti baya ppiitan,
 andoli du ubeeka wi bateem.
 4 Kë *Yotef ul kak anañaana
 ubeeka wi *Nataret ti utaak
 wi *Galilay pya utaak wi
 Yuda, du Betleyem, ubeeka
 wi *Dayiñ, tiki awo i pşini pi
 nul. 5 Aya pa ppiitan da, ul
 na *Mariya, poonu i ajokuñ,
 anwoyi na kayiñ.
 6 Wi bawoon ti Betleyem,
 kë wal wi Mariya awoon i
 kabuk, kë uşë ban. 7 Kë
 abuk napoţ ñiint, bajeenul.
 Abootana na ilaañ, apiintana
 ti kambëñan, tiki baantënkber
 aka dko dpiint du meet di
 bayaanţ.
*Uwanjut upën awinana ti
 kadun ki bayafan
 (Maci 2.1-15)*
 8 Ti utaak mënţ wuñ,
 bayafan baloñ baji bafër
 du nteeh kayeñ itani yi
 baka. 9 *Uwanjut uloñ wi
 Ajugun upën awinana ti
 kadun ki baka, kë mndëm

mi Naşibaŋi manşë jeehan baka, kē balēnk maakan.
 10 Kē uwanjut uşë ji na baka : « Nawutan kalēnk, dbi pŋupan uŋup unklun kaŋij mnlilan mweek ŋi baŋaaŋ bti : 11 *Nabuuran Baŋaaŋ abuka ŋi utejan wi nŋa wi pa an, du ubeeka wi *Dayiŋ naşih : ul awoon *Krittu Ajugun. 12 Kē hēnk di di nakyaan kayikrēnaan napoŋ mēnt; naŋēnk babooŋana na ilaaŋ, bapiiŋŋana ŋi kambējan. »

13 ŋi dko mēnt, kē pntuk pweek pi ŋwanjut ŋi baŋi paşë wuj, anaakiir na uteek, aşë beeb Naşibaŋi aji :

14 « Naşibaŋi adēm du baŋi duuŋ,
 mnjeeh mi nul manwala
 ŋi mboş
 pa baŋaaŋ biki aŋaluŋ! »

Bayafan baya Betleyem

15 Wi ŋwanjut ŋakakuŋ baŋi, aduk baka, kē bayafan başë ŋēlşēr aji : « Nawulēn ŋya te Betleyem, ŋya ŋwin uko unwoon, wi Ajugun adoluŋ kē ŋmee. »

16 Hēnk di di bataranuŋ aya, baŋēnk Mariya, na Yotef, na napoŋ aambaan abuka buka, kē apiiŋŋ ŋi kambējan. 17 Wi bawinuluŋ, aşë kakalēş uko wi *uwanjut uŋupuŋ baka ŋi napoŋ mēnt. 18 Baŋaaŋ bti bantiinkuŋ bayafan, baŋoŋar ŋi uko wi baŋupuŋ. 19 Kē Mariya, anin Yetu, ahank bnuura iko inŋēpuŋ bti ŋi kaŋēbul, aşë şalŋŋēn ya. 20 Bayafan bawuŋşa wal mēnt

akak, aşë dēman Naşibaŋi, abot abeeba ŋi iko bti yi batiinkuŋ akuŋ awin. Iko mēnt yuŋ iŋŋē jibi uwanjut ujakuŋ na baka.

Bawalan Yetu katēmp

21 ŋi unuur uŋēnk bakreŋ, wal wi pwala *katēmp pi napoŋ ubani. Kē baŋu'a katim ki Yetu, jibi *uwanjut uŋupuŋ Mariya, wi awoon aandobi wo na kayiŋ.

Baŋij Yetu aya adiiman du Katoh Kaweek ki Naşibaŋi

22 Nnuur ŋabani ŋi *Yotef na *Mariya bawoon biki kabaaŋēş baŋow jibi *Bgah bi Moyit bajakuŋ. Baŋij Yetu du ubeeka wi Yerutalem, kaya kadiimana Ajugun. 23 Bado haŋ ŋiki upiit ŋi ulibra wi Bgah bi Ajugun, aji : « *Bajeen ŋiiniŋ awo kafah ki Ajugun.* »^{*} 24 Bawo i kado kak bafiŋar Ajugun ŋrikaŋe ŋtēb, ukaş na waaŋ kēme ŋbalab ŋtēb ŋanhojuŋ, jibi Bgah bi Ajugun bajakuŋ^{*}.

Fimeyoŋ abeeb Naşibaŋi wi awinunŋ Yetu

25 Kē ŋiiniŋ alon aşë wo wal mēnt du Yerutalem, anwoon katim ki Fimeyoŋ. Awo ŋaaŋ anwoon natool ŋi kēş ki Naşibaŋi abot adēmana bnuura. « Awo wo ŋi pyoonk wal wi Naşibaŋi akwentuŋ mnkuul mi *Itrayel. » Kē *Uhaaş wi Naşibaŋi uşë wo ŋi a. 26 Uhaaş wi Naşibaŋi ubi ŋupa kē aankkeŋ, bē aanwin Krittu, i Ajugun ayiluŋ. 27 Uhaaş wi Naşibaŋi uŋija te du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi. Kē wi

^{*} 2:23 Ppēn 13.2,12,15. ^{*} 2:24 Bgah 12.8.

bajug Yetu batijulun da, pya kado uko wi *Bgah bi Moyit bajakun, ²⁸ Timeyon ayeenka ti iñen, abeeb Naşibaţi, aşe ji :

²⁹ « Ajugun, kahon ki nu kadolanaa,

hënkun ihilan kawutan nalemparu,

aya na mnjeeh,

³⁰ tiki dwın na kës ki naan mbuur manwoonun du iwi,

³¹ mi ibomanun ti kës ki umundu bti.

³² Dwın bjeehi bankdoliin imeetana

ti banwoon baanwo *bayuday

kabot kawo pdëm pi İtrayel pntaali pi nu. »

Timeyon aţup uko unklun kabi

³³ Aşın Yetu na anin bañonari jibi batiinkun Timeyon kë aktiiniyaan uko wi nul. ³⁴ Kë Timeyon aşe ñehan Naşibaţi bnuura pa baka, abaa ji na *Mariya anin Yetu :

« Tenan, Naşibaţi adaturun napoţ i, ul aktijun pjot na pnaţa pi bañaan batum ti *İtrayel. Alun kado kadi-

iman mnhina mi Naşibaţi, bañaan balun kado kalaţa. ³⁵ Hënk, nşal nammeniin ti nhaaş ni bañaan batum, nalu kameetana. Kë iwi Mariya, pjootan palun kalunanu kaţëb ji kakej. »

Aana aţup uko unkmbiin

³⁶ Uka ñaat alon *Naţupar Naşibaţi i katim ki Aana, awo abuk Fanuwel, i pşini pi Ater. Adobi wo wo ñaat naweek, aniima nşubal paaj na ulon

³⁷ aşe duka nayoţ. Aana mënţ aka nşubal iñeen bakren na nbaakër. Aanji low *Katoh Kaweek ki Naşibaţi, kaşe bi duka duka ti plempara, ti pyiman na pñehan. ³⁸ Aban da wal mënţ aşe wo ti pbeeb Naşibaţi abot aţiiniyaan uko wi napoţ, bañaan bti bankyoonkun mbuur mi Yerutalem.

Pkak Nataret du utaak wi Galilay

³⁹ Wi *Yotef na *Mariya babaan pdo iko bti jibi Bgah bi Ajugun bajakun, bawugşa akak utaak wi *Galilay, du Nataret, ubeeka wi baka. ⁴⁰ Napoţ adëm na uforta, na uşal untuņa, kë bnuura bi Naşibaţi babot awo na a.

Yetu aţo na bajukan Bgah du Katoh Kaweek ki Naşibaţi

⁴¹ Na nşubal, bajug Yetu baji baya *Ufettu wi Mnjeeh du Yerutalem. ⁴² Kë wal wi Yetu adolun nşubal iñeen na nţëb, kë başe tija, ji udolade wi baka. ⁴³ Wi ufettu uţëpun, bawugşa akak, kë Yetu napoţ aşe duka Yerutalem, kë bajugul baamme. ⁴⁴ Banuur aji Yetu awo ti pntuk pi bañaan bankyaanţun na baka, bapoş ado unuur upëb abaa naţa pla'a, ahepar na bayiţ baka, na biki bameerun. ⁴⁵ Wi bawoon baanwina, aşe wugşa pla'a te Yerutalem. ⁴⁶ Ti unuur uwajanţen, batënka du

*Katoh Kaweek ki Naşibaţi, kë aţo ti ptoof pi *bajukan Bgah bi Moyit, atiink baka, abot ahepar baka iko ilon. ⁴⁷ Bañaan bti banktiinkulun bañonar ti mntit mi nul,

na jibi akteemuŋ bajukan baweeek. ⁴⁸ Wi bajugul bawinuluŋ, bakak aňoŋar maakan. Kē anin ašē ji na a : « Abuk naan, ibaa dolun do we hēnk ba? Tenan! Nji na šaaš ŋhaajala maakan awo ŋi pla'u. »

⁴⁹ Kē Yetu ašē teem aji : « We ukaaŋ kē nakla'ēn ba? Naamme kē dwo i kawo ŋi ka-toh ki Paapa i? »

⁵⁰ Kē bajugul bašē paam uŋup mēnt.

Yetu atiink bajugul

⁵¹ Wi wi Yetu ašaaŋ awuŋša akak *Nataret na bajugul, aji tiink baka. Kē anin ahank ŋi kaŋēb ki nul iko bti yi atiinkuŋ abot awin. ⁵² Yetu kē ašē dēm, na ušal, na uleef. Kē Našibaŋi na baňaaŋ bti babot alilandēra.

3

Našibaŋi ayil Yowan Nabattaar
(Maci 3.1-6; Markut 1.2-6; natanan ŋi Yowan 1.19-23)

¹ Uwo ŋi wal wi Tiber *Fetar awoon ŋi ušubal uŋēnk ŋšubal iňeen na kaňeen wi awoon naših najeenkal*, kē Pont-*Pilata awo nantuŋa i utaak wi Yuda, kē *Herod awo nantuŋa i utaak wi *Galilay, Filip naweeek Herod kē awo nantuŋa i ŋtaak ŋi Iture na Trakonitid, kē Liŋaniyat awo nantuŋa i utaak wi Abilen, ² ŋi wal wi Anaŋ na Kayif bawoon *baŋeŋan baweeek biki Našibaŋi. ŋi ušubal mēnt

*Yowan abuk Fakariya awo du *pndiiš, kē Našibaŋi ašē ŋiini na a, awula uŋup wi nul. ³ Wi wi ašaaŋ ajun pňaaŋ ŋi utaak bti unňoŋuŋ bdēk bi Yordan, aji na baňaaŋ: « Nawutan pjuban, naŋēlēš ŋbida, nado *batitmu, Našibaŋi ašē pēnanan ipekadu. » ⁴ Kē hēnk di uko wi *Itayi *Naŋupar Našibaŋi apiitun ŋi Ulibra wi Našibaŋi udolaniin, apiit aji :

« *Pdiim ploŋ pahuuran du pndiiš aji:*

«*Nabomaan bgah bi Ajugun akluŋ kaŋēpna, nadolana ilēl itool!*

⁵ *Injiir iluŋ kafukana, inkuŋ iweek na impoŋi ifom kaliŋran na igah.*

Igah inŋotun ikak itool.

Igah inšēkrētiin ikak idaan.

⁶ *Hēnk, baňaaŋ bti baluŋ kawin jibi Našibaŋi abuuranun un.»* »*

Uko wi pdo, kawutna pjuban
(Maci 3.7-10)

⁷ *Yowan aji ji na pntuk pweek pi baňaaŋ panjaan pabi ŋi a pyeenk *batitmu : « An, nawo pntuni pi ŋnfunan! In ahoopaŋanaŋ aji naŋi udeeb wi Našibaŋi unkmbiin ba? ⁸ Nadolan keeri iko inkyuun ŋi kē nawut pjuban abot aŋēlēš ŋbida ; nawutan kašal kaji : “Nwo biki pšini pi Abraham!” Dŋupan : Našibaŋi ahilan kakakan mnlak mi bubuk *Abraham. ⁹ Ptibi padobi

* **3:1** Naših najeenkal awo naših i Rom na i ŋtaak ŋi baromeŋ batehuŋ. Aji ŋu nantuŋa ŋi utaak undoli wi batehuŋ. ☆ **3:6** Itayi 40.3-5.

bëkan bëkan ti mnko uʔeeh, bko banwoon baankbuk mnko mnuura bafal kafël du bdoo. »

¹⁰ Pntuk pi bañaan pahepara aji : « Kë nbaa do do hum ba? » ¹¹ Kë aʔeem baka aji : « Ankaan imiŝa itëb, apënan kalon kaʔen anwaanun. Ankaan uko ude, afaaŝiir na anwaanun ! »

¹² *Bakobraar daaŝa balon babi kak pdolan batitmu, aŝë hepara aji : « Najukan, we wi nwoon kado? » ¹³ Kë aji na baka : « Nakhepar kapelan wi baʔu'anaŋ pyeenk. » ¹⁴ Bangoli bahepara kak, aji : « Kë un, we wi nwoon kado? » Kë aʔeem baka aji : « Nawutan kateh nin ñaan alon itaka na uyoh, këme ti nʔilan, naliŋan ti baluk bi nan. »

Yowan aʔiiniyaan ñaan anklun kabi

(Maci 3.11-12; Maci 1.7-8; natenan ti Yowan 1.24-28)

¹⁵ Jibi bañaan bti bakyoonkun uko unwoon wi pbi aŝë ŝal aji : « Wom *Yowan awoon *Krittu? » ¹⁶ Kë Yowan aŝë tiini na baka bti aji : « Nji, dji kabattaaran na meel. Kë, anŝaan alun kabi aŝë dëm apëlën maakan, mëndoo ñoom ñoom kaŋup pʔënëŝa iŝapaat. Ul aklun kabattaaran na *Uhaaŝ wi Naŝibaʔi na bdoo. ¹⁷ Awo na kajeʔ ti iñen, aweey kapaʔeŝ ptiij na plëfar. Aya katoor ptiij ti pnkuti, kaŝë kafël plëfar du bdoo banwoon baankjëmŝa. » ¹⁸ Yowan akak ajukan pntuk pi bañaan iko itum, ameeʔanaan baka *Uʔup Ulil Unuura.

Bawat Yowan Nabattaar ukalabuŝ

¹⁹ *Herod nantuŋa ajei Herodiyana ñaaʔ i naweekul akak ado iko iwuʔaan itum ilon kak, ukaan kë *Yowan aŋoman na a. ²⁰ Kë Herod, abaa beeh beeh ado kak buʔaan blon: Awat Yowan ukalabuŝ!

Batitmu bi Yetu
(Maci 3.13-17; Markut 1.9-11)

²¹ Wi bañaan bti bakdolanun *batitmu, Yetu kak ado batitmu. Wi awoon ti pñehan Naŝibaʔi, kë baʔi baŝë haabëŝa. ²² Wi wi *Uhaaŝ wi Naŝibaʔi uŝaan awala ti a, awo wo ji ubalab ufaatal. Kë pdiim plon paŝë pënna baʔi, aji : « Iwi, iwoon Abuk naan, dŋalu maakan, dmaganu. »

Pŝini pi Yetu
(Maci 1.1-17)

²³ Yetu aka uko ji nŝubal iñeen nwananʔ wi ajunun pjukan bañaan. Ti uŝal wi bañaan bti, Yetu awo abuk Yotef, i Heli, ²⁴ i Mattat, i Lewi, i Melki, i Yanayi, i Yotef, ²⁵ i Matatiya, i Amot, i Nahum, i Hetli, i Nagayi, ²⁶ i Maat, i Matatiya, i Femeyin, i Yotek, i Yoda, ²⁷ i Yowanan, i Reta, i Ferubabel, i Falatiyel, i Neri, ²⁸ i Melki, i Adi, i Kotam, i Elmadam, i Er, ²⁹ i Yetu, i Eliyeter, i Yorim, i Mattat, i Lewi, ³⁰ i Fimeyon, i Yuda, i Yotef, i Yonam, i Eliyakim, ³¹ i Meleya, i Mena, i Matata, i Natan, i Dayiʔ, ³² i Yete, i Yobed, i Boot, i Fala, i Naaton, ³³ i Aminadab, i Admin, i Arni, i Hetrom, i Peret, i Yuda,

³⁴ i Yakob, i Itaak, i Abraham, i Terah, i Nahor, ³⁵ i Ferug, i Ragawu, i Falek, i Eber, i Fala, ³⁶ i Kayinam, i Arfaktad, i Fem, i Nowe, i Lamek, ³⁷ i Metutela, i Henok, i Yaret, i Malalalel, i Kayinam, ³⁸ i Enot, i Fet, i Adam, i Naşibaţi.

4

Untaayi Uweek udo na pguur Yetu du pndiiş

(Maci 4.1-11; Markut 1.12-13)

¹ Wi Yetu antumuŋ na *Uhaaş wi Naşibaţi awoonuŋ bdék bi Yordan, kë Uhaaş wi Naşibaţi uşë ñooŋa du *pndiiş. ² Ţi ŋnuur iñeen ŋbaakër ŋi adoluŋ da, Untaayi Uweek udo na pguura ado buŋaan. Ŋnuur mënŋ bti aandee, ukaaŋ kë ubon ukde'a wi ŋaŋepuŋ. ³ Kë Untaayi Uweek uşë ji na a : « Woli iwo Abuk Naşibaţi, kji na plaak pi pakak kapoom. »

⁴ Kë Yetu aşë teem wa aji : « Upiitana aji : “Mënŋ uko ude ŋaŋ umëbanuŋ ubida wi ñaaŋ.” »

⁵ Untaayi kë ukak apayana bko duuŋ aşë diimana byaaş blookan ŋtaak bti ŋi umundu, ⁶ aşë jaka : « Dwulu pşih na pyok pi ŋtaak ŋi bti, ŋiki bawulën waŋ mënŋan, kë nhinan kaŋen ya ñaaŋ i nŋaluŋ. ⁷ Woli inuŋ ŋi kadun naan, adëmanaan, kka iko mënŋ yi bti. » ⁸ Kë Yetu akak ateema aji : « Upiitana aji : “Aju-gun, Naşibaţi i nu ŋaŋ i i iwoon

kadëman, kë ul ŋaŋ i i iwoon kado kalempar.” »

⁹ Kë Untaayi Uweek ukak aŋooŋa Yerutalem, apayana ŋi bŋuk bi *Katoh Kaweek ki Naşibaţi duuŋ, aşë ji na a : « Woli iwo Abuk Naşibaţi, klut kajot. ¹⁰ Kë hënk di di upiitun ŋi Ulibra wi Naşibaţi aji : “Aluŋ kado ŋwanjuŋ ŋi nul ŋado kayeru.” ¹¹ Ukak apiitana aji : “Naluŋ kajeju jej, kaŋi ihubta ŋi plaak ploŋ.” »

¹² Kë Yetu aşë teem wa aji : « Upiitana aji : “Tinwo kado katen me Ajugun, Naşibaţi i nu ahinan pdo uko wi ajakuŋ.” »

¹³ Wi Untaayi Uweek udoluŋ iko bti pa pguur Yetu ado buŋaan, ulowa, adun awuta.

Yetu akak du utaak wi Galilay

(Maci 4.12-17; Markut 1.14-15; natenan ŋi Yowan 4.1-3,43-46)

¹⁴ Mnhina mi *Uhaaş wi Naşibaţi manŋon Yetu, akakana *Galilay. Katim ki nul kameeŋana ŋi utaak bti. ¹⁵ Aji jukan ŋi *itoh iñehanaani yi baka, kë baŋaan bti bamagana.

¹⁶ Yetu aya *Naŋaret di akuşnaaniin, aya aneej du *katoh kañehanaani ki bayuday ŋi *unuur wi pnoorfën, jibi ajonuŋ kado. Anaŋa aya pleyiir Ulibra wi Uŋup wi Naşibaţi, ¹⁷ kë başë leyiir kafah ki *Itayi *Naŋupar Naşibaţi apiitun. Wi ahaabşuŋ wa, aşë win dko di bapiitun aji :

☆ 4:4 Pleşan 8.3. ☆ 4:8 Pleşan 6.13. ☆ 4:11 Kañaaam 91.11-12. ☆ 4:12 Pleşan 6.16.

18 « *Uhaaş wi Ajugun uwo ƚi nji
adat n aji n up bajuuk
U up Ulil Unuura.

*Ayil n nji na bakalabuş baluŋ
kawutan baka
nji na bakuul baluŋ
kawin,
mbuuran bambiinkniinŋ biki
baknooranuŋ.*

19 *Ayil n kak n up uşubal wi
Ajugun akdiimanuŋ
bnuura bi nul.* »*

20 Yetu ad t ulibra wal
m nt, awul wa nalemp
i katoh ka ehanaani, a e
 o. Ba aanŋ bti  i katoh
ka ehanaani k  ba e jabana
keş. 21 K  a e  iini na baka aji
: « N a di, u up wi ukak man-
joonan  i an nanktiinknuŋ. »

22 Banktiinkuluŋ bti bama a,
abot a on ar  i n up  nuura  i
ak upuŋ baka. Wi wi ba aanŋ
aji : « I m ntan, aanwo abuk
*Yotef i? »

23 K  Yetu a e teem aji : «
Dme bnuura k  naleşanaan
uho n unjakuŋ aji : “Iwi naku-
raar, duni ijeban uleefu”
kaku  kajak n : “Ba upun
uko wi idoluŋ du ubeeka
wi Kapernawum. Kaki ido
haŋ  i ubeeka wi nu !” »

24 Yetu abot aji na baka :
« D upan na manjoonan :
Nin alonŋ  i ba upar Naşiba i
aambaanŋ katiinkana bnuura
du mboş mi kabuka ki tul.
25 Manjoonan mii mi, d upan
wa : Ba  ba o  ba um babi
wo du *Itrayel  i wal wi
*Eli, wi uşubal udoonŋ  şubal
 wajan  na kli paaj wi uwoonŋ
uunşubi, k  ubon uweek ukak
awo  i utaak bti. 26 K  Naşiba i

a e wo aanyil Eli du  naa  alonŋ
 i baka, abaa  ep  ep ayila du
 naa  nayo  alonŋ anf tuŋ du
ubeeka wi Farepta du utaak
wi Fidoŋ.* 27 Bamaak bdoos
bakak a um  i Itrayel  i wal
wi Elite Na upar Naşiba i. K 
a e wo aanjeban nin alonŋ  i
baka. Naaman i utaak wi Firi i
i a epuŋ  ep ajeban.* »

28 Wi ba aanŋ banwoonŋ  i
katoh ka ehanaani ki bayu-
day batiinkuŋ uko wi a upuŋ
a e deeba  bti. 29 Bana a apul
pulan Yetu, ap nan bdig bi
ubeeka, a oo a te du pnkuŋ
duu , pi baniwuŋ ubeeka wi
baka, kahilna kawuuka du
u eeh. 30 K  a e  ep  i ptoof pi
baka, aya na bgahul.

*Yetu ajeban  iin  i untaayi
uneejuŋ*

(Markut 1.21-28)

31 Yetu aya wal m nt
Kapernawum, ubeeka ulonŋ
wi utaak wi *Galilay,  i
*unuur wi pnoorf n wi
bayuday, awo  i pjukan
ba aanŋ. 32 Banktiinkuluŋ
ba on ar maakan  i pjukan pi
nul,  iki n up  i nul  awo na
mnhina.

33 K   iin  alonŋ i untaayi
uneejuŋ, a e wo  i *katoh
ka ehanaani ki bayuday. Awo
 i phuuran aji : 34 « Ay, iwi
Yetu i *Nataret we wi  kaaruŋ
ba? Ibi bi p okun i? Dme
 naanŋ i iwoonŋ: Iwo  naanŋ nayi-
manaan i Naşiba i ayiluŋ. »

35 K  Yetu a e l bar na wa,
aji : « Yompaan mntum,
p nan  i  naanŋ ! » K  untaayi u e
wat  iin   i kadun ki ba aanŋ

bti, ašë pën ti a, uundola nin buṭaan blonj. ³⁶ Wal mēnt bañaanj kē bašë ñonjar fuṭ, aṭupar aji : « Uṭup wi uwo uhonj? Aji ṭiimi na nṅtaayi kado pdiim na mnhina ji naših, kē ṅaji ṅapēn! »

³⁷ Kē uko wi Yetu ušë meetana meetana pya ṭi ṅfēt ṅanṅogunj da bti.

Yetu ajeban bamaakal batum
(Maci 8.14-17; Markut 1.29-34)

³⁸ Wi Yetu apēnuṅ du *katoḥ kañehanaani ki bayuday, aya aneej du uko Timonj. Anin ahar Timonj amaak wal mēnt, kē uleef uyik na a maakan, kē bašë ñehan Yetu ado uko ulonj pa a. ³⁹ Kē ašë juṭ ṭi ñaaṭ unj, alēbar na pmaak, kē papēn ṭi a. ṭi dko mēnt kē ayootan Timonj abi naṭa naṭa ajun pwul baka iko ide.

⁴⁰ Wi utaakal ubanuṅ, bañaanj bti bankaanj bamaakal banwoonj na mmaak mntum kē baṭij baka du Yetu. Aji paf kañen ṭi andoli, abi jeb jeb. ⁴¹ Nṅtaayi kē ṅakak apēn ṭi bañaanj batum, ašë huuran aji : « Iwo Abuk Našibaṭi! » Kē Yetu ašë bēg ṅa, aandinan ṅa ṅaṭup, ṭiki ṅame kē ul awoonj *Krittu.

Yetu aya pṭup Uṭup Ulil Unuura du utaak wi Yuda
(Maci 4.23; Markut 1.35-39)

⁴² Wi unuur ujintanj jint, kē Yetu ašë pën, aya du dko dangagunj. Bañaanj batum kē bašë wo ṭi praba. Wi bawinuluṅ, baṅal pmēbana, awut kaya kaduk baka.

⁴³ Kē ašë ji na baka : « Dkak awo i kaṭup *Uṭup Ulil Unuura ṭi uko wi *Pših pi Našibaṭi du ṅbeeka ṅundu, wanj ukaanj kē Našibaṭi ayilēn. »

⁴⁴ Hēnk di ašaanj aji ṭup Uṭup Ulil Unuura ṭi *itoh iñehanaani ṭi utaak wi Yuda.

5

Baṭaš Yetu bateek
(Maci 4.18-22; Markut 1.16-20; natenan ṭi Yowan 1.35-51; 21.1-11)

¹ Unuur ulonj wi Yetu anaṭunj ṭi kabaṅ ki *bdëk bi Genetaret, kē bañaanj bašë fooya atum, ptiinkna Uṭup wi Našibaṭi. ² Wi wi ašaanj awin iṭeem itēb ṭi kabaṅ ki bdëk. Batuh bawala ṭi ya, awo ṭi pwent iridiya yi baka. ³ Blonj ṭi iṭeem mēnt bawo bi ñiint alonj i bajaanj bado Timonj. Yetu apaya ṭi ba, ašë ji na a aṭu kalow pkay, ašë ṭo ṭi bṭeem ajun pjukan pntuk pi bañaanj.

⁴ Wi aṭiiniinj aba, ašë ji na Timonj: « Johariin du dko di bdëk badiilnuṅ, našë nafel iridiya natuh. »

⁵ Kē Timonj ašë teema aji : « Nawweek, ṅtuh utejan bti, ṅēm̄mob mob nin uṭēb, kē wi iṣaanj ajakēn ndo wa, dfel iridiya. »

⁶ Bafel iridiya, amob ṅṭēb ṅantumuṅ ptum paṅ, kē iridiya idoo kak i kamar. ⁷ Wi wi baduunj batuh batēnt baka banwoonj ṭi bṭeem btēbantēn na iñen, babi pṭēnk baka. Bukunj babi aṭēnk baka, kē batuman iṭeem itēb kē ido kak yi kajiir. ⁸ Wi Timonj

anduniin Piyeer awinun uko mēnt, ajot ti ihoṭ yi Yetu aji na a : « Ajugun, lowaan ṭiki dwo ṅaaṅ nado buṭaan. »

9 Aṭiini haṅ ṭiki alēnk adiwṣa ul na batēntul, ṭi btuh bi batuhun bi. 10 *Yakob na *Yowan babuk Febede banjaṅ balemp na Fimoṅ bakak alēnk maakan kak. Kē Yetu aṣē ji na Fimoṅ: « Wutan kalēnk, hēnkun baṅaaṅ biki ikkakun katuh. »

11 Wi bakakanaaruṅ kakan iṭeem du pkay, aṣē bi duk duk iko mēnt bti, aṭaṣ Yetu.

Yetu ajeban namaak bdoo
(Maci 8.1-4; Markuṭ 1.40-45)

12 Unuur ulon wi Yetu awoon ṭi ubeeka ulon, kē ṅiint alon ammaakun bdoo aṣē wo da. Wi awinun Yetu, aṣē jot ṭi ihoṭul afēt kaara ṭi mboṣ aṅehana aji : « Ajugun, woli iṅali, ihinan kakakanaan njint* . »

13 Yetu atar kaṅen abana, aṣē ji : « Aa, dṅali, kakan ijint, »

Ṭi dko mēnt, kē pmaak pi bdoo pabi pēn pēn ṭi a. 14 Kē aṣē ji na a awut kaṭup nin alon uko unṭepun. Aṣē jaka aji : « Duni iya iwinana du naṭeṅan Naṣibaṭi ibot ifiṅar Ajugun uko wi *Moyit aṭuun pdo pa baṅow bi nu kadi-imana baṅaaṅ bti kē ijebi. »

15 Kē katim ki Yetu kaṣē meetṅana meetṅana pya. Baṅaaṅ baṭum kē bakbi ptiinka kakut kajeb ṭi mmaak mi baka.

16 Kē ul, aṣē ji ya du dko dgaag kaṅehan Naṣibaṭi.

Yetu ajeban ṅiint anṭakmun
(Maci 9.1-8; Markuṭ 2.1-12)

17 Yetu awo unuur ulon ṭi pjukan, kē *bafaritay balon na *bajukan Bgah baṣē wo ṭi bankntiinkulun. Bawoona ṅfēt bti ṅi *Galilay na Yuda, na Yerutalem. Kē mnhina mi Ajugun manṣē winana ṭi pjeban pi akjebanun baṅaaṅ.

18 Wi wi biint balon bantiji ṅiint alon anṭakmun ṭi kajiiṅ bawujun. Bado na pneejana kabēkan ṭi kadun ki Yetu, 19 aṣē wo baanhilani ṭiki baṅaaṅ baṭumi. Wi wi baṣaaṅ apaya du bṭuk bi katoh ado bhēr ṭi uṣaṅ ahilna awalan ṅiint anṭakmun na kajiiṅ ṭi ptoof pi baṅaaṅ, ṭi kadun ki Yetu. 20 Wi Yetu awinun pfiyaar pi biint bukun bafiyaaruli, aṣē ji : « ṅiintu, ipekadu yi nu ipēni. »

21 Kē Bajukan Bgah balon na bafaritay baṣē ṣal aji : « ṅiint ankkaruṅ Naṣibaṭi i awo ahon ba? In ahilanun kapēnan ṅaaṅ ipekadu bē mēnt Naṣibaṭi a ṭaṅ? »

22 Kē Yetu ammeen ṅṣal ṅi baka, aṣē ji na baka : « we ukaṅ kē ṅṣal ṅaṅ ṅawo ṭi an ba? 23 We uyojnuṅ ba : pji na ṅaaṅ: “Ipekadu yi nu ipēni” kēme “Naṭiin ipoṣ”? »

24 Natenan, nabaṅ ame kē *Abuk ṅiint aka mnhina mi ppēnan ipekadu ṭi mboṣ. »

* 5:12 Ṭi bgah bi bayuday, namaak bdoo aṭop ṭi kadun ki Naṣibaṭi.

Wi wi aſaan aji na ñiint naſakmaan : « Djaku : Naſiin, ijej kajiiñ ki nu, iſiiſ katohu! »

²⁵ Ƨi dko mēnt, kē ñiint anaſa Ƨi kadun ki bañaan, ajej kajiiñ ki apiintnuſ aſiiſ katohul aſē beeb Naſibaſi.

²⁶ Bammaaruſ iko mēnt bañoſar fuſ. Bawo Ƨi pbeeb Naſibaſi akuſ awo na palēnk aſē ji : « Nwin nſa iko iñoſarēnaan. »

Yetu adu Lewi pa awo naſaſarul

(*Maci 9.9-13; Markut 2.13-17*)

²⁷ Wi uko waſ uſēpuſ, kē Yetu apēn, aſē win ñiint alon *nakobraar daaſa. Katim ki ñiint mēnt kawo Lewi. Aſo du dko di aklempnuſ, kē Yetu aſē ji na a : « Ƨaſaan! » ²⁸ kē ñiint anaſa aduk iko bti, aſaſ Yetu.

²⁹ Wi wi aſaan adu Yetu pyoban du katohul aſē do ufettu uweek pa a. Bañaan baſum bawo Ƨi pde na baka : bakobraar daaſa, na bañaan balon kak. ³⁰ *Bafaritay na *bajukan Bgah biki baka kē baſē ſoman uko mēntan, aji na baſaſar Yetu : « Naji nade kabot kadaan na bakobraar daaſa na bado buſaan. We ukaſ ba? »

³¹ Kē Yetu aſē teem baka aji : « Mēnt bañaan banwoon bajeb banumiin nakuraar, bamaakal banumi'uluſ.

³² Mēmbi bi pdu bañaan banſaluſ aji bawo batool, dbi bi pdu bandinanuſ aji bawo

bado buſaan, bahilna bawut pjuban, baſelēſ ſbida. »

Yetu aſiiniyaan pyiman

(*Maci 9.14-17; Maci 2.18-22*)

³³ *Bafaritay kē baſē ji na Yetu : « Baſaſar *Yowan Nabattaar baji bayiman kabot kañehan Naſibaſi, kē biki nun baji bado haſ. Biki nu kē baſē ji bawo Ƨi kande, na udaan! » ³⁴ Kē Yetu aſē teem baka aji : « Ƨi unuur wi bniim, ñaan ahilan kado bayaant bambiin bniim bayiman wal wi naniim ahumuſ da i? » ³⁵ Kē wal uſē bi, wi naniim akjejaniin. Baluſ kayiman Ƨi ſnuur mēnt. »

³⁶ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Naan aanji kib kamiſa kahalu kabamna kamiſa kaſaf, woli ñaan ado haſ kamiſa kahalu kaji katoka, kē dko dambamnuſ daanji daya na kaſaf! » ³⁷ Nin ñaan alon aanji Ƨu poot phalu Ƨi ſbuuli ſſaf. Poot phalu puſ pafom ſbuuli, poot patula Ƨi mboſ, ſbuuli ſſatoka. ³⁸ Kē ñaan aſē wo kaſu poot phalu Ƨi ſbuuli ſſhalu. ³⁹ Nin ñaan alon andaanuſ poot pſaf aanji ſſal phalu. Baji baji : «Pſaf paliluſ apel.»† »

6

Yetu na unuur wi pnoorfēn

(*Maci 12.1-8; Markut 2.23-28*)

¹ Ƨi unuur ulon wi pnoorfēn wi bayuday, Yetu awo Ƨi pmuur ſſteeh ſi ſdeey, kē baſaſarul baſē wuur

† 5:39 Poot pi baktiiniyaanuſ Ƨi paji woli paſafi paba lil lil maakan.

ŋa afoñel ti iñen, adoh.
 2 *Bafaritay balonj kē bašē
 ji na baka : « we ukaan
 kē nakdo uko wi Bgah ba-
 neenanunj pdo ti *unuur wi
 pnoorfēn ba? » 3 Kē Yetu ašē
 teem baka aji : « Naanleyiir
 uko wi *Dayiṭ abiiñj ado
 i, wi ubon ukde'ulunj ul
 na batēntul? 4 Aya aneej
 du katoh ki Našibaṭi* ajej
 ipoom yi badolonj pa bṭejan
 bi Našibaṭi ade akuṭ awul
 batēntul kē badee. Ipoom yi
 baṭejan ṭañ bakaanj na pde.
 » 5 Wi wi Yetu ašaanj aji na
 baka : « *Abuk Ńiintj awoonj
 Ajug unuur wi pnoorfēn. »
 (Maci 12.9-14; Markut 3.1-
 6)

6 Ti unuur ulonj kak wi
 pnoorfēn wi bayuday, kē Yetu
 ašē ya du *katoh kañehanaani
 ajukan. Kē ñiintj alonj ašē
 wo da anṭakmi ti kañen
 kadeenu. 7 *Bajukan Bgah
 na *bafaritay balonj kē bašē
 la uko utapar Yetu, ašē tena
 bnuura, kame me ajeban ti
 *unuur wi pnoorfēn. 8 Kē
 Yetu ašē me ṅṣal ṅi baka. Aji
 na ñiintj anṭakmunj : « Naṭiin ibi
 ti kadun ki bañaanj. » Kē ñiintj
 anaṭa abi anaṭa da.

9 Kē Yetu ašē ji na baka : «
 Dheparan, we wi Bgah badi-
 nanunj ñaanj ado ti unuur wi
 pnoorfēn ba? Bnuura kēme
 buṭaan? Pbuuran ñaanj kēme
 pṭoka? » 10 Wi wi ašaanj
 aten baka bti afooyan ašē ji
 na ñiintj : « Taran kañen. »
 Kē ado hañ, kē kañen kabi

jeb jeb. 11 Kē bašē deebaṭ
 maakan alaṭar katen uko wi
 bahiini kado Yetu.

*Yetu adat banjañan iñeen na
 batēb*
 (Maci 5.1; 10.1-4; Markut
 2.23-28)

12 Yetu aya ti ṅnuur mēntan
 pñehan Našibaṭi du pnkunj,
 afēr ti pñehan.

13 Wi unuur ujintunj, kē
 ašē du baṭašarul. Adat ti
 baka bañaanj iñeen na batēb,
 aṭu katim ki *banjañan.
 14 Bawoonj: Timonj i aṭuunj
 katim ki Piyeer, Andre aṭa
 Timonj, *Yakob, *Yowan, Filip,
 Bartelemi, 15 Maci, Tooma,
 Yakob abuk Alfe, Timonj
 andu'aniinj Nagutar utaak,
 16 *Yudat i Yakob, na Yudat
 Itkariyot ambiinj adek Yetu
 kafēṭ.

Pntuk pi bañaanj pabi ti Yetu
 (Maci 4.24-25; Markut 3.7-
 11)

17 Wi wi Yetu ašaanj awala
 na baka, ašē naṭ ti dko dbad.
 Baṭašarul batum, aṭu na pntuk
 pi bañaanj banwoonunj ṅfēt
 bti ṅi *Yuda, na Yerutalem,
 na ṅbeeka ṅi Tir na Fidonj
 ṅanwoonj ti kabanj ki bdēk.
 18 Babi ptiinka kabot kajeb
 mmaak mi baka. Biki ṅntaayi
 ṅakyewlēnunj kak bajebi.
 19 Kē bañaanj bti bašē do
 na pban Yetu, ṭiki mnhina
 mlonj mampēnna ti a, ajeban
 bañaanj bti.

*Bannuurandēnunj na ban-
 wuṭanunj*
 (Maci 5.1-12)

* 6:4 Ti wal wi Dayiṭ, kaloona kajaanj kadiiman kē Našibaṭi awo da. Kul ki ki
 bajaanj bado katoh ki Našibaṭi.

20 Kë Yetu aşë kat kës aten
başaşarul aşë ji :

« Nanuurandëni an nan-
waanjuŋ,
ŋiki *Pşih pi Naşibaŋi pawo
pi nan.

21 Nanuurandëni an nan-
woon na ubon hënkunŋ,
nalun kade kayok.

Nanuurandëni, an nanwoon
ŋi ŋwooni hënkunŋ,
nalun kado kaji.

22 Nanuurandëni, woli
bañaan başooran,
adookan, akaran,
atok katim ki nan aji
nafëpaa ŋiki nafiyaar
*Abuk Ŋiintŋ.

23 Nalilaan unuur mënŋ,
nawo ŋi mntanŋ, baluk
bi nan balun kadëm
du baŋi. Kë hënk
di di bateem baka
babiinŋ ado na *başupar
Naşibaŋi.

24 Kë an bayok naşë wuŋan,
nadobi yeenk baluk bi
nan!

25 Nawuŋani, an nanyokunŋ
hënkunŋ,
nalun kawo na ubon.

Nawuŋani, an nankjiinŋ
hënkunŋ,
nalun kawo na puum
kabot kawooni.

26 Nawuŋani, woli bañaan bti
başup bnuura ŋi an!

Kë hënk di di bateem
baka babiinŋ ado na
bataaki banjakunŋ aji
bawo başupar Naşibaŋi.
»

*Pŋal başooradul
(Maci 5.39-47)*

27 « Kë nşë ŋupan, an
nankntinkunŋ: Naŋalan
başooradan, nado kado

bampokanan bnuura.

28 Nañehandëran bankfëpananŋ
Naşibaŋi awul baka bnuura,
nañehaan Naşibaŋi pa
bankŋupunŋ buŋaan ŋi an.

29 Woli ñaan akobu ŋi kajeem
kalonŋ, kdek kak kundu. Woli
ñaan atehu bayeti, wutana
ajej kak kamişa. 30 Woli ñaan
añehanu, ŋenana, woli ajej uko
wi nu, wutan kahepara wa.

31 Uko wi naŋalunŋ bañaanŋ
badolan, nadoon wa kak pa
baka.

32 « Woli naŋal banŋalananŋ
ŋañ, ubeeb uhonŋ wi wi
nakaanŋ ba? Bado buŋaan
badoo ji banŋal banŋalunŋ
baka. 33 Woli nado bnuura
bankdolananŋ bnuura ŋañ,
ubeeb uhonŋ wi wi nakaanŋ
ba? Bado buŋaan badoo ji
bado haŋ. 34 Woli naŋeetanŋ
banhilanunŋ kalukan, ubeeb
uhonŋ wi wi nakyoonkunŋ
ba? Bado buŋaan badoo ji
baŋeetanŋ kak batëntŋ baka,
kayoonk baluk banliunŋ
na wi baŋeetanunŋ. 35 Kë
naşë wo i kaŋëp ŋëp kaŋal
başooradan, nadoon kado
bnuura, kaŋeetanŋ, kawut ka-
haŋ balukan. Nalun kayeenk
baluk bweek, kaşë kawo
babuk Naşibaŋi *Andëmunŋ
Maakan. Ul, annuuriinŋ na
banwoonŋ baanji babeeba, na
banŋotunŋ. »

34 Woli naŋeetanŋ
banhilanunŋ kalukan, ubeeb
uhonŋ wi wi nakyoonkunŋ
ba? Bado buŋaan badoo ji
baŋeetanŋ kak batëntŋ baka,
kayoonk baluk banliunŋ
na wi baŋeetanunŋ. 35 Kë
naşë wo i kaŋëp ŋëp kaŋal
başooradan, nadoon kado
bnuura, kaŋeetanŋ, kawut ka-
haŋ balukan. Nalun kayeenk
baluk bweek, kaşë kawo
babuk Naşibaŋi *Andëmunŋ
Maakan. Ul, annuuriinŋ na
banwoonŋ baanji babeeba, na
banŋotunŋ. »

35 Kë
naşë wo i kaŋëp ŋëp kaŋal
başooradan, nadoon kado
bnuura, kaŋeetanŋ, kawut ka-
haŋ balukan. Nalun kayeenk
baluk bweek, kaşë kawo
babuk Naşibaŋi *Andëmunŋ
Maakan. Ul, annuuriinŋ na
banwoonŋ baanji babeeba, na
banŋotunŋ. »

36 « Nadoon kañaga
maakan, jibi Aşinan ajaanŋ
ñagi'an maakan. 37 Nawutan
katen buŋaan bi batëntanŋ,
başë balunŋ bawut pten bi

37 Nawutan
katen buŋaan bi batëntanŋ,
başë balunŋ bawut pten bi

*Nadoon kaŋen batëntan
(Maci 7.1-5)*

36 « Nadoon kañaga
maakan, jibi Aşinan ajaanŋ
ñagi'an maakan. 37 Nawutan
katen buŋaan bi batëntanŋ,
başë balunŋ bawut pten bi

nan. Nawutan kaji atēntan aduknaanaa, bašē bawo baankluḡ kaji naduknaanaa. Namiiran batēntan, bašē baluḡ bamiiran. ³⁸ Naṡenan, bašē baluḡ baṡenan. Baluḡ kawulan untumuḡ adoo apel umboḡtu wi nan, ḡdeey ḡaluḡ kaṡum kadoo katula, baluḡ kaniiban na kaniibi ki najaḡ naniibna! »

³⁹ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Hum di di nakuul ahinanuḡ kaṡoḡ nakuul atēntul ba? A-a, baya kajot bukal batēb bti ṡi bhēr. ⁴⁰ Nin najuk aloḡ aanhinan kapel najukan i nul, kē najuk anjukuḡ ame, aṡē luḡ kawo ji najukan i nul.

⁴¹ « Iba ya we ppēnan katēmal kanwoon ṡi pkēṡ pi atēntu, aṡē duk pmul panwoon ṡi pi nu? We ukaḡ ba? ⁴² Hum di di ihinanuḡ kaji na atēntu, “ayiṡ naan, biin mpēnanu katēmal ṡi pkēṡ,” aṡē wo iinwin pmul panwoon ṡi pi nu? Iwi nataaki, duni ipēnan pmul panwoon ṡi pkēṡ pi nu! Woli ipēnan pa kbaa hil kawin bnuura, kapēnan katēmal kanwoon ṡi pkēṡ pi atēntu! »

Bko na mbuk mi ba
(Maci 7.16-20)

⁴³ « Bko bjeb baanhil kabuk mnko mnwuṡaan, kē bko bmaakal baanhil pbuk mnko mnuura. ⁴⁴ Baji bayikrēnaan bko ṡi mnko mi ba. ṡNaḡ aanhinan kamar pjaak ṡi byuw, kē ṡnaḡ aanhil kak kamar mbut ṡi bṡēmpēl. »
⁴⁵ ṡNaḡ anwoon nanuura, aji jejna bnuura mēnt du

kaṡēbul, kantumi na iko inuura, anwuṡuḡ aji jejna buṡaan bi nul du kaṡēbul, kantumi na iko iwuṡaan. Aa, uko untumuḡ ṡi kaṡēb ki ṡnaḡ, ujaḡ upēna ṡuḡ mntumul.

Itoh itēb
(Maci 7.24-27)

⁴⁶ « Naji nadu'ēn kaji “Aju-gun, Ajugun,” kaṡē wo naanji nado uko wi njakuḡ. We ukaḡ ba? ⁴⁷ Woli ṡnaḡ abi ṡi ṡji, atiink uṡup wi naan, aṡaṡ wa, ddiimanan jibi anaamuḡ: ⁴⁸ Anaam ji ṡnaḡ anniwuḡ katoh. Ajip adiilēn, aṡē paf katoh ṡi mnlaak. Woli uṡubal uweek ubii, kē meel mampaari, maanji mahilan ka pṡint, ṡiki, katoh kaniw bnuura aliint. ⁴⁹ Kē anṡaḡ atiink uṡup wi naan aṡē wo aandi pdo uko wi njakuḡ, anaam na ṡnaḡ anniwuḡ katoh ṡi mboṡ aṡē wo aanjip adiilan. Woli meel mampaari, katoh kajot ṡi dko mēnt, katoka bti. »

7

Pfiyaar pi naweek i bangoli iñeen week
(Maci 8.5-13; natenan ṡi Yowan 4.46-54)

¹ Wi Yetu aṡiiniḡ na baṡaḡ banktiinkuluḡ aba, aṡē neej ṡi ubeeka wi Kapernawum.
² Naweek aloḡ i bangoli iñeen-week awo da, aka nalemparul aloḡ, i aḡaluḡ maakan kē amaaki adoo ṡnogān pkeṡ. ³ Wi atiinkuḡ kē bakṡiiniyaan uko wi Yetu, kē aṡē yil bantohi *bayuday baloḡ du a, bakooṡa abi ajeban nalemparul. ⁴ Wi

babiin̄ ṭi Yetu, ašë kooṭa bnuura aji na a : « N̄iint̄ i awo i iṭënka, ⁵ ṭiki aṅal pntaali pi nun. Ul aniwuṅ un *katoḥ kañehanaani. »

⁶ Kë Yetu agakandër na baka, wi bakyaan̄ pñog katoḥ kë naweek i bangoli ašë yil banohul baloṅ baya baji na a : « Ajugun, kṭo kanooran uleefu, dpoṭ ibi ineej ṭi katoḥ naan. ⁷ Uko waṅ ukaan̄ kë mēññoom abi te du iwi ; iṣale ṭup uṭup uloolan ṭañ nalempar naan abi jeb jeb. ⁸ Nji kak dka anṣihnuṅ abot awo na bangoli biki nṣihuṅ, woli dji na aloṅ ṭi baka : “Yaani,” aya, undu “Biini,” abi, nalempar naan “Dolan uko wi,” Ado wa. » ⁹ Wi Yetu atiinkuṅ uṭup waṅ ašë maṭ naweek i bangoli maakan, awugṣa wal mēnt̄ aten bañaan̄ baṭum bankṭaṣuluṅ ašë ji na baka : « Dṭupan, ṭi *Itrayel bti, mēmbaan̄ kawina pfiyaar panliṅi na pi. »

¹⁰ Wi bayili bakakuṅ katoḥ, baṭënk nalempar nangoli naweek kë ajebi.

Yetu anaṭan nduba aloṅ ṭi pkeṭ du ubeeka wi Nayin

¹¹ Wi uko waṅ uṭëpuṅ, kë Yetu ašë tool pya ubeeka uloṅ wi bajaan̄ bado Nayin, baṭaṣarul na bañaan̄ baṭum kë bakyaan̄ na a. ¹² Wi Yetu akneejanuṅ ubeeka, ayit na umoy wi nduba aloṅ i ñaaṭ nayoṭ aloṅ akahan̄ ṭañ. Pntuk pweek pi bañaan̄ pañoṭana. ¹³ Wi Yetu Ajugun awinuṅ ñaaṭ uṅ ašë ñagi'a aji na a : « Yompan. » ¹⁴ Aya aban

kajiiñ ki bapafuṅ puum, bamëbanuṅ ka kë banaṭi ; kë ašë ji : « Ndub, iwi i nji kaṭiiniyaanuṅ, naṭiin! » ¹⁵ Nduba ankeṭuṅ kë ahet aṭo ašë jun pṭup na bañaan̄. Kë Yetu akakana anin. ¹⁶ Bañaan̄ bti balënk adiwṣa, abot adëman Naṣibaṭi aji : «*Naṭupar Naṣibaṭi naweek apën ṭi ptoofun kë Naṣibaṭi abot awuli pntaali pi nul. » ¹⁷ Uko wi Yetu waṅ umeṭana ṭi *Yuda bti na ṅtaak ṅanfooyuṅ wa.

Yetu ateem bayili biki Yowan Nabattaar (Maci 11.2-19)

¹⁸ Baṭaṣar *Yowan Nabattaar baya akakalëṣa iko mēnt̄ bti, kë ašë du baṭaṣarul batëb ¹⁹ ayil baka du Ajugun baya bahepara : « Iwoon̄ anwoon̄ i pbi, këme ṅwo biki kayoonk aloṅ kak? » ²⁰ Wi biint̄ mēnt̄an babanuṅ ṭi Yetu ašë ji na a : « Yowan Nabattaar ayilun ṭi iwi, ṅheparu me iwoon̄ anwoon̄ i pbi, këme ṅwo biki kayoonk aloṅ kak? »

²¹ Wal mēnt̄ Yetu ajeban bañaan̄ baṭum bammaakuṅ, apënan bañaan̄ baṭum ṅntaayi abot ado bakuul kë bakwin. ²² Kë Yetu ašë teem bayili aji : « Nayaan nakakalëṣ Yowan uko wi nakwinuṅ akuṭ atiink hënk : bakuul bakak awin, banṭakmuṅ bapoṣ, bammaakuṅ bdoo bajebi kë bandënëmuṅ baktiink, bankeṭuṅ banaṭa ṭi pkeṭ, *Uṭup Ulil Unuura utiinkana ṭi bawaan̄. ²³ Anwoon̄ aampok pfiyaarën anuurandëni. »

24 Wi bañaan biki Yowan ayilun bayaan, kë Yetu aşë wo ti ptiiniyaan uko wi Yowan na bañaan batum bukun aji : « we wi wi nayaan pten du *pndiiş ba? Bmaaj bi uyook ukşinţun ba i? A-a. 25 Kë we wi wi naşaan aya pten ba? Niiñţ aññëgiin a i? Bankaan iko inuura abot ade umundu bawo du itoh yi başih. 26 Kë we wi nayaan pten ba? *Naţupar Naşibaţi a i? Nafañi, kë nşë ţupan, nawin ampelun Naţupar Naşibaţi. 27 Uli i upiitun aji :

“Naşibaţi aji : Tenan, dyil nalempar naan şi kadunu, abomanu bgah.” »*

28 « Dţupan : Ţi bañaan bambukiin şi kayin ki baat, nin alon aampel pel Yowan ; kë ñaan anwoonun nam-poţi du *Pşih pi Naşibaţi aşë pela. » 29 Bañaan bti adoo ţu na *bakobraar daaşa banktiinkulun badinan kë Naşibaţi awo natool wi badolun *batitmu bi Yowan. 30 *Bafaritay na *bajukan Bgah kë başë pok uko wi Naşibaţi analun pa baka, bapok Yowan *abattaar baka.

31 Yetu akak aji na baka : « We wi wi mbaan anaamnţen na bañaan biki kawuun ki nţa ki? Banaam na we? 32 Bawo ji bapoţ banţoon du ufeeru, aşë ţelşer aji :

“Nţeeni,
kë naankii!
Nyeeh iyeeh yi pjooţan
kë naanwoonii!”

33 « Aa, Yowan Nabattaar abi, aankde pde, aankdaan poot, kë naji : “Awo na untaayi!” 34 *Abuk Niiñţ kë abii, ade abot adaan poot, kë naji : “Awo nafeer, nakuj, awo nanoh bakobraar daaşa na bado buţaan!” 35 Kë banktaşun uţup unţuņa wi Naşibaţi başë yikrën kë uwo utool. »

Yetu apënan ipekadu yi ñaaţ nado buţaan

(Maci 26.6-13; Markut 14.3-9; natenan şi Yowan 12.1-8)

36 Unuur ulon, *nafaritay alon adu Yetu pyoban ; kë aya aneej du katoh ki nul aţo şi umeeş. 37 Naaţ alon kë aşë wo şi ubeeka mënţ, anwoon nado buţaan. Wi ameej kë Yetu abi pyoban du uko nafaritay aşë ţij ukëra ujun ulil pţëkëñ şi pţukar pm-poţi pi babomanun na ufuuş ufaatal. 38 Abi aţo şi kafet ki Yetu, şi ihoţul*, awooni, aňowana ihoţ na mnkuul abot awent ya na uwel wi nul, about ihoţ yi Yetu aşë kër ukëra ujun ulil pţëkëñ şi ya. 39 Wi nafaritay anduun Yetu pyoban awinun uko waş aşë ji şi uşal : « Woli ñiiñţ i awo lah *Naţupar Naşibaţi na man-joonan, ame in awoon ñaaţ ankbanulun hënk, na uko wi awoon: naţuunk! » 40 Kë Yetu aşë ţiini wal mënţ na nafaritay aji na a : « Fimon, dka uko ulon wi njalun kaţupu » kë ateema aji na a : « Naweeķ ţupan. »

* 7:27 Malaki 3.1. * 7:38 Bayuday baji bapiinţ woli bade.

41 Kë Yetu aşë ji : « Biint batëb balon babi tteet itaka du najula, alon kë aţeet baluk bi nnuur iñeen week nyaaş kañeen, undu kë ayeenk bi nnuur iñeen-kañeen 42 Jibi bawoon baanhilan pluk, kë najula awutar baka bukal batëb bti itaka yi baţeetun. In akñalnulun maakan ti batëb bukuñ ba? » 43 Kë Fimoñ ateem aji : « Dşal aji i awutarun itaka itum a. » Kë Yetu ajaka : « Ifañi. »

44 Wi wi aşaan awugşa ataan na ñaaţ aşë ji na Fimoñ: « Iwin ñaaţ i? Dneej ti katohu, kë iinñowën ihoţ ; ul kë aşë ñowën ihoţ na mnkuul mi nul abot awent ya na uwel wi nul. 45 Iimmookën wi mbiin, kë ul aşë bi kabootën boot ihoţ wi mbiinun. 46 Iintu'en ukëra ti bkow ; ul, kë aşë kërën ihoţ na ukëra ujun ulil pţëkëñ. 47 Ukaan kë njaku, ipekadu yi nul intumun ipën ti a, ţiki adiiman unjal uweek. Kë ñaan i bamiirun uko umpoţi aji ka unjal umpoţi pa ammiirulun. » 48 Wi wi Yetu aşaan aji na ñaaţ: « Ipekadu yi nu ipëni. » 49 Kë banwoon na a ti umeeşa başë şal aji : « Ñiint i awo ahon ba, adoo aji pënan ipekadu? » 50 Kë Yetu aşë ji na ñaaţ un: « Pfiyaar pi nu pabuuranu ; yaan bnuura. »

8

Baaţ bangakandërun na Yetu

1 Wi uko wan uţëpun, kë Yetu aşë wo ti pñaaş na

nbeeka na nntanka, ajukan abot aţup *Uţup Ulil Unuura wi *Pşih pi Naşibaţi. Baţaşarul iñeen na batëb kë bawo na a, 2 aţu na baaţ balon biki bapënanun nntaayi na mmaak : *Mariya i bajaan badu Mariya i ubeeka wi Magdala, i bapënanun nntaayi paaj na ulon, 3 Yowana ahar Huta namali i *Herod, Tutana, na balon batum kak. Baaţ mënţ bajaan baţënk Yetu na baţaşarul na bka bi baka.

Uhoñ wi nagur ndeey
(Maci 13.1-9; Markut 4.1-9)

4 Jibi pntuk pi bañaan pay-itun, kë bañaan bakwoona nbeeka bti abi ti Yetu, kë aşë hoñ na baka aji : 5 « Najaar apën pgur ndeey. Wi akgurun, ndeey nlon kë naya ajot du bgah ; apoşana, kë nkat nde nja bti. 6 Nlon kë najot ti mmlaak, wi nanaţiin, awaan meel akay. 7 Nlon kë najot ti ptoof pi iyiw, kë wi nanaţiin na iyiw, kë ifi-iklën nja. 8 Nlon kë naya ajot ti mboş mnuura, anaţa, awul ndeey ntum maakan. » Wi ajakun han aşë huuran aji : « Ankaan ibaţ itiinki, atiinkan! »

Uko unkayi kë Yetu aji hoñ
(Maci 13.10-17; Markut 4.10-12)

9 Baţaşar Yetu bahepara uko wi uhoñ wan ujaki. 10 Kë ateem baka aji : « An, baţenan kë name iko injoonanun yi *Pşih pi Naşibaţi, inwoon iim-meeşanaa, kë bandukiin, ti uhoñ wi wi nji kaţupun na baka, hënk :

“woli badoo ten baankwin
woli badoo tiink baankte.”
»[☆]

11 « Uko wi uhoñ ujakun wii wi : Ndeey n̄awoon Uṭup wi Naṣibaṭi. 12 Bañaan balon bawo ji bgah, bi Uṭup ujutun, wi bantiinkun wa, kē Untaayi Uweek uṣē bi, apēnan wa ṭi n̄haaṣ n̄i baka aṭi bafiyaar bakuṭ babuur. 13 Balon bawo ji dko di m̄nlaak di Uṭup ujutun, baji bayeenk wa na m̄nlilan woli batiink wa ; kē baṣē wo baanka intaañ, baji bafiyaar btiisu, woli ujeenki baji bawutan. 14 Kē balon bawo ji dko di iyiw, bawoon bantiinkun Uṭup aṣē ya, kē manṭaaf, pyok panjaan pafooyan bkow na kalilare ki umundu kē ifiikl̄en baka kē baandēmi. 15 Kē banwoon mboṣ m̄nuura bajaan batiink Uṭup wi Naṣibaṭi na uhaaṣ unuura utool kamēban wa kabot kabuk n̄deey ṭi kamiir ki baka.

Uhoñ wi unkaniya
(Markut 4.21-25)

16 « Nin alon aanji tehan unkaniya kaṣē fēt wa na kakana, kēme kaṭu wa du kaliṣa uṭeeh, aji ṭu wa du bko duuṭ, bankmbiin bahilna bawin bjeehi bi wa. 17 Uko ummeniin n̄ṭa ulun kameeṭana, kē uko unhankaniin ulun kapēn ṭi bdig. 18 Naṭaafaraan keeri ṭi utiink wi nan, ankaan balun kawula kak kapelan ; kē anwaanun, badoo yeenk yeenk uko wi aṣalun aji akaa. »

Bayiṭ Yetu biki m̄nfaṭan
(Maci 12.46-50; Markut 3.31-35)

19 Anin Yetu na baṭa'ul babi du dko di awoon aṣē wo baanhinan aṅoga ṭiki bañaan batumi. 20 Kē baṣē do kē baṭupa aji : « Naan na baṭa'u buk bukun du bdig, baṅal pwinu. » 21 Kē Yetu aṣē teem aji : « Banktiinkun Uṭup wi Naṣibaṭi akuṭ ado uko wi uheparun bawoon ni na baṭa naan. »

Yetu aṭaṅan ukēk
(Maci 8.23-27; Markut 4.35-41)

22 Yetu apaya unuur ulon ṭi bṭeem na baṭaṣarul aṣē ji na baka : « Nawul̄en n̄ya bdēk umban wundu. » Kē baya alow. 23 Wi bakmuurun, kē Yetu aṣē n̄oyēnt̄. Kē ukēk uṣē mara mara anaṭa ṭi bdēk. Meel manneej ṭi bṭeem kē badoo kak i pjiir. 24 Wi wi baṭaṣar Yetu baṣaan aṅoga, ahuma, ahuran aji : « Naweeek, Naweeek, n̄keṭi, wi nun ubaa. » Yetu aten wal mēnt̄ aṣē n̄oman na uyook na meel manṣinṭarun. Kē iṭaṅani, dko kē dayompandēri. 25 Wi wi aṣaan aji na baka : « Pfiyaar pi nan pawo ṭun ba? » Balēnk akuṭ aṅon̄ar aṣē ṭupar aji : « N̄aan i, awo ahon̄ andoon aṣook uyook na meel kē n̄ado ji n̄atiinka? »

Yetu ajeban n̄iinṭ i untaayi uneejun
(Maci 8.28-34; Markut 5.1-20)

26 Baya aṅog utaak wi Bagenateren untaanun na wi

*Galilay. ²⁷ Wi Yetu atapan tap kahoŋ ƚi mboŋ, kē ƚiint alon i ubeeka mēnt i ƚntaayi ƚaneejuŋ aŋē bi ayit na a. Ujon wi awoon aankak awoh imiŋa, kē aankak afēr ƚi itoh, aji bi wo wo du pnguran. ²⁸ Wi awinun Yetu aŋē fut idiim ajot ƚi ihoŋ yi nul ahuuran maakan aji : « Inumiyaan we ba Yetu, Abuk Naŋibaŋi *Andēmun Maakan? Dkooŋu kooŋ, khajanaan! » ²⁹ Yetu alēbar wal mēnt na untaayi upēn ƚi ƚiint un. Nyaaŋ ƚtum, untaayi uji ƚaneej ƚi a, baji batana tan na mnkorentu kēme bakiina kiin, kē aŋē ji marana maran iko yi batannulun, untaayi uŋē ya na a du *pndiiŋ. ³⁰ Kē Yetu aŋē hepara aji : « Katimu kawo hum? » Kē aji : « Pntuni » ƚiki ƚntaayi ƚtum ƚaneej ƚi a. ³¹ Kē ƚaŋē kooŋa awut kawat ƚa du infernu. ³² Kē batani bweek bi ƚnkuma baŋē wo ƚi pŋuñ du pnkuŋ duuŋ. Wi wi ƚntaayi ƚakooŋun Yetu adinan ƚa ƚaneej ƚi ƚnkuma. Kē adinani. ³³ Kē ƚntaayi ƚapēn ƚi ƚiint, aneej ƚi ƚnkuma, batani buŋ kē bawura wura ajot du bdēk ayoora. ³⁴ Wi bayafan bajug batani bawinun uko unŋepun aŋē jiŋ na pti, wi bayaan aŋē kakalēŋ uko mēnt ƚi ubeeka na ƚfēt. ³⁵ Wi wi baŋaan baŋaan abi pten uko unŋepun, abi aŋog ƚi Yetu aŋē win ƚiint i ƚntaayi ƚapēnun ƚi uleef kē aŋo ƚi ihoŋ yi Yetu. Awohara hēnkuŋ akak ƚnaaŋ, kē baŋaan baŋē lēnk. ³⁶ Banwinun

uko unŋepun bti bakakalēŋ bandukiin jibi ƚiint aneejiin ƚntaayi ajebi. ³⁷ Baŋaan bti du utaak wi Bagenaterēŋ balēnk adiwŋa wal mēnt, ukaan kē baji na Yetu « Yaani, lowun! » kē Yetu aŋē paya ƚi bŋeem kaya na bgahul.

³⁸ Wi wi ƚiint i ƚntaayi ƚadukun aŋaan aji na a : « Dkooŋu kooŋ wutaan mbi na iwi. » Kē Yetu aŋē dooka aji na a : ³⁹ « Kakan katohu! Iya ikakalēŋ uko wi Naŋibaŋi adolon bti pa iwi. » Kē ƚiint ayaa, aŋē ŋup ƚi ubeeka bti uko wi Yetu adolon pa a.

Yetu ajeban ƚnaaŋ alon akuŋ anaŋan poonu abuk Jayirut ƚi pkeŋ

(Maci 9.18-26; Markut 5.21-43)

⁴⁰ Pntuk pi baŋaan pawo ƚi pyoonk Yetu du bdēk umban wun. Wi abanun, kē baŋē bi bti pkita. ⁴¹ Kē ƚiint alon anwoon katim ki Jayirut aŋē bi da. Awo naweek i *katoh kaŋehanaani ki bayuday. Abi ajot ƚi ihoŋ yi Yetu aŋē kooŋa aji abi du katohul. ⁴² Abukul ƚnaaŋ aloolan ƚaŋ i akaan i ƚŋsubal iŋeen na ƚtēb amaak aŋogan pkeŋ.

Wi Yetu akyaan ƚi bgah, baŋaan batum adoo wuuk wuukana. ⁴³ Kē ƚnaaŋ alon aŋē wo da, awo na pmaak pi ptula pŋaak ƚŋsubal iŋeen na ƚtēb hēnkuŋ [atok bka bi nul bti ƚi pŋaay na bapiinŋan] kē nin ƚnaaŋ aanhinan ajebana. ⁴⁴ ƚnaaŋ mēnt abi aŋog ƚi kafet ki Yetu aŋē ban kambiint ki kamiŋa ki nul, ƚi dko mēnt kē

pñaak pabi tañan tañan ptula.
 45 Kë Yetu aşë ji : « Ñaañ alon abanën, in ula? » Wi bañaan bti bapokunj kë Fimonj Piyeer aşë ji na a : « Naweek, bañaan bafooyu, awuuk wuukanu di. »
 46 Kë Yetu aşë ji na a : « Ñaañ alon abanën, dtiink mnhina mlonj kë mampën ti nji. »

47 Wi ñaañ awinunj kë amobanaa aşë bi ajot ti ihoṭ yi Yetu, alënk akat kat. Akakalëş Yetu ti kadun ki bañaan bti uko unkayi kë abana, abot aṭup jibi ajebi ti dko mënṭ.
 48 Kë Yetu aşë jaka : « Ñaañ, pfiyaar pi nu pajebanu. Yaan na bnuura. »

49 Ahum kaṭiini, kë alon aşë woona uko naweek i katoh kañehanaani aji na a : « Kṭo kanooran Najukan, abuku aneem hënkunj. »
 50 Kë Yetu atiinka, aşë teem aji : « Klënk nin, fiyaarën tañ, anaṭa. »
 51 Wi babanunj du uko naweek i katoh kañehanaani, aandinan nin alon aneej na a bë mënṭ Fimonj Piyeer, *Yowan na *Yakob, aṭu na aşin na anin poonu.
 52 Bañaan bti bawooni abot aṭëga. Kë Yetu aşë ji : « Nayompan, aanketi anoyëñṭ njoyëñṭ. »
 53 Kë bañaan başë njuubana, ṭiki bame kë akeṭi.
 54 Kë Yetu aşë mëban poonu ti kañen aji na a : « Poon, naṭiin »
 55 kë uhaaş uşë kak ti napoṭ, kë anaṭa ti dko mënṭ. Wi wi Yetu aşaanj aji na baka bawula pde ade.
 56 Bajug poonu bañojar bnuura, kë aşë ji na baka bawut kaṭup nin alonj uko

unṭëpunj.

9

Yetu ayil banjañan iñeen na batëb

(Maci 10.1-9,11-14; Markuṭ 6.7-13)

1 Yetu adu *banjañan iñeen na batëb aşë wul baka uforta na mnhina mi bahilni kadook nṭaayi bti, kabot kajeban mmaak.
 2 Wi wi aşaanj ayil baka baya baṭup uko wi *Pşih pi Naşibaṭi na pjeban bamaakal.
 3 Aji na baka : « Naktij nin ukoolan pa bayaaş, nin panduk, nin umañ, nin uko ude, nin untaam, nabot nawut kaya na imişa itëb.
 4 Katoh kaji kayeenkanle, naneej da, kaṭo, te wi nakluṭ kapën da kaya.
 5 Dko di bayaanj awo baanyeenkan, nadan danaan pdëpalën ti ihoṭ yi nan woli napën ti ubeeka mënṭ, nayuujna baka kë bado buṭaan. »
 6 Wi wi banjañan başaanj aya na nṭëṭ aṭup *Uṭup Ulil Unuura abot ajeban bamaakal na dko bti.

Herod Antipa anjal kame ñaañ anwoonj Yetu

(Maci 14.1-2; Markuṭ 6.14-16)

7 Wi *Herod nanṭuṇa i *Galilay atiinkunj uko unṭëpunj aşë ṭu kapaam ; balonj baji baji « *Yowan anatiinj ṭi pkeṭ »
 8 balonj kaji « *Eli akaanj abi » balonj kak kaji « Alonj ṭi *baṭupar Naşibaṭi bajon anaṭiinj ṭi pkeṭ. »

9 Kë Herod aşë ji wal mënṭ; « Yowan, nji ṭi uleef naan ddo

kë bafala bkow. Kë in ašaan awo ñiinŋ i ntiinkuŋ kë baji ado iko yan? » Kë wi wi Herod ašaan aduka wal mēnt ala pwin Yetu.

Yetu awul pntuk pi bañaan pde

(Maci 14.13-21; Markut 8.27-31)

¹⁰ *Banjañan bawoona bayaas wal mēnt ašë kakalēs Yetu iko yi badoluŋ bti. Yetu kë ašë duk pntuk pi bañaan aya agaag na baka du umbaŋ wi ubeeka wi bajaan bado Bettayida. ¹¹ Kë wi bañaan bamehaŋ me haŋ ašë ɥaša. Yetu ayeenk baka bnuura, aɥini na baka uko wi *Pših pi Našibaɥi abot ajeban bannumiin pjeb.

¹² Unuur ujun pyob kë banjañan iñeen na batēb bašë ñoga ajaka : « Jakan na bañaan baya du ntanka na nɣfēt nãñogun ɥi bahilna baka uko ude, na dko dpiinŋ, dko di nwoon di daanfēti. »

¹³ Kë Yetu ašë ji na baka : « nawulan baka bade bdiidi'an! »

Kë bašë teema aji : « Nkaha ipoom kañeen na nɥēb nɥēb. Kēme nwo i kaya kanugar bañaan biki bti uko ude. »

¹⁴ Biinŋ banwoon da bawo uko ji iñeen week nyaaš iñeen kañeen (5000).

Yetu kë ašë ji na baɥašarul : « Nadolan baka bado kaɥoona uko ji bañaan iñeen kañeen (50). »

¹⁵ Kë bado haŋ, bañaan bti kë baɥo bnuura. ¹⁶ Wi wi Yetu ašaan ajej ipoom kañeen yun na nɥēb nɥēb nɥun, akat

kēs aten baɥi, abeeb Našibaɥi ɥi iko ide yun, akitēs ya ašë wul baɥašarul aji bafah pntuk pi bañaan. ¹⁷ Bañaan bti kë bade ayok, kë baɥonkrēn iko ide indukiinŋ kë itum kkaar iñeen na ktēb.

Fimoŋ Piyeer aɥup aji Yetu awoon Krittū

¹⁸ Yetu agaag unuur ulon na baɥašarul awo ɥi pñehan Našibaɥi ašë hepar baka aji : « Bañaan bašal aji dwo in ba? » ¹⁹ Kë bašë teema aji : « Balon baji iwo *Yowan Nabattaar, kë balon baji iwo *Eli, kë balon kak baji iwo alon ɥi *baɥupar Našibaɥi bajon annaɥiinŋ ɥi pkeɥ. »

²⁰ Kë Yetu ašë hepar baka aji : « Kë ɥi an, nji dwo in ba? »

Timon Piyeer ayeenk wal mēnt bɥup ašë ji na a : « Iwo *Krittū i Našibaɥi ayilun. »

²¹ Wi wi Yetu ašaan ašook baka aji bawut kaɥup wa nin ñaan.

²² Akak aji na baka : « *Abuk Ñiinŋ awo kahaj maakan, kapokana ɥi bantohi, ɥi *baɥenjan baweek na ɥi *bajukan Bgah. Balun kado bafiña, unuur uwajantēn ašë naɥa ɥi pkeɥ. »

Hum di di ñaan awoon kaɥaš Yetu

(Maci 16.24-28; Markut 8.34—9.1)

²³ Yetu aɥini wal mēnt na bañaan bti, aji na baka : « Woli ñaan aŋal kaɥašēn, awo i kaɥilma uleeful kakuña krut ki nul, kadinan phaj ji nji unuur unjinŋi, kabot kaɥašēn

udole wo ti pkeṭ. ²⁴ Ŋaaṅ anksaluṅ pbuurān ubida wi nul aluṅ kawaaṅ wa ; kē ankluṅ kawaaṅ ubida wi nul pa nji aluṅ kabuurān wa. ²⁵ Ŋaaṅ ahilanle aka umundu bti, adolna wa we ba woli aneemandēn ubida wi tul? ²⁶ Woli Ŋaaṅ aluṅ akowari'aan, nji na ṅṭup ṅi naan, nji *Abuk Ŋiintṅ, dluṅ kakowari'a woli dbi na mndēm mweek mi Paapa na mi ṅwanjuṭ ṅyimanaan. ²⁷ Dṭupan na manjoonan, baloṅ ti banwoonṅ nṭa ti baankluṅ kakeṭ bē baanwin *Pṣih pi Naṣibaṭi. »

Ubi wi Pṣih pi Naṣibaṭi

(Maci 17.1-8; Markut 9.2-8)

²⁸ ṅnuur bakreṅ ṅaya pṭēp wi Yetu aṭupnuṅ uko waṅ, kē aṣē jej bi Fimoṅ Piyeer na *Yowan na *Yakob aya na baka du pnkuṅ pweek pa baya bañehan Naṣibaṭi.

²⁹ Wi Yetu awoonṅ ti pñehan Naṣibaṭi, kē baṣē win kaara di nul kē daṭēlṣaa, imiṣa yi nul kē ikak afaat feh. ³⁰ Biintṅ batēb kē banaṭ aṭiini na a : *Moyit na *Eli ³¹ banknuuruṅ maakan. Bawo ti pṭiiniyaan jibi Yetu akbaañēṣi ulempul, wi akluṅ kakeṭ du Yerutalem.

³² Fimoṅ Piyeer na batēntul batēb bukuṅ baṅoyēnt aront, kē wal wi batenuṅ, aṣē win mndēm mi Yetu abot awin bañaaṅ batēb banwoonṅ na a.

³³ Kē wi biintṅ bakaṅ mēntan bakyaan pduk Yetu, Fimoṅ Piyeer kē aṣē ji na a : « Najukan, unuura ṅwo ti dko

di! ṅtan iloona iwajaṅṭ, kalon kawo ki nu, kalon ki Moyit, kandukiinṅ kawo ki *Eli. » Aankak ame uko wi akṭupunṅ.

³⁴ Ahum kaṭiini, kē kanfēluṅ kalon kaṣē mara mara abi, awun baka, baṭaṣar Yetu kē balēnk maakan wi kanfēluṅ kawunuṅ baka. ³⁵ Kē pdiim plonṅ paṣē pēnna ti ka aji : « I, awoonṅ Abuk naan, i nji ndatuṅ. Nadoon kaṭiinka. »

³⁶ Wi pdiim paṅ patiinkaniinṅ kē baṣē wina Yetu ṭaṅ. ṭuṅ ṅnuur mēntan baṭaṣar Yetu bayompi, baantup nin Ŋaaṅ uko wi bawunuṅ.

Yetu ajeban napoṭ i untaayi ukyewlēnuṅ

(Maci 17.14-18; Markut 9.14-27)

³⁷ Wi unuur ujintuṅ kē Yetu na baṭaṣarul bakwala pnkuṅ, kē pntuk pweek pi bañaaṅ paṣē bi pyit na Yetu. ³⁸ Kē ṅiintṅ aluṅ aṣē huuranaan du pntuk meṭ aji : « Naweeṅ, dkoṭu kooṭ ; tenan abuk naan! Ul aloolan ṭaṅ i i nji nkaan. ³⁹ Untaayi uji uneeṅ ti a, kadola amara mara kaṅajar, kalētar, kabot kayiṅ. Ukak aji ujon uwutana, kaduka anoor maakan wal wi ubi'i wutana. ⁴⁰ Dkoṭ baṭaṣaru badook wa, kē baanhinani. »

⁴¹ Wi wi Yetu aṣaaṅ ateema aji : « Nawo bañaaṅ bawuṭaan, banwoonṅ baanfiyaari! Dwo kaṭo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? » Wi aṭiiniinṅ haṅ aba aṣē ji na ṅiintṅ : « ṭijan abuku! »

⁴² Wi napoṭ akṅogunṅ Yetu kē untaayi uṣē wata ti mboṣ

adola kë aklëtar. Kë Yetu aşë bëg wa, ajobana, akakana aşin. ⁴³ Bañaan bti kë başë ñonjar ti mndëm mi Naşibaşi.

Yetu aţup pkeţ pi nul uyaaş utëbantën

(*Maci 17.22-23; Markut 9.30-32*)

Bañaan bti bahum ñonjar iko bti yi Yetu akdolun, kë aşë ji na baţaşarul :

⁴⁴ « Namëbaan uko wi nji kaţupanaş hënkuş bnuura : *Abuk Ńiinţ abi kawulana du bañaan. »

⁴⁵ Kë baţaşar Yetu başë wo baante uţup mënţ. Uhoñ mënţ upel kame ki baka, bahilna bawo baankte wa. Kë bakak aşi phepar Yetu apiban baka wa.

In adëmnunţ ti an?

(*Maci 18.1-5; Markut 9.33-37*)

⁴⁶ Wi wi blaţar başaşan apën ti baţaşar Yetu, kë banjal kame andëmnunţ ti baka. ⁴⁷ Kë Yetu ammeenş nşal ni baka, aşë tiş napoţ alonş, adola kë aţo añoga ⁴⁸ aşë ji na baka : « Ńaanş anyeenkuş napoţ i ti katim ki naan, ayeenkën nji ti uleef naan, kë ñaanş anyeenknunş, akak ayeenk anyilnunş. Anwoonunş nampoţi ti an, unş mënţan adëmnunş. »

Anwoonş aampokan, awo na an

(*Markut 9.38-40*)

⁴⁹ *Yowan ajej bţup wal mënţ aji : « Naweeek, şwinş ñaanş alonş anjaanş adook şntaayi ti katim ki nu, kë şneenana, Ńiki aanji gakandër na un kaţaşu. »

⁵⁰ Yetu kë aşë teem aji : « Nakneenana : anwoonş aampokan, awo na an. »

Yetu atool pya Yerutalem

⁵¹ Wi wal wi Yetu awoonş i pdeenşana başi uñoğunş, kë aşë bi tu tu ti pya Yerutalem.

⁵² Adun ayil bañaanş balonş kë bajota kadun. Wi bakyaanş na bgah, aşë neej du ufëţ ulonş du *Famariya kabomana dko dfër. ⁵³ Bañaanş biki ufëţ mënţ kë başë pok pyeenk Yetu Ńiki atool tool pya Yerutalem. ⁵⁴ Wi *Yowan na *Yakob bawinunş uko waş aşë ji : « Ajugun, inşal şdo bdoo bawoona başi babi batër bañaanş biki, bakakan baka ufob i? »

⁵⁵ Kë Yetu aşë kok anşoman na baka [aji : « Naamme uhaaş unwoonş kaşonş ubida wi nan. *Abuk Ńiinţ aambi bi ptok şbida şi bañaanş, abi bi pbuuran baka. »] ⁵⁶ Kë başë tool wal mënţ aya untanka umpaşi.

Naţaşar Yetu awo kawul uleeful bti

(*Maci 8.19-22*)

⁵⁷ Wi bakyaanş na bgah kë ñaanş alonş aşë ji na Yetu : « Dko di ikyaşanş, dţaşu da. »

⁵⁸ Kë Yetu aşë ji na a : « Ńnfëş şaka ihër, kë şkat şi başi şaka inşanş, *Abuk Ńiinţ ul, aanka dko dpafni bkow. »

⁵⁹ Akak aji na alonş : « Ţaşaanş. » Kë anş mënţan ateema aji : « Naweeek, duni şenën te umoyën Paapa. » ⁶⁰ Kë Yetu aji na a : « Wutan bakteş baya bamoy bankeţunş biki baka ;

iwi yaan ido kaṭiiniyaan *Pṣih pi Naṣibaṭi. »

⁶¹ Alon akak aji na a : « Ajugun, dlun kaṭaṣu, ma duni iyoonkën dya kaṭup bayiṭ naan. » ⁶² Kë Yetu aṣë teema aji : « Ñaan anjunun kajaar aṣë kok kafet aanhil plem du Pṣih pi Naṣibaṭi. »

10

Yetu ayil baṭaṣarul iñeen-paaj-na-alon na batëb (72)

(Maci 9.37-38)

¹ Wi uko waṅ uṭepun, kë Yetu Ajugun aṣë dat bañaan iñeen paaj na alon na batëb* (72) kak ṭi baṭaṣarul, ayil baka kë bakyaana batëb batëb, ajota kadun ṭi ṛbeeka bti na dko bti di akluṅ kaṭëpna. ² Aji na baka : « Kakit kadëmi, kë balemp baṣë tiinkët ; nakooṭan Ajug kakit ado balemp babi kakit ki nul. ³ Nayaani, dyilan ji ṛkaneel ṛmpoṭi du ptoof pi ṛñiin. ⁴ Naktij nin umboṭu, nin umañ, nin kaṣapaat, naknaṭ pwul nin ñaan alon mboṣ ṭi bgah.

⁵ « Woli naneej ṭi ka-toh kalon, naduniin naji : “Bnuura bawo ṭi katoh ki.” ⁶ Woli ñaan i bnuura awoon ṭi katoh mënṭ, bnuura bi nañehanun buṅ baduka ṭi a ; bë woli aanwo ñaan i bnuura, aankyeenk bnuura bi nañehanun. ⁷ Ṭi katoh ki bakyeenkanan, naṭoon da, nadaan nabot nade uko wi bakwulanan, ṭiki nalemp aka

na ptuumara. Nakdo kañaay na itoh.

⁸ « Woli naneej ṭi ubeeka ulon kë bayeenkan, nadeen uko wi bakwulanan. ⁹ Najebaan bamaakal biki ubeeka mënṭ nabot naji na banfëṭun da : “*Pṣih pi Naṣibaṭi pañogan.” ¹⁰ Bë woli naneej ṭi ubeeka ulon kë baanyeenkan, napën du igah kaji : ¹¹ “Ṇdoo dan danan pdëpalën pi ubeeka wi nan pankabun ṭi ihoṭ yi nun kadukaran pa. Kë naṣë wo kame kakṣa uko wi : Pṣih pi Naṣibaṭi pañogan.” ¹² Dṭupan, ṭi unuur wi pwayëṣ, uko wi Naṣibaṭi akluṅ kado ubeeka mënṭ utam kapel wi badolun Todom*.

¹³ « Nawuṭani, an biki ubeeka wi Koratim, nawuṭani an biki ubeeka wi Bettayida, woli mlagre mandolaniin du an mandolaniin lah du ṛbeeka ṛi Tir na Fidon, banfëṭun da badobi wohara undiimaan ṛṣaaku kabot kaṭo ṭi ufob kadiimaan kë banjal pṭëlëṣ ṛbida ṛi baka. ¹⁴ Ukaan kë ṭi unuur wi pwayëṣ uko wi Naṣibaṭi akdolanun ulun katam kapel wi biki Tir na Fidon. ¹⁵ Kë an biki Kapernawum, nanun aji nalun kadeenana te du baṭi i? Nabaa ṭëp ṭëp kawalana te du infernu. »

¹⁶ Yetu akak aji na baṭaṣarul : « Ñaan antiinkanan, atiinkën ; ampokanan apokën, kë ampoknun apok anyilnun. »

* **10:1** Npiit ṛlon ṛi unjon ṛaji : bañaan iñeen paaj na alon. * **10:12** Ujuni 19.24-28.

Baṭaşar Yetu bakak na mnlilan du a
(Maci 13.16-17)

17 Baṭaşar Yetu iñeen paaj na alon na batëb bakak na mnlilan ašë ji na a : « Ajugun, nntaayi nḡadoo ji nḡado uko wi njakuṅ ṭi katim ki nu. » 18 Kë Yetu ašë teem baka aji : « Dwin *Fatana kë awoona baṭi ajot ji kaliik liik. 19 Natenan! Dwulan mnhina mi ppoş npula na ntifar na pi ppoş phina bti pi naşooradun, bë nin uko ulon uunkdolan do. 20 Kë naşë wo kalilan ṭi uko wi itiman ipiitaniinḡ du baṭi kapel uko wi nntaayi njaktiinkanaṅ. »

Naşibaṭi ayuuj bampoṭi Uṭup Ulil Unuura
(Maci 11.25-27)

21 Wal mënṭ, *Uhaaş wi Naşibaṭi uṭu mnlilan mnweek ṭi Yetu kë ašë ji : « Dbeebu Paap, Ajug baṭi na mboş, wi imenuṅ iko yi bantohi na bammeenḡ, ašë diiman ya bapoṭ bampoṭi. Yoow Paap, ṭiki waṅ uwoonḡ uko wi inalaṅ.

22 « Paapa awulnuṅ iko bti. Nin ñaanḡ aamme nji Abukul uko wi nwoonḡ bë mënṭ Paapa a, kë nin ñaanḡ aamme uko wi Paapa awoonḡ bë mënṭ nji Abukul a, na biki ndatuṅ adiman baka a. »

23 Wi wi Yetu ašaanaḡ awuḡşa ṭi baṭaşarul ašë ji na baka : « Këş kankwinuṅ uko wi nakwinuṅ kanuurandëni.

24 Dṭupan, *baṭupar Naşibaṭi batum, na başih batum babi nḡal pwin uko wi nakwinuṅ bë baanwin wa, abot aṅal katiink

wi naktiinkuṅ bë baantiink wa. »

Uhoñ wi ñiinṭ najoob bkw i utaak wi Famariya

(Maci 22.34-40; Markut 12.28-31)

25 Kë *najukan Bgah alon anḡali pṭaawan Yetu ašë naṭa aji na a : « Najukan, we wi nhinanuṅ kado, kayeenkna ubida wi mnṭo? »

26 Yetu kë ašë teema aji : « We wi bapiitunḡ ṭi ulibra wi Bgah ba? We wi iwinuṅ ba? »

27 Kë najukan Bgah ateem aji : « “Nalan Ajugun Naşibaṭi i nu na kaṭëbu bti, na uhaaşu bti na uforta wi nu bti, na uşalu bti, ibot inḡal atëṅṭu jibi inḡaluṅ uleefu.” »* 28 Wi wi Yetu ašaanaḡ aji na a : « Iteem bnuura. Dolan haṅ ilunḡ kayeenk ubida. »

29 Kë najukan Bgah ašë nḡalaara pdiiman kë awo ṭi kafanaḡ ašë ji na a : « Kë in abaanḡ awo atëṅṭ naan ba? »

30 Yetu kë ašë ji na a : « Ñiinṭ alonḡ abi walnaana Yerutalem atool pya ubeeka wi Yeriko ašë yit na bakit bgah kë bawohëşa bti abot akoba bnuura, ašë duka ṭunḡ kë aṅogan pkeṭ, kë batool aya na bgah bi baka. 31 Naṭenḡan alonḡ amara mara aṭëpna bgah mënṭ, awina, aṅawşa'a. 32 Kë ñiinṭ alonḡ anklemnuṅ du *Katoh Kaweek ki Naşibaṭi† akak aṭëpna bgah mënṭ, awina, akak aṅawşa'a. 33 Kë ñiinṭ alonḡ i utaak wi *Famariya ankyaanaḡ bayaaş ašë bi aṅog,

* 10:27 Pleşan 6.5; Bgah 19.18. † 10:32 Ñiinṭ alonḡ anklemnuṅ du Katoh Kaweek ki Naşibaṭi : awo i pşini pi Lewi.

awina, ašë ñagi'a. ³⁴ Añoga, akuraara ijën, na ukëra na poot, ašë tan ya. Wi wi ašaan apayana ti ubuuru wi nul aŕija du katoh ki bayaanŕ, atena. ³⁵ Wi unuur ujinŕuŕ, ñiinŕ i utaak wi Tamariya apënan itaka† awul ajug katoh ki bayaanŕ, abot aji na a : “Doon katena bnuura, woli iduk apënan itaka ilonŕ, kë nwoona bayaaš, kakakanu ya.” » ³⁶ Yetu ahepar najukan Bgah aji : « Ti ušalu, ti bañaanŕ bajawanŕ bukunŕ in awoonunŕ atëntŕ ñiinŕ anjotunŕ ti ptoof pi bakit bgah? »

³⁷ Kë ateem aji : « Aññaŕi'ulunŕ a. »

Kë Yetu ašë ji na a : « Yaan ido kado haŕ. »

Maarta na Mariya

³⁸ Wi Yetu na baŕašarul bakyaanŕ na bgah, kë ašë neeŕ ti ufëŕ ulonŕ, kë ñaaŕ alonŕ anwoonŕ katim ki Maarta adu'a pyoban du katohul. ³⁹ Maarta mëntŕ aka aŕa'ul alonŕ anwoonŕ katim ki Mariya, ambiinŕ aŕo ti ihoŕ yi Ajugun atiink uŕup wi nul. ⁴⁰ Kë Maarta ul ašë lanta na ulemp wi katoh. Wi wi ašaanŕ abi ti Yetu ašë ji : « Ajugun, uundolu ukoolan i, wi aŕa naan awutnunŕ nji aloolan na ulemp? Jakana abi aŕënkën. » ⁴¹ Ajugun kë ašë teema aji na a : « Maarta, Maarta, iba yewla we anooran bkowu, ala iko itum ba? ⁴² Uko uwo umpootŕ, udoo wo wo uloolan, *Mariya

adatuŕ kaŕah kannuur-naaniinŕ, baankluŕŕ kateha ka. »

11

Yetu ajukan baŕašarul pñehan Našibaŕi (Maci 6.9-13)

¹ Yetu awo unuur ulonŕ ti pñehan Našibaŕi du dko dlonŕ, wi abaanŕ kë alonŕ ti baŕašarul ašë ji na a : « Ajugun, jukanun pñehan Našibaŕi jibi *Yowan ajukanunŕ baŕašarul. » ² Kë Yetu ašë ji na baka : « Woli nañehan Našibaŕi najaan naji : Paap, katimu kayiman, pšihu pabi.

³ Ŧenun unuur unwoonŕ uko ude wi nnumiinŕ,

⁴ miirun ipekadu yi nun, jibi un nkmiiirunŕ bañaanŕ bti banjubanunŕ, išë iwut kawutun nŕot ti kaguru. »

⁵ Yetu akak aji na baka : « Woli alonŕ ti an aka nanoh, aya du a na utejan mnjel, ajaka : “Nanoh, ŕëŕanaan ipoom iwajanŕ ŕunŕ. ⁶ Nanoh naan alonŕ abaanŕ aban ban awoona bayaaš, bë mënka uko uwula ade.” ⁷ Našal aji undu ateemna du meeŕ kaji : “Kdo kanooran, ddët bgah abot apiinŕ na bapoŕ, mënhinan pnaŕa kawulu ipoom.” ⁸ Dŕupan, woli aando naŕa awula ipoom ŕiki awo nanohul, abi naŕi'aara naŕa kawula uko wi anumiinŕ ŕiki ayewlëna*.

⁹ « Djakan : Nañehaan, nalunŕ kayeenk, nalaan,

† 10:35 Itaka yi awulunŕ iwo baluk bi nnuur nŕëb bi nalemp.

* 11:8 Këme ŕiki

alonŕ kakowa woli aanwula.

nalun kawin, nakob kobaan, balun kahaabëšan. ¹⁰ Hënk di uwoon, ñaan aññehanun aka, anklaan awin ; kë ankob kobanun, bahaabëşa.

¹¹ « Ahoñ ti an i i abukul akñehanun uţëb aşë wula upula ba? ¹² Këme kak añehana pneem, aşë wula utifar? ¹³ Woli an nandoon awo bado buţaan name pwul babukan iko inuura, naşalanun nyaaş hum ni ni Aşinan i baţi ahilanun kaţen bankñehanulun Uhaaş wi nul? »

Yetu na Beltebul

¹⁴ Unuur ulon, Yetu adook untaayi unneejun ti ñiint alon ambiişun bţup. Wi untaayi upënuñ kë ñiint mënt aşë kak aţiini, pntuk pi bañaan kë paşë ñonjar maakan. ¹⁵ Balon ti baka kë başë ji : « *Beltebul†, uweek wi ntaayi, uwululun mnhina mi pdook ntaayi. » ¹⁶ Balon kë banjal pten Yetu, aji na a ado mlagre adiimanaan kë awoona du Naşibaţi.

¹⁷ Kë Yetu, ammeen nşal ni baka aşë ji na baka : « Woli bañaan biki uţaak uloolan bagut, batok uţaak di, itoh ido kajotna kaloolan kaloolan. ¹⁸ Woli *Fatana agut na uleeful hum di di pşihul paknaţun ba? Naji dji kadookna ntaayi ti katim ki nul. ¹⁹ Woli dji kadook ntaayi ti katim ki Beltebul, banktaşanan badook na na ti katim ki in? Ukaan kë bukal ti nleef ni baka baklun kadiiman kë naanfanji. ²⁰ Bë

woli pkoñ pi Naşibaţi, pi pi nji kadooknun ntaayi, *Pşih pi Naşibaţi paban ti an keeri.

²¹ « Woli ñaan ankaan uforta abot awo na iñanaan anaţ ayeñ kato hul, bka bi nul baankbanana. ²² Aşë wo woli alon ampelanulun uforta abii, awata, ayeenk iñanaan bti yi ahaţun, ajej bka bti bi ayeenkun ti a kafaaş bañaan.

²³ « Anwoon aanwo na nji aşoorën. Anwoon aantënkën pyitrën batani agar ba. »

Untaayi ukak du kato ki wa
(Maci 12.43-45)

²⁴ Yetu akak aji : « Untaayi upënle ti ñaan i ubiin awo. Uji uñaay du *pndiis, kala dko dfët, kaya kabi. Wi uyaan awo uunwini, uji uji : “Dkak du kato ki naan, ki mpënnun.” ²⁵ Wi ukakun, uji uţënk ka kawetana ajinţ, aboman bnuura. ²⁶ Wal mënt, uji uyaar ntaayi paaj na ulon njanwuţun apel wa, nabi kafët da. Ñaan mënt kaşë kak wal mënt kawuţën kapel kateku. »

²⁷ Wi aţiiniin han, kë ñaaţ alon aşë huuranaan du pntuk meet aji : « Ñaaţ ambukiin, abootan, anuurandëni. »

²⁸ Kë Yetu aşë teema aji : « Iwo kaji, banktiinkun Uţup wi Naşibaţi abot aţaş wa banuurandëni! »

Baji na Yetu adiiman kë awoona du Naşibaţi
(Maci 12.38-42)

† 11:15 Beltebul dawo Katim kalon ki Fatana, uweek wi ntaayi.

29 Bañaan batuma tum abi, kë Yetu aşë ji na baka : « kawuun ki kawo kawuṭaan, kawo ṭi phepar mlagre mankdiiimanun kë dwoona du Naşibaṭi. Baankwin nin uko ulon umpaṭi na wi Yonat *Naṭupar Naşibaṭi adiimanun. 30 Jibi Yonat* adiimanun biki ubeeka wi Niniwe kë awoona du Naşibaṭi, hënk di *Abuk Niiinṭ akluṅ kadiiman biki kawuun ki kë awoona du Naşibaṭi. 31 Ṭi unuur wi pwayëş Naşih ñaaṭ i utaak wi Faba aluṅ kanaṭa na bañaan biki kawuun ki, kayuun kë baduknaanaa, ṭiki awoona du kaban ki umundu pbi katiink uṭup unṭuṅa wi *Falomon naşih*, kë alon aşë wo ṭi ampeluṅ Falomon naşih. 32 Ṭi unuur wi pwayëş, bañaan biki Niniwe baluṅ kanaṭa na biki kawuun ki kayuun kë baduknaana, ṭiki bukal biki Niniwe, babi wut pjuban wi batiinki uṭup wi Yonat, alon kë aşë wo ṭi, ampeli Yonat. »

Uhoñ wi unkaniya

33 Nin ñaan aanji tehan unkaniya kaşë ṭu wa du bñot, këme kafëṭ wa na kakana, baji baṭu wa du bko duuṭ bankmbiin bahilna bawin bjeehi. 34 Këş kawoon unkaniya wi uleef wi nu. Woli këş ki nu kawo kjeb, uleefu bti kak uwo ṭi bjeehi ; bë woli kamaaki, uleefu bti kak uwo ṭi bdëm. 35 Ṭaafaraan bjeehi banwoon ṭi iwi bawo

bdëm! 36 Woli uleefu bti uwo ṭi bjeehi, bë nin bdëm baanwo ṭi wa, ujeeh wul bti ji woli unkaniya ujeehan ñaan.

Yetu aşook bafaritay na bakan Bgah (Maci 23.4-36)

37 Wi Yetu akṭiiniin haṅ, kë *nafaritay alon aşë du'a pyoban du katohul, kë aya aneej aṭo pde. 38 Wi nafaritay awinuṅ kë Yetu aañnow duna iñen aba jun pde ji udolade wi *bayuday, aşë ñonjar.

39 Kë Ajugun aşë ji na a : « An buk bukuṅ an bafaritay, naji nawent ikoopaa na iraata yi nan bnuura ṭi bdig, kaşë wut uleefan meetṭ utum na uşal wi kakiiṅ na mñot. 40 An bawaan nşal biki! Mëntṭ andoluṅ bdig adolan meetṭ i? 41 Naṭëpan ṭëp naṭen bajuuk uko unwoon du iraata yi nan meetṭ, wal mëntṭ iko bti işë iwo ijinṭ ṭi an.

42 « Nawuṭani, an bafaritay, nanjaan nawul kafah ki Naşibaṭiṫ ṭi iko bti yi nakjaarun, kado wul bduugëş na bnkaafu, na iko impoṭi yi natepiin, kaşë ṭilma pwo batool na pñal Naşibaṭi. Uko wan wi wi nawoon i lah kado, kaşë kawut kaṭilma undukiin.

43 « An bafaritay Nawuṭani, an nanjalun pṭo kadun du *itoh iñehanaani Naşibaṭi, abot aji nañal banohntënan ṭi dko di bañaan. 44 Nawuṭani, an nanwoon ji ihër yi pñuran inwoon iinka umarkaani, yi

* 11:30 Yonat 3.3-5. * 11:31 1 Başih 10.1-10. † 11:42 Kakit kaji kado ifah iñen, kalon kaji kawo ki Naşibaṭi.

ñaan ajaan apoş bë aanji meŞ.
»

⁴⁵ Wal mēnt̄ kē *najukan Bgah alon ašē jaka : « Najukan, wali ikt̄iiniin hañ, ikarun kak di! » ⁴⁶ Kē Yetu ašē teema aji : « An bajukan Bgah kak, Nawuṭani, an nanjaan naṭu bañaan pkuṇa bdaaj bdiṭ kašē wo naando ji nadeeñ pkoñ ploolan pban ba! ⁴⁷ Nawuṭani, naji naniw ihēr yi *baṭupar Naşibaṭi te başinan bafiñuñ baka. ⁴⁸ Hēnk nadiiman kē nawo ṭi udolade uloolan na başinan. Bukal bafiñuñ kē naşē niw ihēr! ⁴⁹ Ukaan kē uşal unṭuṇa wi Naşibaṭi uṭup aji : “Dluñ kayil baṭupar naan na *banjañan du baka ; baluñ kafin baloñ ṭi baka, kahajan baloñ.” ⁵⁰ Kawuun ki keeri kaṭop na pñaak pi baṭupar Naşibaṭi bti pi batuluñ du wi umundu uwoonuñ. ⁵¹ Baluñ kahepna ṭi pkeṭ pi Abel te kaban du pkeṭ pi Fakariya i bafiñuñ ṭi dko danwoon ṭi ptoof pi umeeşa wi bteñan na *dko dyimanaan di Katoh Kaweek ki Naşibaṭi.☆ Aa, dṭupan, kawuun ki kaluñ kahepna ṭi uko wañ.

⁵² « Nawuṭani an bajukan Bgah namēbanuñ kaniigşaani ki ume, awo naaneej an ṭi nleefan, abot aneenan banjalun pneej baneej. »

⁵³ Wi Yetu apēnuñ da, kē bajukan Bgah na bafaritay başē deebaṭēra maakan awo ṭi phepara iko itum, ⁵⁴ ado

na pṭaawana kahilna katapara bṭup.

12

Yetu aşook bañaan ṭi kalagare

¹ Wal mēnt̄an, bañaan batum maakan adoo poşar. Kē Yetu ašē ji na baṭaşarul duna : « Nalipariin uko utajanaan pşon wi *bafaritay : kalagare. ² Nin uko uloñ unhankuñ uunkluñ kawo uunkpēn kawinana, kē nin uko uloñ ummeniin uunkluñ kawo uunkmeeta.

³ « Ukaan kē uko wi naṭupuñ du bdēm uluñ katiinkana na pnak, uko wi nahoopaṭuñ du meeṭ dandētun uluñ kahuurana du itoh duuṭ. »

*In i i ñaan awoon kado kaṭi?
(Maci 10.28-31)*

⁴ Yetu akak aji : « Dṭupan, an banoñ naan : nakdo kaṭi banhilanuñ pfiñ uleef ašē wo baanhilan pdo uko umpeluñ wañ. ⁵ Ddiimanan i nawoon biki kado kaṭi : nadoon kaṭi Naşibaṭi ankaan mnhina mi pfēlan du infernu, wi nakeṭuñ. Aa, dṭupan, ul i i nawoon kado kaṭi.

⁶ « Baanji bawaapar nṭiiru kañeen nṇduş nṭēb i? Kē Naşibaṭi ašē wo aanji ṭilma nin uloolan ṭi ṇa. ⁷ Uwel wi bkow bi nan bti udoo fēnana. Naklēnk keeri nin ukoolan, ṭiki nadēm apel pn-tuni pi nṭiiru. »

Ş 11:44 Ṭi bayuday, woli ñaan apoş bhēr bi pnguran iṭopi, iinji khil pneej katoh kañehanaani Naşibaṭi bë iindo bañow ajint. ☆ 11:51 Ujuni 4.8; 2 Nnuur nuur 24.20-22.

Pdinan këme ppok Krittu
(Maci 10.32-33; 12.32;
10.19-20)

⁸ Yetu akak ažiini na baka aji : « Džupan na manjoonan, ñaan ankđinanuñ ti kadun ki bañaan kë awo nařaşaraan, *Abuk Ńiint aluñ kadinan ti kadun ki űwanjuť űi Nařibaťi kaji awo nařaşarul ⁹ Kë ñaan ankpoknuñ ti kadun ki bañaan, dluñ kapoka ti kadun ki űwanjuť űi Nařibaťi. ¹⁰ Ńaan anktupun buřaan ti Abuk Ńiint bahilan kaluñ kamiira wa, kë woli ñaan akar *Uhaaş wi Nařibaťi baankluñ kamiira wa. ¹¹ Woli bañootan pya kawayeř du itoh iñehanaani, këme ti kadun ki bařih këme bantunja, nawutan kahaajala pme jibi nakyaan kayeñan űleefan këme uko wi nakyaan kařup, ¹² űiki Uhaaş wi Nařibaťi ujukanan wal męnt uko wi naktupun. »

Uhoñ wi ñiint nayok nawaan uřal

¹³ Kë ñiint aluñ anwoon ti pntuk aře ji na Yetu : « Najukan, jakan na abuk paapa abi űfaařii iko yi ařinun adukaruñ un. » ¹⁴ Kë Yetu aře teema aji : « Ńiintu, in abaan ařu'en pwo nawayeř këme nafaaş bka bi nan ba? » ¹⁵ Wi wi Yetu ařaan aji na bañaan bti banwoon da : « Nařaafaraan kañal bka, ubida wi ñaan uunwoona ti bka, ahille adoo yok maakan. »

¹⁶ Wal męnt, kë aře hoñ na baka aji : « Ńiint aluñ nayok abi ka űteeh, kë űawul űdeey űtum, ¹⁷ kë aře wo ti phepar

ti uřalul aji : “Dbaa do do hum ba? Męnka dko dhankni űdeey űi naan bti.”

¹⁸ « Wi wi ařaan aji : “Hęnk di di űi kadoluñ; dfom inkuti yi naan, kařii indęmuñ apel yi, kahank da űdeey űi naan bti na bka bi naan. ¹⁹ Wal męnt kaře ji na bkow naan : ‘Aře wo, ihank iko itum pa űřubal űtum ; noorfęnan, ide, idaan, ido kanoha.’ ”

²⁰ « Kë Nařibaťi aře ji na a : “Iwi nanaaf, iřaňan phefęnt na utejan wi űřa wi. Hęnkuñ, in akjejuñ uko wi ihankaruñ bkowu ba?”

²¹ « Hęnk di uwoon ti ñaan anjaan ahanka hank iko pa bkowul, anwoon aanji la pyok pi Nařibaťi. »

Nahařan Nařibaťi
(Maci 6.25-34)

²² Wi wi Yetu ařaan aji na bařaşarul : « Uko wan ukaan kë njakan, nawut kařaaf uko ude wi nanumiin pa ubida, këme iko iwohara yi nanumiin pa uleef wi nan. ²³ Ubida upel pde, kë uleef upel imiřa. ²⁴ Natenan űntomaali ; űaanji űatepi, űaanji űakit, űaanka nin inkuti ihankni űdeey, kë Nařibaťi aře ji wul űa uko ude. An napel űkat di! ²⁵ Ahoñ ti an ahilanuñ ti manřaaf kahořalęř unuur uloolan řaň ti ubida wi nul? ²⁶ Woli naandoo hilan pdo uko wi, unwoonuñ umpoťi, we uwoon přaaf iko indukiin?

²⁷ « Natenan iřeęñ inuura yi ugoť wi uřeę jibi ijaan idęm, iinji ilemp, iinji iřiiir. Kę űře jakan, *Falomon nařih

ti pdēm pi nul bti, aambaan kañēgi'aara ji kalonj ti ya. ²⁸ Ujaagal uwo nṭa du uṭeeh, faan baluṅ bafēl wa du bdoo, kē Naṣibaṭi aṣē ji woharana woharan wa iko inuura. An nanwoonj naanfiyaar akēṣan, nameen na manjoonan kē Naṣibaṭi aluṅ kawoharēnan kak.

²⁹ « An kak, nakdo kala uko ude kēme uko udaan, nawutan kahaajala. ³⁰ Iko yaṅ yi yi banwoonj baanfiyaar Naṣibaṭi bajaanj babi wo wo ti pla, kē an, Aṣinan ame kē nanuma iko mēnt. ³¹ Nawo i kaṭēp ṭēp kala Pṣih pi nul, naṣē nayeenk kak iko mēnt. »

*Nalaan pyok pi baṭi
(Maci 6.19-21)*

³² Yetu akak aji na baka : « An nanwoonj batani bmoṭi, naklēnk, ulil Aṣinan kē awulan Pṣihul. ³³ Nawaapan bka bi nan nabot naṭen itaka bajuuk. Nawoon na ṅmbooṭu ṅanwoonj ṅaanji ṅatowa. Naṭuun bka bi nan du Naṣibaṭi. Baankya katoka da. Bakiiṅ baanhilan kaban ba, kēme ṅbob ṅatok ba. ³⁴ Na manjoonan, dko di bka bi nan bawoonj dul di kaṭēb ki nan kakwoonj. »

Balemp banwoonj bten ayoonk ubi Abuk Ñiintj

³⁵ « Nabomandēran, nawohara iko yi ulemp, nawutan ṅkaniya ṅi nan ṅado kayak. ³⁶ Nawoon ji balemp bankyoonkuṅ ajug baka awoona bniim, bahaabēṣa plēman wal wi akbihaṅ bi kakob ti pa. ³⁷ Balemp biki

aktēnkuṅ bawo bten wal wi akbanuṅ banuurandēni! Dṭupan na manjoonan, ajug baka awohara iko yi ulemp, kado baka baṭo kaṣē kayiṣ baka. ³⁸ Woli ajug baka abi na mnjel, kēme aṭēp mnjel, woli aṭēnk balemparul kē bawo bten, banuurandēn keeri!

³⁹ « Nameen bnuura uko wi : woli ajug katoh ame lah wal wi nakiiṅ awoonj i kabi, aankwuta aneej du katohul. ⁴⁰ An kak nabomandēran, ṭiki *Abuk Ñiintj aluṅ kabi ti wal wi nawoonj naanhaṭi. »

Baṭaṣar Yetu bawo kado bnuura ulemp wi aṭuunj baka pdo

(Maci 24.45-51)

⁴¹ Kē Fimonj Piyeer aṣē ji na Yetu : « Ajugun, un baṭaṣaru ṅkaaṅ kē ikhoñ haṅ, kēme bañaan bti baka? » ⁴² Kē Ajugun aṣē teem aji : « In awoonj nalemp naṭool natit i ajug katoh akṭuunj ti kadun ki bañaan biki nul, ado kawul baka kafah ki ṅdeey ki baka uwoori ubanle. ⁴³ Nalemp i ajug katoh aktēnkuṅ ti ulemp wi aṭu'u luṅ wal wi akkakuṅ, uṅ mēnt anuurandēni. ⁴⁴ Dṭupan na manjoonan, ajug katoh ahankana bka bi nul bti. ⁴⁵ Bē woli nalemp aji ti uṣalul kē ajugul ajon ubi, aṣē naṭa akob balemp biintj na baaṭ, ade adaan akuj, ⁴⁶ ajug nalemp mēnt aluṅ kabi, ti unuur wi awoonj aankyoonka, na wal wi awoonj aamnee, kaṣē kahajana bnuura kabot kadola jibi bajaanj bado na

bañaan banwoon baanfiyaar Naşibaŋi.

⁴⁷ « Nalemp ammeen uko wi ajug katoŋ aŋaluŋ, aŋe wo aamboman nin ukoolan keme ado wi aŋaluŋ ul ŋi uleeful, aluŋ kakoba maakan. ⁴⁸ Kē anŋaŋ ado uko unkēşuŋ bakoba bē aamme, akoba btişu. Ŋaŋ i bawuluŋ uko utum, baluŋ kahepara uko utum, kē i bahankanuŋ iko utum, baluŋ kahepara kak iko intumuŋ apel. »

Yetu aambi bi pŋij mnjeeh, bpaşşer bi bi aŋijuŋ

⁴⁹ Yetu akak aji : « Dbi ŋi umundu pŋij bdoo, aŋe ŋal bado bi bateh teh! ⁵⁰ Dwo i kaneej ŋi mnhaj* jibi ŋaŋ ajaan aneej ŋi meel woli ayeenk *batitmu, kē uşal wi naan uşe ŋela ŋela maakan ji mbi ndo kaneej ŋi ma.

(Maci 10.34-36)

⁵¹ « Naşal aji dbi bi pŋijan btiinkar i? A-a, dŋupan, dbi bi pŋij bwaysşer. ⁵² Kajunna ŋa, woli bañaan bawo kaŋeen ŋi katoŋ, baanktiinkar, bawajanŋ banaŋara batēb, batēb banaŋara bawajanŋ. ⁵³ Ajug katoŋ aluŋ kanaŋara abukul ŋiint, abuk katoŋ ŋiint akuŋ anaŋara aşin. Ŋaaŋ anaŋara abukul ŋaaŋ, abuk katoŋ ŋaaŋ, anaŋara anin, ŋaaŋ nayotan anaŋara ahar abukul, ababul akuŋ anaŋara anin ayinul. »

Pten kame iko inkŋepuŋ

(Maci 16.2-3)

⁵⁴ Kē Yetu aŋe ji na pntuk : « Woli nawin infeluŋ kē

ijēn du kayoba, ŋi dko mēnt naji naji uşubal ubi, kē uji ubiha. ⁵⁵ Kē woli uyook ufuuŋna btammaŋu, naji naji dko dayik ŋa, kē daji dayika. ⁵⁶ An balagare, nahil pme uko wi iko yi baŋi na yi mboş ijakuŋ, aŋe wo naanhil pyikrēn uko wi Naşibaŋi akdolun ŋa di. »

(Maci 5.25-26)

⁵⁷ « Kē we ukaŋ kē naanji nayikrēn an ŋi ŋleefan uko unwoon unuura ŋi kēş ki Naşibaŋi? ⁵⁸ Woli iya na ŋaŋ aloŋ i nakaŋ bŋup du *uruha, doon kala pba pŋom na a ŋi bgah, kaŋi aŋooŋu du kadun ki nawayēş, uŋ mēntan awulu nalemparul awatu ukalabuş. ⁵⁹ Dŋupu, iinkpēn du ukalabuş bē iinluka te pataka pbaaŋşaani. »

13

Nawutan pjuban naŋelēş ŋbida

¹ ŋi ŋwal mēnt, kē bañaan balon başē bi, akakalēş Yetu uko wi bagalilay, biki *Pilata doon kē bafinji kē pŋaak pi baka panaakiir na pi ŋntaam ŋi baŋijuŋ aŋiŋar Naşibaŋi. ² Kē aŋe teem baka aji : « Naşal aji bagalilay mēnt bawo bajuban apel bagalilay bandukiin bti ukaŋ kē bahaj haŋ i? ³ Dŋupan mēnt hēnk da, nawutan pjuban, naŋelēş ŋbida kēme nakeŋ an bti ji baka.

⁴ « Kē bañaan iŋeen na bakreŋ biki pmoş pweek pi uniw wi Filowe pajotnuŋ

* 12:50 Bapiit ŋi ugrek aji : Dwo i kayeenk batitmu.

afin, nanuur kë bajuban apel bañaan biki Yerutalem bandukiin bti i? ⁵ Dɔpan, mēnt hēnk da, woli naanwut pjuban, aṭēlēš ɳbida nakeṭ an bti ji baka. »

*Uhoñ wi bko banwoon
baanji babak*

⁶ Kë Yetu aṣē kakalēš bañaan uhoñ wi : « Ñiint alon abi tēpi blemani* du uṭeeh wi nul. Abi pmar mnlemani aṣē wo aantēnk nin ploolan ṭi ba. ⁷ Wi wi aṣaan aji na nalemparul : “Ddo ɳṣubal ɳwajanṭ ɳi ɳjaki kabi pmar mnlemani bē mēnji kaṭēnk ba babak. Tiban ba. Babaa wo i kado kanooran mboṣ we ba?” ⁸ Kë undu aṣē teema aji : “Ajugun, wutan ba kak piikal, nwuñēš mboṣ ṭi pṭeef pi ba, mmēñan ba. ⁹ Ulome baluṅ babak. Woli baambuki, kbaa tib ba.” »

*Yetu ajeban ṭi unuur wi
pnoorfēn wi bayuday ñaaṭ
anṭakmuṅ*

¹⁰ Yetu awo ṭi pjukan du *katoh kañehanaani ki bayuday kalon ṭi *unuur wi pnoorfēn. ¹¹ Kë ñaaṭ alon aṣē wo da i unṭaayi udoluṅ kë aṭakēm ado ɳṣubal iñeen na bakreṅ ; aṅuuk aankak ahil nin phetan uleef. ¹² Wi Yetu awinuluṅ aṣē du'a aji na a : « Ñaaṭu, pmaak papēn ṭi iwi. » ¹³ Wi wi aṣaan apafa iñen, ṭi dko mēnt kë aheti, aṣē jun pbeeb Naṣibaṭi.

¹⁴ Kë naweek i katoh kañehanaani aṣē deebaṭ uko

wi Yetu ajebanuṅ ṭi unuur wi pnoorfēn. Aṭiini wal mēnt na pntuk pi bañaan aji na baka : « Naka ɳnuur paaj ɳi ñaan ajaan awo kalemp. Nawo i kabi ṭuṅ ɳnuur mēnt pdo bajebanan, mēnt ṭi unuur wi pnoorfēn wa. » ¹⁵ Ajugun kë aṣē teema aji : « An balagare! ṭi unuur wi pnoorfēn, jēm andoli ṭi an aji fēnēš uwit wi nul kēme ubuuru wi nul du kampen kañooṭ wa uya udaan i? ¹⁶ Kë ñaaṭ i, anwoon i pntaali pi *Abraham, i *Fatana atanuṅ ɳṣubal iñeen na bakreṅ, aanwo i kafēnēša ṭi unuur wi pnoorfēn i? » ¹⁷ Wi ajakuṅ haṅ, kë banklaṭuluṅ bti baṣē kowa fuṭ, bañaan kë baṣē lilan ṭi iko inuura iweek bti yi akdoluṅ.

*Uhoñ wi pbuk pmpoṭi pan-
jaan pabuk bko*

(Maci 13.31-32; Markut 4.30-32)

¹⁸ Wal mēntan kë aṣē ji : « Na we wi *Pṣih pi Naṣibaṭi panaamuṅ ba? Kë na we wi nhilanuṅ pnaamntēn pa ba? ¹⁹ Pawo ji pbuk pmpoṭi pi ñaan ajejuṅ atepi du uṭeehul. Kë panaṭaa, akak bgof, kë ɳkat ɳadoo bi ado intan ṭi inah yi ba. »

*Uhoñ wi uko utajanaan
pṣon*

(Maci 13.33)

²⁰ Yetu akak aji : « Na we wi nhilanuṅ kanaamntēn *Pṣih pi Naṣibaṭi ba? ²¹ Panaam ji bko btiiṣu bi ñaaṭ ajaan aṭu ṭi pṣon pṭum te pado taaj bti. »

* 13:6 Bapiit aji bko mēnt bawo Figuier ṭi umbaabu.

Plëman pamminuḡ

²² Wi Yetu akyaanṡuḡ pban Yerutalem, aṡëpna ṡi ḡbeeka na ḡfëṡ ajukan aṡë ya. ²³ Kë alon aṡë ji na a : « Ajugun, bañaanḡ bantiinku bakluḡ kabuur i? » Kë aṡë ji na baka : ²⁴ « Natamaan naneejna plëman pamminuḡ, ṡiki dṡupan, baṡum baluḡ kado na pneej bë baankhılan.

²⁵ Woli ajug katoh anaṡa adoo tuh plëman, kë naṡë hoj du bdig, nakob plëman kabot kakooṡ bahaabëṡan kaji “Ajugun, haabëṡun plëman.” Aṡë teeman kaji : “Mëmmë di nawoonuḡ.” ²⁶ An naṡë ji na a : “Nde akuṡ adaan na iwi, kë ikuṡ ajukan ṡi igah yi nun.” ²⁷ Ul kaṡë teem kaji : “Mëmmë di nawoonuḡ, an bti bado buṡaan, nalowaan.”

²⁸ « Naluḡ kawooni, kadeebaṡ, katibrën iñiiḡ wal wi nakluḡ kawin *Abraham na *Iṡaak na *Yakob na *baṡupar Naṡibaṡi bti du Pṡih pi Naṡibaṡi, an ṡi ḡleefan baṡë bafëlan bdig. ²⁹ Wal mëṡṡ, bañaanḡ baṡë bapëṡna umayar unuur, kayoba, btamṡanka na btammaḡu kabi pmaar ufettu uweek du Pṡih pi Naṡibaṡi. ³⁰ Kë hënk di di balon ṡi bambaañṡaanuḡ bakluḡ kawo bateek, kë balon ṡi bateek baluḡ kawo babaañṡaani. »

Yetu aṡëgara Yerutalem (Maci 23.37-39)

³¹ ṡi wal mëṡṡan kë *bafaritay balon baṡë bi ṡi Yetu aji na a : « Pënan ṡi dko di iya dmpaṡi, *Herod aḡal kafinu. » ³² Kë aṡë teem aji

na baka : « Nayaan naji na unfëṡ waḡ: “dpënan ḡntaayi ṡi bañaanḡ kabot kajeban bañaanḡ ḡṡa na faan, unuur uwajanṡën, nṡë mba ulemp wi naan.” ³³ Kë nṡë wo i kaya na bgah naan ḡṡa na faan na kankoṡan. Hënk di uwoonḡ, na manjoonan nin *Naṡupar Naṡibaṡi alon aanhil kakeṡna du dko dlonḡ dampaṡi na Yerutalem.

³⁴ « Yerutalem, Yerutalem, iwi injaanḡ kfiḡ baṡupar Naṡibaṡi, katap biki ayiliḡ mnlaak, ḡyaaṡ ḡṡum ddo na pṡonkrën babuku jibi uguk ujaanḡ uboof ḡbuk wa, kë ipoki. ³⁵ Ènhën, Naṡibaṡi aluḡ kadukaran katohan. Kë nṡë ṡupan, naankak awinën te wal wi nakluḡ kado kaji : “Bnuura bi Naṡibaṡi ṡi ankmbiiḡ ṡi katim ki Ajugun !” »

14

*Yetu ajeban ñiiṡṡ anwoon
na ḡṡṡëḡ*

¹ ṡi *unuur wi pnoorfën ulonḡ Yetu aya pyoban du uko naweek alon i *bafaritay, kë bañaanḡ baṡë wo ṡi ptena bnuura. ² Kë ñiiṡṡ alon anwoonḡ na ḡṡṡëḡ aṡë wo ṡi kadunul. ³ Wi wi Yetu aṡaanḡ ahepar *bajukan Bgah na bafaritay aji : « Bgah bi nun badinan ñaanḡ ajeban namaakal ṡi *unuur wi pnoorfën këme baandinani? » ⁴ Kë baṡë yomp. Yetu kë aṡë ban namaakal ajebana aṡë dola kë ayaa. ⁵ Wi wi aṡaanḡ aji na baka : « Ahoḡ ṡi an awoonḡ aankpënan ṡi dko mëṡṡ

abukul këme uwitul unjoti ti pliik ti unuur wi pnoorfën ba? » ⁶ Kë baanhinan ateema.

Pdat dko dto

⁷ Yetu awin kë bambiin pyoban baji badat dko dto di kadun, ukaan kë ahoñ na baka, aji : ⁸ « Woli badu'u ufettu wi bniim, wutan kaya kaço du kadun. Iwo kaçi nayoban ampeliin abi aban, ⁹ andu'anan pyoban iwi na a aşë bi, aji na iwi ißen ñiin mënş aço. Wal mënş inaşa kawo na mnkow kaya kaço du kafet. ¹⁰ Kë woli badu'u ufettu, yaan iço du kafet, andu'iin pyoban abile, aşë ji na iwi : “Nanoh ñogan moñ kadun.” Wal mënş, idëm ti kadun ki bañaan bti banşoon na iwi ti umeesa. ¹¹ Hënk di uwoon, ñaan ankdëmanuñ bkowul, baluñ kawalana, kë ankwalanuñ bkowul, baluñ kadëmana. »

Naduun bajuuk pyoban

¹² Yetu akak aji na andu'uluñ pyoban : « Woli idu bañaan pyoban këme pde kañah, wutan kadu banohu, babuk şaaş, bayişu këme bakinşu bayok, şiki bukal baluñ kadu'u kak pyoban këme pde kañah, uwo baluk bi nu. ¹³ Kë woli ido ufettu, şëpan şëp idu bajuuk, banşakmuñ, bankjiinkuñ, na bakuul, ¹⁴ işë inuurandën, şiki baankhilan pluku. Na manjoonan, iluñ kaluka ti wal wi bañaan batool baknaşin ti pkeş. »

*Bampokuñ pbi pyoban
(Maci 22.1-10)*

¹⁵ Wi alon ti biki baduun pyoban atiinkuñ uko wañ aşë ji na Yetu : « Ankuñ kaço kade du *Pşih pi Naşibaçi anuurandën! » ¹⁶ Kë Yetu aşë ji na a : « Ñiinş alon abi wo i pdo ufettu uweek aşë du bañaan batum. ¹⁷ Wi wal wi pde kañah ubanuñ kë aşë yil nalemparul aya aji na biki aduun: “Nabiini, kañah kabaa.”

¹⁸ « Kë başë junna aloolan aloolan bukal bti pji amiir baka. Nateek aji na a : “Dba nug nug uşeeh, dwo i kaya pten wa, dkooşu kooş miiraan.” ¹⁹ Kë alon aji na a : “Dba nug nug ŋngit iñeen ŋjaari dya hënk pten jibi ŋaklempi, dkooşu kooş miiraan.” ²⁰ Alon kë aji na a : “Dba niim niim hënkun, ukaan kë mënşilan pbi.”

²¹ « Kë nalemparul aya akakalëş ajugul uko wi bateemuluñ. Ajug katoş adeebaş wal mënş aşë ji na nalemparul : “Faraan iya du iyiti na igah yi ubeeka işjën ti, bajuuk, banşakmuñ, bakuul na bankjiinkuñ.” ²² Kë nalemparul aya akak aji na a : “Naweeş, ddo uko wi ijakuñ kë dko daantumatum.” ²³ Kë ajug katoş aşë ji na a wal mënş: “Yaan na igah yi ŋşeeh ido kaşaş ibiig, idabër bañaan, katoş naan kahilna katum.” ²⁴ Dşupan, nin alon ti bateek biki nduun aankñem kañah naan. »

*Pduk iko bti kaşaş Yetu
(Maci 10.37-38)*

25 Bañaan batum bawo ti ppoş na Yetu ; kē aşē kok aji na baka : 26 « Woli ñaan abi ti nji bē aanjalēn maakan apelan aşin, anin, aharul, babukul, baṭa'ul na baweekul na uleeful kak, aanhil pwo naṭaşaraan. 27 Anwoon aankuņa krut ki nul kadinan phaj ji nji udole wo ti pkeṭ, kapoş ti kafet ki naan, aanhil pwo naṭaşaraan. »

28 « Ahoņ ti an ajaan aņal pniw katoh kaweeb bē aanji dun kaṭo kaşal bnuura katen itaka yi anumiin, kame me ahilan pniw ka kaba? 29 Woli aando haņ, ajun pniw bē aambi hilan pbaañēş, bankwinuņ ka babeņa 30 kaji : “Ñaan i ajunuņ pniw bē aanhilan pbaañēş!”

31 « Kē naşih ahoņ ajaan wonṭi aya pgut na naşih aloņ aanji dun kaşal katen me ahilan na bangoli iñeen-week nyaaş iñeen week (10.000) pgut na anwoon na bangoli iñeen-week nyaaş iñeen-week ntēb ba (20.000)? 32 Woli aanhilani, ayil du naşih undu wi ahumuņ nlowi, kakooṭa batiinkar. 33 Kē hēnk di uwoņ, woli aloņ ti an aanduk bka bi nul bti aanhil pwo naṭaşaraan. »

Pnam panyaşuņ
(Maci 5.13; Markut 9.50)

34 Yetu akak aji na baka : « Pnam pawo uko unuura, paşale kak ayaş, bakakanaan kataabare ki pa na we ba? 35 Nin paankak anuura pa

mboş, kēme pa umēñan ; paji pafēl.

« Ankaan ibaṭ itiinkni, atiinkan. »

15

Uhoñ wi unkaneel umpoṭi unneemuņ akuṭ awinana
(Maci 18.12-14)

1 *Bakobraar daaşa na bado buṭaan bti baji bañog Yetu, katiinka. 2 *Bafaritay na *bajukan Bgah başē kahoopaṭēr kaji : « Ñiint i aji naakiir na bado buṭaan, kabot kade na baka. »

3 Kē Yetu aşē hoñ na baka aji : 4 « Ahoņ ti an ajaan aka nṭe nkaneel iñeen-week aşē neemandēn uloolan, aanji duk nundu du pşaar, kaya pla unneemuņ, te wi awinaņ wa? 5 Wal wi awinuņ wa, aji lilan maakan, kalap wa, 6 kaya katoh, kadu banohul na bakinṭul, kaji na baka : “Nalilaan na nji, dwin unkaneel wi naan unneemuņ.” 7 Kē hēnk di uwohaņ, mnlilan mnweek manwo du baṭi pa nado buṭaan aloolan anṭēlşuņ ubida kapel bañaan batum* banwoņ baṭool, banwoņ baannuma pṭēlēs nbida. »

Uhoñ wi baluk banneemuņ akuṭ awinana

8 « Kē ñaaṭ ahoņ ajaan wonṭi aka baluk bi nnuur iñeen, aşē neemandēn baluk bi unuur uloolan, aanji tehan unkaniya, kawet dko bnuura, te wi awinuņ baluk mēnt i? 9 Wal wi awinuņ ba,

* 15:7 Bapiit ti ulibra aji bañaan iñeen kañeen kalon na kañeen kalon (99).

aji du banohul na bakințul kaji na baka : “Nalilaan na nji, dwın baluk bi mbiin aneemandën.”¹⁰ Hënk di mnlilan manjaan manwo ți nwanjut ți Naşıbați pa nado buțaan aloolan anțelșun ubida. »

Uhoñ wi napoț anneemuñ akuț awinana

¹¹ Yetu akak aji na baka : « Ñiint alon abi ka bapoț batëb. ¹² Anwoon nabaasha kë aşë ji na așin : “Paap, wulaan kafah ki naan ți bka bi nu.” Kë așin afaaş baka bka bi nul. ¹³ Wi nabaasha adolon ınuur ıntiısu aşë ınkrën bka bi nul bti, atool aya du utaak ulon unlowun atok tokan bka bi nul ți unoh.

¹⁴ « Wi atokun bka bi nul bti, kë ubon wi katër ilëmënt uşë mara mara ajot ți utaak mënt, kë ajun pwo ți kanuma. ¹⁵ Wi wi ayaan aneej ulemp du ñiint alon i utaak mënt, kë un mënt ațu'a pyen ınkuma. ¹⁶ Ado ji ınal pde ilëfa yi ınkuma katumanaan kayın bë nin alon aanji țena ya. ¹⁷ Wal mënt kë aşë šalntën aji : “Balemp hum bawoon du uko paapa, aji bade kayok kado dukșën, kë nji nșë wo ți akeț ubon! ¹⁸ Dkak du paapa kaji na a : ‘Paap djuban ți kadun ki Bați abot ajuban ți kadunu ; ¹⁹ mënkak ataanj na pdu'ana abuku, jejaan ji alon ți balemp biki nu.” ²⁰ Kë hënk di atoolun pkak du așin.

« Ahum nlowi, kë așin aşë wina, abot aňagi'a ; ațira, ajotna, amooka bnuura. ²¹ Kë

abukul aşë ji na a : “Paap, djuban ți kadun ki Bați abot ajuban ți kadun ki nu, mënkak ataanj na pdu'ana abuku.” ²² Kë așin aşë ji na balemp biki nul : “Națaraan, națijan kamișa kannuurnaaniin, nawoharëna, națu'ana paneel ți pkoñ, nabot națu'a ișapaat ți ihoț. ²³ Nayaaran uwit ummagnun ți batani nafin, ıde, ınoha, ²⁴ abuk naan annațun i abi keț aşë kak ți umundu, abi neem, aşë winana!” Kë bașë wo ți unoh.

²⁵ « Bajeen ñiint awo wal mëntan du uțeeh. Wi akbiin, aňog katoh aşë tiink kë bakkob abot aki. ²⁶ Adu wal mënt nalemp i așin alon ahepara uko umba'i duk awo wo. ²⁷ Kë un ateema aji : “Ața'u abiin, kë şaaş afin uwit ummagnun ți ki akak najoob.” ²⁸ Kë bajeen aşë deebaț, apok pneej katoh. Kë așin aşë pën akooța. ²⁹ Kë aşë teema aji : “Ddo ınşubal ıntum, alemparu, mëmbaan kapoka nin pdo uko wi ijakun, kë iimbään kațenarën upi umpoți nnohnaana na batënt naan ; ³⁰ kë abuku i așaan akak, ul anyaan ade bka bi nu na baat bawuțaan aba, kë ișë do kë bafin uwit ummagnun!”

³¹ « Kë așin aşë ji na a : “Abuk naan, iwi, iji kwo na nji na ınuur nuur, uko wi nkaanj bti uwo wi ıu. ³² Kë nșë wo i kanoha kabot kawo ți mnlilan, ți ki ața'u i abi keț, aşë kak ți umundu ; abi neem aşë winana !” »

16

Namali natit

¹ Yetu abot aji na baťaşarul : « Ñiint̃ aloñ nayok abi ka namali, kē başē keeşara du a aji atoka bka. ² Kē ado kē badu namali aşē ji na a : “We wi mbaañ atiink kē bakt̃up̃ t̃i iwi ba? Yuujaañ jibi idoluñ na bka bi naan, hēnkuñ mēnkak aŋal iwo namali i naan.” ³ Kē namali aşē şal aji : “Dbaa do we, wi ajug katoh apēnanaanuñ t̃i ulemp? Pya kajaar? Mēnhinan ka. Bñehan? Dkowā ba. ⁴ Yoow! Dme uko wi nji kadoluñ wi bakpēnanaanuñ t̃i ulemp, pa bañaañ bahilna bayeenkēn du itoh yi baka.”

⁵ « Kē hēnk di di adooñ kē badu banţeeţuñ ajug katoh kē bakbiina aloolan aloolan, aji na nateek : “Hum di di iţeeţuñ ajug katoh ba?” ⁶ Kē ñiint̃ ajaka : “Iniibi* iñeen-week yi ukēra” kē aji na a : “Nje kakaarta ki nu, ţoon itaran ipiit̃ iniibi iñeen-kañeen.” ⁷ Akak aji na aloñ : “Kē iwi, hum di di iţeeţuñ ajug katoh ba?” Kē ateema aji : “Iniibi iweek iñeen-week yi maaj” kē aji na a : “Nje kakaarta ki nu, ipiit̃ iniibi iweek iñeen bakreŋ.” ⁸ Kē ajug katoh aşē maţ namali naguuru uñ jibi adoloñ mntit̃ hēnk. Hēnk di uwooñ, bañaañ banŋaluñ umundu wi batit̃ t̃i mnwo mi baka na batēnt̃ baka apel biki bjeehi bi Naşibaţi. »

Pţijan itaka bnuura

⁹ Yetu akak aji : « Dţupan : nalaañ banoh na itaka yi umundu wi buţaañ wi, nahilna unuur wi iko yi umundu wi ikbaañ, bayeenkañ du itoh yi baţi inwooñ yi mnţo. ¹⁰ Anwooñ natool t̃i uko umpoţi wi bawululuñ aji wo natool t̃i utum, kē anwooñ aanwo natool t̃i umpoţi aanji wo natool t̃i utum. ¹¹ Woli naanwo batool t̃i pyok pi umundu wi buţaañ wi, in akluñ kawulan pyok pi manjoonan? ¹² Kē woli naanwo batool na bka bi ñaañ nampaţi, naşal aji Naşibaţi aluñ kawulan banwooñ bi nan i?

¹³ « Nin ñaañ aanhil kalem-par başih batēb : apok aloñ kaŋal undu, kēme amēbañ aloñ, kaşē beeh undu. Naanhilañ kalempar Naşibaţi kabot kalempar itaka. »

Nţup̃ ŋloñ kak ŋi Yetu

(Maci 11.12-13; 5.31-32; Markut 10.11-12)

¹⁴ *Bafaritay banjaañ banjal itaka batiink̃ iko mēnt̃ bti aşē beŋ Yetu. ¹⁵ Kē aşē ji na baka : « An nawo bañaañ banjaañ badaar kawo batool t̃i kaduñ ki bañaañ kē Naşibaţi aşē me ŋşal ŋi nan. Uko wi bañaañ badēmanuñ uji uwo unwuţuñ maakañ t̃i kaduñ ki Naşibaţi.

¹⁶ « Ji *Yowan Nabattaar abi ado kabi, *Bgah bi Moyit na *baţupar Naşibaţi bawooñ ; du wal wi abiinuñ kē başē ţupan *Uţup̃ Ulil Unuura wi Pşih pi Naşibaţi, kē bañaañ bti batamañ ado na pneej t̃i

* 16:6 Kaniibi kandoli kawo ŋlitru iñeen ŋwajanţ na paaj na uloñ.

pa. ¹⁷ Baṭi na mboş manyo-
jnun p̄tok apel uko uloolan
umpoṭṭaanun ṭi *Bghah bi
Moyit.

¹⁸ « Ṇaan andookun aharul
akuṭ aniim alon ajuban
pjuban pi piinṭ, kē anniimun
Ṇaaṭ i ayinul adookun ajuban
pjuban pi piinṭ. »

*Ṇiinṭ nayok na Lataar na-
juuk*

¹⁹ Yetu akak aji : « Ubi ka
Ṇiinṭ alon nayok, anjaki Ṇēga
kabot kade bnuura, kawo ṭi
unoh na ṅnuur. ²⁰ Kē başē fēl
ṭi plēman pi katohul Ṇiinṭ alon
najuuk i bajaan bado Lataar†
i uleef unniinkun ṅjad. ²¹ Ado
ji ṅal ṅal pjejēnṭ ituk injotnun
ṭi umeeşa wi nayok. Ṇbuş
ṅadon aji ṅalaj ṅjad ṅi nul.
²² Kē najuuk un abi keṭ, kē
ṅwanjuṭ ṅaya na a kē aṭo akab
du *Abraham. Kē nayok abi
keṭ kak, kē bamoya.

²³ « Wi nayok awoon
du mnkeṭ, ahaj maakan,
aşē kat keş awin Abraham
du kalowan, kē Lataar aṭo
aṅoga. ²⁴ Wi wi ahuuranun
adu'a aji : “Abraham Paapa,
Ṇagi'aan, iyil Lataar atoop
pkoñ ṭi meel abi Ṇowanaan
pndemēnt, dhaj maakan ṭi
bdoo bi.” ²⁵ Kē Abraham
aşē teema aji : “Abuk naan,
leşan kē iwin bnuura wal wi
iwoon du mboş, kē Lataar
ul, aşē wo ṭi mnhaj. Hēnkun
awo ṭi atuumara, iwi kē işē
haj. ²⁶ Tenan kak : bwal
bweek bakak apaṭeşun na an,
banjalun pṭēp bahilna bawo

baankṭēp, Ṇaan aanhil pmuur
bwal bi kabi du un.”

²⁷ « Kē nayok aşē ji na a wal
mēnt; “Keeri Paap, dkooṭu
kooṭ, yilan Lataar du katoh ki
paapa, ²⁸ dka babak paapa
kaṆeen ; aya aṭup baka uko wi
awinun, bawutna kabi kak
ṭi dko di mnhaj di.” ²⁹ Kē
Abraham aşē ji na a : “Bawo
na ṅlibra ṅi *Moyit na ṅi
*baṭupar Naşibaṭi, batiinkan
uko wi baṭupun ṭi ṅa.” ³⁰ Kē
Ṇiinṭ nayok un aji na a :
“Uunkkēşa keş baka, bē woli
Ṇaan anwoonun du mnkeṭ
aya ṭup baka, bawut pjuban,
kaṭēlēş ṅbida.” ³¹ Kē Abraham
aşē ji na a : “Wi bawoon
baanji batiink *Moyit na
baṭupar Naşibaṭi, woli Ṇaan
adoo naṭa ṭi pkeṭ abi aṭup
baka, baankteha te.” »

17

Pjuban na pmiirad

¹ Kē Yetu aşē ji na baṭaşarul
: « iko inhinanun kado
baṆaan bado buṭaan iinhinan
kawaanana, kē Ṇaan anşaan ṭij
ya aşē wuṭan! ² Uhokan pa a
batana plaak pweek bawata
du bdēk, kē di pwuta ado alon
ṭi bapoṭ biki* Naşibaṭi ajot ṭi
pjuban. ³ Naṭafaraan!

« Woli atēnṭu ajubanu,
ṭiiniin na a, woli awut pjuban,
kmiira. ⁴ Kē woli ajubanu
ṅyaaş paaj na ulon ṭi unuur,
akuṭ abi ṅyaaş paaj na ulon
aji na iwi : “Miiraan” kmiira.
»

† 16:20 Lataar dawoon Naşibaṭi aji ṭenk.
banfiyaarun, bukal bakakun ji bapoṭ.

* 17:2 Bapoṭ biki : Yetu aṭiiniyaan ṭi

Pfiyaar pi nalempar Naşibaŋi

(Maci 17.19-20)

⁵ *Banjañan baji na Ajugun : « Hoŋalëşan pfiyaar panwoon ŋi un. » ⁶ Kë aji na baka : « Woli naka lah pfiyaar panliñun na pbuk pi maaj, najile na pnŋteen pi : “Dëtadiiran iya ijab du bdëk,” patiinkan! »

Plempar Naşibaŋi na byompan

⁷ « Ahoñ ŋi an ajaan aji na nalemparul najaar këme nayafan woli awoona uŋteeh : “Faraan, biin iŋo ide”? ⁸ Aambaa ŋëp ŋëp kaji na a : “Juñaan kañah, ibot iŋëlëş iko ibi iyişën, te ndo nde mbot ndaan, ibale kbaa de kabot kadaan.” ⁹ Aanka na pwula nin uko ulon, ŋiki ado uko wi ajakulun. ¹⁰ Kë hënk di uwoon pa an : wal wi nadoli uko bti wi Naşibaŋi ajakanan nado, najakan : “Nwo balemp ŋañ, ŋdo uko wi ŋwoon biki kado.” »

Biinŋ iñeen bamaak bdo

¹¹ Wi Yetu atoolun pya Yerutalem, aşë ŋëpna ŋmbar ŋi ŋŋaak ŋi *Famariya na *Galilay. ¹² Wi akneejuñ ŋi untanka ulon, kë biinŋ iñeen bammaakuñ bdo başë bi pyit na a, aşë naŋ alow, ¹³ ahuuran aji : « Yetu, najukan, ñagi'un. »

¹⁴ Wi Yetu awinun baka aşë ji : « Nayaan nawinana du baŋenjan biki Naşibaŋi. » Wi bakyaan na bgah, aşë mara mara ajeb. ¹⁵ Kë alon ŋi baka, wi awinun kë ajebi, aşë wuğş, awo ŋi phuuran,

adëman Naşibaŋi. ¹⁶ Abi, ajot ŋi ihoŋ yi Yetu aşë beeba. Ñiinŋ mënŋ, awo i utaak wi Tamariya. ¹⁷ Kë Yetu aşë hepar aji : « Biinŋ iñeen bti baanjebi i? Kë biki kañeen kalon bandukiin bawo ŋun ba? ¹⁸ Alon ŋi baka aankak ado bi kabi kadëman Naşibaŋi, ñiinŋ i anwoon aanwo *nayuday akakuñ ŋañ abi adëmana! » ¹⁹ Wi wi Yetu aşaan aji na a : « Naŋiin iya, pfiyaar pi nu pabuuranu. »

Ubi wi Pşih pi Naşibaŋi

(Maci 24.23-28,36-41)

²⁰ *Bafaritay bahepar unuur ulon Yetu lum di *Pşih pi Naşibaŋi pakbiin, kë atëem baka aji : « Ubi wi Pşih pi Naşibaŋi uunkwinana, ²¹ kë ñaan aankdo kaji : “Tenan : pawo ŋi! Këme : pawo mon.” Pşih pi Naşibaŋi pawo ŋi ptoofan. » ²² Yetu akak aji na baŋaşarul : « Nnuur ŋlon ŋabi, ŋi nakluñ kañal pwin *Abuk Ñiinŋ unuur uloolan ŋañ, bë naankwina. ²³ Balun kajakan : “Awi mon!” “Awi wi!” Nakya da, nakŋiir da. ²⁴ Jibi kaliik liik kajaan kawoona kaban kalon ki baŋi, kajeehan baŋi bti, hënk di di Abuk Ñiinŋ aklun kawo ŋi unuur wi nul. ²⁵ Kë aşë wo i kahaj maakan duna, kawuun ki kabot kapoka.

²⁶ « Uko umbiin awo ŋi wal wi Nowe ukaan awo ŋi ŋwal ŋi Abuk Ñiinŋ. ²⁷ Bañaan bawo wal mënŋ ŋi kande na udaan, aniim, awul bubuk baka iniim, te unuur wi Nowe aneejuñ ŋi upuur wi meel

uweek, kē uşubal uweek uşë jot, atuman idëk, kē bayoora bukal bti.*

²⁸ « Kē hënk di uwohanj ti wal wi Lot : bañaan bawo ti kande na udaan, anug, awaap, atepi, aniw ; ²⁹ Kē unuur wi Lot apënuj ti Todom, Naşibaţi kē aşë do uşubal wi bdoo, na pdëpalën panktëradunj kē papëнна baţi, afinj baka bukal bti.* ³⁰ Kē hënk di di uklunj kawo, ti unuur wi Abuk Ñiintj aklunj kawinana.

³¹ « Ti unuur mëntj, ñaan anwoonj ti uşaala, awutan kaneejar iko yi nul. Kē hënk di ukwohanj pa ñaan anyaan uţeeh, awutan kawugşa ptiış. ³² Naleşan uko undolunj ahar Lot*! ³³ Ankdoonj na pbuuran ubida wi nul alunj kawaanj wa, kē anwaanunj ubida wi nul alunj kabuuran wa. ³⁴ Dţupan : na utejan mëntj, bañaan batëb bapiintj ti kalişa kaloolan : alonj ajejana, alonj aduka. ³⁵ Baat batëb bawo ti pşon : alonj ajejana, alonj aduka. [³⁶ Biintj batëb bawo du uţeeh : alonj ajejana, alonj aduka.] » ³⁷ Kē bataş Yetu başë hepara aji : « Ajugun, tuj di di iko mëntj ikluj kaţëpna? » Kē ateem baka aji : « Dko di untaam ukeţnunj, dul di di njugude njakluj kayitiir. »

18

Uhoñ wi nawayëş na ñaaţ nayoţ

¹ Yetu akak ahoñ na bataşarul adiimanaan baka

kē bawo biki kado kañehan Naşibaţi njwal bti, kawut kawutandër. ² Aji na baka : « Ubi ka ti ubeeka ulonj, nawayëş bţup aññoomunj Naşibaţi abot awo aanji tiink nin ñaan. ³ Ti ubeeka mëntj kak, ñaaţ nayoţ alonj awo da anţaali pbi du a bawayëşa. Aji ji na a : “Wayëşaan na naşoorad naan.”

⁴ « Nawayëş ajon kapok aşë bi ban tuj aji : “Na manjoonan, mënji kaţi Naşibaţi abot awo mënji katiink nin ñaan ; ⁵ kē jibi ñaaţ i aknooranaanunj, dwayëşa. Woli abi'a bi ti, abi baañşaan pdo kayewlënën.” » ⁶ Ajugun kē aşë kak aji na baka : « Natiinkan uko wi nawayëş nawuţaan i ajakunj! ⁷ Kē Naşibaţi, aankbi kaţënk biki nul, kawayëş baka i, wi bakhuuranolunj añehan njwal bti? Ajon uţënk baka i? ⁸ Dţupan na manjoonan, awayëş baka kataran taran. Kē *Abuk Ñiintj, alunje bi, aţënkara ti umundu bañaan banfiyaarunj i? »

Uhoñ wi Nafaritay na nakobraar daaşa

⁹ Yetu akak ahoñ pa bañaan banşalunj aji bawo batool aşë beeh bandukiin, aji : ¹⁰ « Biintj batëb babi ya pñehan Naşibaţi du Katohul Kaweek ; alonj awo *nafaritay kē alonj awo *nakobraar daaşa. ¹¹ Nafaritay anaţ aşë ñehan Naşibaţi ti uşalul aji : “Iwi Naşibaţi, dbeebu ti

* 17:27 Ujuni 6.9; 7.24.

* 17:29 Ujuni 18.20; 19.25.

* 17:32 Ujuni 19.26.

uko wi mpaṭuṅ na bañaan bandukiin, bakiiḡ, bado buṭaan, bajuban pjuban pi piint; dbeebu kak wi nwoon mēnnaam na nakobraar daaṣa i. ¹² Dji kayiman ḡnuur ḡtēb ṭi kanēm kabot kafaas uko wi nyeenkunḡ bti kado ifah iñeen, kajej kalonḡ kawulu.” ¹³ Nakobraar daaṣa ul kē aṣē naṭ alow, aandoo ḡoom pkat kēṣ katen baṭi, aṣē kuṅa iñen*, aji : “Iwi Naṣibaṭi, ḡagi'aan, nji nwoonḡ nado buṭaan.” »

¹⁴ Yetu aji na baka : « Dṭupan : Uḡ mēntan wi aṭiiṣuṅ, Naṣibaṭi adinan kē awo natool ṭi kadun ki nul, kē uṣē wo uunwo haṅ pa nafaritay. Hēnk di uwoonḡ, ankdēmanuṅ bkowul, baluṅ kawalana, kē anwalanuṅ bkowul, baluṅ kadeeṅa. »

*Yetu awul bapoṭ bampoṭi
bnuura bi Naṣibaṭi
(Maci 19.13-15; Markut
10.13-16)*

¹⁵ Bañaanḡ balonḡ baṭij Yetu bapoṭ bampoṭi pa aban baka, kē baṭaṣarul bawin uko mēnt aṣē ḡoman na baka. ¹⁶ Kē Yetu aṣē do kē baṅogan bapoṭ aṣē ji : « Nawutan bapoṭ babi ṭi nji! Nakneenan baka, ṭiki *Pṣih pi Naṣibaṭi pawo pi banwoonḡ ji baka. ¹⁷ Dṭupan na manjoo-nan : anḡaluṅ pneej ṭi Pṣih pi Naṣibaṭi awo kanaam na napoṭ. »

*ḡiintḡ nayok
(Maci 19.16-30; Markut
10.17-31)*

¹⁸ Kē ḡiintḡ alonḡ antiinkaniin aṣē hepar Yetu aji : « Najukan nanuura, we wi nwoonḡ kado kayeenkna ubida wi mṅto ba? » ¹⁹ Yetu kē aṣē ji na a : « Imeha kē Naṣibaṭi ṭaḡi anuuriinḡ, ukaanḡ kē ikdu'ēn nanuura i? ²⁰ Ime uko wi *Bgah bi Moyit bajakuṅ : “Iinkpiintḡ na ahar ḡaanḡ kēme ayin ḡaanḡ, iinkfiṅ ḡaanḡ, iinkkiij, wutan katapar ḡaanḡ uko wi awoonḡ aandoo, mēbaan ṣaaṣ na naan bnuura.” » ²¹ Kē ḡiintḡ ateema aji : « ddo iko mēntḡ bti wi nwoonḡ napoṭ te hēnkunḡ. »

²² Wi Yetu atiinkunḡ uko waṅ aṣē ji na a : « Iduka uko ulonḡ kak : waapan iko yi ikaanḡ bti, ijej itaka iṭen bajuuk, woli ido haṅ kṣē ka pyok du baṭi. Wal mēntḡ, kṣē bi, kaṭaṣēn. »

²³ Wi ḡiintḡ atiinkunḡ uko waṅ, aṣē jooṭan, ṭiki ayok maakan. ²⁴ Yetu awin kē ajooṭanii aṣē ji : « Utam maakan pa nayok aneej du *Pṣih pi Naṣibaṭi! ²⁵ Aa, uyoj apel pa unṭaam uweek wi pnkunkaali uneej ṭi bhēr bi kaguja kē di nayok aneej du Pṣih pi Naṣibaṭi. »

²⁶ Banktiinkuluṅ kē baṣē ji : « Kē in ahilanuṅ keeri kabuur? » ²⁷ Yetu kē ateem baka aji : « Bañaanḡ bajēn baanhilan pbuuran ḡleef ḡi baka, kē Naṣibaṭi aṣē hil pbuuran baka. » ²⁸ Fimonḡ Piyeer kē aṣē ji na a wal mēntḡ : « Tenan, ḡduk iko yi ḡkaanḡ bti pa pṭaṣu. » ²⁹ Yetu kē aṣē ji na baka : « Dṭupan, manjoo-nan ma : ḡaanḡ ankdukuṅ ka-

* **18:13** ṭi ugrek bapiit aji : Akob iñen ṭi bjēnt, hēnk di bayuday bajaanḡ bado woli bawo ṭi pwuṭan.

tohum, aharul, babuk aşin, na bajugul na babukul pa Pşih pi Naşibaţi, ³⁰ ayeenk kapelan maakan  i umundu wi uko wi abiin aka, kabot kayeenk  i umundu unkmbiin ubida wi mnto. »

Yetu akak a up k e aluŋ kake  kabot kana a  i pa (Maci 20.17-19; Markut 10.32-34)

³¹ Yetu adu *banja an i een na bat b mpa  a e ji na baka : « H enkuŋ,  ttool ppaya du Yerutalem. Iko bti yi *ba upar Naşibaţi bapiituŋ  i *Abuk  iint  idolana. ³² Abuk  iint  aluŋ kawulana du banwoon baanwo *bayuday, baluŋ kabe a, kakara, kat fj era ; ³³ kakoba na itint l ka e kafina, unuur uwajant en a e na a  i pke . » ³⁴ K e banja an i een na bat b ba e tiink a e wo baante uko wi ajakuŋ. U up m ntan u ep baka k e baamme uko wi Yetu anjaluŋ pji na baka.

Yetu ajeban nakuul alon du  mbar  i Yeriko

(Maci 20.29-34; Markut 10.46-52)

³⁵ K e wi Yetu ak ogun ubeeka wi Yeriko, nakuul alon a o b nehan  i kaban ki bgah. ³⁶ Wi atiinkuŋ ba aan batum k e bakt p, k e a e hepar uko unwoon, ³⁷ k e ba upa aji : « Yetu i *Nataret akt puŋ. » ³⁸ Wi wi a aan ahuuran aji : « Yetu *Abuk Dayi ,  nagi'aan! » ³⁹ Banwoon  i kadun banoman na a ayomp, k e abaa huuranaara huuran maakan aji : « Abuk Dayi ,

 nagi'aan! » ⁴⁰ K e Yetu a e na  ado k e ba ija a. Wi nakuul a ogun k e a e hepara : ⁴¹ « we wi inaluŋ ndolu ba? » K e a em aji : « Ajugun, dolaan ndo kawin kak! » ⁴² Yetu k e aji na a : « Doon kawin, pfiyaar pi nu pajebanu. » ⁴³  i dko m nt  k e akak awin abot a a  Yetu, a e d man Naşibaţi. K e ba aan bti bakak ayeeh mnd m mi Naşibaţi wi bawinuŋ uko un puŋ.

19

Fake

¹ Yetu aneej  i Yeriko awo  i pmuur ubeeka, ² k e  iint  alon anwoon katim ki Fake a e wo da, awo naweek i *bakobraar daa a abot ayok maakan. ³ Ado na pwin  naan anwoon Yetu a e wo aanhinani  iki ba aan batumi, k e abot awo  naan na am aan. ⁴ A i wal m nt  ajot kadun a e paya  i bko blon kahilna kawin Yetu, ankt pnuŋ da.

⁵ Wi Yetu abanuŋ du dko di apayiin a e kat k e  aji na a : « Fake, taran iwala, dwo i kawala du katohu n a. » ⁶ K e ataran awala ayeenka na mnlilan. ⁷ Wi ba aan bti bawinuŋ uko wan, a e  ur  uran aji : « Aya awala du uko  iint  nado bu aan! » ⁸ K e Fake a e na a ana , aji na Ajugun : « Ajugun, tenan, dfaa  bka bi naan  i ptoof ka en bajuuk, akak awo woli dguur  naan bka bi nul kakakana nya   baak r uko wi nyeenkuluŋ. » ⁹ Yetu k e a e ji na a : « Naşibaţi abuuran n a ba aan biki katoh ki, iwi kak iwo

abuk *Abraham. ¹⁰ Hënk di uwoon, *Abuk Niiñt abi bi pla kabot kabuuran banneemuñ. »

*Uhoñ wi itaka
(Maci 25.14-30)*

¹¹ Wi bañaan bawoon ði ptiink Yetu, kë ašë hoñ na baka ðiki aňog Yerutalem, kë bašë šal aji *Pših pi Našibaði pawinana wal mënñ. ¹² Aji na baka : « Niiñt alon i kabuka kaweeek abi ya du utaak unlowuñ pya kayeenk pših pi utaak wi nul, kašë kawuğša. ¹³ Adu balemparul iñeen, awul baka andoli baluk bi kli kwajanñ ašë ji na baka : “Nalempan na itaka yi te ubi'ën.”

¹⁴ « Bañaan biki utaakul kë bašë šooro, ayil bañaan balon kë baya du naših najeenkal aji na a : “Nëññal ñaan i ašihun.”

¹⁵ « Wi bayaan aťoorana du pših, kë ašë wuğša. Wi abanuñ, ašë do kë badu balemparul biki abiiñ awul itaka, katen jibi andoli ði baka aduki alemp. ¹⁶ Nateek abi ajaka : “Naših, itaka yi iwulnuñ yii yi, dduk aka uko wi iwulnuñ nyaaš iñeen.” ¹⁷ Kë aji na a : “Ido bnuura, iwo nalemp nanuura ; jibi iwoon nanuura ði uko umpoði wi nwuliin, iwo nantuña i nbeeka iñeen.”

¹⁸ « Natëbantën kë abii, aji na a : “Naših, itaka yi iwulnuñ yii yi, dduk aka uko wi iwulnuñ nyaaš kañeen.” ¹⁹ Kë

akak aji na un mënñan : “Iwo nantuña i nbeeka kañeen.”

²⁰ « Undu kak kë abii aji : “Naših, itaka yi nu yii yi, dtan ya ði blaañ ahank. ²¹ Dði'u, iwi inwoon ñiiñt najooñ, anjaan ayeenk uko wi awoon aanhankani, kabot kakit uko wi awoon aantepi.” ²² Kë naših un ašë ji na a : “Iwi nalemp nawuñaan, dwayëšu na nťup ñi iťupuñ iwi ði ulefu. Ime aji dwo ñaan najooñ anjaan ayeenk uko wi awoon aanhankani, kabot kakit wi awoon aantepi. ²³ Kë we ukaan keeri kë iinjeñ itaka yi nwuliin ahankan du naťeeñan ba? Išaan kabuk uko ulon, woli dyaarad ya.”

²⁴ « Wi wi ašaan aji na bañaan banñoon da : “Nayeenkana itaka yi nul, nabot nawul ya andukiin aka nyaaš iñeen uko wi nwululuñ.” ²⁵ Kë bateema aji : “Adobi ka ka itaka itum!” ²⁶ Kë akak aji na baka : “Dťupan, ñaan ankaan, baluñ kaťena kak, bë anwoon aanka, bado yeenka wi akaan. ²⁷ Kë bašoorad naan, banwoon baambi ñal nših baka, naťijan baka ði, nafaal ði kadun naan.” »

Yetu aneej ði Yerutalem ji naših

(Maci 21.1-9; Markut 11.1-10; natenan ði Yowan 12.12-16)

²⁸ Wi Yetu aťiniin han aba, ašë tool pya Yerutalem, apoš ði kadun ki pntuk. ²⁹ Wi aňogun

* 19:29 Pnkuñ pi Mnoliwera : Dawoon katim ki pnkuñ pi bajaan bado na umbaabu “Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives.”

ɲfēt ɲi Betfage na Betani, kañog pñkuɲ pi bajaan bado « Pñkuɲ pi Mnoliwera* » ašë yil baťaşarul batëb aji na baka : ³⁰ « Nayaan du ufët unwoon ɲi kadunan wuɲ, woli naneej da, naɲënk ubuuru umpoɲi untanuɲ, wi nin ñaaɲ awoon aambaan kadapi'aara ; nafënëşan wa naɲij. ³¹ Woli alon ahepar uko unkaan kē nakfënëş wa, najaka Ajugun anumiin wa. »

³² Wi bayili bayaan, baya ɲënk kē uko uwo jibi Yetu ajakuɲ na baka. ³³ Wi bawoon ɲi pñënëş ubuuru umpoɲi wuɲ, bajug wa kē başë ji : « we ukaan kē nakfënëş ubuuru ba? » ³⁴ Kē başë teem aji : « Ajugun anuma wa. »

³⁵ Wi wi bajejuɲ wa aɲij Yetu, ašë pënan iyeti yi baka agur wa, ašë dola kē apayaa. ³⁶ Wi akyaan, kē bañaan başë pënan iyeti yi baka ašëef ɲi bgah. ³⁷ Wi Yetu abanuɲ du bgah bankwalnaaniin Pñkuɲ pi Mnoliwera atool pya Yerutalem, kē pntuk pi baťaşarul bti paşë lilan maakan, ahuuran maakan awo ɲi pdëman Naşibaɲi pa mlagre mi bawinuɲ bti. ³⁸ Baji : « *Bnuura nuura ɲi naşih ankmbiin ɲi katimul!* » Mnjeeh du baɲi na mndëm du baɲi duuɲ ! » ³⁹ *Bafaritay balon banwoon ɲi pntuk kē başë aji na Yetu : « Najukan, ɲomaan na baťaşaru baťañan. » ⁴⁰ Kē ašë teem baka aji

: « Dɲupan, woli bayompi, mnlaak mi manhuuran. »

Yetu akak aɲëgara Yerutalem

⁴¹ Wi Yetu aňogun, awin ubeeka wi Yerutalem, ašë ɲëgara wa, ⁴² aji : « Dɲal lah iwi kak iyikrën iko inkɲijiin ɲɲa di mnjeeh, kē iko mënɲ işë mena, kēş ki nu kaanhilan pwin ya. ⁴³ ɲnuur ɲlon ɲabi ɲi başooradu bakdolun uniw wi mboş kakoolnɲënu, kagut na iwi. ⁴⁴ Balun katoku, iwi na babuku. Baankwut nin katoh kalon kanaɲ, ɲiki iinyikrën wal wi Naşibaɲi abiiɲ pbuuranu. »

Yetu adook bawaap du Katoh Kaweek ki Naşibaɲi

(*Maci 21.12-17; Markut 11.15-19; natenan ɲi Yowan 2.13-22*)

⁴⁵ Yetu aneej wal mënɲ du *Katoh Kaweek ki Naşibaɲi ašë jun pdook bawaap, ⁴⁶ aji na baka : « Naşibaɲi aɲup ɲi Uli-bra wi Uɲup wi nul aji : “*Katoh naan kawo kañehanaani.*” » Kē an naşë kakan *ka dko dmen-naani di bakiiɲ!* »

Yetu ajukan du Katoh Kaweek ki Naşibaɲi

⁴⁷ Unuur unjinti, Yetu aji jukan du *Katoh Kaweek ki Naşibaɲi. Kē *baɲëjan baweek na *bajukan Bgah na baweek biki *bayuday başë la pñiɲa, ⁴⁸ ašë wo baamme jibi bak-doli, ɲiki bañaan bti bawat ibaɲ atiinka bnuura.

20

Bayuday bahepar Yetu ñaan anŋu'ulun pdo iko yi akdolun

(Maci 21.23-27; Markut 11.27-33)

¹ Yetu awo unuur ulon ƚi pjukan du *Katoŋ Kaweek ki Naŋibaƚi abot aƚup *Uƚup Ulil Unuura, kē *baƚeƚan baweek na *bajukan Bgah baŋe wuj na bantohi ² ahepara aji :

« ƚupun, mnhina mnhoƚ mi mi ikdolnun iko yi ba? In ajakiin kē ihilan kado ya? »

³ Kē aŋe teem baka aji : « Nji kak dƚal kaheparan uko ulon. Naƚupaan, ⁴ in ayilun *Yowan pbattaar ba? Naŋibaƚi a kēme bañaan baka? » ⁵ Kē baŋe wo ƚi plaƚar ƚi ptoof pi baka aji : « Woli nƚeem aji Naŋibaƚi ayilulun, aheparun kaji, we ukaan kē nƚenfiyaara? ⁶ Kē woli nji bañaan bayilulun, bañaan bti batapun mnlaak, ƚiki bafiyaar aji awo *Naƚupar Naŋibaƚi. »

⁷ Bateem aji baamme anyilulun. ⁸ Yetu kē aŋe ji na baka : « Nji kak, mēnkƚupan na mnhina mnhoƚ mi nji kadolnun iko yi. »

Uhoñ wi balemp biki Uwoorta

(Maci 21.33-46; Markut 12.1-12)

⁹ Wi wi Yetu aŋaan ahoñ na bañaan aji : « Ñiinƚ alon abi teƚi uwoorta wi mnko manjaan mandolna ubiñu, aŋe wul wa bañaan balon pa badoki bapooñle bawula kafah ki nul, aŋe ya bayaas

bi awo i kaya kajon. ¹⁰ Wal wi umar ubanun, kē aŋe yil nalemparul alon du baka pa bawula kafah ki nul ; kē baŋe koba, adook kē akak iñen ijinƚ. ¹¹ Kē ñiinƚ ajug uƚeek akak ayil nalemparul alon ; kē bakak akob un mēnƚan, akowandēna, aŋe dooka kē akak iñen ijinƚ. ¹² Kē akak ayil nawajanƚen ; kē bakoba añaakan afēla bdiƚ.

¹³ « Kē ajug uƚeek aŋe ji wal mēnƚ: “Dbaa do do hum ba? Dyil da abuk naan i nƚalun maakan, ulome ul, baya kakali'a.” ¹⁴ Wi bañaan biki awulun uwoorta bawinun abuk ñiinƚ un aŋe ŋal aji : “I akdukiin na iko yi aŋin ; nawulan nƚiña, nƚeenkna phiij.” ¹⁵ Kē hēnk di bamobulun apul pulan apēnan du uwoorta aŋe fiña. We wi ajug uƚeek akeeri bi kado bañaan mēnƚ? ¹⁶ Alun kabi kafin baka kawul uwoorta bañaan balon. »

Wi bañaan batiinkun uko wan aŋe ji : « Naŋibaƚi aankdinnan nin uko wan uwo! » ¹⁷ Wi wi Yetu aŋaan ajaban baka kēŋ aŋe ji na baka : « Natanan uko wi bapiitun ƚi Ulibra wi Naŋibaƚi :

“Pnduba pi baniw bapokun, pakakun amēban katoŋ.”✠

We wi uko umpiitun wi ukdiimanun: ¹⁸ ñaan ankjotun ƚi pnduba mēnƚ akita, kē ñaan i pakjotnun, panantēla. »

¹⁹ *Bajukan Bgah na *baƚeƚan baweek bayikrēn wal mēnƚ, na manjoonan kē

bukal bakaanj kë ahoñ hañ. Bala wal mēntj pmoba, ašë ti bañaanj.

Pluk Fetar daaša

(Maci 22.15-22; Markut 12.13-17)

²⁰ *Bajukan Bgah na *bañenan baweek bamena wal mēntj ašë yil bañaanj balonj bandaaruñ aji bawo batool bado katen me Yetu ajub ti uñup ulonj, kahilna kamoba, kañooñ du pñih pi nantunja naromenj. ²¹ Wi wi bañaan aji na a : « Najukan, ñme kë iji kñup kabot kajukan bnuura, abot awo iinj kpañšër, na manjoonan, bgah bi Nañibañi bi bi ijaan kjukan. ²² Nwo i kaluk Fetar* nañih najeenkal daaša, këme ñenwo kaluka da? » ²³ Kë Yetu ammeen ñşal ñi kalagare ñi baka ašë ji : ²⁴ « Nadiimanaan pataka. Kaara di in na katim ki in iwoonj ti pa? » Kë bateem aji : « *Fetar a. » ²⁵ Kë ašë ji na baka wal mēntj : « Nakeerin nakakan Fetar uko unwoonj wi Fetar, naşë nakakan Nañibañi uko unwoonj wi Nañibañi. »

²⁶ Kë baanhinan amob Yetu ti ññup ñi añupunj ti kadun ki bañaan, bañonar jibi ateemuj, ašë yomp.

Pnaña ti pkeñ

(Maci 22.23-33; Markut 12.18-27)

²⁷ *Bataduk balonj babi añog ti Yetu, bukal bajaan baji pnaña ti pkeñ paanwoo, bahepara aji : ²⁸ « Najukan, *Moyit apiit pa un aji : “Woli ñaanj aka abuk ašin

anniimuj ašë keñ bē aanduk napoñ, ayeenkan ahar abuk ašin mēntj ahilna abukara bapoñ.” ²⁹ Ubi ka biintj paaj na alonj banñaaruñ. Nateek aniim ñaañ ašë waanja bē aambuki. ³⁰ Natēbanñen kë ayeenk ñaañ akeñ kak bē aambuki, ³¹ nawajanñen kak kë ayeenk ñaañ akak akeñ bē aambuki. Kë biintj paaj na alonj bukun bti bado hañ, akeñ bē baanduk napoñ. ³² Kë ñaañ akak abaañşaan aneem. ³³ Kë hēnkun woli bañaan balun anaña ti pkeñ, in akwoonj ayin ñaañ mēntj, wi bukal paaj na alonj bti baniimuluj? »

³⁴ Kë Yetu ašë ji na baka : « Biintj na baañ biki umundu wi baji baniimar ; ³⁵ kë biki Nañibañi akunj kaji kë bataan na pnaña ti pkeñ kabot kawo ti ubida unkmbiin, baankak alunj kado kaniimar wal mēntj. ³⁶ Hēnk di di bawoonj kak baankak akeñ, banaam na ñwanjut abot awo bubuk Nañibañi, wi banañiin ti pkeñ. ³⁷ Kë Moyit añup bnuura aji bañaan balun kanaña ti pkeñ. Ti dko di Ulibra wi Nañibañi dankñiiniyaanuj uko wi bgof bankyikun, adu Ajugun aji, “Nañibañi i *Abraham, i *Itaak, na i Yakob.” » ³⁸ Yetu akak aji « Nañibañi awo i bañaan bajeb, aanwo i banketun, ñiki biintj bawajanñ bukun bti bawo bajeb pa ul. »

³⁹ *Bajukan Bgah balonj bajej bñup wal mēntj ašë ji na a : « Najukan, iñiini bnuura. » ⁴⁰ Kë baankak añoom phepara uko

* 20:22 Fetar awoonj nañih najeenkal.

ulon.

Krittu awo Abuk Dayiṭ abot awo Ajug Dayiṭ

(Maci 22.41-46; Markut 12.35-37)

⁴¹ Yetu aji kak na baka : « Hum di di ñaaṅ ahilanuṅ kaji *Krittu awo *Abuk Dayiṭ? ⁴² Dayiṭ ṭi uleeful aṭup ṭi uko wi Krittu ṭi Ulibra wi pñaamarën aji :

“Naṣibaṭi Ajugun aji na Ajugun

Ṭoon ṭi kañen naan kadeenu

⁴³ te ndoo ndo baṣooradu,

ido kapafna baka ihoṭ.”*

⁴⁴ Dayiṭ aji du'a kaji “Ajugun” hum di di Krittu ahinanuṅ keeri kawo abuk Dayiṭ? »

Nalipariin bajukan Bgah

(Maci 23.1,5-7,14; Markut 12.37-40)

⁴⁵ Jibi bañaan bawoon ṭi ptiinka, kë Yetu aṣë ji na baṭaṣarul : ⁴⁶ « Nalipariin *bajukan Bgah banjaan baṅal pñaay na imiṣa iyul, kaṅal banohntën baka ṭi dko di bañaan, kaṅal pṭo kadun ṭi itoh iñehanaani, na ṭi iṭij inuura ṭi ṅfettu. ⁴⁷ Baji bade bka bti bi baaṭ bayoṭ, kadaar kajon ṭi pñehan Naṣibaṭi pa pwinana. Naṣibaṭi aluṅ kakob baka kakob kandëmnuṅ maakan! »

21

Uṭen wi ñaaṭ nayoṭ najuuk (Markut 12.41-44)

¹ Yetu akat kēṣ aṣë win bayok kë bakwat itaka du dko di bajaan bawatna itaka

ṭi *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi. ² Abot awin ñaaṭ nayoṭ alon najuuk kë aṭu da ktaka ktëb ṭaṅ. ³ Kë aṣë ji : « Na manjoonan, dṭupan, ñaaṭ nayoṭ najuuk i awul apelan bañaan bti. ⁴ Banwuluṅ bukuṅ bti bawul itaka yi bawoon baannuma, kë ul ṭi bwaan bi nul aṣë wul itaka bti yi anumiin pa pde. »

Iko inkyuujun kë uba umundu uñogi

(Maci 24.1-2; Markut 13.1-2)

⁵ Jibi bañaan balon bawoon ṭi pmaṭ *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi aji kanuura, kul na induba inuura inniwnuṅ ka, na iko inuura yi bajaan baṭen pa pñegna ka, kë aṣë ji : ⁶ « İko yi naktenuṅ yuṅ, ṅnuur ṅaluṅ kabi, kë nin plaak paankduka kapaf ṭi pṭentṅ pa : İko mëntṅ bti ijot. » ⁷ Kë baṣë hepara aji : « Najukan, lum di di uko waṅ ukwoon, kë we ukyuujun un kë uko waṅ uban ṭi pbi? »

⁸ Yetu kë ateem baka aji : « Nawutan kadinan baguuran, bañaan baṭum baluṅ kabi na katim ki naan, kaji bawoon *Krittu kabot kaji unuur wi nul uñogi! Nawutan kaṭaṣ baka. ⁹ Woli naluṅ atiink ṅgut na pgarandër, nawutan kalënk. İko mëntṅ iwo yi kawo ji umundu ubi udo kaba. Kë umundu uṣë wo uunwo kaba wal mëntṅ. »

¹⁰ Aji na baka wal mëntṅ : « Uṭaak unaṭa ugut na uṭaak ulon, pṣih pagut na plon. ¹¹ Mboṣ manṣinṭar maakan,

mmaak mwuṭaan na ubon ṅawo ṭi ṅmbaṅ ṅlon, iko iy-ibanaan iwo, iko inkwoonun baṭi iwinana.

12 « Kē ji iko yaṅ bṭi ibi ido kadolana, bamoban kahajanan, kañooṭan *uruha du itoh iñehanaani, kawatan ukalabuṣ, kañooṭan uruha du kadun ki baṣih na bantunja ṭiki nafiyaarēn. 13 Iko yaṅ bṭi ikdolun naṭup baka uko wi nameen ṭi nji. 14 Nameen kē naannuma pla uko wi nakyaan kaṭup kayenanaan ṅleefan : 15 dlun kawulan uṭup untunja wi baṣooradan bakwoon baankhil ppok kēme kalaṭ. 16 Baṣinan na baninan, babuk baṣinan, bayiṭan na banohan, badoo lun kakeeṣaaran, bafiṅ baṭum ṭi an. 17 Bañaaṅ bṭi baṣooran ṭiki nafiyaarēn. 18 Kē bkow nin baanklun kade'u. 19 Natamaan maakan, hēnk di naklun kakaana ubida wi manjoonan.

Utoka Yerutalem
(Maci 24.15-22; Markut 13.14-20)

20 « Woli nalun awin kē bangoli bafooy Yerutalem, nameen kē daban ṭi pṭokana. 21 Banwoon ṭi uṭaak wi *Yuda wal mēntṅ baṭiin bamena du inkun iweek, banwoon ṭi Yerutalem meetṅ baṭiin bapēn, banwoon du ṅṭeeh wal mēntṅ bawutan kaneej ubeeka, 22 ṭiki ṅnuur mēntṅ ṅawo ṅi Naṣibaṭi akkobun bañaaṅ biki nul banjubanulun, ṅnuur ṅi iko impiitaniin bṭi ikdolaniin. 23 ṅnuur mēntṅ,

baaṭ bankwoon na iyiṅ, na bankbootanun bawuṭan! Pjuuk pweek pawo ṭi uṭaak wi, udeeb wi Naṣibaṭi ubot uwala ṭi bañaaṅ. 24 Bafiṅ baka na ikej, kamob baka kaya katuh du ṅṭaak bṭi, banwoon baamme Naṣibaṭi balun kapoṣ Yerutalem katok tokan da te wi ṅwal ṅi baka ṅakbaan.

Yetu aṭup jibi Abuk ṅiintṅ ak-lun kabi ṭi umundu

(Maci 24.29-31; Markut 13.24-27)

25 « Iko inkyuujun kē *Abuk ṅiintṅ abi iwinana ṭi unuur, ṭi pli, na ṭi ṅjah. Kē ṭi mboṣ, bañaaṅ balun kahaajala, kayewla phomp pi bdēk na pi ṅmaaron. 26 Bañaaṅ balun kakeṭ palēnk, wi bakṣalun iko inklun kajotna umundu wi bañaaṅ bafēṭun, iko yi baṭi ilun kaṣinṭar. 27 Wal mēntṅ wi wi bakwinun Abuk ṅiintṅ awuj na mnhina na mndēm mnweek ṭi kanfēlun. 28 Woli iko mēntṅ ijun pwinana, nahet kakat kēṣ, ṭiki mbuur mi nan mañṅogi. »

Uhoñ wi bjaak
(Maci 24.32-35; Markut 13.28-32)

29 Yetu akak ahoñ na baka aji : « Natenan bjaak na mnko bṭi. 30 Woli manjuna jun pṭeeñ, naji wonṭi naten ma nabi me me kē pṭi pañogi. 31 Kē hēnk woli nalun awin iko yaṅ kē ibani, nameen kē *Pṣih pi Naṣibaṭi paban ṭi pbi. 32 Na manjoonan, dṭupan, kawuun ki kaankṭēp bē iko mēntṅ bṭi iinwinanaa. 33 Baṭi

na mboş naba, kë n̄tup ni naan n̄aşë wo n̄aankba. »

Nawoon bten
(*Maci 24.36-51; Markut 13.33-37*)

³⁴ Yetu akak aji : « Nali-pariin, nakwut n̄haaş ni nan n̄aduka ti unoh uweek, na ukuj, na man̄taaf mi umundu, nado kaṭi unuur m̄enṭ ukur kur ujt̄ni'an ³⁵ ji bridiya, ṭiki unuur m̄enṭ uban ti bañaan b̄ti biki umundu. ³⁶ Nawoon bten keeri, nado kañehan Naşibaṭi wal undoli, nahilna nabuur ti iko inwoon yi pbi b̄ti, nabot nahilna nanaṭ ti kadun ki *Abuk N̄iint. »

Nnuur n̄baañsaani ni Yetu

³⁷ Na pnak, Yetu aji wo du *Katoh Kaweek ki Naşibaṭi kajukan, na utejan ašë ya kafër du pnkuṅ pi bajaan bado « Pnkuṅ pi Mnoliwera. » ³⁸ Wal wi nfa mambanan ban, bañaan b̄ti kaşë bi du Katoh Kaweek ki Naşibaṭi pa p̄tiinka.

22

Baṭejan baweek na bajukan Bgah batiinkar pa p̄fiṅ Yetu

(*Maci 26.1-5,14-16; Markut 14.1-2,10-11*)

¹ Ufettu wi ipoom indaṭ wi bajaan bado *Ufettu wi Mbuur uñog wal m̄enṭ. ² *Baṭejan baweek na *bajukan Bgah baṅal p̄fiṅ Yetu, ašë ti uko wi bañaan bakbiin̄ kado, ukaan̄ kë bakla jibi bakdoli kadoo kafija.

³ Kë uşal wi *Fatana uşë neej ti Yudat, i bajaan bado

Itkariyot, anwoon̄ alon̄ ti *banjañan iñeen na batëb. ⁴ Aya du baṭejan baweek na baweek biki bangoli bayeṅ *Katoh Kaweek ki Naşibaṭi, atiinkar na baka jibi akwuli baka Yetu. ⁵ Balilan fuṭ ašë dinan pwula itaka. ⁶ Kë ul, ašë la wal wi akwulun̄ baka'a, b̄e p̄ntuk pi bañaan paankmaar.

Yetu abomandër na banjañan pa ufettu wi Mnjeeh

(*Maci 26.17-25; Markut 14.12-21; natenan ti Yowan 13.21-30*)

⁷ Ti wal wi *ufettu wi ipoom indaṭ, unuur wi bajaan bafin̄ n̄kaneel p̄tejanan̄ *ufettu wi mnjeeh ubani. ⁸ Kë Yetu ašë yil Timon̄ Piyeer na *Yowan aji na baka : « Nayaan najun̄ un kañah ki ufettu. »

⁹ Kë başë hepar a aji : « Ṭun̄ di di injalun̄ n̄jun̄nu ka? »

¹⁰ Kë ašë teem baka aji : « Natenan, woli naneej ti ubeeka, nayit na n̄iint̄ alon̄ ankuñiin̄ pdunk pi meel. Naṭaşana, du katoh ki akyaan̄ kaneej, ¹¹ naji na ajug katoh : “Najukan aji : Ṭun̄ di meeṭ di akdeenun̄ p̄de pi ufettu na baṭaşarul dawoon?” ¹² Ayuujan du bko duuṭ, meeṭ dhaan danwoon̄ na iko yi naknumiin̄ b̄ti. Dul di di nakyaan̄ kabomanun̄ n̄hilna n̄de p̄de pi ufettu. »

¹³ Kë bayaa, aya awin̄ iko b̄ti jibi Yetu ajakuṅ na baka, ašë jun̄ p̄de.

Kañah kabaañšaani

(Maci 26.20,26-29; Markut 14.17,22-25; 1 Korint 11.23-26)

¹⁴ Wi wal wi pde ubanuñ, kë Yetu aşë to ti umeeşa na *banjañanul. ¹⁵ Wi wi aşaanj aji na baka : « Dñal maakan kade pde pi ufettu* wi na an ji ndo kaneej ti mnhaj. ¹⁶ Dɔpan, mēnkak ade pa te wal wi uko wi pde pi pakɛjanuñ ukdolaniin du *Pşih pi Naşibaŋi. » ¹⁷ Aje pnkalame plon, abeeb Naşibaŋi aşë ji : « Nayeekan pa, nafaashiir ; ¹⁸ dɔpan, mēnkak adaan poot te wal wi *Pşih pi Naşibaŋi pakbiin. »

¹⁹ Wi abaan, aşë jej kapoom, abeeb Naşibaŋi, akitēş ka awul baka aşë ji : « Uleef naan wii wi, unwulaniin pa an. Naluñiin nado kado hēnk, uwo mnleşan mi naan. » ²⁰ Wi babaan pde, akak ado hanj na pnkalame aji : « Poot pi pawoonj pñaaak pi naan pantuluñ pa an, pi Naşibaŋi aɛjananaanuñ bhonjar bhalu. »

Yetu aɕup aji alonj ti banjañanul akwaapuluj

(Maci 26.21-25; Markut 14.18-21)

²¹ « Natenan, ñaan anwoonj i kawaapēn aɕo na nji ti umeeşa wi. ²² Na manjoonan, *Abuk Ñiintj awo kakej jibi Naşibaŋi ajakuñ, kë ñaan anşaanj awaapa aşë wuñan! » ²³ Wal mēntj, kë *banjañan başë wo ti pla ñaan ahonj ti baka akdoluj uko wanj.

In awoonuj naweek?

(Maci 20.24-28; 19.28; Markut 10.41-45)

²⁴ Blaɕar bapēn ti *banjañan kë banjal kame i bahilanuñ kaji awoonuj naweek ti baka. ²⁵ Kë Yetu aşë ji na baka : « Başih biki nɕaak baji banotna biki başihuj, kë banşihuj bado kë baji badu baŋa “bado bnuura” ²⁶ Kë uşë paɕ pa an, anwoonuj naweek ti an awo kaɕep ɕep kawo ji anwoonuj nampoɕi, kë ankwuluñ uworda awo kaɕep ɕep kawo ji ankdoluj uko wi uworda ujakuñ. ²⁷ In adēmnuñ ba? Anɕoonj ti umeeşa këme ankyişuluñ pde? Mēntj anɕoonj ti umeeşa a i? Nji kë nşë wo ti ptoofan, ji anklemparuj bañaan! »

Uko wi Yetu ahonuj banjañan

(Maci 19.28)

²⁸ « An nawo na nji wal wi nwoonj ti mnhaj bti, ²⁹ kë jibi Paapa awulnuñ pşih, hēnk di di nkaanj awulan pa. ³⁰ Naluñ kade kabot kadaan na nji du pşih pi naan, kabot kaɕo ti itij yi pşih, kawayēş kntaali iñeen na ktēb ki *Itrayel. »

Yetu aɕup aji Fimonj Piyeer aluj kapok pme'a

(Maci 26.31-35; Markut 14.27-31; natenan ti Yowan 13.36-38)

³¹ Kë Yetu akak aji : « Fimonj, Fimonj, *Fatana añehan pa phil kaşintj şintanan ji nɛdeej ti kajej. ³² Kë nji, nşë ñehan Naşibaŋi pa iwi, ihilna inaɕ iliintj ti

* 22:15 Pde mēntj paji paleşan wal wi Naşibaŋi abuuranuñ bayuday pjuuk du Ejiptu.

pfiiyaar. Woli iluŋ akak ʔi nji, ktēŋtēn batēntu. » ³³ Kē Timon ʔiyeer ašē ji na a : « Ajugun, woli uwo pya ukalabuš kēme woli udoo wo pkeʔ na iwi, nji wi. » ³⁴ Kē Yetu aji na a : « Timon ʔiyeer, dʔupu, ji uguk udo kahaan nʔa di, ipok pme'en nʔyaaš nʔwajanʔ. »

Umbootu, umañ na kej

³⁵ Kē Yetu ašē hepar *banjañan aji : « Wi mbiin ayilan bē naanʔij nin umbootu, nin umañ, nin iŋapaat, nawaan uko ulon ʔi? » Kē bateem aji : « Nin ukoolan. » ³⁶ Wi wi aŋaan aji na baka : « Kē hēnkuŋ, ankaan umbootu awo kajej wa, na ankaan umañ, kē anwoon aanka kej, awo kawaap umanta wi nul, kanug ka. ³⁷ Dʔupan, uko wi Ulibra wi Naŋibaʔi uʔupuŋ uwo kadolana ʔi nji : “Baʔu'a na bado buʔaan.” » ³⁸ Baʔaŋarul bajaka wal mēnt: « Ajugun, ikej itēb yii yi. » Kē ateem baka aji : « Ukēŋi. »

Yetu añehan Naŋibaʔi du pnkuŋ pi mnoliwera

(Maci 26.36-46; Markut 14.32-42)

³⁹ Yetu apēn aya du Pnkuŋ pi Mnoliwera jibi ajonun kado. Baʔaŋarul kē baya na a. ⁴⁰ Wi abanuŋ du dko mēnt ašē ji na baka : « Nadoon kañehan Naŋibaʔi nawutna kajot ʔi kaguuru. » ⁴¹ Wi wi aŋaan aduk baka btiišu ašē nʔup añehan Naŋibaʔi ⁴² aji : « Paap, woli inʔali, klowanaan mnhaj mi. Kē mēnt unʔal wi naan uŋaan awo kadolana, wi nu wa. » ⁴³ [Wal mēnt,

kē *uwanjut wi Naŋibaʔi ulon ušē pēn ʔi kadunul pa ptēntēna. ⁴⁴ Yetu ahaajala maakan, ašē ñehan Naŋibaʔi maakan. Uyikaj wi nul udoo kak ji pñaaŋ ajat.]

⁴⁵ Wi Yetu añehanun Naŋibaʔi aba, ašē naʔa, akak du baʔaŋarul, aʔēnk baka kē baknʔoyēnt, banoor maakan ʔiki bajooʔani. ⁴⁶ Kē ašē ji na baka : « we ukaan kē naknʔoyēnt ba? Nanaʔiin nañehan Naŋibaʔi, nawutna kajot ʔi kaguuru. »

Bamob Yetu

(Maci 26.47-56; Markut 14.43-49; natenan ʔi Yowan 18.3-11)

⁴⁷ Yetu ahum kaʔiini, kē pntuk pi bañaan pašē wuj. Yudaʔ, alon ʔi *banjañan iñeen na batēb kē awo ʔi kadun ki baka. Abi añog Yetu pa pmooka. ⁴⁸ Kē Yetu ašē ji na a : « Yudaʔ, imook mook *Abuk Ñiint kawulna'a! » ⁴⁹ Wi banwoon na Yetu bawinuŋ uko unkbomanderuŋ ašē ji na a : « Ajugun, nʔtib baka na ikej? » ⁵⁰ Kē alon ʔi baka apēnan kej atib afal kabaʔ kadeenu ki nalempar *naŋih i baʔeñan. ⁵¹ Kē Yetu ašē ʔiini na baka aji : « Naʔañaan. » Wi wi aŋaan aban kabaʔ ki ñiint un ajeban ka.

⁵² Yetu aʔiini wal mēnt na *baʔeñan baweek, na baweek biki bayeñ *Katoŋ Kaweek ki Naŋibaʔi na bantohi bambiin pmoba aji : « Dwo nado buʔaan i, kē nado bi pmobēn na ikej na induk? ⁵³ Dji

kawo na an n̄nuur b̄ti du Katoh ki Naşibaŋi, k̄e naando na pmob̄n. K̄e wal wi uş̄e wo wi nan, wi bañaan̄ biki utejan bajaan̄ banaŋa. »

Fimon̄ Piyeer apok aji aamme Yetu

(Maci 26.57-58,69-75; Markut 14.53-54,66-72; natenan̄ ŋi Yowan 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Bamob Yetu wal m̄ent̄ aş̄e ñooŋa aneejan du katoŋ ki *naşih̄ i baŋen̄an. Fimon̄ Piyeer k̄e aş̄e low du kafet̄ aŋaşa. ⁵⁵ Batehan̄ bdoo ŋi p̄toof pi blay k̄e bañaan̄ baŋo afooy ba at̄ema, k̄e Fimon̄ Piyeer akak aŋo da. ⁵⁶ Ñaaŋ nalemp̄ alon̄ awina k̄e aŋo aňoḡ bdoo ; k̄e aş̄e tena bnuura aş̄e ji : « Ñiint̄ i kak awo na a ! »

⁵⁷ K̄e Fimon̄ Piyeer aş̄e laŋa aji : « Ñaaŋu, m̄emme'a » ⁵⁸ Baŋo btiışu, k̄e ñiint̄ alon̄ akak awina, aji : « Iwi kak iwo alon̄ ŋi baka ! »

K̄e Fimon̄ Piyeer ateema aji : « A-a, m̄enwo na baka. » ⁵⁹ Baŋo uko ji uwoori, k̄e alon̄ akak aŋup̄ aji : « Natenan̄, manjoonan̄ ma, ñiint̄ i awo na a, adoo wo i *Galilay. »

⁶⁰ K̄e Fimon̄ Piyeer ateem̄ aji : « Iwi, m̄emme uko wi ikjakun̄. » ŋi dko m̄ent̄, wi akŋiiniin̄, k̄e uguk uş̄e haan.

⁶¹ K̄e Ajugun̄ aş̄e kok aten̄ Fimon̄ Piyeer. Wi wi aŋaan̄ aleş̄ uŋup̄ wi Ajugun̄ abiin̄ aŋupa : « Fimon̄ Piyeer, dŋupu, ji uguk udo kahaan̄ nŋa di, ipok pme'̄en̄ n̄yaaş̄ n̄wajanŋ. »

⁶² Wi wi Fimon̄ Piyeer aŋaan̄ ap̄en̄ bdiḡ, awooni maakan.

Bakob Yetu abot akara
(Maci 26.67-68; Markut 14.65)

⁶³ Bankyenun̄ Yetu bawo ŋi pben̄a, abot akoba. ⁶⁴ Baji bawuna k̄eş̄ kaş̄e hepara kaji : « In akobiin̄? Iwi *Naŋupar Naşibaŋi, ŋupan̄ ñaan̄ ankobiin̄! » ⁶⁵ Bakak akara, ikar itum̄ ilon̄ kak.

Bañoof Yetu uruha wi bayuday

⁶⁶ Wi unuur ujinŋun̄, bantohi *bayuday, *baŋen̄an baweek na *bajukan̄ Bgah k̄e baş̄e yitiir. Bado k̄e baŋij̄ Yetu ŋi kadun̄ ki baka, ⁶⁷ aş̄e ji na a : « Woli iwo Krittu, kŋupun. »

K̄e ateem̄ baka aji : « Woli dŋupan̄, naankfiyaar, ⁶⁸ k̄e woli dheparan̄ uko ulon̄, naankteem̄en. ⁶⁹ K̄e h̄enkun̄ *Abuk Ñiint̄ aş̄e ŋo du kañen̄ kadeenu ki Naşibaŋi anhiniin̄ iko b̄ti ! »

⁷⁰ Wal m̄ent̄, k̄e bukal b̄ti baş̄e ji : « Iwoon̄ Abuk Naşibaŋi keeri? »

K̄e ateem̄ baka aji : « Naŋupi, dwo a. »

⁷¹ K̄e baş̄e ji : « N̄kak anuma alon̄ aŋupun̄ i? Un ŋi ibaŋun̄ n̄ŋiinkna wa ŋi m̄ntumul ! »

23

Bañoof Yetu du Pilat
(Maci 27.1-2,11-14; Markut 15.1-5; natenan̄ ŋi Yowan 18.28-38)

¹ Wi wi bañaan̄ b̄ti banŋoon̄ *uruha wi *bayuday baŋaan̄ anaŋa, aňooŋ Yetu du kadun̄ ki *Pilat. ² Bajun̄ p̄tapara aji : « Nŋt̄enk̄ ñiint̄ i k̄e awo ŋi pyewl̄en̄ bañaan̄ biki utaak ; aji ji na baka bawut pluk *Fetar̄ naşih̄

najeenkal daaşa, abot aji ul ti uleeful awoon *Krittu, naşih. » ³ Kê Pilat aşê hepar Yetu aji : « Iwi, iwoon naşih i bayuday i? » Kê Yetu ateema aji : « Iwi, Ijakun han. » ⁴ Kê Pilat aşê ji na *baţenjan baweek, na pntuk pi bañaan: « Mênwin uko ulon unkkaan nji ñiinţ i aduknaanaa. »

⁵ Kê başê taman maakan aji na a : Awuuk bañaan bapataţa na pjukan pi nul, ajunna du *Galilay, aţepna Yuda, aşê bi hênkuţ te ti. ⁶ Wi Pilat atiinkun uko wan aşê hepar aji : « Ñiinţ i awo i Galilay i? » ⁷ Kê wi ameen kê awo i uţaak wi *Herod aşihun, kê aşê do kê bañooţa Herod anwoon ţi Yerutalem ţun ŋnuur mênţan ŋun.

Bañooţ Yetu du kadun ki Herod

⁸ Wi *Herod awinun Yetu aşê lilan maakan, anjal undimaan pwin Yetu, ţiki atiink kê baktiiniyaan iko yi adolon, abot anjal kawina ado mlagre mlon. ⁹ Herod awo ţi phepar Yetu iko itum, kê apok pteema. ¹⁰ Wal mênţ kê *baţenjan baweek na *bajukan Bgah başê huuran iko yi bakta-parulun. ¹¹ Wi wi Herod na bangoli biki nul bajunun pben Yetu akowandêna, aşê woharêna kamişa ki naşih. Bakakana du Pilat. ¹² Herod na *Pilat bambiin aşoorad, kê bakak unuur mênţ banoh.

Bañaan baji na Pilat awutan Barabaat

¹³ *Pilat ado kê badu *baţenjan baweek, baweek

biki *bayuday na bañaan bti, ¹⁴ aşê ji na baka : « Naţijên ñiinţ i, aji awo ţi pyewlên utaak, kê nhepara ţi kadunan, awo mênwin nin uko ulon ţi iko yi nataparulun. ¹⁵ *Herod kak aanwin nin uko ulon wi adoon, wi akakanun nja a. Nawini, ñiinţ i aando do nin uko ulon unkêşun akeţ. ¹⁶ Ddo bakoba başê bawutana. » ¹⁷ [Ufettu undoli *Pilat aji wo i pwutan pa baka nakalabuş alon.]

¹⁸ Kê başê huuran bukal bti aji afin Yetu aşê wutan Barabaat! ¹⁹ Barabaat awo wal mênţ ukalabuş ţiki ayewlên ubeeka abot afin ñaan.

²⁰ Kê Pilat anjalun pwutan Yetu akak aţiini na baka. ²¹ Kê bakhuuranaara huuran aji : « Pañana! Pañana! » ²² Kê akak aţiini na baka uyaaş uwajanţên aji : « we wi ñiinţ i adolon uwuţaan ba? Mênwin nin uko ulon unkêşun bafin, ddo bakoba kaşê kawutana. » ²³ Kê bukal başê huuranaara huuran maakan ahepar bapaņa, kê pņaak pakdêma dêm ²⁴ te kê Pilat adoo dinan baka uko wi baheparun. ²⁵ Awutan ñiinţ i bakheparulun, i bawatun ukalabuş ţiki ayewlên utaak abot afin ñaan. Wi wi aşaan awutar baka Yetu badola uko wi banjalun.

Yetu awo ţi bgah bi mnhaj

²⁶ Wi bakyaan na Yetu, bamob ñiinţ alon i katim ki Timon, i ubeeka wi Kuren anwooni uţeeh, aţu'a pkuņa krut ţi kafet ki Yetu. ²⁷ Pntuk

pweek paṭaṣa, na baat balon bankuñiñ iñen abot aṭega. ²⁸ Kē Yetu aṣe kok aji na baka : « An baat biki Yerutalem, nawutan kawooni pa nji! Nadoon kawooni pa nleefan na babukan! ²⁹ Nnuur nabi ni bakluñ kado kaji : “Banurandēni, baat banwoon baanhil pbuk, na iyin inwoon iimbuki, na mnwil manwoon maambootani!” ³⁰ Wal mēnt bañaan bado *kaji na inkun iweek ijotna baka, kaji na inkun impoti imoy baka!* ³¹ Woli bado bmul bñow hēnk, hum di di bakluñ kado na bkay*? » ³² Bañij kak bado buṭaan batēb pa pya kafin na Yetu.

Yetu apananaa

³³ Wi babanuñ du dko di bajaan bado « Kaheem ki bkow » aṣe pañ Yetu da, ul na bado buṭaan batēb bukuñ, alon ṭi kañenul kadeenu, alon ṭi kamayu. ³⁴ [Kē Yetu aṣe ji : « Paap, miirēn baka : baamme uko wi bakdolun. » Bangoli bafaaṣiir imiṣa yi nul wi badolun kanun na mnlak katenna uko wi andoli akyitanaanun.]

Babeñ Yetu abot akara wi awoon ṭi krut

³⁵ Bañaan babi anaṭ bten. Kē baweeek biki baka, baṣe beña aji : « Abuuran balon, abuuraan uleeful, woli awo *Krittu i Naṣibaṭi adatuñ! » ³⁶ Bangoli kak babeña : baji bañoga kawula poot ptaakṭaan, ³⁷ kaṣe ji na a : «

Woli iwo naṣih i *bayuday, buuraan uleefu! » ³⁸ Bapiit ṭi bkowul duuṭ ṭi krut aji : « I, AWOON NAṢIH I BAYUDAY. »

³⁹ Alon ṭi bado buṭaan i bapanun ṭi krut awo ṭi pkar Yetu aji na a : « Iinwo Krittu i? Buuraan uleefu ikuṭ ibuurannun. » ⁴⁰ Kē natēbantēn aṣe noman na atēntul un aji na a : « Iindo ji kṭi Naṣibaṭi, te bawo ṭi pdolu uko unnaamuñ na wi bakdolulun! ⁴¹ Ulin liñ pa un, nwo ṭi pluk buṭaan bi ndolun ; kē ul aṣe wo aando nin buṭaan blon. » ⁴² Wi wi aṣaan aji : « Yetu, luñi ileṣen, woli ilun abi na pṣih pi nu. » ⁴³ Kē Yetu aṣe teema aji : « Na manjoonan, dṭupu, nṭa di, iwo na nji du baṭi. »

Pkeṭ pi Yetu

(*Maci 27.45-56; Markut 15.33-41; natenan ṭi Yowan 19.28-30*)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ṭi udiin unuur, unuur umara mara awunana, kē bdēm bawala ṭi umundu bti, ado nwoori nṭwanṭ. Wi wi blaañ bkēm maakan banaan baneenan bañaan pneej du *dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweeek ki Naṣibaṭi batowiin ṭi ptoof. ⁴⁶ Kē Yetu aṣe do pdiim pweek aji : « Paap, dkakan uhaaṣ wi naan ṭi iñen yi nu. » Wi ajakuñ hañ, aṣe jēmṣa. ⁴⁷ Naṣih i bangoli iñeen-week baromen awin uko unṭepun aṣe dēman Naṣibaṭi aji : « Na manjoonan, ñiint i awo naṭool! » ⁴⁸ Wi Bañaan batum bambiin pten bawinuñ uko unṭepun, bañiis,

☆ 23:30 Hotey 10.8. * 23:31 Baṣal aji Yetu awoon bmul bñow, kē banwoon ṭi pjuban bawoon bmul bkay.

aşë kuña iñen. ⁴⁹ Banoh Yetu bti na baaṭ bangakandëranuṅ na a du *Galilay banaṭ alow aten.

Umoy wi Yetu

(*Maci 27.57-61; Markut 15.42-47; natenan ṭi Yowan 19.38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Ñiinṭ alonṅ i katim kawoonṅ *Yotef, anwoonṅ i ubeeka wi *bayuday wi bajaanṅ bado Arimati, awo da wal mënṭ, awo ñaanṅ najoob bkow, natoool. Awo ṭi pyoonk ubi wi Pşih pi Naşibaṭi. Awo ṭi bañaanṅ banjaanṅ baṭo kawayëş du *uruha wi bayuday aşë wo aandinanṅ ṭi uko wi bawayëş bandukiinṅ badinanuṅ abot ado. ⁵² Yotef aya du Pilat, ahepara puum pi Yetu. ⁵³ Awalana puum ṭi krut, abooṭan pa na blaañ bi ifaal aşë neejan pa ṭi bhër bloṅ bi bajipuṅ ṭi kabaṅ ki plaak, bhër bi bawoonṅ baambaanṅ kamoya nin ñaanṅ. ⁵⁴ Unuur wi pbomandër wa, ṭiki *unuur wi pnoorfën wi bayuday uñogi. ⁵⁵ Kë baaṭ banwoonṅ *Galilay na Yetu başë ṭaş Yotef, baya, aten bhër, awin jibi babëkani puum. ⁵⁶ Wi wi bakakuṅ ubeeka pboman ukëra na ukëra ujuṅ ulil pṭëkëñ wi bayuday bajaanṅ bakër ṭi puum. Ṭi *unuur wi pnoorfën wi bayuday, kë banoorfëni, ṭiki hënk di bgah bajakuṅ.

24

Yetu anaṭa ṭi pkeṭ

(*Maci 28.1-10; Markut 16.1-8; natenan ṭi Yowan 20.1-10*)

¹ Na nfa kub, ṭi unuur unṭaşuṅ *unuur wi pnoorfën, baaṭ baya du bhër, aṭij ukëra wi babomanuṅ na ukëra ujuṅ ulil pṭëkëñ. ² Baṭënk kë plaak pweek maakan pandëtnuṅ plëman pi bhër kë pakëlanaa, awo ṭi kabaṅ. ³ Baneej, aşë wo baantënk puum pi Yetu Ajugun da. ⁴ Bañoṅar, baamme uko wi bakdolunṅ, kë biinṭ batëb banwohariinṅ imişa inknuurunṅ başë pën awinana ṭi kadun ki baka. ⁵ Balënk maakan, aşë juṭ, kë biinṭ bukuṅ başë ji na baka : « Nabaa la we ñaanṅ najeb ṭi bankeṭuṅ ba? ⁶ [Aanwo ṭi, Naşibaṭi anaṭana ṭi pkeṭ.] Naleşan uko wi abiinṅ ajakan wi ahumuṅ du *Galilay. ⁷ Aṭiini na an aji *Abuk Ñiinṭ awo i kawulana du bado buṭaan, kapaṅana ṭi krut, kaşë kanaṭa ṭi pkeṭ unuur uwajantën. » ⁸ Kë başë leş ṅṭup ṅi Yetu.

Banjañan bapok pfiyaar uko wi baaṭ baṭupuṅ baka

⁹ Wi baaṭ bawoonuṅ bhër, bakakalëş iko mënṭ bti *banjañan iñeen na alonṅ na bandukiinṅ bti. ¹⁰ Baaṭ mënṭ bawoonṅ *Mariya i ubeeka wi Magdala, Yowana, na Mariya anin Jakob. Baaṭ bangakandëruṅ na baka bakak aṭup wa banjañan ; ¹¹ kë bukal başë nuṅ kë babura ṭupa ṭup, baanfiyaar baka.

¹² [Kë Timonṅ Piyeer aşë naṭa wal mënṭ aṭi te du bhër. Ajinṅ aten, aşë winaara ilaañ ṭañ,

wi wi akakuṅ katohul aṅoṅar
ṭi uko unṭeṅpuṅ.]

*Baṭaṣar Yetu batēb
bankyaanṅ untanka wi Emayut
(Markut 16.12-13)*

13 Ṭi unuur mēṅtan, baṭaṣar
Yetu batēb baṭool pya untanka
wi Emayut unlowiirunṅ na
Yerutalem uko ji ṅwoori ṅtēb
ṅi poṣ. 14 Bawo ṭi pṭiiniyaan
iko inṭeṅpuṅ. 15 Wi baktiiniinṅ,
alaṭar, kē Yetu ṭi uleeful aṣē
ṅog baka agakandēr na baka,
16 kē uko uloṅ uṣē neenan
baka pyikrēna. 17 Yetu kē aṣē
ji na baka : « we wi nabaanṅ
aṭiiniyaan hēnk wi nakpoṣunṅ
ba? »

Kē banaṭ, ajoṭan. 18 Aloṅ ṭi
baka anwoonṅ katim ki Kley-
ofat kē aṣē ṭiini na a aji : « Un-
aam iwoha aloolan, anwoonṅ
ṭi Yerutalem anwoonṅ aamme
uko unṭeṅpuṅ ṭi ṅnuur ṅi! »
19 Kē ateem baka aji : « We
ula ba? » Kē baji na a :
« Uko wi Yetu i ubeeka wi
*Nataret! Abi wo *Naṭupar
Naṣibaṭi anhiniinṅ, ṭi udo na
uṭup ṭi kadun ki Naṣibaṭi na
ki baṅaanṅ bti. 20 *Baṭeṅan
baweek biki nun, na baweek
biki nun bawula kē baṭu'a
pkeṭ, apana ṭi kruṭ. 21 ṅbi
haṭ aji ul awoonṅ i kabuuran
*Itrayel, kē iko yaṅ bti iṣē do
hēnkunṅ ṅnuur ṅwajanṅ ṅi iṭēpi.
22 Baṭ baloṅ banwoonṅ na un,
kē baṣē ṅoṅarēnun maakan
na manjoonan. Baya na nfa
kub du bhēr, 23 kē wi bawoonṅ
baanwin puum pi nul, aṣē
wugṣa. Bajakun aji ṅwanjut
ṅado pēn awinana ṭi kadun ki
baka aji awo najeb. 24 Baloṅ

ṭi un baya du bhēr, aṭēnk kē
bawo jibi baṭ baṭupunṅ baka ;
kē ul, baṣē wo baanwina! »

25 Wal mēṅṅ kē Yetu aṣē
ji na baka : « An bawaanṅ
ṅṣal, naji nanoom ṭi pfiyaar
iko bti yi baṭupar Naṣibaṭi ba-
jakunṅ! 26 *Krittu aanwo i lah
kahaj hēnk i, ji abi ado ka-
neej du mndēm? » 27 Wi
wi aṣaanṅ ajunna ṭi uko wi
*Moyit apiitunṅ, aṭiiniyaan uko
wi Baṭupar Naṣibaṭi bti, aṭēpna
ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi apiban
baka uko wi baṭupunṅ ṭi a.

28 Wi baṅoṅunṅ ufēṭ wi ba-
woonṅ i pya, kē Yetu aṣē awo
ji ṅnaanṅ ankyaanṅ na bgahul.
29 Kē baṣē dabēra aji na a
: « Ṭoon na un, unuur uy-
obi, utejan udobi ban ban.
» Kē aneej aṭo na baka.
30 Wi wi aṣaanṅ aṭo ṭi umeeṣa
na baka, ajej kapoom, abeeb
Naṣibaṭi, aṣē kitēṣ ka awul
baka. 31 Wal mēṅṅ kē kēṣ kaṣē
haabṣa na baka kē bayikrēna,
wi wi aṣaanṅ ayon ṭi kadun ki
baka. 32 Kē baṣē ṭiini bukāl
bukāl aji : « ṅṅentiink lah
mnlilan ṭi iṭēbun i, wi akṭiiniinṅ
na un du bgah abot apibanun
Ulibra wi Naṣibaṭi? »

33 Banaṭa ṭi dko mēṅṅ akak
Yerutalem. Baya ṭēnk da
*banjaṅan iṅeen na aloṅ
banwoyi da na batēṅṅ baka,
34 kē baktiini aji : « Ajugun
anaṭa ṭi pkeṭ na manjoonan,
apēn awinana ṭi kadun ki
Fimoṅ! » 35 Kē bukāl baṣē
kakalēṣ uko unṭeṅpuṅ ṭi bgah
na jibi bayikrēnunṅ Yetu wal
wi akitēṣunṅ kapoom.

Yetu apën awinana ti kadun ki banjañan

(Maci 28.16-20; Markut 16.14-18; natenan ti Yowan 20.19-23; Ulemp wi Banjañan 1.6-8)

³⁶ Bahum kañiini, kë Yetu ti uleeful ašë pën ti ptoof pi baka aji : « Bnuura bawo na an. » ³⁷ Balënk maakan, ùiki bašal aji bawin ujurte. ³⁸ Kë Yetu ašë ji na baka : « we ukaañ kë nayewlaa ba? We ukaañ kë nawo na nšal nteb ti iteb yi nan ba? » ³⁹ Natenan iñen na ihoŋ yi naan : Nji a na man-joonan! Nabanaan, naten, ujurte uunji uka uleef utent wi, upaŋ na nji, jibi nahilanuñ kawin. » ⁴⁰ [Añiini hañ ašë diiman baka iñen na ihoŋ yi nul.] ⁴¹ Kë jibi bawoon ti mnlilan abot añañar, ukaañ kë baanhilan afiyaar, kë ašë hepar baka aji : « Nawo na uko ude ti i? » ⁴² Kë bawula uteb wi batowuñ. ⁴³ Ajej wa, ade ti kadun ki baka.

⁴⁴ Wi wi ašaan aji na baka : « Wi nhumuñ na an, nŋup ñi, ñi ñi nŋupanañ: Uko wi Ulibra wi Našibaŋi ujakuñ ti ñji ti dko di *Moyit apiitun, na di *baŋupar Našibaŋi bapiitun, na ti Iyeeh yi pñaamarën Našibaŋi, iko mënt bti iwo yi kadolana. »

⁴⁵ Wal mënt kë ašë haabëš baka nšal bahilna bayikrën uŋup wi Ulibra wi Našibaŋi. ⁴⁶ Aji na baka : « Uko wi bapiitun wi wi : *Krittu awo i kahaj, kabot kanaŋa ti pkeŋ unuur uwajañtën. » ⁴⁷ Bañaañ bawo kaŋup ti katim ki nul ti bañaañ biki nŋaak

bti, kajunna ti Yerutalem, kaji na baka bawut pjuban, baŋelëš nŋbida, Našibaŋi ahilna amiir baka ipekadu. ⁴⁸ Nawo bamaar biki iko mënt bti. ⁴⁹ Kë ñji ti uleef naan, nšë luñ kawulan uko wi Paapa ahoñuñ. An, nadukiin ti ubeeka te wal wi naktumuñ na phina panwoonuñ baŋi. »

Yetu apaya baŋi

(Markut 16.19-20; natenan ti Ulemp wi Banjañan 1.9-11)

⁵⁰ Wi wi Yetu ašaan aya na baŋašarul te ufet wi Betani, ašë tar iñen, añaehan Našibaŋi awul baka bnuura bi nul. ⁵¹ Wi akdolun hañ, ašë duk baka, adeeñana du baŋi. ⁵² Bukal, kë bašë dëmana, ašë kak Yerutalem, atum na mnlilan. ⁵³ Baji babi duka duka kadëman Našibaŋi du katoh kaweeek ki nul.

Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun. Aṭup ṭi ulibra wi uko wi Yetu adolon ṭi mboṣ na uko wi ajukanun bañaan, na pkeṭul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu aṭup bañaan na mnhina, ajeban bamaakal, adook ṛntaayi akuṭ ado iko itum maakan iñonjarënaan ṭi kadun ki bañaan. Ulibra wi Yowan apiitun uunaam maakan na ṛi bi Maci, Markut na Luk. Yowan aṣal kë bañaan biki apiitun ulibra wi bame ṛlibra mënṭ na iko yi Yetu aṭupun da na iko yi adolon. Uko mënṭ ukaan kë aampiit iko yi bi Maci, Markut na Luk bapiitun.

Yowan aṭup ṭi ujuni wi ulibra wi nul ñaan i Yetu awoon. Aṭup aji Uṭup wi Naṣibaṭi ubiin ṭi umundu wi akak ñaan najën. Yetu ado iko iñonjarënaan itum bañaan bahilna bayikrën kë ul awoon Naṣih i Naṣibaṭi atarun adat aji ul akbuuranun bañaan. Uko unkaan kë Uṭup Ulil Unuura wi Yowan upaṭ na ṛi bandukiin wii wi : « Yowan akakalëṣ iko ilon yi Yetu aṭupun inkdiimanun kë awo i Naṣibaṭi : Yetu aṭup aji ul awoon bjeehi bi umundu, pde panjaan

pawul ubida, meel manjaan manwul ubida, plëman pi ṛkaneel ṛmpoṭi ṛaktëpnuṅ, nayafan nanuura, bko bdolni ubiñu. Aji kak ul awoon bgah, manjoonan na ubida, kë aji naṣan bañaan ṭi pkeṭ kawul baka ubida.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pdëman Uṭup (1.1-18)
2. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (1.19-34)
3. Yetu adat baṭaṣarul bateek (1.35-51)
4. Yetu ado nyaaṣ paaj na ulon iko iñonjarënun bañaan (2.1-12.50)
5. Kanëm kabaañṣaani ki Yetu ṭi mboṣ: pwayëṣ pi bawayëṣulun na pkeṭul (12.1-19.42)
6. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (20.1-10)
7. Yetu apën awinana ṭi kadun ki baṭaṣarul (20.11-21.25)

¹ Du ujuni anwoon Uṭup ado bi wo'a wo, awo du Naṣibaṭi abot awo Naṣibaṭi.

² Anwoon Uṭup awo na Naṣibaṭi du ujuni.

³ Naṣibaṭi aṭëpna ṭi a aṭak iko bti ; ṭi iko bti inṭakaniin nin kalon kaantakana bë kaantëpna ṭi a. ⁴ Ṭi ul di di ubida upënnun, kë ubida mënṭ uwo bjeehi pa bañaan. ⁵ Bjeehi bajeehan du bdëm, kë bdëm baanwun* ba.

⁶ Ubi ka ñiinṭ alon i Naṣibaṭi ayilun ; katimul kawo

* 1:5 Kë bdëm baanwun ba : Balon baṣal aji kë dko di daji : kë bdëm baandi ba, këme kë bdëm baanyikrën ba. † 1:6 Yowan : Baṭiiniyaan ṭi Yowan Nabattaar.

Yowan†. ⁷ Abi kaṭup uko wi ameenṅ bti ṅi bjeehi, bañaanṅ bti baṭepna ṅi a bafiyaar. ⁸ Mēntṅ Yowan ṅi uleeful awoonṅ bjeehi ; abi bi ṅaṅ kaṭup uko wi ameenṅ ṅi bjeehi. ⁹ Bjeehi mēntṅ bawoonṅ na manjoonan bjeehi bambiinṅ ṅi mboṣ kajeehan bañaanṅ bti.

¹⁰ Anwoonṅ Uṭup adobi wo'a wo ṅi mboṣ, kē Naṣibaṭi abot aṭepna ṅi a aṭak ma, kē bañaanṅ biki mboṣ baṣe wo'a wo baamme'a. ¹¹ Abi ṅi katoh ki nul, kē bañaanṅ biki nul baṣe wo baandi'a. ¹² Kē bañaanṅ bti banṣaanṅ adi'a, afiyaara, aṭen baka kē bahinan pwo babuk Naṣibaṭi. ¹³ Mēntṅ ṅi pñaak kēme ṅi ṅiinṅ na ṅaṅ kēme ṅi uko wi ṅiinṅ anjalunṅ wi wi bawoonunṅ babuk Naṣibaṭi. Naṣibaṭi ul ṅi uleeful adolonṅ kē bawo babukul.

¹⁴ Anwoonṅ Uṭup akak ṅaanṅ najenṅ abi afetṅ na nja, kē nṣe win mndēm mi nul, atum na bnuura abot atum manjoonan. Aṣin awululunṅ mndēm mēntṅ ul anwohanṅ aloolan i abukunṅ ṅaṅ. ¹⁵ Yowan aṭiiniyaan uko wi nul aji : « Ul i i ṅi njakunṅ aji : “Ankmbiinṅ ṅi kafetṅ naan, ajotēn kadun ṅiki, ji mbi ndo kawo, ado bi wo'a wo.” » ¹⁶ Na manjoonan nja bti ṅi njeenka yeenk ṅi bnuura bṭum banwoonṅ ṅi a. ¹⁷ Njeenkna bgah ṅi *Moyit, kē bnuura na manjoonan manṣe biina ṅi Yetu Krittu. ¹⁸ Nin ṅaanṅ aambaanṅ kawina Naṣibaṭi. Abukul i akaanṅ anwoonṅ Naṣibaṭi, ankabunṅ ṅi

Aṣin, ameeṭanulunṅ.

Uko wi Yowan nabattaar aṭupunṅ ṅi bkwul
(Maci 3.1-12; Markut 1.1-8; Luk 3.1-18)

¹⁹ Uko wi Yowan ajakunṅ wii wi, wi baweek biki bayuday banwoonṅ Yeruṭalem bayilunṅ baṭenṅan Naṣibaṭi na bañaanṅ balonṅ banjaanṅ balemp du *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi kē baya hepara ṅaanṅ i awo i. ²⁰ Aampok pteem baka, abi ṅup ṅup baka ajinṅan aji : « Mēntṅ ṅi dwoonṅ Krittu. »

²¹ Kē bateema aji : « Iwo in keeri? Iwo *Eli i? »

Kē aji na baka : « Mēnwo Eli. »

Kē bakak ajaka : « Iwoonṅ *Naṭupar Naṣibaṭi i? »

Kē aji : « A-a. »

²² Kē baṣe ji na a : « Ṭupun keeri ṅaanṅ i iwoonṅ ṅhilna ṅya ṅṅup banyilunṅ un. We wi wi iṅṅupunṅ ṅi iwi? »

²³ Kē ateem na ṅṅup ṅi *Itayi Naṭupar Naṣibaṭi aji : « ṅi, dwoonṅ:

*pdiim pankhuuranunṅ du *pndiṣ aji :*

*“Nadolan bgah bi Ajugun bawo btool.” »**

²⁴ Bayili bukunṅ bawo *bafaritay. ²⁵ Bakak ahepar Yowan kak aji : « Kē we ukaanṅ kē ikbattaar wi iwoonṅ iinwo Krittu, iinwo Eli, iinkak awo Naṭupar Naṣibaṭi? »

²⁶ Kē ateem baka aji : « ṅi dbattaar na meel, kē alonṅ aṣe wo ṅi ptoofan i nawoonṅ naamme, ²⁷ ankmbiinṅ ṅi kafetṅ naan, i ṅi ndoonṅ

* 1:23 Itayi 40.3.

awo mēññoom kanjup pfēnşa işapaat. »

²⁸ Uko mēnt̄ uṭēpna du Betani du plut pi bdēk bi Yordan, dul di Yowan akbattaaranuṅ.

Uko wi Yowan Nabattaar aṭupun̄ ṭi Yetu

(Maci 3.13-17; Markut 1.9-11; Luk 3.21-22)

²⁹ Wi unuur ujint̄un̄, Yowan awin Yetu kē akbi, kē aṣē ji : « Anwoon̄ unkaneel wi bṭejan̄ wi Naṣibaṭi unkmpeṅnanuṅ pekadu di umundu awi. ³⁰ Uko wi nul wi wi nji kaṭiiniyaanuṅ wi njakuṅ: “N̄iint̄ ankmbiin̄ ṭi kafet̄ naan ajotēn̄ kadun, ṭiki, ji mbi ndo kawo, adobi wohā wo.” ³¹ Nji ṭi uleef naan, mēmbi me'a, kē pdola ameeṭana ṭi bañaan̄ biki Itrayel, pakaan̄ kē mbi abattar na meel. »

³² Yowan aṭup̄ ji ñaan̄ na-maar aji : « Dwin̄ *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi kē uwala ṭi a awo ji ubalab ufaaṭal abi aṭo ṭi a.

³³ Mēmbi me'a, kē anṣaan̄ ay-ilēn̄ aji mbattaar na meel aṣē jakēn̄ aji : “N̄naan̄ i ikwinuṅ Uhaaṣ wi naan̄ uwala ṭi a ubot̄ uṭo ṭi a, un̄ mēnt̄an̄ akbattaaranuṅ na Uhaaṣ wi naan̄.” ³⁴ Kē nji nṣē win̄ abot̄ aṭup̄ kē i mēnt̄ awo Abuk Naṣibaṭi. »

Baṭaṣar Yetu bateek

³⁵ Wi unuur ujint̄un̄, Yowan akak awo da na batēb̄ ṭi baṭaṣarul. ³⁶ Awin̄ kē Yetu aktēp̄ kē aṣē ji : « Anwoon̄ unkaneel wi bṭejan̄ wi Naṣibaṭi i i. » ³⁷ Baṭaṣarul batēb̄ bukuṅ

batiink̄ uko wi ajakuṅ aṣē ṭaṣ Yetu. ³⁸ Yetu akok̄ awin̄ kē bakt̄aṣa aṣē ji na baka : « We wi naklaan̄ ba? »

Kē bateem̄ aji : « Rabi, ṭun̄ di di iwoon̄ ba? » Rabi dawoon̄ najukan.

³⁹ Kē aji na baka : « Nabiin̄ naṣē nawin. » Kē baya ame dko di awoon̄, aṭo na a unuur mēnt̄. N̄woori n̄baakēr n̄i utaakal̄ n̄akyaan̄ pban̄ wal mēnt̄.

⁴⁰ Andre aṭa Fimon̄ Piyeer awo alon̄ ṭi batēb̄ bantiinkuṅ uko wi Yowan ajakuṅ aṣē ṭaṣ Yetu. ⁴¹ Adun̄ awin̄ Fimon̄ naweekul̄ aji na a : « N̄win̄ Meṣuwa. » Meṣuwa dawoon̄ Krittu. ⁴² Añooṭa du Yetu. Yetu ajabana kēṣ aṣē ji : « Iwoon̄ Fimon̄ abuk̄ Yowan, hēnkuṅ ido kadu'ana Kefat. » Kefat dawoon̄ Piyeer†.

⁴³ Wi unuur ujint̄un̄, Yetu aṭu na pya utaak̄ wi *Galilay. Aya awin̄ da Filip̄ aji na a : « Ṭaṣaan! » ⁴⁴ Filip̄ awo i Bettayida, ubeeka wi bi Andre na Piyeer. ⁴⁵ Kē Filip̄ aya awin̄ Natanayel̄ aji na a : « N̄win̄ ñaan̄ i Moyit̄ aṭiiniyaanuṅ ṭi Ulibra wi Bgah, i baṭupar Naṣibaṭi bandukiin̄ bakaan̄ aṭiiniyaan! Yetu i Nataret̄ a, abuk̄ Yotef. »

⁴⁶ Kē Natanayel̄ aṣē hepara aji : « Uko ulon̄ unuura uhil̄ kapēnna du Nataret̄ i? »

Kē Filip̄ ateema aji : « Biini, iwin. »

⁴⁷ Yetu awin̄ kē Natanayel̄ akbi ṭi a, aṣē ji : « Abuk̄ Itrayel

† 1:42 Kefat, Piyeer : Ṭi uṭup̄ wi baramayen̄ Kefat dawoon̄ plaak ; ṭi uṭup̄ wi bagrek Piyeer dawoon̄ kak plaak.

na manjoonan akbiin̄ hēnk, aamme kalagare. »

⁴⁸ Natanayel kē ašē hepara aji : « Ƨuŋ di imeennuŋ ba? »

Kē Yetu ateema aji : « Ji Filip abi ado kadu'u, wi iwoon̄ du bfig uŋeēh, dwinu. »

⁴⁹ Kē Natanayel ašē ji na a : « Rabi, iwo Abuk Našibaŋi, iwo naših i *Itrayel. »

⁵⁰ Kē Yetu ateema aji : « Ifiyaar ŋiki djaku dwinu wi iwoon̄ du bko uŋeēh. Iluŋ kawin iko indēm̄uŋ apel yi iwinuŋ nŋa. »

⁵¹ Wi wi ašaŋ aji : « Na manjoonan, dŋupan, nalun̄ kawin baŋi bahaabēša, ŋwanjut̄ ŋabot̄ ŋado kapaya, kawala ŋi *Abuk Ņiint̄. »

2

Bniim du Kana

¹ Unuur uwajant̄en̄ bniim bloŋ bawo du ubeeka wi Kana du *Galilay, kē anin Yetu awo da. ² Yetu kak awo ŋi biki baduun̄ babi bniim, ul na baŋašarul. ³ Poot pabaa, kē anin Yetu ašē bi aji na a : « Baankak aka poot. »

⁴ Kē ašē ji na a : « Abuk ŋaaŋ, we ukaŋ kē ikt̄upēn̄ uko waŋ? Unuur wi naan uundobi ban. »

⁵ Kē anin ašē ji na balemp : « Uko wi akjakaran̄, nadolan wa. »

⁶ Kdunk paaj ki mnlaak kawo da ki bayuday bajaŋ baŋuuna meel mi bajaŋ badolna baŋow. Pdunk paŋi pado uko ji ŋlitru iŋeen-week.

⁷ Kē Yetu aji na balemp : « Natumaan idunk yi na meel. » Kē batuman ya.

⁸ Wi babaŋ kē ašē ji na baka : « Naliikan hēnkun̄ naŋooŋ najaŋan iko. » Kē baliik aŋooŋ.

⁹ Ankjaŋanun̄ aŋemi, kē ušē wo ubiŋu. Aamme dko di uwoonun̄, kē balemp bašē me, bukal banliikuŋ meel. Adu naniim, ¹⁰ aji na a : « Ņaaŋ aji dun kawul poot panlilnuŋ, wal wi baŋaan̄ bakujuŋ, kē baa pēnan panwoon̄ paanlil maakan. Iwi, kē iŋē hank plil te hēnkun̄! »

¹¹ Uko waŋ uwoon̄ ujuni wi iko iŋoŋarēnaan̄ yi Yetu ajaŋ ado baŋaan̄ bahilna bame uko wi awoon̄. Ado wa du Kana di Galilay, adiiman mndēm mi nul kē baŋašarul bafiyaara.

¹² Wi abaaŋ, ašē ya ubeeka wi Kapernawum, ul, na anin na babak aŋin na baŋašarul, ado da ŋnuur ŋntiinku.

Yetu na bawaap du Katoh Kaweek ki Našibaŋi

(Masi 21.12-13; Markut 11.15-17; Luk 19.45-46)

¹³ *Ufettu wi Mbuur wi bayuday uŋogi, kē Yetu ašē ya Yerutalem. ¹⁴ Aŋenk du *Katoh Kaweek ki Našibaŋi bawaap ŋgit na ŋkaneel na ŋbalab ; batorkaar itaka bakak aŋoo da. ¹⁵ Ajej wal mēnt̄ ital aboman btintēl ašē dook baka bti ŋi Katoh ki Našibaŋi bukal na ŋkaneel na ŋgit ; afēl itaka yi batorkaar abot awat ŋmeeša ŋi baka. ¹⁶ Aji na bawaap ŋbalab : « Napēnaan ŋko ŋi ŋi. Nawutan kakakan katoh ki Paapa dko dwaapi. » ¹⁷ Baŋašarul bales̄ wal mēnt̄

uko umpiitaniin ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi : *Uṅal uweek wi nkaan pa Katohu ukfiṅnuṅ.*☆

18 Wal mēnt, kē baweek biki bayuday baṣē ji na a : « Dolan uko ulon unkyuujun kē ihilan kado kado uko wi ikdolun hēnk. »

19 Kē Yetu ateem baka aji : « Nafomle Katoh ki Naṣibaṭi ki, kanaṭan ka ṭi ṅnuur ṅwajanṭ. »

20 Kē baṣē ji na a : « Bado ṅṣubal iṅeen ṅbaakēr na ṅṣubal paaj pa pniw katoh ki mēnt, kē iwi iṣē ji iniw ka ṭi ṅnuur ṅwajanṭ? » 21 Kē Yetu wal mēnt aṣē ṭiiniyaan ṭiiniyaan uleeful. 22 Kē hēnk, wi abiiṅ anaṭa ṭi pkeṭ, baṭaṣarul baleṣ kē abi ji haṅ, aṣē fiyaar uko umpiitun ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi na uṭup wi Yetu abiiṅ aṭup.

23 Jibi Yetu awoon du Yerutalem ṭi wal wi Ufettu wi Mbuur, baṅaṅ baṭum bafiyaara wi bawinun iko iṅoṅarēnaan yi akdolun. 24 Kē ul aṣē wo aanfiyaar baka, ṭiki ame baṅaṅ bti, 25 abot awo aannuma ṅaṅ aṭupa jibi ṅaṅ awoori ṭiki ul ṭi bkowul ame uko unwoon ṭi uhaaṣ wi ṅaṅ.

3

Yetu na Nikodem

1 Uka ṭfa ṭi *bafaritay ṅiint alon i katim kawoon Nikodem. Awo ṭi baweek biki bayuday. 2 Aya du Yetu na utejan aji na a : « Najukan, ṅme kē iwo najukan i Naṣibaṭi

ayilun, ṭiki nin ṅaṅ alon aanhil pdo iko iṅoṅarēnaan yi ikdolun woli Naṣibaṭi aanwo na a. »

3 Kē Yetu aṣē teema aji : « Na manjoonan dṭupu, nin ṅaṅ aanhilan kawin *Pṣih pi Naṣibaṭi bē aankak abuka buka* . »

4 Kē aṣē ji na a : « Hum di di ṅaṅ ahiniṅ kabuka kak wi adoṅ abi ṭaf? Ahinan kakak du kayiṅ ki anin kabuka kak i? »

5 Kē ateema aji : « Na manjoonan dṭupu, ṅaṅ anwoon aankak abuka ṭi meel na Uhaaṣ wi Naṣibaṭi aanhil kaneej du Pṣih pi Naṣibaṭi. 6 Uleef uji ubuk uleef, kē uhaaṣ uji ubuk uhaaṣ. 7 Wutan kaṅoṅar woli djaku, nawo kabuka kak. 8 Uyook uji ufuuṭ dko di uṅali. Iji ktiink wa ufuuṭ bē iinji kēme dko di uwoonun kēme dko di ukyaṅ. Kē hēnk di uwoon kak pa baṅaṅ bambukiṅ ṭi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. »

9 Kē Nikodem aṣē ji na a : « Hum di di uko mēnt uhilun kadolana? »

10 Kē ateema aji : « Hum di ihilun kawo najukan ṭi Itrayel aṣē wo iimme iko yaṅ? 11 Dṭupu na manjoonan, ṅji ṅṭiiniyaan uko wi ṅmeen kabot kaṭup wi ṅwinun, kē an naṣē wo naanji nadinan pfiyaar uko wi ṅjakun. 12 Woli naanfiyaar wi ṅji kaṭiiniyaanun iko yi mboṣ, hum di di naklun kafiyaar woli dlun aṭiiniyaan iko yi

☆ 2:17 Kaṅaam 69.10.

pbuknaana baṭi.

* 3:3 Bē aankak abuka buka : Baṭiiniyaan ṭi kak

baṭi ba? ¹³ Nin ñaaŋ alon aampaya baṭi *Abuk Ñiintṭaṅ [anwoon du baṭi] awaliin. ¹⁴ Kē jibi *Moyit adeenun upula unṭak du *pndiiṣ, hēnk di Abuk Ñiintṭ akdeenaniin, ¹⁵ ñaaŋ anfiyaarulun ahilna aka ubida wi mnṭo.

¹⁶ « Naṣibaṭi aŋal bañaan maakan adoo wul Abukul alookan ṭaṅ i akaan, ñaaŋ anfiyaarulun awutna kakeṭ, aṣe ka ubida wi mnṭo. ¹⁷ Naṣibaṭi aanyil yil Abukul abi aji na bañaan kē baduknaana awo i pkeṭ, ayila yil bañaan baṭepna ṭi a babuur. ¹⁸ Ñaaŋ anfiyaarulun aankduknaana, anwoon aanfiyaara ado bi duknaana duknaana, ṭiki aanfiyaar ṭi Abuk Naṣibaṭi alookan ṭaṅ i akaan. ¹⁹ Kē uko wi, ukṭuun baji baduknaana : bjeehi babi ṭi umundu kē bañaan baṣe magan bdēm apel bjeehi ṭiki iko yi bañaan bakdolun iwuṭ maakan. ²⁰ Ñaaŋ ankdolun buṭaan apok bjeehi ; un mēnṭan aankya du bjeehi, kaṭi iko iwuṭaan yi adolon iwinana. ²¹ Kē ñaaŋ anjaan aṭaṣ manjoonan aji ya du bjeehi, kahilna kadiiman kē iko yi akdolun iwoona du Naṣibaṭi. »

Yetu na Yowan Nabattaar

²² Wi iko yan iṭepun, Yetu aya na baṭaṣarul du uṭaak wi Yuda, aṭo da na baka abattaar. ²³ Yowan kak awo ṭi pbattaar du Aenon kaṅog Falim ṭiki meel mantum da, kē bañaan babot abi'abi ṭi a pyeenk batitmu. ²⁴ Baandobi wata

wal mēnṭ ukalabuṣ. ²⁵ Unuur ulon kē bṭup baṣe pēn ṭi baṭaṣar Yowan na nayuday alon ṭi uko wi bañow. ²⁶ Babi ṭi Yowan aji na a : « Najukan, ñaaŋ ambiin awo na iwi du plut pi Yordan, i ibiin aṭiiniyaan uko wi nul awun du abattaar kē bañaan bti bakya du a. »

²⁷ Kē Yowan ateem baka aji : « Nin ñaaŋ aanhil kayeenk uko ulon bē uunwoona du baṭi. ²⁸ An ṭi uleefan namaar kē nṭiini aji : “Mēnwo Krittū kē baṣe yilēn ṭi kadunul.” ²⁹ Naniim akaan naniima, kē nanoh naniim anwoon da aji lilan woli atiink pdiim pi naniim. Mnlilan mi, manwoon mi taan mandēm maakan keeri. ³⁰ Ul awo kado kadēm, nji nṣe ndo kawala.

³¹ « Anwoonun baṭi apel bañaan bti ; anwoon i mboṣ, awo i mboṣ abot aji ṭup iko yi mboṣ. Anwoonun baṭi [apel bañaan bti] ³² aji ṭup uko wi awinun akuṭ atiink kē nin alon aṣe wo aanji di ptiink uṭup wi nul. ³³ Anfiyaarulun uṭup wi nul adiiman kē adinan kē uko wi Naṣibaṭi ajakun uwo manjoonan ; ³⁴ Naṣibaṭi aji wul ñaaŋ i ayilun Uhaaṣul kakēṣan aṣe kaṭup uṭup wi Naṣibaṭi. ³⁵ Naṣibaṭi Aṣin aŋal Abukul, akuṭ awula iko bti. ³⁶ Anfiyaarulun Abukul aka ubida wi mnṭo ; anwoon aandi ptiinka aankka ubida mēnṭ ; udeeb wi Naṣibaṭi uji uwo ṭi a. »

4

*Yetu na ñaaŋ i utaak wi
Famariya*

¹ Bafaritay batiink kē baji baŋaŋar Yetu batum adoo pel biki Yowan kē abot aji battaar bañaan bampeluŋ biki Yowan akbattaaruŋ. ² Yetu ul ƚi uleeful aanji battaar, baŋaŋarul bajaan babattaar. ³ Wi atiinkuŋ uko mēnt, apēn du Yuda akak Galilay. ⁴ Awo i kamuur utaak wi *Famariya.

⁵ Kē hēnk di ayaan aban du ubeeka uloŋ wi Famariya wi bajaan badu Fikar kaŋog uŋteeh wi *Yakob abiin aŋen *Yotef abukul. ⁶ ƚi dko mēnt di di pliik pi Yakob pawoon. Yetu apoŋ anoor aŋē ya aŋo du kaŋog pliik mēnt. Unuur udiin wal mēnt.

⁷ Kē ñaaŋ aloŋ i Famariya aŋē bi pliik. Kē Yetu aŋē ji na a : « ƚenaan meel ddaan. » ⁸ Baŋaŋarul baya wal mēnt ubeeka pla uko ude.

⁹ Kē ñaaŋ aji na a : « Hum di iwi, inwoon nayuday ihiluŋ kañehanaan meel, nji nwoon i Famariya? » (Bayuday baanji banaakiir na bañaan biki Famariya.)

¹⁰ Kē ateema aji : « Woli ime lah uko wi Naŋibaŋi ajaan aŋen abot ame ñaan anjakiin iŋena adaan, iwi ƚi uleefu ikñehanuluŋ aŋē ƚenu meel manjaan manwul bañaan ubida. »

¹¹ Kē aŋē ji na a : « Naweeek, iinwo na nin ukoolan uliikni kē pliik pabaa diil maakan. ƚuŋ di di ibaan aliikna meel

manjaan manwul bañaan ubida ba? ¹² Idēm apel Yakob ateem nja anwuluŋ nja pliik pi i? Ul andaanuŋ ƚi pa abot awul babukul na nŋtaam nji nul kē nŋadaani? »

¹³ Kē Yetu aŋē teema aji : « Ñaan andaanuŋ meel mi, udaan ukak aŋija ; ¹⁴ kē ñaan anŋaan adaan meel mi nji kaluŋ kawula nin udaan uunkak aŋija, meel mi nji kawululuŋ mankak ukumpēŋ unkwuluŋ ubida wi mnŋo. »

¹⁵ Kē ñaaŋ aŋē ji na a : « Naweeek, ƚenaan meel mēnt, udaan uwutna kakak kaŋijēn ndoo nwo i pbi pliik ƚi. »

¹⁶ Kē aji na a : « Yaan idu ayinu iŋē ikak na a ƚi. »

¹⁷ Kē ateema aji : « Mēniimaa. »

Kē Yetu aŋē ji na a : « Iŋup manjoonan wi ijakuŋ iinniimaa, ¹⁸ ƚiki ibi niima nŋaaŋ kañeen, kē i iwoonaanuŋ hēnkuŋ aanwo ayinu. Ifaŋ ƚi waŋ. »

¹⁹ Kē ñaaŋ kē aŋē ji na a : « Naweeek, dwiŋ kē iwo *Naŋupar Naŋibaŋi na manjoonan. ²⁰ Bateemun badēman Naŋibaŋi ƚi pnkuŋ pi, kē an bayuday naŋē ji du Yerutalem di di bañaan bawoon i kado kadēmana. »

²¹ Kē aŋē ji na a : « Abuk ñaaŋ, fiyaarēn, wal uloŋ ubi wi mēnt ƚi pnkuŋ pi kēme du Yerutalem ƚaŋ di bakdoon kadēmanaan Naŋibaŋi Aŋin nja. ²² An, naji nadēman uko wi nawoon naamme. Un nji nŋdēman uko wi nŋmeen ƚiki ƚi bayuday di di Naŋibaŋi

aṭepnuṅ abuuran bañaan.
 23 Kē wal uşē bi, wii wi,
 udo bi ban ban, wi banjaan
 badēman Naşibaṭi Aşin nja
 bakme'uluṅ na manjoonan
 kado kadēmana na uhaaş
 ; bukal bawoonṅ banjaan
 badēman Naşibaṭi Aşin nja,
 bukal biki aklaan. 24 Naşibaṭi
 awo uhaaş kē banjaan
 badēmana bawo i kame'a
 na manjoonan kadēmana na
 uhaaş. »

25 Kē űaaṭ aşē ji na a : « Dme
 kē űaan i Naşibaṭi adatuṅ, i
 bajaan bado *Krittū abi. Woli
 aluṅ abi, aṭup nja iko bti jibi
 iwoori. »

26 Kē Yetu aji na a : « Nji
 nkaṭiiniṅ na iwi, dwoonṅ aṅ
 mēnt. »

27 Wal wi aṭiiniṅ haṅ kē
 baṭaşarul başē wuj, aşē űoṅar
 wi bawinuluṅ kē akṭiini na
 űaaṭ. Kē nin alonṅ ṭi baka aşē
 wo aanhepara uko wi aklaan
 kēme uko wi akṭiiniṅ na űaaṭ.

28 Wal mēntṅ űaaṭ aduk
 pdunk pi nul, aya du ubeeka
 aji na bañaan: 29 « Nabiin
 nawin űiintṅ alonṅ anṭupnuṅ iko
 yi ndoluṅ bti. Woon Krittū a
 i? » 30 Bapēn ṭi ubeeka aya du
 a.

31 Wal mēntṅ baṭaşarul bawo
 ṭi pkooṭa aji na a : « Najukan,
 deeni. »

32 Kē aşē teem baka aji : «
 Dka pde pi nawoonṅ naam-
 mee. »

33 Baṭaşarul bawo ṭi pşal
 aji me alonṅ aṭija ṭij uko ude.
 34 Kē Yetu aşē ji na baka :
 « Pde pi naan pawoonṅ pdo
 uko wi anyilnuṅ ajaknuṅ ndo
 na pbaañēş ulempul. 35 Jēm

naji naji : “uduka kli kbaakēr
 kakit kaşē kabi” i? Dṭupan,
 nakatan kēş naten ṅṭeeh, ṅado
 bi kay kay pa kakit. 36 Kē
 nakit ado bi jun jun pyeenk
 baluk bi nul abot akit ṅdeey
 pa ubida wi mnṭo, najaar na
 nakit bahilna balilan bukal
 batēb bti. 37 Ṭi uko mēntṅ, uko
 wi bajakuṅ uwo manjoonan
 : Alonṅ aji jaar, alonṅ kakit.
 38 Nji dyilan naya nakit uko
 wi nawoonṅ naanjaari. Balonṅ
 bado ulemp untamnuṅ, kē an
 naşē yeenk ulemp wi ujēnk
 wi baka. »

39 Ṭi ubeeka wi mēntṅ
 bañaan biki Tamariya batum
 bafiyaar Yetu wi batiinkuṅ
 uko wi űaaṭ aṭupuṅ ṭi a aji
 : « Aṭupēn iko yi ndoluṅ
 bti. » 40 Hēnk, wi bañaanṅ
 babiinṅ du a, bakooṭa aji aṭo
 na baka ; kē aṭo da ṅnuur ṅṭēb.
 41 Nṭup ṅi nul ṅado kē bañaanṅ
 batum maakan kak bafiyaara
 ; 42 baji na űaaṭ: « Mēntṅ uko wi
 iṭupuṅ ṭaṅ ukaanṅ kē ṅfiyaara ;
 un ṭi ṅleefun ṅṭiinka abot ame
 kē ul na manjoonan awoon
 Nabuuran bañaanṅ bti. »

43 Wi Yetu aṭoonṅ ṅnuur
 ṅṭēb du Tamariya, aşē pēn da
 aya *Galilay. 44 Abi ṭup aji
 kē *Naṭupar Naşibaṭi aanji
 tiinkana du uṭaak wi nul. 45 Kē
 wi aşaanṅ aban du Galilay,
 bañaanṅ bamēbana bnuura ṭiki
 wi bayaanṅ *Ufettu wi Mbuur
 du Yeruṭalem bawin iko bti yi
 adoluṅ da.

*Pjeban pi abuk nalempar
 naşih*

46 Yetu akak ubeeka wi
 Kana du *Galilay di abiinṅ
 akakanaan meel ubiñu. Kē

wal mēnt alon ʔi balempar naʃih baweek alon i abukul amaakuŋ aʃē wo du Kaper-nawum. ⁴⁷ Wi atiinkuŋ kē Yetu awoona Yuda aban ʔi Galilay, aya du a, akooʔa aya ajeban abukul ʔiki amaak aňogan pkeʔ. ⁴⁸ Kē Yetu aʃē ji na a : « Woli naanwin mlagre na iko iňonjarēnaan naanji nafiyaarēn. »

⁴⁹ Kē nalempar naʃih aʃē ji na a : « Naweek, biin ji abuk naan abi akeʔ. »

⁵⁰ Kē aji na a : « Yaani, abuku awo najeb. »

Kē ŋiint afiyaar uko wi Yetu ajakuluŋ, atool pya kato hul. ⁵¹ Ahum nwo ʔi bgah, kē balemparul baʃē bi ayit na a aji na a abukul ajebi. ⁵² Ahepar baka wal wi amatrēnuŋ. Kē baji na a : « Takal da, uko ji uwoori uloolan wi pnak wi wi uleef ukakuŋ ajoobēʔ na a. » ⁵³ Aʃin napoʔ aleʃ kē wal mēnt wi wi Yetu ajakuluŋ : « Abuku awo najeb. » Wi wi aʃaan afiyaar Yetu ul na biki kato hul bti.

⁵⁴ Uko waŋ uwoon uko uňonjarēnaan utēbantēn wi Yetu adoluŋ ʔi Galilay. Ado wa wi apēnnuŋ Yuda.

5

Pjeb pi naʔakmaan du Bettata

¹ Wi iko yaŋ iʔēpuŋ, ufettu ulon wi bayuday uwoo, kē Yetu aʃē ya Yerutalem.

² Kē du Yerutalem ʔi kaňog « plēman pi ŋkaneel » uʃē ka, dko dlon dňownaani

danwoon na irakan kaňeen di bajaan bado ʔi uʔup uhebēre Bettata*. ³ ʔuŋ irakan mēnt, bamaakal baʔum maakan : bakuul, banknjiinkuŋ, na bambiinkniin, baji bapiint da kayoonk meel maŋʃinʔar ; ⁴ uwanjuʔ ulon wi Ajugun uji ubanle ʔuŋ ubi kawala da, meel maŋʃē kaʃinʔar ; anneejuŋ uteek wi meel maŋʃinʔaruŋ pmaak pi akahan paji pabi jeb jeb. ⁵ Uka da wal mēnt ŋiint alon andoli ŋʃubal iňeen-ŋwajanʔ na bakreŋ ŋi aʔakmi. ⁶ Yetu awina kē apiint da abot ame kē ujon wi aʔakmi aanhinan poʃ aʃē ji na a : « Injal kajeb i? »

⁷ Kē ŋiint naʔakmaan ateema aji : « Naweek, mēnka nin alon anhiluŋ kaʔēnkēn nwala du dko dňownaani woli meel maŋʃinʔar, kē ji mbi ndo kaban, alon aji do bi banēn da uteek. »

⁸ Kē aʃē ji na a : « Naʔiin, jejan iko yi ipiintnuŋ ipoʃ. » ⁹ ʔi dko mēnt, kē ŋiint abi jeb jeb ajej iko yi apiintnuŋ apoʃ.

Kē unuur mēnt uʃē wo *unuur wi pnoorfēn wi bayuday. ¹⁰ Baweek biki bayuday baji na ŋiint i babaan ajeban jeban : « Unuur wi pnoorfēn uwo nʔa, bgah bi nja baneenan ikuŋa. »

¹¹ Kē ateem baka aji : « Anjebanaanuŋ ajakēn : “Jegan iko yi ipiintnuŋ ipoʃ.” »

¹² Kē baʃē hepar aji : « Ŋaan ahon ajakiin jegan iko yi ipiintnuŋ ipoʃ ba? » ¹³ Kē i bajejanuŋ aʃē wo aamme ŋaan

* 5:2 Bettata : Balon bapiit Betetda.

mēntan, kē Yetu abot aneem ti pntuk.

¹⁴ Wi uko waŋ uṭēpuŋ, Yetu ayit na űiint i ajebanuŋ du *Katoŋ Kaweek ki Naṣibaṭi aṣē ji na a : « Hēnkuŋ ijebi, ṭaűaanuŋ pjuban ji uko untamuŋ apel umbiin adolu umobu. » ¹⁵ űiint aya wal mēnt aṭup baweek biki bayuday aji Yetu ajebanuluŋ. ¹⁶ Kē baweek biki bayuday baṣē jun phajan Yetu, ṭiki aji do iko mēnt ti unuur wi pnoorfēn. ¹⁷ Kē aṣē ji na baka : « Paapa aji lempa lemp ṅnuur bti, kē nji kak mbot alemp. » ¹⁸ Uko waŋ ukaaŋ kē baweek biki bayuday bata-manaara taman ala pfiŋa ; baji baji mēnt uko wi bgah baneenanuŋ ti unuur wi pnoorfēn ṭaű wi wi ajaan ado, abot aji ji Naṣibaṭi awoon aṣin kaliŋan uleeful na Naṣibaṭi.

Mnhina mi Abuk Naṣibaṭi

¹⁹ Yetu akak ayeenk bṭup aji na baka : « Na manjoonan dṭupan, Abuk Naṣibaṭi aanhil pdo nin uko ulon bdidi'ul bē aanwin Aṣin kē ado wa. Uko wi Aṣin adoluŋ, Abukul akak aji do wa. ²⁰ Naṣibaṭi aṅal Abukul abot aji diimana iko yi ajaan ado ; aluŋ kadiimana iko indēmuŋ apel yi, inkṭuun naűoŋar. ²¹ Kē jibi Naṣibaṭi ajaan anaṭan baűaan ti pkeṭ kabot kawul baka ubida, hēnk kak di di Abukul ajaan awul űaan i adatuŋ ubida. ²² Hēnk kak, Naṣibaṭi aankwayēṣ nin űaan alon, awutar uko mēnt bti Abukul, ²³ baűaan bti bahilna

badēman Abukul jibi bajaan badēmana. űaan anwoon aanji dēman Abukul, aanji dēman Naṣibaṭi anyiluluŋ. ²⁴ Na manjoonan dṭupan, űaan anktiinkuŋ ṅṭup űi naan abot aṣiyaar Naṣibaṭi anyilnuŋ, aka ubida wi mnto. űaan mēnt aankduknaana, apēna du pkeṭ abi ti ubida.

²⁵ « Na manjoonan dṭupan, wal ubi, hēnkuŋ da, wi banwoon du pkeṭ baktiinkuŋ pdiim pi Abuk Naṣibaṭi, bankntiinkuŋ pa abi du a, baka ubida. ²⁶ Jibi Naṣibaṭi awoon anjaan awul ubida, hēnk kak di di aṭenuŋ Abukul ado kawul ubida. ²⁷ Akak awula mnhina mi pwayēṣ ṭiki awo *Abuk űiint, ²⁸ Nawutan kaűoŋar ti uko mēnt ṭiki wal ubi wi banwoon du ihēr meet baktiinkuŋ pdiimul. ²⁹ Bandoluŋ bnuura bapēn kayeenk ubida, bandoluŋ buṭaan baṣē bapēn pa Naṣibaṭi aji baduknaana awo i pkeṭ. ³⁰ Nji ti uleef naan, mēnhil pdo nin uko ulon, pwayēṣ pi naan paji pawo ptool, ṭiki ti uleef naan, mēnji kado uko wi nji nṅaluŋ, dji kawayēṣ jibi anyilnuŋ ajaknuŋ. »

Uko wi baṭupun ti Yetu

³¹ Yetu akak aji : « Woli nji ṭaű kaṭuparuŋ bkow naan uhi-nan kawo uunkwo manjoonan ti an. ³² Kē alon aṣē aṭup ti uko wi naan, dme kē uko wi aṭupun ti nji uwo manjoonan. ³³ Nayil baűaan du *Yowan, kē aṭupan uko unwoon manjoonan ti uko wi naan. ³⁴ Kē nṣē wo mēnuma

ñaan aɕuparaan, dɕup ɕup han nahilna nabuur.

³⁵ « Yowan abi wo un-kaniya unktërun ajeehan dko, kë nadat nwal nlon pwo ɕi bjeehi na mnlilan wi naktiinkun uko wi aɕupanaɕ. ³⁶ Nji, dka uko unkyuujun uko wi nwoon apel wi Yowan aɕupanaɕ: iko yi Paapa aɕu'ënuɕ pdo, yi nji kadolon, idiiman kë Paapa ayilnuɕ. ³⁷ Kë Paapa anyilnuɕ ul ɕi uleeful aɕup ɕi uko wi naan. Naambaan katiinka pdiimul, këme kame jibi anaami. ³⁸ Kë jibi nawoon naanfyaar i ayilun, nadiiman kë naam-baan kamëbanaara uɕup wi nul. ³⁹ Naji najuk Ulibra wi Naɕibaɕi bnuura, ɕiki naɕal kë ɕi wa di di nakkaanun ubida wi mnɕo. Kë Ulibra wi Naɕibaɕi mëntɕ uɕupun uko wi taan. ⁴⁰ Kë an naɕë wo naanjal pbi ɕi nji kakaana ubida.

⁴¹ « Mënkyeenkna mndëm ɕi bañaan. ⁴² Dme an, naanjal Naɕibaɕi na manjoonan. ⁴³ Dbi ɕi katim ki Paapa, kë naanyeenkën ; alon abile bdidul, nayeenka. ⁴⁴ Hum di di nahilun kafiyaarën, an nanjaan nadëman nleefan kaɕë wo naanji nala mndëm mi Naɕibaɕi anwoon aloolan? ⁴⁵ Nawutan kaɕal kaji dlun kakeeɕaaran du Paapa. Moyit i nahaɕun akkeeɕaaranan. ⁴⁶ Woli nafiyaar lah *Moyit, nakak kafiyaarën, ɕiki apiit piit uko wi naan. ⁴⁷ Bë woli naanfyaar uko wi apiitun,

hum di di nakfiyaarun uko wi nji kaɕupun? »

6

Pntuk pweek pi Yetu ade de'anun

(Maci 14.13-21; Markut 6.30-44; Luk 9.10-17)

¹ Wi iko yan iɕëpun, Yetu amuur *bdëk bi Galilay (bul bi bajaan bado kak bdëk bi Tiberiyad). ² Bañaan batum bawo ɕi pɕaɕa wi bawinun iko iñoɕarënaan yi akdolon ɕi bamaakal. ³ Aya apaya du pnkun aɕo da na baɕaɕarul. ⁴ Ufettu wi bayuday wi bajaan bado *Ufettu wi Mbuur uñoɕ wal mëntɕ.

⁵ Yetu akat këɕ, awin bañaan batum kë bakbi du a, aɕë ji na Filip : « ɕun di di nkyaan kanugna ipoom kawul bañaan biki bti bade? » ⁶ Aɕup han katenna Filip, ɕiki ul ɕi uleeful ame uko wi akdolon. ⁷ Filip ateema aji : « Baluk bi kli bakreɕ baandoo këɕ pa ñaan andoli ayeenk bndun. »

⁸ Andre, naɕaɕarul alon anwoon abuk aɕin Timon Piyeer aji na a : ⁹ « Napoɕ alon awo ɕi na ipoom* kañeen na nɕëb nɕëb ; iko mëntɕ ikëɕ uko ulon pa bañaan biki bti i? »

¹⁰ Kë Yetu aɕë ji na baka : « Nadolan bañaan baɕo bnuura. » Pjaagal patum ɕi dko mëntɕ, kë bañaan baɕoo. Biinɕ bawo uko ji iñeen-week nyaaɕ iñeen-kañeen (5000). ¹¹ Yetu ajeɕ ipoom, abeeb Naɕibaɕi aɕë

* **6:9** Ipoom mëntɕ bado ya na uko unnaamun na maaj ; yul iyojnun preeɕ ɕi ipoom bti.

faaş ya bañaan abot ado han kak na n̄tëb. Ñaan andoli aji yeenk uko wi akdeen.

12 Wi badeen bti ayok, kë aşë ji na baťaşarul : « Naŋonkaan iko indukiin, nin uko ulon uwut katoka. »

13 Baŋonkan iko bti indukiin, kë itum kkaar iñeen na ktëb. Iko mënŋ bti ipëenna ŋi ipoom kañeen yuŋ.

14 Wi bañaan bawinuŋ uko uñonjarënaan wi adoluŋ, aşë ji : « Na manjoonan i awoon *Naŋupar Naşıbaŋi anwoon ŋi pbi ŋi mboş. » 15 Wal mënŋ kë Yetu aşë yikrën kë baŋal kamoba kadola awo naşıh, aşë ŋi aya agaag du pnkuŋ.

Yetu apoş ŋi bdëk

(Maci 14.13; Markut 6.45-52)

16 Wi utaakal ubanuŋ, baťaşar Yetu baya bdëk, 17 bapaya ŋi bŋeem, atool pya du plut du Kapernawum.

Unuur udo bi yob yob, kë Yetu akak awo aando bi du baka.

18 Baya aban ŋuŋ kë ukëk uşë unaŋa, kë bdëk baŋuunki. 19 Wi bapaatuŋ uko ji ŋkilometër kañeen këme paaj, aşë win

Yetu kë akpoş ŋi meel duuŋ abi du bŋeem bi bawoon, balënk

wal mënŋ. 20 Kë aşë ji na baka :

« Nji a, nawutan kalënk. »

21 Baŋal pdo apaya ŋi bŋeem, aşë kur aban du pkay.

Yetu, pde panjaan pawul ubida

(Natenan ŋi Maci 14.34-36; Markut 6.53-56)

22 Na nfa, pntuk pi bañaan panwoon du bdëk umban

wundu paleş kë bŋeem bloolan bawohan da takal abot ame kë Yetu aampaya ŋi bŋeem na baťaşarul, bukal ŋaŋ bayaan. 23 Kë wal mënŋ kak, iŋeem ilon kë işë bi du dko di bañaan babiin adeena ipoom wi Yetu Ajugun abeebuŋ Naşıbaŋi. 24 Wi bañaan bawinuŋ kë Yetu aanwo da, baťaşarul kak kë baanwo da, bapaya ŋi iŋeem aya praba du Kapernawum.

25 Wi bayaan awina du plut aşë ji na a : « Najukan, lum di di ibanun ŋi ba? »

26 Kë Yetu ateem baka aji :

« Na manjoonan dŋupan, mënŋ pdo na pyikrën iko

iñonjarënaan yi nawinuŋ pakaan kë nakla'ën, nala'ën

la ŋiki nade ipoom ayok.

27 Nawutan kado kalemp pa pde pankmbaan, nadoon

kalemp pa pde panjaan pawul ubida wi mnŋo, pi

*Abuk Ñiint aklun kawulan. Naşıbaŋi Aşin adiimanan

bnuura kë ul awoona du a. »

28 Wal mënŋ kë başë hep-ara aji :

« we wi ŋwoon kado kado, kahilna kawo ŋi uko wi

Naşıbaŋi aŋaluŋ? »

29 Kë Yetu ateem baka aji :

« Pdo uko wi Naşıbaŋi aŋaluŋ pawo pfiyaar ñaan i ayiluŋ. »

30 Wi wi başaan aji na a :

« Dolan uko unkyuunun kë ŋwo i kafiyaaru. We wi ibaan

ado? 31 Bateem nja bade uko wi bajaan bado "Mana" du

*pndiış, jibi upiitaniin ŋi Uli-bra wi Naşıbaŋi aji : "Awul

baka kē bade pde panwoonun baṭi.”[☆] »

³² Kē Yetu ašē teem baka aji : « Na manjoonan dṭupan, *Moyit aanwulan pde panwoonun baṭi, Paapa akwulanaṅ pde panwoonun baṭi na manjoonan. ³³ Pde pi Naṣibaṭi pawo anwalnaaniin baṭi abot awul umundu ubida. »

³⁴ Kē bašē ji na a : « Naweek, wulun pde mēnt unuur unwoon. »

³⁵ Kē aji na baka : « Nji, dwoon pde panjaan pawul ubida. N̄aan ankmbiin ṭi nji, nin ubon uunkak ade'a, kē n̄aan anfiyaarnun, nin udaan uunkak aṭija. ³⁶ Kē nšē ṭupan, nawinēn ašē wo naanfiyaarēn. ³⁷ Kē bañaan bti biki Paapa akwulun balun kabi ṭi nji, kē n̄aan ankmbiin ṭi nji, nin mēnkdooka. ³⁸ Mēnwalnaana du baṭi pa pdo uko unlilnun, dbi bi pdo uko wi anyilnun aṅaluṅ ndo. ³⁹ Kē uko wi anyilnun aṅaluṅ, uwo nwut kaneemandēn nin aloṅ ṭi biki awulun, nšē naṭan baka ṭi pkeṭ ṭi unuur ubaañsaani. ⁴⁰ Uko wi Paapa aṅaluṅ wii wi : n̄aan andekuṅ kēṣ ṭi nji Abukul abot afiyaaraan aka ubida wi mnto, nšē naṭana ṭi unuur ubaañsaani. »

⁴¹ Wi ajakuṅ haṅ, kē bayuday baloṅ banwoon da bašē ṅur ṅuran ṭiki aji ul awoon pde panwoonun baṭi. ⁴² Bawo ṭi pṭiini aji : « I mēnt, aanwo Yetu abuk Yotefi? N̄me ašin na anin bnuura. Hum di ahiniin

hēnkuṅ kaji awoona baṭi ba? »

⁴³ Kē Yetu ašē teem baka aji : « Naṭañaan pdo kaṅur ṅuran. ⁴⁴ Nin aloṅ aanhilan pbi ṭi nji bē mēnt Paapa anyilnun aṭijulun, kē nji nšē lun kanaṭana ṭi unuur ubaañsaani. ⁴⁵ *Naṭupar Naṣibaṭi apiit aji : “Naṣibaṭi aluṅ kajukan baka bukal bti.”[☆] N̄aan anktiinkun Paapa abot amēban pjukan pinul, abi du nji. ⁴⁶ Nin n̄aan aambaan kawin Naṣibaṭi Paapa bē mēnt anwoonun du a ; ul ṭañ awinun Ašin. ⁴⁷ Dṭupan na manjoonan, n̄aan anfiyaarnun aka ubida wi mnto. ⁴⁸ Nji dwoon pde panjaan pawul ubida. ⁴⁹ Baṣinan bade pde pi bajaan bado Mana du pndiiṣ abaa keṭa keṭ. ⁵⁰ Kē pde panwoonun baṭi, pi n̄aan akdeen kašē kawo aankkeṭ pašē wo pii pi. ⁵¹ Nji dwoon pde panwoon na ubida, panwalnaaniin baṭi. Woli n̄aan ade pde mēnt, aka ubida wi mnto. Pde mēnt pawoon uleef naan wi nji kalun kawul, umundu ukaana ubida. »

⁵² Bayuday baloṅ bawo wal mēnt ṭi plaṭar aji : « Hum di di ahilun kawulun uleeful ṅde? »

⁵³ Kē Yetu ašē ji na baka : « Na manjoonan dṭupan, woli naande uleef wi *Abuk N̄iint akuṭ awo naandaan pñaaakul, naankwo na ubida. ⁵⁴ N̄aan ankdeen uleef naan kakuṭ kadaan pñaaak pi naan aka ubida wi mnto, nšē naṭana ṭi pkeṭ ṭi unuur ubaañsaani.

55 Uleef naan uwo pde na manjoonan, kē pñaak pi naan pawo poot na manjoonan.

56 Ñaañ ankeedeñ uleef naan kakuṭ kadaan pñaak pi naan amēbandēr na nji mbot nwo na a.

57 Paapa anwoon ukumpēs wi ubida ayilnuṭ kē mbot akaana ubida ṭi a. Hēnk di di ñaañ anke'ēnuṭ akṭēpnunṭ ṭi nji kaka ubida.

58 Pde panwoonunṭ baṭi pii pi; paanwo ji pi baṣinan babiinṭ ade abaa keṭa keṭ. Ñaañ ankeedeñ pde pi alunṭ kaka ubida wi mnṭo. »

59 Yetu aṭup uko wañ wi akjukanunṭ du *katoh kañehanaani du Kaper-nawum.

60 Baṭaṣar Yetu baṭum, wi batiinkunṭ uṭup wañ, aṣē ji : « Uṭup wi udiṭi! Ñaañ aanhilañ ptiink wa? »

61 Yetu, ame ṭi uleeful kē baṭaṣarul bawo ṭi pñur njanan ṭi uko wi aṭupunṭ aṣē ji na baka : « Uko wañ udolan naṭañan pfiyaar i? 62 Kē woli nalunṭ awin *Abuk Ñiintṭ kē akpaya pkak du baṭi bi awoonunṭ, nabaa do hum? 63 Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaañ uwul ubida, ñaañ najēn aanwo nin ukoolan. Nṭup ni nji nṭupanañ ṇado Uhaaṣ wi Naṣibaṭi na ubida ṇabi ṭi an. 64 Kē uṣē ka ṭi an bañaañ balonṭ banwoonṭ baanfiyaarēn. »

Yetu ado bi meha me du ujuni banwoonṭ baankfiyaara abot ame anklunṭ kawaapa. 65 Aji na baka kak : « Uko wañ ukaañ kē njakan nin ñaañ

aanhil kabi du nji bē mēntṭ Paapa aṭenulunṭ uko mēntṭ. »

66 Ṭi wal mēntṭ kē baṭaṣar Yetu baṭum baṣē deka kafetṭ, baankak aṭaṣa. 67 Kē aṣē ji na baṭaṣarul iñeen na batēb : « An kak naya kadukēn i? »

68 Timonṭ Piyeer ateema aji na a : « Ajugun kabaa kaya du in ba? Iwoonṭ na nṭup ṇanjaañ ṇawul ubida wi mnṭo.

69 Nfiyaaru abot ame kē iwi iwoonṭ ñaañ nayimanaan i Naṣibaṭi ayilunṭ. »

70 Kē Yetu aṣē ji na baka : « Mēntṭ nji ddatanañ an baṭaṣar naan iñeen na batēb i? Kē alonṭ ṭi an aṣē wo untaayi. »

71 Aṭiiniyaan wal mēntṭ Yuda abuk Timonṭ Itkariyot, anwoonṭ alonṭ ṭi baṭaṣarul iñeen na batēb, aṣē lunṭ kawaapa.

7

Yetu du Ufettu wi iloona

1 Wi iko yañ iṭēpunṭ, Yetu awo ṭi pñaay na utaak wi Galilay, aanṇal pdo kañaay na utaak wi Yuda ṭiki bala pfiña. 2 Ufettu wi *bayuday wi bajaañ bado *ufettu wi iloona uñog wal mēntṭ. 3 Kē baṭa'ul baṣē ji na a : « Wutan kaduka ṭi, yaan Yuda baṭaṣaru bahilna kak bawin iko yi ijaañ kdo. 4 Ñaañ aanji mena woli aṇal iko yi akdolunṭ iwinana. Jibi ikdolunṭ iko yañ, pēnan iwinana ṭi bañaañ. »

5 Baṭiini hañ ṭiki baanfiyaara.

6 Kē Yetu aṣē ji na baka : « Wal wi naan uundo bi ban, kē ṇwal bti ṇaṣē nuura pa an, nado uko wi nañalunṭ.

⁷ Bañaan biki umundu baan-hilan ppokan, kë nji başë pokën ðiki dji kaşup kaji iko yi bakdolun iwuşi. ⁸ An, nayaan ufettu, nji mënkyä, ðiki wal wi naan uundo bi ban. »

⁹ Wi ajakun han aşë duka du Galilay. ¹⁰ Kë wi başa'ul bayaan du ufettu, kë aşë naşa aya da bë nin ñaan aammee. ¹¹ Baweek biki bayuday bawo ði pla'a ði wal wi ufettu aşë ji : « Awo şun ba? » ¹² Ði pntuk pi bañaan pambiin ufettu bhoopaşer batum maakan ði uko wi nul. Balon baji baji awo ñaan nado bnuura, balon kaji aji fël bañaan. ¹³ Kë nin alon kakşa aşë wo aanñiniyaan uko wi nul kë bañaan batee, ðiki başi baweek biki baka.

¹⁴ Bañaan baya ado ban ði ptoof pi kanëm ki ufettu, kë Yetu aşë ya du *Katoh Kaweek ki Naşibaşi awo ði pjukan. ¹⁵ Bayuday bañoar aşë hepar aji : « Hum di di ameen iko yi bë aanjuki? »

¹⁶ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Pjukan pi naan paampenna ði nji, pawoona du anyilnuş. ¹⁷ Woli ñaan anjal pdo uko wi Naşibaşi analuş, ayikrën me pjukan pi naan pawoona du a, këme uko wi nji kaşupuş uwoona ði nji şań. ¹⁸ Woli uwoona ði nji nawin kë dla la mndëm mi uleef naan, kë woli dla mndëm mi anyilnuş, kawo ñaan i manjoonan, anwoon natool. ¹⁹ *Moyit aanwulan *Bgah i? Kë nin alon ði an aşë wo aanji do uko bti wi bajakun. We ukaan kë nakdo na pfinen ba? »

²⁰ Kë bañaan başë teema aji : « Iwo na untaayi. In aklaan pfinu ba? »

²¹ Kë Yetu ateem baka aji : « Ddola mlagre mloolan, kë naşë ñoşar. ²² Moyit aşı'an pwala katemp kë paşë wo paanwoona du a, pawoona du bateem nja, kë naşë ji nawalan ñaan katemp ði unuur wi pnoorfën. ²³ Hënkuş, naji nawalan ñaan katemp ði unuur wi pnoorfën kë uunwo uko wi Bgah bi Moyit baneenanuş. Kë hum di di nahilanuş kadeebaşëraan ðiki djeban ñaan bti ði unuur wi pnoorfën? ²⁴ Nawutan kado kawayëş jibi nawinaruş uko, nadoon kawayëş na manjoonan. »

Yetu awoha Krittü i?

²⁵ Wal mënş bañaan balon biki Yerutalem bawo ði phepar aji : « Mënş i i baklaan pfin i? ²⁶ Kë aşë wo awi, aşup ði kadun ki bañaan, baanjaka nin uko ulon. Om baweek biki nja başal aji awo *Krittü na manjoonan? ²⁷ Kë un nşë me dko di ñaan i awoonuş ; woli Krittü abi, nin alon aankme dko di awoonuş. »

²⁸ Kë Yetu, anhumuş du *Katoh Kaweek ki Naşibaşi aşë huuran aji : « Naji name'en abot ame dko di nwoonuş. Nji mëmbi bi bdidi naan, anwoon manjoonan ayilnuş. Naamme'a, ²⁹ kë nji nşë me'a ðiki dwoona du a, kë ul ayilnuş. »

³⁰ Bado na pmoba wal mënş, kë nin alon aşë wo aambana ban ðiki wal wi nul uundobi ban.

³¹ Kë ɥi bañaan banwoon da, batum bafiyaar Yetu ašë ɥiini aji : « Woli *Krittu alon abi, adola iko iññojarënuɗ impeli yi i akdolon i? » ³² Bafaritay batiink kë bañaan bakɗur ɗuran uko mënɗ ɥi Yetu, kë baɗenjan baweek na bafaritay bašë yil bayen bamoba.

³³ Kë Yetu ašë ji : « Dwo na an ɗwal ɗntiinku kak, kašë kakak du anyilnuɗ. ³⁴ Naluɗ kado kala'ën bë naankwinën ; kë dko di nji kawoon, naankhil pbi da. »

³⁵ Bayuday bahepar ɥi ptoof pi baka aji : « ɤun di di akyaan kë ɗenkwina? Aya du bayit nja banwayšëruɗ du banwoon baanwo bayuday kašë kajukan banwoon baanwo bayuday i? ³⁶ We wi aɗaluɗ pɗup hënk wi ajakuɗ: “Naluɗ kado kala'ën bë naankwinën ; kë dko di nji kawoon naankhil pbi da.” »

Meel manjaan manwul ubida

³⁷ ɤi unuur ubaañsaani unwoon unuur uweek wi ufettu, Yetu anaɗ ašë huuran aji : « Woli udaan uɗij ñaan, abiin ɥi nji, ñaan anfiyaarnuɗ, ³⁸ adaanan. *Ulibra wi Našibaɗi uji : “Meel mntum manjaan manwul ubida manluɗ kado kapëna ɥi a ji ukumpëš.” »

³⁹ Yetu aɥiiniyaan ɥiiniyaan wal mënɗ Uhaaš wi Našibaɗi wi banfiyaaruluɗ bawoon biki kabi kayeenk. Našibaɗi aandobi wul Uhaašul wal mënɗ ɥiki aando bi dëman Yetu.

Blaɗar ɥi uko wi Yetu

⁴⁰ Bañaan balon ɥi pntuk, wi batiinkuɗ uko wi Yetu ajakuɗ ašë ji : « Na manjoonan ñaan i awoon *Naɗupar Našibaɗi!

» ⁴¹ Balon baji : « Awo *Krittu! » Kë balon bakji : « Krittu awo i kapëna *Galilay i? ⁴² Baampiit ɥi *Ulibra wi Našibaɗi aji Krittu awo i pntaali pi *Dayit kapëna Betleyem ubeeka wi Dayit i? »

⁴³ Wal mënɗ kë bañaan bašë wo ɥi plaɗar ɥi uko wi Yetu. ⁴⁴ Balon ɥi baka baɗal pmoba, kë nin alon ašë wo aampafa paf kañen.

⁴⁵ Bayen bakak du baɗenjan baweek na bafaritay, kë bukuɗ bašë hepar baka uko unkayi kë baantij Yetu.

⁴⁶ Kë bateem baka aji : « Nin ñaan aambaan kaɥiiniyaara ji a. »

⁴⁷ Kë bafaritay bašë ji na baka : « Naɗal kaji aguuran an kak? ⁴⁸ Alon ɥi baweek biki nja këme ɥi bafaritay aɥiyaara i? ⁴⁹ Kë pntuk pi bañaan panktašuluɗ pašë wo paamme *Bgah bi Moyit, pafëpanaa. »

⁵⁰ Wal mënɗ kë alon ɥi bafaritay i katim kawoon Nikodem ambiin aya du Yetu ašë ji na baka : ⁵¹ « Bgah bi nja badinan baji ñaan aduknaana bë baandun atiinka kame uko wi adolon i? »

⁵² Kë bateema aji : « Iwi kak iwo i Galilay i? Tenan bnuura, iwin kë mënɗ du Galilay di di *Naɗupar Našibaɗi akpënnuɗ. » [⁵³ Kë bašë ɥiis andoli du katohul.]

8

*Yetu na ñaaṭ anjubanun
pjuban pi piint*

[¹ Kë Yetu aṣë ya du Pnkun pi Mnoliwera*. ² Na nfa kub kë aṣë kak du *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi, kë bañaan bti bakbi'a bi du a. Aṭo, aṣë jun pjukan baka. ³ Kë *bajukan Bgah na *bafaritay baṣë ṭija ñaaṭ alon i bamobun kë akpiint na ñiint anwoon aanwo ayinul. Babi anaṭana ṭi ptoof pi bañaan, ⁴ aṣë ji na Yetu : « Najukan, bamob ñaaṭ i kë akpiint na ñiint anwoon aanwo ayinul. ⁵ Kë *Moyit aṣë ji na nja ṭi *Bgah aji baat mēnt bawo katap baka mnlak badoo bakeṭ. Kë iwi, we wi iṣaluṅ ṭi uko mēnt? » ⁶ Baṭiini ṭiini haṅ kaṭaawanaana, kahilna kaka uko wi baktaparuli bṭup.

Kë Yetu aṣë juṭ apiit ṭi mboṣ na pkoñ. ⁷ Jibi bakheparaaru-luṅ hepar, kë Yetu aṣë het aji na baka : « Anwoon aambaan kajubanaara ṭi an, atapana plaak uteek. » ⁸ Wi ajakuṅ haṅ aṣë kak ajuṭ apiit ṭi mboṣ.

⁹ Wi bañaan bukuṅ batiinkuṅ uṭup waṅ bajun abuyëṣaana aloolan aloolan, ajunna bantohi. Yetu kë aduka aloolan na ñaaṭ ṭaṅ, kë anaṭ ṭi kadunul. ¹⁰ Yetu ahet wal mēnt aṣë ji na a : « Bantijiin ṭi bawo ṭuṅ ba? Nin alon aanji iwo i kakeṭ? »

¹¹ Kë ateem aji : « Nin alon Naweek. »

Kë Yetu akak aji na a : « Nji kak, mēnkji kë iwo i kakeṭ. Yaan na bgahu, iṣë iṭaṅan pjuban. »]

Yetu bjeehi bi umundu

¹² Yetu akak aṭiini na bañaan aji na baka : « Nji, dwoon bjeehi bi umundu, ñaan anṭṭaṣnuṅ, aankdo kapoṣ ṭi bdēm, aka bjeehi banjaan bawul ubida. »

¹³ Kë bafaritay baṣë ji na a : « Iwi, iji kṭupar uleefu, ṅēnhinan kadinan kë uko wi iṭṭupun uwo manjoonan. »

¹⁴ Kë Yetu aṣë teem baka aji : « Woli ddoo ṭupar uleef naan, uko wi nji kaṭupun ujoonani, nji dme dko di nwoonun abot ame di nji kayaan, kë an naṣë wo naamme dko di nwoonun na di nji kayaan. ¹⁵ An, naji nawayëṣ ji bañaan bajen, nji, mēnji kawayëṣ nin ñaan. ¹⁶ Kë woli dbi wo i kawayëṣ, pwayëṣ pi naan paji pajoonan, ṭiki mēnt nji ṭaṅ nji kawayëṣuṅ, Paapa anyilnuṅ awo na nji.

¹⁷ « Bapiit ṭi *Ulibra wi Bgah bi nan aji banuma bañaan batēb kadiimanaan kë uko unṭupun ujoonani. ¹⁸ Nji dṭupar uleef naan, kë Paapa anyilnuṅ abot aji ṭuparaan. »

¹⁹ Bahepara wal mēnt aji : « Ṣaaṣ awo ṭuṅ ba? »

Kë ateem baka aji : « Naamme'en abot awo naamme Paapa! Woli name'en lah, name kak Paapa. » ²⁰ Yetu aṭiini haṅ wi akjukanun bañaan du dko

* 8:1 Pnkun pi Mnoliwera : "Mont des Oliviers, Monti de Oliveira, Mount of Olives."

di *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi di bajaan bawatna itaka. Kē nin alon aammoba, ŋiki wal wi nul uundobi ban.

²¹ Yetu akak aji na baka : « Dya, kē naşē luŋ kado kala'ēn, nalun kakeŋ na ipekadu yi nan. Naanhil pya dko di nji kayaan. »

²² Kē başē ji wal mēnt: « Wom anjal ŋal kafin uleeful wi ajakun dko di akyaan ŋenhil kaya da. »

²³ Kē Yetu aşē ji na baka : « An nawo biki mboş, kē nji nşē wo i baŋi. Nawo biki umundu wi, nji kē nşē wo mēnwō i wa.

²⁴ Uko waŋ ukaan kē nji na an, nakeŋ na ipekadu yi nan. Dŋupan, woli naanfiyaar kē nji dwoon, Anwoon^{*}, nakeŋ na ipekadu yi nan. »

²⁵ Kē başē hepara aji : « Iwo in ba? »

Kē ateem baka aji : « Dwo ŋaan i nji kajakanan undi-imaan aji dwo[†]. ²⁶ Dka iko itum yi pŋup ŋi an inkŋuun nji naduknaanaa. Uko wi njaan kaŋup baŋaan dŋiinkna wa du anyilnuŋ, ul anwoon ŋaan i manjoonan. »

²⁷ Baanyikrēn wal mēnt kē aŋiniyaan ŋiiniyaan Aşin.

²⁸ Akak aji na baka : « Woli nalun adeen *Abuk ŋiint, naşē me kē nji dwoon anwoon abot awo mēnji kado nin uko ulon bdidi naan, dji kaŋup uko wi Paapa ajukanaanun. ²⁹ Kē anyilnuŋ abot awo na nji, aanwutēn kē nwo aloolan. Dji kado uko wi

anjalun unuur unjinti. » ³⁰ Wi Yetu aktupun han kē baŋaan batum başē fiyaara.

Banwoon babak Abraham na manjoonan

³¹ Yetu aji na *bayuday banjakun bafiyaara : « Woli namēban uko wi nŋupanan bnuura, nawo baŋaşar naan na manjoonan. ³² Nalun kame manjoonan, manjoonan mēnt manklun kabuuranan. »

³³ Kē bateema aji : « Nwo biki pntaali pi *Abraham, kē nin ŋaan aambaan kajuukntēnun. Hum di di ihilun kaji ŋlun kabuur? »

³⁴ Kē aşē teem baka aji : « Dŋupan na manjoonan, ŋaan anjaan ado buŋaan, pekadu daji dakakana awo nalempar da kabot kajuukntēna.

³⁵ Nalemp aanji wo ŋi katoh te mnto, abuk ka ajaan awo da te mnto. ³⁶ Woli Abuk Naşibaŋi abuuranan, nabuur na manjoonan. ³⁷ Dme kē nawo biki pntaali pi *Abraham, kē naşē la pfinēn, ŋiki nŋup ŋi naan ŋaanhil pban du iŋēban.

³⁸ Dji kaŋup uko wi nwinun du Paapa, kē an nakdo uko wi natiinknuŋ du aşinan. »

³⁹ Kē başē teema aji : « Abraham awoon aşinun. »

Kē aji na baka : « Woli nawo lah babak Abraham, nado kado iko yi ajaan ado.

⁴⁰ Hēnkuŋ kē naşē ŋal pfinēn nji nwoon ŋaan ankŋupanan manjoonan mi ntiinknuŋ du Naşibaŋi, Abraham aando

^{*} 8:24 Natenan ŋi Ppēn 3.14-15. [†] 8:25 Balon bapiit aji : « We ukaan kē nwo i kado kaŋini na an. »

haŋ. ⁴¹ Kë an, naşë ji nado iko yi aşinan akdoluŋ. »

Kë baji na a : « Un, an-inun aanwo naţuunk, aşinun awoha aloolan : Naşibaţi a. »

⁴² Kë ateem aji : « Woli Naşibaţi awoon lah aşinan, naŋalën ţiki dwoona du a abi, mëmbi bi bdidi naan, ul ayilnuŋ. ⁴³ We ukaan

kë naanji nate nţup ŋi naan ba? Naanhil hil ptiink uko wi nţupanaŋ. ⁴⁴ Nawo bubuk

*Untaayi Uweek kë iko yi aşinan aŋaluŋ yi yi najaan naŋal kado kado. Du ujuni adobi woha wo nafiŋ bañaan, nin aanji ţup manjoonan, ţiki manjoonan maanwo ţi a. Woli aţilan aji do uko wi awoon, ţiki awo naţilan abot awo aşin baţilan. ⁴⁵ Nji dji

kaţupan manjoonan ukaan naanfiyaarën. ⁴⁶ Ahoŋ ţi an ahilanuŋ hilan kadiiman

kë djubani? Kë woli dţup manjoonan, we ukaan kë naanfiyarën ba? ⁴⁷ Ńaan anwoon i Naşibaţi aji tiink nţup ŋi nul ; naanji natiink ŋa, ţiki naanwo biki Naşibaţi. »

⁴⁸ Kë *bayuday başë teem Yetu aji : « Nënfaŋuŋ i, wi ŋjakuŋ aji iwo i utaak wi *Tamariya akuţ aji iwo na untaayi i? »

⁴⁹ Kë ateem baka aji : « Mënwo na untaayi, dji kadëman Paapa, kë an naşë la pkowandënën. ⁵⁰ Mënkla

mndëm pa uleef naan, aloŋ aklaan ma pa nji, ul akluŋ kayuuŋ uko wi Ńaan andoli awoon na manjoonan.

⁵¹ Dţupan na manjoonan, woli

Ńaan amëban uţup wi naan nin aankkeţ. »

⁵² Kë *bayuday başë ji na a : « Njyikrën hënkun na manjoonan kë iwo na untaayi. *Abraham akeţi, kë *baţupar Naşibaţi bakak akeţ, kë işë ji : “Woli Ńaan amëban uţup wi naan, aankkeţ nin.”

⁵³ Idëm apel Abraham aşin nja ankeţuŋ i na baţupar Naşibaţi bankaŋ akeţ? İşal aji iwo in ba? »

⁵⁴ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Woli ddëman dëman lah bkow naan nji ţi uleef naan, mndëm mi naan maankwo nin ukoolan. Paapa akdëmanaŋuŋ, ul i najaan naţiiniyaan kaji awo Naşibaţi inan, ⁵⁵ aşë wo naamme'a. Nji, kë nşë me'a. Woli dji lah mëmme'a kawo naţilan ji an. Kë nşë me'a abot amëban uţup wi nul.

⁵⁶ Abraham aşinan alilan maakan wi aşaluŋ kë aluŋ kawin unuur wi naan. Awin wa aşë wo ţi mnlilan. »

⁵⁷ Kë bayuday başë ji na a wal mënt: « Iindo ka ka ŋşubal iñeen kañeen aşë ji iwi iwinuŋ Abraham! »

⁵⁸ Kë aji na baka : « Dţupan na manjoonan, ji Abraham abi ado kawo, nji dwoo. »

⁵⁹ Bajej wal mënt mnlak katapa, kë aşë mena apën ţi *Katoŋ Kaweek ki Naşibaţi.

9

Pjeb pi nakuul i kabuka

¹ Yetu awo ţi bgah aşë win Ńiint aloŋ ambukiŋ awo nakuul. ² Kë baţaşarul başë hepara aji : « Najukan, we

ukaanj kē ñiintj i abuka awo nakuul ba? In ajubanuñ ba? Ul a kēme bajugul? »

³ Kē Yetu ateem aji : « Mēntj pjuban pi nul pa kēme pi bajugul, uko mēntj uwo wo, iko inuura yi Naşibaţi ajaanjo ado ihilna iwinana ŧi a. ⁴ Wi unuur uhumuñ, ŋwo i kado ulemp wi anyilnuñ, utejan ubi wi nin ñaanj awoonj aankhil ulemp. ⁵ Jibi nhumuñ ŧi umundu, dwo bjeehi bi wa. »

⁶ Wi Yetu ajakuñ hanj, aşē tēfjēr mboş anag akēr ŧi kēş ki nakuul, ⁷ aşē ji na a : « Yaan iñowa du dko di meel di badoluñ du Filowe. » (Filowe dawoonj nayili.) Kē nakuul ayaa, aya añowa, aşē wuğşa, abi kawin win bnuura.

⁸ Bakiñtul na bañaanj banjonuñ kawina kē aji ñehan baji wal mēntj : « Mēntj i ajaanjo aŧo bñehan du i? »

⁹ Balonj baji : « Ul a. »

Kē balonj baji : « Mēntj ul a, anaama naam. »

Ul kē aşē ji : « Nji a. »

¹⁰ Kē başē hepara aji : « Ido do hum adoo kak awin ba? »

¹¹ Kē ateem aji : « Ñiintj i bajaanjo bado Yetu añowanuñ mboş na işuu akērēn ŧi kēş aşē ji na nji nya nñowa du Filowe, kē nya añowa, aşē bi kawin win. »

¹² Kē başē ji na a : « Ñiintj mēntj awo ŧuñ? »

Kē ateem aji : « Mēmme. »

¹³ Bajej wal mēntj ñiintj añootj du *bafaritay. ¹⁴ Kē unuur wi Yetu aşaanj añowan mboş na işuu ajebanaan nakuul kē uşē wo *unuur wi pnoorfēn wi bayuday. ¹⁵ Uko wan

ukaanj kē bafaritay bahepar ñiintj uko wi adoluñ adoo win hēnkuñ. Kē ateem aji : « Akērēn mboş ŧi kēş, kē nya añowa abi kawin win. »

¹⁶ Bafaritay balonj kē başē ji : « Ñaanj andoluñ uko wi aanwo i Naşibaţi ŧiki aanji ŧaş uko wi bgah bajakuñ ŧi uko wi unuur wi pnoorfēn. »

Kē balonj baji : « Hum di di ñaanj nado buŧaan ahilanuñ kado iko iñonjarenaan mēntj. » Baankak atiinkar wal mēntj. ¹⁷ Wi wi başaanj aji kak na nakuul i bajebanuñ : « Kē iwi, we wi işaluñ aji awoo, wi adoluñ kē ikak awin? »

Kē aji na baka : « Awo *Naŧupar Naşibaţi. »

¹⁸ Baanfiyaar kē abi wo nakuul aşē win hēnkuñ. Uko wan ukaanj kē badu bajugul. ¹⁹ Bahepar baka aji : « I awo abukan i? Ujoonan kē abuka buka awo nakuul i? Hum di di ahilanuñ keeri awin? »

²⁰ Kē bajugul bateem aji : « Ŋme kē awo abukun, akuñ ame kē abuka buka awo nakuul. ²¹ Kē jibi adoli ado win hēnkuñ, na anjebanuluñ, ŋēmme. Naheparēna, awo naweek, aŧupan bdidi'ul. »

²² Bajugul baŧiini hanj ŧiki baŧi baweek biki baka, bantiinkaruñ aji badook ñaanj ankjakuñ kaji Yetu awoonj *Krittju, ŧi *katoh kañehanaani. ²³ Uko wan ukaanj kē bajugul baji : « Awo naweek, naheparēna. »

²⁴ Bafaritay bakak adu ñiintj ambiin awo nakuul aji na a :

« Dëmaan Naşibaţi, iţup manjoonan! Un, ŋme kē ŋiint mēnt awo nado buţaan. »

25 Kē aşē teem baka aji : « Mëmme me awo nado buţaan, dmeha uko uloolan : dbi wo nakuul, aşē win hēnkuŋ. »

26 Kē başē hepara aji : « we wi adoliŋ? Hum di di adoluŋ kē ido kak awin? »

27 Kē ateem baka aji : « Ddo bi ţupan kē naandi ptiinkēn. We ukaan kē nakak aŋal katiink? Wom nakak aŋal kakak baţaşarul? »

28 Kē başē jun pkara aji : « Iwi iwoon naţaşar ŋiint mēnt ; un, ŋwo baţaşar *Moyit. 29 Un ŋme kē Naşibaţi aţiini na Moyit ; kē i, ŋëmme dko di awoonuŋ. »

30 Kē ateem baka aji : « Uko waŋ uŋoŋarēni : naamme dko di awoonuŋ, kē aşē dolēn kē nkak awin! 31 ŋme kē Naşibaţi aanji tiink bado buţaan, kē woli ŋaan aji dëmana abot ado uko wi aŋaluŋ aji tiink uŋ mēntan. 32 Nin ŋaan aambaan katiinka kē baji ŋaan aloŋ ajeban nakuul i kabuka. 33 Woli ŋiint mēnt aanwo lah i Naşibaţi, aankhil pdo nin uko ulon. »

34 Kē bafaritay başē ji na a : « Ibuka abi wo wo bti ŋi buţaan aşē ji ijukanun. » Wi wi başaan adooka kē apēn ŋi katoh kaŋehanaani.

35 Yetu atiink kē badooka. Aya awina aşē hepara aji : « Iŋiyaar *Abuk ŋiint i? »

36 Kē ateema aji : « Naweeek, in awoon Abuk ŋiint nhilna nfiyaara? »

37 Kē aji na a : « Iwina, ul akţiiniŋ na iwi hēnk. »

38 Wal mēnt kē ŋiint aşē ji : « Ajugun, dfiyaari » aşē ŋup adëmana.

39 Yetu akak aji : « Nji dbi bi ŋi mboş pa pwayēş, banwoon baankwin bahilna bado kawin, bankwinuŋ bakak bakuul. » 40 Bafaritay balon banwoon na a batiink uko wi aţupuŋ aşē hepara aji : « Un kak, ŋwo bakuul i? »

41 Kē ateem baka aji : « Woli nawo lah bakuul, baankji naduknaanaa ; kē jibi najakuŋ aji nawin, nakeer nhum nduknaana. »

10

Uhoñ wi Nayafan na batani bi nul

1 Yetu akak aţiini aji : « Na manjoonan dţupan, ŋaan anwoon aaneejna plëman pi kampen aşē lutna umban ulon awo nakiiŋ, natal. 2 Anneejnuŋ plëman kē aşē wo nayafan i ŋkaneel. 3 Nayeŋ aji haabëşa plëman, ŋkaneel ŋabot katiinka, aji du undoli ŋi katim ki wa kapënan bdig. 4 Woli apënan ŋkaneel bti ŋanwoon ŋi nul, aji jot ŋa kadun, ŋaşē kaţaş a ŋiki ŋayikrën pdiim pi nul. 5 ŋkaneel mēnt ŋaanktaş nin ŋaan nampaţi, ŋaji ŋaţep ţep kaţi'a ŋiki ŋaanyikrën pdiimul. » 6 Yetu ahoñ na baka han kē başē wo baamme uko wi aŋaluŋ pţup baka.

7 Wi wi akaan aţiini na baka aji : « Na manjoonan, dţupan ŋi dwoon plëman pi ŋkaneel ŋaktëpnuŋ. 8 Banjotnuŋ

kadun bti bawo bakiiij, na balat, kē ŋkaneel ŋaanktiink baka. ⁹ Nji dwo plēman. Woli ŋaan aṭēpna ṭi nji aluŋ kabuur, aluŋ kado kaneej kakak kapēn kašē kaka uko ude. ¹⁰ Nakiiij abi bi ṭaŋ pa pkiiij, kafaal, kabot katok tokan. Nji dbi pa baŋaan baka ubida, bakak batum na wa.

¹¹ « Nji dwo nayafan nanuura, anjaan awul ubida wi nul pa ŋkaneel ŋi tul. ¹² Ŋaan i balukuŋ luk kē abi byafan, anwoon aanwo ajug ŋkaneel, awinle uŋiiij aji ṭi kaduk ŋa, uŋiiij kamob ŋlon kawayēš batani. ¹³ Aji do han ṭiki awo ŋaan i balukuŋ luk pa abi alemp, aanji ṭaaf ŋkaneel. ¹⁴ Nji dwo nayafan nanuura, ame ŋkaneel ŋi naan, kē ŋabot ame'ēn ¹⁵ jibi Paapa ame'ēnuŋ kē mbot ame'a. Dwul ubida wi naan pa ŋkaneel ŋi naan. ¹⁶ Dka ŋkaneel ŋlon ŋanwoon ŋaanwo ṭi kampen ki. Naŋ mēnt kak dwo i kaṭij ŋa, ŋaluŋ kaṭiink pdiim pi naan. Batani bašē bawo bloolan, nayafan abot awo aloolan. ¹⁷ Paapa aŋalēn ṭiki dwul ubida wi naan ; ašē luŋ kayeenk wa. ¹⁸ Nin ŋaan aanji yeenkēn ubida, nji ṭi uleef naan djaan kawul wa. Dka mnhina mi pwul wa, kakuṭ kayeenk wa. Uko waŋ wi wi Paapa aṭu'ēnuŋ pdo. »

¹⁹ Nṭup ŋi Yetu aṭupun ṇaṭu kē bayuday baankak atiinkar. ²⁰ Batum baji : « Awo na untaayi, ayilaa. We ukaan kē naktiinka ba? »

²¹ Kē balon baji : « Nṭup ŋi ŋaanwo ŋi ŋaan anwoon na

untaayi. Kē untaayi, uhil ka-haabēš bakuul kēš i? »

Ŋaan i Yetu awoon na man-joonan

²² Ufettu unjaan ulešan unuur wi *Katoh Kaweek ki Našibaṭi kakaan akak ayiman uwo wal mēnt du Yerutalem. Uwo ṭi wal wi ujonṭ. ²³ Yetu aŋaay na Katoh Kaweek ki Našibaṭi du dko di bajaan bado Ušaala wi *Falomon. ²⁴ Bayuday babi afooya ašē ji na a : « Ibaa do kanooranun te lum ba? Woli iwo *Krittu, kṭupun baŋaan bti kame. »

²⁵ Kē Yetu ateem baka aji : « Dṭupan kē naanfiyaarēn. Iko yi nji kadoluŋ pa Paapa iyuuj kē dwo a ; ²⁶ kē an našē wo naanfiyaarēn ṭiki naanwo ŋkaneel ŋi naan. ²⁷ Ŋkaneel ŋi naan ŋaji ŋatiink pdiim pi naan ; dme ŋa kē ŋabot aji ŋaṭašēn. ²⁸ Dwul ŋa ubida wi mnto, ŋaankkeṭ nin kē nin alon aanktehēn ŋa. ²⁹ Paapa aṭennuŋ iko mēnt adēm apel iko bti. Nin alon aanhil kateh uko ulon ṭi iŋen yi nul. ³⁰ Nji na Paapa ŋwo ŋaan aloolan. »

³¹ Wal mēnt kē bayuday bašē kak aṭij mmlaak ptapa. ³² Kē ašē ji na baka : « Ddo iko inuura itum kē nawini, iko mēnt iwoona du Paapa, kahon ṭi ya kakaan kē naŋal ptaṭēn mmlaak ba? »

³³ Kē bašē teema aji : « Mēnt uko unuura ukaan kē ŋktapu mmlaak, ikar kar Našibaṭi ukaan, iwo ŋaan najēn ṭaŋ ašē jej bkowu aṭu Našibaṭi. »

³⁴ Kē Yetu ašē teem baka aji : « Jēm Našibaṭi aji ṭi

ulibra wi nul : “*Dji : Nawo başibaţi?*”³⁵ Nme kë ñaan aanhil plaţ uko umpiitaniin ƚi Ulibra wi Naşibaţi. Kë wi aduun biki uţup wi nul ukƚiiniyaanuƚ aji başibaţi, ³⁶ we ukaan kë naji dkar Naşibaţi Paapa wi njakuƚ aji dwo Abukul, nji i adatuƚ ayil ƚi umundu. ³⁷ Woli mënkdok iko yi Paapa ajaan ado, nawutan kafiyaarën. ³⁸ Kë woli ddo ya, woli naando fiyaarën, nafiyaaran iko yi njaan kado, nahilna nayikrën uloolan kë Paapa awo ƚi nji, kë nji mbot awo ƚi Paapa. »

³⁹ Bakak ado na pmob Yetu, kë aşë buur baka.

⁴⁰ Akak aya du plut pi bdëk bi Yordan, du dko di *Yowan abiin abattaaraan, aţo da. ⁴¹ Bañaan batum babi du a aji : « Yowan aandiiman nin uko ulon uñojarënaan, kë uko bti wi aţupun ƚi ñiint i uşë joonan. » ⁴² Bañaan batum bafiyaara ƚi dko di awoon mënţ.

11

Pkeţ pi Lataar

¹ Ubi ka ñiint alon ammaakuƚ i katim kawoon Lataar. Abi wo du ufëţ wi Betani ul na Mariya na Marta baweekul baaţ. ² Mariya abiin ajeeş ukëra ulil pţëkëñ ƚi ihoţ yi Ajugun abot awent ya na uwel wi nul. Lataar aţa Mariya mënţ amaakuƚ hënk. ³ Baaţ batëb banţaarun bukuƚ bayil alon du Yetu, kë aya ji na a : « Naweeke, nanohu i imaganun amaaki. »

⁴ Wi Yetu atiinkun uko mënţ aşë ji : « Pmaak pi Lataar paankfiņa, amaak maak bañaan bahilna bawin mndëm mi Naşibaţi, na mi Abukul. » ⁵ Yetu amagan bi Marta, Mariya, na Lataar aţa baka. ⁶ Kë wi aşaan atiink pmaak pi Lataar, aţo dko di awoon nnuur nteb kak, ⁷ abaa ji na baţaşarul : « Najoh nƚak utaak wi Yuda. »

⁸ Kë başë teema aji : « Najukan, du nnuur nantëpun, bayuday banal katapu mnlaak kafin, kë işë nƚal pkak da. »

⁹ Kë aşë ji na baka : « Kapëna nfa te utaakal nwoori nnaanwo iñeen na nteb i? Ankpoşun na pnak aanji hubta ƚi uko ulon ƚiki aji win bjeehi bi umundu wi. ¹⁰ Kë anşaan aji poş na utejan, aji hubta ƚiki bjeehi baanwo ƚi a. »

¹¹ Wi Yetu aţupun baka uko wun aşë kak aji : « Lataar nanohun anoyenti, kë nşë ya kahuma. »

¹² Baţaşarul kë bateema aji : « Ajugun, jibi aknoyentun noyent ƚań, akeer ajeb. »

¹³ Yetu aţiiniyaan uko wi pkeţ pi Lataar kë başë nun kë aji Lataar anoyent noyent. ¹⁴ Kë aşë jintëlëş baka bţup aji na baka « Lataar akeţi. ¹⁵ Dlilan pa an, wi nwoon mëmmaar pkeţ pi nul, nahilna nafiyaarën. Nabiin nya du a. »

¹⁶ Kë Toma, i bajaan badu kbet, aşë ji na baţaşar Yetu bandukiin: « Nabiin kak nya, nƚilna nkeţ na najukan i nja. »

Yetu awoon pnaṭa ṭi pkeṭ

¹⁷ Wi Yetu abanuṅ, aṭenk kē udo bi do ṅnuur ṅbaakēr wi bamoyuṅ Lataar. ¹⁸ Ufēṭ wi Betani uunlowiir na Yerutalem, uya pban ṅkilometēr ṅwajanṭ ; ¹⁹ kē bayuday batum baṣē bi pwin bi Marta na Mariya na puum pi aṭa baka kabot katēṅṭēn baka. ²⁰ Wi Marta atiinkuṅ kē Yetu aṅogi, aṣē naṭa kaya kayit na a, kē Mariya aṣē duka aṭo du katoh.

²¹ Marta aji na Yetu : « Ajugun, woli iwo lah ṭi, aṭa naan aankkeṭ! ²² Kē nṣē me kē ṭi dko di ṅwoon di hēnkuṅ, uko bti wi ikñehanuṅ Naṣibaṭi, awulu wa. »

²³ Kē aji na a : « Aṭa'u anaṭa ṭi pkeṭ. »

²⁴ Kē akak aji na a : « Dme kē ṭi uba umundu, wal wi bañaanṅ bti baknaṭiṅṅ ṭi pkeṭ, ul kak anaṭa ṭi pa. »

²⁵ Kē akak aji na a : « Nji dwoon pnaṭa ṭi pkeṭ, nji kak dwoon ubida. Anfiyaarnuṅ, woli adoo keṭ, aluṅ kaka ubida. ²⁶ Kē ṅnaan ankaan ubida abot afiyaarēn nin aankkeṭ. Ifiyaar uko waṅ i? »

²⁷ Kē ateema aji : « Aa Ajugun, dfiyaar kē iwoonṅ *Krittu Abuk Naṣibaṭi, anwoonṅ i pbi ṭi umundu wi. »

Nwooni ṅi Yetu

²⁸ Wi Marta aṭiiniṅṅ haṅ, aṣē ya du Mariya i baṭaarunṅ ahoopaṭa aji : « Najukan abii, adu'u. » ²⁹ Wi Mariya atiinkuṅ uko waṅ aṣē naṭa ataran apēn aya du Yetu. ³⁰ Kē Yetu aṣē wo aandobi neej du ufēṭ ahum

du dko di ayitiiraanuṅ na Marta. ³¹ Wi bambiṅṅ awo ṭi katoh na Mariya aṭēṅṭēna bawinuluṅ kē ataran apēn, baṭaṣa anuṅ kē aya ṅwooni du bhēr.

³² Wi Mariya abanuṅ du dko di Yetu awoonṅ, awina, aṣē jot ṭi ihoṭul aji na a : « Ajugun, woli iwo lah ṭi, aṭa naan aankkeṭ. »

³³ Yetu awina kē akwooni ul na bañaanṅ bangakandēruṅ na a kē uko mēntṅ uṣē de'a maakan. ³⁴ Ahepar baka dko di bamoyuṅ Lataar, kē baji na a : « Ajugun ṭaṣun, ṅya kayu-uju da. » ³⁵ Kē Yetu aṣē wooni.

³⁶ Bañaanṅ baloṅ kē baṣē ji : « Natenan jibi aṅaluli. »

³⁷ Baloṅ ṭi baka kē baṣē ji : « Ul anjebanuṅ nakuul, aanhil lah kaneenan Lataar akeṭ i? »

Pnaṭa ṭi pkeṭ pi Lataar

³⁸ Uko mēntṅ ukak ade Yetu maakan kē aṣē ya du bhēr, bajel jēl bhēr mēntṅ ṭi pnkuṅ, kē plaak padētnuṅ ba. ³⁹ Yetu aji : « Napēnaan plaak. »

Marta naweek Lataar kē aṣē ji na a : « Ajugun, ajun pṭēkēñ, udobi do ṅnuur ṅbaakēr ṅi amoynaani. »

⁴⁰ Kē ateema aji : « Mēnjaku aji woli ifiyaari kwin mndēm mi Naṣibaṭi i? »

⁴¹ Bapēnan plaak, kē Yetu aṣē kat kēṣ du baṭi aji : « Paap, dbeebu wi itiinknuṅ. ⁴² Dme kē ṅnuur bti iji ktiinkēn, kē nṣē ṭiini haṅ pa bañaanṅ banfoynuṅ bahil bafiyaar kē iwi iyilnuṅ. »

⁴³ Wi aṭiiniṅṅ haṅ aṣē huran maakan aji : « Lataar,

pënan! » ⁴⁴ Kë anketuŋ apën kë ihoŋ na iñen itaayana na ilëmënt, kë bkwow babooŋan na blaañ. Yetu aji na baka : « Nataayëšana, naşë nawuta aya. »

⁴⁵ Bayuday batum bambiin du uko Mariya abot awin uko wi Yetu adoluŋ, bafiyaara. ⁴⁶ Balonj kë başë ya du *bafaritay pŋup baka uko wi adoluŋ. ⁴⁷ Kë Baŋejan baweek na bafaritay başë duur du uruha wi baka aşë ji : « we wi nbaaŋ ado ba? Ñiintŋ i aji do iko iñonjarënaan itum. ⁴⁸ Woli nŋwuta kë akdo iko yi akdoluŋ yi, bañaan bti kafiyaara, baromenj babi tok dko dyimanaan di nun na utaak wi nja. »

⁴⁹ Alonj ŋi baka i katim kawoonj Kayif anwoonj uşubal mënŋ naşih i baŋejan aji na baka : « Naamme nin uko ulonj! ⁵⁰ Naanwin kë uko mënŋ uwo unuura pa an i? Ñaanj aloolan akeŋar bañaan bti. Hënk başë bawut pŋok utaak bti. » ⁵¹ Uko wi Kayif akŋupuŋ uumpëna ŋi a ; kë jibi awoonj uşubal mënŋ naşih i baŋejan, aŋup ji Naŋupar Naşibaŋi kë Yetu akeŋar bayuday bti. ⁵² Mënŋ pa bukalaŋ baka, ma pyitrën babuk Naşibaŋi bti banwayşëruŋ bawo baloolan.

⁵³ Unuur mënŋ wi wi baweek biki bayuday bajunuŋ pla pfiŋ Yetu. ⁵⁴ Ukaanj kë aŋaŋan pdo kaya kabi ŋi ptoof pi bayuday. Aya du

utaak ulonj uññogunj *pndiiş du ubeeka wi Efrayim, aŋo da na baŋaşarul.

⁵⁵ *Ufettu wi Mbuur wi bayuday uñogi kë bañaan batum başë woona nŋfët nŋi baka abi ŋi Yerutalem kado bañow ji ufettu ubi uban. ⁵⁶ Bala Yetu, kë wi bawoonj du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi andoli aji hepar atënŋul me aşal kë abi ŋi ufettu. ⁵⁷ Kë *baŋejan baweek na *bafaritay başë ji ñaanj awinle Yetu awo i kaŋup baka bahilna bamoba.

12

Du Betani

(*Maci 26.6-13; Markut 14.3-9*)

¹ Wi *Ufettu wi Mbuur udukiinj nŋnuur paaj, Yetu aban Betani, di Lataar i abiinj anaŋan ŋi pkeŋ afëtunj. ² Badu da Yetu pyoban, Marta awo ŋi ulemp, kë Lataar ŋi uleeful aŋo na Yetu. ³ Mariya ajej ptoof pi ulitru wi ukëra ulonj ulil pŋtëkëñ untamuŋ maakan*, akër ihoŋ yi Yetu abot awent ya na uwel wi nul. Kë pŋtëkëñ plil puŋ paniink katoh.

⁴ Kë Yuda Itkariyot, anwoonj alonj ŋi baŋaşar Yetu, ankbiinj kawaapa, aşë ji : ⁵ « we ukaanj kë baanjej ukëra utam maakan wi awaap, unwoonj itaka itum†, awul ya bajuuk ba? » ⁶ Aankŋiini ŋiini haŋ ŋiki aŋal bajuuk, aŋiini ŋiini ŋiki awo nakiiŋ. Kë jibi awoonj nahank itaka yi bi Yetu na

* **12:3** Ukëra ulonj: Baji badu ukëra mënŋ nardu, uwo ukëra ulil maakan wi bapënanaanunj ŋi bko blonj. † **12:5** Itaka itum : Ilin na baluk bi uşubal.

baṭaṣarul, aṭaal pdo kajej itaka yi baṭu'u luṅ phank kalempaṣaana. ⁷ Yetu kē aṣē ji na a : « Wutana : ado do haṅ pa unuur wi bakluṅ kaṭu'ēn du bhēr. ⁸ Bajuuk bawo na an ṅnuur bti, kē nji kē nṣē wo mēnkwo na an ṅnuur bti. »

⁹ Wal mēntṅ bañaanṅ baṭum babi, wi batiinkuṅ kē Yetu awo da. Baambi ṭañ pa pwin Yetu, bakak aṅal kawin Lataar i anaṭanuṅ ṭi pkeṭ. ¹⁰ Kē *baṭeṅan baweek baṣē tiinkar aji bafiṅ Lataar kak, ¹¹ ul akaanṅ kē bayuday baṭum bakak aṭiyaar Yetu aduk baṭeṅan baweek.

Uneej wi Yetu du Yerutalem ji naṣih

(Maci 21.1-9; Markut 11.7-10; Luk 19.35-38)

¹² Wi unuur ujinṭuṅ, bañaanṅ baṭum maakan bambiinṅ *Ufettu wi Mbuur du Yerutalem batiink kē baji Yetu abi ufettu. ¹³ Bajej ikēn yi mnjaak aṣē pēn abi pkita, ahuuran aji :

« *Hotana!*

Bnuura nuura ṭi ankmbiinṅ ṭi katim ki Ajugun, naṣih i Iṭrayel[☆]. »

¹⁴ Yetu awin ubuuru umpoṭi aṣē dapa wa, jibi upiitaniinṅ aji :

¹⁵ « *Nawutan kalēnk, an babak *Fiyonṅ:*

Tenan, naṣih i nan abi awi, adapa ubuuru umpoṭi. »[☆]

¹⁶ Uko mēntṅ baṭaṣarul baanyikrēn wa wal mēntṅ. Kē wal wi mndēm mi Yetu

mambiinṅ awinana kē baṣē leṣ kē iko mēntṅ bti ipiitana ṭi a ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi kē babot adola ya.

¹⁷ Bañaanṅ bambiinṅ awo na Yetu wi abiinṅ adu Lataar du bhēr anaṭana ṭi pkeṭ bawo ṭi pkakalēṣ uko wi bawinuṅ. ¹⁸ Bañaanṅ baṭum batiink uko uñoṅarēnaan wi adoluṅ, ukaanṅ kē babi pwina. ¹⁹ *Bafaritay bawo ṭi phoopṭeṛ wal mēntṅ aji : « Nawin kē ṅēnhilan da nin uko ulonṅ: bañaanṅ bti bawo ṭi pṭaṣa. »

Bagrek banṅaluṅ pwin Yetu

²⁰ Banwoonṅ baanwo bayuday[‡] balonṅ bawo wal mēntṅ ṭi bambiinṅ pdēman Naṣibaṭi ṭi wal wi *ufettu wi mnjeeh.

²¹ Baya du Filip anwoonṅ i ubeeka wi Bettayida du utaak wi Galilay aṣē ji na a : « Naweek, ṅṅal kawin Yetu. » ²² Filip aya aṭup Andre, kē bukal batēb baya aṭup Yetu.

²³ Kē Yetu aṣē ji : « Wal ubani, wi bakluṅ kawin mndēm mi *Abuk Ņiinṅ.

²⁴ Na manjoonan, dṭupan, woli pbuk pi maaj panjotunṅ ṭi mboṣ paankeṭi, paṭo plooman ; bē woli pakeṭi paji pawul mbuk mntum.

²⁵ Ņaanṅ anṅaluṅ ubida wi nul awaanṅ wa, kē anwoonṅ aankdēman ubida wi nul ṭi mboṣ aluṅ kaka ubida unwoonṅ uunkba. ²⁶ Woli

ñaanṅ aṅal plemparaan, awo i kaṭaṣēn ; hēnk, dko di nji kawoonṅ, ul kak aluṅ kawo

☆ 12:13 Kañaam 118.25-26. ☆ 12:15 Fakariya 9.9. ‡ 12:20 Banwoonṅ baanwo bayuday : Bañaanṅ biki baktiiniyaanuṅ ṭi bawo bagrek.

da. Woli ñaaŋ alemparaan, Paapa kadēmana.

²⁷ « Hēnkuŋ uhaaŋ wi naan uṭēla ṭēlaa, kē we wi nji ka-jakuŋ? Dwo i kaji na Paapa abuuranaan ṭi wal wi i? A-a, uko waŋ ukaaŋ kē mbii. ²⁸ Paap, dolan bañaan bawin kē katimu kadēmi! »

Kē pdiim paŋe pēnna baṭi aji : « Ddo bi dēman ka akak aluŋ kadēman ka. » ²⁹ Ṭi bañaan baṭum banwoon da aṭiink pdiim, balon baji baṭiink kamparantant, kē balon baji uwanjut uṭiiniŋ na Yetu.

³⁰ Kē Yetu aŋe kak aṭiini na baka aji : « Mēntŋ nji dkaan kē pdiim paŋ paṭiinkanaa, an baka. ³¹ Hēnkuŋ wal wi Naŋibaṭi akyuujun umundu wi kē uduknaanaa ubani, hēnkuŋ bawalan *Tatana, naŋih i umundu wi afēla bdiŋ. ³² Kē nji, wal wi nji kadeeŋaniinŋ, dpul bañaan bṭi babi ṭi nji. » ³³ Yetu aṭup ṭup wal mēntŋ jibi akbiinŋ kakeṭ. ³⁴ Bañaan bateema aji : « Njuk ṭi Ulibra wi Naŋibaṭi kē *Krittū aṭo te mnṭo. Hum di di ihilanunŋ kaji *Abuk Ñiintŋ awo i kadeeŋana? In awoon Abuk Ñiintŋ ba? »

³⁵ Kē Yetu aji na baka : « Bjeehi bahum nwo na an ṇwal ṇntiinku. Nadoon kapoŋ wi nahumuŋ nwo na bjeehi, kaṭi bdēm babi bawunan : Ankpoŋunŋ ṭi bdēm aanji me dko di akyaan. ³⁶ Wi nahumuŋ nwo na bjeehi, nafiyaarēn ba nahilna nawo

bañaan biki bjeehi. » Hēnk di di Yetu aṭiiniŋ aŋe ya na bgahul, aya amena baka.

Ppok pfiyaar Yetu

³⁷ Yetu ado iko itum iñoŋarēnaan ṭi kadun ki bañaan, kē bawoha wo baan-fiyaara. ³⁸ Kē hēnk di uko wi *Itayi *Naṭupar Naŋibaṭi ajakuŋ udolaniinŋ, aṭiini aji :

« *Ajugun, in afiyaaruŋ uṭup wi nun?*

*In i Ajugun adiimanunŋ mn-hina mi nul? »**

³⁹ Itayi akak aṭup uko un-kayi kē bañaan mēntŋ baanhil pfiyaar. Aji :

⁴⁰ « *Naŋibaṭi adēt baka kēŋ adēnētan baka ṇhaaŋ kēŋ ki baka kahilna kawo kaankwin,*

*ṇhaaŋ ṇi baka ṇawut kayikrēn. Hēnk baankkak ṭi nji njeban baka. »**

⁴¹ Itayi aṭup haŋ ṭiki awin mndēm ṃi Yetu abot aṭiiniyaan uko wi nul.

⁴² Kē ṭi wal mēntŋ kak baṭum ṭi baweek biki bayuday bafiyaar Yetu, kē bafaritay baŋaŋ aka kē baanyuuj wa, bawutna kadook baka du *katoh kañehanaani. ⁴³ Bahokan pwinana bnuura ṭi bañaan apel pwinana bnuura du Naŋibaṭi.

⁴⁴ Yetu ahuuran aji : « Ñaaŋ anfiyaarnunŋ, mēntŋ nji ṭi uleef naan ṭaŋ i i afiyaaruŋ, afiyaar kak anyilnuŋ. ⁴⁵ Kē ñaaŋ anwinnunŋ awin anyilnuŋ. ⁴⁶ Dbi ṭi umundu ji bjeehi, ñaaŋ anfiyaarnunŋ awutna kaduka du bdēm.

§ 12:32 Wal wi nji kadeeŋaniinŋ uwoonŋ: Wal wi nji kadeeŋaniinŋ ṭi Krut. Natenan kak ṭi Yowan 3.14-15. ☆ 12:38 Itayi 53.1. ☆ 12:40 Itayi 6.9-10.

47 « Woli ñaanj atiink n̄tup ni naan ašë wo aammëban ña, mën̄tj nji kajakuñ aduknaanaa. Mëmbi bi pwayëš umundu kaji uduknanaa, dbi bi pbuuran wa. 48 Kë ñaanj ampoknuñ awo aandi p̄tiink n̄tup ni naan ašë duknaana : n̄tup ni nji n̄tupuñ ñaluñ kadiiman kë aduknaanaa ÷ unuur ubaañšaani. 49 Mën̄tj nji ÷ uleef naan d̄tupuñ, Paapa anyilnuñ ātupuñ uko wi nwoonj kātup na jibi nwoonj kātup wa. 50 Dme kë uko wi ātuñ pdo uji uñoōtj ñaanj du ubida wi mn̄to. Hënk, uko wi nji kātiiniyaanuñ, dji kātup wa jibi Paapa ajaknuñ n̄tiiniyaan wa. »

13

Yetu añow ihōtj yi bātašarul

1 *Ufettu wi Mbuur uñogi, kë Yetu ame kë wal wi pduk umundu wi kakak du Našibātj Ašin ubani. Kë jibi añaluñ bātašarul banwoonj ÷ umundu, hënk di añalañ baka te wal ubaañšaani.

2 Yetu na bātašarul bawo ÷ pde kañah, kë Untaayi Uweek ušë do bi neej ÷ *Yuda, abuk Fimonj Itkariyot, kë akten jibi akdolun̄j kadoo kawaap Yetu.

3 Yetu ame kë Ašin ātu iko bti ÷ iñen yi nul, abot ame kë awoona du Našibātj akūt akak du a. 4 Wi wi ašaanj anāta, awohëš kamiša, atan blaañ ÷ blank, 5 ajej meel ātu ÷ ubaald u ašë jun pñow ihōtj yi bātašarul awent ya na blaañ bi atanun̄j ÷ blank.

6 Abi aban ÷ Fimonj Piyeer, kë un̄ ašë jaka aji : « Ajugun, iwi, kañowën ihōtj? »

7 Kë ateema aji : « Uko wi nji kadolun̄j hënk, iimme wa, ilun̄j kame wa. »

8 Kë ateema aji : « Nin iinkñowën ihōtj! »

Kë aji na a : « Woli mëññowu ihōtj, iinkwo ÷ banwoonj biki naan. »

9 Kë ašë ji na a : « Ajugun, kwut kañowën ihōtj ÷ añ, ñowaan kak iñen na bkow! »

10 Kë ateema aji : « Aññowiiñ aankak anuma kañowa ; awo najin̄tj bti. Ihōtj ÷ añ yi yi awoonj kañow. An kak nawo bajin̄tj, ašë wo mën̄tj an bti baka. » 11 Na manjoonan Yetu ame ankmbiin̄j kawaapa, ukaañ kë aji mën̄tj bukal bti bajin̄tuñ.

12 Wi abaanj pñow baka ihōtj, akak awohara kamiša āto ašë ji na baka : « Name uko wi ndolanañ hënk i?

13 Naji nadu'ën kaji Najukan kaji Ajugun ; nafañi, dwo a.

14 Woli nji Ajugan na Najukan dñowan ihōtj, an kak nawo i kado kañowar ihōtj. 15 Ddo do hañ adiimanaanan, an kak nado kado jibi ndolanañ.

16 Na manjoonan, d̄tupan, nalemp aambaan̄j kapel i aklemparuñ, kë nayili aampel anyiluluñ.

17 Name hënkun̄j iko yan̄, woli nado ya, nawo ÷ mnlilan. 18 Mën̄tj an bti biki nji kātiiniyaanuñ. Dme biki nji ndatun̄j bnuura, kë uko umpiitaniñ ÷ Ulibra wi Našibātj ušë wo i kadolana :

*Ñaaŋ anŋooŋ na nji ade
akak ašoorën.* ✱

19 « Dŋupan hēnkuŋ ji uko mēntŋ ubi udolana, nahilna woli uko mēntŋ uluŋ adolana name kē nji *dwoonŋ anwoonŋ. 20 Na manjoonan, dŋupan, anyeenkuŋ ñaaŋ i nji nyiluŋ, ayeenkēn ; kē anyeenknunŋ, ayeenk anyilnuŋ. »

*Pneeji pi Fatana ŋi Yudat
(Maci 26.20-25; Markut
14.17-21; Luk 22.21-23)*

21 Wi Yetu aŋiiniinŋ haŋ aba, ušalul uŋēla ŋēla maakan kē ašē ji : « Dŋupan, na manjoonan, alonŋ ŋi an aluŋ kawaapēn. » 22 Baŋašarul bawo ŋi ptenar ŋiki baamme ahonŋ ŋi baka i i ajakuŋ. 23 Alonŋ ŋi baŋašarul, i amaganunŋ aŋo akab ŋi a. 24 Fimonŋ Piyeer ado na kañen aji na a ahepara ñaaŋ mēntŋ. 25 Kē unŋ ajuŋ ŋi Yetu ašē hepara aji : « Ajugun, in ul a ba? »

26 Kē ateem aji : « I nji kawuluŋ kapoom ki nji katoopunŋ ŋi pot a. » Ajej wal mēntŋ kapoom atoop ŋi pot awul *Yudat, abuk Fimonŋ Itkariyot. 27 Wi ayeenkuŋ ka, kē *Fatana ašē neej ŋi a. Wi wi Yetu ašaanŋ aji na a : « Uko wi iwoonŋ i pdo, ŋaraan ido wa. » 28 Kē nin alonŋ ŋi banwoonŋ da ašē wo aamme uko unkayi kē ajaka haŋ. 29 Jibi Yudat awoonŋ anjaanŋ ahank itaka, batum bašal aji aji ji na a aya anug iko yi banumiinŋ pa ufettu, kēme awul bajuuk uko ulonŋ. 30 Wi ayeenkuŋ kapoom kuŋ ašē pēn ; utejan uban wal mēntŋ.

Uko uhalu wi pdo

31 Wi Yudat apēnuŋ kē Yetu ašē ji : « Hēnkuŋ mndēm mi *Abuk Ñiintŋ manwinana, kē mndēm mi Našibaŋi mankak awinana ŋi a. 32 [Kē woli mndēm mi Našibaŋi manwinana ŋi a,] Našibaŋi akak adiiman ul ŋi uleeful mndēm mi Abukul, ado uko mēntŋ hēnkuŋ. » 33 An babak naan, dwo na an ŋwal ŋntiinku ŋaŋ. Naluŋ kado kala'ēn, kē nšē ŋupan uko wi nŋupunŋ bayuday bandukiinŋ: naanhil pya dko di nji kayaan. 34 Dŋupan uko uhalu wi nawoonŋ i kado kado : Naŋaladan, aa, jibi nji nŋalanaŋ, naŋaladan haŋ. 35 Woli naŋaladi, bañaanŋ bti bayikrēn wal mēntŋ kē nawo baŋašaraan. »

36 Fimonŋ Piyeer aji na a wal mēntŋ: « Ajugun, iya ŋunŋ ba? »

Kē ateema aji : « Dko di nji kayaanŋ, iinhil kaŋašēn da hēnkuŋ, iluŋ kabi da. »

37 Kē ašē ji na a : « Ajugun, we ukaanŋ kē mēnhil pŋašu da hēnkuŋ ba? Woli udoo wo nkeŋ pa uko wi nu, nji wi! »

38 Kē ateema aji : « Kē iji iluŋ kakeŋ pa uko wi naan? Dŋupu na manjoonan : Ji uguk udo kahaan nŋa, ipok ŋyaaš ŋwajanŋ kaji iimme'ēn. »

14

*Yetu : Bgah banjaanŋ baŋiŋ
du Ašin*

1 Yetu akak aji na baŋašarul : « Nawutan kahaajala. Nafiyaarēn Našibaŋi nakuŋ nafiyaarēn. 2 Du katoh ki Paapa, dko dawo da adēm.

Dya kabomanan dko da. Woli uunjoonan lah, mënktupan wa. ³ Kë woli dbi ya abomanan da dko, kaşë kakaran kaţijan naňogën nahilna, dko di nwoon, nawo da kak. ⁴ Kë dko di nji kayaan, name bgah byaani da. »

⁵ Kë Tooma aşë ji na a : « Naweeek, wi nwoon njemme dko di ikyaan, hum di di nkmeen bgah byaani da ba? »

⁶ Kë Yetu ateema aji : « Nji, dwoon bgah, manjoonan na ubida. Nin ñaan aankya du Naşibaţi Paapa bë aantëpna ti nji. ⁷ Woli name'en, nalun kame Naşibaţi Paapa kak ; nado me'a hënkun akut awina. »

⁸ Kë Filip aşë ji na a : « Aju-gun, diimanun Naşibaţi Aşin nja, uko mënţ ukëşun. »

⁹ Kë aji na a : « Filip, djon na an ti maakan, kë işë wo iimme'en te hënkun. Ñaan anwinnun, awin Naşibaţi Paapa. Hum di di ihilun kaji : "Diimanun Naşibaţi Aşin nja?"

¹⁰ Iinfiyaar kë dwo ti Paapa, kë abot awo ti nji i? Nţup ni nji kaţupun ñaanwoona ti nji, Paapa anwoon ti nji akdolun ulemp wi nul. ¹¹ Nafiyaaraan woli dtupan aji : "Dwo ti Paapa kë Paapa akut awo ti nji." Këme nafiyaaraan ţiki nawin iko yi nji kadolun.

¹² Na manjoonan dtupan, ñaan anfiyaarnun, alun kado kak iko yi nji kadolun. Adoo lun kado indëmun apel ya ţiki dya du Paapa. ¹³ Kë uko wi naklun kañehan ti katim ki naan, ddo wa. Hënk ti iko

yi Abukul akdolun mndëm mi Naşibaţi Paapa manhilna manwinana. ¹⁴ Woli nañehan uko ulon ti katim ki naan, kalun kado wa. »

Kahon ki ubi wi Uhaaş wi Naşibaţi

¹⁵ Yetu akak aji : « Woli nañalën, nalun kamëban iko yi njakanan nado kado. ¹⁶ Nji nşë lun ñehan Paapa awulan Naţënkaran alon ahilna awo na an te mnşo : ¹⁷ an mënşan awoon Uhaaş wi Manjoonan wi umundu uwoon uunhil pyeenk ţiki uunwin wa abot awo uunyikrën wa. An, name wa ţiki uňogan akut alun kawo ti an.

¹⁸ « Mënkdukan bajinţ, dlun kabi du an. ¹⁹ Uduka ntiinku, umundu uşë uwo uunkak awinën. Kë an naşë lun kawinën. Dka ubida, ukaan kë an kak naklun kaka wa. ²⁰ Unuur mënţ, nayikrën kë dwo ti Paapa, kë an nawo ti nji, kë nkuţ awo ti an. ²¹ Ñaan ammëbanun iko yi njakun abot ado ya, un mënşan aňalnuş. Kë anşaan aňalën, Paapa alun kaňala ; nji kak mbot nňala, nşë ndo ame'en. »

²² Yudat kë aşë ji na a (mënţ Yudat İtkariyot akţiiniin ti) : « Naweeek, we ukaan kë ikdo un ţaň nme'u, kë umundu uşë wo uunkme'u? »

²³ Kë Yetu ateema aji : « Woli ñaan aňalën, amëban nşup ni naan, Paapa akak kaňala, nşë bi du a, kakut kaşo du a. ²⁴ Ñaan anwoon aanňalën, aankmëban nşup

ŋi naan ; kē uṭup wi naan uṣē wo uunwoona du nji, uwoona du Paapa anyilnuṭ. ²⁵ Dṭupan uko wi, wi nhumuṭ na an. ²⁶ Kē Naṭēnkar, *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi wi aklunṭ kayil ṭi katim ki naan, ulunṭ kajukanan iko bṭi kabot kaleṣanan iko yi nṭupanaṭ bṭi. ²⁷ Ddukaran bnuura, bnuura bi naan bi bi nji kawulanaṭ. Bnuura bi njaanṭ kawul baanknaam na bi umundu ujaanṭ uwul. Uhaaṣ wi nan uwutan kahaajala kēme kalēnk.

²⁸ « Natiink uko wi njakanaṭ: dya, dlunṭ kakak ṭi an. Woli naṅalēn, nalunṭ kalilan ṭi pya pi naan du Paapa, ṭiki Paapa adēm apelēn. ²⁹ Dṭupan uko mēntṭ hēnkunṭ ji ubi udo kaban, nahilna woli ubii nafiyaar. ³⁰ Mēnkak aṭiini iko itum na an, ṭiki *naṣih i umundu wi abi. Aanhilanaan nin uko ulonṭ, ³¹ kē umundu uṣē wo i kame kē dṅal Paapa abot aji kado jibi Paapa ajaknuṭ ndo kado. Nanaṭiin, nawulan ṅya na bgah bi nja. »

15

Bko banjaanṭ badolna ubiṅu

¹ Yetu akak aji : « Nji dwoonṭ bko bi mbuk manjaanṭ mandolna ubiṅu na manjoonan, kē Paapa ajaanṭ alemp ṭi uwoorta. ² Kanah kanwoonṭ ṭi nji aṣē wo kaambuki, aji fal ka, kē kambukunṭ, aji heent ka bnuura kahilna kabuk kak maakan. ³ Uṭup wi nji nṭupanaṭ udo bi

jintanan jintanṭ ji kanah ki baheentuṭ. ⁴ Namēbanaan jibi mmēbananaṭ. Jibi kanah kajaanṭ kawo kaanji kahil pbuk woli kaanwo ṭi bko, hēnk di di nawoonṭ kak naanhilan kawul mbuk woli naammēbanaan.

⁵ « Nji dwoonṭ bko banjaanṭ badolna ubiṅu ; an kē naṣē wo inah. ṅaanṭ ammēbanaanunṭ, kē mbot amēbana, aṅ mēntan aji wul mbuk mntum. Nalowēnle naankhinan pdo nin uko ulonṭ. ⁶ Woli ṅaanṭ aanwo na nji, aji fēlana ji kanah, kaji kakay. Inah itēntṭ kuṅ mēntṭ baji bajej ya kafēl du bdo, iyik.

⁷ « Woli namēbanaan abot amēban nṭup ṅi naan nahil kahepar uko wi naṅalunṭ kaka wa. ⁸ Woli nawul mbuk mntum, nawo baṭaṣaraan na manjoonan, uko mēntṭ uyuuj mndēm mi Paapa.

⁹ « Jibi Paapa aṅalnuṭ, hēnk di di nkaanṭ aṅalan. Nadukiin ṅnuur bṭi ṭi uṅal wi naan. ¹⁰ Woli nado iko yi njakanaṭ nado, nawo ṭi uṅal wi naan, jibi nji ndolonṭ iko yi Paapa ajaknuṭ awo ṭi uṅal wi nul. ¹¹ Dṭupan uko wi, mnlilan mi naan manhilna manwo ṭi an, hēnk mnlilan mi nan manwo mnweek maakan. ¹² Uko wi nji kajakanaṭ nado wii wi : Naṅaladan jibi nji nṅalanaṭ. ¹³ Uṅal undēmnuṭ uwo pwul ubida wi ṅaanṭ pa banohul. ¹⁴ Nawo banoh naan woli nado uko wi njakanaṭ nado.

¹⁵ « Mēnkak ado kadolan balempar naan, nalemp aanji me uko wi ajugul ajaan

ado. Kë nşë du'an banoh naan ukaaŋ kë nji kaŋupan uko bti wi ntiinknuŋ du Paapa. ¹⁶ Mëntŋ an nadatnuŋ ; nji ddatanaŋ abot aŋu'an ulemp wi pya pŋup Uŋup Ulil Unuura kabot kawul mbuk mntum, mbuk mëntŋ mambot maŋto. Wal mëntŋ, uko wi nakluŋ kahepar Paapa ŋi katim naan, awulan wa. ¹⁷ Uko wi nji kaŋu'anaŋ pdo uwo naŋalad. »

*Pşoor pi umundu uşooruŋ
Yetu na baŋaşarul*

¹⁸ Yetu akak aji na baŋaşarul : « Woli umundu uşooran, nameen kë uşoorën ji ubi udo kaşooran. ¹⁹ Woli nawo lah biki umundu, uŋalan ŋiki nawo biki wa ; kë naşë wo naanwo biki umundu ŋiki ddatanaŋ apënan ŋi wa, ukaaŋ kë umundu uşooran. ²⁰ Naleşan uko wi mbiin aŋupan : “Nalemp aambaan kapela i aklemparuŋ.” Woli bahajanaan, an kak baluŋ kahajanan ; woli batiink uŋup wi naan, bakak katiink uŋup wi nan.

²¹ « Iko mëntŋ bti nji kaŋuun badolan ya, ŋiki baamme anyilnuŋ. ²² Woli mëmbi lah, awo mëntiini na baka, baankduknaana, kë başë wo hënkunŋ baanka uko uŋup ŋi pekadu di baka. ²³ Ŋaaŋ aŋşooruŋ akak aşoor Paapa. ²⁴ Woli mëndo lah ŋi ptoof pi baka iko yi nin ŋaaŋ awoonŋ aambaan kado, baankduknaana ; kë hënkunŋ başë win akuŋ aşoorun nji na Paapa. ²⁵ Kë

hënk di uko umpiitaniinŋ ŋi Ulibra wi Naşibaŋi udolaniinŋ: “*Babubara aşoorën.*”[☆]

²⁶ « Dluŋ kayil Naŋënkar alonŋ, anwoonŋ Uhaaş wi manjoonan unwoonuŋ du Naşibaŋi Paapa. Woli ubii, uluŋ kaŋup uko wi umeenŋ ŋi nji. ²⁷ An kak, naluŋ kaŋup uko wi nameenŋ ŋi nji ŋiki du ujuni di di nawoonŋ na nji. »

16

¹ Yetu akak aji : « Dŋupan iko yaŋ bti nawutna kaŋaŋan pfiyaar. ² Baluŋ kadookan du itoh iñehanaani ; wal uluŋ kaban wi bafiŋan bakdoonŋ kaji başal kaji bado do uko wi Naşibaŋi aŋaluŋ.

³ Baluŋ kado iko yaŋ ŋiki baamme Paapa abot awo baamme'ën. ⁴ Kë nşë ŋupan uko waŋ nahilna woli wal ubani naleş kë dŋupan wa. Mëntŋupan wa du kateeku ŋiki dhum nwo na an.

*Uko wi Uhaaş wi Naşibaŋi
ukluŋ kado*

⁵ Yetu akak aŋiini na baka aji : « Kë nşë kak hënkunŋ du anyilnuŋ, kë nin alonŋ ŋi an aanheparaan dko di nji kayaanŋ. ⁶ Dwin bnuura kë uko wi nŋupanaŋ ukaaŋ kë najooŋan maakan hënk. ⁷ Kë nşë ŋupan manjoonan, uwo bnuura pa an nji nya. Woli mënyaa, Anwoonŋ i Kaŋënkan aankbi ŋi an, nşale ya kayila ŋi an. ⁸ Wi aklunŋ kabi, ayuuŋ kë baŋaaŋ biki umundu ba-neem ŋi uko wi pekadu, ŋi uko wi pwo natool na ŋi uko

wi pwayëş. ⁹ Umundu un-
eem ti uko wi pekadu tiki na
manjoonan pekadu dawoon
ppok pfiyaarën ; ¹⁰ uneem
ti uko wi ptool tiki bawin kë
dya du Paapa kë naankak aw-
inën ; ¹¹ aneem ti uko wi
pwayëş tiki bawayëş *Fatana
naşih i umundu wi kaji aduk-
naanaa.

¹² « Dka iko itum kak yi
nwoon i pŕupan, kë işë wo
iinhil kajinŕ ti ikowan hënkunŕ.
¹³ Woli aluŕ abi, ul anwoonŕ
Uhaaş wi Manjoonan, aŕonŕan
kado name manjoonan bti.
Aankluŕ kaŕiiniyaan uleeful,
uko wi atiinkunŕ ŕaŕn wi wi ak-
doonŕ kaŕup kabot kapibanan
iko inklunŕ kabi. ¹⁴ Ul aluŕ
kadëmanaan, aluŕ kayeenk
ti nji uko unwoonŕ wi naan
kadolan name wa. ¹⁵ Uko bti
wi Paapa akaanŕ uwo wi naan,
ukaanŕ kë nji ayeenk ti uko
unwoonŕ wi naan kadolan
name wa.

¹⁶ « Uduka ntiinku naankak
awinën, naŕole ntiinku nakak
kawinën. »

¹⁷ Baŕaşarul bahoopaŕëŕ aji :
« We wi akjakunŕ hënk ba wi
ajakunŕ uduka ntiinku nŕënkak
awina nŕkale ŕo ntiinku nŕkak
kawina? We ukaanŕ kë abot
aji aya du Aşin? »

¹⁸ Bawo ti pŕiini aji : « we
wi aŕaluŕ pŕup wi ajakuŕ “nti-
inku”? Nŕenyikrën uŕup wi
akŕupunŕ. »

¹⁹ Yetu ame kë baŕal ka-
hepara uko wi akŕiiniyaanunŕ
aşë ji na baka : « Nawo
ti phepar uko wi njakuŕ:
“Uduka ntiinku naankak
awinën, nakale ŕo ntiinku
nakak kawinën.”

²⁰ « Na manjoonan dŕupan,
nalunŕ kawooni, kabot kaŕëga,
baŕaaŕn biki umundu başë
balilan. Naluŕ kajooŕan,
kë pjooŕan mënŕ paşë lunŕ
kakak mnlilan. ²¹ Woli ŕnaaŕ
aya kabuk, uleef uji ude'a
tiki wal wi mnhaj mi nul
ubani ; aşale buk aankak
aji leş mnhaj, aji lilan uko
wi aŕijunŕ napoŕ ti umundu.
²² Kë hënk di uwoonŕ pa an
: najooŕan hënkunŕ, kë nşë
lunŕ kawinan kak naşë nawo
na mnlilan ti nŕhaaş, mnlilan
mënŕ nin ŕnaanŕ aloŕ aankhil
ppënanan ma. ²³ Unuur mënŕ,
naankheparaan nin uko
uloŕ.

« Na manjoonan dŕupan
uko wi nakluŕ kaŕëhan
Paapa ti katim ki naan aluŕ
kawulan wa. ²⁴ Te hënkunŕ
naanŕëhan nin uko ulonŕ ti
katim ki naan. Naŕëhaan,
nalunŕ kayeenk, mnlilan mi
nan manşë mandëm maakan.

²⁵ « Dhoŕn hoŕn aŕupnan iko
mënŕ bti. Kë wal uşë bi wi
nwoonŕ mënkkak ado kahoŕn,
dŕupan uko wi Paapa na nŕup
njinŕ piş. ²⁶ Unuur mënŕ
nalunŕ kaŕëhan Paapa ti katim
ki naan, kë nşë wo mënŕkŕo
kaŕëhandëran a, ²⁷ Naşibaŕi
Paapa ti uleeful aŕalan, tiki
naŕalën akuŕ aŕiyaar kë
dwoona du a. ²⁸ Dwoona
du Paapa abi ti umundu wi,
hënkunŕ dduk umundu wi
kaya du Paapa. »

²⁹ Kë baŕaşarul başë ji na
a : « Iwini, iinkak ahoŕn,
iŕup hënkunŕ na nŕup njinŕ piş!
³⁰ Nŕme hënkunŕ kë ime iko
bti abot aji këme iko yi ŕnaan

aŋaluŋ pheparu. Uko mēnt ukaŋ kē ŋfiyaar kē iwoona du Naŋibaŋi. »

³¹ Kē Yetu atēem baka aji : « Nafiyaar hēnkuŋ? ³² Kē wal ušē ubi, udo bi ban ban wi nakwayšeruŋ an bti, kaji andoli aya na bgahul, nadukēn aloolan. Kē nšē wo mēnwō aloolan, Paapa awo na nji. ³³ Dɔpan iko yi, ŋhaaš ŋi nan ŋahilna ŋaŋoora wi nawooŋ baloolan na nji. Umundu uluŋ kanooran an, natamaan, dwat wa. »

17

Yetu añehandēr baŋašaru

¹ Wi Yetu aŋiiniŋ haŋ ašē kat kēš du baŋi aji : « Paap, wal ubani. Diimaan mndēm mi Abuku, ahilna adiiman mndēm mi nu. ² Iwula mnhina mi aših baŋaŋ bti ahilna awul biki iwululuŋ bti ubida wi mnŋo. ³ Pka ubida wi mnŋo, pawo pme'u iwi inwooŋ Naŋibaŋi na manjoo-nan, abot awo aloolan ŋaŋ, na pme'ēn nji Yetu Krittū i iyiluŋ. ⁴ Ddiiman mndēm mi nu ŋi mboš wi ndoluŋ ulemp bti wi iŋuunuŋ. ⁵ Kē hēnkuŋ Paap, du dko di iwooŋ, dēmanaan ŋi kadunu, wulaan mndēm mi mbiŋ aka wi nwooŋ na iwi ji umundu ubi udo kapašana.

⁶ « Ddo baŋaŋ biki idatuŋ ŋi umundu awulēn, kē bame'u. Babi wo biki nu kē išē wulēn baka ; bamēban uŋup wi nu. ⁷ Hēnkuŋ bayikrēn kē iko bti yi iwulnuŋ ipēna du iwi. ⁸ Dwul baka ŋŋup ŋi iwulnuŋ, kē bayeenk ŋa, ayikrēn kē dpēna du iwi na manjooan,

aŋfiyaar kē iwi iyilnuŋ. ⁹ Bukal biki nji kaŋehandēruŋ. Mēnt umundu wi nji kaŋehandēruŋ, biki iwulnuŋ baka ŋiki bawo biki nu. ¹⁰ Uko bti unwooŋ wi naan uwo wi nu, jibi uko bti unwooŋ wi nu uwooŋ wi naan. Mndēm mi naan manwinana ŋi baka. ¹¹ Hēnkuŋ dbi du iwi, mēnkak awo ŋi umundu, kē bukal bašē wo ha wo ŋi umundu. Paap iwi inyimanuŋ, mēbaan baka na mnhina mi katimu ki iwulnuŋ bahilna bakak ŋaŋ aloolan jibi nji na iwi ŋwooŋ. ¹² Wi nwooŋ na baka dmēban baka ŋi katim ki iwulnuŋ abot ayen baka kē nin aloŋ ŋi baka aanneemi, woli mēnt anwooŋ i kaneem a. Hēnk di uko umpiitaniŋ ŋi Ulibra wi Naŋibaŋi ukdolaniŋ. ¹³ Hēnkuŋ dbi du iwi, ašē ŋup ŋŋup ŋi ŋi umundu bahilna bawo na mnlilan mnweek maakan mi nwoonaanuŋ. ¹⁴ Dwul baka uŋup wi nu kē umundu ušē šoor baka, ŋiki baanwo biki umundu jibi nwooŋ mēnwō i umundu. ¹⁵ Mēnkŋehanu ipēnan baka ŋi umundu, dŋehanu ŋehān ido kayen baka, *Ajug Buŋaan awut kaban baka. ¹⁶ Baanwo biki umundu jibi nwooŋ mēnwō i umundu. ¹⁷ Uŋup wi nu uwo manjooan, keer iŋēpna ŋi manjooan ido baka bawulu ikow yi baka. ¹⁸ Jibi iyilnuŋ ŋi umundu, dyil baka kak ŋi umundu. ¹⁹ Dwulu bkow naan bti pa baka, bukal bahilna baŋēpna ŋi manjooan bawulu ikow yi baka.

20 « Mēnt bukāl biki nji kañehandërun ðañ, dñehandër kak biki nþup nji baka ñakdolun bafiyaarën. 21 Hēnk bukāl bti bahil kawo ji ñaan aloolan. Jibi iwi Paapa iwoon þi nji kē mbot awo þi iwi, bukāl kak bamēbandëran na nja, umundu uhilna ufiyaar kē iyilnuþ. 22 Dwul baka mndēm mi iwulnuþ, bahilna bawo ji ñaan aloolan jibi nwoon ñaan aloolan. 23 Nji dmēbandër na baka, kē iwi imēbandër na nji. Hēnk bahil kawo ji ñaan aloolan na manjoonan, umundu ubot ume kē iyilnuþ abot aþal baka jibi iþalnuþ. 24 Paap, dþal dko bti di nwohan, biki iwulnuþ bawo da na nji. Hēnk bawin mndēm mi naan. Mndēm mēnt iwulën ma þiki iþalën ji umundu ubi udo kapaþana. 25 Paap, iwi inwoon natool, umundu uumme'u, kē nji nþē me'u kē biki babot ayikrën kē iyilnuþ. 26 Ddo baka kē bame'u abot aluþ kado bame'u kak, bahilna bado kaþal jibi iþalnuþ, nji þi uleef naan mbot nwo þi baka. »

18

Yetu amobanaa

1 Wi Yetu abaan pñehan, aya na baþaþarul, kē bamuur katant ki Fedroþ. Uwoorta ulon uwo du plut, kē du wa di di ayaan aneej na baþaþarul.

2 Kē Yuda, ankwaapulun aþē me dko mēnt, þiki Yetu aþon kayit da na baþaþarul. 3 Aya du uwoorta mēnt aþij pntuk pi bangoli na bayen

biki *baþenjan baweek na *ba-faritay bawululun ; bawo na nkania na ifiþi akuþ awo na ikej. 4 Yetu, ammeen uko unwoon i pdola bti, apēn aþē hepar baka aji : « In i naklaan ba? »

5 Kē bateem aji : « Yetu i Nataret. »

Kē aji na baka : « Nji a » Kē Yuda ankwaapulun aþē naþ na baka. 6 Wi Yetu ajaþun na baka : « Nji a. » Kē baþē kak ufeþ, aþot þi mboþ.

7 Kē akak ahepar baka aji : « Naji in i naklaan ba? »

Kē bateem aji : « Yetu i Nataret. »

8 Kē aji na baka : « Djakan aji nji a. Woli nji i naklaan, nawutan biki baya. » 9 Hēnk di di uko wi abiin aji na Naþibaþi wi akñehanulun udolaniin: « Mēnneemandën nin alon þi biki iwulnuþ. »

10 Wal mēnt, kē Timon Piy-
eer anwoon na kakej aþē toot ka, atuh nalempar *naþih i baþenjan afala kabaþ kadeenu. Katim ki nalemp mēnt kawo Malkut. 11 Kē Yetu aþē ji na Piyeer : « Kakaan kakej ki nu þi kabeel! Iþal aji mēnkdaan pnkalame pi Paapa awulnuþ, panwoon pi mnhaj? »

Bañooþ Yetu du kadun ki Anat naþih i baþenjan

(Maci 26.57-58; Markut 14.53-54; Luk 22.54)

12 Wal mēnt kē bangoli na naweek i baka na bayen biki baweek biki bayuday kē baþē mob Yetu atan. 13 Bañooþa

duna du Anat*, aşin ahar Kayif. Kayif awoon naşih i baţenan  i uşubal m ent. ¹⁴ Ul abiin awul bayuday uşal aji : « Uhokan  naaŋ aloolan ake  pa ba naaŋ bti. »

Ppok pi Piyeer

(Maci 26.69-70; Markut 14.66-68; Luk 22.55-57)

¹⁵ Timon Piyeer na na aşar Yetu alon bawo  i p aş Yetu. Naşih i ba enan ame na aşarul anwoon na Piyeer. K e na aşarul m ent a e neej na Yetu du blay bi *naşih i ba enan. ¹⁶ K e Piyeer a e na  du bdig a og pl eman. Na aşar Yetu i naşih i ba enan ameen, ap en a iini na  naa  ankyeun pl eman, ado Piyeer k e aneeji.

¹⁷  naa  nayeŋ pl eman aji na Piyeer wal m ent: « Iwi iinwo kak alon  i ba aşar  niin  i i? »

K e aji na a : « M enwo a. »

¹⁸ Balemp na bayeŋ batehan bdoo afooy ba at ema  iki ujon  uwoo. Piyeer awo da kak na baka at ema.

Naşih i ba enan na Yetu

(Maci 26.59-66; Markut 14.55-64; Luk 22.66-71)

¹⁹ Naşih i ba enan ahepar Yetu  i uko wi ba aşarul na  i iko yi akjukanuŋ. ²⁰ K e Yetu ateema aji : « Na pnak di di n iiniin na ba naaŋ bti. Djon kajukan du *itoh i ehanaani na du *Katoh Kaweek ki Naşiba i, di bayuday bti bajaan bayitna. M embaan kamena uko ulon. ²¹ We ukaan k e ikheparaan ba? Heparan bantiinkuŋ uko wi

njukanuŋ baka ; bukal bame uko wi nji n upuŋ. »

²² Wi ateemuŋ haŋ, k e alon  i bayeŋ anna uŋ da a e koba ka en  i kajeem aji na a : « H enk di di ikteemuŋ Naşih i ba enan? »

²³ K e Yetu a e ji na a : « Woli d up bu aan, k diiman jibi n upi bu aan ; b e woli d up bnuura, we ukaan k e ikob en? »

²⁴ K e Anat a e do k e ba oo a du Kayif Naşih i ba enan. I enul itanana wal m ent.

²⁵ K e Piyeer a e wo du blay at ema, baji na a : « Iwi kak, j em iwo alon  i ba aşar  niin  i i? »

K e apok aji : « A-a, m enwo a. »

²⁶ Wal m ent, nalempar Naşih i ba enan alon, ayi  i Piyeer abiin afal kaba  aji na a : « M enwinu lah du uwoorta na a i? » ²⁷ K e Piyeer akak apok.  i dko m ent k e uguk u e haan.

Yetu du kadun ki Pilat

(Maci 27.1-2,11-14; Markut 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Bap enna wal m ent du uko Kayif, ajej Yetu ayaanaan du katoh kaweek ki *Pilat nantu a anwoon i Rom. Nfa mamban wal m ent. K e bayuday ba e wo baanneej du katoh, ba al kawo bajin  kahilna kade pde pi *Ufettu wi Mbuur. ²⁹ Waŋ ukaan k e Pilat ap en du bdig abi du baka a e hepar baka aji : « we wi  niin  i adolon ba? »

* 18:13 Anat abiin awo naşih i ba enan, k e wi baromeŋ bayeenkuŋ utaak a e do k e Kayif ayeenk a ; k e bayuday batum ba e  u'a  u k e Anat awoon naşih i ba enan.

³⁰ Kë bateema aji : « Woli aanwo lah nado buṭaan, ṅenkṭiju a. »

³¹ Kë Pilat aji na baka : « Najejana nawayeṣ bdidi'an jibi bgah bi nan bajakuṅ. »

Kë bateema aji : « An baromeṅ naandinan nji ṅfiṅ ṅaan. » ³² Hēnk di di uṭup wi Yetu abiin aṭup jibi akkeṭari udolaniin.

³³ Pilat aneej wal mēntṭ du katoḥ aṣe du Yetu aji na a : « Iwi, iwo naṣih i bayuday i? »

³⁴ Kë ateema aji : « Iwi ṭi uleefu ijakuṅ uko waṅ kēme baloṅ baṭupuṅ haṅ ṭi nji? »

³⁵ Kë aji na a : « Nji, dwo nayuday i? Biki utaaku, *baṣih biki baṭeṅan baṭijiin ṭi nji. We wi idoluṅ ba? »

³⁶ Kë ateema aji : « Pṣih pi naan paanwo pi umundu wi. Woli pawo lah pi umundu wi, balempar naan bagutan kaneenan bayuday pmobēn. Kë pṣih pi naan paṣe wo paanwo pi mboṣ. »

³⁷ Kë Pilat aṣe ji na a : « Ikeer awo naṣih? »

Kë ateema aji : « Ijakuṅ haṅ; dwo naṣih. Dbuka abot abi ṭi umundu pa pdiiman uko unwoon manjoonan. ṅaan anwoon i manjoonan aji tiink pdiim pi naan. »

³⁸ Pilat aji na a : « we uwoon manjoonan? »

Wi ajakuṅ haṅ, aṣe kak apēn aya du bayuday aji na baka : « Mēnwin ṭi a nin uko uloṅ unkkāaṅ nji aduknaanaa. ³⁹ Kë jibi njaan kawutanan nakalabuṣ aloṅ ṭi wal wi Ufettu wi Mbuur,

naṅal nwutanan “Naṣih i Bayuday” i? »

⁴⁰ Kë baṣe huuran aji : « A-a, mēntṭ ul a. Barabaat i i ṅṅaluṅ iwutan. » Kë Barabaat mēntṭ aṣe wo natal naweek.

19

¹ *Pilat ajej wal mēntṭ Yetu ado kē bakoba na itintēl. ² Bangoli baṣiir iyiw ado ukēl afuṭana, akak ajej kamiṣa kajeenkal awoharana. ³ Baji babi kaṅoga kaṣe ji na a : « ṅwulu mboṣ, iwi naṣih i bayuday! » Wi bajakuṅ haṅ, baṣe koba ṭi kaara.

⁴ Pilat akak apēn aji na bayuday : « Natenan, dṭija ṭi an ṭi, kaṭupan kē mēnwin nin uko uloṅ unkkāaṅ nji aduknaanaa. » ⁵ Wi Yetu apēnuṅ awo na iyiw ṭi bkow na kamiṣa kajeenkal, kē aṣe ji na baka : « ṅaan mēntṭ awi. » ⁶ Wi baṭeṅan baweek na bayeṅ biki baka bawinaaru-luṅ win aṣe huuran aji : « Paṅana ṭi krut! Paṅana! »

Kë Pilat aji na baka : « An najejana naya napaṅ. Nji mēnwin nin uko uloṅ unkkāaṅ nji aduknaanaa. »

⁷ Kë baṣe teema aji : « ṅka bgah, kē ṭi bgah mēntṭ awo i pkeṭ ṭiki aji awo Abuk Naṣibaṭi. »

⁸ Wi Pilat atiinkuṅ uko mēntṭ aṣe lēnk kak maakan. ⁹ Aya aneej du katoḥ aṣe hepar Yetu aji : « Iwoona ṭuṅ ba? » Kë Yetu aanteema. ¹⁰ Pilat aji na a wal mēntṭ : « Iinṅal pteemēn? Iimme kē dka mnhina mi pwutanu na mi ppaṅu i? »

11 Kë ateema aji : « Woli iinyeenkna lah mnhina mēnt du baṭi iinkhinanaan nin uko ulon ; ukaṇ kē anṭijnun ṭi iwi aka pekadu dandēmun apel di nu. »

12 Kë dul di Pilat ajun-
nun pla jibi akdoli kadoo kawutan Yetu. Kë bayuday baṣē huuran aji : « Woli iwutana, iinwo nanoh *Fetar. N̄aṇ anjakun aji awo naṣih aanwo naṣoorad Fetar naṣih najeenkal i? » 13 Wi Pilat atiinkun uko waṇ aṣē pēnan Yetu bdig aṣē ṭo du pṭij pi ajaṇ awayēṣaan du dko di bajaṇ bado « Gabata » ṭi uṭup uhebērē, uwoon blay bi babomanun na mnlaak. 14 Unuur wi bakbomandēruṇ pa *Ufettu wi Mbuur wa, ṭi mndiin unuur, kē Pilat aṣē ji na bayuday : « Naṣih i nan awi. »

15 Kë bukal baṣē huuran aji : « Fiṇana! Fiṇana! Paṇana ṭi krut. »

Kë Pilat aji na baka : « Kē nwo i kapaṇ naṣih i nan? »

Kë baṭeṇan baweek bateema aji : « N̄kaha naṣih alookan, Fetar a. »

16 Wal mēnt kē Pilat aṣē awutar baka Yetu baya bapaṇ. Kë bangoli bajeja ayaanaan.

Pkeṭ pi Yetu ṭi krut

(Maci 27.32-44; Markut 15.21-32; Luk 23.26-43)

17 Bado Yetu kē apēn akuṇa krut ul ṭi uleeful aya du dko di bajaṇ bado Golgota na uṭup uhebērē uwoon kaheem ki bkow. 18 Bapaṇa da na biint

batēb balon, alon ṭi kañen kamayu, alon ṭi kadeenu. 19 *Pilat ado kē baboman kampiñu kalon apaṇ ṭi krut duuṭ. Bapiit ṭi ka aji : « Yetu i Nataret naṣih i bayuday. »

20 Uko mēnt bayuday batum baleyiir wa ṭiki dko di bapaṇnulun daṇog ubeeka kē uko mēnt ubot apiitana ṭi uṭup uhebērē, uromen na ugrek.

21 Kë *baṭeṇan baweek baṣē ya aji na *Pilat : « Kpiit kaji naṣih i bayuday, piitan iji ñiint i aji awoon naṣih i bayuday. »

22 Kë Pilat ateem baka aji : « Uko wi mpiitun, dpiit wa. »

23 Wi bangoli bapaṇun Yetu du krut, bajej imiṣa yi awohariin ado ifah ibaakēr, bangoli baji andoli ayeenk kalon. Kë kamiṣa kameet kaṣē wo kaanwo na ulētna, kaṭijna kaṭuṭ te uṭeeh, ukaṇ kē 24 balaṭar aji : « N̄wut katow ka. Nabiin ṇdo kanun na mnlaak ṇten ankyeenkun ka. » Hēnk, kē uko umpiitun ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi udolanaa, upiitana aji :

« *Bafaṣiir imiṣa yi naan*

*akuṭ ado kanun na mn-
laak*

*katen ankjejun kamiṣa
naan. »**

Uko waṇ wi wi bangoli badolun.

25 Anin Yetu na aṭa anin, na Mariya ahar Klopat na Mariya i utaak wi Magdala banaṭ aṇog krut. 26 Yetu awin anin, akak awin naṭaṣarul i amaganun kē anaṭ aṇog ṭi a aṣē ji na anin : « Abuk ñaaṭ, abuku awun. » 27 Akak aji

na naṭaṣarul : « Naan awuṅ. » Kapenna unuur mēnt̄ kē naṭaṣarul uṅ aṣē jej Mariya du kato hul.

²⁸ Wi uko waṅ uṭēpuṅ, Yetu ame kē uko uba bti hēnkuṅ aṣē ji : « Udaan uṭijēn. » Hēnk di uko umpiitaniin ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi udolaniin. ²⁹ Pdunk ploṅ pawo da wal mēnt̄ pantumi poot ptaakṭaan, hēnk kē bajej kalēmēnt̄ kalon atan ṭi pmul atoop ṭi pa aṣē ṅoor ṭi mntum mi Yetu. ³⁰ Wi aṅemuṅ poot ptaakṭaan puṅ aṣē ji : « Uko mēnt̄ ubaa. » Wi wi aṣaan ayoont bkow aṣē jēmṣa.

³¹ Uwo ṭi unuur wi bak-bomandēruṅ pa *unuur wi pnoorfēn wi bayuday ; unuur wi pnoorfēn mēnt̄ uwo unuur unyimani maakan, kē baweek biki bayuday baṣē wo baṅal muum manwo ṭi ikruṭ unuur mēnt̄. Bañehan Pilat aji : « Dolan bakit baka ihoṭ* batarna bakeṭ baṣē bawalan muum! » ³² Bangoli babi aṅog biint̄ biki bapaṅuṅ na Yetu, akit ihoṭ yi nateek, akak akit yi natēbanṭēn. ³³ Wi babanuṅ ṭi Yetu aṣē ṭēnk kē ado bi keṭ, kē hēnk di di bawoon baankita ihoṭ. ³⁴ Kē Nangoli alon aṣē ajej bjan alofa ṭi kantaagan. ṭi dko mēnt̄, kē pñaa na meel iṣē pēn. ³⁵ Nāaṅ anṭṭupanaṅ uko wi awo namaar, kē uko wi aṭṭupuṅ ubot awo manjoonan. Ame kē uko wi

aṭṭupuṅ ujoonani, aṭṭu iko yaṅ an kak nahilna nafiyaar. ³⁶ Hēnk di uko wi Ulibra wi Naṣibaṭi ujakuṅ udolaniin, upiit aji : « *Nin kamoh kalon ki nul kaankluṅ kakita.* » ³⁷ Ukak apiitana ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi aji : « *Baluṅ kado katen ṅaaṅ i baluṅanuṅ kantaagan.* »

Umoy wi Yetu

(Maci 27.57-61; Markut 15.42-47; Luk 23.50-56)

³⁸ Yotef i utaak wi Arimati awo naṭaṣar Yetu aṣē wo aandiiman wa ṭiki aṭi baweek biki bayuday. Wi Yetu akeṭuṅ, aya ahepar *Pilat me ahil kayeenk puum kaya kamoy. Kē Pilat adinanii. Yotef abi ajej puum ayaanaan. ³⁹ Nikodem kak awo na a. Ul abiin aya du Yetu na utejan. Aṭij bko blil pṭēkēn bi bajaṅ bamoyna. Bko mēnt̄ baṅog ṅkil iñeen ṅwajanṭ. ⁴⁰ Bajej puum ataay na ilaañ na bko buṅ jibi bayuday bajaṅ bado. ⁴¹ Du dko di bapaṅuṅ Yetu uwoorta ulon uwo da, kē bhēr bloṅ bhalu banwoyi baambi moynaara ṅaaṅ kē bawo da. ⁴² Uwo ṭi unuur wi bayuday bakbomandēruṅ pa unuur wi pnoorfēn kē bhēr babot awo baanlowi, ukaan kē bamoy Yetu da.

20

Bhēr bawo bjint̄

(Maci 28.1-8; Markut 16.1-8; Luk 24.1-12)

* 19:31 Baji bakit biki bapaṅuṅ ihoṭ batarna bakeṭ ṭiki baji banaṭna ṭi ya kahilna kahefēnt̄. ☆ 19:36 Ppēn 12.46; Mnfēn 9.12; Kañaaam 34.20. ☆ 19:37 Fakariya

12.10. * 20:1 Unuur unṭaṣuṅ unuur wi pnoorfēn : “dimanche, Sunday, domingo.”

¹ Ƨi unuur untaŝuŋ *unuur wi pnoorfën*, bdēm bahumi kē Mariya i ubeeka wi Magdala aŝe ya du dko di bhër. Ațenk kē plaak pweek maakan pandētnuŋ plēman pi bhër kē papēni. ² Ați wal mēnt̄ aya du bi Fimoŋ Piyeer na națaŝar Yetu undu, i Yetu amaganuŋ, aŝe ji na baka : « Bapēnan Ajugun du bhër, kē ŋēmme dko di bațu'u li. »

³ Kē Piyeer apēn na națaŝar Yetu undu, kē bakya du dko di bhër. ⁴ Bați bti batēb ; kē națaŝarul undu aŝe tar apel Piyeer, ajota kadun, abana uteek du bhër. ⁵ Ajuunknaa awin ilaañ yi babiin̄ ataayna puum, aŝe wo aanneeji. ⁶ Wal mēnt̄, kē Fimoŋ Piyeer aŝe ban ; aneej du bhër, aten ilaañ. ⁷ Akak aten blaañ bambootanaanuŋ bkow kē babēkan bnuura awo mpaț. ⁸ Wi wi națaŝarul undu ambanuŋ uteek abaan aneej. Awin akuț afiyaar. ⁹ Na manjoonan te wal mēnt̄ baando bi me kē jibi bapiituŋ Ƨi Ulibra wi Naŝibați, Yetu awo i kanața Ƨi pkeț. ¹⁰ Bațaŝarul bakak wal mēnt̄ du katoh ki baka.

Pwinana pi Yetu Ƨi kadun ki Mariya i Magdala

¹¹ Mariya anaț du kañog bhër du bdig, awooni. Wi akwooniin̄, aŝe juț aten du bhër meet̄. ¹² Awin ŋwanjuț ŋtēb ŋanwohi imiŝa ifaatal kē ŋațo Ƨi dko di puum pi Yetu pabiin̄ abēkan, uloŋ du bkow, uloŋ du ihoț. ¹³ Ŋwanjuț ŋuŋ ŋaji

na a : « Abuk ñaaț, we wi ikwooniin̄ ba? »

Kē aji na ŋa : « Dwooni Ƨiki bapēnan Ajug naan, kē mēmme dko di bațu'u li. »

¹⁴ Wi ajakuŋ haŋ aŝe kok, awin Yetu kē anați, kē aŝe wo aamme kē ul a. ¹⁵ Kē Yetu aŝe ji na a : « Abuk ñaaț, we wi ikwooniin̄ ba? In i iklaaŋ ba? »

Mariya aji me nalemp i uwoorta a, aŝe ji na a : « Naweek, woli iwi iyaan̄ na a, kțupēn dko di ițu'uli, dya ka-jeja. »

¹⁶ Kē aji na a : « Mariya! »

Kē aŝe kok aji na a Ƨi uțup uhebērē: « Rabuni! » uwoon najukan.

¹⁷ Kē aji na a : « Kmēbanaan, mēndo bi paya du Paapa. Yaan iwin bayiț naan iji na baka dpaya du Paapa, anwoon̄ kak Aŝin baka, du Naŝibați, anwoon̄ kak Naŝibați i baka. »

¹⁸ Kē Mariya i ubeeka wi Magdala aŝe ya aji na bațaŝar Yetu : « Dwin̄ Ajugun. » Kē hēnk di di akakalēŝuŋ baka uko wi ajakuluŋ.

Yetu apēn awinana Ƨi kadun ki bațaŝarul

¹⁹ Ƨi utaakal wi unuur untaŝuŋ unuur wi pnoorfën bațaŝar Yetu bayit du katoh kalon̄ anigan ilēman bti Ƨiki bați baweek biki bayuday, kē Yetu aŝe bi anaț Ƨi ptoof pi baka aji : « Bnuura bawo na an! » ²⁰ Wi ajakuŋ haŋ, aŝe di-iman baka iñen na kantaagan. Bațaŝarul balilan maakan wi bawinuŋ Ajugun. ²¹ Akak aji

na baka : « Bnuura bawo na an. Jibi Paapa ayilnuḡ, hēnk di di nkaan ayilan. »

²² Wi ajakuḡ haḡ, aṣe fuuḡ ḡi baka aji : « Nayeenan Uhaaṣ wi Naṣibaḡi. ²³ Baṣaan biki nakmiiruḡ ipekadu, Naṣibaḡi amiir baka ya ; ke biki nawooḡ naankmiir ya, Naṣibaḡi aankmiir baka ya. »

²⁴ Ke Tooma, aloḡ ḡi baṣaṣar Yetu iṣeen na batēb i bajaan bado kbet aṣe wo aanwo da wi Yetu abiiḡ du baka. ²⁵ Ke baṣaṣar Yetu bandukiin baṣe bi aji na a : « Nwin Ajugun! »

Ke aṣe ji na baka : « Woli mēnwin ḡi iṣen yi nul dko di bapaḡuḡ ireegu, ke woli mēntu pkoṣ pi naan ḡi da, woli mēntu kaṣen ḡi kantaagan ki nul, nin mēnkfiyaar. »

²⁶ Wi kanēm kaṡepuḡ, baṣaṣar Yetu bakak ayitiir du meet, ke Tooma awo na baka. Iḡman iniigani ke Yetu aṣe pēn, abi anaḡ ḡi ptoof pi baka aṣe ji : « Bnuura bawo na an. »

²⁷ Wi wi aṣaan aji na Tooma : « Iṣen yi naan yii yi, ḡuun pkoṣ ḡi ; ḡuun kaṣen ḡi kantaagan ki naan. Wutan katam bkow, fiyaarēn. »

²⁸ Ke aṣe ji : « Ajugun, Naṣibaḡi i naan! »

²⁹ Ke aji na a : « Iwinēn ukaḡ ke ifiyaari. Banwooḡ baanwin aṣe fiyaar banu-
randēni. »

³⁰ Yetu akak ado ḡi kadun ki baṣaṣarul iko iṣoḡarēnaan itum inwooḡ iimpiitana ḡi ulibra wi. ³¹ Iko impiitaniin ḡi, ipiitana piitana, nahilna nafiyaar ke Yetu awooḡ

*Krittu, Abuk Naṣibaḡi, nakuḡ nahilna naka ubida ḡi a woli nafiyaari.

21

Pwinana pi Yetu du bdēk bi Tiberiyad

¹ Wi uko waḡ uṡepuḡ, Yetu akak apēn awinana ḡi kadun ki baṣaṣarul du kabaḡ ki bdēk bi Tiberiyad. Hēnk di di apēnuḡ awinana ḡi kadun ki baka.

² Fimoḡ Piyeer, na Tooma i bajaan bado kbet na Natanayel anwooḡ i ubeeka wi Kana du Galilay na babuk Tebede na baṣaṣar Yetu baloḡ batēb bawooḡ da. ³ Ke Fimoḡ Piyeer aṣe ji na baka : « Dya btuh. »

Ke baji na a : « Nbi na iwi. » Bapēn, apaya ḡi bṡeem, ke utejan mēnt baammob nin uṡēb.

⁴ Wi nfa mambanuḡ, Yetu anaḡ du kabaḡ ki bdēk ; ke baṣaṣarul baamme ke ul a.

⁵ Ke aṣe ji na baka : « Babuk naan, namob ḡṡēb i? »

Ke bateema aji : « A-a. »

⁶ Ke aṣe ji na baka : « Nafēlan bridiya ḡi kaṣenan kadeenu, namob. » Bafēl bridiya aṣe wo baankak ahinan ba ppul ḡiki baṡum ḡṡēb. ⁷ Ke naṣaṣar Yetu i amaganuḡ aṣe ji na Piyeer : « Ajugun a! »

Wi Fimoḡ Piyeer atiinkuḡ uko waḡ aṣe woh imiṣa yi nul ḡiki aanwoharaa, aṣe tēfa du meel. ⁸ Baṣaṣarul bandukiin ḡi bṡeem bapul bridiya apēnan, baanlow pkay, bawo uko ji ḡmetēr iṣeen-week di pa.

⁹ Wi bawaliin du pkay, bawin bdoo kë batehan da, kë n̄t̄eb̄ n̄apaf̄ t̄i ba duūt̄. Kapoom kabēkan da. ¹⁰ Kē Yetu ašē ji na baka : « Nañjan n̄t̄eb̄ n̄i nabaan̄ amob mob n̄uñ. » ¹¹ Wal mēnt̄ kē Fimoñ Piyeer ašē paya t̄i b̄t̄eem kē bapul bridiya moñ pkay. Bañum n̄t̄eb̄ n̄week : n̄awo iñeen week na iñeen kañeen na n̄wajan̄t̄ (153), kē bridiya bašē wo baammara mar. ¹² Kē Yetu ašē ji na baka : « Nabiin nade. » Nin alon̄ t̄i bañaşarul aaññoom kahepara ñaan̄ i awo'i. Bame kē Ajugun a. ¹³ Wal mēnt̄ abi, ajej kapoom awul baka, aṭu na n̄t̄eb̄. ¹⁴ Wañ uwoon̄ uyaas̄ uwajan̄t̄en̄ wi Yetu apēnuñ awinana t̄i kadun ki bañaşarul wi anañiñ t̄i pkeṭ.

Yetu na Fimoñ Piyeer

¹⁵ Wi badeen̄ aba, kē Yetu ašē ji na Fimoñ Piyeer : « Fimoñ abuk Yowan, injalēn̄ apel biki i? »

Kē ateema aji : « Ajugun, aa, ime kē dñalu. »

Kē aji na a : « Doon kayen̄ batani bi naan. »

¹⁶ Akak ahepara uyaas̄ utēbant̄en̄ aji na a : « Fimoñ abuk Yowan, injalēn̄ i? »

Kē ateem aji : « Ajugun, aa, ime kē dñalu. »

Kē aji na a : « Doon kayafan̄ batani bi naan. »

¹⁷ Akak ahepara uyaas̄ uwajan̄t̄en̄ aji na a : « Fimoñ abuk Yowan, injalēn̄ i? »

Piyeer ajooṭan̄ wal mēnt̄ t̄i uko wi akheparun̄ uyaas̄ uwajan̄t̄en̄ me añalaara ašē ji

na a : « Ajugun, ime iko bti, ime bnuura kē dñalu. »

Kē aji na a : « Doon kayen̄ batani bi naan. ¹⁸ Na manjoo-nan d̄ṭupu : wi ihojun̄, iji ktan̄ katēlu bdidi'u, kaya dko di injalun̄. Kē wi ikluñ kañaf, ilun̄ kadeen̄ iñen, alon̄ atanu katēl, añaooṭu dko di iwoon̄ iinn̄ali. »

¹⁹ Aṭup ṭup hañ pkeṭ pi Piyeer akluñ kakeṭ kadēmanaan̄ Nañibaṭi. Wi ajakuñ hañ ašē ji na a : « Ṭaşaan. »

²⁰ Piyeer akok ašē win nañaşar Yetu i amaganun̄ kē aktaş̄ baka ; ul awoon̄ ambiñ̄ ajuṭ t̄i bjēnt̄ bi Yetu wi bakdeen̄ ahepara ankwaapulun̄. ²¹ Piyeer awina ašē ji na Yetu : « Ajugun, kē i? »

²² Kē ateema : « Woli dñal aṭo te ubi'ēn, utenu i? Iwi, ṭaşaan. » ²³ Banfiyaarun̄ Yetu banaṭa wal mēnt̄ aṭup aji baji nañaşarul mēnt̄ aankkeṭ. Kē Yetu ašē wo aanji aankkeṭ, aji : « Woli dñal aṭo te ubi'ēn, utenu i? »

²⁴ Nañaşarul mēnt̄ t̄i uleeful amaarun̄ iko mēnt̄ bti akuṭ apiit̄ ya, kē n̄bot ame kē uko wi aṭupun̄ ujoonani. ²⁵ Uka iko ilon̄ itum kak yi Yetu adolon̄. Woli ñaan̄ aṅal ppiit̄ ya bti, dşal aji umundu bti uunkkēş̄ p̄ṭuuna n̄libra n̄ankpiitun̄.

Ulibra wi Ulemp wi Banjañan

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon unkkakalëşun iko yi banjañan biki Yetu badolun. Uwoon utëbantën wi Luk apiitun pa Teofil nanohul. Luk ul ti uleeful awo nakuraar. Kë aşë ji bi kagakandër na Pawulu na dko pṭup Uṭup Ulil Unuura. Ti ulibra wi, Luk aṭup iko yi baṭaşar Yetu badolun na jibi baniinkani Uṭup Ulil Unuura ti umundu bti. Ñaan ahinan kawin ti ulibra wi, ulemp wi Uhaaş wi Naşibaṭi udolun. Uwala ti banjañan, awul baka mnhina mi pṭup Uṭup Ulil Unuura. Bañaan batum bakak afiyaar ajunna Yerutalem aya Yuda na Famariya na nmban nṭum ti umundu. Iko itëp jibi Yetu abiin aṭup aji ilun kawo ti Ulibra wi 1.8: « kë naşë lun kayeenk phina woli Uhaaş wi Naşibaṭi uwala ti an. Nalun kawo bamaar biki naan ti Yerutalem na ti utaak wi Yuda bti, na ti utaak wi Famariya te kaban kaban ki umundu. » Ulibra wi uṭup jibi bhoñar bi Naşibaṭi adolun na bañaan babanun du bañaan bti biki mboş. Du Itrayel, baṭaşar Yetu badunna aṭup bayuday Uṭup Ulil Unuura abaa ya du nṭaak ni banwoon baanwo bayuday, na du bañaan bti. Du dko bti di baṭupun Uṭup Ulil Unuura

bañaan balon bafiyaari kë balon baanfiyaar wa. Bañaan batum babi şoor banjañan, kë bukal başë tamanaara aṭup baka iko itum bahilna baliint ti pfiyaar.

¹ Teofil, ti ulibra wi naan uteek, dṭiiniyaan iko bti yi Yetu adolun abot ajukan du ujuni, ² te unuur wi adeenaniin du baṭi. Ji abi ado kadeenana du baṭi, aṭëpna ti *Uhaaş wi Naşibaṭi aṭup *banjañan biki adatun, uko wi pdo. ³ Wi akeṭun, ti kadun ki baka di di akaan apën awinana najeb. Ado iko itum ti nṭuur iñeen na nbaakër, adiiman baka kë awo najeb na manjoonan, aji pën kawinana ti kadun ki baka kabot kaṭup baka uko wi *Pşih pi Naşibaṭi.

⁴ Unuur ulon wi akdeen na baka, aşë ji na baka bawut kapën ti Yerutalem, baṭo da bayoonk kahoṅ ki Aşin, ki batiinknuṅ ti mntum mi nul : ⁵ «*Yowan *abattaar an na meel, kë an, ti nṭuur nankmbiin ni nalun kayeenk *batitmu bi Uhaaş wi Naşibaṭi. »

Yetu apaya baṭi

⁶ Wi wi *banjañan bayitirun, aşë hepar Yetu aji : « Ajugun! Woon hënkuṅ di di ikkakanun *Itrayel pşih i? »

⁷ Kë aşë teem baka aji : « Naanka na pme unuur këme wal wi Aşinun adatun ti mnhina mi nul, ⁸kë naşë lun kayeenk phina woli *Uhaaş wi Naşibaṭi uwala ti an. Nalun kawo bamaar biki naan ti Yerutalem na ti utaak wi *Yuda

bti, na ti utaak wi *Famariya te kaban kaban ki umundu. »

⁹ Wi Yetu ajakuñ hañ, ašë deenana du bañi, ké baktena. Wi wi kanfélun kašaan abi awuna, baankak awina. ¹⁰ Jibi bahumuñ katen bañi bi apayiiñ, ké biinñ batëb, banwohariiñ imiša ifaatal bašë mara mara awinana. ¹¹ Baji na baka : « An biinñ biki *Galilay, nabaa nañ we aten bañi ba? Yetu i, ampayiiñ bañi ti kadunan, aluñ kabiha, jibi nawinuluñ hënk, ké apaya bañi. »

Bahoñan Matiyat ti Banjañan

¹² *Banjañan bapënna wal mënñ du Pnkuñ pi Mnoliwera* ašë kak Yerutalem danwoon daanlowiir maakan na pnkuñ mënñan, datool pdo ukilometër. ¹³ Wi bakakuñ, baya aneej ti katoh, du meet di bko duuñ, di bi Timon Piyeer, na Yowan, na *Yakob na Andre na Filip na Tooma, Bartelemi na Maci, Yakob abuk Alfe, Timon nagutar utaak, na *Yudañ abuk Yakob bajonuñ kayitiiraan. ¹⁴ Batiinkar bukal bti na baat balon na *Mariya anin Yetu, na baña Yetu, añehan Našibañi.

¹⁵ Ti ñnuur mënñan banfiyaaruñ Yetu, baya pban iñeen-week na iñeen ñtëb, ké Timon Piyeer ašë naña ti ptoof aji na baka : ¹⁶ « An bayiñ naan uko wi *Uhaaş wi Našibañi ubiiñ ațëpna ti

mntum mi *Dayiñ, ațup ti Ulibra wi Našibañi ti uko wi nawo Yudañ, ambiin ațij bammobuñ Yetu, uwo wo wi kabi kadolana. » ¹⁷ Abi wo alon ti un, ayeenk kafah ki ulemp ji un. ¹⁸ Kë ñiinñ mënñan ašë bi nug uțeeh na ktaka ki buñaan bi adoluñ buñ: Ajot afëña amay, ké ipëş itatadiiri. ¹⁹ Uțup wañ uniink Yerutalem bti, ukaan ké bakak ado uțeeh mënñan aji « HAKELDAMA » uwoon ti uțup wi baka « uțeeh wi pñaak. »

²⁰ Timon Piyeer akak aji na baka : « Kë bašë piit ti Ulibra wi Pñaamarën Našibañi ti uko wi Yudañ aji :

*“Katohul kaduka kajinñ,
nin alon aankwo da.”*[✧]

Akak aji :

“Alon ayeenk ulemp wi nul.”[✧]

²¹⁻²² Piyeer aji kak : « Kë bañaan balon bašë jon nwo na un, undiimaan, wi Yetu Ajugun awoon na nja aneej apën, du unuur wi *Yowan abattaaruluñ te unuur wi abiiñ adeenana du bañi ti kadun un. Keeri alon ti baka awo i kabi na un, kayuuj ké bawin Yetu wi anañiiñ ti pkeñ. » ²³ Wi wi bašaan ațij batëb ti baka, *Yotef anñu'aniin katim ki Bartabaat, ké bašë duuna ki Yuttuñ, na alon anwoon katim ki Matiyat. ²⁴ Kë bašë ñehan Našibañi aji : « Iwi Ajugun, inmeen ñaan na uşalul, yuujun i idatuñ ti batëb biki, ²⁵ awo

* **1:12** Pnkuñ pi Mnoliwera : Dawoon katim ki pnkuñ pi bajaan bado na umbaabu “Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives.” ✧ **1:20** Kañaam 69.26. ✧ **1:20** Kañaam 69.26.

nanjañanu, ayeenk ulemp wi Yudaḏ adukuḏ, aya di awoon i kaya. » ²⁶ Bado kanuḏ na mñlaak, kē Matiyat adatanaa, ahoḏan ḏi banjañan iñeen na alonḏ bukuḏ.

2

Uhaaş wi Naşibaḏi uwala ḏi banfiyaaruḏ Yetu

¹ Bayitiir bti ḏi unuur wi *Pentakot. ² ḏi dko mēnt, kē başē tiink pñaat panwoonuḏ baḏi anaam na ukēk kē pabi aneej ḏi katoh ki bawoon aḏum ka. ³ Kē başē win iko ilonḏ ji indemēnt yi bdoo. Iko mēnt igarandēri, aji kandoli kaya kaḏo ḏi alonḏ. ⁴ *Uhaaş wi Naşibaḏi uneej aḏum ḏi baka bti, kē bakak aḏup ḏḏup ḏyaanḏ, andoli jibi Uhaaş wi Naşibaḏi uḏu'uli pḏup.

⁵ ḏi wal mēnḏan kē *bayu-day balonḏ banjaanḏ badēman Naşibaḏi banwoonuḏ ḏḏaak bti ḏi umundu, başē wo ḏi Yerutalem. ⁶ Wi batiinkuḏ pñaat, pntuk payitiir aşē ḏoḏar maakan ḏiki andoli aji tiink baḏup uḏup wi ḏul. ⁷ Baḏoḏar adiwşa, aşē ji : « Bañaanḏ bankḏiiniḏ ḏenk baanwo biki *Galilay i? ⁸ Kē hum di di andoli ḏi un, ajaki tiink bakḏup ḏi uḏup wi nul? ⁹ Nwoona Part, na Med na Elamit, na Metopotamiya, na Yuda, na Kapadoşiya, na Pont na Atiya. ¹⁰ Balonḏ bawoona Frigiya na Pamfili, na Ejiptu na ḏfēḏ ḏi Libiya ḏanḏoḏuḏ Kuren, balonḏ kē bawoona Rom. ¹¹ Balonḏ kē bawo bayuday biki kabuka aḏu na bankakuḏ

baka, biki Kret, na Barab. Kē andoli ḏi un aşē ji tiinka baka baḏup ḏi uḏup wi nul iko inuura yi Naşibaḏi adoluḏ. » ¹² Bañaanḏ baḏoḏar fuḏ, baamme uko wi pdo, andoli kaji na atēntul : « We uwoon uko wi? » ¹³ Kē balonḏ başē beḏ baka, aji : « Biki baka pdaan poot. »

Fimonḏ Piyeer aḏiini na bañaanḏ

¹⁴ Kē Fimonḏ Piyeer aşē naḏa na *banjañan iñeen na alonḏ bukuḏ aşē huuran ateem baka aji : « An *bayu-day na an bti nanfēḏuḏ ḏi Yerutalem, an bti nawatan ibaḏ natiink nabot nate uko wi ḏji kaḏupanaḏ. ¹⁵ Nin, bañaanḏ biki baankuji, jibi naşaluḏ. Nhum ḏi nfa mpoḏi. ¹⁶ Uko wi *Naḏupar Naşibaḏi i bajaanḏ bado Yowel abiḏn aḏup uḏepuḏ ḏep adolana ḏenk.

¹⁷ Naşibaḏi aji :

“ḏi ḏnuur ḏbaañşaani, dbi kawalan Uhaaş wi naan ḏi bañaanḏ bti.

Babukan biḏnt na baatḏ baluḏ kawo baḏupar biki naan, bapoḏ na bantohi biki nan baluḏ kado kaḏaafi iko inkwoonuḏ du ḏji, kawin iko inwoonḏ yi pbi.

¹⁸ *Ēnhēn, dluḏ kawalan ḏi ḏnuur mēnt Uhaaş wi naan ḏi balempar naan biḏnt na baat,*

başē bawo baḏupar biki naan.

¹⁹ *Dluḏ kado iko iḏoḏarēnaan du baḏi duuḏ kakak kadiiman iko iweek ḏi mboş.*

Pñaak, bdoos, na udu iluŋ kawo.

20 *Unuur uluŋ kakak bdēm, pli pakak ji pñaak, ji unuur uweek unuura wi Ajugun ubi udo kaban.*

21 *Hēnk, űaaŋ anklunjiŋ kahaŋ űi katim ki Ajugun abuur.”*»*

22 Timonj Piyeer akak aji na baka : « An bañaan biki *Itrayel natiinkan bnuura uko wi nji kaŋupun: Naŝibaűi ayil Yetu i *Nataret ayuujna űi a mlagre na iko iñoŋarēnaan itum, indiimanuŋ phina pi nul jibi nameen wa an űi űleefan. 23 űiint aŋ, bawulan a, jibi Naŝibaűi adoon abi me wa akak aŋal uwo, nafiŋa, wi nadoluŋ kē banwoon baanfiyaari bapaŋa. 24 Kē Naŝibaűi aŝē naŋana űi pkeű, abuurana mnhaj mi pkeű, pkeű paanhilan amēbana. 25 *Dayiű aűiiniyaana aji :

“Wal undoli dji kawin Ajugun űi kadun ki naan, iñoŋen ukaaŋ kē nnaű ali-int.

26 *Ukaaŋ kē nilan maakan akuű ayeeh mnlilan mi naan.*

Kē uleef ubi wo wo űi mn-haű

27 *űiki iinkwutan uhaaŝ wi naan uya ufēű du mnkeű, akak awo iinkwutēn, nji űaaŋ nalemparu naweek mpuű.*

28 *Iyuujēn bgah bankűiŋ du ubida, iluŋ kaűumanaan na mnlilan űiki iñoŋen.”*»*

29 « An bayiű naan, dhi-lan kaűupan uko wi na mntēŋ: Atemun Dayiű akeűi, amoya, kē bhēr bi nul bawoha űi utaak wi nun. 30 Abi wo Naűupar Naŝibaűi aŝē me kē Naŝibaűi abi hoŋa uko ulon, amehna űi kadunul, “aji aluŋ kaűu alon i pŝini pi nul űi pŝih.”*»

31 « Kē wi wi Dayiű ataruŋ awin kē *Krittu aluŋ kanaűa űi pkeű, aŝē űiiniyaan wa aji : “Naŝibaűi aanwuta kē aűo du mnkeű kē uleeful ukak awo uumpuű.”* 32 Yetu mēnŋan, Naŝibaűi anaŋana űi pkeű, kē űwo bti bamaar. 33 Naŝibaűi adeeŋa űi kadeenu ki nul, kē ayeenk du Aŝin nja *Uhaaŝ wi Naŝibaűi, wi ahoŋuluŋ űfa, aniinkan wa űi bañaan, jibi nakwinuŋ akuű atiink hēnk. 34 űiki Dayiű ul, andoon awo aampaya baűi aűiini aji : “Naŝibaűi Ajugun aji na Ajugun

űoon űi kaŋen naan kadeenu

35 *te ndo űtooran baŝooradu, ido kapafna baka ihoű.”*»*

36 Timonj Piyeer abaañēŝ bűup aji : « Bañaan biki *Itrayel bti, nameen bnuura keeri : Yetu i napaŋuŋ űi krut, Naŝibaűi adola kē awo Ajugun akuű awo Krittu. »

Bateek banfiyaaruŋ

37 Wi bañaan baűiinkuŋ uűup waŋ aŝē űēla űēla, ahepar Timonj Piyeer na *banjaŋan bukundi aji : « Bayiűun, kē űbaa do do hum ba?

* 2:21 Yowel 3.1-5. * 2:28 Kañaam 16.8-11. * 2:30 Kañaam 132.11. * 2:31 Kañaam 16.10. * 2:35 Kañaam 110.1.

»³⁸ Fimoŋ Piyeer atees baka aji « Nawutan pjuban, naŋelëş ɲbida, andoli ʈi an aji yeenk *batitmu ʈi katim ki Yetu Krittü, Naşibaŋi ahilna amiiran ipekadu. Naşibaŋi aluŋ kawulan Uhaaş wi nul.³⁹ Kahon ki nul kawo ki nan, na babukan, na banlowuŋ bti, na biki Naşibaŋi Ajugun akluŋ kadu'ara. »⁴⁰ Fimoŋ Piyeer akak aŋiini na baka pa bate abot akooŋ baka aji : « Nalowan baŋaan bawuŋaan biki nahilna nabuuran ɲleef ɲi nan. »⁴¹ Bandinanuŋ uŋup wuŋ, bado batitmu, kē baŋaan banŋogun iŋeen-week ɲyaaş iŋeen ɲwajanŋ (3000), bahoŋana unuur mēnŋan ʈi pntuk pi banfiyaaruŋ Yetu.

Pntuk pteek pi banfiyaaruŋ

⁴² Baŋaan bakak amēban bnuura pjukan pi *banjaŋan, amēban ʈi uŋok na bboofar, ʈi pfaaşiir kapoom* na pŋehan Naşibaŋi.⁴³ Baŋaan bti bawo na palēnk ʈi ɲleef ɲi baka, ʈiki banjaŋan baji bado mlagre na iko iŋonarēnaan itum.⁴⁴ Banfiyaaruŋ Yetu bti bakak aŋok iko yi bakaan bti.⁴⁵ Baji bawaap itoh na bka bi baka, kafaşiir, andoli ayeenk kaliŋan na kanuma ki nul.⁴⁶ Unuur unjinti baji bayitiir du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi, kafaaşer ipoom ʈi itoh yi baka, kade na mnlilan na uhaaş ujint.⁴⁷ Baji badēman Naşibaŋi, kē baŋaan bti babot amagan baka. Ajugun, kē aşē ji do

unuur unjinti, ahoŋan ʈi pntuk puŋ biki abuuranuŋ.

3

Fimoŋ Piyeer na Yowan bajejan ŋiint anŋakmuŋ

¹ Fimoŋ Piyeer na *Yowan baya unuur ulon du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi wi ɲwoori ɲwajanŋ ɲi utaakal ɲakobuŋ, ʈiki uwoon uwoori wi pŋehan Naşibaŋi.² Kē baŋaan balon başē ʈij da ŋiint alon anŋakmi ʈi kabuka. Unuur unwoon, baji baŋija kaŋooran ʈi plēman pi Katoh ki Naşibaŋi pi bajaan badu Plēman Pnuura. Aji ʈo da pŋehan baŋaan banjaan babi pneej ʈi Katoh ki Naşibaŋi.³ Wi awinuŋ Fimoŋ Piyeer na Yowan kē bakbi pneej, kē aşē ŋehan baka itaka.⁴ Kē Fimoŋ Piyeer na Yowan başē tena bnuura, wi wi Fimoŋ Piyeer aşaan aji na a : « Tenun »⁵ ŋiint ajaban baka kēş anuŋ aji bawula ukoolan.⁶ Kē Fimoŋ Piyeer aşē ji na a : « Mēnwō na unŋaam, mēnwō na uwuuru, aşē wulu uko wi nwoonaanuŋ: ʈi katim ki Yetu *Krittü i *Nataret, poşan! »⁷ Fimoŋ Piyeer aŋijana wal mēnŋ ʈi kaŋen kadeenu aşē dola kē anaŋaa. ʈi dko mēnŋ, ŋiint atiink ihoŋ kē iliint na a.⁸ Kē abi lut lut anaŋ abi kapoş poş. Aneej na baka ʈi Katoh ki Naşibaŋi, apoş, alut, aşē beeb Naşibaŋi.⁹ Baŋaan bti bawina kē akpoş aşē beeb Naşibaŋi.¹⁰ Bayikrēna aşē ji : « ŋiint i,

* 2:42 Banfiyaaruŋ Yetu baji woli bade baji bafaashiir kapoom kaleşna kaŋah kabaaŋşaani ki badeeŋ na a.

mëntŭ ul ajaanŭ aŭo bñehan du Plëman Pnuura i? » Kë bañaanŭ başë ñoŋar fuŭ akuŭ alënk ŭi uko unŭëpuŋ.

Fimonŭ Piyeer aŭiini na bañaanŭ

¹¹ Ñiintŭ unŭ aankak adi pwutan bi Fimonŭ Piyeer na Yowan, kë bañaanŭ bti başë ñoŋar, aŭi aya du baka, du uşala wi bajaanŭ bado Uşala wi *Falomonŭ*. ¹² Wi Fimonŭ Piyeer awinunŭ bañaanŭ bukuŋ, aşë ŭiini na baka aji : « An bañaanŭ biki *Itrayel ; nabaa ñoŋar we ŭi uko unŭëpuŋ ba? Nabaa tenun hum hënk ba? Naşal aji phina pi nun na pdëman pi njaanŭ űdëman Naşibaŭi pakaanŭ kë ñiintŭ i apoş i? ¹³ Yetu i nawulunŭ başih biki nan, i napokuŋ ŭi kadun ki *Pilat andoonŭ abi şal pwutana, Naşibaŭi i *Abraham, i *Itaak na i *Yakob na i başinunŭ adiiman pdëm pi Yetu nalemparul mëntŭ. ¹⁴ Ñiintŭ, anwoonŭ najintŭ natool, ul i i napokuŋ aşë ñehan bawutan nafiŋ bañaanŭ. ¹⁵ Hënk, kë nafiŋ napaş ubida. Kë Naşibaŭi aşë naŭana ŭi pkeŭ, kë űwo bamaar. ¹⁶ Pfiyaar ŭi katim ki Yetu pakaanŭ kë ñiintŭ naŭakmaan, i nakwinunŭ abot ame'a i ajebi. Ënhën, pfiyaar ŭi Yetu pajebanulunŭ bnuura hënk jibi nakwinunŭ an bti.

¹⁷ « An bayiŭ naan kë nşë me kë uko wi nadoluŋ, an na başihan, nado do wa na kapaam. ¹⁸ Naşibaŭi ul, adobi

ŭupa ŭup undiimaan ŭi mntum mi baŭuparul bti aji *Krittu aluŋ kahaj kakeŭ, kë waŋ wi adolanŭ. ¹⁹ Keeri nawutan pjuban, nakak du Naşibaŭi ipekadu yi nan ihilna ipën. ²⁰ Ajugun aluŋ kawulun űwal űi mnjeeh, kabot kayil Yetu Krittu, i adatuŋ undiimaan pa an. ²¹ Yetu mëntŭ, awo i kaŭo baŭi te wal wi iko bti ikkakuŋ ihalu, jibi Naşibaŭi abiinŭ aŭup ŭi mntum mi baŭuparul bayimanaan biki ŭfa. ²² Na manjoonan *Moyit aŭup aji : *Naşibaŭi Ajugun aluŋ kayil naŭuparul ji űji, pa an, anwoonŭ i pntaali pi nan. Nawo i katiink iko bti yi aklunŭ kaŭupan.* ²³ Ñaanŭ anwoonŭ aantiinka aluŋ kapën ŭi pntaali pi Naşibaŭi, kaşë kakeŭ.* ²⁴ Kë *baŭupar Naşibaŭi bti, ajunna ŭi Famiyel na bambiinŭ abi ŭi kafeŭul, baŭiiniyaan andoli iko yi űkwinuŋ nŭa yi. ²⁵ Uko wi Naşibaŭi aŭupuŋ aŭëpna ŭi baŭuparul uwo wi nan. Ënhën, *bhoŋar bi Naşibaŭi adoluŋ na başinan bawo kak pa an, wi ajakuŋ ŭfa na Abraham aji : *Dbi kaŭëpna ŭi kabuka ki nu kawulna umundu bti bnuura.** ²⁶ Ukaanŭ kë Naşibaŭi apënan Yetu kë awo nalemparul aşë yila ŭi an duna, kahilna kawulan bnuura bi nul, wi akpënanananŭ ŭi buŭaan bi nakdoluŋ. »

4

Baŭij Fimonŭ Piyeer na

* **3:11** Uşala wi Falomonŭ: Dko mëntŭ dapaŭëşaanunŭ dko di banwoonŭ baanwo bayuday bahilunŭ kanaŭ na dko di bayuday ŭaű bahilunŭ kanaŭ. * **3:23** Pleşan 18.15,18,19. * **3:25** Ujuni 22.18.

Yowan uruha uweek

¹ Fimoŋ Piyeer awo na *Yowan, ahum kaŋiini na baŋaan, kē baŋejan baloŋ, na naweek i bayeŋ biki *Katoŋ Kaweek ki Naŋibaŋi, na *bataduk baloŋ baŋe bi, aŋog baka. ² Badeebaŋ ŋiki *banjaŋan batēb bukuŋ bajukan baŋaan aji Yetu anaŋa ŋi pkeŋ, kē waŋ ukyuuj kē bankeŋuŋ bahilan kanaŋa ŋi pa. ³ Hēnk, kē bado kē bamob baka awat ukalabuŋ ayoonkna mnjint, ŋiki unuur udobi yob yob wal mēnt. ⁴ Kē baŋaan batum ŋi banktiinkuŋ uŋup wi banjaŋan, bafiyaar ŋi Yetu. Wal mēnt banfiyaaruŋ bti baŋogan iŋeen-week nyaaŋ iŋeen kaŋeen (5000).

⁵ Wi unuur ujintuŋ kē baweek biki *bayuday, bantohi na *bajukan Bgah bi Moyit baŋe yitiir du Yerutalem. ⁶ Baŋo na Anaŋ, *naŋejan naweek, anwoon na Kayif na *Yowan na Alektandēr na biki mnŋini mi *baŋejan baweek bti, ayitiir. ⁷ Baŋiŋ Fimoŋ Piyeer na *Yowan ŋi kadun ki baka aŋe jun phepar baka aji : « ŋi phina kēme ŋi katim ki in ki ki najebanuŋ ŋiint antakmuŋ? »

⁸ Fimoŋ Piyeer, i *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uneejuŋ akēŋ, kē aŋe teem baka aji : « An baweek biki nun na bantohi, ⁹ nadu'un nŋa *uruha ŋiki nŋo ŋaan antakmuŋ bnuura, aŋe heparun jibi nŋhili hil ado jeban ŋiint i. ¹⁰ Nawoon bame, an bti, na baŋaan bti biki *Itrayel bandukiin kē ŋi katim

ki Yetu i *Nataret ki ki ŋiint an-naŋuŋ uŋ ajebnuŋ. Yetu i na-panuŋ, kē Naŋibaŋi aŋe naŋana ŋi pkeŋ, ul akaŋ kē ŋiint i akak najeb ahil anaŋ ŋi kadunan. ¹¹ Kē ul Yetu i i Ulibra wi Naŋibaŋi ujakuŋ aji :

“Awoon pnduba pi an baniw napokuŋ,

pnduba mēntan puŋ pakakuŋ amēban katoŋ.”☆

¹² Ul ŋaŋ ahilanuŋ pbuuran baŋaan. Ēnhēn, ŋi umundu bti Naŋibaŋi aanwul wul nin ŋaan alon kak anhilanuŋ pbuurannun. »

¹³ Banŋoon uruha baŋoŋar wi bawinuŋ Fimoŋ Piyeer na *Yowan banwoon baando juk juk, jibi baktupi kē nin baantēp ado lēnk lēnk. Bayikrēn wal mēnt kē biki mēnt babi wo bagakandēr na Yetu. ¹⁴ Wi bakaŋ awin ŋiint anjebuŋ uŋ kē anaŋ akab ŋi baka kē baŋe waŋ uŋup. ¹⁵ Hēnk, kē bado kē bapēnan baka ŋi dko di uruha, aŋe jun pŋiini bukal bukal, katen jibi bakdoli. ¹⁶ Bahepar aji : « Nbaa do do hum na baŋaan biki ba? Babaŋ ado mlagre mnjint piŋ mii mi, kē baŋaan bti banfētuŋ ŋi Yerutalem bamee, nŋnhilanuŋ kapok wa. ¹⁷ Kē nŋe wo kado uko uwut kameeŋana kapel hēnk. Nbēg baka keeri baŋaŋan pŋiini na nin ŋaan alon hēnk uŋ ŋi katim ki Yetu. »

¹⁸ Wi wi banŋoon ŋi uruha baŋaan adu baka kē bakak ŋi wa, aŋe bēg baka maakan baŋaŋna pŋiiniyaan na pjukan

ti katim ki Yetu. ¹⁹ Kë Fimonj Piyeer na Yowan başë teem baka aji : « we unuurnaaniin ti kadun ki Naşibaţi ba? Ptiinka këme ptiinkan? Uduka ti an! ²⁰ Un daan nĕnhilanuŋ kayomp na uko wi nwinuŋ akuŋ atiink. »

²¹ Bakak abëg baka bnuura, aşë wutan baka kë bayaa. Baanka uko unooranaan baka wi bañaan bti bawoon ti pdëman Naşibaţi ti mlagre mi bawinuŋ. ²² Niiint anjebnuŋ na mlagre uŋ, adobi pel pel nşubal iñeen nbaakër.

Banfyaaruŋ bañehan Naşibaţi, wi bawo i ti mnhaj

²³ Wi bawutanaaruŋ wutan Fimonj Piyeer na *Yowan, kë başë wugşa, akak du batënt baka aya kakalëş iko bti yi *baţenjan baweek na bantohi bajakuŋ na baka. ²⁴ Bañaan batiink baka aşë ñehan Naşibaţi ti pdiim ploolan aji : « Ajugun, iwi ipaşuŋ baţi, mboş, na bdëk na iko bti inwoon da! ²⁵ Iwi itëpnaŋ ti Uhaaşu aţup ti mntum mi *Dayiŋ atemun nalemparu wi ajakuŋ aji :

“We ukaan kë bañaan biki ntaak babubara şinţar kë bañaan bti babubara anaat anooran nleef?”

²⁶ *We ukaan kë başih biki mboş baktbomandër ugut, kë baweek batiinkar aji bagut na *Yawe Nawat Kabuka na Krittu i akëruŋ?”*

²⁷ Aa wo! Herod na Pont *Pilata bayitiir ti ubeeka wi, na banwoon baanwo bayuday,

na *bayuday, anaţara Yetu nalemparu nayimanaan, i idatuŋ aji awo Krittu. ²⁸ Bado hënk iko yi bti ti mnhina mi nu na jibi ijakuŋ iluŋ kadolana. ²⁹ Ajugun, hënkun, watan kabaţ ti kabëgare ki baka işë itenun un balem- paru, ndo kaţup Uţup wi nu na mntëj mnweek. ³⁰ Taran kañen ki nu ijeban bañaan, ido mlagre na iko iñoŋarënaan ti katim ki Yetu, Nalemparu Nayimanaan. »

³¹ Wi bañehan ŋ Naşibaţi aba, kë dko di bawoon daşë şinţar kë *Uhaaş wi Naşibaţi uşë neeŋ ti baka bti kë baktup Uţup wi Naşibaţi na mntëj.

Banfyaaruŋ baţok iko yi bakaan bti

³² Banfyaaruŋ bti bakak hënkun awo uşal na uhaaş uloolan. Kë nin alon aanji şal şal, kaji nji aloolan dkaan wi, këme wundu. Baji banaakrën bka bi baka bti. ³³ Phina pweek pawinanaa, wi *banjañan baktiiniyaanuŋ pnaţa ti pkeţ pi Yetu Ajugun, kë bnuura bweek bi Naşibaţi batum ti bukal bti. ³⁴ Nin alon ti baka aanwinana winana bwaan. Bankaan mboş këme itoh baji bawaap ya kaţij itaka yuŋ ³⁵ kabi wul banjañan. Baji bafaş itaka andoli ayeenk kafah kanliŋuŋ na kanuma ki nul.

³⁶⁻³⁷ Kë hënk di Yotef, ñiint alon i pşini pi Lewi, anwoonuŋ unjiw wi Kiprut, i banjañan bajaan bado Barnabat (uwoon ñaan anjaan atëntën) kë aşë ka tfa uţeek

ulon. Awaap wa aţij itaka abi awul banjañan.

5

Ananiyat na Fafira

¹ Kë ñiint alon i bajaan bado Ananiyat na Fafira aharul başë waap mboş mnlon, atiinkar, ² amen itaka ilon, aşë tij indukiin, awul *banjañan.

³ Kë Fimonj Piyeer aşë hepara aji : « Ananiyat, we ukaan kē *Tatana aneeju uhaaş, kē ido la pguur *Uhaaş wi Naşibaţi, ajej itaka ilon  i yi iwaapnuj mboş, amen?

⁴ Ihilan lah, kawut pwaap mboş mēnt, kēme kajey itaka yi iwaapnuj ma bti, kadolna uko wi inumiin? Hum di di uşal wañ udoli do, adoo neej  i iwi ba? Mēnt bañaan biki ikdoon na pguur hēnk, Naşibaţi a. » ⁵ Wi Ananiyat atiinkanj tiink uko wañ, aşë jot  i dko mēnt, abi keţ keţ, kē bañaan bantiinkuj uko wañ bti balēnk maakan. ⁶ Baţaşa babi, abootan puum apēnan aya amoy.

⁷ Uko ji nwoori nwajanţ uţēpi, ahar Ananiyat kē aşë bi aneej bē aamme uko unţepuj. ⁸ Kē Fimonj Piyeer aşë du'a aji na a : «  upaan! Preeş pi, pi pi nawaaparuj mboş i? » Kē ateema aji : « Aa, preeş pañ pa. »

⁹ Kē Fimonj Piyeer aşë kak aji na a : « Nabaa şal şal hum adoo ji naguur Uhaaş wi Naşibaţi ba? Tenan, banyaanj amoy ayinu banaţuj  i plēman hēnk, bakak ańooţu, kaya kamoy. »

¹⁰  i dko mēnt, kē abi jot jot  i ihoţ yi Fimonj Piyeer aşë ba. Wi baţaşa baneejuj, baţēnka kē akeţi akak ańooţa pya kamoy du kańog ayinul.

¹¹ Palēnk pweek paneej banfiyaaruj bti, aţu na bañaan bti bantiinkuj uko unţepuj.

Banjañan bajeban bañaan baţum

¹² *Banjañan bado wal mēnt mlagre na iko ińonjarēnaan itum  i ptoof pi bañaan. Banfiyaaruj baji bayitiir bti du uşala wi bajaanj bado Uşala wi *Falomonj. ¹³ Nin alon aanji ńoom pnaakiir na baka, aşë maganaara baka. ¹⁴ Kē pntuk pankdēmuñ dēm pya pi biint na baaţ pafiyaar Ajugun abot abi ahoţana  i baka. ¹⁵ Bado kak kak aji bapēnan bamaakal  i igah, kaţu baka  i ilişa kēme ijiiñ, Fimonj Piyeer wal wi aktēpuñ ulimēnt wi nul uban alon  i baka. ¹⁶ Pntuk pi bañaan paji paţiina kak nbeeka njanoguj Yerutalem, kaţij bamaakal na biki nntaayi nakyewlēnuñ, kē bukal bti bajebi.

Bahajan Banjañan

¹⁷ Kē *naşih i baţejan na batēntul – bukal biki bajaanj bado pntuk pi *bataduk – başë kuj *banjañan maakan, anaţara baka ¹⁸ Bado kē bamob baka, awat ukalabuş. ¹⁹ Kē na utejan mēntan, *uwanjut wi Ajugun uşë bi, ahaabēş ilēman yi ukalabuş apēnan baka aşë ji na baka : ²⁰ « Nayaan *Katoh Kaweek

ki Naşibaţi nado kaşup uşup wi ubida uhalu. »

21 Banjañan batiink uwan-juţ wuñ, kë wi unuur ujıntaş jınţ, kë başë ya Katoh ki Naşibaţi, aţo ajukan. Naşih i baţenjan na batënţul bado kë badu *uruha uweek wi biki *İtrayel, wi bajaan bado Pntuk pi bawayëş bţup *bayuday aşë yil baya baţij banjañan banwoon du ukalabuş. 22 Wi bayili biki naţenjan naweek bayaan aban, baantënk banjañan du ukalabuş, aşë kak du uruha aya kakalëş aji : 23 « Wal wi nşaan du ukalabuş, nşënk kë udët bnuura, kë bayen banaţ ţi plëman. Kë wi nşaabëşuñ bgah, aşë ţënk dko kë dawo djınţ. » 24 Wi naweek i bayen biki Katoh Kaweek ki Naşibaţi na baţenjan baweek batiinkuñ uko wañ, bañonar, aşë la na nşal uko unţëpuñ.

25 Wal mënt, kë ñiint alon aşë bi aji na baka : « Natenan! Biint biki nawatuñ ukalabuş, buk bukundi, ajukan bañaan du Katoh ki Naşibaţi. » 26 Kë naweek i bayen biki Katoh ki Naşibaţi aşë tool, na bangoli biki nul ayaarad banjañan. Baando btam na baka, ţiki baţi pntuk pi bañaan puñ, pabi patap baka mmlaak.

27 Kë baţij baka, aneejan du uruha. Naşih i baţenjan kë aşë hepar baka aji : 28 « Nënneenan neenan pjukan katim kañ i? Kë Yerutalem bti daşë bi kak kak ţi bgah bi nan, nañal kataparun pkeţ pi ñiint i. »

29 Kë Fimonş Piyeer na banjañan bandukiñ başë teem aji : « Nwo i kataş Naşibaţi, mënt bañaan biki nşwoon kataş. 30 Naşibaţi i başinun apënan ţi pkeţ Yetu i nadoluñ kë bafıñi, wi napañuluñ ţi krut. 31 Ul i i Naşibaţi adëmanuñ ţi kadeenu ki nul, awoona Naşih akuţ awo *Nabuuran Bañaan, bayuday bahilna baţëlëş nşbida, ipekadu ibot ipën ţi baka. 32 Nşwoon bankţupuñ uko unţëpuñ, un, na *Uhaaş wi Naşibaţi, unwoon uko wi Naşibaţi awuluñ banknşaşuluñ. »

33 Wi banşoon *uruha batiinkuñ uko wañ, badeebaţ maakan, aşë ji bado bafıñ banjañan. 34 Kë ñiint alon i bajaan bado Gamaliyel aşë naţa ţi uruha. Awo *nafarıtay *najukan Bgah, i bañaan bamaganuñ bnuura. Aji na baka bapënan banjañan bdig btiinku, 35 aşë şup na baka aji : « An bañaan biki *İtrayel nalipariin ţi uko wi nañaluñ pdo bañaan biki. 36 Du nşnuur nşundu, nşwina win, kë Tewdat awuji, ahomp na dko aji awo ñaan naweek, kë bañaan banşoganuñ iñeenweek nşyaaş nşbaakër (400) baţaşa. Ul ţi uleeful kë bafıña, kë banktaşuluñ bawayşëri, nin ukoolan uunduka. 37 Kë nawo *Yudat i *Galilay akak abi, ţi wal wi mnfen mi bañaan akuña pntuk ; ul kak akeţi, kë baţaşarul bti bawayşëri. 38 Ukaan kë njakan napënan iñen ţi bañaan biki, nawut baka

baya! Woli ulemp wi baka na nşal ni baka nşawo ni bañaan bajen nşaluŋ kaba'aara bdidi na ; ³⁹ nşale wo ni Naşibaŋi, naankluŋ kahilan pneenan na. Naşaafaraan kala pğut na Naşibaŋi de. »

⁴⁰ Banŋoon uruha, kē batiink uŋup wi Gamaliyel. Bado kē badu banjañan, ado kē bakob baka itintēl, ašē ji na baka bañaña ptiiniyaan katim ki Yetu, abaa wutan baka kē bayaa.

⁴¹ Banjañan bapēn ŋi uruha, ašē lilan maakan jibi Naşibaŋi awinuŋ aji bañaan na phaj ŋi katim ki Yetu. ⁴² Unuur unjinti, du Katoh Kaweek ki Naşibaŋi kēme du itoh yi bañaan, baji bajukanaara jukan, kakuŋ kaŋup *Uŋup Ulil Unuura unyuujun kē Yetu awoon Krittu.

6

Banfiyaaruŋ badat bañaan paaj na aloŋ bado kaŋenk banjañan

¹ Wal mēnŋan bañaan banfiyaaruŋ Yetu batuma tum pya. *Bayuday banjaan baŋiini *ugrek, banaŋa pŋom na banjaan baŋiini uŋup uhebērē, ŋiki baji baŋilma unuur undoli baaŋ banketandēnuŋ bayin baka ŋi wal wi pfah uko ude. ² Kē *banjañan iñeen na batēb bašē du banfiyaaruŋ bti aji na baka : « Un nşenwo i kaduk ulemp wi pjukan Uŋup wi Naşibaŋi, kabi pfaaş uko ude. ³ An bayiŋun, nadatan ŋi an bañaan paaj na aloŋ banwoon batool ŋi kēş ki an

bti, bantumun na *Uhaaş wi Naşibaŋi na uşal untuŋa, nŋu baka ŋi ulemp mēnŋan. ⁴ Un nşē nŋi nduka duka ŋi pñehan Naşibaŋi, na ulemp wi pjukan Uŋup wi nul. »

⁵ Banfiyaaruŋ bti badinan uko wi banjañan bajakuŋ: Kē badat Tefan anfiyaari Ajugun maakan akuŋ atum na Uhaaş wi Naşibaŋi, na Filip, na Prokoor, na Nikanoor, na Timon, na Parmenat, na Nikola (ankakuŋ nayuday, awo i ubeeka wi Antiyoka) ⁶ Baŋij baka ŋi kadun ki banjañan, kē bañehandēr baka Naşibaŋi abot apaf baka iñen ŋi ikow.

⁷ Uŋup wi Naşibaŋi umeetana meetana pya, banfiyaaruŋ ŋi Yerutalem kē baktuma tum pya, kē batum ŋi baŋenjan badoo kak aŋaş bgah bi Yetu.

Bamob Tefan

⁸ Tefan antumi na bnuura bi Naşibaŋi na mnhina mi Naşibaŋi aji do iko iñonarēnaan na mlagre mnweek ŋi bañaan. ⁹ Kē ŋi wal mēnŋ bañaan balon biki *katoh kañehanaani ki bayuday ki bajaan bado ki « Bajuuk ŋi Ulemp biki Bawutanun » baneej blaŋar na Tefan. ŋi bañaan bakan mēnŋan balon bawo biki Kuren, kē balon bawo biki Alektandriya, balon kē bawo biki Filitiya kē balon bawo biki Atiya. ¹⁰ ŋi blaŋar bi baka baanhilan apēnan uŋup ujint utool wi Tefan, ŋiki aŋiini na uşal untuŋa wi *Uhaaş wi Naşibaŋi uwululun. ¹¹ Ukaan kē baluk bañaan balon, kē

baji : « N̄tiink ñiint̄ i, k̄e ak̄tup uko uwuṭaan ṭi *Bgah bi Moyit̄ na ṭi Naṣibaṭi. »
 12 Baya awuuk bañaan̄ bti, na bantohi na *bajukan Bgah bi Moyit̄, k̄e bad̄epa ṭi Tefan amob ayaanaan du *uruha.
 13 Baṭij bañaan̄ balon̄, k̄e badaar aji bawoon̄ bamaar, aṣ̄e ji : « Ñiint̄ annaṭun̄ i aji ṭupa ṭup buṭaan ṭi uko wi *d̄ko dyimanaan di, na ṭi Bgah bi Moyit̄. 14 N̄tiinka k̄e aji Yetu i *Nataret i alun̄ kafom d̄ko di, kabot kaṭ̄eṭ udolade wi *Moyit̄ awulun̄ un. »
 15 Bañaan̄ bti banwoon̄ ṭi uruha bajabana k̄eṣ̄, aṣ̄e win kaara di nul k̄e dajeeh ji di *uwanjut̄.

7

Tefan aṭ̄iini ṭi kadun ki uruha

1 K̄e *naṣih i baṭeṇan̄ aṣ̄e hepar Tefan aji : « Uko wi baṭupun̄ ṭi iwi uwoha manjoo-nan i? »

2 K̄e Tefan aṣ̄e teem aji : « An bat̄eṅṅ naan na baṣin naan, natiinkan. *Abraham atemun awo ṭfa du uṭaak wi Metopotamiya, ji abi ado kaf̄eṭ du ubeeka wi Haran. Naṣibaṭi i mnd̄em ap̄en awinana da ṭi kadunul, 3 aji na a : “*Dukan uṭaak wi nu, na biki katohu, iya uṭaak wi n̄ji kalun̄ kayuuju.*”[☆]

4 Wi wi Abraham ap̄enuṅ du uṭaak wi bakaldeyen̄, aya af̄eṭ du Haran. K̄e dul di Naṣibaṭi adolnulun̄, wal wi aṣin aneemun̄, k̄e ap̄en abi

ṭi uṭaak wi naf̄eṭun̄ n̄ṭa wi.
 5 Aanwula nin uf̄eṭ, nin d̄ko dpaf kahoṭ du uṭaak m̄eṅṅ, aṣ̄e hon̄a aji alun̄ kawo ajug uṭaak m̄eṅṅ ul na pntaali pi nul. Wal wi Naṣibaṭi akdoon̄ kahon̄ m̄eṅṅ, Abraham ahum aandobi buk. 6 K̄e h̄enk di di Naṣibaṭi aṭ̄iiniin̄ aji : “*Pntaali pi nul palun̄ kaya pyaan̄ṅ, balun̄ kajuukn̄ṭ̄en pa ṭi ulemp, kahajan pa n̄ṣubal iñeen week n̄baak̄er (400).* 7 *K̄e n̄ji Naṣibaṭi n̄ṣ̄e lun̄ kawayeṣ̄ babak uṭaak unṭun̄ baka ṭi pjuuk, ṭi buṭaan bi badoon̄. Waṅ uṭ̄eple, bap̄en da kabi kad̄emanaan ṭi uṭaak wi n̄hon̄iṅ wi.*”[☆] 8 Wal m̄eṅṅan wi wi adolun̄ *bhon̄ar bi na Abraham, aṭeṇanaan ba pwala *kat̄emp, ukaan̄ k̄e wi abukun̄ *Itaak, k̄e awalana kat̄emp wi akaan̄ n̄nur bakren̄. K̄e h̄enk di di *Itaak adolan̄ wi abiin̄ abuk *Yakob, k̄e Yakob adola haṅ na babakul banwoon̄ bateemun̄ iñeen na bat̄eb bammeṭaniin̄*.
 9 « Bateemun̄ bammeṭaniin̄ bakuj *Yotef aṭa baka wal m̄eṅṅ aṣ̄e waapa, k̄e bannugulun̄ baya na a Ejiptu. K̄e Naṣibaṭi aṣ̄e wo na a. 10 Ap̄enana ṭi unoor wi nul bti, aṣ̄e ṭena k̄e awo na uṣal unṭuṅa, abot adola k̄e atiinkana du Farawuna naṣih i Ejiptu. Farawuna adola k̄e awo nantuṅa i Ejiptu bti na i katoh ki nul bti. 11 Wal m̄eṅṅan, k̄e ubon uweek uṣ̄e wo ṭi Ejiptu bti na ṭi uṭaak wi *Kanaan ;

☆ 7:3 Ujuni 12.1. ☆ 7:7 Ujuni 15.13-14.

* 7:8 Bawoon̄ babak Yakob iñeen na bat̄eb, bampaṣun̄ k̄ṣini ki Iṭrayel.

bañaan̄ kē banoor maakan, kē bateemun baankak aka uko ude. ¹² Wi Yakob atiinkun̄ kē baji uko ude uwo du Ejiptu, ašē yil da uyaas̄ uteek, bateemun. ¹³ Uyaas̄ utēbant̄en, wi bakakun̄, kē *Yotef abi meeṭana ṭi babak ašin. Hēnk, kē Farawuna ašē me kabuka ki Yotef. ¹⁴ Wi wi Yotef ašaan̄ ado kē bayaarad Yakob ašin na bayiṭul bti. Bukal bti bawo iñeen paaj na ulon̄ na kañeen (75). ¹⁵ Kē hēnk di Yakob ayaan̄ du Ejiptu, kē dul di di ayaan̄ akeṭna ul na bateemun bammeṭaniin̄. ¹⁶ Bajej baka wal mēnt̄ añooṭ du ubeeka wi Fikem, aya moy du dko dlon̄ di Abraham abiiñ anug na itaka ṭi babak Emor du Fikem.

¹⁷ « Kē wal wi uko wi Našibaṭi ahoṇun̄ Abraham ubanun̄ ṭi pdolana, pntaali pi nun paṭumi, ašē tuma tum pya ṭi Ejiptu. ¹⁸ Hēnk di naših alon̄ abiiñ aneejan pših, anwoon̄ aant̄ēnkber̄ atiink kē baṭiiniyaan uko wi Yotef. ¹⁹ Naših mēnt̄ aṭu mntit mi nul bti ṭi phajan pntaali pi nun, kadoo ṭu baka bafēl bapoṭ bambaan̄ abuka buka bakaṭna. ²⁰ Wal mēnt̄an wi wi *Moyit abukiin̄, kē Našibaṭi ašē ṇala. Abot kli kwajan̄ du katoh baka. ²¹ Wi bašaan̄ añooṭa afēl, abuk Farawuna ṇaaṭ kē ašē jeja, akuṣ̄ ji abukul ²² Moyit ajuk bnuura pme pi bañaan̄ biki Ejiptu, abot awo ṇaan̄ naweek ṭi uko wi ajaan̄ ado na wi ajaan̄ aṭup.

²³ « Wi Moyit akaan̄ ṇsubal

iñeen ṇbaak̄er, kē ušal wi pya pwin bayiṭul baitrayel kē ušē bi ṭi a. ²⁴ Wi akyaan̄, awin ṇiint̄ alon̄ i utaak wi Ejiptu kē akhajan ayiṭul, kē ayeenkara, afiñ ṇiint̄ i Ejiptu, alukand̄era. ²⁵ Ašal kē bayiṭul bame kē Našibaṭi aṭēpna ṭi a, aṭij baka mbuur, kē bašē wo baammee. ²⁶ Wi unuur ujint̄un̄, awin baitrayel batēb kē bakgut ašē neej pwayēš ado na pkakan baka ṭi plooman aji na baka : “An biki, nabootun̄ abaa ṇom we ba?” ²⁷ Kē anwoon̄ ṭi phajan atēnt̄ul un̄ ašē wuuk Moyit aji na a : “In aṭu'iin̄ pwo naših na nawayēš ṭi un ba? ²⁸ Om iñal kafin̄en̄ jibi ifiñun̄ ṇiint̄ i Ejiptu takal?” ²⁹ Wal wi Moyit atiinkun̄ uko wan̄, ašē ṭi, aya pyaan̄ṭ du utaak wi Madiyan, di abiiñ akaana bapoṭ biint̄ batēb.

³⁰ « Wi aṭoon̄ da, ado ṇsubal iñeen ṇbaak̄er, kē *uwan̄juṭ, ušē pēn awinana ṭi bdoo blon̄ bankyiki ṭi bgof du bnkan banṇogun̄ pnkun̄ pi Finayi. ³¹ Moyit añon̄ar ṭi uko wi awinun̄ ašē ṇog pten bnuura, kē pdiim pi Ajugun pašē tiinkana aji : ³² “Nji dwoon̄ Našibaṭi i bateemu, Našibaṭi i Abraham, i Itaak na i Yakob.” Moyit alēnk wal mēnt̄ akat kat aankak añoom pten. ³³ Kē Ajugun ašē jaka : “Wohšēn iṣapaat, dko di inaṭun̄ dun̄ dayimani. ³⁴ Aa, dwiñ mn̄haj mi pntaali pi naan du Ejiptu, atiink mnt̄ēg mi baka, ašē wala pbuuran baka. Hēnkun̄ biini,

dñal kayilu du Ejiptu.”☆

35 « Moyit mēnt i baitrayel babiin apok aji na a : “In aṭu’iin pwo naṣih na nawayēs? Ul i Naṣibaṭi akaan ayil awo naṣih na nabuuran i baka. Naṣibaṭi aṭēpna ṭi uwanjut wi awinun ṭi bgof bankyikuṅ ayilna a. 36 Kē ul akaan apēnan baka du Ejiptu. Ado mlagre mweek na iko iñonārēnaan du utaak mēnt, na wi bakmuurun *bdēk bjeenkal na du bnkan, ṅsubal iñeen ṅbaakēr. 37 Ul Moyit ajakuṅ na baitrayel aji : “Naṣibaṭi alun kapēnan ṭi bayitan naṭuparul alon ji nji pa an.” 38 Wi bateemun bayitun du bnkan ul kak abananun baka uṭup wi uwanjut uṭiiniṅ na a du pnkun pi Finayi. Aa, ul ayeenkun ṅṭup nji ubida, awulun.

39 « Kē bateemun baṣē bi wo baandi ptiinka, apoka, aṣē ṅal pkak du utaak wi Ejiptu. 40 Baji na *Aaron : “Ṭakun baṣibaṭi bankdoon kapos ṭi kadunun, Moyit i ampēnanun un du Ejiptu, ñaan aamme jibi aṭēpi.” 41 Ṭun ṅnuur mēnt, kē baṣē ṭak ubay, ado pa wa pgur, aṣē lilandēr ulemp wi iñen yi baka maakan. 42 Kē Naṣibaṭi aṣē dek baka feṭ awut baka kē bakdēman ṅjah ṅi baṭi, jibi *baṭupar Naṣibaṭi bajakuṅ:

“An bañaan biki *Itrayel, nji
i i nafiṅarun abot ado
bṭejan
bi pntuni pi ṅntaam ṅsubal
iñeen ṅbaakēr du *pndiis
i?”

43 *Kadun ki Molok naṣibaṭi i
nan ki nakunjiin ka,
na ptu pi Refan naṣibaṭi i
nan annaamun ujah
yul yi naṭakuṅ abot akak
adēman.*

*Ukaan kē nji kadolan naya
pjuuk dko dlow
danṭepun utaak wi Ba-
bilon.”*

44 « Hēnkun ṭi uko wi *kaloona kanjaan kadiiman kē Naṣibaṭi awo da, kul ki bateemun bammeṭaniin babiin awoonaan du bnkan : Moyit ado kē baboman ka jibi Naṣibaṭi ajakulun, aji na a ado ka kanaam ji ki awinun. 45 Wi babuk baka bayeenkun ka, aṣē ya na ka aneejan du ṅtaak ṅi bayeenkun wal wi Yoṭuwa awoon ṭi pṣih, wi Naṣibaṭi adookun bañaan biki ṅtaak mēnt ṭi kadun ki baka. Kē kaloona mēnt kawo da te wal wi *Dayiṭ abiin aneejan pṣih. 46 Dayiṭ aṅalana ṭi kadun ki Naṣibaṭi, aṣē ñehan aji aṅal pdo baniwa katoḥ pa a, ul Naṣibaṭi i Yakob. 47 Kē *Falomon aṣaan abi niwa katoḥ mēnt.

48 « *Andēmun Maakan kē aṣaan awo aanji fēṭ ṭi itoh yi iñen yi bañaan bajen ibomanun. Jibi *Naṭupar Naṣibaṭi ajakuṅ:

49 “Baṭi bawoon pbuusiin pi
naan
Kē mboṣ manwo di mn-
pafni ihoṭ yi naan

Ajugun aji : Katoḥ kanaam
hum ki ki nakniwnun
ba,

*kë tuj dakwoonj dko
dnoorfënaani di naan
ba?*

⁵⁰ *Mënt kañen ki naan kapaşun
iko yi bti i?" »*

⁵¹ Tefan akak aji na baka : « An batam ikow, badënët nhaaş, nadënëmi,† akuş apok *Uhaaş wi Naşibaţi, nawoha ji bateeman. ⁵² Ahonj ti başupar Naşibaţi i i bateeman bawoonj baanhajani ba? Badoo fiş bambiinj aşup ubi wi Ńaan Natool. An nawul Ńaan Natool mënt kë bafişi. ⁵³ An nanyeenkuş Bgah bi Naşibaţi bantëpnunj ti nwanjut, napok ptaş ba. »

Batap Tefan mnlak afin

⁵⁴ Wi bañaan biki *uruha batiinkuş hanj, aşë deebaţer Tefan bnuura ado dumrën iñiin. ⁵⁵ Kë Tefan ul, i *Uhaaş wi Naşibaţi uneejunj, atum, aşë jaban keş du baţi, awin pdëm pweek pi Naşibaţi, kë Yetu anaţ ti kañen kadeenu ki Naşibaţi. ⁵⁶ Kë aji : « Natenan dwın baţi, kë bawo bhaab, kë *Abuk Ńiint aşë naţ ti kadeenu ki Naşibaţi. »

⁵⁷ Wal mënt kë başë huran maakan anët ibaţ yi baka. Wi wi başaan adëpa ti a bukal bti, ⁵⁸ apul pulan apënan ti ubeeka, ajun ptapa mnlak. Bankntapuluj mnlak mëntan bahankan imişa yi baka naţaşa alonj anwoonj katim ki Fawul. ⁵⁹ Wi bakta-puluj mnlak hënk, kë Tefan aşë ñehan Naşibaţi aji : « Yetu Ajugun, yeenkan uhaaş wi

naan. » ⁶⁰ Wi wi aşaan anşup aşë huuh maakan aji : « Aju-gun, kşo kafën baka pjuban pi badoluj pi. » Wi akjakun hanj aşë jëmşa.

8

¹ Kë *Fawul adinan ti uko wi bafişunj Tefan.

Uyaaş uteek wi bahajanun banfiyaarun

Unuur mëntan, bajun phajan maakan banfëşunj Yerutalem afiyaar Yetu, kë bukal bti bawayşer ti nşatak nji *Yuda na *Famariya kë *banjañan şañ badukiin. ² Bañaan balonj banjaan badëman Naşibaţi kë bamoy Tefan, aşë şëga ti pkeşul. ³ Kë *Fawul ul, aşë wo ti phajan maakan pntuk pi banfiyaarun bti, aji neej ti itoh, kamob biint na baat kawat ukalabuş.

⁴ Kë banwayşerun bukun başë ñaay na utaak, aşup Uşup Ulil Unuura.

Filip aşup Uşup Ulil Unuura du Famariya

⁵ Kë Filip, aya du ubeeka ulonj, ti utaak wi *Famariya, aşë jun pşup bañaan uko wi *Krittu. ⁶ Wi bañaan bti batiinkuş iko iñonarënaan yi Filip adoluj abot awin ya, bamëban uko wi akşupunj. ⁷ Kë hënk di di nşantaayi nşum nşapënuş ti bañaan biki nşaneejunj, awuuh maakan, bantakmunj na bankjiinkunj batum kë bajebi. ⁸ Ti ubeeka mënt bañaan balilan maakan.

† 7:51 Bapiit aji bañaan « baanwalan nhaaş na ibaţ katëmp » bawo ji banwoonj baanfiyaari, baanji batiink Naşibaţi.

⁹ Ñiint̃ aloñ i bajaañ bado Fimoñ anjonuñ ði ubeeka mēnt̃ awo da. Ulempul uwo pdo kado dayaamu, aji do bañaañ kañoñar maakan. Ahomp aji awo ñaañ naweek, ¹⁰ kē bañaañ bañum baktiinka, bampoñi na baweek. Baji baji : « Ñiint̃ i awo mnhina mi Naşibañi, mi bajaañ bado mnweek. » ¹¹ Bañaañ batiinka, ðiki ajon kañoñarēn baka na dayaamu di ajaañ ado. ¹² Kē hēnkuñ bañaañ başē fiyaar Filip anjaañ añup *Uñup Ulil Unuura wi *Pşih pi Naşibañi na wi Yetu Krittu. Banfiyaaruñ bñi, biint̃ na baat̃, badolan *batit̃mu. ¹³ Kē Fimoñ ul ði uleeful akak afiyaar, adolan batit̃mu abot abi duka duka ði pñaş Filip. Wi awinuñ iko iñoñarēnaan na iko yi mnhina inkdolaniiñ, añoñari.

¹⁴ Wi *banjañan du Yerutalem batiinkuñ kē baji bañaañ biki Famariya bayeenk Uñup wi Naşibañi, bayil da *Yowan na Fimoñ Piyeer. ¹⁵ Wi babanuñ, bañehan Naşibañi pa banfiyaaruñ, *Uhaaş wi Naşibañi uhilna uwala ði baka, ¹⁶ ðiki uundobi wala ði nin aloñ ði baka. Badolan ðañ batit̃mu ði katim ki Yetu Ajugun. ¹⁷ Wi wi Fimoñ Piyeer na Yowan başaañ apaf baka iñen ði ikow, kē Uhaaş wi Naşibañi uwala ði bañamari.

¹⁸ Wi Fimoñ aşaañ awin kē Naşibañi awul Uhaaş wi nul

bañaañ wi banjañan bapafuñ baka iñen, añij itaka aşē ji na baka : ¹⁹ « Nañenaan nji kak phina mēnt̃ nkak nhilna ñaañ i nji mpafuñ iñen, ay-eenk Uhaaş wi Naşibañi. » ²⁰ Kē Fimoñ Piyeer aşē teema aji : « ðēpan iya ikeñ du, iwi na itaka yi nu, wi işaluñ aji ihilan kanug na itaka uko wi Naşibañi ajaañ añen ðen. ²¹ Iinka nin kafah ði uko unktēpuñ ði, uhaaş wi nu uunjint̃ ði kadun ki Naşibañi. ²² ðañaañ mnñot mi nu, iñehan Ajugun : Ahinan kaluñ kamiiru uşal uwuñaan umbiiñ ði iwi wuñ. ²³ Dwin kē iwo na bkujar na uhaaş wi buñaan akuñ ahot̃ ði pekadu! » ²⁴ Kē Fimoñ aşē ji na bi Fimoñ Piyeer na Yowan : « Nañehandēraan Ajugun an ði ñleefan, iko yi najakuñ yan iwutna kabanēn. »

²⁵ Wi Fimoñ Piyeer na Yowan bañupuñ uko wi bameeñ ði Ajugun, wi baktupuñ uñup wi nul, aşē kak Yerutalem. ði bgah, bañup Uñup Ulil Unuura ði ñfēt̃ ññum nji Famariya.

Filip na namali i naşih ñaañ i Itiyopiya

²⁶ *Uwanjut wi Naşibañi uñiini na Filip, aji na a : « Yaan umbañ wi btammañu, du bgah banjaañ bawoona Yerutalem kawala Gañ, nin aloñ aanwo ði ba » ²⁷ Kē Filip aşē tool. Wi wi ayituñ na ñiint̃ aloñ i Itiyopiya anwooñ namali i Kandaki naşih ñaañ i utaak mēnt̃*. Niint̃ mēnt̃

* **8:27** ði ugrek awo ñaañ i bakaşuñ, baji bakaş wal mēnt̃ banjaañ balempar naşih ñaañ. Ankaşaniiñ aanhil pkak ði bgah bi bayuday.

awoona Yerutalem di ayaan pyaant pi pdëman Naşibaţi, ²⁸ aţiış. Aço ți ukaar wi nul wi ımpëlënt ıakpulıı aşë leyiir uko wi İtayı *Naşupar Naşibaţi apiitııı.

²⁹ *Uhaaş wi Naşibaţi kē uşë ji na Filip : « Yaan imob ukaar wundu. » ³⁰ Kē Filip aţiı, ańog wa, aşë tiink namali kē akleyiir uko wi İtayı Naşupar Naşibaţi apiitııı, aşë hepara : « İmeha uko wi ikleyiirııı hēnk i? » ³¹ Kē aşë teema aji : « Dbaa do do hum kado kame, woli baampibanaan wa. » Wi wi aşaan ado kē Filip apaya ți ukaar aço, ańoga. ³² Dko di Ulibra wi Naşibaţi di akleyiirııı dii di, daji :

« *Ji unkaneel wi bakńooşııı pya kafııı*

*Ji unkaneel umpoţi ți kadun ki napuunk wa,†
Hēnk di di ajaan ayompan mntum.*

³³ *Baneenana unwoon wi nul, ți pwalan bkowul.*

*Ubida wi nul upēn ți umundu wi
In aklııı kakakalēş pn-
taali pi nul? »*

³⁴ Kē namali aşë hepar Filip aji : « Dkooşıı kooş şıpaan ńaan i Naşupar Naşibaţi aţiiniyaanııı hēnk? Ul ți uleeful a kēme alon? » ³⁵ Kē Filip aşë şıpna ți umpiitııı wun, aşıpa *Uşup Ulil Unuura wi Yetu. ³⁶ Wi bakyaan na bgah, aşë ban ți dko di meel, kē namali aşë ji na a : « Meel mii mi, we un-
eenanııı ndolan *batitmu ba? » [³⁷ Filip aji : « Woli ifiyaar

na uhaaş wi nu bti, ihilan kay-
eenk batitmu. » Kē namali aşë
teem aji : « Aa, dfiyaar kē Yetu
*Krittu awo abuk Naşibaţi. »]

³⁸ Namali ado kē banaşan ukaar, kē bawala bukal batēb bti ți meel, kē Filip adola batitmu. ³⁹ Wi bapēnııı ți meel, kē Uhaaş wi Ajugun uşë jej Filip, kē namali aankak awina. Namali aya na bgahul alilan maakan. ⁴⁰ Kē ul Filip, aşë winana du ubeeka wi Atot aşë şup Uşup Ulil Unuura ți ıbeeka bti ııi aşıpnııı te adoo ban wi Kaytaraya.

9

Fawul afiyaar hēnkııı Yetu Krittu

¹ Wal mēntan, kē *Fawul aşë bi duka duka ți pbēg başaşar Yetu, abot ala pfiıı baka. ² Aya ahepar *naşih i başenjan kē awula uworda umpiitııı pa baweek biki *katoh kańehanaani du Damat. Fawul ańal kaya kaşēnk başaş bgah bi Yetu du Damat, biinş kēme baaş, kamob baka kańooş Yerutalem.

³ Wi akyaan ți bgah ado ten Damat, ți dko mēntıı bjeehi bweek banwoonııı başı kē başë mara mara agura, ajeehana. ⁴ Kē aşë jot ți mboş aşë tiink pdiim plon kē pakjaka aji : « Fawul, Fawul, we ukaan kē ikhajanaan ba? » ⁵ Fawul kē aşë hepar aji : « İwi in ula ba, Ajugun? » Kē aşë teema aji : « Nji Yetu a, ikhajanııı. ⁶ Kē

† 8:32 Baji bapuunk ıkaneel, kajej pfaal kaşırna ilaań.

nşë ji inaṭa, ineej ubeeka baya kaṭupu uko wi iwoon kado. »

⁷ Bangakandëruṅ bayaas na a banaṭ, baanhilan bṭup ṭiki balënk maakan : baji baṭiink pdiim, bē baanji bawin nin ñaan alon. ⁸ Fawul anaṭa ṭi mboş ahaabëş kēş aşë wo aankak awin nin ukoolan, batëntul baṭijana ṭijan aneejanaan Damat, ⁹ kē aṭo da ṅnuur ṅwajanṭ aandee, aandaani akuṭ aduka nakuul.

¹⁰ Kē uşë ka ñiinṭ alon naṭaşar Yetu i bajaan bado Ananiyat anwoon du Damat. Aka mnwin, awin Ajugun, kē aji na a : « Ananiyat! » kē ahepni'a aji : ¹¹ « Ajugun, nji wi. » Kē Ajugun aşë ji na a « Yaan du bgah bi katim ki Bgah Btool, ihepar du katoḥ ki Yudaṭ, ñaan i bajaan bado Fawul, awo i utaak wi Tartut. Awo da añehan Naşibaṭi, ¹² aşë ka mnwin awin, ñaan alon i katim ki Ananiyat, ambiyi apafa iñen akakna ado kawin. » ¹³ Ananiyat ateema aji : « Ajugun, dṭiink kē bañaan baṭum baṭiiniyaan buṭaan bi adolon bañaan banfiyaaruṅ du Yerutalem. ¹⁴ Kē ṭi Damat ṭi, *baṭeṅjan baweek bawula du Yerutalem uworda umpiitun, wi ahilni kamob bañaan bṭi bankdëmanuṅ uko wi tu. » ¹⁵ Kē Ajugun aşë jaka : « Yaani, ddat ñiinṭ mēṅṭan un, pa adolën mmeṭana ṭi banwoon baanwo bayuday, ṭi başih biki baka, na ṭi *bayuday. ¹⁶ Dluṅ kadiimana bdidi naan mnhaj mi awoon

i kahaj bṭi pa nji. » ¹⁷ Kē Ananiyat aşë ya wal mēṅṭ, aneej du katoḥ, apafa iñen aşë ji : « Fawul ayiṭ naan, Ajugun Yetu, ampënuṅ ṭi kadunu du bgah bi iktëpnuṅ, ayilnuṅ, ikakna ido kawin, ikuṭ itum na *Uhaaş wi Naşibaṭi. » ¹⁸ Ṭi dko mēṅṭ iko ji ipepat ikaṅşa ṭi kēş ki nul ajot, kē akak awin bnuura. Wi wi anaṭiṅ ayeenk *batitmu. ¹⁹ Wi adeen, kē uleef ukak na a.

Fawul aṭup Uṭup Ulil Unuura du Damat

*Fawul aṭo na baṭaşar Yetu biki Damat ṅnuur ṅlon. ²⁰ Aandoo kak ayoonk aşë neej ṭi *katoḥ kañehanaani ki bayuday aṭup aji Yetu awoon Abuk Naşibaṭi. ²¹ Bañaan bṭi banktiinkuluṅ bañonjar aşë ji : « Mēṅṭ ul ṭi uleeful awoon du Yerutalem ado na bañaan bṭi bankdëmanuṅ Yetu mēṅṭ i? Aambi bi pmob baka kañooṭ du *baṭeṅjan baweek i? » ²² Kē Fawul aşë tamanaara taman ṭi pdiiman *bayuday biki Damat banwoon baanhilana pnëṭ, kē Yetu awoon Krittu. ²³ Wi ṅnuur ṅlon ṅaṭëpuṅ, kē bayuday balon başë tiinkar pa pfiṅ Fawul. ²⁴ Kē aşë me uko unkbomandëruṅ. Badoo kak kak aji bayeṅ ilëman yi ubeeka, pnak na utejan kahilna kañiṅa. ²⁵ Unuur ulon na utejan baṭaşar Yetu kē baṭu'a ṭi pkaar pweek*, aṭëpana ṭi bhër blon banwoon ṭi uniw, awalana uniw un-

* 9:25 Pkaar pawo kacang kaweeek.

fooyuŋ ubeeka. Wi wi aŋaan atool pya Yerutalem.

Fawul akak Yerutalem

26 Wi *Fawul abanuŋ Yerutalem, ado na pnaakiir na baŋaŋar Yetu kē baŋaan mēntŋ baŋē ti a, ŋiki baanfiyaar aji akak aŋaŋ Yetu na man-joonan. 27 Kē Barnabat aŋē yeenka wal mēntŋ, adiimana *banjaŋan. Wi wi abaan akakalēŋ baka jibi Fawul ayiti na Ajugun ŋi bgah, kē aŋiini na a, na jibi aŋupuŋ na mntēŋ uŋup wi Yetu du Damat. 28 Wal mēntŋ kē aŋē bi duka duka ŋi pŋaay na baka ŋi Yerutalem aŋup na mntēŋ uŋup wi Ajugun. 29 Aji ŋiini na *bayuday banjaan baŋup *ugrek, kateŋ na baka, kē bukuŋ baŋē do na pba na a. 30 Wi baŋaŋar Yetu bameeŋ uko waŋ aŋē ŋooŋa ubeeka wi Kaytaraya, kē dul di di bayaan adolna kē aya ubeeka wi Tartut.

31 Pntuk pi banfiyaaruŋ Yetu pawo wal mēntŋ ŋi bnuura ŋi utaak wi *Yuda bti, ŋi *Galilay na ŋi *Famariya. Payaha ya kadun ŋi ptiink Ajugun. *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi utēŋtēn banfiyaaruŋ Yetu, kē baktiink Ajugun, abot atuma tum na ŋnuur nuur.

Fimoŋ Piyeer ajeban Ayne du ufēŋ wi Luda

32 Kē wal mēntŋ, Fimoŋ Piyeer, jibi ajaan aŋaay na baŋaan, aŋē wala du banfiyaaruŋ Yetu banfētuŋ du Luda. 33 Aŋēnk da ŋiintŋ alon

i bajaan bado Ayne anŋakmi awo ŋi kaliŋa ŋŋsubal bakreŋ. 34 Kē Fimoŋ Piyeer aŋē jaka : « Ayne, Yetu ajebanu, naŋiin iboman kaliŋa ki nu bdidi'u! » kē anaŋa ŋi dko mēntŋ. 35 Baŋaan bti biki Luda na biki ufēŋ wi Faronŋ wi bawinuluŋ, aŋē fiyaar Ajugun.

Fimoŋ Piyeer anaŋan Tabita ŋi pkeŋ du ubeeka wi Yope

36 ŋNaatŋ alon naŋaŋar Yetu i bajaan bado Tabita (katim kaŋ kawoonŋ ŋi uŋup *ugrek Dorkat: dawoon ubata) awo du ubeeka wi Yope. Awo ŋnaatŋ anjoobi bkow, aji ŋēnka ŋēnk bajuuk, kado bnuura. 37 Amaak ŋi ŋnuur mēntŋ akeŋ. Wi baŋowuŋ puum aŋē jej pa apayan du meeŋ di bko duuŋ†. 38 Jibi Luda daŋogun na Yope, baŋaŋar Yetu kē batiink kē Fimoŋ Piyeer awo da, aŋē yil da biintŋ batēb aji na baka baya baji na a abi hēnkuŋ. 39 Anaŋa ŋi dko mēntŋ aya na baka. Wi abanuŋ, badola kē apaya bko duuŋ. Baatŋ bayoŋ bti banaŋ ŋi kadunul awooni abot ayuuj imiŋa yi Tabita abiin alēt wi ahojuŋ na baka. 40 Fimoŋ Piyeer ado kē bapēnan baŋaan bti, aŋē ŋup aŋehan Naŋibaŋi. Wi awuŋŋiin aŋaan na puum aŋē ji : « Tabita naŋiin. » Ahaabēŋ kēŋ, kē wi awinuŋ Fimoŋ Piyeer, aŋē naŋa aŋo. 41 Fimoŋ Piyeer kē aŋē wula kaŋen aŋēnka pnaŋa, aŋē du baatŋ bayoŋ, na banfiyaaruŋ bandukiin adiiman baka kē awo najeb.

† 9:37 Wal mēntŋan, baji baniw itoh, kapaf, imeeŋ ilon kawo bko duuŋ.

42 Bañaan bti ti Yope batiink uko untepuŋ, kē batum bakak afiyaar Ajugun Yetu. 43 Fimoŋ Piyeer afēṭ du Yope ajon du uko ŋiint alon nalemp injan anwoon katim ki Fimoŋ.

10

Korneliyut awin uwanjut du Kaytaraya

1 ŋiint alon i bajaan bado Korneliyut, awo ṭfa du ubeeka wi Kaytaraya, awo naweek i bangoli iŋeen-week du pntuk pandu'aniin Itali. 2 ŋiint an aji dēman akuṭ afiyaar Naṣibaṭi ul na biki katohul bti. Aji ṭenk bajuuk *bayuday abot aji ŋehan Naṣibaṭi unuur undoli.

3 Unuur ulon na pnak, kaya ŋwoori ŋwajanṭ, Naṣibaṭi ahaabṣa kēṣ kē awin bnuura *uwanjut wi Naṣibaṭi ulon kē ubi aneej du katohul aṣē ji na a : « Korneliyut! »

4 Kē Korneliyut aṣē jaban uwanjut kēṣ, alēnk aṣē teem wa aji : « Ajugun we wa ba? » Kē uwanjut uṣē teema aji : « Naṣibaṭi atiink pŋehan pi nu akuṭ awin bnuura bi ijaan kdo bajuuk, aanṭilmi'u.

5 Hēnkuŋ yilan biint balon du Yope ido ŋiint anwoon Fimoŋ andu'aniin Piyeer, abi. 6 Awo nayaanṭ i ŋiint alon anwoon Fimoŋ kak aṣē wo nalemp injan, anfēṭuŋ du kakab bdēk. »

7 Wi uwanjut unṭiiniin na a uyahan ya, kē aṣē du balemp batēb biki katohul na nangoli alon ṭi biki aṣihuŋ anfiyaaruŋ

Naṣibaṭi maakan, abot aji lemp du uko Korneliyut. 8 Aṭup baka uko untepuŋ bti aṣē yil baka kē baya Yope.

9 Wi unuur ujintuŋ, kē bayili bakya na bgah, adoo ŋog Yope. Fimoŋ Piyeer apaya wal mēntṭ ṭi uṣan* aŋehan Naṣibaṭi, wal mēntan unuur udiini. 10 Kē ubon uṣē de a kē aṅal pde. Wi bawoon ṭi pjuṅa, Naṣibaṭi ahaabēṣa kēṣ kē aṣē mara mara awin 11 baṭi kē bawo bhaab, kē uko ulon uṣē wala ṭi mboṣ, unnaami kaloona kaweek kantaniin ṭi imbiint ibaakēr. 12 Ŋntaam ŋi katoh na ŋi uṭeeh bti, ŋankpuliin na ŋankyiṭuŋ, ŋawo ṭi ka meetṭ. 13 Kē aṣē tiink pdiim ploŋ kē pakjaka aji : « Fimoŋ Piyeer, naṭiin, fiṅan ṅa, ide. » 14 Kē aṣē teem aji : « Ajugun, nin! Wi mbuknaaniin, mēmbaan kadeha uko wi *Bgah baneenanuŋ kēme uko uṭop ulon. » 15 Kē pdiim pakak ajaka : « Uko wi Naṣibaṭi adinanuŋ ŋaan ade, mēntṭ iwi iwoon kaji uṭopi. » 16 Pdiim paṭiini na a han ŋyaaṣ ŋwajanṭ, kē kako kaṣē pula, akak baṭi.

17 Ahum kaṣal uko wi Naṣibaṭi aṅaluŋ kaṭupa, kē bayili biki Korneliyut bankrabuŋ uko Fimoŋ nalemp injan baṣē wuj ṭi plēman. 18 Bahuuran kameena me Fimoŋ andu'aniin Piyeer awoha nayaanṭ i katoh mēntṭ.

19 Fimoŋ Piyeer ahum kaṣal

* 10:9 Itoh iji iwo na dko dlon du bko duuṭ, dandaanuŋ, di ŋaan ahiniin kaṭo, kēme kapinṭ.

uko wi awinun, kë *Uhaaş wi Naşibaţi uşë ji na a : « Biint bawajanţ buk bukun ala'u. »
 20 Waliin hënkun igakandër na baka naya, işë iwut kaţaaf nin ukoolan, ţiki nji dyilun baka. 21 Kë Fimon Piyeer awala ayit na bańaan mënţan. Aji na baka : « Nji wi. Dwoonńaan i naklaan. We utįjanan? » 22 Bateema aji : « Naweeek i bangoli, Korneliyut,ńaan natool, anfiyaaruń Naşibaţi, kë bayuday bti bamagana, ayilun un. Uwanjuţ wi Naşibaţi ulon ujakuń na a aji awo kadu'u du katohul katiinku itupa uko wi iwoon kaţupa. » 23 Fimon Piyeer aneejan baka ţi katohul, ado baka kë bawo bayaanţ biki nul.

Wi nfa mambanuń, kë Fimon Piyeer aşë gakandër na baka, ul na bańaan balon biki Yope banfiyaaruń Yetu. 24 Aban Kaytaraya na baka ţi unuur utëbantën. Korneliyut adu bayiţul na banohul biki kaţëb, kë baţo pyoonk baka. 25 Wi Fimon Piyeer abanuń ţi katoh, Korneliyut kë aşë naţa ţi dko mënţ aya ayit na a, ajot ţi ihoţul, adëmana. 26 Fimon Piyeer ajaka : « Naţiin » aşë ţenka kë anaţaa, abaa ji na a : « Nji dwońaan najën ji iwi. » 27 Aţiini na a, aşë neej, awin bańaan batum bantoon aşë ji na baka : 28 « Name kë pnaakiir na banwoon baanwo bayuday, këme pţo na baka paneenan ţi nja bayuday. » Kë Naşibaţi aşë dolën nji ţi uleef wi naan, kë

nyikrën kë pnaakiir nańaan anwoon aanwo nayuday paanwuţi.

29 Ukaan kë wi idu'ënuń, kë mbi kabi bi, bë mënţaaf ţaaf nin ukoolan. Djal hënkun kame uko wi iduurni. 30 Korneliyut kë aşë teema aji : « Udo ņnuur ņwajanţ, ji woori wi nji kaţupun na iwi hënk, kańog ņwoori ņwajanţ ņi pnak, dţo ańehan Naşibaţi du katoh ki naan. Këńaan alon anknuruń aşë mara mara apën ţi kadun ki naan 31 ajakën : “Korneliyut, Naşibaţi atiinku akuţ aleş jibi ijaan ktënk bajuuk. 32 Yilan keeri du Yope baya badońiint anwoon Fimon andu'aniin Piyeer abi ţi. Awo nayaanţ i katoh ki Fimon nalemp injan anfëţun du kakab bdëk.” 33 Ťi dko mënţ, kë nyil kë badu'u, kë idinan abi aţënkun ţi. Hënkun ņţo ţi kadun ki Naşibaţi un bti, katiink iko bti yi Ajugun ajakuń ibi itupun. »

Fimon Piyeer aţup Korneliyut na bayiţul Uţup Ulil Unuura

34 Kë Fimon Piyeer aşë ţiini na bańaan aji : « Dbaan ayikrën kë Naşibaţi aanji paţşër. 35 Kë ţi utaak undoli wolińaan afiyaara akuţ aţaş bgahul aji wo na a. 36 Awul uţup wi nul bańaan biki *Itrayel : *Uţup Ulil Unuura wi mnjeeh ţi Yetu *Krittu, ul anwoon Ajug bańaan bti. 37 Name iko intëpun bti ţi *Yuda ; ijunna *Galilay, wi *Yowan aţiiniyaanuń *batitmu aba.

38 Name Yetu mēnt ampēnnuŋ *Nataret, nawin jibi Naşibaŋi adatuluŋ awula *Uhaaş wi nul na phina. Name kak kē añaay na dko bti ado bnuura, ajeban bañaanŋ biki *Untaayi Uweek uknooranuŋ, ŋiki Naşibaŋi awo na a. 39 Kē nja ŋwo bamaar biki uko wi adoluŋ bti ŋi Yerutalem na utaak wi *bayuday bti. Ul, i bafiŋuŋ wi bapaŋuluŋ ŋi pmul. 40 Ul, Naşibaŋi anaŋana ŋi pkeŋ ŋi unuŋ uwajantēn ašē diimana bañaanŋ. 41 Mēnt bañaanŋ bti bawinuluŋ, un ŋaŋ biki Naşibaŋi ajonuŋ ndati, aji ŋwo bamaar, un ŋndaanuŋ akuŋ ade na a, wi anaŋiŋ ŋi pkeŋ. 42 Kē ašē ji na un ŋŋup bañaanŋ uko wi ŋmaaruŋ: Ul kak i i Naşibaŋi adatuŋ aji awo nawayēş bŋup i bañaanŋ bajeb na banketuŋ. 43 Ul kak Yetu i i *baŋupar Naşibaŋi bti baktiiniyaanuŋ wi bajakuŋ: Ŋaŋ anfiyaaruŋ, ŋi mnhina mi Yetu mēnt ipekadu yi nul iji ipēn bti. »

Uhaaş wi Naşibaŋi uwala ŋi banwoonŋ baanwo bayuday

44 Fimoŋ Piyeer ahum kakakalēş iko yuŋ, kē *Uhaaş wi Naşibaŋi uşē wala ŋi bañaanŋ bti banktiinkuŋ uŋup wi nul. 45 *Bayuday banfiyaaruŋ baŋŋooŋanuluŋ baŋoŋar maakan, wi bawinuŋ kē Naşibaŋi adoo ŋen banwoonŋ baanwo bayuday Uhaaş wi nul, ŋiki 46 batiink baka, kē baktup ŋŋup ŋmpaŋi akuŋ adēman Naşibaŋi. Fimoŋ Piyeer akak aŋiini na baka aji : 47 « Ŋaŋ aloŋ akak ahinan

kaneenan bado bañaanŋ biki *batitmu i? Bukal banyeenkuŋ Uhaaş wi Naşibaŋi ji nja. » 48 Piyeer ado kē bado baka batitmu ŋi katim ki Yetu, kē bañaanŋ bakak aŋehana aji aŋo da ŋnuur ŋloŋ.

11

Fimoŋ Piyeer akakalēş biki Yerutalem uko wi awinuŋ

1 *Banjaŋan na banfiyaaruŋ Yetu bti banwoonŋ ŋi *Yuda batiink kē banwoonŋ baanwo bayuday badoo kak afiyaar Uŋup wi Naşibaŋi. 2 Wi Fimoŋ Piyeer akakuŋ ubeeka wi Yerutalem, *bayuday banfiyaaruŋ kē başē ŋoman na a aji : 3 « Ibaa do do hum adoo neeŋ ŋi itoh yi banwoonŋ baanwo bayuday, ade na baka ba? »

4 Kē Fimoŋ Piyeer ašē jun pkakalēş baka bnuura iko jibi iŋēparuŋ du ujuni. 5 « Dbi wo du ubeeka wi Yope aŋehan Naşibaŋi, kē ašē haabşaan kēş kē nwin uko uloŋ kē uwalnaana baŋi, uwo wo ji kaloona kaweeek kantaniŋiŋ ŋi imbiint ibaakēr, kē kabi awala aban ŋi nji. 6 Djaban ka kēş, ašē win ŋi ka meeŋ ŋntaam ŋi katoŋ na ŋi uŋeeh bti, ŋanjaanŋ ŋapula na ŋanjaanŋ ŋayiŋ, 7 ašē tiink pdiim ploŋ kē pakji na nji : “Fimoŋ Piyeer, naŋiŋ, fiŋan ŋa, ide!” 8 Kē nteem pa aji : “Ajugun, nin! Wi mbuknaaniŋ, uko wi bgah baneenanuŋ kēme uko uŋop uloŋ uumbaŋ kaneerjarēn mntum.” 9 Kē pdiim pakak apēnna baŋi aji : “Uko

wi Naşibaŋi adinanuŋ pde, mēntŋ iwi iwoonŋ kaji uŋopi.”
 10 Udo haŋ ŋyaaş ŋwajantŋ, kē iko bti iŋšē kak baŋi. 11 Ťi dko mēntŋ, kē biintŋ bawajantŋ baloŋ biki bayilnuŋ ubeeka wi Kaytaraya baŋšē ban ŋi katoh ki ŋwoonŋ. 12 *Uhaaş wi Naşibaŋi kē uŋšē jakēn wutan kaŋaaf nin ukoolan, yaan na baka. Baŋaanaŋ banfiyaaruŋ paaj kē bagakandēr na nji kē ŋya du uko Korneliyut. 13 Kē aŋšē kakalēŋun jibi awinari *uwanjuŋ kē ubi aneej du katohul aŋšē ji na a : “Yilan ŋaanaŋ aloŋ du Yope ido Timoŋ andu'aniinŋ Piyeer abi ŋi, 14 aluŋ kaŋupu ŋŋup ŋankluŋ kabuuranu iwi na biki katohu.” 15 Djaka jak djun bŋup, kē Uhaaş wi Naşibaŋi uŋšē wala ŋi baka jibi ubiinŋ awala ŋi un du kateeku. 16 Kē nŋšē leŋ wal mēntŋ uŋup wi Ajugun, wi abiinŋ aŋup aji : “Yowan abattaar na meel, kē an, naŋšē luŋ kayeenk *batitmu bi Uhaaş wi Naşibaŋi.” 17 Woli Naşibaŋi aŋen baŋaanaŋ biki aliŋan na un wi ŋkakunŋ ŋfa afiyaar Yetu *Krittü Ajugun, woon nji nandayanaan i, dhilanuŋ kaneenan Naşibaŋi ado uko wi aŋaluŋ? »

18 Wi batiinkuŋ haŋ aŋšē walan ŋhaaş, adēman Naşibaŋi aji : « Manjoonan ma keeri, banwoonŋ baanwo bayuday bahil kakak du Naşibaŋi kakuŋ kaka ubida wi manjoonan, Naşibaŋi aŋenuŋ baka wa. »

Kabuka ki pntuk pi banfiyaaruŋ du Antiyoka

19 Wi Fefan akeŋuŋ kē baŋšē kak ahajan banfiyaaruŋ, kē bawayŋšeri. Baloŋ baya ado ban utaak wi Feniti, kē baloŋ baya te unjiw wi Kiprut, kē baloŋ baya kak te ubeeka wi Antiyoka, aŋšē jukanaara *bayuday ŋaŋ *Uŋup Ulil Unuura. 20 Kē banfiyaaruŋ baloŋ banwoonunŋ Kiprut na Kuren baŋšē ya Antiyoka aŋup banwoonŋ baanwo bayuday kak Uŋup Ulil Unuura. 21 Mnŋhina mi Ajugun mantēnk baka kē baŋaanaŋ batum bafiyaar akuŋ akak du Ajugun.

22 Wal wi biki pntuk pi banfiyaaruŋ pi Yerutalem batiinkuŋ iko yaŋ, kē baŋšē do Barnabat kē aya Antiyoka. 23 Wi abanuŋ, alilan maakan ŋiki awin bnuura bi Naşibaŋi ŋi baŋaanaŋ biki ubeeka mēntŋ aŋšē ji na baka bataman ŋi pfiyaar Ajugun ŋi iŋšēb yi baka.

24 Barnabat awo ŋaanaŋ najoob bkow antumuŋ na *Uhaaş wi Naşibaŋi, akuŋ afiyaar Ajugun, kē baŋaanaŋ batum bafiyaar akuŋ akak ŋi Ajugun.

25 Barnabat aya wal mēntŋ Tartuŋ pla Fawul. 26 Wal wi awinuluŋ aŋšē kak na a ŋi Antiyoka. Wi wi baŋaanaŋ aŋo ŋi pntuk pi banfiyaaruŋ mēntŋan puŋ uŋubal upēb bukal batēb ajukan baŋaanaŋ batum. Kē ŋi Antiyoka mēntŋ di di bajunuŋ pdu baŋaŋŋar Yetu aji « barittonŋ. »

27 Ťi ŋnuur mēntŋan ŋuŋ, kē *baŋupar Naşibaŋi baloŋ

bawoona Yerutalem aya Antiyoka. ²⁸ Alon ʔi baka i katim ki Agabut, i Uhaaş wi Naşibaʔi uneejuŋ k  aş  naʔa, aʔup baka aji ubon uweek uluŋ kawo ʔi umundu bti (k  wul ubiin awoha ʔi wal wi p ih pi Klodiyut). ²⁹ Wal m ntan k  baʔaşar Yetu biki Antiyoka baş  tiinkar aji andoluŋ awul uko wi ahilanuŋ kaʔ nkna banfiyaaruŋ biki uʔaak wi Yuda. ³⁰ K  h nk di di badoluŋ, Barnabaʔ na *Fawul k  baya wul baweeek biki pntuk pi banfiyaaruŋ itaka yi bajuntuŋ.

12

Herod Naşih ahajan banfiyaaruŋ Yetu

¹ Wal m nt  Herod naşih akak ʔi phajan banfiyaaruŋ Yetu baloŋ. ² Ado k  bafin *Yakob naweeek *Yowan na kakej. ³ Wi awinuŋ k  waŋ ulil *bayuday aş  taman, ado k  bamob Fimoŋ Piyeer (uwo ʔi wal wi *ufettu wi ipoom indat). ⁴ Wi amobuŋ Fimoŋ Piyeer, ado k  bawata ukalabuş aş  ʔu bangoli, k  baji baluʔsar babaak r babaak r pyeņa. Aŋal karuhnaana Fimoŋ Piyeer ʔi kadun ki bañaan bti woli *ufettu wi mnjeeh uʔ pi. ⁵ H nk, k  batuh Fimoŋ Piyeer ayeņa bnuura. Wal m nt k  banfiyaaruŋ baş   nehan maakan Naşibaʔi pa a.

⁶ ʔi utejan unʔaanuŋ unuur wi Herod aʔuuŋ pluŋ kado *uruha wi Fimoŋ Piyeer, k  awo ʔi ptoof pi bangoli

bat b aŋoy nt. Batana na mnkorentu, k  bayeŋ baloŋ bakak anaʔ ʔi pl man pi ukalabuş. ⁷ ʔi dko m nt, k  *uwanjuʔ wi Ajugun uş  bi, k  ukalabuş ukak ajeeh maakan. Uwanjuʔ ukob koban Fimoŋ Piyeer ʔi kantaagan ahuma aş  ji na a : « Faraan inaʔa! » ʔi wal m nt, k  mnkorentu manş  p nna ʔi i nen yi Fimoŋ Piyeer ajot. ⁸ Uwanjuʔ k  uş  ji na a : « Način ibomand r! » k  Fimoŋ Piyeer ado jibi ujakuŋ. K  uwanjuʔ ukak ajaka : « Jejan bayeti bi nu, iʔaş n. » ⁹ Bap n ʔi ukalabuş k  Fimoŋ Piyeer ak aş uwanjuʔ aamme aji uko unkt puŋ h nk, uwo manjoonan, a al aji a aafi  aafi. ¹⁰ H nk k  baʔ p bayeŋ bateek, a  p bat bant n, aş  ban du pl man pweek pntak panwujuŋ du ubeeka. Pl man pahaab sa bdidi pa, ʔi kadun ki baka. Bap n a  p na bgah bloŋ ; ʔi dko m nt, k  uwanjuʔ uş  neem.

¹¹ Wal m nt, k  uhaaş uş  kak na Fimoŋ Piyeer k  aş  ji : « Dbaan ayikr n h nkuŋ, manjoonan ma. Ajugun ayil uwanjuʔ wi nul, abuuranaan ʔi phina pi Herod, na ʔi iko iwu aan bti yi bayuday başaluŋ pdol n. »

¹² Wi Fimoŋ Piyeer a alnt nuŋ uko m nt, aş  tool aya du uko *Mariya anin Yowan andu'aniin Markut. Bañaan ba um bayit da a nehan Naşibaʔi. ¹³ Akob ʔi pl man, k  nalemp  naaʔ aloŋ andu'aniin Rode aş   nog, ahepar  naan

ankobuŋ. ¹⁴ Ayikrën pdiim pi Fimoŋ Piyeer ašë lilan maakan, aando haabëš plëman, aŋi akak meetŋ aji na baŋaan: « Fimoŋ Piyeer a! Awoon du plëman, du bdig. » ¹⁵ Kë bašë teema aji : « Iwi iyilaa » kë ul ašë mëbana ŋi uŋup wi nul, kë bašë kak ajaka : « Om uwanjuŋ wi nul wa? »

¹⁶ Wal waŋ bti, Fimoŋ Piyeer awo ŋi pkob ŋi plëman. Banfiyaaruŋ Yetu bahaabëš, awina ašë ñoŋar maakan bukal bti. ¹⁷ Anëŋ baka kaŋen bayompna, ašë kakalëš baka jibi Ajugun adoluŋ te kë adoo pën du ukalabuš. Ašë ji na baka « Nayaan naŋup uko mëntŋ Jakob, na banfiyaaruŋ bukindu. » Wi abaan, ašë kak aya dko dmpaŋi.

¹⁸ Wal wi unuur ujinŋuŋ, bangoli baŋoŋar maakan ašë hepar dko di Fimoŋ Piyeer abaan aya ya? ¹⁹ Herod aŋu baŋaan pla'a, kë nin aloŋ aanwina win. Wi aheparuŋ bayeŋ, ašë do kë bafiŋ baka. Wi uko waŋ uŋëpuŋ, kë Herod ašë pën du utaak wi *Yuda aya ado ŋnuur ŋloŋ du ubeeka wi Kayŋaraya.

Pkeŋ pi Herod Naših

²⁰ *Herod adeebaŋë bnuura wal mëntŋ baŋaan biki ŋbeeka ŋi Tir na Fidoŋ, kë bašë tiinkar aji baya kawina. Bajunna aŋiini na Blattut, nalempar Herod aloŋ i ahaŋuŋ, awat ŋi ploolan na a. Wi babaan ašë ya du Herod, akooŋa aba na udeeb, bateer. Uko ude wi baka uji uwoona du utaak wi Herod Naših.

²¹ ŋi unuur wi Herod adatuŋ, ul ŋi uleeful, awohara imiŋa yi pših aŋo ŋi pŋij pi pših, ašë ŋiini na baŋaan, jibi ajonuŋ kado. ²² Baŋaan kë bašë maagatëna maakan aji : « Mëntŋ ñaan najën akŋiiniŋ hënk, našibaŋi nampoŋi a! » ²³ ŋi dko mëntŋ kë *uwanjuŋ wi Ajugun ušë koba, ŋiki aandëman Našibaŋi. ŋkut ŋajota kayiŋ, kë akeŋi.

²⁴ Kë baŋaan banfiyaaruŋ Uŋup wi Našibaŋi akuŋ atiink wa bašë ŋuma ŋum pya. ²⁵ Wi bi Barnabat na *Fawul, babaan ulemp wi babiŋ pdo ŋi ubeeka wi Yerutalem, bapën da, ašë ya na *Yowan andu'aniŋ Markut.

13

Barnabat na Fawul baya kayili

¹ Du Antiyoka, uka ŋfa ŋi pntuk pi banfiyaaruŋ, *baŋupar Našibaŋi na *bajukan Bgah : Barnabat, Fimeyoŋ andu'aniŋ najënal, Luŋiyut i Kuren, Manayeen nanoh i kpoŋi *Herod Naših i *Galilay, na *Fawul. ² Unuur uloŋ wi bawoon ŋi pdëman Našibaŋi abot ayiman, *Uhaaš wi Našibaŋi kë ušë ji na baka : « Nadatan Barnabat na Fawul babi bawo wo ŋi ulemp ŋaŋ unkaan kë ndu baka. » ³ Wi bayimanuŋ akuŋ aŋehan Našibaŋi, ašë paf baka iŋen ŋi ikow, awutan baka kë bayaa.

Barnabat na Fawul baŋup Uŋup Ulil Unuura du unjiw wi Kiprut

4 Jibi *Uhaaş wi Naşibaţi uyiluŋ baka h nk, Barnabat na *Fawul baya du ubeeka undu'anin  Feluka, dul di di bajejnuŋ ulantu, aya unjiw wi Kiprut. 5 Wi babanuŋ ubeeka wi Talamina a e jun pjukan U up wi Naşibaţi  i *itoh i ehanaani yi bayuday. Bawo na *Yowan Marku , k  ak enk baka.

6 K  wi bamuuruŋ unjiw bti, adoo ban ubeeka wi Pafot, a e yit da na  naan nayaamu i bajaan bado Bar-Yetu, awo nayuday a e ji homp kaji ul awo *Na upar Naşibaţi. 7  iint  m ntan uŋ awo du uko Fergiyut Pawulut nantu a i unjiw anwoon  naan natit. Nantu a uŋ ado k  badu Barnabat na Fawul  iki an al ptiink U up wi Naşibaţi. 8 K  Elimaat nayaamu (h nk dawoon katimul  i *ugrek) a e pok uko m nt wuŋ, aan al nantu a awug e u al. 9 K  Uhaaş wi Naşibaţi u e neej wal m nt atum  i Fawul – i bakaan aji bado *Pawulu ; – ajaban Elimaat k e , a e jaka : 10 « Iwi, iwo  naan antumuŋ kaguuru na mnlafren, abuk *Untaayi Uweek! Anwoon aan al p ep  i bgah, lum di di ibaan a a an  a an pdo kap enan ba aan  i bgah btool bi Ajugun ba? 11 Tenan h nkuŋ Ajugun a aan akobu, ikak nakuul, iinkak awin bnuur te  nuur  lon  adoo  a ep. »  i dko m nt, k e  kaf l na Elimaat, k  akfooy na dko ala  naan na oo a. 12 Nantu a i unjiw afiyaar Yetu wi awinuŋ

uko un epuŋ, akak a onar maakan  i pjukan pi uko wi Ajugun.

Pawulu na Barnabat bajukan U up Ulil Unuura du Antiyoka di Pitidi

13 *Pawulu na bat ntul bajej ulantu du ubeeka wi Pafot, pya ubeeka wi Perga unwoon du utaak wi Pamfili. *Yowan Markut aduk baka da awug a akak Yerutalem. 14 K  bukal ba e ju a  i bgah bi baka. Bamuur Perga aya aban ubeeka wi Antiyoka du utaak wi Pitidi.  i *unuur wi pnoorf n wi bayuday, k  ba e neej du *katoh ka ehanaani a o. 15 Wi baleyiiruŋ  libra  i *Bgah bi Moyit, na   up  i *ba upar Naşibaţi, k  baweek biki katoh ka ehanaani ba e do k  bahepar baka aji : « Bat nt naan, nakale uko u up unhilanuŋ kat nt n ba aan biki bti, na og katiinkana. » 16 Pawulu k  a e na a, an  bakaa ka en, a e ji : « An ba aan biki *Itrayel na an bti nand manuŋ Naşibaţi, natiinkan. 17 Naşibaţi i pntaali pi nun, pi Itrayel, adat ba inuŋ, ad man pntaali pi baka, wi bawoon bayaan  du utaak wi Ejiptu. Ap enan pa du Ejiptu kak  i mn ina mi nul. 18 Awo na ba inuŋ du *pndi    subal i een  baak r, alemp na baka. 19 Awet  raa a paaj na ulon  i utaak wi Kanaan, ajej mbo  awul babukul biki Itrayel, 20 uko wan udo   subal i een-week  ya   baak r na i een ka een (450).

« Wi waŋ uṭepuŋ, kē ašë wul baka baweek te wal wi Famiyel Naṭupar Našibaṭi abiin abi. ²¹ Wi wi bašaanaŋ ahepar Famiyel pka naših, kē Našibaṭi awul baka *Fawul abuk Kit i pšini pi Benyamin, kē aših baka nšubal iñeen nbaakër. ²² Wi abiin apënan Fawul, ašë tu *Dayiṭ ṭi pših. Ul Dayiṭ mënṭ, hënk di di Našibaṭi aṭiiniin uko wi nul, aji :

“Dwin ṭi Dayiṭ abuk Yete, ñaan i uhaaş naan uŋaluŋ, dme kē ahil kaluŋ kado uŋal wi naan bti.”

²³ Ṭi pšini pi nul pi pi Našibaṭi awulnuŋ Itrayel Yetu, *Naburan Bañaan, jibi abiin ahoŋ ṭfa. ²⁴ Yowan, ambiin Yetu uteek, ajukan ṭi Itrayel bti pwut pjuban na pyeenk *batitmu. ²⁵ Yowan ji abi ado kaba ulemp wi nul, aji na baka : “Naşal aji dwo in ba? Nji mënwo ñaan i naşaluŋ aji dwoo, natenan, aloŋ aluŋ kabi ṭi kafet ki naan, i mpoṭuŋ maakan pŋup kafënëşa işapaat.”

²⁶ « An batënt naan, an biki pntaali pi *Abraham na an bti, nandëmanuŋ Našibaṭi : nja biki Našibaṭi awuluŋ uṭup wi mbuur. ²⁷ Bañaan banfëtuŋ du Yerutalem na baweek biki baka, baamme kē Yetu awoon Naburan Bañaan. Kē baankak ate nṭup ni baṭupar Našibaṭi ni bajaan bapiban baka ṭi unuur undoli wi pnoorfën, ašë baañsaan pdo jibi ujakuŋ wi baṭuuŋ pbi kafin Yetu. ²⁸ Baanka uko

utapara ašë ji na *Pilat ado bafiŋa. ²⁹ Wi baṭëpanuŋ iko bti impiitaniin ṭi a, bawalana ṭi krut, ahetana du bhër. ³⁰ Kē Našibaṭi ašë naṭana ṭi pkeṭ. ³¹ Yetu ado nnuur nṭum ni ajaki pën kawinana ṭi bañaan bangakanderuŋ na a undiimaan, du utaak wi *Galilay te du ubeeka wi Yerutalem ; kē bukuŋ mënṭan bawoon hënkun bamaar biki nul ṭi bañaan biki Itrayel. ³²⁻³³ Kē un nşë bi bi pṭijan *Uṭup Ulil Unuura : uko wi Našibaṭi abiin ahoŋ başinun ṭfa ado wa hënkun pa nja, nṭwoon babuk baka, wi anaṭanuŋ Yetu ṭi pkeṭ. Hënk di di bapiitun ṭi ulibra wi pñaamarën, aṭup ṭi kañaam katëbantën aji :

“Iwi iwoon Abuk naan ;
Nṭa di, dkak Şaaş.”*

³⁴ Našibaṭi atar aṭup kē aluŋ kanaṭana ṭi pkeṭ, nin aanluŋ kawuta apuṭ. Aṭup aji hënk :
“Dluŋ kawulan na manjoonan iko inuura inyimanuŋ, yi nhoŋuŋ Dayiṭ.”*

³⁵ Ukaan kē bapiit kak aji :
“Iinklun kawut ñaan nayi-
manaan i nu apuṭ.”*

³⁶ Dayiṭ ul ṭi wal wi nul, wi adoluŋ uŋal wi Našibaṭi ašë piint akeṭ, kē bamoya na başin kē apuṭi. ³⁷ Bë i Našibaṭi anaṭanuŋ ṭi pkeṭ, aampuṭi. ³⁸ An bayiṭ naan nbi bi pṭupan name kē Yetu akaan kē ipekadu ihil kapën. Ṭi katim ki Yetu ki ki baṭupanaŋ pbuur ṭi ipekadu ; ³⁹ ṭi katim ki nul ki ki ñaan anhaṭuŋ akbuurnuŋ

ti ipekadu bti yi *Bgah bi Moyit bawoon baanhilan aburanan. ⁴⁰ Nalipariin, uko wi baɕupar Naɕibaɕi bajakuŋ uluŋ udolan, baji :

⁴¹ “*Natenan an babeeh iko, nañonjarèn, naɕoɕa, naba. Ɖiki, Ɖi nnuur ni nawoon ni, dluŋ kado uko uweek wi nameeŋ woli baɕup ɕup ñaaŋ wa, aankfiyaar.*”
»[☆]

⁴² Wi Pawulu na Barnabat bakpënuŋ Ɖi katoh kañehanaani, bañaan bukuŋ bakooɕ baka baluŋ bakak, Ɖi unuur wi pnoorfën unkmibiŋ baɕiiniyaan kak uko wi baɕupuŋ. ⁴³ Wi bañaan bawayɕëruŋ, batum Ɖi baka, bayuday na baloŋ bankakuŋ Ɖi Bgah bi Moyit, baɕaɕ Pawulu na Barnabat. Kë bukal baɕë Ɖiini na baka atëŋtën pa bajuɕa Ɖi bnuura bi Naɕibaɕi.

Pawulu na Barnabat bajukan banwoon baanwo bayuday

⁴⁴ Wi *unuur wi pnoorfën ukaan aban, ubeeka bti ubi ayit atiink uɕup wi Ajugun. ⁴⁵ *Bayuday bakuj baka wi bawinuŋ pntuk pi bañaan puŋ, aɕë laɕ uko wi *Pawulu akjakuŋ, akak akara. ⁴⁶ Pawulu na Barnabat kë baɕë taman maakan ajukan na mntëŋ aji : « An biki bañaan bawoon lah kajukan Uɕup wi Naɕibaɕi duna. Kë wi naɕaan apok wa, aɕal aji naantaan na pka ubida wi mnto, nɔwutan ɕuŋ kaya du banwoon baanwo

bayuday. ⁴⁷ Uko wan wi wi Ajugun ajakuŋ nɔwo i kado : “*Ddolu kë iwo bjeehi bi banwoon baanwo bayuday, ihilna iɕij umundu bti du mbuur.*”^{»[☆]}

⁴⁸ Wi banwoon baanwo bayuday, batiinkuŋ uko mënɕ, balilani, abot adëman uɕup wi Ajugun. Kë biki Naɕibaɕi adatuŋ bti pa ubida wi mnto, bafiyaari. ⁴⁹ Uɕup wi Ajugun umeetana Ɖi utaak wuŋ bti. ⁵⁰ Bayuday kë baɕë wuuk wal mënɕ baaɕ bayok baloŋ bandëmanuŋ Naɕibaɕi, na bantohi biki ubeeka, kë baklaɕ Pawulu na Barnabat. Kë bawuuk bañaan kë bakak ahajan baka, adoo dook baka Ɖi utaak. ⁵¹ Kë Pawulu na Barnabat baɕë dan danan pdëpalën Ɖi ihoɕ yi baka adiimanaan udeeb wi baka, aɕë tool aya ubeeka wi Ikoniyoum. ⁵² Banfiyaaruŋ biki Antiyoka kë baɕë tum wal mënɕ na mnlilan na *Uhaaɕ wi Naɕibaɕi.

14

Pawulu na Barnabat baɕup bañaan biki Ikoniyoum Uɕup Ulil Unuura

¹ Du ubeeka wi Ikoniyoum kak bi *Pawulu na Barnabat baya, aneej du *katoh kañehanaani ki bayuday aɕiiniyaan uɕup wi Naɕibaɕi bnuura, jibi babiin ado ; kë bañaan batum, *bayuday na banwoon baanwo bayuday, bafiyaari.

² Bayuday bampokuŋ pfiyaar Yetu kë baɕë kak

awuuk banwoon baanwo bayuday kë babot ašoor banfiyaaruŋ. ³ Uko mēnt unneenan bi Pawulu na Barnabat baŋo da ŋnuur ŋtum bado kaŋup uko wi Ajugun na mntēŋ mi awuluŋ baka, kë ul akak adiiman kë uŋup wi baka untaaruŋ na bnuura bi nul ujoonani, wi awuluŋ baka phina pi pdo iko iŋoŋarēnaan na mlagre. ⁴ Bañaan biki ubeeka bti bakak apaŋ, baloŋ bawo na bayuday kë baloŋ bawo na *banjañan.

⁵ Kë banwoon baanwo bayuday na bayuday, na baweek biki baka bašē tiinkar aji bahajan banjañan katap baka mmlaak kafin. ⁶ Wi banjañan bameeŋ ušal wi baka, baŋi aya Littra na Derbe, ŋbeeka ŋi utaak wi bajaan bado Likanoya, na ŋfēt ŋanŋogun da, ⁷ aya aŋupa ŋup da *Uŋup Ulil Unuura.

Pawulu na Barnabat baŋup Uŋup Ulil Unuura du Littra na Derbe

⁸ Niint alon awo ŋfa du Littra anŋakmi ihoŋ, aji bi wo wo ŋi dko dloolan, aambaan kapoša, ŋiki abuka buka haŋ ; ⁹ aŋo atiink *Pawulu. Kë Pawulu ašē jabana kēš, awin kë afiyaar pfiyaar panhinanuŋ kajebana. ¹⁰ Wi wi adoluŋ pdiim pweek adu'a aji na a : « Naŋiin inaŋ iliint ŋi ihoŋ! » Kë ŋiinŋ alut anaŋ: abi kapoŋ poŋ.

¹¹ Wi bañaan bawinuŋ uko wi Pawulu adoluŋ, kë bašē

huuran na uŋup wi baka wi Likanoya aji : « Baŋibaŋi biki nun bakak bañaan bajen, awala ŋi un » ¹² Wal mēnt, kë bašē ŋu Barnabat katim ki Diya, ašē ŋu Pawulu ki Hermet* ŋiki ul ajaan aŋupar Barnabat. ¹³ Natul i Diya, awoon alon ŋi baŋibaŋi biki baka, i kaduŋ kawoon ŋi uneej ubeeka, aya aŋij ŋgit ŋanŋēgun na itoh. Ul na pntuk pi bañaan puŋ baŋal pdo *banjañan pgur. ¹⁴ Wi bi Barnabat na Pawulu batiinkuŋ uko wi baŋaluŋ kado, batow imiša yi baka adiimanaan kë baandii, ašē ŋi aneej ŋi ptoof pi bañaan ahuuran aji : ¹⁵ « Babuk biint we ukaan kë nakdo hēnk ba? Nwo bañaan bajen ji an! Nbi bi ŋi, pŋupan *Uŋup Ulil Unuura, napenna ŋi iko inaaŋ yi nakdoluŋ yuŋ, našē nakak du Naŋibaŋi najeb, anŋakuŋ baŋi, aŋak mboŋ, na bdēk, na iko bti inwoon da. ¹⁶ Du kateeku, awut bañaan, andoli kë aji ŋaŋ bgah bi analuŋ. ¹⁷ Kë ašē wo anŋaŋan pdiiman baka kë awoha da, na iko inuura yi akdoluŋ: awulan ušubal unwoonuŋ baŋi na ŋdeey ŋtum ŋi wal wi kanjalēn, awulan uko ude, aŋu mmlilan mntum ŋi ŋhaaŋ ŋi nan. »

¹⁸ Baŋup anoor abaa bi hilan aneeŋan pgur mēnt.

¹⁹ *Bayuday baloŋ banwoonuŋ Antiyoka di Pitidi, na Ikoniom kë bašē bi bi, abot ado bañaan kë bakak du

* **14:12** Diya na Hermet bawoon baloŋ ŋi baŋibaŋi bampoti biki bañaan bukuŋ. Diya awoon naweek kë Hermet ašē ji ŋupar a.

baka, atap Pawulu mmlaak, apula, afël du bdig bi ubeeka òiki başal aji akeò. ²⁰ Kë wi banfiyaaruñ başaañ afooya, kë aşë naða akak du ubeeka. Unuur utëbantën ul na Barnabat kë başë ya Derbe.

Pawulu na Barnabat bakak Antiyoka di Firi

²¹ *Pawulu na Barnabat başup *Uşup Ulil Unuura du ubeeka wi Derbe, kë başaañ batum başaş baka afiyaar Ajugun. Kë başë kak wal mëntş Litra, aţëpna Ikonyom, abaa ya Antiyoka di Pitidi.

²² Batëñtën banfiyaaruñ, aţu òi nşal ñi baka kë bawo kataman òi pfiyaar, abot aji na baka : « Nwo kahaj bnuura bnuura kabaa kaneej du *Pşih pi Naşibaò. »

²³ Òi pntuk pi banfiyaaruñ pandoli, baji badat bantohi, kañehan Naşibaò kayiman kaşë duk baka òi iñen yi Ajugun, i bafiyaaruñ.

²⁴ Bamuur uţaak wi Pitidi aşë ban Pamfili. ²⁵ Başup Uşup Ulil Unuura du Perga abaa ban du ubeeka wi Ataliya.

²⁶ Dul di di bajejnuñ ulantu pkak Antiyoka di Firi, dko di babiin awutanaan baka òi iñen yi Naşibaò, aji baya pdo ulemp wi badoluñ nða hënk.

²⁷ Wi babanuñ Antiyoka aşë yitrën banfiyaaruñ bti. Başup baka jibi Naşibaò alem-puñ na baka, akuş aşup baka jibi ayuuj banwoon baanwo bayuday bgah bfiyaaraanuli. ²⁸ Pawulu na Barnabaat baço da ajon na banfiyaaruñ Yetu.

15

Pñom padëm du Antiyoka òi uko wi pwala katëmp

¹ Başaañ balon bawoona utaak wi *Yuda, abi aban Antiyoka, aşë wo òi pjukan banfiyaaruñ aji : « Naanhilan kabuur, woli naanya *katëmp jibi *Bgah bi Moyit bajakuñ. »

² *Pawulu na Barnabat balaş baka, kë pñom pweek paşë wo. Başaañ kë başë tiinkar aji na Pawulu na Barnabat, na başaañ balon biki Antiyoka, baya Yerutalem, başiiiniyaan uko mëntş na *banjañan na bantohi.

³ Kë banfiyaaruñ başë òenk baka òi uko uyaani bayaaş, kë bamuur Feniti na *Famariya, aşup jibi banwoon baanwo bayuday bakakuñ du Ajugun, uşup uhalu wañ, uşu banfiyaaruñ bti òi mnilan mweek. ⁴ Wi babanuñ Yerutalem, banfiyaaruñ, na banjañan na bantohi, babi akit baka, kë başë kakalëş baka jibi Naşibaò aţëpnun òi baka, ado iko itum.

⁵ Kë balon òi pntuk pi *bafaritay banfiyaaruñ Yetu başë teem aji : « Bawo biki kawalan katëmp banfiyaaruñ banwoon baanwo bayuday, kabot kaji na baka başaş Bgah bi Moyit. »

Fimonj Piyeer aşini na başaañ

⁶ *Banjañan na bantohi, kë başë yitiir pşiiiniyaan uko mëntş. ⁷ Wi başëlşëruñ ajon, kë Fimonj Piyeer aşë naða aji na baka : « An bayitş naan, name kë Naşibaò

adatnuŋ undiimaan ʒi an, aji nʒup banwoon baanwo bayuday *Uʒup Ulil Unuura, batiinkna, babot bafiyaar. ⁸ Kē Naʒibaʒi ammeen nʒal ʒi bañaan, aʒē diimanun kē anjal banwoon baanwo bayuday, wal wi akaan awul baka *Uhaaʒ wi nul jibi awuluŋ un. ⁹ Aampaʒēʒun nin na baka, apēnan baka ipekadu, ʒiki bafiyaari. ¹⁰ Kē we uʒaan awo hēnkuŋ pla Naʒibaʒi bʒup paŋ ba? Wal wi naŋaluŋ pkuŋan bañaan baʒaʒ bgaŋ bdaaj bi nja na bateem nja bajon bti, ʒwoon ʒēmbi hinar akuna? ¹¹ Nbaa ʒēp ʒēp afiyaar aji bnuura bi Ajugun Yetu, babuurannun ʒi baka. »

¹² Kē bañaan bti bayomp atiink Barnabat na Pawulu, kē bakkakalēʒ iko iñoŋarēnaan na mlagre yi Naʒibaʒi aʒēpnun ʒi baka ado du ʒtaak ʒi banwoon baanwo bayuday. ¹³ Wi baʒiiniin adoo ba, kē *Yakob aʒē yeenk, aji : « An bayiʒ naan, natiinkaan. ¹⁴ Timeyoŋ akakalēʒ jibi Naʒibaʒi aya i ʒfa du banwoon baanwo bayuday, adatna ʒi baka bañaan bankwoon biki nul. ¹⁵ Kē nʒup ʒi *baʒupar Naʒibaʒi ʒakak ataan na uʒup waŋ, bapiit uko wi Naʒibaʒi ajakuŋ aji :

¹⁶ *“Dluŋ kakak woli iko yaŋ bti iʒēpi,
pnaʒan katoŋ ki *Dayiʒ
kambiin ajot;*

*dluŋ kanaʒan ka
kabot kaboman ka.*

¹⁷ *Hēnk, bañaan bti bandukiin,
baluŋ kado kala Aju-
gun,
ēnhēŋ, ʒtaak bti, ʒi ʒi
ndaʒuŋ aji ʒawo ʒi naan.*

Hēnk di di Ajugun ajakuŋ.

¹⁸ *Ul anʒupuŋ undiimaan,
uko wi akluŋ kado.” »**

¹⁹ Yakob akak ahoʒalēʒ aji :

« Ukaan kē nʒal ʒi uleef naan aji ʒnēwo kanooran banwoon baanwo bayuday, bankakuŋ afiyaar Naʒibaʒi. ²⁰ Kē nawulēn ʒpiit baka, ʒji na baka bawut kado kade uyemaʒ unneenanun, ʒi wi mngur ; bawut pjuban pi piinʒ ; bawut pde uyemaʒ wi ʒntaam ʒankeʒuŋ kē pñaak paantula. ²¹ Bañaan bajukan undiimaan *Bgaŋ bi Moyiʒ ʒi ʒbeeka bti akak aleyiir ba ʒi itoh iñehanaani yi bayuday, *ʒnuur ʒi pnoorfēn bti. »

*Uko umpiituŋ pa banwoon
baanwo bayuday*

²² Ukaan kē *banjañan, na baweek na banfiyaaruŋ bti, baʒē wat ʒi ploolan, adat balon ʒi baka, kē bagakandēr na *Pawulu na Barnabat, aya kayili du Antiyoka. Badat *Yudaʒ, andu'aniin Bartabaat, na Filat, biinʒ bantiinkaniin ʒi banfiyaaruŋ. ²³ Bawul baka uko umpiituŋ aji :

« Un, banjañan, na bantohi, na batēnʒan bti banwoon ʒi, ʒwulan mboʒ, an banfiyaaruŋ nanwoon naanwo bayuday, nanfēʒuŋ ʒi ubeeka wi Antiyoka, ʒi ʒtaak ʒi Firi na Filitiya. ²⁴ Nʒiink kē baji bañaan balon biki

nun babi du an, ayewlēnan akuṭ atokan nṣal na nṭup n̄i baka. Bañaan̄ mēnt̄, un n̄enyil baka. ²⁵ Ukaan̄ kē n̄yitiir awat ṭi ploolan, adat bañaan̄ balon̄ babi du an. Bañoōṭan̄ Barnabat̄ na Pawulu banwoon̄ bañaan̄ biki n̄maganun̄ maakan, ²⁶ biinṭ̄ banṭuun̄ ubida wi baka bti ṭi ulemp wi Yetu *Krittu Ajugun. ²⁷ Ukaan̄ kē n̄do Yudaṭ na Filat̄, babi baṭupan̄ bdidi baka uko wi n̄piitanan̄ wi. ²⁸ Un na *Uhaaş wi Naṣibaṭi, n̄ji n̄enkṭo kanooranan̄ na nin bkuṅ blon̄, woli uunwo uko wi bgah bajakuṅ; ²⁹ Nawutan̄ kade uyemaṭ wi mngur, nawutan̄ kade n̄ntaam n̄ankeṭun̄ kē p̄ñaak paantulaa. Nawutan̄ p̄juban̄ pi piinṭ̄. Nadole han̄ nado bnuura. N̄beeban. »

³⁰ Bado Yudaṭ na Filat̄, kē baya Antiyoka, kē baya yitrēn̄ banfiyaaruṅ, aṣē wul baka uko umpiitun̄. ³¹ Wi bañaan̄ bukuṅ baleyiiruṅ wa, balilani, ṭiki uhoṭan̄ baka mntēṅ. ³² Yuda na Filat̄, bankaṅ awo *baṭupar Naṣibaṭi baṭiini na banfiyaaruṅ ajon, ahoṭan̄ baka mntēṅ maakan. ³³ Wi baṭoon̄ da n̄nuur n̄lon̄, kē banfiyaaruṅ baṣē n̄ehandēr baka bayaaṣ bnuura, aṣē wutan̄ baka kē bakak du banyiluṅ baka. [³⁴ Kē Filat̄ aṣē ji aduka da.] ³⁵ Pawulu na Barnabat̄ kē baṣē duka n̄nuur n̄lon̄ du Antiyoka, awo na bañaan̄ baṭum ajukan̄ abot

aṭup baka Uṭup wi Ajugun.

*Pawulu na Barnabat
banjom agar*

³⁶ Wi n̄nuur n̄lon̄ n̄aṭēpuṅ, kē *Pawulu aṣē ji na Barnabat̄: « Wulan̄ n̄kak pwin banfiyaaruṅ biki n̄beeka bti n̄i n̄ṭēpuṅ aṭup Uṭup wi Ajugun, n̄ten̄ jibi baduki ado. » ³⁷ Barnabat̄ an̄al baya na *Yowan andu'aniin̄ Markuṭ, ³⁸ kē Pawulu aṣē pok, aji baanwo kaṭija, ṭiki ado bi duk baka uyaaṣ ulon̄ du utaak wi Pamfili, kē aanyoonk babaañēṣ uko wi bakdolun̄. ³⁹ Kē baṣē n̄om wal mēnt̄ bnuura, adoo gar. Barnabat̄ aya na Markuṭ, kē bajej ulantu aya unjiw wi Kipruṭ, ⁴⁰ kē Pawulu aṣē dat Filat̄. Wi banfiyaaruṅ bawutanun̄ baka ṭi bnuura bi Ajugun, kē baṣē ya. ⁴¹ Pawulu añaay na n̄ṭaak n̄i Firi na Filitiya, atēnṭēn̄ banfiyaaruṅ.

16

*Pawulu na Filat̄ baya na
Timote*

¹ *Pawulu aban ubeeka wi Derbe akak aya Littra ; di naṭaṣar Yetu alon̄ i bajaan̄ bado Timote afēṭun̄. Anin awo *nayuday ankakuṅ afiyaar Yetu, kē aṣin aṣē wo nagrek. ² Banfiyaaruṅ banwoon̄ Littra na Ikoniyoum, baṭiiniyaan̄ uko unuura ṭi katimul. ³ Pawulu, kē aṣē n̄jal agakandēr na a, aṣē do kē bawalana *katēmp, ṭiki bayuday banfēṭun̄ da, bame

* **16:3** Bagrek baanji baya katēmp, ṭi bayuday woli iinya katēmp baji baji injint̄i, iinkhil pwo na baka.

kë aşin awo nagrek*. 4 Wi bakyaan, başup na ńbeeka abot aji na banfiyaaruń bado kado uko wi *banjańan na bantohi du Yerutalem bajakuń. 5 Ukaanķ kë banfiyaaruń, bakya'a ya kadun ńi pfiyaar, abot atuma tum pya na ńnuur.

Pawulu adu'ana du Matedoniya

6 *Uhaaş wi Naşibańi uneean *Pawulu na biki agakanderaanuń pńup Uńup wi Naşibańi du utaak wi Atiya, ukaanķ kë bamuur aya ńtaak ńi Frigiya na Galatiya. 7 Wi bańogunķ utaak wi Mitiya, aşe do na pneej Bitiniya, kë Uhaaş wi Yetu uşe wo uundinan baka. 8 Wi wi bamuuruń Mitiya, aya aban pkęń pi Trowat. 9 Na utejan, Naşibańi ahaabęsa kęş kë awin ńiintń alonķ i Matedoniya, kë anańi, aşe ji na a : « Biin Matedoniya, ńenkun! » 10 Wi uko wanķ uńepanķ ńep, kë ńşe bi bomandęr bomandęr pya, ńiki ńşal aji Naşibańi adu'un du, ńya ńńup biki Matedoniya *Uńup Ulil Unuura.

Du ubeeka wi Filip, Liidi afiyaar hęnkunķ Yetu

11 Kę ńjijnaana ulantu ńi Trowat, abi ya ya utool du unjiw wi Famotrat. Wi nfa mambanuń, kë ńşe ya aban ubeeka wi Newopolit. 12 Dul di di ńpęnnuń aya ubeeka ulonķ ńi utaak uteek wi Matedoniya unwoonķ katim ki Filip. Ubeeka męntń uwo ńi

pşih pi Romń. ńto da ńnuur ńlonķ.

13 ńi *unuur wi pnoorfęn wi bayuday, kë ńşe pęn aya umbanķ wi kabanķ ki katant, di ńşaluń aji, ńya kawin da dko dńehanaani Naşibańi. ńto da ańiini na baań banyituń da. 14 Alonķ ńi baka, katimul kawo Liidi ; awo ńnaań andęmanuń Naşibańi, i ubeeka wi Fiyatira, aji waap ilaań ijeenkalin-tamuń. Awo ńi pńiinkun, kë Ajugun aşe haabęsa uhaaş, afiyaaraan uko wi *Pawulu akńupuń. 15 ńnaań an ayeenk *batitmu, ul na biki katohul, wi abaanķ, aşe ńehanun aji : « Woli naşal aji dfiyaar hęnkunķ Ajugun na manjoonan, nabi kawala ńi katoh ki naan. » Akoońun, kë ńdinani.

Bawat bi Pawulu na Filat ukalabuş

16 Unuur ulonķ, wi ńkyaan dko dńehanaani Naşibańi, aşe yit na poonu alonķ najuuk anwoonķ na untaayi unjaanķ udola ańup uko unklunķ kabi. Aji ńi banku'uluń itaka itum, ńi mńoori mi ajaanķ ado. 17 Poonu męntń awo ńi pńaş *Pawulu na un, aşe huuran aji : « Bańaanķ biki bawo balempar Naşibańi ampelunķ bańaanķ bti, badiimanan bgah bankńoońanań du mbuur. » 18 Wi wi awoonķ ńi pdo hanķ ńnuur ńtum, kë Pawulu adobi deebań, akok aji na untaayi, « ńi katim ki Yetu Krittunķ, dji ipęn ńi a! » ńi dko męntń, kë untaayi ubi pęn pęn ńi poonu.

† 16:12 Bańaanķ banfęńunķ ńi Filip baliń liń na baromenķ.

19 Wi banknjuukntënuṅ poonu uṅ bawinuṅ kē uko udeeni wi baka utokaa, kē baṣë mob bi Pawulu na Filat, apul pulan, aṅooṭ du ufeeru, baya bado baka *uruha. 20 Baṭij baka du bawayëṣ bṭup baromeṅ, aji na baka : « Bañaanṅ biki, bawo ṭi pyewlën ubeeka wi nun, bawo *bayuday, 21 aṣë wo ṭi pjukan bgah bhalu, kē un baromeṅ ṅṣë wo ṅënwo kadinan ba kēme kaṭaṣ ba. »

22 Kē pntuk pi bañaanṅ pajun pkob bi Pawulu na Filat. Bawayëṣ bṭup baromeṅ bado kē bawohëṣ baka, afud itintël. 23 Wi bakobuṅ baka bnuura, aṣë wat baka ukalabuṣ, aji na bayeṅ bado kaṭen baka bnuura. 24 Wi bajakanṅ jak haṅ na nayeṅ, kē aṣë bi jej jej baka atuh du meeṭ dbaaṅṣaani di ukalabuṣ, akiin.

25 Wi utejan mnjel uṅoṅuṅ, kē bi Pawulu na Filat baṣë wo ṭi pñehan akuṭ ayeeh, adëman Naṣibaṭi. Bakalabuṣ bandukiinṅ, kē baktiink baka. 26 Ṭi dko mënṭ, kē mboṣ manṣë ṣinṭar maakan, kē ṅniw ṅi ukalabuṣ ṅaklëk. Ṭi dko mënṭ kak, kē ilëman yi ukalabuṣ bṭi iṣë haabṣa, mnkorentu kē manfënṣa ṭi bakalabuṣ. 27 Nayeṅ i ukalabuṣ anaṭaa, awin kē ilëman yi ukalabuṣ iwo bhaab, aṣë toot kej, aṅal pfiṅ uleeful, ṭiki aṣal kē bakalabuṣ babuuri. 28 Pawulu kē aṣë ṅajar maakan aji na a : « Kfiṅ uleefu! ṅwo ṭi un bṭi. »

29 Nayeṅ ado kē batehan

bdoo, alënk akat kat aṣë ṭi ajot ṭi ihoṭ yi bi Pawulu na Filat. 30 Wi abaanṅ, aṣë pënan baka bdig, ahepar baka aji : « Baweek, we wi nhiniinṅ kado, kabuurna? » 31 Kē baṣë teema aji : « fiyaarën Ajugun Yetu, iluṅ kabuur, iwi na biki katohu. » 32 Wi wi baṣaanṅ aṭup baka, ul na biki katohul bṭi, Uṭup wi Ajugun. 33 Wal mënṭan wuṅ, na utejan mnjel, kē nayeṅ aya na baka, aṅow baka ijën. Kē ṭi dko mënṭ, kē nayeṅ adolan *batitmu ul na biki katohul bṭi. 34 Aneejan baka katohul, awul baka pde, nayeṅ ataṅ ul na biki katohul bṭi, ṭiki bafiyaar hënkuṅ Naṣibaṭi.

35 Wi nfa mambanuṅ, kē bawayëṣ bṭup baromeṅ baṣë yil bangoli baya baji na nayeṅ awutan bi Pawulu na Filat. 36 Kē nayeṅ aṣë ji na Pawulu : « Bawayëṣ bṭup baji ṅwutanan iwi na Filat, nayaan na bnuura. » 37 Pawulu kē aṣë ji na bangoli : « We? Bakobun ṭi kadun ki bañaanṅ, un ṅnwoonṅ bañaanṅ banliṅuṅ na baromeṅ, bē baandolun *uruha, ajejun awat ukalabuṣ aṣë ṅal bṭup baba hënk, na byompan? Nin! Babiin bdidi baka bapënanun » 38 Kē bangoli bakak, aya akakalëṣ bawayëṣ bṭup baromeṅ, kē baṣë haajala, wi bameeṅ kē Pawulu na Filat bawo bañaanṅ banliṅuṅ na baromeṅ. 39 Wi wi bayaanṅ akooṭ baka bamiir baka, apënan baka ṭi ukalabuṣ, aṣë ñehan baka bapën ṭi ubeeka. 40 Pawulu na Filat

baḗn du ukalabuṣ aṣḗ ya du uko Liidi. Wi bayaañ awin banfiyaaruṅ, atēṅṅēn baka aṣḗ tool aya.

17

Bahajan bi Pawulu na Filat du Tetalonika

¹ Bi *Pawulu na Filat baṭḗpna ṅbeeka ṅi Anfipoliṭ, na Apoloniya, aṣḗ ban du ubeeka wi Tetalonika. *Katoḥ kañehanaani ki bayuday kalon kawo da. ² Pawulu aya aneej da, jibi ajonuṅ kado. Ado inēm iwajanṅ yi ajaki ya du katoḥ kañehanaani, ṭi *unuur wi pnoorfēn kaṭḗlṣēr na baka. Aji ṭḗpna ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi, ³ kajukan baka kakuṭ kadiiman kē : *Krittu awo i kahaj, kabot kanaṭa ṭi pkeṭ. Pawulu akak aji na baka : « Kē Krittu, awoon Yetu i nji kaṭupanaṅ hēnk. » ⁴ Bayuday balon badinan uko wi baṭupun aṣḗ ṭaṣ bi Pawulu na Filat. Kē bagrek batum banjaañ badēman Naṣibaṭi, baṭaṣ baka aṭu na baaṭ bammeṭaniin batum.

⁵ Kē bayuday balon baṣḗ kuj baka maakan. Wi wi bayaañ, ayitrēn bawaañ udooni balon banwoon ṭi igah yi ubeeka, kē banaakiir ado pntuk, ayewlēn ubeeka. Baya aneej du uko Yaṭon, ado na pmob bi Pawulu na Filat kaṭij moṅ pntuk, du bdig. ⁶ Wi bayaañ awo baanwin baka aṣḗ mob Yaṭon na banfiyaaruṅ balon, apul pulan, aṅooṭ du bawayēṣ bṭup aṣḗ huuran aji : « Bañaañ biki bayewlēn umundu bti, aṣḗ

ban hēnkuṅ ṭi, ⁷ awo bayaañ biki Yaṭon. Bawo ṭi plaṭ bgah bi naṣih najeenkal, aji naṣih alon awoon, anwoyi katim ki Yetu. » ⁸ Wi baṭupun han, kē pntuk na bawayēṣ bṭup baṣḗ yewla. ⁹ Bawayēṣ bṭup baṭu Yaṭon na baka pluk, abaa wutan baka.

Pawulu na Filat baya Bereya

¹⁰ Wi utejan ubanaṅ ban, kē banfiyaaruṅ baṣḗ do bi *Pawulu na Filat kē baya ubeeka wi Bereya. Wi babanuṅ da, aṣḗ ya du *katoḥ kañehanaani ki bayuday. ¹¹ Bañaañ biki Bereya bajoob ikow apel biki Tetalonika, ṭiki baji batiink Uṭup wi Naṣibaṭi bnuura, kakak kajuk Ulibra wi Naṣibaṭi unuur undoli, katenna me uko wi Pawulu aṭupun ujoonani. ¹² Baṭum ṭi baka, na ṭi bagrek, baaṭ bammeṭaniin na biinṅ, bafiyaar hēnkuṅ.

¹³ Wi *bayuday biki Tetalonika batiinkuṅ kē baji Pawulu awo ṭi pjukan Uṭup wi Naṣibaṭi du Bereya, kē bakak aya da, ajun pyewlēn abot awuuk pntuk. ¹⁴ ṭi dko mēnṅ, banfiyaaruṅ bado Pawulu kē aya umban wi bdēk bweek, bi Filat na Timote kē baṣḗ duka Bereya. ¹⁵ Baññoṭanuṅ Pawulu, baya na a te Atenay, aṣḗ kak na kakuran ki Filat na Timote bataran baya baṭḗnka du Atenay.

Pawulu aṭiini na bañaañ biki Atenay

¹⁶ Wi *Pawulu awoon ṭi pyoonk bi Filat na Timote du

Atenay, anoor ti kës, tiki awin jibi ubeeka utumuŋ iduunŋ. ¹⁷ Ukaanŋ kē aji teŋ du *katoh kañehanaani na *bayuday biki kabuka, na bankakuŋ bayuday bandëmanuŋ Naşibaŋi, akak aji teŋ bŋup na bañaanŋ bankŋëpnunŋ du ufeeru ŋnuur bti. ¹⁸ Kē pntuk pi bame baweek baloŋ biki bajaanŋ bado bapikureyeŋ* na battoyik† başë neej blaŋar na a. Baloŋ kē baji : « We wi nahomp i akdoluŋ na pŋup ba? » Kē baloŋ baji : « Awo wo ji aŋiiniyaan ŋntoŋ ŋyaanŋ. » Baŋup haŋ tiki batiinka kē akŋiiniyaan Yetu, na pnaŋa ŋi pkeŋ.

¹⁹ Ukaanŋ kē baŋij Pawulu, aŋooŋ du dko di bajaanŋ bado « Ayeropagut‡ » di bawayëş bŋup baweek bawoonŋ, aşë ji na a : « Nhinan kame pjukan phalu pi ikŋiiniyaanunŋ paŋ i? ²⁰ Iko iloŋ yi ikjukanunŋ iwo iyaanŋ ŋi un, kē ŋŋal kame iko yi ijakuŋ. » ²¹ Bañaanŋ biki Atenay na bayaanŋ banfëtuŋ da, babi wo wo ŋaŋ ŋi pkakalëş na ptiink uko uhalu unwoonŋ.

Pawulu aŋiini na bañaanŋ du uruha uweek

²² *Pawulu anaŋa anaŋ ŋi kadun ki bawayëş bŋup, aşë ji na baka : « An bañaanŋ biki Atenay! Dyikrën kē nawo bañaanŋ banfiyaaruŋ

bnuura, başibaŋi batum. ²³ Wi nji kapoşuŋ na ubeeka, dten bnuura iko yi najaanŋ nadëman, adoo win *umeeşsa wi mngurŞ wi badoluŋ aji wi naşibaŋi anwoonŋ aammeetanaa, i nadëmanuŋ aşë wo naamme'a, ul i i nji kaŋupanaŋ. ²⁴ Naşibaŋi anŋakuŋ umundu na iko bti inwoonŋ ŋi wa, awoonŋ Ajug baŋi na mboş, aanji fëŋ ŋi iduunŋ yi ŋaanŋ najën abomanuŋ. ²⁵ Akak awo aanji yeenk nin uko uloŋ unwoonunŋ ŋi ŋaanŋ najën, kawo ji anuma numa wa, tiki ul ajaanŋ awul bañaanŋ bti ubida, uhefënt, na iko bti. ²⁶ Aŋëpna ŋi ŋaanŋ aloolan, aŋak bañaanŋ biki ŋraaşa bti, aji bafëŋ umundu. Awul andoli ŋnuurul, na dko di akluŋi kafëŋ. ²⁷ Naşibaŋi ado haŋ, bañaanŋ bado kalaana'a, ulome bawina woli bamap mapan, babana bahilan kabi kawina. Kē aşë woha awii wi aanlow low nin aloŋ. ²⁸ “ŋi ul i i nyeenknunŋ uhefënt, apoş, awo.” Nwo biki pntaali pi nul jibi bayeeh biki nan bajakuŋ. ²⁹ Kē wi ŋşaanŋ awo biki pntaali pi Naşibaŋi, ŋënwo kaşal kē Naşibaŋi anaam ji ptu pi uwuuru, kēme untaam, kēme plaak, iko yi ŋaanŋ apaşuŋ ŋi uşal wi nul. ³⁰ Naşibaŋi aanŋo aten iko yi badoluŋ

* **17:18** Bapikureyeŋ baanfiyaar başibaŋi bampoŋi, başal aji bnuura bi ŋaanŋ bawoona ŋi pmëban uleef, kawo ŋaanŋ anwoonŋ aantum unoh. Bañaanŋ bakak hënkuŋ ŋi kapaam, aŋu baŋal unoh na pjuban pi piint, katim ki Bapikureyeŋ. † **17:18** Battoyik bukai, başal aji mbuur mi ŋaanŋ, manwoona ŋi uşal, unjaanŋ uŋoŋ umundu, ukaanŋ kē bawo bañaanŋ banlowuŋ iko itum intaanuŋ na unoh kēme iko inaaŋ. ‡ **17:19** Aeropagut: Dawoonŋ bayiti bweek, bi bawayëş bŋup baweek bajaanŋ baŋo, kateŋ, kakuŋ kajukan bgah. § **17:23** Umeeşsa wi mngur :Baji bafinŋa untaam wi pgur ŋi umeeşsa.

ʔfa ʔi kapaam, aʂe ji hēnkuŋ, bañaan ʔti, dko di bawohan, bawut pjuban. ³¹ ʔiki adat unuur ulon, wi aklun kado ŋiint i adatuŋ, abi awayeʂ umundu, pwayeʂ panjinʔun piʂ. Adiimanun ke waŋ uwo manjooan wi anaʔanuluŋ ʔi pkeʔ. »

³² Wi batiinkun ke aʔiiniyaan uko wi pnaʔa ʔi pkeʔ, balon babenja, ke bandukiin bahepar pluŋ katiinka byaaʂ blon aji na a « Nŋal kalun katiinku ʔi uʔup waŋ, byaaʂ blon. » ³³ Hēnk di Pawulu apēnuŋ ʔi *uruha uweek. ³⁴ Bañaan balon baʔaʂa, akak afiyaara. Diyoniʔiyut, alon ʔi bawayeʂ bʔup, awo ʔi bakan mēnʔan, na ŋaaʔ alon kak i bajaan bado Damarit, na bañaan balon kak.

18

Pawulu aʔup Uʔup Ulil Unuura du ubeeka wi Korint

¹ Wi uko waŋ uʔepun, ke *Pawulu aʂe pēn du Atenay, aya ubeeka wi Korint. ² Aya aʔēnk da ŋiint alon *nayuday i bajaan bado *Akila. Awo abuk utaak wi Pont, aʂe baa wona wona Itali, ul na Pritiliya aharul, ʔiki Klodiyut naʂih najeenkal aji bayuday ʔti bapēn du Rom. Pawulu aya, awin baka, ³ jibi awoon naboman iloona ji baka, afēʔ na baka ke baji balemp. ⁴ *Unuur wi pnoorfēn ʔti, aji ʔelʂer na bañaan du *katoh kañehanaani ki bayuday, kado na pdo bayuday na bagrek, bafiyaar Yetu.

⁵ Wi Filat na Timote bawoonun Matedoniya, ke Pawulu aʂe bi duka duka ʔi pjukan Uʔup wi Naʂibaʔi, adiiman bayuday ke Yetu awoon *Krittu na manjooan. ⁶ Wi bayuday bajunun plaʔa abot akara, ke Pawulu aʂe wentara, aʂe ji na baka : « Dba na an, nakdukiin kame, nji dwo najinʔ piʂ, hēnkuŋ dya du banwoon baanwo bayuday. »

⁷ Wal mēnʔan, ke Pawulu aʂe pēn da, aya du uko ŋiint alon anjaan adēman Naʂibaʔi, i bajaan bado Titiyut Yuttut. Katohul kañog katoh kañehanaani ki bayuday. ⁸ Naweek i katoh mēnʔ, i katim kawoon Kritput, afiyaar hēnkuŋ Ajugun ul na biki katohul. Bañaan biki Korint batum, banktiinkun Pawulu, bafiyaar hēnkuŋ abot adolan *batitmu.

⁹ Unuur ulon, na utejan, Ajugun ahaabēʂ Pawulu keʂ ke awina ke aji na a : « Wutan kalēnk, doon kaʔiini, kyomp, ¹⁰ nji dwo na iwi, nin alon aankdolu do buʔaan, bañaan batum biki ubeeka wi bawo biki naan. » ¹¹ Pawulu aʔo da uʂubal na kli paaj ajukan bañaan Uʔup wi Naʂibaʔi.

Bayuday baʔij Pawulu uruha

¹² Wi Galiyon awoon nantunja i utaak wi Akayi, ke *bayuday baʂe wat ʔi ploodan, anaʔara *Pawulu, aʔooʔ *uruha, ¹³ aʂe ji : « ŋiint i, ado na pkakan bañaan ʔi pdēman Naʂibaʔi pampaʔun na bgah bi nun. »

14 Pawulu aji ahaab kateem, kē Galiyon ašē ji na bayuday : « Woli an bayuday, nabi bi lah, akešaar pa buṭaan blon kēme kalat ki ŋiint i adolon, kaka na pṭo katiinkan. 15 Kē wi ušaan akak wi blaṭar, na ṅṭup, na itim, na bgah bi nan, nameeṅ. Nji, kawayēš iko yaṅ, mēnkdo wa. » 16 Wi wi ašaan ado kē bapēnan baka du uruha. 17 Kē bašē kak wal mēnt bukāl bti, adēpa ṭi Foten, naweek i *katoḥ kañehanaani, akoba ṭi kadun ki uruha. Kē Galiyon aṭoha ṭuṅ ayompan mntumul.

Pawulu akak Antiyoka

18 *Pawulu aṭo du Korint ajon, abaa duk banfiyaaruṅ, agakandēr na *Pritiliya na Akila, kē bajej ulantu aya utaak wi Firi. Ado kē bapuunka bkow du pkēṅ pi Kenēray, ṭiki abi hon amehna ṭfa*, ji abi ado kajej ulantu. 19 Bawala du ubeeka wi Efet, kē dul di Pawulu aduknuṅ Pritiliya na Akaliyat, aya du *katoḥ kañehanaani ki bayuday, aṭēlšēr na baka. 20 Balon bañehana aṭo da ajon, kē aandinani. 21 Kē wi ašaan aya, ašē ji na baka : « Ulille Našibaṭi, kaluṅ kabi ṭi an ṭi, byaaš blon. » Wi wi ašaan ajeṅ ulantu du Efet. 22 Aya awala du Kaytaraya, aya Yerutalem, awul pntuk pi banfiyaaruṅ mboš abaa ya Antiyoka.

23 Wi aṭoon da ṅnuur ṅlon, ašē ṭool, añaay na utaak wi

Galatiya, abaa ya wi Frigiya, atēṅṭēn banfiyaaruṅ bti ṭi ṅṭaak mēntan.

Apolot ajukan Uṭup wi Našibaṭi du Efet na Korint

24 Wal mēntan, kē *nayuday alon i bajaan bado Apolot abuk ubeeka wi Alektandriya ašē bi, aban ṭi Efet. Awo ŋiint anjaki ṭiini bnuura, ammeen bnuura Ulibra wi Našibaṭi. 25 Bajukana pṭaš bgah bi Ajugun bnuura. Aji ṭup na kaṭēb ki nul bti kabot kajukan uko wi Yetu unjintuṅ abot atool, ašē meha *batitmu bi *Yowan ṭañ. 26 Ajun pṭup na mntēṅ ṭi *katoḥ kañehanaani ki bayuday, kē wi bi *Pritiliya na Akila baṭiinkuluṅ, ašē du'a du katoḥ ki baka, ajukana bgah bi Našibaṭi, ajinṭana ba bnuura.

27 Wi Apolot abiiṅ aṅal pya Akayi, banfiyaaruṅ batēṅṭēna, ašē piit baṭaš bgah, aji na baka baṭijana bnuura. Wi abanuṅ da, alemp maakan na bankakuṅ ṭi bnuura bi Našibaṭi, afiyaar. 28 Hēnk, aji laṭ bayuday bnuura ṭi kadun ki bañaan, aji ṭēpna ṭi Ulibra wi Našibaṭi kadiiman kē Yetu awoon Kritu.

19

Pawulu ajukan Uṭup Ulil Unuura du Efet

1 Wi Apolot awoon ubeeka wi Korint, *Pawulu aṭēpna bgah bi inkun duuṭ, aban

* 18:18 Woli ṅaan aneeṅ bhoṅar na Našibaṭi, iji kmehna, kayiman iko ilon kabot kawo iinkpuunka te ibale ba pyiman. Pawulu abi neeṅ bhoṅar bi plempar Našibaṭi, uwoon kē aampuunka wal mēnt bti, ašē ba hēnkun ahinan kapuunka.

Efet. Aţenk da banfiyaaruŋ baloŋ ² aşē hepar baka aji : « Nayeenkaara *Uhaaş wi Naşibaţi i wal wi nafiyaaruŋ? » Kē başē teema aji : « A-a, ŋēndo me me aji Uhaaş wi Naşibaţi uloŋ uwoo. » ³ Kē Pawulu aşē hepar baka aji : « Kē *batitmu bhoŋ bi bi nayeenuŋ ba? » Kē bateema aji : « Batitmu bi *Yowan. » ⁴ Kē Pawulu aşē ji : « Batitmu bi Yowan, bawo bi banŋaluŋ pwut pjuban na pţēlēş ubida. Aji na bañaanŋ bafiyaar aloŋ ankluŋ kabi ŋi kafetul, awoon Yetu. » ⁵ Wi batiinkuŋ uko waŋ, banfiyaaruŋ bayeenk batitmu ŋi katim ki Yetu Ajugun. ⁶ Wi Pawulu apafuŋ baka iŋen ŋi ikow kē Uhaaş wi Naşibaţi uşē wala ŋi baka. Kē bukuŋ mēntŋ bajun ptiini ŋţup ŋanwoon ŋaammeţanaa abot aţup ŋţup ŋi Naşibaţi ajakuŋ. ⁷ Bañaanŋ mēntan baban iŋeen na batēb.

Kabuka ki Pntuk pi banfiyaaruŋ pi Efet

⁸ *Pawulu ado kli kwajanŋ ki ajaan aya kaneej du *katoh kaŋehanaani ki bayuday, kaţup na mntēŋ uko wi *Pşih pi Naşibaţi. Ado na pyuuj banktiinkuluŋ kē manjoonan mi mi akţupuŋ. ⁹ Kē baloŋ ŋi baka başē tam ikow, apok pfiyaar abot abeŋ bgah bi Yetu, ŋi kadun ki bañaanŋ. Ukaanŋ kē Pawulu awut baka, aşē du banfiyaaruŋ mpaţ, aji ţēlşēr na baka ŋnuur bti du Fkoola di ŋiintŋ aloŋ i katim ki Tiranuţ. ¹⁰ Ado haŋ, ajukan ŋşubal ŋţēb, ukaanŋ kē

bañaanŋ bti biki utaak wi Atiya, *bayuday na bagrek, bahil atiink uţup wi Ajugun.

Babuk Fēkewa

¹¹ Naşibaţi aţēpna ŋi *Pawulu ado mlagre mn-week. ¹² Udoo kak kak aji woli bajej ilēmēt kēme ilaaŋ yi abanuŋ, aŋooţ abanan bamaakal, baji babi jeb jeb, ŋntaayi ŋatota ŋi baka. ¹³ *Bayuday baloŋ baji bañaay na dko, kapēnan bamaakal ŋntaayi, aşē do na pdo uko mēntŋ ŋi katim ki Yetu Ajugun. Baji baji : « ŋi katim ki Yetu, i Pawulu akţupuŋ dji napēn! Napēnan! » ¹⁴ Naţeŋan naweek aloŋ nayuday, i katim kawoon Fēkewa aka babukul paaj na aloŋ banjayi bado haŋ.

¹⁵ [Unuur uloŋ], kē untaayi uşē teem baka aji : « Dme Yetu abot ame Pawulu, kē an, nawo bahoŋ ba? » ¹⁶ Wal mēntan, kē ŋiintŋ anneejiinŋ untaayi aşē rēta ŋi baka, awat. Akob baka, kē bamatkabaari, aţi apēn ŋi katoh byişu. ¹⁷ Wi bayuday na bagrek banfēţuŋ du Efet batiinkuŋ uko waŋ, aşē lēnk maakan, abot adēman katim ki Yetu Ajugun. ¹⁸ Bañaanŋ batum bafiyaar, abi apeeţ buţaan bi badoluŋ ŋi kadun ki bañaanŋ. ¹⁹ Kē batum bambiinŋ ado dayaamu, baţij ŋlibra ŋi baka aţonkrēn, atēr ŋi kadun ki bañaanŋ. Wi batenuŋ preeş pi ŋlibra mēntŋ, kē pawo itaka itum itum. ²⁰ Kē hēnk di di, ŋi mnhina mi Ajugun, Uţup wi Naşibaţi kē ukmeţana

meetana pya kë banfiyaarun babot atum tum.

Pnom pweek panwoon du Efet

²¹ Wi iko yan itëpun, kë *Pawulu aşë şal aţu na pya Yerutalem, kaţëpna Matedoniya na Akayi. Aşë şal aji : « Woli dlun aya, aban Yerutalem, kawo kaya ubeeka wi Rom. » ²² Wi wi aşaan ayil du utaa wi Matedoniya, batëb ti banjaan baţënka, Timote na Erattut, kë ul aşë duka kak nnuur nlon ti utaa wi Atiya.

²³ Wal mënţan wi wi bgah bi Yetu baţijun pnom pweek. ²⁴ Kë ñiinţ alon naţak i katim ki Demetriyut, aşë wo wal mënţ da, aji ţak iduun impoti yi unţaa, innaamuņ ptu pi naşibaţi ñaaţ anwoon Artemit. Ñiinţ mënţ aji wul baţak batum ulemp kë baji badeena bnuura. ²⁵ Demetriyut adu baka bti, na bañaan balon banklempun ulemp utënt wi nul, aşë ji : « Babuk biinţ, name kë ulemp wi njaan ndo wi, uwoon pyok pi nun. ²⁶ Kë naşë win abot atiink uko unktëpun, Pawulu un aji başibaţi banţaknaaniin inen yi bañaan baanwo başibaţi na manjoonan. Ahinan akakan ti udolade wi nul pntuk pi bañaan, mënţ ti Efet ti tañ da, ma ti kaya pba utaa wi Atiya bti. ²⁷ Ahinan katokun ulemp, kabot kapoţan kadun ki naşibaţi ñaaţ naweek, katiinktën pdëm pi nul. Ul i bañaan bti biki Atiya na biki umundu bti bajaan badëman. »

²⁸ Wi bañaan bukuņ batiinkun uko wan, aşë deebaţ ajun phuuran aji : « Artemit i nja biki Efet adëmi. » ²⁹ Uundo jon, kë ubeeka bti uşë wo pnaat naat. Kë badëpa ti bi Gayut na Arittarkut, bamatedoniya bankyaanţun na Pawulu, ańooţ du bayiti bweek bi utaa. ³⁰ Pawulu ańal pneej kaţiini na baka, kë banfiyaarun Yetu başë neenana. ³¹ Banoh Pawulu balon, balempar naşih baweek du Atiya, bado yil yil aji bajaka awut kado na pwinana du bayiti.

³² Wal mënţ bañaan bti du bayiti bayewlaa, kë pnaat paţumi. Balon bahuuran wi, kë balon bahuuran ulon. Kë batum, baando me me uko unţijun baka. ³³ *Bayuday kë başë wuukar ñiinţ alon, i katim ki Alektandër, kadun, kë balon baţupa uko wi akyaan kakakalëş. Alektandër ado kë bañaan bayompi, ahilna aţup. ³⁴ Bañaan bayikrën kë awo nayuday, aşë huuran bti aji : « Artemit i nja biki Efet, adëmi. » Bahuuran han ado njwoori ntëb.

³⁵ Nantuņa i ubeeka ado bañaan wal mënţ kë bayompi, aşë ji na baka : « An bañaan biki Efet, jëm umundu bti ume kë ubeeka wi Efet ujaan uyeņ kadun ki Artemit naweek na ptu pi nul panwoonun baţi i? ³⁶ Kë wi nameen kë ñaan aanhinanun plaţ uko wan, nawo kaţoora, kaşal bnuura ji nabi nado kado ukoolan. ³⁷ Naţij biinţ biki, bë baam-

baan kakiijan du kadun, keme akar naſibaſi ñaaf i nun.
 38 Hënkuſ, woli Demetriyut na baſak batënſul baka ka uko wi bakkeſaari, *uruha wii wi, kē bawayeſ bſup biki biki. Bayaan bakeſaar baka.
 39 Woli nanuma pkeeſaar uko ulon kak, uruha uweek uwo da, unjaan ujintan bſup.
 40 Name'aara kē bahinan nſa di kataparun na manjoonan, kaji nſataſaa, kabot kafan ſi uko unſepun nſa di i? Nēnhinanun katup uko unkayi kē nja nyit bti hēnk. » Wi nantunſa aſiiniſ aba, aſe do baſaan kē bawayſeri.

20

Pawulu aya Matedoniya na Gret

1 Wi pſaat paſaſun, kē *Pawulu aſe do kē bayitrēn banfiyaaruſ ſi Yetu, atēntēn baka. Wi wi aſaan aduk baka, aſe tool pya, ajeſ bgah bi Matedoniya. 2 Amuur utaak mēnt, atēntēn banfiyaaruſ, abot aſiini na baka ajon abaa bi ban Gret. 3 Pawulu aſo du Gret kli kwajanſ. Wi atoolun pjeſ ulantu, kaya utaak wi Firi, kē baſe ſupa aji *bayuday babomandēr pdola buſaan. Kē aſe guban, akakna Matedoniya. 4 Pawulu agakandēr na Topater, abuk Pirut i ubeeka wi Bereya, na Aritarkuſ na Tekunduſ biki ubeeka wi Tetalonika, Gayut i ubeeka wi Derbe, na Timote, na Tihik, na Trofim biki utaak wi Atiya. 5 Biinſ bukuſ mēntan, bajotun kadun,

ayoonkun du Trowat. 6 Kē un, nſe jej ulantu du pkēſ pi ubeeka wi Filip, wi *ufettu wi ipoom indaſ uſepun. Wi nſuur kaſeen nſepun, kē nſya ſenk baka du Trowat aſo da kanēm kapēb.

Pawulu anaſan ñaan ankeſun du Trowat

7 Unuur uteek wi kanēm, kē nſe yitiir pa pfaaſiir kapoom*. Kē *Pawulu aſe ſup na baſaan, te mnjel ſiki aſu na pya na nfa. 8 Nkaniya nſtum nſatehan wal mēnt du meet di bko duuſ, di nyitiiraanuſ. 9 Kē nduba alon aſe wo da, i bajaan bado Ewutikuſ, anſoon ſi ujaneel ulon atiink Pawulu. Kē Pawulu aſe ſiini, ajon maakan ſi bſup, kē nduba adobi yinēt. Wi anoyēntun, adoo ronſ, aſe buurna du uſoobra uwajanſten ajot. Wi bawaliinſ atena, ado na pnaſana, aſe ſenk kē adobi keſ. 10 Kē Pawulu aſe wala, anſup ſi napoſ, amooka aſe ji na baſaan: « Nawutan kalēnk, awo najeb. » 11 Wi wi akakuſ bko duuſ, afaaſiir ipoom na baka, kē badee. Wi aſiiniſ te mnjinſ, aſe ya. 12 Kē baſaan baſe ſiiſ na nduba najeb un, alilan bnuura.

Pawulu awoona Trowat aya Milet

13 Wi wi nſaan ajot kadun, ajeſ ulantu, pya Atot, di nſwoon i pya kajijna *Pawulu, ſiki apoſ poſ aya da. 14 Wi nyitunſ du Atot, aſe jija ſi ulantu, atool pya ubeeka wi Mitilena. 15 Wi nſbanunſ da,

* 20:7 Natenan ſi Ulemp 2.42.

akak aṭēp na ulantu, kē wi unuur ujintuṅ kē nṣē ñog unjiw wi Hiyot, aban unjiw wi Famot ṭi unuur utēbantēn, ṭi uwajantēn kē nban ubeeka wi Milet. ¹⁶ Pawulu aji aṭēp ṭēp Efet aankpant ṭiki aanṅal pjon ṭi utaak wi Atiya. Ataran pban Yerutalem woli ahinani ji unuur wi ufettu wi *Pentakot udo kaban.

Pawulu aṭiini uyaani na bantohi biki banfiyaaruṅ biki Efet

¹⁷ *Pawulu awo ṭi Milet, aṣē yil, kē badu bantohi biki pntuk pi banfiyaaruṅ pi Efet. ¹⁸ Wi babanuṅ, kē aṣē ji na baka : « Nawin jibi nṭo'i na an du unuur uteek wi ntapnuṅ kahoṭ ṭi utaak wi Atiya. ¹⁹ Dlempar Ajugun, awalan uleef naan awooni, ahaj ṭiki *bayuday baloṅ babomandēr pdolēn buṭaan. ²⁰ Mēmmanan nin ukoolan, uko wi nawooṅ i pme bti, dṭup abot ajukanan wa, ṭi kadun ki bañaan na du itohan. ²¹ Dṭup bayuday na banwoon baanwo bayuday aji bawut pjuban, bakak ṭi Naṣibaṭi, bafiyaar Yetu Ajugun. ²² Kē *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣē wuukēn hēnkuṅ pya Yerutalem, bē mēmme, uko wi nji kayaanṅ kaṭēnk da. ²³ Dbubara me kē ubeeka wi nji kayaanṅ, Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uji uleṣanarēn, kē ukalabuṣ na mhaj mawo da ayoonkēn. ²⁴ Kē nṣē ṣal aji mnwo mi naan, manwo mndaayanaan, bubara ndo ulemp bti wi Yetu Ajugun

ajakunṅ ndo te uba, unwoon pṭup *Uṭup Ulil Unuura wi bnuura bi Naṣibaṭi.

²⁵ « Dbi ṭi an ṭi, aṭiiniyaan *Pṣih pi Naṣibaṭi, aṣē me kē naankak aluṅ kawin kēṣ ki naan. ²⁶ Ukaanṅ kē nṭupan nṭa hēnk : Ddo wi nhilanuṅ bti pa an, woli naanduk ate pjukan pi naan faan, dwent iñen yi naan. ²⁷ Dṭupan iko bti yi Naṣibaṭi ajakuṅ mbi nṭupan bē mēnduk duk nin uloṅ. ²⁸ Nalipariin nṭeefan, na batani bti bi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwulanaṅ, aji nado kayeṅ. Namēbaan banfiyaaruṅ Naṣibaṭi biki bnuura. Yetu atul pñaakul, pbuuranaan pntuk pi nul. ²⁹ Dme kē woli dyaa bañaanṅ banjooṭuṅ ji nṅwuṭ baluṅ kabi pdo batani buṭaan. ³⁰ Baloṅ ṭi an badoo luṅ kawo ṭi nṭilan, kado kawuuk banfiyaaruṅ Yetu baloṅ baṭaṣ baka. ³¹ Nakeerin nawo bten! Nakak naleṣ uko wi : Ddo nṣubal nṅwajanṅ, aji kaleṣanan pnak na uṭejan, kadoo kawooni.

³² « Hēnkuṅ ddukan ṭi iñen yi Naṣibaṭi, uṭup wi bnuura wi nul ubot uwo na an. Uṭup mēnṅ uhinan kaṭijan pntuk pi banfiyaaruṅ. ṭi uṭup mēnṅ kak, Naṣibaṭi ahinan kawul iko inuura yi ahankuṅ pa banwoonṅ biki nul. ³³ Wi nwoonṅ ṭi, mēññebar untaam wi ñaanṅ aloṅ, kēme uwuuru, kēme imiṣa. ³⁴ Name bnuura, dlemp lemp na iñen yi naan, kē nṅklempaṣaana nji na biki ngakandēraanuṅ. ³⁵ Ddiimanan na nṅnuur bti

na dko bti : Hënk di di ñaan ajaan alemp, kaṭënkna bajuuk. Kë nakak awo i kales uko wi Ajugun Yetu ajakuṅ ul ṭi uleeful : “Mnlilan manwoona ṭi pṭen, apel ṭi pyeenk.” »

³⁶ Wi Pawulu aṭiiniin aba, aṣë ṅup na baka, aṅehan Naṣibaṭi. ³⁷ Kë bañaan bti baṣë wooni, amook Pawulu ṭi pwaysër na a. ³⁸ Uko unkaan kë bajooṭan maakan, uwoon wi ajakuṅ na baka : « Naankak aluṅ kawin kës ki naan. » Wi wi baṣaan aṅooṭana te du ulantu.

21

Pawulu aya Yerutalem

¹ Wi ṅdukuṅ bantohi biki Efet ṭuṅ, aṣë ya utool na ulantu, te unjiw wi Kot. Unuur utëbantën, kë ṅban pkëṅ pi Rodet, awoona da, aya ubeeka wi Patara. ² Wi ṅbanuṅ da, ṅṭënk ulantu undeki na utaak wi Feniti, kë ṅjej wa aya. ³ Nya adoo ten unjiw wi Kiprut, aṣë duk wa ṭi kañen kamayu ki nun aya umbar wi utaak wi Firi. Nwala du pkëṅ pi Tir, ṭiki dul di di ulantu ukjiṣsaanuṅ iko yi ujijuṅ. ⁴ Du Tir nya ṭënk banfiyaaruṅ Yetu, aṭo na baka kanëm kapëb. *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwuuk baka, kë baṣë ji na *Pawulu : « Kya Yerutalem. » ⁵ Wi ṅṭëpanuṅ kanëm, aṣë tool na bgahun. Bañaan bti kë baṅooṭanun, aṭu na baat na bapoṭ, aṭëpan ubeeka. Wi wi ṅṣaan anup ṭi

kabaṅ ki bdëk bweek aṅehan Naṣibaṭi. ⁶ Wi ṅbaan, aṣë waysër na baka, apaya ṭi ulantu, kë banfiyaaruṅ Yetu bukuṅ bakak itoh yi baka.

⁷ Nbaañṣaan pyaanṭ pi nun na ulantu wi ṅwoonuṅ ubeeka wi Tir, aban ubeeka wi Ptolemayit. Wi ṅbanuṅ da, ṅya wul banfiyaaruṅ Yetu mboṣ, aṭo unuur upëb na baka. ⁸ Wal wi unuur ujintuṅ, kë ṅṣë tool aya, aban ubeeka wi Kayṭaraya. Nya wala du uko Filip, naṭup *Uṭup Ulil Unuura. Filip mënṭ awo alon ṭi biki babiin adat du Yerutalem, bado kaṭënk *banjañan*. ⁹ Awo na beegani babaakër, banwoon baaniimaa, banjaki *baṭupar Naṣibaṭi. ¹⁰ Wi ṅwoon da ado ṅnuur, kë Naṭupar Naṣibaṭi alon andu'aniin Agabuṭ aṣë woona Yuda, aban da. ¹¹ Agabuṭ mënṭ abi awinun, aṣë jej katël ki Pawulu, atan ihoṭul na iñenul na ka, aṣë ji : « Uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujakuṅ wii wi : Hënk di di *bayuday du Yerutalem bakluṅ katan ajug katël ki. Baluṅ kawula banwoon baanwo bayuday. »

¹² Wi ṅtiinkuṅ uko waṅ, un na banfiyaaruṅ biki Kayṭaraya, ṅkooṭ Pawulu awut kaya Yerutalem. ¹³ Kë Pawulu aṣë teemun aji : « we wi nabaan awooni ba, atokën uṣal? Nji, katim ki Yetu Ajugun kakëṣ nwut batanën bafin du Yerutalem. » ¹⁴ Wi ṅwoon ṅënhilan pneenana,

aşë wuta, aji : « Uwoon jibi Ajugun ajakun! »

¹⁵ Wal wi n̄tëpanuñ n̄nuur n̄lon, aşë bomandër, atool pya Yerutalem. ¹⁶ Banfiyaaruñ Yetu balon biki ubeeka wi Kaytaraya kē bañooñanun. Bañooñanun du uko ñiin̄t alon anjoni nfiyaar Yetu, i katim ki Mnatoñ, anwoon i unjiw wi Kiprut. Kē du katohul di di n̄fërnun.

Pawulu ayit na bantohi biki Yerutalem

¹⁷ Wi n̄banuñ Yerutalem, banfiyaaruñ babi akitun na mnlilan. ¹⁸ Unuur utëbantën, kē *Pawulu aşë bi na un, kē nya uko Yakob. Dul di di bantohi biki pntuk pi banfiyaaruñ bti bayituñ. ¹⁹ Pawulu awul baka mboş, aşë t̄up baka bnuura iko bti yi Naşibañi aţëpnun̄ t̄i a ado du banwoon̄ baanwo bayuday. ²⁰ Wi bantohi batiinkun̄ uko wan, badëman Naşibañi aşë ji na Pawulu : « Ayiñun iwini, *bayuday batum batum bafiyaar hënkuñ Yetu Ajugun, akuñ aţaş bti *Bgah bi Moyit bnuura. ²¹ Kē wi bakt̄upun̄ baka t̄i iwi wii wi : baji iwi iji kjukan bayuday bti banwoon̄ du n̄taak n̄mpañi aji bawut p̄taş Bgah bi Moyit. Baji iji kji na baka, bawut pwalan bapoñ *katëmp, bawut p̄taş bgah bi bayuday. ²² Kē n̄baa do do hum ba? Bamehaara me kē iwo t̄i. ²³ Dolan uko wi n̄ëkjakiin̄: Nwo t̄i na biin̄t babaakër banhoñun̄

amehna* . ²⁴ Yaan na baka, iya idolan bañow, ilukar baka, başë bahilan bapuunk ikow. Hënk bañaan̄ bti bameena kē iko yi bakt̄upun̄ t̄i iwi bti iinwo manjoonan, başë bawin kē iwi kak iji k̄taş *Bgah bi Moyit. ²⁵ Kē banwoon̄ baanwo bayuday aşë fiyaar hënkuñ Yetu, n̄piit baka uko wi n̄dinanun̄: Nawutan kade uyemañ wi mngur, n̄ntaam n̄ankeñun̄ kē p̄ñaak paantulaa. Nawutan pjuban pi piin̄t. »

²⁶ Unuur utëbantën Pawulu kē aşë ya na biin̄t babaakër bukun̄, ajun bañow na baka. Aşë ya du *Katoh Kaweek ki Naşibañi. Aţup unuur wi bakluñ kayit kaji andoli kado b̄tëñan bi nul, woli bañow baţëpi.

Bañaan̄ biki Rom bamob Pawulu du Katoh Kaweek ki Naşibañi

²⁷ Wi n̄nuur paaj na ulon̄ n̄i bañow n̄añoğanun̄ pba, kē *bayuday balon̄ biki utaak wi Atiya başë win *Pawulu du *Katoh Kaweek ki Naşibañi, aşë naakrëna na pntuk pi bañaan̄ bti, kē bamoba. ²⁸ Wi bamobulun̄ aşë huuran aji : « An bañaan̄ biki *Itrayel naţënkun! Ñiin̄t anjaan̄ aţup wi n̄ja uwuñaan̄ t̄i bañaan̄ na dko, t̄i *Bgah bi Moyit na t̄i Katoh ki Naşibañi ki, awi. Adoo beeh beeh aţij balon̄ banwoon̄ baanwo bayuday t̄i katoh ki, aţopan dko dyimanaan di. » ²⁹ Baţup

* 21:23 Woli ñaan̄ amehna, iji khon̄ Naşibañi uko ulon̄, hënk di di bajaan̄ babeeb t̄fa Naşibañi kēme woli ñaan̄ anjal p̄ñehan Naşibañi uko ulon̄, iji kdo han̄ kak.

hanj ŋiki bawin Trofim i Efet, kē agakandēr na Pawulu ŋi ubeeka, ašē ūal aji Pawulu aneej na a du Katoh ki Našibaŋi.

³⁰ Kē phomp paniink ubeeka bti, bañaan kē babi pntuk, abi añaŋ Pawulu, apul pulan apēnana bdig ašē dēt ilēman. ³¹ Kē balonj baŋal pfiŋa. Wal mēntj kē bašē yil du naših i bangoli† biki Rom, aji na a ubeeka wi Yerutalem bti uyewlaa. ³² ŋi dko mēntj, kē naših adu bangoli balonj baweek na balonj ŋun, ašē mintar pntuk mēntj. Wi bañaan bawinulonj na bangoli, ašē ŋaŋan pkoba. ³³ Kē naših i bangoli ašē bi ŋi Pawulu, amēbana, ašē do kē batana na ktal ktēb ki mnkorentu aliintan. Wi wi ašaŋ ahepar aji : « ŋiintj i awo ahonj ba? Abaa do do we ba? » ³⁴ Balonj ŋi pntuk baji bahuuran wi, bukundi kahuuran wi moŋ. Bañaan baŋaat pŋaat paŋ kē naših i bangoli aanhilar ame uko unŋepun na manjoonan, ašē ji baŋija du katoh kaweeek kambigun na pmboš pkēm. ³⁵ Bado na ppayan Pawulu ajeja jej ahilna abuur pntuk panksookulonj. ³⁶ Bañaan bti bataša ašē huuran aji : « Nfiŋa! »

Pawulu aŋup bañaan aji aanjubani

³⁷ Wi bangoli bakŋooŋun *Pawulu du pših, kē ašē hepar naših i baka, aji : «

Dhil kaŋupu uko ulonj i? » Kē ateema aji : « Mbeeh! Ite uŋup *ugrek i? ³⁸ Mēntj iwi keeri iwoonj ŋiintj i Ejiptu ampataŋin ŋi ŋnuur ŋlonj ŋun, aŋep du *pndiiš na balat iŋeen week ŋyaaš iŋeen ŋbaakēr (4000). » ³⁹ Kē Pawulu ašē teema aji « Nji dwo *nayuday abuk ubeeka wi Tartuŋ, du utaak wi Filitiya. Dwo abuk ubeeka ummeetaŋiin. Dkooŋu kooŋ, ŋenaan nŋiini na bañaan. » ⁴⁰ Wi naših i bangoli adinanun, kē Pawulu ašē naŋ du bko duuŋ atar baka kaŋen. Wi bañaan bayompun bti, kē ašē ŋiini na baka na uŋup *uhebērē aji :

22

¹ « An batēntj naan na bašin naan, natiinkan uko wi nji kaŋupun pa pyeŋan uleef naan. » ² Wi batiinkunj kē aŋiini na baka na uŋup *uhebērē, kē bašē yomp juk, atiinka. Kē *Pawulu ašē ji : ³ « Nji, dwo *nayuday, ambuknaaniinj ubeeka wi Tartuŋ, du utaak wi Filitiya, ašē kušnaana ŋi ubeeka wi. Gamaliyel ajukanaanun bnuura bgah bi bašinun, ajintan. Dbi wo ŋaan aŋalonj maakan uko wi Našibaŋi ji an bti nŋa hēnk. ⁴ Dbi ji kahajan banjaan baŋaš bgah bi Yetu, te kadoo fiŋ, kamob biintj na baatj kawat ukalabuš ⁵ kē *naših i baŋeŋan na biki pntuk pi bantohi bawo bamaar. Ddoo yeenkna yeenkna du baka, uworda umpiitun pa

† 21:31 Naših mēntj aših bangoli iŋeen week ŋyaaš iŋeen (1000).

bayuday biki Damat, kaya da kamob banfiyaaruŋ Yetu, kaŋij ƙi *uruha ƙi Yerutalem ƙi, pa bakob baka. »

Pawulu akakalēs jibi akakuŋ ƙi bgah bi Yetu

6 « Unuur ulonŋ, kaya mndiin unuur, wi nji kayaan adoo ñog Damat, ƙi dko mēntŋ, kē bjeehi blonŋ bweek banwoonuŋ baƙi bašē bi agurēn, ajeehanaan. ⁷ Kē njot ƙi mboš ašē tiink pdiim plonŋ kē pakji na nji : “*Fawul! Fawul! we ukaanŋ kē ikhajanaan ba?” ⁸ Kē nšē teem aji : “Iwi in ula ba, Ajugun?” Kē pdiim pateem aji : “Dwo Yetu i *Nataret, i ikhajanuŋ.” ⁹ Bañaanŋ biki ŋkyaanŋuŋ bawin bjeehi bnuura, ašē wo baantiink pdiim pankŋiiniinŋ na nji. ¹⁰ Kē nšē hepara aji : “Ajugun, kē we wi nšaanŋ awo i kado ba?” Ajugun kē aji : “Naŋiin ineej Damat, baya kaŋupu da uko wi Našibaƙi ajakuŋ ido.” ¹¹ Batēntŋ naan bamēbanaan mēban ƙi kañen, aneejanaan Damat, ƙi bjeehi bweek batokēn kēš. »

12 « Niintŋ alonŋ anwoonŋ Ananiyat kē ašē wo da. Awo ñaanŋ anjaanŋ ašaš Našibaƙi na bgah bnuura, i *bayuday bƙi banfētunŋ da bamaganuŋ. ¹³ Ananiyat abi pwinēn, ašē ji : “Fawul ayitŋ naan kakan ido kawin.” Ƙi dko mēntŋ, kē nkak awin, abot awina. ¹⁴ Kē Ananiyat ašē ji na nji : “Našibaƙi i bašinun, adobi datu

dat pa ime kanuma ki nul, iwin Ñaanŋ Natool, ibot itiink uŋup umpēnnuŋ ƙi mntumul. ¹⁵ Iwi ikwoonŋ namaar i nul ƙi kadun ki bañaanŋ bƙi ƙi uko wi iwinuŋ abot atiink. ¹⁶ Ibaa yoonk we hēnkuŋ ba? Naŋiin iyeenk *batitmu, ipekadu yi nu ipēnna woli itimana.”

Našibaƙi ayil Pawulu du banwoonŋ baanwo bayuday

17 « Wi nkakuŋ Yerutalem, awo du *Katoh Kaweek ki Našibaƙi añehana, kē Našibaƙi ašē haabēšaan kēš ¹⁸ kē nwin Ajugun, kē akji na nji : “Taraan! Pēnan ƙi Yerutalem hēnkuŋ, ƙi baankdi ptiink uko wi imaarunŋ abot awin untaanuŋ na nji.” ¹⁹ Kē nšē teema aji : “Ajugun, bañaanŋ biki bame bnuura kē dji kañaay na *itoh iñehanaani, kawat bañaanŋ banfiyaaruŋ Yetu ukalabuš, kabot kado bakob baka. ²⁰ Kē wi pñaak pi Fefan ankeƙariinŋ patuliinŋ kē nji mmaar da adinan wa abot ayeŋ imiša yi banfiŋuluŋ.” ²¹ Wi wi Ajugun ašaŋ ajakēn : “Yaani, dyilu dko dlow, du banwoonŋ baanwo bayuday.” »

Pawulu na naših i bangoli

22 Wi *bayuday batiinkuŋ *Pawulu kē adoo ŋup uko wanŋ, kē bašē huuran maakan aji : « Nabiin ŋfiŋ ñaanŋ i, aanwo i kawo ƙi dko. » ²³ Wi bakhuuranuŋ, afēl iyeti yi baka bko duuŋ* abot akuyēš pdēpalēn, ²⁴ kē naših

* **22:23** Ƙi bayuday pƙel bayeti kēme kamiša bko duuŋ pajaan payuuj kē unwoonŋ kēme uko ulonŋ wi ñaanŋ adolonŋ uŋup uŋup.

i bangoli ašë do kë bañoota du katoh kaweeek kambiguñ na pmboş pkëm. Aji bakoba na itintël, aţupna uko unkayi kë bañaan bakhuura hënk. ²⁵ Wi bapiinţanuñ Pawulu kakob, kë ašë ji na naweeek i bangoli iñeen-week annaţuñ da : « Naşal aji pmob ñaan anliñuñ na baromeñ kakob na itintël bë aandobi dolan uruha uwo  i bgah i? » ²⁶ Wi naweeek i bangoli atiinkuñ uko wañ ašë ya du naşih i bangoli, akakalëşa wa. Aşë jaka aji : « Iwin uko wi inaluñ lah pdo?  niinţ i alin na baromeñ. » ²⁷ Kë naşih i bangoli ašë ya du Pawulu, ahepara aji : «  upan, iwi ilin na baromeñ i? » Kë ateema aji : « Hënk da na manjoonan. » Naşih i bangoli kë ašë jaka : ²⁸ « Nji, dluk luk itaka itum, abaa hil alin na baromeñ. » Kë Pawulu ateema aji : « Kë nji, nşë buka buka alin na baromeñ. » ²⁹ Banwoon biki pkoba pa a iini balowa  i dko mënţ, kë naşih i bangoli ašë lënk wi ameeñ kë Pawulu i atanuñ hënk, alin na baromeñ.

Ba ij Pawulu du uruha uweek

³⁰ Wi nfa mambanuñ, kë naşih i bangoli ašë do kë bafënëş *Pawulu ašë du *baţeñan baweeek na pntuk pi bawayëş b up *bayuday,  iki añal kame na manjoonan uko wi bañaan baktaparuluñ. Wi wi aşaan adola kë abi anaţ  i kadun ki baka.

23

¹ Wi wi *Pawulu aşaan aja-ban bawayëş b up *bayuday këş ašë ji : « An bayiţ naan, uhaaş uwo ujint  na nji  i mnwo mi naan  i kadun ki Naşiba i te n a di. » ² Kë *naşih i baţeñan anwoon katim ki Ananiyat ašë ji na bannaţuñ  i kadunul bakoba  i mntum. ³ Kë Pawulu ašë ji na a : « Iwi nataaki i*, Naşiba i aluñ kakobu na manjoonan. I o  uñ aji iwayëş jibi Bgah bajakuñ, abaa kak aji na baka bakobën. »

⁴ Biinţ bannaţuñ a og Pawulu kë başë jaka : « Ikar kar naşih i baţeñan Naşiba i! » ⁵ Kë Pawulu ašë teem aji : « Babuk biinţ mëmme aji awoon naşih i baţeñan. Ba up  i Ulibra wi Naşiba i aji : “*Ñaan aanwo ka iiniyaan uko wi naşih i utaak wi nul bu aan.*” »

⁶ Wi Pawulu awinuñ kë balon  i pntuk pi bawayëş baweeek bawo *bataduk, kë balon bawo *bafaritay, kë ašë huuh aji : « An bayiţ naan! Dwo nafaritay, abuk bafaritay. Ba ijjën *uruha  i,  iki dha  aji banke uñ baluñ kana a  i pke . » ⁷ Wi ajakan jak hañ, kë bafaritay na bataduk başë jun pñom, abot apa şër. ⁸ (Bataduk başal aji banke uñ baankluñ kana a  i pke , kë nwanju  na n ton n aanwoo, kë bafaritay başal aji iko mënţ iwoo.) ⁹ Pñaat kë pabi dëma dëm, kë *bajukan Bgah bafaritay balon bana a

* **23:3** Pawulu ahoñ ajaka « iwi uniw ufaa taan wuñ » uwo wo ji añal kadiimanaan bañaan kë Ananiyat aji daar kala pwo nanuura  i bdig ašë wu  du ka ëb meet, awo kataaki.

aŋoman aji : « Nĕnka nin uko utapar ņiintĭ i. Om untonĭ kĕme *uwanĭjut udoo űiini na a. »

¹⁰ Pŋom padĕm pdĕm paŋ, kĕ naŝih i bangoli adoo űi babi bakit kitan Pawulu, aŝĕ ji na bangoli bawala baya bapĕnana űi ptoof pi baka, baűija katoĥ kawĕek kanyĕŋaniinj.

¹¹ Utejan mĕntĭ, kĕ Ajugun aŝĕ naű űi kadun ki Pawulu aji na a : « Mĕbaan iliint! Iűiiniyaan katim ki naan űi Yeruűalem űi aŝĕ wo kak i kado haŋ du Rom. »

Bayuday baŋal pfiŋ Pawulu

¹² Wi unuur ujinűunĭ, kĕ *bayuday baloŋ baŝĕ tiinkar. Baĥoŋ amehna aji baankde baankdaan bĕ baanfiŋ *Pawulu. ¹³ Bantiinkaruŋ haŋ bapel iűĕen űbaakĕr. ¹⁴ Wi wi baŝaŋ aya du *baűĕŋan bawĕek na bantohi aji na baka : « Nĥoŋ amehna aji űĕnkde nin ukoolan te wi űkfiŋaŋ Pawulu. ¹⁵ Hĕnkuŋ an űi katim ki pntuk pi bawayĕŝ bűup bawĕek, nayilan du naŝih i bangoli naji na a aűijan Pawulu, nadaar naji naŋal kame bnuura uko wi adoluŋ. Kĕ un, űdobi bomandĕr bomandĕr pa pfiŋa ji abi ado kaban űi. »

¹⁶ Wi naűaŝa aloŋ ayimi Pawulu atiinkuŋ uko waŋ, aŝĕ ya du katoĥ kawĕek kambiguŋ na pmboŝ pkĕm, anĕej da aűupa. ¹⁷ Wi wi Pawulu aŝaŋ adu nawĕek aloŋ i bangoli iűĕen-week, aji na a : « Nĕoűan naűaŝa i du naŝih i bangoli, aka uko uloŋ

wi pűupa. » ¹⁸ Kĕ nawĕek i bangoli aűooű naűaŝa du naŝih i baka, aŝĕ ji na a : « Pawulu nakalabuŝ adu'ĕn akooűĕn aji nűiju naűaŝa i, aka uko uloŋ wi pűupu. » ¹⁹ Kĕ naŝih i bangoli aŝĕ mĕbana űi kaűĕen apĕn na a kĕ bagaagi aŝĕ jaka : « We wi iŋaluŋ pűupĕn? » ²⁰ Kĕ naűaŝa aŝĕ jaka : « Bayuday batiinkar aji babi pheparu iűij Pawulu faan du pntuk pi bawayĕŝ bűup bawĕek, baji baŋal kadaar kaji baŋal kame uko wi adoluŋ. ²¹ Kdinan baka uko waŋ, űiki baűaaŋ bam-peluŋ iűĕen űbaakĕr bamena dko dloŋ, ayoonka. Baĥoŋ amehna aji baankde nin kadaan bĕ baanfiŋ Pawulu. Babomandĕr hĕnkuŋ aba, ayoonk yoonk idinan. » ²² Kĕ naŝih i bangoli aŝĕ jaka awut kaűup nin aloŋ kaji aűupa uko mĕntĭ, aŝĕ wutan naűaŝa kĕ ayaa.

Baűooű Pawulu du ubeeka wi Kayűaraya

²³ Wi wi naŝih i bangoli aŝaŋ adu bawĕek batĕb biki bangoli iűĕen-week aji na baka : « Nabomandĕran na bangoli iűĕen-week űyaaŝ űtĕb (200), na bajug űmpĕlĕnt iűĕen paaj na uloŋ (70), na bangoli iűĕen-week űyaaŝ űtĕb (200) biki ijan, naya Kayűaraya nűa di woli űwoori kaűĕen kaloŋ űi utaakal űakobi. » ²⁴ Nabomaan űmpĕlĕnt naűooűna *Pawulu, ahilna aban najeb du Felit nantuŋa. ²⁵ Hĕnk kĕ naŝih i bangoli aŝĕ piit Felit aji :

24

26 « Iwi Felit nantuŋa naweek, nji, Klodiyut Litiyat dpiitun awulu mboŋ. 27 *Bayuday bamob ŋiintŋ i aŋal pfiŋa, kē nšē bi na bangoli naan abuurana, ŋiki baŋupēn aji aliŋ na baromeŋ. 28 Wi nŋaluŋ pme uko wi ajubanuŋ ašē ŋooŋa pntuk pi bawayēš bŋup baweek pi baka. 29 Wi wi nŋaŋ ayikrēn kē uko wi baktaparuluŋ utaŋ na bgah bi baka, bē baanka ka nin uko ulon utapara unkēšun bafiŋa kēme batuha. 30 Wi mmeen kē balon batiinkar pfiŋa, kē nšē yil ŋi dko mēntŋ aji baŋju a. Dkak ado bantaparuluŋ bŋup babi ŋi iwi baŋup uko wi adoluŋ baka. »

31 Na utejan, bangoli bado uko wi naŋih i baka ajakuŋ, ajej Pawulu, aya na a te ubeeka wi Antipatrit. 32 Wi unuur ujintun kē bangoli bukuŋ bašē kak du katoh kaweek, awut bajug nmpēlēt kē baya na Pawulu. 33 Wi babanuŋ Kaytaraya ašē wul Felit nantuŋa uko wi Klodiyut apiitun, ašē dukara Pawulu. 34 Wi nantuŋa aleyiiruŋ uko umpiitun ašē hepar Pawulu utaak wi awoonuŋ. Wi ameen kē awo i utaak wi Filitiya†, 35 ašē ji na a : « Dluŋ katiinku woli bantapariin bŋup babani. » Kē ašē do kē bahank Pawulu du katoh ki pŋih ki *Herod abiin aniw, ayeŋa.

Bayuday *bakeeŋaar*
Pawulu du Felit

1 Wi nnuur kaŋeen nŋaŋepun, kē Ananiyat *naŋih i baŋeŋan ašē ya na balon ŋi bantohi na naŋupar baŋaŋ, i katim ki Tertuloŋ du Kaytaraya. Babi ŋi kadun ki Felit nantuŋa, akeeŋaar *Pawulu. 2-3 Wi baduun Pawulu, kē Tertuloŋ ašē jun ptapara iko aji : « Iwi Felit nantuŋa naweek, njon nŋo ŋi awo bnuura ŋi pŋih pi nu, kē mntit mi nu mankak aŋij iko inuura ihalu ŋi utaak. Kē nji nŋilandēru maakan, kabot kataŋaru, nnuur bti na dko bti. 4 Nēnkŋo kanooranu na bŋup btum, ašē nŋal itiinkun btiiŋu. 5 ŋiintŋ i awo ŋaŋ anwuŋun maakan, anwoonŋ ŋi pyewlēn *bayuday ŋi dko bti, abot awo i pntuk pi banatareŋ. 6 Adoo do do na pŋopan *Katoh Kaweek ki Naŋibaŋi, ukaŋ kē nŋoba. [Nŋal pwayēša bŋup jibi bgah bi nun bajakuŋ 7 kē Litiyat naŋih i bangoli ašē bi na kmēni atehun a ŋi iŋen, 8 ado bantaparun Pawulu bŋup babi ŋi iwi.] Woli ihepara bnuura, atiinka, kēme bdidi'u iko yi nktaparuluŋ. » 9 Kē bayuday baŋok na a, ŋi uko wi ataparuluŋ aji ujoonani.

Pawulu aŋup ŋi kadun ki Felit nantuŋa

10 Wi Felit nantuŋa adekun *Pawulu kaŋen aji aŋeem, kē ašē yeenk bŋup aji : « Dme kē ido nŋubal nŋtum, aji kwayēš ŋi utaak wi, ukaŋ kē

† 23:34 Felit awoonŋ i pwayēš Pawulu ŋiki Pawulu awoona Filitiya danwoonŋ ŋi pŋih pi nul.

nlilan maakan kabi kaṭupu kayeṇan uleefnaan. ¹¹ Ihinan kahepar bnuura baṭupu kē uundo pel ṅnuur iṇeen na ṅtēb wi nyan Yerutalem pdēman Naṣibaṭi. ¹² Bambiṅ akeṣaarēn baantēnkēn kē nji kaṅom na nin ṅnaan aloṅ du *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi kēme anaṭan pntuk pi baṅnaan ṭi itoh iṇehanaani, kēme ṭi ubeeka. ¹³ Baankak ahinan kadiiman kē uko wi baktaparaanuṅ hēnkuṅ uwo manjoonan. ¹⁴ Kē nṣē dinan ṭi kadunu aji dji kadēman Naṣibaṭi i baṣinun, wi njaan kaṭaṣ Bgah bi bukal bajakuṅ aji bawo bwuṭaan. Dfiyaar iko bti intaanuṅ na Bgah, na yi *baṭupar Naṣibaṭi bapiiṭuṅ, ¹⁵ abot ahaṭ pnaṭa ṭi pkeṭ pi batool na bado buṭaan ji baṅnaan biki bantaparaanuṅ bṭup. ¹⁶ Ukaan kē nji kadoon- aan ṅnuur bti pwo na uhaaṣ ujintṭi ṭi kadun ki Naṣibaṭi, na ki baṅnaan. »

¹⁷ « Kē wal wi ndoluṅ ṅṣubal du bdig, aṣē kak ṭi Yerutalem aṭij itaka pṭēnkna baṅnaan bajuuk biki pntaali pi naan, kabot kado iṭeṇan yi Naṣibaṭi. ¹⁸ Wi wi baṣaan aṭēnkēn du Katoḥ ki Naṣibaṭi kē nji kabaañeṣ bṭeṇan bjintan uhaaṣ. Mēnwō na nin pntuk ploṅ abot awo mēntij nin pṅaat. ¹⁹ Kē *bayuday baloṅ biki Atiya bawoṅ lah kabi kanaṭ ṭi kaṭup uko wi bakaan na nji, ²⁰ kēme banwoṅ ṭi baṭup uko wi bawinuṅ uwuṭaan ṭi nji wi nnaṭuṅ ṭi kadun ki baka du pntuk

pi bawayeṣ bṭup baweek pi bayuday. ²¹ Kēme uwohan kak uko wi nhuuranuṅ ṭi kadun ki baka aji : « Uṭup wi pnaṭa ṭi pkeṭ, ukaan kē mbi nṭa bawayeṣaan ṭi kadunan? »

²² Kē Felit nantuṅa, am- meeṅ bnuura uko wi bgah bi Ajugun, aṣē lutan pwayeṣ te unuur uloṅ, aji na baka : « Dluṅ kawayeṣ uko wi nan woli Litiyat naṣih i bangoli abii. »

²³ Wal mēntṭi kē aṣē ji na naweek i bangoli iṇeen- week aloṅ, ahank Pawulu du ukalabuṣ, bawut kado kanoorana babot bawut bayiṭul bado kaṭēnka.

Pawulu aṭiini na nantuṅa na aharul

²⁴ Wi ṅnuur ṅloṅ ṅaṭeṅpuṅ, kē Felit aṣē bi na aharul anwoṅ *nayuday i katim ki Drutiliya. Felit ado kē badu *Pawulu, aṣē tiinka kē akṭiiniyaan pfiyaar Yetu Krittū. ²⁵ Kē jibi Pawulu akṭupūṅ adoo jun pban ṭi iko yi pwo ṅnaan natool, yi pṭijan uleef, na yi unuur wi Naṣibaṭi aklūṅ kawayeṣ baṅnaan, kē Felit aṣē yewla, aji na a : « Ṭaṅnaan ba hēnk nṭa, ihinan kaya, woli dbi jeeh kayil pdu'u. » ²⁶ Ahaṭ wal mēntṭi aji Pawulu awula itaka, ukaan kē aji du'ara du, kaṭiini na a.

²⁷ Wi ṅṣubal ṅtēb ṅaṭeṅpuṅ, kē Portiyut Fettut aṣē yeenkēṣ Felit ṭi pntuṅa, anwutuṅ Pawulu du ukalabuṣ, pdolna bayuday balilan.

25

Baŕij Pawulu uruha ŕi kadun ki Fettut nantunja

¹ Wi Fettut abanuŕ ŕi uŕaak ado ŕnuur ŕwajanŕ, aŕe penna Kayŕaraya, aya Yerutalem. ² *Baŕenan baweek na bantohi baweek *bayuday ke baŕe bi anaŕ ŕi kadunul, akeŕaar *Pawulu. ³ Ke baŕe ŕnehan Fettut aŕenk ŕenk baka, ado Pawulu aya Yerutalem, ŕiki babop ayoonka ŕi bgah, kahilna kaba na a. ⁴ Ke Fettut aŕe teem baka aji : « Pawulu awo ukalabuŕ du Kayŕaraya, ke nji ŕi uleef naan, nkak awo i kaya da ŕi ŕnuur ŕi. ⁵ Nadolan baweek biki nan, baluŕ babi na nji, woli ŕiint aŕ menŕan ado buŕaan blon baya keeŕaara. »

⁶ Fettut ado du Yerutalem ŕnuur bakren kaya iŕeen ŕaŕ na baka, aŕe ya Kayŕaraya. Wi unuur ujintuŕ, ke aŕe ŕo du uruha, ado ke baŕij Pawulu ŕi kadunul. ⁷ Wal wi Pawulu abiin, ke bayuday banwoonuŕ Yerutalem, baŕe bi anaŕ afooya, atapara iko itum iwuŕaan maakan, yi bawoon baanhinan adiiman ke ijoonanii. ⁸ Ke Pawulu aŕe yeŕan uleeful aji : « Mendo do nin ukoolan unwuŕuŕ ŕi bgah bi bayuday, keme ŕi *Katoh Kaweek ki Naŕibaŕi, keme aŕup buŕaan ŕi *Fetar naŕih najeenkal i Rom. » ⁹ Ke Fettut, anŕaan aŕal bayuday balilandera, ke aŕe hepara aji : « Iinŕal kabi Yerutalem, nya nwayeŕu ŕi uko wi batapariin i? » ¹⁰ Ke Pawulu aŕe teema

aji : « Dwo ŕi uruha wi Fetar ŕi, awo i kawayeŕaana ŕi. Mendo bayuday nin ukoolan, ke iwo name iwi ŕi uleefu. ¹¹ Be woli djuban na manjoonan, woli ddo uko ulon uwuŕaan unk'eŕuŕ nkeŕ, menkpok pa. Aŕe wo kakŕa woli iko yi bataparaanuŕ iinjoonani, nin alon aanka na pwuln du bayuday. Dnuma Fetar awayeŕaan! » ¹² Wi Fettut awinaruŕ na balemparul baŕnŕoguluŕ, aŕe teema aji : « Inuma pwayeŕ pi Fetar, ikeer aya du kadun ki Fetar. »

Fettut aŕiini na Agripa naŕih

¹³ Wi ŕnuur ŕlon ŕaŕepuŕ, ke Agripa naŕih na Berenit aŕa'ul ŕnaaŕ baŕe bi ŕi Kayŕaraya, pwul Fettut mboŕ. ¹⁴ Jibi bawoon biki pdo da ŕnuur ŕlon, ke Fettut aŕe ŕiini na Agripa naŕih ŕi uko wi *Pawulu aji na a : « ŕiint alon awo ŕi, i Felit awutuŕ du ukalabuŕ. ¹⁵ Wi nwoon du Yerutalem, ke *baŕenan baweek na bantohi biki *bayuday baŕe bi atapar ŕiint i bŕup aŕe ŕehanaan, aji nji aduknaanaa. ¹⁶ Ke nŕe teem baka aji baromen baanŕaal pmob ŕnaan katuh be aannaŕ ŕi kadun ki bantaparuluŕ bŕup ayeŕan uleeful. ¹⁷ Wi wi baŕaan abi na nji ŕi, ke mendo ŕo ajon, aŕe ŕo du uruha wi unuur ujintuŕ, aŕe do ke baŕij ŕiint menŕ. ¹⁸ Ke wi baŕijuŕ bankeeŕaaruluŕ ŕi kadunul, baanŕup ŕup nin uko ulon ŕi iko iwuŕaan yi nji nŕaluŕ aji ul adoo. ¹⁹ Pŕom pi bakaan na a pawoona ŕaŕ ŕi bgah banwoon bi baka,

na ti ñaan alon ankeŋon i bajaan bado Yetu, i Pawulu akjakun awo najeb. ²⁰ Kë nşë yewla, mëmme hum di nji kawayeşun iko yan, aşë hepara me aŋal kaya Yerutalem baya bawayeşaana ti iko mënŋ. ²¹ Kë wi Pawulu aşaan hepar aji aŋal pwayeş pi *Fetar naşih najeenkal, kë ndo kë badëta, te wal wi nji kalun kado bañoöta du Fetar. » ²² Kë Agripa aşë teem Fettut aji : « Nji kak dŋal katiink ñiint mënŋan. » Kë aji na a : « Ilun katiinka faan. »

Baŋij Pawulu ti kadun ki Agripa na Berenit

²³ Wi nfa mambanun, kë Agripa na Berenit, başë bi na pkëpaŋer pweek, aneej du dko di uruha, kë başih bangoli na bantohi baweeek biki ubeeka kë bafooy baka. Wi wi Fettut adolon wal mënŋ kë baŋij *Pawulu. ²⁴ Aşë tiini na bañaan aji : « Iwi Agripa naşih na an bti nanwoon ti na un, nawin ñiint i. Ul akaan kë *bayuday bti babi du nji, du Yerutalem na ti, aŋoman maakan aşë huur aji, aantaan na pwo najeb. ²⁵ Kë nji kë nşë win nji ti uleef naan, kë aando nin uko ulon unkëşun akeŋ. Wi aşaan aňehan aji aŋal pya du naşih najeenkal aya awayeşa, kë nşë ji ddola aya du a. ²⁶ Aşë wo mënka nin uko ulon unkëşun ppiit naşih najeenkal ti ñiint i. Ukaan kë nŋija ti kadun ki nan na ki iwi Agripa naşih ti uleefu. Hënk, woli nahepara, kaşë ka uko upiit naşih najeenkal.

²⁷ Ñaan aanhılanun kabubara kañoöŋ nakalabuş du naşih najeenkal bë iinŋup uko wi adolon. »

26

Pawulu aŋiini ti kadun ki Agripa naşih

¹ Hënk, kë Agripa aşë ji na *Pawulu : « Ihinan kaŋup, kayeŋan uleefu. » Pawulu adeen kañen, aşë yeŋan uleeful aji : ² « Iwi Agripa naşih, dlilan nŋa, wi nnaŋun ti kadunu, kateem ti iko yi bayit naan *bayuday bataparaanun bti. ³ Dkak alilan maakan, ŋiki ime udolade wi baka bnuura akak ame bnuura iko yi bajaan baŋomna. Ukaan kë nji kakooŋu kooŋ itiinkën bnuura.

⁴ « Bayuday bti bame jibi nŋoori ti kpoŋ. Bame kak bti jibi ti kateeku nŋoori du utaak wi naan, na du Yerutalem. ⁵ Bame'ën undiimaan, ahilan kaŋup woli baŋali kë dji kaŋaş bgah bi pntuk pi *bafaritay bantamnun ti bgah bi nun. ⁶ Kë hënkun, uko unkaan kë bakwayşaan ti, uwoon kë: Dhaŋ uko wi Naşibaŋi abiin ahoŋ başinun. ⁷ Kë kşini iñeen na ktëb ki pntaali pi nun, kahon mënŋan ki ki ka-haŋun pyeenk, wi kadëmanun Naşibaŋi na nŋhaaş ŋi baka nfa na utaakal. Iwi Agripa naşih, mnhaŋ maŋ mankahan kë bayuday baŋijën uruha. ⁸ We ukaan kë an bayuday naşal aji nŋenhinan kafiyaar kë Naşibaŋi aji naŋan bañaan ti pkeŋ ba? » ⁹ « Kë nji ti uleef

naan hënk, kē ndun ašal aji dwo kado uko wi nhinanuŋ bti katokna katim ki Yetu i *Nařaret. ¹⁰ Kē hënk di di ndolaŋ du Yeruřalem, amob banfiyaaruŋ Yetu bařum awat ukalabuř. *Bařeŋan baweek badinanaan pdo haŋ, aji wonři bařu baka pkeř dji kawo ři bandinanuŋ. ¹¹ Dji kařaay na itoh iřehanaani bti, kahajan banfiyaaruŋ Yetu, kawuuk baka pkar katim ki nul. Ddeebařer baka maakan, adoo ji kaya řbeeka řmpaři prab baka kahajan.

Pawulu akak akakalēř jibi ařeřpuŋ adoo fiyaar Yetu

¹² « Kē hënk di ntooluŋ unuur uloŋ pya ubeeka wi Damař, pdo ulemp mēnř awo na uworda wi *bařeŋan baweek. ¹³ Kaya pban mndiin unuur, djaku iwi, nařih, kē nře wo ři bgah, aře win bjeehi bloŋ banwoonuŋ baři aře jeehan apel unuur, kē babi agureŋ nji na bankyaanřuŋ na nji. ¹⁴ Hënk, kē řpēn bti ajot ři mboř. Kē nře tiink pdiim ploŋ kē pakřiini na nji na uřuř *uheberē aji : “*Fawul, Fawul, we ukaaŋ kē ikhajanaan ba? Ibaa noor we atootar ji upatar wi ajug wa akwuukuŋ na pfeeru pjul.” ¹⁵ Kē nře hepar aji : “Iwi in ula ba, Ajugun?” Kē Ajugun aře teem aji : “Nji Yetu a, ikhajanuŋ. ¹⁶ Nařiin iwo bnař, dpēn awinana ři kadunu, kakakanaanu nalempar naan. Iwo kařuř bandukiin uko wi iwinuŋ nřa ři nji, na wi nji kaluŋ

kadiimanu. ¹⁷ Dluŋ kayeŋu, ři *bayuday na banwoon baanwo bayuday biki nji kayiliin iya. ¹⁸ Iwoyi kahaabēř baka kēř, kapēnan baka ři bdēm, kařij moŋ bjeehi, kapēnan baka ři mnhina mi uweek wi řntaayi, kařij du Nařibaři. Hënk bahilna woli bafiyaarēn, bapēnan baka ipekadu bahil kawo ři biki Nařibaři adatuŋ aji bawo pntaali pi nul.”

Pawulu ařuř jibi alem-paruŋ Yetu

¹⁹ « Ukaaŋ, Agripa nařih, kē nřař uko wi Nařibaři ařuřpuŋ wi ahaabēřaanuŋ kēř. ²⁰ Djuŋna Damař na Yeruřalem, abaařřaan řfēř ři *Yuda bti na ři banwoon baanwo bayuday. Ařuř baka aji bawut pjuban bakak du Nařibaři, bado kado iko inkyuujuŋ kē bawut pjuban. ²¹ Uko waŋ ukaaŋ kē *bayuday bamobēn wi nwoon du *Katoh Kaweek ki Nařibaři aŋal pfiŋēn. ²² Kē Nařibaři aře wo na nji te unuur wi nřa wi, kē ndoo nař ři kadun ki bařaanaŋ bti, bampoři na baweek ařuř uko wi mmaaruŋ. Uko wi nji kařuřuŋ uunwo wo uloŋ umpaři na wi *bařuřar Nařibaři na *Moyit bajakuŋ řfa aji ubi kadolana, ²³ *Krittaluŋ kahaj kaře kawo nateek anknařiin ři pkeř kařuř bayuday na banwoon baanwo bayuday, bjeehi bi mbuur. »

Pawulu ado na pkakan Agripa nařih ři bgah bi Yetu

24 Wi *Pawulu akyenjanuŋ uleeful haŋ, kē Fettut ašē huuh aji : « Iwi iyilaa! Pjuk pweek pi ijukuŋ pajun pfooy-anu bkow! » 25 Kē Pawulu ašē teema aji : « Iwi Naweek maakan, mēnyilaa, uko wi nji kaŋupuŋ ujoonan akuŋ aŋēp ŋi bgah. 26 Agripa naŋih, dñoom kaŋup na a na mntēŋ ŋiki dme kē aampaam iko mēntŋ bti, iindolana du bñot, dme kē ame ya bti aba. 27 Iwi Agripa naŋih, ifiyaar uko wi *baŋupar Naŋibaŋi bajakuŋ i? Dme kē ifiyaar wa. » 28 Kē Agripa ašē teem Pawulu aji : « Injal kakakanaan narittonŋ ubaa kaŋo'un ŋi! » 29 Kē Pawulu akak ateam aji : « Mēmme me uŋar kēme ujon, uko wi nji kañehanuŋ Naŋibaŋi uwoonŋ iwi na banktiinkuŋ bti nŋa di, nakak nawo ji nji, ašē wo mēnjal natana mnkorentu ji nji. »

30 Hēnk kē naŋih, na nantuŋa i uŋaak, na Berenit, na bañaaŋ bti banwoonŋ na baka bašē naŋa. 31 Wi bapēnuŋ ašē ŋiini bukal bukal aji : « Nñiintŋ i aando do uko ulonŋ unkēŋuŋ akeŋ kēme aya ukalabuŋ. » 32 Kē Agripa ašē ji na Fettut: « Nñinan lah kawutana, kē aŋaaŋ ahepar pwayēsaana du naŋih najeenkal. »

27

Batool pñooŋ Pawulu du Rom

1 Wi ukakuŋ wi pjej ulantu kaya Itali, kē bašē wul *Pawulu na bakalabuŋ balonŋ Yuliyut, anwoonŋ naweek i bangoli iñeen-week baromenŋ du pntuk pi bangoli pi bajaanŋ bado Pntuk pi Naŋih najeenkal. 2 Kē njej ulantu du pkēŋ pi Adramitiyum unwoonŋ wi pya Aŋiya, atool pya. Arittarkut i Tetalonika du Matedoniya kē abi na un. 3 Wi unuur ujintuŋ kē nŋŋē ban Fidoŋ. Yuliyut awo na Pawulu bnuura, awuta kē aji ya kawin banohul, baŋena iko yi anumiin. 4 Nwoona du Fidoŋ, kē jibi uyook ukkobuŋ adek na un, kē nfooy na umbanŋ wi unjiw wi Kiprut wi uwoonŋ uunkkob. 5 Kē wi wi nmuuruŋ bdēk baññogunŋ nŋtaak nji Filitiya, na Pamfili aban Mire du uŋaak wi Likiya. 6 Wi nbanuŋ da, kē naweek i bangoli ašē win ulantu ulonŋ unwoonŋ Alektandriya, atool pya Itali, ašē dolun kē njej wa.

7 Ndo nnuur nŋtum aya ya btiiŋu, ŋiki uyook uwoo, nŋhaj maakan abaa ban kañog ubeeka wi Kēnidut. Uyook uneenanun pya na btool, kē nduk ubeeka wi Falmome ŋi kañen kadeenu, afooy unjiw wi Kret. 8 Nŋtaŋ ŋaŋ ukab, ahaj maakan abaa ban dko di bajaanŋ bado Ikēŋ Inuura, daññogunŋ ubeeka wi Lataya.

9 Nŋto du Lataya ajon, kē pya kadun pado kak anooran, ŋiki unuur wi pyiman wi *bayuday* udobi ŋēp, kē

* 27:9 Ulibra wi Bgah 16.29 upiit aji : ŋi pli ppajantēn na plonŋ, ŋi unuur uñeenantēn, nayiman, naankdo nin ulemp ulonŋ, an babuk uŋaak na bayaantŋ bti.

pya na bdëk wal mënṭ pahil kapënan unguun. Hënk, kē Pawulu ašë ṭup uko wi ašaluṅ aji na baka : ¹⁰ « Babuk biinṭ, dwin kē bgah bi nun bi baya kawuṭ, ulanṭu utoka dko dweek na iko yi ujijunṭ bti, bañaanṭ badoo hilan kakeṭ da. » ¹¹ Kē naweek i bangoli ašë mēban ṭi wi naweek i baṭonṭ ulanṭu na ajug wa bajakuṅ, apok ptiink Pawulu. ¹² Pkēṅ paannuura pṭēpanaan ṅnuur ṅi ujonṭ na ukēk uweek, kē baṭum ṭi baka baṅal ṅneej ṭi bdëk, ṅdoonaan pban pkēṅ pi Fonika woli ṅhinani. Pkēṅ pi Fonika pawo du unjiw wi Kret, pataanṭ na kayoba ajej ṭi btammaṅu na btamšanka, kē bahilan kaṭēpan da ṅnuur ṅi ujonṭ na ukēk.

Ukëk unata du ptoof pi bdëk bweek

¹³ Uyook umpoṭi unatnaana btammaṅu ajun pyook, kē bañaanṭ bašal aji bahinan kado uko wi bašaluṅ, afënëš ulanṭu, atool akab kab na kabanṭ ki unjiw wi Kret. ¹⁴ Uundo jon, kē ukēk uweek unwoonṭ katim ki btamšanka umayar unuur ušë naṭnaana unjiw akëk. ¹⁵ Ukëk wunṭ ubi akob ṭi ulanṭu, kē ṅënkak ahilan wa pṭijan, ašë wut kē uyook ukya na un. ¹⁶ Wi ṅṭēpnunṭ btammaṅu bi unjiw umpoṭi unwoonṭ katim ki Kawuda, ašë ṭu kamenkla uyook btiišu. ṅdoonaan te adoo kakan bṭeem bmpoṭi bbuurni bantanunṭ ṭi kafetṭ ki ulanṭu. ¹⁷ Hënk, kē balemp biki ulanṭu bajej ital atanrën

wa uwutna katoka. Baṭi wal mënṭ uyook ufël baka ṭi pyiw pwuṭan pi bdëk bweek du Libiya. Wi wi bašaanṭ anuj iloona, ašë wut uyook kē ukya na baka. ¹⁸ Unuur utēbantën, kē ukëk ukkëka kēk maakan, kē bajej iko injijunṭ afël du bdëk. ¹⁹ Unuur uwajantën, bajej iloona na iko yi ulanṭu afël du bdëk na iñen yi baka. ²⁰ ṅdo ṅnuur ṅṭum, ṅenwin bnuur kēme ṅjah, kē uyook ukkoba kob maakan, kē ṅbi ji ji wi nun ubaa.

²¹ ṅdo ṅnuur, ṅënde de nin ukoolan, kē *Pawulu ašë naṭa, aji na bañaanṭ: « Babuk biinṭ, nawo i lah katiink uko wi njakananṭ, kawut kapën du Kret, nanšaanṭ kabuur pṭoka toka pi. ²² Kē nšë kooṭan kooṭ hënkuṅ, namēbaan naliinṭ! Nin alonṭ ṭi an aankketṭ, ulanṭu ṭaṅ uktokiinṭ. ²³ Takal na utejan, *uwanjut wi Našibaṭi anka'ënuṅ, i njaanṭ kadëman ubi ṭi ṅji, ²⁴ ajakën : “Pawulu, klënk! Iwo i kawayëša ṭi kadun ki naših najeenkal, kē Našibaṭi ṭi bnuura bi nul, akdo bañaanṭ bti bankyaanṭunṭ na iwi babuur.” ²⁵ Babuk biinṭ, natëṅṭënën, ṭiki dhaṭ ṭi Našibaṭi ame kē uwo jibi ajakaaruṅ. ²⁶ Kē uyook ušë ya kafëluṅ du unjiw ulonṭ. »

²⁷ ṅdobi wo wo ṭi utejan unṭënknunṭ iñeen na ṅbaakër ṭi meel, kē ukëk uhuma kaya na un ṭi bdëk bi katim ki Adiriyatik. Kaban mñjel, kē balemp biki ulanṭu bašë ṅnuur aji ṅñog pkay. ²⁸ Wi wi batanuṅ pko ploṅ na pṭal

awalan katenna kadiilade, awin kë kawo ñmetër iñeen ñwajanŋ na paaj na ulonŋ, akak aban ŋunŋ aten, awin kë kawo ñmetër iñeen ñtëb na bakreŋ. ²⁹ Baŋi wal mënŋ uyook ufëlun du mnlaak, atan klaar kdiŋ kbaakër du kafetŋ ki ulantu awalan ŋi meel kahilna kamëban wa, aŋë bi kataran taran unuur ujintŋ. ³⁰ Balemp biki ulantu bado wal mënŋ na ppën ŋi wa kabuur. Bawalan bteem bbuurni aŋë daar aji baŋal ptan ilaar iditŋ ilonŋ ŋi kadun ki ulantu. ³¹ Kë Pawulu aŋë ji na naweek i bangoli na bangoli bandukiinŋ aji : « Woli balemp biki ulantu biki baanŋo ŋi wa, naankhilan kabuur. » ³² Ukaanŋ kë bangoli bafal ital intŋjanaanunŋ bteem bbuurni, awutan ba, kë bakyaak.

³³ Wi bakyoonkunŋ mnjintŋ unuur, kë Pawulu aŋë ji na baka bade aji na baka : « Naŋo ñnuur iñeen na ñbaakër kë ñhaaŋ ñawo bnaŋ na an, naande nin ukoolan. ³⁴ Nabiin nade, nanuma pde kahilna kawo bajeb, nin kawel kalonŋ kaankjot ŋi ñaaŋ. » ³⁵ Wi wi aŋaaŋ ajeŋ ipoom abeeb Naŋibaŋi akitëŋ ya, aŋë jun pde. ³⁶ Kë wi wi baŋaaŋ bti bakakanunŋ ñhaaŋ, ade ntiinku. ³⁷ Nwo wal mënŋ baŋaaŋ iñeen-week ñyaas ñtëb na iñeen paaj na ulonŋ na paaj (276) ŋi ulantu. ³⁸ Wi baŋaaŋ bti badeeŋ ayok, kë baŋë fël ñdeey ñanwoonŋ ŋi ulantu du bdëk awiiŋanaan wa.

Ulanŋu ujiiri

³⁹ Wi unuur ujintŋunŋ, baŋon ulantu baanyikrën pkay pi bakwinunŋ, aŋë win pkay plonŋ panwoonŋ na pyiw, aji baya kakaban ulantu ŋi pa woli bahinani. ⁴⁰ Kë wi wi bafalunŋ ital intannunŋ ilaar iditŋ intŋjanunŋ ulantu aŋë wutan ya kë iya bdëk. Wi wi baŋaaŋ afënëŋ ital yi batannunŋ ñpaat ñanjaanŋ ñaŋonŋna ulantu, atan kaloona ŋi kadun ki wa, uyook uhilna uwuukar wa kadun, aŋë tool pya pkay. ⁴¹ Kë uŋë ya wal mënŋ abina ŋi pyiw pwuŋaan pi bdëk, kë kadun ki wa kajiiri, uunkak ahilan pya, kafetŋ kë kaŋë rumpadiir fuŋ ŋiki ñmaaronŋ ñakob bnuura.

⁴² Bangoli kë baŋë ñal wal mënŋ kafinŋ bakalabuŋ, bawutna kalam kabuur. ⁴³ Kë naweek i bangoli aŋë ñal *Pawulu abuur pkeŋ, aŋë ji na baka bawut kafinŋ bakalabuŋ. Abaa ŋëp ŋëp aji na baka, banhilunŋ plam bti badunna bajot bdëk balam baban pkay, ⁴⁴ bandukiinŋ baji ñaaŋ andolonŋ alanka ŋi kampiñu kayaakna pya këme iko ilonŋ ŋi inkitiinŋ ŋi ulantu, kaŋaŋna bukundu. Kë hënŋ di di badolonŋ, aban bti pkay abuur.

28

Pawulu aban unjiw wi Malita

¹ Wi ñbuurunŋ bti, aŋë baa me kë unjiw uwo katim ki Malita. ² Baŋaaŋ banfëŋunŋ da baŋijan un bnuura. Batehan bdoo, adu'un kë ñŋo atëma ŋiki uŋubal ujun pŋsub, kë ujonŋ uwoo.

³*Pawulu ajej wal mēnt̄ imul ikay afēl du bdoō, kē upula ulon̄ ušē pēn̄ t̄i ya, aṭi bdoō buṅ. Ulut alabari'a t̄i kañen. ⁴Wi bañaan̄ banfētun̄ t̄i unjiw bawinun̄ upula t̄i kañen ki Pawulu, ašē hoopaṭēr aji : « N̄iint̄ i aka pwo nafiṅ bañaan̄, ṭiki ajaka jak abuur pkeṭ du bdēk, kē naṣibaṭi alon̄ andu'aniin̄ « naṣibaṭi anjaan̄ aluk » ašē wo aandinan awo najeb. » ⁵Kē Pawulu ul, ašē lēt upula awat du bdoō, nin ukoolan uundola do. ⁶Kē bañaan̄ banun̄ aji ajun pwur kēme kajot kakeṭ t̄i dko mēnt̄. Wal wi bayoonkun̄ ajon baanwin ukoolan, ašē wugēṣ ṅṣal aji awo alon̄ t̄i baṣibaṭi.

⁷Ufēt̄ wi naweek i unjiw anwoon̄ katim ki Publiyut uñog da. Aṭijanun̄ kē ṅwo bayaanṭ̄ biki nul ṅnuur ṅwajanṭ̄, ji banohul. ⁸Aṣin Publiyut amaak wal mēnt̄ awo na ptool kē uleef ubot ayik na a. Pawulu aya awina, ašē ñehan Naṣibaṭi, apafa iñen t̄i bkow, ajebana. ⁹Kē wi wi bamaakal biki unjiw bandukiin̄ bti babiin̄ t̄i Pawulu, kē ajeban baka. ¹⁰Bañaan̄ bamaganun̄ maakan, wi ṅkyaan̄, kē bašē pēnan iko yi ṅkyaan̄ kanuma bti du bgah bayaanṭ̄aani awulun.

Pawulu na batēnṭul ba-woona Malita atool pya Rom

¹¹Wal wi ṅdolun̄ kli kwa-janṭ̄, ašē jija t̄i ulantu ulon̄

wi ubeeka wi Alektandriya, unṭēpanun̄ wal wi ujonṭ̄ t̄i unjiw unwoon̄ katim ki kbet*. ¹²Nya awala du Tirakuta, ado da ṅnuur ṅwajanṭ̄. ¹³Wi ṅwoonun̄ da, ašē ṭaṣ kaban̄ ki bdēk, adoo ban ubeeka wi Regiyum. Na mnjinṭ̄, kē uyook unwoonun̄ btammaṅu ušē jun pkob, kē ṅdo ṅnuur ṅtēb, ašē ban pkēṅ pi Putewoli. ¹⁴Wal wi ṅbanun̄ ubeeka mēnt̄, ṅṭēnk da balon̄ banfiyaaruṅ, kē bamēbanun̄ kē ṅṭo da kanēm kapēb. Wi wi ṅṣaan̄ aban Rom. ¹⁵Banfiyaaruṅ biki Rom batiink kē baji ṅwo t̄i bgah, ašē bi te Ufeeru wi Apiyut na du dko di bajaan̄ bado Itoh yi Bayaanṭ̄ Iwajanṭ̄ pkitun. Wi *Pawulu awinun̄ baka, abeeb Naṣibaṭi, ašē kak atēṅ maakan.

Pawulu aṭup Uṭup Ulil Un-uura du Rom

¹⁶Wi ṅbanun̄ Rom, badinan *Pawulu kē agaag ufēt̄ wi nul ašē do nangoli alon̄ kē akyeṅa. ¹⁷Wal wi aṭoon̄ ṅnuur ṅwajanṭ̄, ašē du bantohi *bayuday babi bayit na a. Wi babiin̄ ayit, kē ašē ji na baka : « An bayiṭ̄ naan, nji, nwoon̄ mēndo bañaan̄ biki pntaali pi nun ukoolan, kēme t̄i udolade wi baṣinun̄, bamobēn du Yerutalem awul baromeṅ. ¹⁸Baheparaan̄ bnuura uko unṭēpuṅ, aṣal pwutanaan̄ ṭiki baanwin win nin ukoolan t̄i nji unkēṣun̄

* **28:11** Kēme Kattor na Polut: Bawo t̄i unjon wi bagrek baṣibaṭi bampoṭi banwoon̄ kbet, ašē meetana bnuura ṭiki baya bdēk biki ṭfa bafiyaar aji kbet kun̄ kaji kayen̄ baṭon̄ ṅlant̄u.

bafiñen. ¹⁹ Kë wi bayuday
başaan apok uko mënñ, kë
nwoyi kahepar pwayëş pi
naşih najeenkal, ahepar pa.
Aşë wo kakşa mënka nin uko
ulon utapar pntaali pi naan.
²⁰ Wañ ukaan kë ndu'an,
kawinan, kañiini na an, ðiki
batanën na mnkorentu mi ði
katim ki ñaan i biki *Itrayel
bahañun. »

²¹ Wi wi bateemulon aji
: « Njeyeenk nin uko ulon
umpiitun ði iwi unwoonun
*Yuda kë bayiñun banwoon
da baambi ði añun ukoolan
uwuñaan ði iwi. ²² Kë nşë ñala
katiink uşalu, ðiki bañaan ði dko
bñi balañ pntuk pi iwoon. »

²³ Hënk, kë bamëban unuur
na Pawulu, kë bañaan bañun
ñi baka balun abi du dko
di Pawulu awaliin. Añiini
na baka nfa te utaakal uñun
wi *Pşih pi Naşibañi. Ado
na pdo baka bayikrën uko
wi Yetu, añëpna ði *Bgah bi
Moyit, na uko wi *bañupar
Naşibañi bapiitun. ²⁴ Balon
ñi baka bafiyaar uko wi
añun, kë balon baanfiyaari.

²⁵ Wi bawoon biki pwayşer
bahumaara baantiinkari. Kë
Pawulu aşë ji na baka ðañ: «
Ni! *Uhaaş wi Naşibañi unñiini
bnuura, wi uñëpnun ði mntum
mi *Itayi, Nañupar Naşibañi.

²⁶ Añiini aji :

*“Yaan du bañaan mënñan, iji na
baka :*

*Woli nadoo wat wat ibañ atiink
oo, naankteha te.*

*Woli nadoo haabëş
haabëş këş bnuura oo,
naankwina win.*

²⁷ *Þiki ñhaaş ñakak adënëñ na
bañaan biki,
banëñ ibañ yi baka,
adët këş ki baka,
Kahilna kawo baankwin
na këş ki baka,
Kabot kawo baanktiink na
ibañ yi baka,*

*Nşal ñi baka ñawutna kate,
bahilna bawut pkak du
nji.*

*Nhilna nwut kajeban baka.”**

»
²⁸ Kë Pawulu aşë baañëş
bñun aji na baka « Nawo
i kame keeri, kë Naşibañi,
banwoon baanwo bayuday
biki awulon Uñun wi mbuur.
Bukal balun katiink wa! » [
²⁹ Wi Pawulu añun han kë
bayuday başë ya, añom.]

³⁰ Pawulu año da nşubal nñëb
du katoh kalon ki aklukun
luk bñidi'ul, aji yeenk ban-
jaan babi bñi pwina. ³¹ Año da
añun uko wi Pşih pi Naşibañi,
abot ajukan uko wi Yetu Aju-
gun na mntëñ abot awo na-
jeeh.

Uṭup wi Pawulu apiiṭuṅ banfiyaaruṅ banfēṭuṅ du uṭaak wi Rom

Uṭup ujuni

Pawulu ampiiṭuṅ kakaarta ki awo nayuday. Abuknaana Firi, du untanka wi bajaṅ badu Tartuṭ. Kē asē kuṣnaana du ubeeka wi Yerutalem, dul di di ajuknuṅ. Pawulu abi me udolade wi bayuday bnuura. Abi wo ṅaanṅ anhanuṅ maakan baṅaanṅ bateek banfiyaaruṅ Krittu. Kē Yetu Krittu aṣē bi pēn awinana ṭi kadunul adu'a awo namaar ṭi kadun ki banwoonṅ baanwo bayuday. Aṭup Uṭup Ulil Unuura du dko bti di pṣih pi Rom. Wi Pawulu apiiṭuṅ uṭup wi awo du ubeeka wi Korint du ṅṣubal ṅṭēnk iṅeen kaṅeen na paaj na uloṅ (57) wi Krittu abukiṅ kaya ṅṣubal iṅeen kaṅeen na bakreṅ (58). Abi ṅal pya Yerutalem akak aṅal kaya pṣih pi Rom. Apiiṭ kakaarta ki baṅaanṅ banfēṭuṅ du Rom kaṭup baka kē aṅal kaya du baka kajukan baka Uṭup wi Naṣibaṭi katēṅṭēnaan baka.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoonṅ:

1. Pawulu aṭup Uṭup Ulil Unuura (1.1-17)
2. Baṅaanṅ bajēn bti bajiubanṅ (1.18-3.20)
3. Hum di di Naṣibaṭi ajakuṅ aji baṅaanṅ bajēn

bawo baṭool ṭi kēṣ ki nul (3.21-4.25)

4. Baṅaanṅ biki Naṣibaṭi baluṅ kaka ubida uhalu (5.1-8.39)
5. Naṣibaṭi awutan Itrayel kē uṣē wo uunwo wi mnṭo (9.1-11.36)
6. Ubida uhalu unwoonṅ na uṅal (12.1-15.13)
7. Uko wi Pawulu ajakuṅ aji ado na pwul mboṣ (15.14-16.27)

1 Nji Pawulu nalempar Yetu *Krittu dpiiṭuṅ. Naṣibaṭi adu'ēn pwo *nanjaṅan, adatēn aṭu'ēn pṭup *Uṭup Ulil Unuura wi nul ² Uṭup mēnt, Naṣibaṭi aṭēpna undiimaan ṭi *baṭuparul ahonṅ wa ṭi Ulibra wi nul. ³ Uṭup mēnt uṭiiniyaan uko wi Abukul, ampēnnuṅ ṭi kabuka ki *Dayiṭ naṣih. ⁴ Kē *Uhaaṣ Uyimanaan wi Naṣibaṭi uṣē diiman na mnhina mnweek kē awo Abuk Naṣibaṭi, wi anaṭiṅ ṭi pkeṭ. Ul awo Yetu Krittu Ajugun. ⁵ Ṭi ul i i Naṣibaṭi aṭēpnuṅ awulēn bnuura ado kē nwo nanjaṅan. Hēnk, katim ki nul kameeṭana, nhilna ndo baṅaanṅ biki ṅṭaak bti bafiyaara bakuṭ bado katiinka. ⁶ An kak nawo ṭi bakanṅ mēntan, an biki Naṣibaṭi aduunṅ pa nawo biki Yetu Krittu. ⁷ An bti nanwoonṅ du Rom, biki Naṣibaṭi aṅaluṅ abot adu'an nawo baṅaanṅ biki nul, dṅehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Ajugun Yetu Krittu bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ṅhaaṣ.

Pṅal pya pwin baṅaanṅ biki Rom

⁸ Dɲal duna kaṭɛpna ɥi Yetu Krittū kabeeb Naṣibaṭi i njaan kadɛman ɥi uko wi nan bti ɥiki bañaan biki umundu bti batiink kɛ nafiyaar Krittū. ⁹ Naṣibaṭi i njaan kadɛman na uhaaṣ wi naan bti wi njaan kaṭup *Uṭup Ulil Unuura unjaan uṭiiniyaan Abukul ame kɛ dṭup manjoonan wi njakuṅ aji dji kaṣalan wal undoli ¹⁰ wi njaan kañehan Naṣibaṭi. Dji kañehana woli uwo uko wi aṅaluṅ, adolɛn nhilan mbi du an. ¹¹ Dɲal maakan pwinan, kahilna kafaasɛr na an uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭennuṅ pa utɛṅṅɛnan. ¹² Dɲal kawo ɥi ptoofan, pfiyaar pi nan, na pfiyaar pi naan patɛṅṅɛn nja bti.

¹³ Bayiṭ naan, dɲal name kɛ djon ṅal pbi du an, kɛ Naṣibaṭi aṣɛ wo aandinanaan te hɛnkuṅ. Dɲal kalemp ɥi ptoofan kawin ulemp mɛnt uwul uko unuura, jibi udoon abi wo du ṅtaak ṅlon. ¹⁴ Dwo i pya du bañaan biki ṅbeeka na du biki ṅteeh, du banjukuṅ na du banwoon baanjuki. ¹⁵ Uko mɛnt ukaan kɛ ṅṅal pṭupan an kak nanfɛṭuṅ du Rom *Uṭup Ulil Unuura.

¹⁶ Mɛnji kakowa pṭup *Uṭup Ulil Unuura : uwo na manjoonan mnhina mi Naṣibaṭi pa mbuur mi bañaan bti banfiyaaruṅ, kajunna duna du bayuday te du banwoon baanwo bayuday. ¹⁷ Uṭup ulil unuura mɛnt uyuuṅ nja jibi Naṣibaṭi ajaan ado nja ṅwo baṭool ɥi kɛṣul. ɥi pfiyaar ɥaṅ di di pwo natool pawoonuṅ.

Ulibra wi Naṣibaṭi uji : “*ɥi pfiyaar pi pi ṅaan natool ajaan akaana ubida.*”[☆]

Bañaan bti bajubanuṅ

¹⁸ Naṣibaṭi aji diimanaan du baṭi udeeb wi nul ɥi bañaan bti ɥiki baanji badɛmana abot aji bado iko inwoon iinwo itool kamenna manjoonan. ¹⁹ Kɛ uko wi ṅaan ahiluṅ pme ɥi Naṣibaṭi uṣɛ wo ujintṅ piṣ pa bañaan bti : Naṣibaṭi ɥi uleeful adiiman wa baka. ²⁰ Nin ṅaan aambaan kawina Naṣibaṭi, kɛ du wal wi apaṣnuṅ umundu te hɛnkuṅ, woli bañaan baten iko yi apaṣuṅ, bawin mndɛm mi nul manwoon maankba kabot kame kɛ awoon Naṣibaṭi na manjoonan. Bañaan bajɛn baanhilan kafan ɥiki baankdɛman Naṣibaṭi abot ado iko inwoon iinwo itool. ²¹ Bame Naṣibaṭi bnuura aṣɛ wo baanji badɛmana ji Naṣibaṭi abot awo baanji babeeba jibi bawoon i kado kabeeba. Babaa ɥɛp ɥɛp awo na ṅṣal ṅpɛn kɛ ṅṣal ṅi baka ṅdah ṅaya du bdɛm. ²² Baṣal aji batiti aṣɛ wo bayila : ²³ bapok mndɛm mi Naṣibaṭi anwoon aankket akak ɥi pdɛman itu yi ṅaan najɛn ankketuṅ, yi ṅkat, yi ṅntaam na yi ṅko ṅi uṭeeh.

²⁴ Uko mɛnt ukaan kɛ Naṣibaṭi awut baka kɛ bawo ɥi iko iṭop jibi ṅhaaṣ ṅi baka ṅaṅaluṅ ya, kɛ baktɔpan ṅleef ṅi baka. ²⁵ Bajɛj manjoonan mi Naṣibaṭi aṭɛṭ na ṅṣilan, apok pdɛman napaṣ iko i bawoon i pdɛman te mnṭo, awo

ti pdëman uko umpašaniinj. Uwo hañ.

²⁶ Uko mënt ukaan kë Našibaṭi awut baka ti ikoinjaan ipoṭan ñaan: bahar baka baankak aji bapiiñ na biinṭ awo ti ppiinṭ na baaṭ batënt baka. ²⁷ Kë biinṭ bakak aduk ppiinṭ na baaṭ ayenar biinṭ batënt baka, baji bado iko ikowandënaan na biinṭ batënt baka, hënk bayeenk bukal ti ñleef ñi baka kakob kantaanun na pneem pi baneemun.

²⁸ Bašal aji baanwo i kame Našibaṭi, ukaan kë awut baka ti ñšal ñi baka ñdah, kë hënk, bakdo iko yi bawoon baanwo i kado. ²⁹ Batum na iko bti inwoon iinwo itool, buṭaan, pñeebar iko, na mñot. Batum na bkujar, bfiñar, pñom, kaguuru, babi duka duka ti iko iwuṭaan. Baji batapar bañaan bṭup na ñṭilan, ³⁰ abot akuutar, awo bašoorad Našibaṭi, bakarad, bapiitar, bahomp. Baji babi tu tu ñhaaş ti pla iko iwuṭaan ihalu, baanji batiink bajug baka. ³¹ Baantiti, baanji bado uko wi bajakun aji bado, bajën ñhaaş abot awo baanji bañaga batënt baka. ³² Bame bnuura pwayëš pi Našibaṭi ti iko mënt: banjaan bado hañ bataan na pkeṭ. Kë bašë duki'aara duka ti iko mënt, badoo beeh beeh aji bamagan banjaan bado iko mënt.

2

Pwayëš ptool pi Našibaṭi

¹ Iwi, ñaan i iwohañ, iinfañ woli iji kšal kë bañaan balon baduknaanaa. Na manjoo-nan woli iji baduknaanaa ašë do ji baka, iji kdiiman iwi ti uleefu kë iduknaanaa. ² Kë ñšë me kë woli Našibaṭi awayëš bañaan banjaan bado iko yañ, awayëš na manjoo-nan. ³ Išal aji iwi inkjakun kë balon baduknaanaa ašë do iko yi bakdolun ilun kabuur kakob ki Našibaṭi i? ⁴ Këme ibeeh bnuura bweek bi Našibaṭi, kamiir ki nul, pjoob bkow pi nul? Imme me kë bnuura mënt bawo kadolu iwut pjuban ibot iṭëlëš mnwo mi nu i?

⁵ Kë išë wo iinji kñal kate, iindi pwut pjuban ukaan kë iji kla kakob kaweeek wal wi Našibaṭi akdiimanun udeeb uweek wi nul na pwayëš ptool pi nul. ⁶ Alun kawayëš andoli ti uko wi adolun. ⁷ Bañaan bantamanun ti pdo bnuura, banklaan pdëm na mndëm na iko inwoon iinktoka yi Našibaṭi ajaan awul, awul baka ubida wi mñto. ⁸ Kë bañaan bampokulun ado uko unlilun baka ṭañ, bampokun pṭaş manjooan abot aṭaş iko inwoon iinwo itool, alun kadiiman baka udeeb uweek wi nul. ⁹ Kë pwuṭan na phaajala ñašë kob bañaan bti bankdolun buṭaan, bayuday, na banwoon baanwo bayuday kak. ¹⁰ Kë Našibaṭi ašë lun kawul bankdolun bnuura pdëm na mndëm, kajoobṭën baka ñhaaş, bayuday na banwoon baanwo bayuday kak. ¹¹ Na manjooan,

Naşibaŋi aanji paŋşër.

¹² Bañaan banjaan bajuban baluŋ kaya bti infernu, badole wo baamme *bgah bi Moyit ; kē banşaan ajuban bti aşē me bgah bi Moyit, aŋēpna ŋi bgah mēnt kawayēş baka. ¹³ Na manjoonan, mēnt bañaan banjaan baluŋ ŋi ptiink uko wi bgah bi Moyit bajakuŋ bawoon baŋool ŋi kadun ki Naşibaŋi, banjaan bado uko wi bajakuŋ bakluŋ kawo baŋool ŋi kēş ki nul. ¹⁴ Na manjoonan, woli banwoon baanwo bayuday, banwoon baamme bgah bi Moyit, bado uko wi bgah bajakuŋ bdidi baka, baji badiiman kē bawo na bgah mēnt ŋi ŋhaaş ŋi baka. ¹⁵ Baji badiiman hēnk kē uko wi bgah bi Moyit bajakuŋ upiitana ŋi baka meet, ŋhaaş ŋi baka ŋaji ŋaŋup baka me uko wi badoluŋ uwuŋi kēme uwo unuura. Nşal ŋi baka kak ŋaji ŋaŋup baka uko me uwuŋi kēme unuura. ¹⁶ Hēnk, uko mēnt uluŋ kapēn wal wi Naşibaŋi aŋēpnun ŋi Yetu Krittu jibi nŋupun ŋi *Uŋup Ulil Unuura, kawayēş bañaan bti ŋi iko yi ameeruŋ baka.

Bayuday na Bgah bi Moyit

¹⁷ Kē iwi, injakuŋ aji iwo nayuday, anahna *bgah bi Moyit, ahompna Naşibaŋi, ¹⁸ iji ime uko wi aŋaluŋ, apaŋēş bnuura na buŋaan ŋiki bgah bi Moyit bayuuju wa. ¹⁹ Ifiyaar kē iwoon kado kaŋon nakuul abot awo unkanिया pa bañaan

banwoon ŋi bdēm. ²⁰ Işal aji ime apel bandukiin, iwo kajukan baka, ŋiki işal kē ŋi bgah ime iko bti, ime manjoonan. ²¹ Kē wi işaan ajukan bandukiin, we ukaan kē iinkjukan uleefu ba? Iji kji na bukundi bawut kakiiŋ aşē ji kkiiŋ! ²² Iji kneenan pjuban pi piinŋ aşē ji kjuban pjuban pi piinŋ! Ipok bado kadēman itu aşē ji kya du dko di iwoon kajej da bŋijar! ²³ Iji knahna bgah aşē ji kwalan Naşibaŋi wal ijaan kwo iinji kŋaş ba! ²⁴ Na manjoonan Ulibra wi Naşibaŋi uji : “*Naji nado banwoon baanwo bayuday bakar katim ki Naşibaŋi.*”[✱]

²⁵ Woli ido uko wi *bgah bi Moyit bajakuŋ, pwala katēmp pi nu paka udooni. Kē woli iinkdo uko wi bgah bajakuŋ, iwo ŋi kēş ki Naşibaŋi ji anwoon aanwala katēmp anwoon aanwo nayuday*. ²⁶ Kē woli banwoon baanwala katēmp baŋaş uko wi bgah bajakuŋ, bawo ji banwaliin katēmp ŋi kēş ki Naşibaŋi. ²⁷ Anwoon aanya katēmp aşē do uko wi bgah bajakuŋ aluŋ kadiiman kē iduknaanaa, iwi inwoon iinji kŋaş bgah mēnt wi badoon apiit ba awulu kē ibot awala katēmp. ²⁸ Mēnt pwala katēmp pakkaan ŋiaan awo nayuday na manjoonan, kē katēmp kaanwo uko unkwinaniin ŋi kaara. ²⁹ A-a, nayuday na manjoonan awo ŋiaan i uhaaş wi nul uwoon ŋi Naşibaŋi. Kē pwala katēmp

✱ 2:24 Natenan ŋi Itayi 52.5.

* 2:25 Pwala katēmp pajaan padiiman kē ŋiaan

awo nayuday.

na manjoonan paanwo pfaal kantomntën jibi bapiitun ƚi bgah pawo pƚëlëş uhaaş pi Uhaaş wi Naşibaƚi ujaan udo. N̄aan anwoon haŋ aji yeenkna kabeeb du Naşibaƚi, mënƚ ƚi bañaan biki ajaan ayeenkna ka.

3

Pjuban pi bañaan bti

¹ Kë ƚun keeri di di nayuday apelnuŋ bandukiinŋ? Pwala katëmp paka udooni i? ² Pwo nayuday panuura maakan ; bukal biki Naşibaƚi ahankanunŋ iko yi aƚupunŋ. ³ Kë hënkunŋ? Woli balon ƚi baka baanfiyaara, uko mënƚ kado Naşibaƚi awo aankdo uko wi ajakunŋ i? ⁴ Nin, bañaan bti bawo i kame kë Naşibaƚi aji do uko unjoonanunŋ, kë ñaan najën andoli awo na nŋilan. Hënk di di *Dayiƚ aƚiiniinŋ na Naşibaƚi aji : « *Imeeƚana pwo natool ƚi iko yi iƚupunŋ kafaŋna woli blaƚar bawoo.* » ⁵ Kë woli buñaan di ndolonŋ dayuuj bnuura kë Naşibaƚi awo natool, we uwoonŋ wi pƚup ba? Woli Naşibaƚi adiiman nja udeebul, aankpën ƚi pwo natool i? Kë nşaan aƚiini jibi ñaan najën ajaan aşal. ⁶ Name kë mënƚ hënk da! Woli aanwo natool, hum di akhilanunŋ keeri kawayëş umundu? ⁷ Kë wi nŋilan naan nƚakaan kë manjoonan mi Naşibaƚi manwinanaa abot adiiman mndëm mi nul, we ukaan keeri kë nduknaanaa wi

njubanunŋ? ⁸ Keeri we ukaan kë nĕnhil kaji : « Nawulan ndo buñaan, bnuura başë babi? » Aa, bañaan balon badiihën aji nji djukanunŋ uko mënƚ. Bakaan mënƚan balunŋ kakoba kakob ki bataanjanaanunŋ.

Nin alon aanwo natool

⁹ Kë we wa keeri? Nja bayuday nƚel bandukiinŋ i? Nin! Na manjoonan, ddo bi diiman kë bañaan bti, bayuday na banwoonŋ baanwo bayuday, bawo bti bañaan banjaan bajuban. ¹⁰ Upiitana ƚi Ulibra wi Naşibaƚi aji :

« *Nin ñaan natool aanwoo, nin alon.*

¹¹ *Nin ñaan alon aanwo na uşal,*

nin ñaan alon aankla Naşibaƚi.

¹² *Bañaan bti badek Naşibaƚi kafeş, bagakandër aneem.*

Nin alon ƚi aanji do bnuura aandoo wo wo alookan.

¹³ *Kaƚuƚ ki baka kawo ji btuur bi bahaabëşunŋ, pndemënt pi baka patum na kaguuru,*

bawo na bnunk bi upula ƚi iduuj.

¹⁴ *Mntum mi baka mantum na bkarad na nŋup njoof*

¹⁵ *batar ƚi pfiŋ ñaan.*

¹⁶ *Baji batok kabot kaduk pwuŋan dko di baƚëpanŋ.*

¹⁷ *Baamme jibi bakdoli kawoona ƚi btiinkar.*

¹⁸ *Bañoom Naşibaƚi bnuura* »*

* 3:4 Kañaam 51.6. * 3:18 Natenan ƚi Kañaam 36.2. * 3:19 Bgah : Bgah ƚi baƚiiniyaan iko bti inwoonŋ ƚi kafah kajon ki Ulibra wi Naşibaƚi.

19 Kë nşë me bnuura uko bti wi bgah* bajakuñ, başup na banwoon i kataş ba, bañaan bti bahilna bayomp başë bayikrën kē baduknaana bti ti kadun ki Naşibaţi. 20 Ukaan kē nin ñaan aanhil kawo natool ti kadun ki Naşibaţi ti ptaş bgah tañ: na manjoonan, bgah bado tañ ñaan ame kē aji juban.

Pkak natool ti kēş ki Naşibaţi

21 Kē hēnkuñ Naşibaţi aşë diiman nja jibi akdoluñ nja ñwo batool ti kadun ki nul, bē aanktēpna ti *bgah bi Moyit ; ahon nja uko wañ undiimaan ti ñlibra ni bgah na ni başuparul. 22 Naşibaţi aji do bañaan bawo batool ti kadunul wi bafiyaaruñ Yetu *Krittu. Aji do hañ pa bañaan bti banfiyaaruñ Krittu bawo baloolan ti kadunul. 23 Na manjoonan, bañaan bti bajubani, alow Naşibaţi awaan mndēm mi nul. 24 Naşibaţi awul bañaan bnuura wi akakanuñ baka batool ti kadunul bē baanluki. Aşēpna ti Yetu Krittu abuuran baka ti pekadu. 25-26 Ayil Yetu kē atul pñaakul ayeenkar nja kakob pa ipekadu yi nja. Hēnk, Naşibaţi adiiman bañaan bti kē awo natool wi amiiruñ, awo aankob bambiñ ajuban tfa. Akak adiiman bañaan bti pwayēş ptool pi nul hēnkuñ wi awoon natool abot ado kē banfiyaaruñ Yetu bti bawo batool.

27 Nwo keeri kado kahomp hēnkuñ i? Nin! we ukaan? Tiki mēñ ptaş bgah pakaan

kē ñbuuri, pfiyaar pi ñfiyaaruñ *Krittu pa. 28 Hēnk ñwin kē ñaan aji wo natool ti kadun ki Naşibaţi woli afiyaari, mēñ ptaş bgah pakaan. 29 Kē nşë hepar, Naşibaţi awo Naşibaţi i bayuday tañ i? Aanwo kak Naşibaţi i banwoon baanwo bayuday i? Aa, awo kak Naşibaţi i banwoon baanwo bayuday. 30 Naşibaţi awoha aloolan, kē uko uloolan tañ uwoon wi pdo kawoona natool ti kadunul. Bañaan baji bawo batool ti kadunul woli bafiyaari, bawole bayuday kēme woli baanwo bayuday. 31 Kē hēnkuñ, woli ñdiiman kē pfiyaar pawoonuñ, ñwo biki kaşilma *bgah bi Moyit i? Nin! Woli ñfiyaar na manjoonan, wi wi ñjaan ñtaş bgah na manjoonan.

4

Pfiyaar pi Abraham afiyaaruñ

1 Kē hēnkuñ, we wi ñkjakuñ keeri ti *Abraham i ñwoonuñ ti kabuka? We wi Naşibaţi ayuujuluñ ti pwo natool pi nul? 2 Woli iko yi Abraham adoluñ ikaan lah kē awo natool ti kēş ki Naşibaţi, ahinan kahomp. Kē uşë wo uunwo hañ. 3 Na manjoonan *Ulibra wi Naşibaţi upiit aji : « *Abraham ahaş ti Naşibaţi ukaan kē Naşibaţi aji awo natool ti kadunul.* » 4 Ñaan alemma, baluk bi ajaan ayeenk baanwo wo uşen : alemma lemp ayeenkna baluk mēñ. 5 Kē ñaan aşë wo aanhinan kado Naşibaţi

aji awo natool ŋiki alemp uko ulon ŋaŋ. Naŋibaŋi aji dinan kē baŋaŋ bambiin apoka bawo batool wal wi bafiyaarulun ŋaŋ. ⁶ *Dayiŋ kak aŋiniyaanun mnlilan mi ŋaan i Naŋibaŋi ajakun aji awo natool ŋi kadunul bē aanten iko yi adolon, aji :

⁷ « *Banuurandēni biki Naŋibaŋi amiirun pjuban pi baka, apēnan ipekadu yi baka.*

⁸ *Anuurandēni, ŋaan i Naŋibaŋi awoon aanten pekadu di adolon.* »^{*}

⁹ Kē pnuurandēn mēnt, pawo pa banwaliin katēmp kēme pawo kak pa banwoon baanwala ka? Jēm ŋbaa ji ji ŋi kē *Abraham ahaŋ Naŋibaŋi ukaan kē Naŋibaŋi aji awo natool ŋi kadunul. ¹⁰ Kē lum di di Naŋibaŋi ajakun aji awo natool ŋi kadunul ba? Wi awaliin katēmp wa, kēme ji abi ado kawala katēmp? Ji abi ado kawala katēmp Naŋibaŋi aji awo natool. ¹¹ Ayeenk pwala katēmp kē pawo uko ulon unkyuunun kē Naŋibaŋi adobi dolaara do kē awo natool ŋi kadunul wi afiyaarulun. Kē hēnk di akakun aŋin baŋaŋ bti banwoon baanya katēmp aŋē fiyaar Naŋibaŋi, Naŋibaŋi aji bawo batool ŋi kadunul. ¹² Awo kak aŋin banwaliin katēmp, banwoon baanlin ŋi pwala katēmp ŋaŋ bakak aŋaŋ pfiyaar pi Abraham aŋin nja afiyaarulun ji abi ado kawala katēmp.

¹³ Naŋibaŋi ahon ŋfa *Abraham na pntaali pi nul aji balun kayeenk umundu. Mēnt pŋaŋ *bgah pakaan kē Naŋibaŋi ahonja, pfiyaar pi afiyaarulun pakaan kē adinan aji awo natool ŋi kēs ki nul. ¹⁴ Woli pŋaŋ bgah ŋaŋ pakŋun ŋaan ayeenk iko inuura yi Naŋibaŋi ahonun, pfiyaar pawaan keeri udooni, kahon ki Naŋibaŋi kakun kawaan udooni. ¹⁵ Kē uŋē wo uunwo han, bgah baji bado Naŋibaŋi adeebaŋer ŋaan jibi awoon aantaŋ ba, kē bgah baŋale wo baanwoo, pjuban paankak aji pawo.

¹⁶ Hēnk, ŋi pfiyaar di di ŋaan ajaan ayeenkna kahon ki Naŋibaŋi. Kahon mēnt kawo uŋen unkwonun pa bampēnnun ŋi *Abraham bti, mēnt pa bankŋaŋun *bgah ŋaŋ, uwo pa banfiyaarulun bti jibi Abraham afiyaarulun. Abraham awo aŋin nja bti. ¹⁷ Naŋibaŋi aji na Abraham ŋi Ulibra wi nul : « *Ddolu iwo aŋin knaali ki ŋtaak ŋtum* »^{*}. » Awo aŋin nja ŋi kadun ki Naŋibaŋi i afiyaarulun, Naŋibaŋi anjaan awul bankun ubida, kado uko unwoon uunwoo, uwo.

¹⁸ Abraham ahaŋ wal wi mnhaŋ manwoon maankak awo, afiyaar aŋē kak aŋin knaali ktum jibi Naŋibaŋi abiin aŋupa aji : « *Jibi ŋjah ŋatumun, hēnk di babuku bakun katum* »^{*}.

¹⁹ Aya pka ŋŋubal iŋeen-week aŋē fiyaaraara fiyaar Naŋibaŋi bē aanwutan nin

^{*} 4:8 Kaŋaam 32.1-2.

^{*} 4:17 Ujuni 17.5.

^{*} 4:18 Ujuni 15.5.

wi atenuŋ uleeful undoon
 abi kaya ya pkeŋ akuŋ aten
 Faara aharul anwoon aankak
 ahil kabuk ; ²⁰ amëban ŋi uko
 wi Naŋibaŋi ahoŋuluŋ, aanwo
 na nŋal nŋëb ; abaa ŋëp ŋëp
 afiyaara maakan, adëmana.
²¹ Afiyaar na manjoonan
 kë uko wi Naŋibaŋi ahoŋuŋ
 bti, aka mnhina mi pdo wa.
²² Uko mëntŋ ukaan kë Naŋibaŋi
aji awo natool ŋi kadunul.
²³ Kë woli *Ulibra wi Naŋibaŋi
 uji Naŋibaŋi aji awo natool,
 mëntŋ pa ul aloolan a ŋañ ;
²⁴ nŋup mëntŋ nawo pa nja
 kak, nŋfiyaaruŋ kë Naŋibaŋi
 anaŋanuŋ Yetu ŋi pkeŋ ukaan
 kë aji nwo batool ŋi kës ki nul.
²⁵ Yetu mëntŋ awulaniin pa
 ipekadu yi nja, anaŋa ŋi pkeŋ
 nŋhilna nwo batool.

5

Mnjeeh na mnlilan

¹ Kë hënk keeri, wi pfiyaar
 pi nja padoluŋ kë nwo batool
 ŋi kadun ki Naŋibaŋi, nŋëpna
 ŋi Ajugun Yetu *Krittu awo ŋi
 mnjeeh na Naŋibaŋi. ² Nfiyaar
 Yetu Krittu ukaan kë Naŋibaŋi
 awul nja bnuura bi nul
 bi nŋmëbanuŋ aliint. Nlilan
 ŋiki nŋme kë nŋyeenk kafah ŋi
 mndëm mi Naŋibaŋi. ³ Ndo
 ji nŋlilan woli nwo ŋi unoor
 ŋiki nŋme kë unoor uji uŋij
 kamiir, ⁴ kamiir mëntŋ kaji
 kaŋij pmëban kaliintan ŋi
 unoor, kë pmëban mëntŋan paŋi
 paŋij mnhaŋ. ⁵ Mnhaŋ maanji
 manguur nŋaan nin. Naŋibaŋi
 aŋëpna ŋi Uhaaş wi nul wi
 awuluŋ nja, aŋuman uŋalul ŋi
 nŋhaaş nŋi nja.

⁶ Na manjoonan, wi nwoon
 nŋëndobi hinan pbuuran nŋleef
 nŋi nja, wi wi *Krittu akeŋaruŋ
 nja nŋmpokuŋ Naŋibaŋi, ŋi wal
 wi Naŋibaŋi adatuŋ. ⁷ Utam
 maakan pkeŋar nŋaan, adole
 wo natool. Kë nŋaan aŋë hinan
 katëŋ pkeŋar nŋaan anwoon
 nanuura na manjoonan.
⁸ Uko unkyuunuŋ kë Naŋibaŋi
 aŋal nja maakan uwoon kë wi
 nŋhumuŋ ŋi pekadu, Krittu akeŋ
 pa nja. ⁹ Krittu atul pŋaak pi
 nul pa nja ukaan kë Naŋibaŋi
 aji nwo batool ŋi kës ki nul,
 abaa do do hum kado kawo
 aankluŋ kalowan nja udeeb
 wi Naŋibaŋi? ¹⁰ Woli wi nŋbiin
 awo baŋoorad Naŋibaŋi, akak
 ŋi ploolan na nja wi Abukul
 akeŋuŋ pa nja, hum di di
 akwoon aankbuuran nja wi
 anaŋiin ŋi pkeŋ. ¹¹ Kë uŋë wo
 uunlin ŋi wan, Naŋibaŋi ado
 nja kë nŋlilani ŋiki Ajugun Yetu
 Krittu ado nja kë nwo hënkun
 ŋi ploolan na Naŋibaŋi.

Adam na Yetu Krittu

¹² Name kë pjuban pi nŋaan
 aloolan, *Adam, paŋij pekadu
 ŋi umundu, kë pekadu mëntŋ
 daŋij pkeŋ. Hënkun baŋaan
 bti bajubani, awo i kakeŋ
 bukal bti. ¹³ Pjuban pawo
 ŋi umundu ji *bgah bi Moyit
 babi bado kawo. Kë jibi
 bawoon baando bi wo,
 Naŋibaŋi aanji mëban pjuban.
¹⁴ Kë du wal wi Adam te
 wal wi *Moyit, pkeŋ papeli,
 padoo diiman mnhina mi
 pa ŋi banwoon baanjuban ji
 Adam ampokuŋ pdo uko wi
 Naŋibaŋi ajakuluŋ.

*Adam awo wo ji anwoon i pbi, Yetu. ¹⁵ Kë pjuban pi Adam paşë wo paanhilan kanaamntën na uţen wi Naşibaţi aţenuţ. Na manjoo-nan pjuban pi űaaű aloolan paţu kę baűaaű batum bakeţi ; kę bnuura bi Naşibaţi başë dëm apel uko męnt. Uţen wi aţępnunţ  i űaaű aloolan, Yetu *Krittu aţen baűaaű udëm apel. ¹⁶ Pjuban pi Adam papaţ maakan na uţen wi Naşibaţi. Naşibaţi awayęş pekadu dloolan, kę pwayęş męnt paşë  ij kakob. Kę uţen wi Naşibaţi uşę do kę amiir ipekadu itum. ¹⁷ Pjuban pi űaaű aloolan pado kę mnhina mi pkeţ manwinanaa, na manjoo-nan űaaű aloolan męnt un akaaű. Kę  i Yetu Krittu aloolan kak nşę yeenk apelan : baűaaű bti banyeenkuű bnuura bweek maakan bi Naşibaţi ado baka kę bawo batool. Krittu ado baka kę bawat pkeţ kakaana ubida wi mn o.

¹⁸ Hęnk, pjuban ploolan pi Adam pado kę baűaaű bti baduknaanaa ; kę hęnk kak di di udo utool uloolan wi Krittu adoluű u ijun baűaaű ubida, kę bawo batool. ¹⁹  i ppok ptiink pi űaaű aloolan, baűaaű batum baneej  i pekadu ; kę  i ptiink Naşibaţi pi űaaű aloolan, baűaaű batum bakak batool  i kadun ki Naşibaţi. ²⁰ *Bgah babii, hęnk kę pekadu daşę tuma tum, kę dko di pekadu datumunţ, bnuura babi atum apel. ²¹ Hęnk, jibi pjuban padiimanunţ mnhina mi pkeţ, hęnk kak di di

Naşibaţi aţępnunţ  i Yetu Krittu Ajugun awul nja bnuura bi nul, űhilna űwo batool  i kadunul, űwat pekadu űkaana ubida wi mn o.

6

Ubida na Krittu

¹ Kę we wi űkakuű keeri? űwo kaduka  i pjuban kay-eeenkna bnuura btum bi Naşibaţi i? ² Nin! űkeţ pa pjuban pi nja, hum di di űhinanuű keeri kaduka  i pjuban? ³ Naamme kę nja bti űnyeenknuű batitmu  i Yetu *Krittu, űyeeenk yeenk batitmu  i pkeţ pi nul i? ⁴ Wi űnyeenkuű batitmu, űkeţ amoya na a kahilna jibi ana iin  i pkeţ  i mndëm mi Aşin, űwo  i ubida uhalu.

⁵ Kę wi űkakuű baloolan na Yetu  i pkeţ pi nul, űluű kakak baloolan na a kak  i pna a  i pkeţ pi nul. ⁶ űme kę űaaű i űbiin awo apaűana na a, uleef unwoon  i mnhina mi pekadu uhilna utoka, hęnk űwutna kawo  i mnhina męnt. ⁷ űme kę űaaű ankeţunţ abuur pekadu. ⁸ Wi űkeţunţ na *Krittu, űme bnuura kę űluű kaka ubida na a. ⁹ űme kę Krittu anna iin  i pkeţ, aankak akeţ, pkeţ paankak ahinana. ¹⁰ Wi Krittu akeţunţ, akeţ kapęnanaan pekadu byaaş bloolan ; kę hęnkunţ wi awoon najeb, aka ubida pa Naşibaţi. ¹¹ Kę an kak hęnk di nawoon kaşal kaji nakeţi, kę pekadu daankak a onjan, naţępna  i Yetu Krittu aka ubida pa Naşibaţi.

12 Nakwut keeri pekadu daɗoŋ uleefan, uleef unwoon i kaluŋ kakeɗ ; nawutan kado kaɗaɗ iko iwuɗaan yi uleefan unjaluŋ. 13 Nakwut nin dko dloŋ ɗi uleefan dawo ɗi pekadu, dado kado iko inwoon iinwo itool. Wi nanaɗiin ɗi pkeɗ aka ubida, naɗepën ɗep nawul Naɗibaɗi ɗleefan. Nadolan uleefan bti udo kado uko unwoon utool ɗi kadun ki Naɗibaɗi. 14 Na manjoonan, pekadu daankak ahinan nin uko uloŋ ɗi an : naankak awo ɗi mnhina mi *bgah bi Moyit, nawo ɗi bnuura bi Naɗibaɗi.

Pdo uko unwoon utool

15 Kë we wi ɗwoon kado ba? Wi ɗwoon ɗenwo ɗi mnhina mi *bgah bi Moyit awo ɗi bnuura bi Naɗibaɗi, ɗwo kaduka ɗi pekadu i? Nin, mënɗ hënk da. 16 Naamme kë woli nawutar uleefan ɗnaaŋ aloŋ kë awo naɗih i nan, naji nawo ɗi mnhina mi nul i? Woli pekadu di di nawutaruŋ uleef, daji daɗij pkeɗ, woli Naɗibaɗi a, naji nawo baɗool. 17 Nawulën ɗbeeb Naɗibaɗi : An nambiin awo ɗi mnhina mi pekadu, nakak hënkun aɗaɗ na ɗhaaɗan bti pjukan pi nayeekun. 18 Hënkun nabuur ɗi pekadu akak aji nado iko inwoon itool.

19 Mënkhoŋ na an ɗiki naando bi hil pyikrën. Nawo ɗfa baɗnaaŋ banɗuun ɗhaaɗ ɗi baka bti ɗi iko iɗop na pjuban, hënk naji nabi pok pok pɗaɗ Naɗibaɗi ; kë hënk kak di di nawoon hënkun kaɗu

ɗhaaɗan bti ɗi pdo kado iko inwoon itool kakaana ubida uyimanaan. 20 Wi nabiin awo ɗi mnhina mi pekadu, naando ji naɗal kaji nawo kado iko itool. 21 We wi nakaan wi nadoluŋ iko yi, yi nakkowariin hënkun ba? Iko mënɗ iɗij pkeɗ. 22 Hënkun wi nabuuruŋ pekadu akak alempar Naɗibaɗi na ɗhaaɗan bti, uko wi nakkaan uwo ubida uyimanaan na pka ɗi ubaaŋsaani ubida wi mnɗo. 23 Aa, pjuban paji paɗij pkeɗ, kë uko wi Naɗibaɗi aɗaŋ aji ɗen uɗe wo ubida wi mnɗo ɗi Yetu Krittu Ajugun.

7

Plempar Naɗibaɗi phalu

1 An bayiɗ naan, dme kë name *bgah bi Moyit bnuura, name keeri kë bgah bawo pa ɗnaaŋ ado kaɗaɗ ba wal wi awoon aando bi keɗ. 2 Nawulën ɗten ɗi uko wi bniim : bgah baji ɗnaaɗ awo kawo na ayinul te ukeɗul. Wal wi akkeɗuŋ, awo najeeh, 3 ahilan kaniimar na ɗiinɗ aloŋ. Aɗale ya na ɗiinɗ aloŋ nampaɗi wal wi ayinul ahumuŋ najeb, aanwo ɗi bgah.

4 An bayiɗ naan, hënk di uwoon pa an kak. Nawo hënkun biki *Krittu, pkeɗ pi nul pabuuranan ɗi mnhina mi *bgah. Nawo bajeeh hënkun ahinan kawo biki Krittu, annaɗiin ɗi pkeɗ, kahilna kalil Naɗibaɗi. 5 Wi ɗbiin aɗaɗ iko yi ɗleef ɗi nja ɗnaaluŋ ɗaŋ, pekadu daji

daṭēpna ṭi bgah kado nja nṅal pdo iko iwuṭaan itum injaan iṭij pkeṭ. ⁶ Kē nṣē wo nṅnkak awo hēnkunṅ ṭi mnhina mi bgah. Nwo ji baṅaaṅ bankeṭunṅ, kē bgah baankak aka mnhina ṭi nja. Uhaaṣ wi Naṣibaṭi udo kē nṅhina plempara ṭi udolade uhalu ; awo nṅnkak awo ṭi mnhina mi *bgah bi Moyit ji ṭfa.

Pgut na pekadu

⁷ Kē we wi nṅwoon keeri kaji? *Bgah bi Moyit ṭi uleef wi ba bawo pekadu i? Nin! Mēntṅ hēnk da. Kē uṣē wo woli mēntṅ *bgah ba lah, mēnkme uko unwoon pekadu. Woli mēntṅ bgah bajakunṅ lah *wutan kaṅeebar bka bi ṅaaṅ*[☆], mēnkme uko unwoon pṅeebar uko wi ṅaaṅ. ⁸ Pekadu daṭēpna ṭi uko wi bgah baṭuun pdo adolēn kē nji kaṅeebar iko itum impaṭi. Woli bgah baanwoo, pekadu dakeṭi. ⁹ Ji mbi ndo kame bgah, dwo najeb kē wi mmehaṅ me uko wi bgah bajakunṅ, kē pekadu daṣē buka, ¹⁰ kē nṣē keṭ. Hēnk, bgah banwoon i kawulēn ubida babaa ṭēp ṭēp aṭijēn pkeṭ. ¹¹ Pekadu daṭēpna ṭi uko wi bgah baṭuun pdo aguurnēn, kē uko mēntṅ ukaaṅ kē nkeṭi. ¹² Kē hēnk di bgah bayimanunṅ, iko bṭi yi bgah bajakunṅ kē iwo itool akuṭ anuura. ¹³ Kē uko unnuuriinṅ mēntṅ, ukak hēnkunṅ uko unjaanṅ ufiṅ pa nji i? Nin! Mēntṅ hēnk da, pekadu daṭēpnunṅ ṭi uko unuura afiṅēn kahilna kadiiman uko

unwoon pekadu. Pekadu daṭēpna ṭi uko wi bgah baṭuun pdo adiiman pyiban pi da.

¹⁴ Nme kē *bgah bawoona du Naṣibaṭi, kē nji nṣē wo ṅaaṅ najēn awaapana kawo ṭi mnhina mi pekadu ¹⁵ Na manjoonan, mēnji kame uko unkaaṅ kē nji kado iko yi njaanṅ kado. Mēnji kado iko yi nṅalunṅ pdo, dji kado yi mpokunṅ. ¹⁶ Kē woli mēnṅal pdo iko yi nji kadolunṅ, udiiman kē dyikrēn kē bgah banuura. ¹⁷ Aṣē wo mēntṅ nji ṭi uleef naan djaanṅ kado haṅ, pekadu danwoonṅ ṭi nji meetṅ da. ¹⁸ Dme kē bnuura baanwo ṭi nji, baanwo ṭi ṅaaṅ najēn i nwoonṅ. Dji kaṅal pdo bnuura kaṣē wo mēnji kahanan. ¹⁹ Mēnji kado bnuura bi nṅalunṅ kabaa ṭēp ṭēp kado buṭaan di nwoonṅ mēnṅali. ²⁰ Kē hēnk, woli mēnṅal pdo iko yi nji kadolunṅ, udiiman kē mēntṅ nji dwoonṅ ankdolunṅ ya, pekadu danwoonṅ ṭi nji meetṅ da.

²¹ Nji nṅalunṅ pdo bnuura bi *bgah bajakunṅ, dwin uko wi : buṭaan bi bi njaanṅ kado. ²² Ddinan na uhaaṣ wi naan bṭi ṭi uko wi bgah bi Naṣibaṭi bajakunṅ, ²³ aṣē wo ṭi uleef naan meetṅ na uko ulonṅ unjaanṅ ugut na bgah bi mmeenṅ aji bawo bnuura, kadolēn nkak nakalabuṣ i pekadu danjaanṅ daṭonṅ. ²⁴ Ni nji nwuṭēni! In aklunṅ kabuuranaan ṭi uleef wi, unwoonṅ wi pkeṭ? ²⁵ Dbeeb Naṣibaṭi! Aṭēpna ṭi Yetu *Krittu

☆ 7:7 Natanan ṭi Ppēn 20.17; na ṭi Pleṣan 5.21.

abuurananaan.

Hënk na uhaaş wi naan bti dji kataş bgah bi Naşibaţi, kē  i uleef wi naan nş e wo  i p aş pekadu.

8

Ubida wi Uhaaş wi Naşibaţi ujaan uwul

¹ Woli iwo  i ppoolan na Yetu *Krittu, Naşibaţi aanklu  kaji keeri k  iduknaanaa.

² H nku  i aş *Uhaaş wi Naşibaţi unjaan u  pna  i Yetu Krittu kawulu ubida, ubuuraniin  pekadu na pke *.

³ *Bgah bi Moyit baanhil pdo han,  iki iko yi uleef wi nja un alu  ido k  bgah baanka mnhina ma . K  Naşibaţi a   buuran nja wi ayilu  Abukul abi ji  naan naj n abot awo b enjan pa pyeenkar nja kakob pa ipekadu yi nja. ⁴ Naşibaţi ado uko wa , uko wi bgah bajaku  uhilna udolana kadiimanaan k  Naşibaţi awo natool. Uko m nt  uwo pa nja n nk aşu  Uhaaş wi nul awo n nk aş iko yi uleef wi nja un alu .

⁵ Ba naan banjaan ba aş iko yi nleef  i baka n analun baji ba al ikow yi baka  a . K  ba naan banjaan ba aş *Uhaaş wi Naşibaţi ba   ji ba al iko inwoon yi wa. ⁶ Woli n sal  i nja n aş  iko yi nleef  i nja n analun,  lu  kake . K  n sal  i nja n aşale  aş Uhaaş wi Naşibaţi,  wo na ubida  haaş  i nja n abot ka oora. ⁷ P aş iko

yi nleef  i nja n analun pawo p gut na Naşibaţi ; uleef wi nja uunji u aş bgah bi Naşibaţi abot awo uundo hilan p aş ba. ⁸ Woli  naan a aş iko yi uleeful un alu  aanhilan kalil Naşibaţi.

⁹ H nku  naankak a aş iko yi nleefan n analun, na aş *Uhaaş wi Naşibaţi, unwoon  i an. Ba naan banwoon baanwo na Uhaaş wi Yetu *Krittu, baanwo biki nul. ¹⁰ K  Krittu a   wo  i an. H nk, wi nleefan  adoon awo  i pke   iki najubani, Uhaaş wi Naşibaţi uwulan ubida  iki nawo batool  i k ş ki Naşibaţi. ¹¹ K  woli uhaaş wi ana anaanun Yetu  i pke  uwo  i an, anna anu  Yetu  i pke  alu  ka  pna  i uhaaşul unwoon  i an kawul nleefan n anwoon  i pke  ubida.

¹² An bayi  naan,   nwo keeri kado kataş iko yi nleefun n analun,  wo kado kataş uko wi *Uhaaş wi Naşibaţi ujaku . ¹³ Woli na aş iko yi nleefan n analun nalun kake . K  woli Uhaaş wi Naşibaţi u  nkan k  napok pdo iko yi nleefan n analun nalun kaka ubida. ¹⁴ Ba naan biki Uhaaş wi Naşibaţi uk onun  a  bawoon babukul. ¹⁵ Uhaaş wi nayeenu  uunkdolana nawo bajuuk bank i'ulu . Udolan k  nawo babuk Naşibaţi banjaan bahuuran kaji na a : « Abba ! Paap! » ¹⁶ Uhaaş wi Naşibaţi u up nja  i n haaş  i nja

* **8:2** Na aş Uhaaş wi Naşibaţi unjaan u  pna  i Yetu Krittu kawulan ubida, ubuurananan pke ;  i  ibra  lon bapiit aji d aş Uhaaş wi Naşibaţi unjaan u  pna  i Yetu Krittu kawul n ubida, ubuuranaanun pke . † **8:15** Abba : i u up uaramayik dawoon Paap.

kë ηwo babukul. ¹⁷ Wi ηwoon babuk Naşibaţi, ηluη kayeenk uko wi ahoηuη. Woli ηhaj na Krittu, ηluη kayeenk na a uko wi Naşibaţi ahoηuη, kawo  i mnd m na a.

Mnd m manklun kabi

¹⁸ Dwin k  mnhaj mi ηkhajuη h nkuη maanhilan kaliη na mnd m mi Naşibaţi aklun kayuuj  i nja. ¹⁹ Iko yi Naşibaţi apaşuη iwo  i pyoonk maakan wal wi Naşibaţi akdi-imanuη banwoon babukul. ²⁰ Umundu utaran atool pya katoka b  m nt   wul uηaluη ηal wa, Naşibaţi adoluη haη a   wul wa mnha  ²¹ k  uluη kabuur p oka, kaneej  i mnjeeh mi babukul bakluη kaka  iki bawo  i mnd m.

²² Nme k  te h nkuη iko yi Naşibaţi apaşuη b i iwooni awo  i mnhaj ji  naa  ankyaan kabuk. ²³ M nt umundu  a  ukhajuη, nja kak ηnwoon na *Uhaa  wi Naşibaţi k  uwo u en uteek wi nul, ηwooni  i ηhaa  ηi nja meet  i ηwoon maakan  i pyoonk Naşibaţi adiiman k  ηwo babukul abot abuuran ηleef ηi nja. ²⁴ Mnha  mi ηwoonaanuη mando k  ηme k  ηbuuri. K  woli ηdo bi win uko wi ηha uη, m nt mnha  ma. In akha uη uko wi adoon abi win? ²⁵ K  ηşale wo η nwin uko wi ηha uη ηtaman  i pyoonk wa.

²⁶ Jibi ηbi şniin, *Uhaa  wi Naşibaţi u i u  n nja ; wi ηwoon η mme uko wi ηk nehanuη Naşibaţi, Uhaa  u i u nehan pa nja ka   wo uunji

u  pna  i η up. ²⁷ Naşibaţi ammeen uko unwoon  i ηhaa  ηi nja b i, adinan  i uko wi uhaa  wi nul u akuη  iki u aan u nehand r ba aan biki Naşibaţi jibi Naşibaţi a aluη. ²⁸ Nme k  Naşibaţi a i lemp  i uko undoli pa bnuura bi ba aan b i ban aluluη, bawo biki adatuη pa uko wi a aluη pdo. ²⁹ Ba aan m nt ado bi dat dat baka, adinan pdo baka bawo ji Abukul, h nk, abukul a   wo bajeen i babukul batum. ³⁰ Naşibaţi adu keeri ba aan biki adoon abi dinan dinan a i adati ; biki aduun ado k  bawo batool  i k ş ki nul ; biki adoluη k  bawo batool ad man baka.

Pd m pi u al wi Naşibaţi

³¹ K  we wi ηwoon ka up  i uko m nt b i? Woli Naşibaţi awo na nja, aloη ahinan ka oor nja i? ³² Ul anwoon aanneenan Abukul toot s, a   wula pa nja b i. Wal wi Naşibaţi adoon ado haη, hum di awoon aank en nja kak  i bnuura bi nul iko b i. ³³ K  in aktaparun b up biki Naşibaţi adatuη? Nin  naa  aloη na manjoonan aanhili. Naşibaţi ajakuη bawo batool, ³⁴ in ahilun keeri kaji baduknaanaa? Nin aloη! *Krittu ake  k  Naşibaţi ana ana  i pke , k  awo h nkuη  i ka en kadeenu ki Naşibaţi a upar nja. ³⁵ K  we ukp nanuη nja u al wi Krittu a aluη nja? Phaajala, mnhaj, unoor, k me ubon, bwaan, k me iko injaan ido

buṭaan këme bfiṅar? ³⁶Hënk di upiitaniin ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi aji :

« *Iwi ikaañ kë nji ṅñog pkeṭ nfa na utaakal.*

Nwo ji ṅkaneel ṅi bakñooṭun pya kafin. »^{*}

³⁷ Kë ṅṣë wat iko mënṭ bti ṭiki *Krittü aṅal nja. ³⁸ Dwin kë nin uko ulon uunhil kapënan nja ṭi uṅal wi Naṣibaṭi aṅaluṅ nja : mënṭ pkeṭ pa këme ubida, ṅwanjut, këme ṅntaayi, mënṭ ṅṭa da këme faan, këme bankṣihun, ³⁹ mënṭ iko yi bko duuṭ ya këme yi mboṣ uṭeeh. Nin uko ulon umpaṣaniin uunhil kapënan nja ṭi uṅal wi Naṣibaṭi anṭëpnun ṭi Yetu Krittü Aju-gun aṅal nja.

9

Pdat pi Naṣibaṭi adatuṅ Itrayel

¹ *Krittü ame kë uko wi nji kabiin pṭup uwo manjoonan ; mënṅṭilan, kë *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unwoon ṭi nji udi-man kë uko wi nji kajakuṅ uwo manjoonan : ² uhaaṣ wi naan ujoṭan maakan kë mbot ahaj maakan. ³ Ddoo hokan hokan Naṣibaṭi afëpën nji ṭi uleef wi naan mbot nlow Krittü pa bnuura bi bayiṭ naan, biki pntaali pi naan. ⁴ Bawo biki pntaali pi *Itrayel, akuṭ awo biki Naṣibaṭi adatuṅ bawo babukul. Naṣibaṭi adiiman baka mndëm mi nul. Ado *bhoṅar na baka abot awul baka bgah bi nul na

idolade yi pdëmanaan Naṣibaṭi na iko bti yi ahoṅuṅ. ⁵ Bawo biki pntaali pi bateem nja bammeṭaniin. Kë ṭi pntaali mënṭ pi pi Yetu apënnuṅ, ul ampeluṅ iko bti, awo Naṣibaṭi, awo na bnuura te mnṭo! Uwo haṅ.

⁶ Uko undoluṅ pntaali pi Itrayel kakṣa uunwo kë Naṣibaṭi aando uko wi ahoṅuṅ. Uko unwoon uwo kë mënṭ bañaan biki Itrayel bti bawoon biki pntaali pi Naṣibaṭi. ⁷ Bañaan bti biki pntaali pi *Abraham baanwo babukul na manjoonan. Hënk di di Naṣibaṭi ajakuṅ na Abraham aji : « *Bankpënnuṅ ṭi Itaak ṭañ bakwoon pntaali pi nu.* »^{*} ⁸ Mënṭ bampënnuṅ ṭi Abraham bti keeri bawoon babuk Naṣibaṭi, biki Naṣibaṭi ahoṅuṅ aji bawo pntaali pi nul bawoon babukul. ⁹ Uko wi ahoṅuṅ Abraham wii wi, aji : « *Dluṅ kabi ṭi pkili ṭi wal wi ; uṭënk wal mënṭ Faara aharu abuk napoṭ ṅiint.* »^{*}

¹⁰ Kë uṣë wo uumbaan hënk. Naṣalan *Rebeka : babukul batëb biki akaan na Itaak ateem nja bawo kbet. ¹¹⁻¹² Ji babi bado kabuka, ji babi bado kado uko unuura këme uwuṭaan, Naṣibaṭi aji na Rebeka aji : « *Pntaali pi naweek pabi kado kalempar pi nampoṭi.* »^{*} Naṣibaṭi aṭup haṅ kadiimanaan kë ul adatuṅ jibi aṅaluṅ, uunwo wo uko wi alon ṭi baka adoluṅ. ¹³ Kë hënk kak di di Naṣibaṭi aṭiiniin

^{*} 8:36 Kañaam 44.22.

^{*} 9:7 Ujuni 21.12.

^{*} 9:9 Natenan ṭi Ujuni 18.10.

^{*} 9:11-12 Ujuni 25.23.

^{*} 9:13 Natenan ṭi Malaki 1.2-3.

ti Ulibra wi nul aji : « *Djal Yakob ašë pok Etawu* »*
 14 Njal keeri kaji Našibați aanwo natool i? 15 Nin! Ațup Moyit aji : « *Dmiir ñaaŋ i njalun pmiiŋ, kañaga i njalun kañaga* »* 16 Uko mēnt udi-
 iman kē woli Našibați adat ñaaŋ, aanji ten ti uko wi ñaaŋ mēnt kēme wi ahilun kado, mñaga mi nul mankaan kē aji data. 17 Ti Ulibra wi Našibați, aji na *Farawuna nașih i Ejiptu : « *Kē uko unkaan kē nțu'u ti pșih uwo kē djal kațepna ti iwi kayuuj mnhina mi naan, katim naan kahilna kameețana ti umundu bti.* »* 18 Iko bti iwoona ti uko wi Našibați aŋalun pdo, ahinan kañaga bañaan kēme kado baka batam ikow.

Udeeb na mñaga mi Našibați

19 Ñaaŋ alon ahinan keeri kahepar kaji : « Hum di di Našibați ahinanun kadeebațer nja wi ajaan ado nja ndo jibi aŋalun ndo? » 20 Kē nșë heparan an bayit naan, nașal aji nawo bahon kado kahepar Našibați uko wi akdolun ba? *Pțukar paji pahepar ambomanun pa uko unkayi kē aboman pa na jibi abomanderun pa i*?* 21 Ambomanun pa ahinan kaboman pțukar pnuura na pțukar pwuțaan ti ufuuș uloolan wi awoonaanun.

22 Kē hēnk kak di di Našibați abiiŋ aŋal pdiiman udeeb wi

nul kabot kadiiman mnhina mi nul bañaan bti bantaanun na pyeenk kakob. Așë baa țep țep amiir baka. 23 Ado han wi adiimanun jibi adēmun maakan wi aňagiin bañaan biki adatur pa bawo ti mndēm mi nul. 24 Nja nwoon biki Našibați adatur mēnt, njenwo bayuday țañ, banwoon baanwo bayuday bawo ti bakaan mēntan. 25 Hēnk di di Našibați ajakun na Hotea ti ulibra wi nul :

« *Bañaan banwoon baambi wo biki pntaali pi naan kē nșë do baka bawo biki pntaali pi naan.*

Bañaan biki nwoon mēmbaan kaŋala kē nșë ŋal baka maakan. »*

26 Akak aji na a :

« *Dji na baka, naanwo biki pntaali pi naan kē bașë lun kadu'an babak Našibați ajug ubida.* »*

27 Kē hēnk di di *Itayi *Națupar Našibați ajakun na babak Itrayel :

« *Babuk Itrayel batum ji pyiw panwoon du kaban ki bdëk, kē bantiinku ti baka țañ bakdukiin kabuur.*

28 *Ajugun alun kataran taran kado ti umundu uko bti wi abiiŋ ațup aji ado.* »

29 Itayi akak ațiiŋ aji :

« *Woli Ajugun *Anhiniin iko bti*

* 9:15 Natenan ti Etekiyel 33.19. * 9:17 Natenan ti Ppën 9.16. * 9:20 Natenan ti Itayi 29.16. * 9:25 Hotey 2.25. * 9:26 Hotey 2.1. * 9:28 Itayi 22.23.

*aandukar nja lah bañaan
balon biki pntaali pi nja
nwoha ji biki ubeeka wi Fodom
kaba fuṭ jibi babaan biki
ubeeka wi Gomora*.* »

³⁰ Kë we wi nwoon kate ti uko wan? Wii wi : bañaan banwoon baanwo bayuday banwoon baankla tfa pwo batool ti kadun ki Naşibaṭi, bakak batool ti kadunul ũiki bafiyaara. ³¹ Kë biki Itrayel banklaan pwo batool ti kadun ki Naşibaṭi aṭepna ti bgah bi Moyit başë wo baanhili. ³² Kë we ukañ ba? Başal aji pṭaş bgah pakṭuun bawo batool ti keş ki Naşibaṭi, baanyikrën kë bawo i kafiyaara. Ba-jot ti plaak panjaan pado bañaan bahubta, ³³ Hënk di di upiitaniin ti Ulibra wi Naşibaṭi aji :

« *Tenan! Dṭu plaak ploñ du
Fiyon.†

*Plaak pa pdo bañaan
bahubta babot bajot.*

*Kë banfiyaarun plaak mënṭ
başë wo baankkowa nin.*
»

10

¹ An bayiṭ naan, uko wi nji nñaluñ maakan ti uhaaş naan, uko wi nji kañehandërun bayuday Naşibaṭi, uwo babuur. ² Dme kë bañala maakan, kë uñal wi bañaluluñ uşë wo uunwo na kame, ³ baanyikrën jibi ajaan ado ñaan awo natool ti kadunul. Balaana pwo batool ti kadunul na iko yi

başaluñ bukal ti nleef ni baka. Hënk, bapok udolade wi nul wi ajaan aṭepna kado bañaan bawo batool ti kadunul. ⁴ Na manjoonan *bgah bi Moyit badolun hënkun kë nban du *Krittu, banfiyaaruluñ bti bawoona batool ti kadun ki Naşibaṭi.

⁵ *Moyit ti uleeful adiiman ti npiit ni nul jibi ñaan ajaan aṭepna ti pṭaş bgah kawo natool aji : « *Ñaan ankṭaşun iko bti yi bajakuñ, aka ubida unkwonun ti ba* »* ⁶ Kë uṭup wi Naşibaṭi aṭupun ti pwo natool panwoonun du pfiyaar uşë ji : Kdo kaji ti uşalu : « *In akluñ kapaya baṭi?* » Krittu aando bi wala wala ti ba i? ⁷ Kdo kaji kak : « *In akluñ kawala du bnjiir?* » Krittu aando bi naṭa naṭa ti pkeṭ i? ⁸ Kë we wi ujakun keeri? *Uṭup wu wun añogu, uwo ti mntumu, awo ti uhaaşu.** Uṭup mënṭ uwoon uṭup wi nṭkṭupun unjakun aji ñaan awo i kafiyaar. ⁹ Woli iṭup na mntumu aji Yetu awoon Ajugun abot afiyaar ti uhaaşu kë Naşibaṭi anaṭana ti pkeṭ, klun kabuur. ¹⁰ Na manjoonan, pfiyaar du uhaaş meet pajaan paṭij pwo natool, pṭup na mntum kaji Yetu awoon Ajugun paji paṭij mbuur. ¹¹ Hënk di di *Ulibra wi Naşibaṭi ujakun : « *Bañaan bti banfiyaaruluñ baankkowa**. » ¹² Hënk, uunka nayuday këme anwoon aanwo nayuday : bukal bti baka Ajug

* 9:29 Natenan ti Ujuni 19.24-35. † 9:33 Fiyon: Dawo katim kalon ki Yerutalem.

* 10:5 Bgah 18.5. * 10:8 Pleşan 30.12-14. * 10:11 Natenan ti Itayi 28.16.

baka aloolan, anjaan atuum bnuura bañaan bti banțuun mnhaț mi baka ți a. ¹³ Na manjoonan anțuun mnhaț mi nul ți Ajugun aluț kabuur*.

¹⁴ Kë hum di di bakțuun mnhaț mi baka ți Ajugun, wi bawoon baanfiyaara? Hum di bakfiyaaruluț, wi bawoon baambaan katiinka uko wi nul? Hum di baktiinkuț uko wi nul, wi nin aloț awoon aantup baka wa? ¹⁵ Kë hum di di ñaan akțupuț baka wi bawoon baanyil nin aloț? Kë hënk di di Ulibra wi Nașibați ujakuț: « *Natenan jibi unuuri pwin bañaan bankțijun Uțup Ulil Unuura!* »*

¹⁶ Kë mënț bayuday bti bașaan ațaș *Uțup Ulil Unuura. Hënk, *Itayi *Nașupar Nașibați ahepar aji: « Ajugun, in afiyaaruț uțup wi nțupuț*? » ¹⁷ Pfiyaar paji pawoona ți uko wi ñaan atiinkuț, kë uko wi ñaan atiinkuț uwoona du uțup wi *Krittu.

¹⁸ Kë nșë hepar keeri, bayuday baantiink tiink i? Na manjoonan batiinki. Upiitana ți *Ulibra wi Nașibați aji:

« *Pdiim patiinkana ți umundu bti,*

nțup naban du kaban ki umundu. »*

¹⁹ Kë nkak ahepar, biki *Itrayel baantee i? *Moyit ațem ți uko waț wi ajakuț aji Nașibați aji:

« *Ddolan nakuj bañaan banwoon baanwo pntaali pi naan,*
ddolan nadeebațër
bañaan banwoon
baamme nin uko uloț
ți nji. »*

²⁰ *Itayi Nașupar Nașibați adoo ñoom aji Nașibați aji:

« *Banwoon baankla'ën bawinën,*
dwinana du banwoon
baanheparaan. »*

²¹ Kë ți uko wi Itrayel așë ji: « *Nwal bti, ddek kañen bañaan banwoon baantiinkën abot atam ikow.* »*

11

Mñaga mi Nașibați añaagiin pntaali pi nul

¹ Dhepar keeri: Nașibați apok pntaali pi nul i? Nin! Nji ți uleef naan dwo nayuday, i pntaali pi *Abraham, i pșini pi *Benyamin. ² Nașibați aampok pntaali pi nul pi adoon abi dat dat. Jëm name uko wi *Ulibra wi Nașibați upiituț ți dko di *Eli aņomanuț du Nașibați ți uko wi Itrayel? ³ Aji na a: « Ajugun, bafin *bașuparu akuț atok iliit yi mngur yi nu. Nji aloolan ddukiin kë bakak aņal kafinën. »

⁴ Kë Nașibați așë teema aji: « *Ddat bațașar naan iñeen-week nyaas iñeen paaj na uloț (7000) banwoon baandëman *Baal.* »* ⁵ Kë hënk di uwoon hënkun. Nașibați ți mñaga mi

* 10:13 Natenan ți Yowel 3.5. * 10:15 Natenan ți Itayi 52.7. * 10:16 Natenan ți Itayi 53.1. * 10:18 Kañaam 19.5. * 10:19 Natenan ți Pleșan 32.21. * 10:20 Natenan ți Itayi 65.1. * 10:21 Natenan ți Itayi 65.2. * 11:4 1 Bașih 19.10,18.

nul adat balon bantiinku kë bawo biki nul. ⁶ Adat baka ti mñaga mi nul, mēnt iko yi badolon ikaan ; woli hēnk da lah, mñaga mi Naşibaţi maankwo mi manjoonan.

⁷ Kē we wi ŋwoon kamēban ti uko waŋ? Pntaali pi Itrayel paanwin uko wi paklaan, biki Naşibaţi adaton ŋaŋ bawinun wa. Kē bandukiin başē dēnēt ŋhaaş. ⁸ Hēnk di di upiitaniin ti *Ulibra wi Naşibaţi aji :

« *Te nŋa Naşibaţi ado ŋhaaş ŋi baka kë ŋadēnēti kēs ki baka kaankak awin, ibaŋ yi baka iinktiink.* »[☆]

⁹ Kē *Dayiŋ naşih akak aji :
« *Pde pi baka pawoon bŋaaw, bahilna bajot, bakoba kakob ki bataananaanun.*

¹⁰ *Dolan kēs ki baka kafēl bado bakak bakuul dolan baka bado kajiŋ ŋwal bti*[☆]. »

¹¹ Kē nşē hepar keeri : biki Itrayel bajot pjot pi bawoon baanknaŋa nin i? Nin! Pjot pi baka pado banwoon baanwo bayuday bahilan babuur, kadoona bayuday bakuj baka. ¹² Kē woli phubta pi bahubtiin pado kë baŋaan bti biki umundu bayeenk bnuura bweek, kë pjot pi baka pado kë ŋtaak bti ŋayeenk bnuura bweek, wel wi pkak baka bti ti mbuur pawoon paankŋij?

¹³ An nanwoon naanwo bayuday dŋupan hēnkun; nji dwoon *nanjaŋan i Naşibaţi ayilun du an, dji kalilan

maakan pdo ulemp unwoon wi naan, ¹⁴ ŋiki dŋal pdo baŋaan biki pntaali pi naan bakujan, balon ŋi baka bahilna babuur. ¹⁵ Wi Naşibaţi apokun biki *Itrayel, bandukiin bahilan akak du a. Hēnk, woli Naşibaţi akak atiinkar na biki Itrayel, uwo wo ji pwul ubida bankeŋun keŋ.

¹⁶ Woli bawul Naşibaţi pde pteek, pde pandukiin bti payimani. Woli intaaŋ yi bko iyimani, bko bti bayiman kak. ¹⁷ Itrayel dawo ji bko bi mno-liwera bi batepiin bi Naşibaţi afalon inah ilon ; aşē ŋu iwi inwoon iinwo nayuday ŋi dko di bafalun ya, ihilna iyeenk pñaaŋ pankwoonun du kantaaŋ ki bko. ¹⁸ Kē işē wo i kawut kaşal kaji ipel inah infalaniin yun. Leşan ŋaŋ kë mēnt iwi iŋjanun intaaŋ yi bko mēnt, yul iŋjaniin.

¹⁹ Dme kë iji inah mēnt ifalana falana ihilna iyeenk dko di yul ibiin awo. ²⁰ Hēnk da. Inah ifalana falana ŋiki yaanfiyaari, kë iwi işē wo dko di iwoon ŋiki ifiyaari. Wutan keeri kado kahomp, ŋēpan ŋēp ido kalipara. ²¹ Woli Naşibaţi apēnan inah inwoon yi nul, hum di awoon aanhil pdo haŋ kak na iwi ba?

²² Hēnkun iwin jibi Naşibaţi ahiini kawul ŋaan bnuura na jibi ahiini kakob ŋaan. Aweŋan banjoton aşē wulu bnuura. Ado kawulaaru wul bnuura woli itaman amēban bnuura bi nul. Woli iindo haŋ, apēnanu ŋi dko di iwoon.

☆ 11:8 Natenan ti Pleşan 29.3. ☆ 11:10 Pleşan 29.3; İtayi 6.10; 29.10.

23 Kë bukal, woli baanduka
 ʔi ppok pfiyaar bakak du di
 babiin awo ʔfa, ʔiki Naʕibaʔi
 aka mnhina mi pkakan baka
 da. 24 Iwi, iwo kanah ki bko
 bpaajal ki Naʕibaʔi afaluŋ abi
 ʔu ʔi bko bi nul bi atepiin. Kë
 bayuday, bawoon inah yi bko
 bi batepiin tepi buŋ. Naʕibaʔi
 ahilan keeri kakakan baka
 du bko banwoon bi baka.

Mbuur mi Itrayel

25 An bayiŋ naan, mënŋal
 an nawoon naanwo bayuday
 nado kahomp. Hënk, dʔupan
 uko ummeniin unwoon
 ʔi uko undoluŋ pntaali pi
 *Itrayel : baloŋ ʔi baka
 bakak atam ikow, abot aluŋ
 kaduka haŋ te wal wi an
 nanwoon naanwo bayuday
 biki Naʕibaʔi adatuŋ bti
 nakbuuruŋ. 26 Hënk, biki
 Itrayel babuur, hënk di di
 Naʕibaʔi ajakuŋ ʔi ulibra wi
 nul :

« *Aloŋ aluŋ kawoona *Fiyon
 pbuuran baka
 wal mënŋ biki pntaali pi
 Yakob baʕë baʕaʕan
 ppokën.*

27 *Uko mënŋ wi wi nhoŋuŋ aji
 ddo,*

*wal wi nkapënanuŋ
 pekadu di baka,
 ʔi bhoŋar bi nji kaluŋ kado
 na baka. »**

28 Woli ñaaŋ aten jibi
 bapokuŋ ʔaʕ *Uʔup Ulil Un-
 uura, bawo baʕoorad Naʕibaʔi,
 nahilna naʕiink wa. Kë baʕë
 woha biki Naʕibaʔi adatuŋ,
 aŋal baka ʔiki aten ʔi bhoŋar
 bi abiiŋ ado na bateem baka.

29 Aanji teh uko wi adoon abi
 ʔen ʔen, aanji ʔilma baʕaaŋ biki
 adoon abi dat dat.

30 An nanwoon naanwo
 bayuday nabi pok ʔaʕ
 Naʕibaʔi, kë aʕë bi miiran wi
 bayuday babiin apok ʔaʕa.
 31 Kë kamiir ki amiiranaŋ,
 kado kë ahil kak kamiir
 bayuday bampokuŋ ʔaʕa.
 32 Hënk, Naʕibaʔi ado kë
 baʕaaŋ bti baduka ʔi ppok
 ptiinka awo wo ji badëta.
 Ado do haŋ kahilna kamiir
 baʕaaŋ bti.

33 In ahilanuŋ kaniib pyok
 pi Naʕibaʔi na uʕal untuŋa wi
 nul na iko yi ameen? In
 ahiluŋ kame uʕal wi nul, in
 ahiluŋ kapiban uko wi ak-
 doluŋ? 34 Hënk di di upiitaniin
 ʔi *Ulibra wi Naʕibaʔi, aji :
 « *In ahilanuŋ kame uʕal wi
 Ajugun?*

In ahiluŋ kawula uʕal? »

35 « *In aʕëʕanuluŋ kadoo kay-
 oonk baluk? »**

36 Hënk di uwoon, iko bti
 iwoona du a, iko bti iʔëpna ʔi
 a, iko bti iwo pa a. Mndëm
 manwo ʔi Naʕibaʔi te mnʕo!
 Uwo haŋ.

12

Ubida uhalu ʔi Kritt

1 An bayiŋ naan, Naʕibaʔi
 adiimanuŋ nja kamiir ki
 nul, ukaaŋ kë nji kakooŋan
 kooʕ keeri, nawul nleefan
 njawo bʕeŋan bjeb ban-
 woon bi Naʕibaʔi abot alila.
 Waŋ ukwoon pdëman pi
 nakdoon kadëmana ʔi nhaaʕan.
 2 Nawutan pdo uko wi baʕaaŋ

* 11:27 Natenan ʔi Itayi 59.20; na ʔi Kañaam 14.7. * 11:35 Natenan ʔi Yob 41.3.

biki umundu wi bajaan bado, naṭēpan ṭēp nawut Naṣibaṭi aṭēlšan ṛhaaṣ abot awulan ṛṣal ṛhalu. Wal mēnt, nahilan kayikrēn uko wi Naṣibaṭi aṅaluṅ; uko unwoon unuura, uko unliluṅ, unwoon ujint piṣ.

³ Naṣibaṭi awulēn bnuura, ukaan kē nji kaṭupan an bti : « Nawutan kala pdēman ṛleefan. Andoli ṭi an aṭēpnēn ṭi pfiyaar pi afiyaaruṅ Naṣibaṭi adolna uko wi aṭu'uluṅ pdo. ⁴ Ṇwo na uleef uloolan, unṭumi na iko impaṭi, kē iko mēnt bti iṣē paṭ iko yi ijaan ilemp. ⁵ Kē hēnk di uwoon pa nja : ṛṭum maakan kē nja ṛnwoon biki *Krittu ṛṣē wo uleef uloolan, andoli awo i bandukiin. ⁶ Naṣibaṭi ṭi bnuura bi nul aṭen ṛnaan andoli iko impaṭi na yi atēntul yi awo i kado kalempna. Woli ṛwo i pdo kaṭupar Naṣibaṭi, ṛdo wa na pfiyaar pi Naṣibaṭi aṭenuṅ nja. ⁷ Woli ṛwo i plempar batent nja, ṛlempar baka. Woli ṛwo i pjukan batent nja, ṛdo haṅ. ⁸ Woli ṛwo i ptēntēn batent nja, ṛdo haṅ. Woli ṛwo i pṭen, ṛṭen bē ṛnēnkyoonk nin uko ulon. Woli Naṣibaṭi aṭu nja ṭi pṣih, ṛwo kataman. Woli iwo i pṭēnk najuuk, ṭēnkana na mnlilan.

⁹ Naṅaladan na batēntan na manjoonan. Nalowan iko bti inwoon iwuṭaan, namēbaan bnuura uko unwoon unuura. ¹⁰ Naṅaladan na batēntan jibi naṅaladuṅ du katoh, andoli ji taman ṭi pdēman atēntul.

¹¹ Nawutan nin kawalan iṅen. Naṭuun kabaṭ ṭi plempar Ajugun na uhaaṣ wi nan bti. ¹² Nalilaan ṭi mnhaṭ mi nahaṭuṅ, namiiran ṭi mnhaj, nawut kaṭaan nin pṛhehan Naṣibaṭi. ¹³ Nadoon kaṭēnk baṅaan biki Naṣibaṭi banwoon ṭi kanuma nabot nado kayeenk bayaant du itohan.

¹⁴ Naṅehaan Naṣibaṭi awul bnuura baṅaan bankhajananaṅ ; naṅehaana awul baka bnuura, awut kafēp baka. ¹⁵ Nalilaan na banwoon ṭi mnlilan, nawooni na banwoon ṭi ṛwooni. ¹⁶ Natiinkaran. Nakdo kala mndēm, naṭēpēn ṭēp nawalan ikowan. Nawutan kaṣal kaji natit apel bandukiin. ¹⁷ Nawutan kalukan ṛnaan andolanaṅ buṭaan. Natamaan nado kado uko unuuriin ṭi kēṣ ki baṅaan bti. ¹⁸ Natamaan nado jibi nahiluṅ nawo bnuura na baṅaan bti. ¹⁹ An bayiṭ naan biki ṛṅaluṅ, naklukan nin, nawutan Naṣibaṭi awayēṣ. Hēnk di di Ajugun ajakuṅ ṭi ulibra wi nul : « *Nji dluṅ kalukanan, nji dklun katuuman* » *²⁰ Akak aji :

« *Woli ubon ude baṣooradu, wulan baka bade.*

Kē woli udaan uṭij baka, wulan baka badaan.

*Woli ido haṅ, ikunjan baka mnkow. »**

²¹ Nakwut buṭaan dawatan, naṭēpan ṭēp nawat da na bnuura bi najaan nado.

13

Pdo katiink baweeek biki pših

¹ Ņaaŋ andoli adoon katiink baweeek banwoon ʒi pših, ʒiki pših bti pawoona du Našibaʒi kē banwoon ʒi pših, Našibaʒi aʒuun baka ʒi pa. ² Hēnk, űaaŋ ampokun ptiink banwoon ʒi pših apok ptaš uko wi Našibaʒi aʒuun pdo. Bukun mēntaŋ Našibaʒi akob baka. ³ Na manjoonan banwoon baando buʒaan baanwo kado kalēnk baših, bandolun buʒaan bawoon kado kalēnk baka. Kē woli iinʒal keeri pdo kalēnk banwoon ʒi pših, dolan bnuura ʒaŋ, baʒaanaru ʒi uko waŋ. ⁴ Na manjoonan bawo balempar Našibaʒi biki aʒuun ʒi pših pa bnuura bi nu. Kē iŋale do buʒaan, iwo kado kalēnk baka ʒiki baka mnhina mi pweʒan. Balempar lempar Našibaʒi kadiiman udeeb wi nul bankdolun buʒaan. ⁵ Iwo keeri kado katiink baka ʒiki ime kē uwo uko wi iwoon kado kado ; iinwo kado wa ʒiki iʒi udeeb wi Našibaʒi ʒaŋ.

⁶ Ukaŋ kak kē iwo kado kaluk daaša. Na manjoonan bakobraar daaša baji balempar lempar Našibaʒi wi bakdolun haŋ. ⁷ Lukan űaaŋ andoli uko wi iwoon i pluka. Iwole kaluk daaša, lukan da ; uko wi iwohaŋ pluk pših, lukan wa. Kē hēnk kak, iwole ptiink űaaŋ, tiinkana bnuura ; iwole pdēman űaaŋ, dēmaana.

Bŋalad bi űŋaladuŋ

⁸ Nawutan kaʒeet nin űaaŋ alon. Baʒeet bi nan bi űnuur bti bawoon ʒaŋ bŋalad bi naŋaladuŋ: űaaŋ anŋaluŋ atēntul ado uko wi *bgah bi Moyit bajakuŋ bti. ⁹ Bgah baji : « Iinkpiint na ahar űaaŋ », « Iinkfiŋ űaaŋ », « Iinkkiiŋ », « Iinkűeebar bka bi atēntu »* na iko ilon kak. Kē uʒup uloolan ušē ʒonkrēn iko mēnt bti yi bgah bajakuŋ, uwoon: « *Ņalan atēntu jibi iŋaluŋ uleefu.* »* ¹⁰ Pŋal atēntul paanji paʒija nin buʒaan dlou ; pŋal atēntul pawoon keeri pdo uko bti wi bgah bajakuŋ.

Pbomandēr pa ubi wi Krittū

¹¹ Name wal wi űwoon hēnkun; wal wi pnaʒa ʒi bŋoy ubani. Unuur wi mbuur uŋog nja hēnkun apel wal wi űbaan ajuŋ juŋ pfiyaar. ¹² Utejan ulowi, nfa maŋogi. Nawulēn űduk keeri iko injaan idolana du bdēm, űjeŋ iŋaanan yi pnak. ¹³ Nawulēn űdo kado iko inwoon itool jibi űaaŋ ajaan ado na pnak. Nawulēn űwut kande kaweeek, na ukuj na pjuban pi piint na ubida uʒop na pŋom na bkujar. ¹⁴ Natamaan nanaam na Yetu *Krittū Ajugun ʒi mnwo mi nan, naʒaŋan pdo kaʒaš iko yi űleefan űaŋaluŋ kado kado.

14

Pwut kado kabeeh batēnt nja

¹ Nayeenkan ʒi ptoofan anwoon aando bi liint ʒi pfiyaar nawut kado kaŋom na a ʒi

iko yi ašaluŋ. ² Alonj afiyaar kē iko bti ihinan kade'ana ; kē alonj anwoonj aando bi liint̄ ʒi pfiyaar afiyaar kē aanwo kade nin uyemaʒ ulonj. ³ Anjaanj ade uyemaʒ awutan kabeeh anwoonj aanji de wa ; kē anwoonj aanji de wa awutan kado kaji atēnʒul mēnʒ aduknaanaa, uŋ mēnʒan awo kak i Našibaʒi. ⁴ Iwo in ado ji nalempar űnaan alonj alemp bnuura kēme buʒaan? Woli alemp bnuura kēme alemp buʒaan uten anʒu'uluŋ ulemp. Kē ašē luŋ kalemp bnuura ʒiki Ajugun aka mnhina mi pʒēnka.

⁵ Alonj aji dēman unuur ulonj kapel űandukiinj, kē balonj baji baji űnuur bti űalinj. Andoli aji wo i kamēban ʒi uko wi afiyaaruŋ. ⁶ Andēmanuŋ űnuur űlonj, aji do haŋ pa Ajugun. Kē hēnk di di anjaanj ade iko bti, ajaanj ade ya pa Ajugun, kabot kabeeba ; kē anwoonj aanji de iko bti aji do haŋ pa Ajugun kabot kabeeba. ⁷ Na manjoonan, woli űka ubida kēme akeʒ, mēnʒ nja űwoonj bajug ubida wi nja. ⁸ Woli űka ubida, űka wa pa Ajugun, kē woli űkeʒi, űkeʒ pa Ajugun ; hēnk, woli űwo bajeb kēme akeʒ, űwo biki Ajugun. ⁹ Na manjoonan, Krittu akeʒ keʒ ašē naʒa ahilna awo Ajug bankeʒuŋ na Ajug banwoonj bajeb. ¹⁰ Iwi, we ukaanj kē ikji atēnʒu aduknaanaa ba? Kē iwi, we ukaanj kē ibeeh atēnʒu ba? Nja bti Našibaʒi aluŋ kawayēš

nja. ¹¹ Upiitana ʒi *Ulibra wi Našibaʒi

« *Nji Ajugan anwoonj najeb dʒupan :*

*bañaan bti baluŋ kaŋup ʒi kadun naan,
bukal bti badēmanaan kadinan kē nji dwoonj Našibaʒi »**

¹² Hēnk, andoli ʒi nja aluŋ kahepna ʒi kadun ki Našibaʒi pa uleeful.

Pwut pdo atēnʒ nja ajuban

¹³ Nawulēn űʒaűan pdo kaji batēnʒ nja baduknaanaa. Nabiin űʒēp ʒēp űʒu űʒal ʒi pwo űnēnkdo uko unktjuŋ pjuban pi atēnʒ nja. ¹⁴ Pfiyaar pi nfiyaaruŋ Yetu Ajugun padolēn kē mmee, akuʒ ayikrēn bnuura kē nin uko ulonj uunwo wo uʒop ; uji uwo uʒop ʒi űnaan ašaluŋ aji uwo uʒop. ¹⁵ Woli ide uko ulonj kē uʒu atēnʒu kē ajooʒan pa iwi, iinkak aűala. ʒaafaraan uko wi ikdeenj utok uhaaš wi űnaan i *Krittu akeʒaruŋ. ¹⁶ Kwut keeri uko unwoonj unuura pa iwi ukak uko unkdoluŋ bado kaʒiiniyaan buʒaan ʒi iwi. ¹⁷ Na manjoonan, *pših pi Našibaʒi paanwo uko wi kande kēme pdaan, pawo pi pwo naʒool, btiinkar na mnlilan mi *Uhaaš wi Našibaʒi ujaan uwul. ¹⁸ űnaan anklemaruŋ Krittu hēnk, aji lil Našibaʒi, bañaan babot kaűala.

¹⁹ Nawulēn keeri űdo kala pdo uko unjaan uʒij btiinkar na bʒēnkar ʒi pfiyaar. ²⁰ Kdo uko wi pde utok uko wi

Naşibaţi adoluŋ. Na manjoo-
nan nin iko ide ilonŋ iinwo wo
iŋop, aşë ji ikak iko iŋop woli
ñaanŋ ade ya aşë do atëntul
kë ajot ŋi pekadu. ²¹ Uko
unuuriinŋ uwo pwut kade
uyemaŋ, pdaan poot kawut
pdo uko bti unktuunŋ atëntu
ajuban.

²² Uko wi ikşaluŋ ŋi uko
mëntŋ hankan wa pa iwi
na Naşibaţi. Ñaanŋ anwoonŋ
aanşal aji ajuban ŋi uko
wi afiyaaruŋ, anuurandëni.
²³ Kë anşaanŋ aji wo na nşal
ntëb woli ade këme adaan
uko ulonŋ, Naşibaţi aji ji aduk-
naana, ŋiki uko wi adoluŋ
uunwoona ŋi pfiyaar pi nul.
Uko bti unwoonŋ uunwoona ŋi
pfiyaar uwo pekadu.

15

Pdo batëntŋ nja bnuura

¹ Nja nŋfiyaaruŋ aliintŋ ŋi
*Krittu nwo i kado kamiir
banwoonŋ baanka mnhina
mëntŋ, kawut kado uko wi
nja nşaluŋ ŋaŋ. ² Ñaanŋ andoli
awo i kado kala plil atëntul
pa bnuura bi uŋ mëntan,
kadolna'a ado kayaha ya
kadun ŋi pfiyaar pi nul.
³ Krittu ŋi uleeful aanla la
uko unliluluŋ, udoo piitana
ŋi *Ulibra wi Naşibaţi aji : «
Ikar yi bankariinŋ ibi ŋi nji. »^{*}
⁴ Iko bti inwoonŋ ŋi Ulibra wi
Naşibaţi ipiitana piitana nşilna
nme nşot nşëpna ŋi kamiir na
mntëŋ mi nşiiit mëntŋ nşakwuluŋ
nşkaana mnhaŋ.

⁵ Dñehan Naşibaţi anwoonŋ
ukumpëş wi kamiir na mntëŋ
aŋenan natiinkar nado kado
ji Yetu *Krittu. ⁶ Hënk, an
bti nawo ŋi ploolan kadëman
Naşibaţi Aşin Ajugun Yetu
Krittu.

Pyeenk batëntul

⁷ Nawo keeri kado kay-
eenk batëntan jibi *Krittu
ayeenkananŋ, mndëm mi
Naşibaţi manhilna man-
winana ŋi mnwo mi nan. ⁸ Na
manjooonan dşupan, Krittu
akak nalempar bayuday
kadolna uko wi Naşibaţi
ahonŋun bateem baka kabot
kayuuŋ kë Naşibaţi aji do
uko wi ajakuŋ. ⁹ Ado hanŋ
banwoonŋ baanwo bayuday
bahilna kak bado kadëman
Naşibaţi ŋiki aŋaga baka. Hënk
di di upiitaniinŋ ŋi *Ulibra wi
Naşibaţi aji :

« *Ukaanŋ kë nji kaluŋ kadëmanu
ŋi ptoof pi bañaanŋ biki
nştaak bti,
dluŋ kado kayeehu iyeeh
yi pñaamarën.* »^{*}

¹⁰ Ukak apiitana aji :

« *An nştaak bti nawoon ŋi
mnlilan na pntaali pi
Ajugun.* »^{*}

¹¹ Ukak apiitana aji :

« *An nştaak bti nadoon kadëman
Ajugun,
an kntaali bti nadoon kay-
eeh mndëm mi nul.* »^{*}

¹² *Itayi *Naşupar Naşibaţi
akak aŋiini ŋi uko mëntŋ aji :

« *Aloŋ ampënnuŋ ŋi pntaali
pi Yete** aluŋ kabi,

^{*} 15:3 Kañaam 69.9. ^{*} 15:9 Natenan ŋi 2 Famiyel 22.50; na ŋi Kañaam 18.50.

^{*} 15:10 Pleşan 32.43. ^{*} 15:11 Kañaam 117.1. ^{*} 15:12 Yete awoonŋ aşin Dayiŋ
naşih. ^{*} 15:12 Itayi 11.10.

*ul aknaŋiij kaŋih ŋtaak bti ;
ŋaŋu mnhaŋ mi ŋa ŋi a. »**

13 Dñehan Naŋibaŋi anwoon ukumpëŋ wi mnhaŋ aŋumanan mnlilan na mnjeeh wi nafiyaarulun. Hënk, *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uwulan mnhina, mnhaŋ mahilna mantum ŋi an.

*Pŋup uko wi Pawulu aklem-
pun*

14 An bayiŋ naan, dme ŋi bkow naan na manjoonan kë bnuura batum ŋi an, kë nawo bañaan bammeen akuŋ ahil kado kajukandër. 15 Kë nŋë ŋupan ŋŋup ŋtam ŋi ŋmbaŋ ŋlon ŋi kakaarta ki kaleŋanan iko yi nadoon abi juk. Ddo haŋ ŋiki Naŋibaŋi ŋi bnuura bi nul 16 adolën kë nji kalempar Yetu *Krittu ŋi kadun ki banwoon baanwo bayuday. Dji kado ulemp uyimanaan wi pŋup *Uŋup Ulil Unuura wi Naŋibaŋi, bañaan biki ŋtaak bti bahilna bawo uŋen unlilun Naŋibaŋi wi *uhaaŋ wi nul udolun kë uyi-mani.

17 Ukaan kë wi nkakuŋ i Yetu *Krittu, dhinan kalilan maakan ŋi uko wi nji kalemparun Naŋibaŋi. 18 Dñoom kado kaŋup na mntëŋ ŋi uko wi Krittu ŋañ, wi adolnun kë ndo banwoon baanwo bayuday kë bakŋaŋ Naŋibaŋi. Krittu ado haŋ aŋëpna ŋi ŋŋup na udo wi naan, 19 ŋi mnhina mi mlagre na iko iñonarënaan ŋi mnhina mi *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi. Kë hënk di mpënnun Yerutalem ayaanŋ te du utaak wi Iliriya aŋup *Uŋup Ulil Unuura wi Krittu aba. 20 Kë nŋë bi ŋu

ŋu uhaaŋ naan bti ŋi pŋup Uŋup Ulil Unuura du ŋtaak ŋanwoon ŋaambaan katiinka uko wi Krittu kawutna kaniw du dko di alon adoon abi jun jun. 21 Hënk di njaan kado uko umpiitaniinŋ ŋi *Ulibra wi Naŋibaŋi :

*« Biki bawoon baanŋup uko wi
nul balun kawina,
banwoon baantiink kë
baŋiiniyaan uko wi nul
balun kate. »**

Pawulu aŋal pya Rom

22 Uko waŋ uneenanaanun ŋyaaŋ ŋŋum pbi du an. 23 Kë hënkun wi mbaan ulemp wi naan du ŋtaak mënŋ abot ado ŋŋubal ŋŋum ŋi nŋali pbi du an, 24 dŋal kanuŋŋar na an. Dŋal woli dlun aya Eŋpaña kapant kawinan naŋë naŋënkën nhilna mban utaak mënŋ. 25 Kë nŋë tool hënkun pya Yerutalem pŋënk bañaan biki Naŋibaŋi banwoon da. 26 Banfiyaarun biki ŋtaak ŋi Matedoniya na Akayi badinan pŋënk bañaan bawaan mënŋ. 27 Aa, badinan pdo haŋ, aŋë wo na manjoonan biki pŋënk baka. Jibi bayuday banfiyaarun Krittu baŋokun iko inuura inwoonun du baŋi yi bayeenkun na banwoon baanwo bayuday, hënk kak di di bukal kak bawoon kaŋok na bayuday iko yi umundu yi bakaan. 28 Wal wi nji kalun kado kakuran mënŋ kaba, awul baka iko bti yi baŋenun baka, dŋëpna du an katool pya Eŋpaña. 29 Dme kë woli dbi du an Krittu kalilan maakan.

³⁰ An bayiṭ naan, kē nṣë kooṭan ṭi katim ki Yetu *Krittu Ajugun na uṅal wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaan uwul nja : nabiin ṅgutan, ṅñehan Naṣibaṭi pa nji. ³¹ Nañehaan nhil mbuur bayuday banwoonṅ baanfiyaar Krittu. Nañehaan kak iko yi nji kañooṭunṅ biki Naṣibaṭi banwoonṅ du Yerutalem iyeenkana bnuura. ³² Hënk, nhilna woli ulil Naṣibaṭi kabi du an na mnlilan kanoorfënntiinku na an. ³³ Dñehan Naṣibaṭi anwoonṅ ukumpëṣ wi mnjeeh awo na an bti! Uwo haṅ.

16

Pwul mboṣ

¹ Dṅal nayeenk Febe ñaaṭ i nja anjaanṅ alempar banfiyaaruṅ biki Kenëray. ² Nayeenkana ṭi ptoofan jibi ñaanṅ ajaanṅ ayeenk bañaanṅ biki Naṣibaṭi ṭi katim ki Ajugun, naṭënkana ṭi iko bti yi aklunṅ kanuma ṭiki ul ṭi uleeful aṭënk bañaanṅ baṭum aṭu na nji ṭi uleef naan.

³ Dwul mboṣ *Pritiliya na Akila banjaanṅ bawo na nji ṭi plempar Yetu *Krittu, ⁴ bukal bambiinṅ anaṭ naṭ kawul iṭuṭ yi baka abuuranaanën pkeṭ. Dbeeb baka, mënṭ nji aloolan kabeebuṅ baka, banfiyaaruṅ banwoonṅ baanwo bayuday bti bakak abeeb baka. ⁵ Dkak awul mboṣ banfiyaaruṅ banjaanṅ bayit du katoh ki baka.

Dwul mboṣ Epenet i mmaganunṅ anwoonṅ nateek anfiyaaruṅ *Krittu du uṭaak wi Atiya.

⁶ Dwul mboṣ Mariya anhaahunṅ maakan na an.

⁷ Dwul mboṣ Andronika na Yuniya bayiṭ naan ṭi *Krittu bambiinṅ awo na nji du ukalabuṣ. Bawo bañaanṅ bantiinkaniinṅ ṭi banjañan abot afiyaar *Krittu ji mbi ndo kafiyaara.

⁸ Dwul mboṣ Ampliyat i mmaganunṅ bnuura ṭi katim ki Ajugun.

⁹ Dwul ma Urabanu anjaanṅ alempar *Krittu na un, na Titaku i mmaganunṅ.

¹⁰ Dwul ma Apelet anyuujunṅ kē amëban *Krittu.

Dwul mboṣ biki katoh ki Arittobulu.

¹¹ Dwul mboṣ Herodiyon ayiṭ naan.

Dwul ma biki katoh ki Nartitu, banwoonṅ biki Ajugun.

¹² Dwul bi Trifena na Trifota mboṣ, bukal banhaahunṅ maakan ṭi plempar Ajugun. Dwul mboṣ Peretida anjalaniinṅ abot ahaah bnuura pa Ajugun.

¹³ Dwul mboṣ Rufu i Ajugun adatuṅ na anin ankaanṅ awo ni.

¹⁴ Dwul ma Atenkritu na Flegon na Hermet na Patroba na Hermat na bayiṭ baka banwoonṅ na baka.

¹⁵ Dwul mboṣ Filologu na Yuliya na Nereyu na aṭa'ul ñaaṭ, na Olimpiya na bañaanṅ biki Naṣibaṭi bti banwoonṅ na baka.

¹⁶ Nawuladën mboṣ an bti naboofar bboofar banyimanunṅ. Kntuk ki banfiyaaruṅ *Krittu bti kawulan mboṣ.

Nʃup nlon nbaaʃsaani

¹⁷ An bayiʃ naan, dkooʃan kooʃ, nalipariin baʃaan banjaan banaakrën baʃaan kakuʃ kaneemanan wi bajaan balaʃ pjukan pi bajukananan. Nalowan baka!

¹⁸ Baʃaan ji bukuʃ mënʃan baanji balempar *Krittu Ajugun, iyin yi baka yi yi bajaan balempar. Baji baguur na nʃup nʃaab nʃi baka nʃum baʃaan banwoon kabaʃ kaloolan. ¹⁹ Na manjoo-nan pfiyaar pi nafiyaaruʃ Naʃibaʃi pameeʃana ʃi dko bʃi, ukaan kē uwo mnlilan mi naan. Kē nʃē nʃal nawo na nʃal nʃtuʃa, kadolna bnuura kaʃē kabi kalow low buʃaan.

²⁰ Naʃibaʃi anwoon ukumpēʃ wi mnjeeh awat hēnkuʃ Fatana ʃi ihoʃan.

Dñehan bnuura bi Yetu Aju-gun bawo ʃi an.

²¹ Timote anjaan alemp na nʃi awulan mboʃ, ul na Lutiyut na Yatōn na Fotipater bayiʃ naan.

²² Nʃi Tertiyu mpiitaruʃ Pawulu kakaarta, dwulan mboʃ ʃi katim ki Ajugun.

²³ Gayut anyeeknuʃ du kato-hul awulan mboʃ. Du kato-hul di di banfiyaaruʃ bʃi bajaan bayiʃtiiraan.

Erattut namali i ubeeka akak awulan mboʃ, na Kwartu ayiʃ nja.

²⁴ [Dñehan Yetu Krittu Aju-gun awulan an bʃi bnuura. Uwo han.]

Mndēm mi Naʃibaʃi

²⁵ Nawulën nʃdēman Naʃibaʃi! Aka mnhina mi

pdolan naliint ʃi pfiyaar. Uko waʃ wi wi nʃi njakuʃ wi nʃi kaʃupuʃ *Uʃup Ulil Unuura unkʃiiniyaanuʃ uko wi Yetu *Krittu, kadiiman manjoo-nan mammenaniin undiimaan. ²⁶ Hēnkuʃ kakʃa manjoo-nan mēnʃ manʃēpna ʃi uko wi *baʃupar Naʃibaʃi bapiiʃuʃ, uko wi Naʃibaʃi anwoon aankba ajakuʃ aji udolana, apēn awinana ʃi kadun ki nʃtaak bʃi nʃahilna nʃafiyaara nʃabot nʃado kaʃaʃa. ²⁷ Nawulën nʃdēman te mnto Naʃibaʃi anwoon aloolan anwoon na uʃal untuʃa ʃi katim ki Yetu Krittu. Uwo han.

Uṭup uteek wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Korint

Uṭup ujuni

Korint dawo ulon ṭi ṇbeeka ṇandēmnuṇ ṇi utaak wi Akayi unwoon ṇṭa ṭi utaak wi Gret. Bañaan batum bambiin afēt ṭi ubeeka mēntṭ babi wo bañaan banwoon baanfiyaar Naṣibaṭi abot awo bado iko iwuṭaan. Pawulu ado uṣubal na kli paaj pa pṭooran pntuk pi banfiyaarun. Wi Pawulu apiitun kakaarta ki, awo du Atiya du ubeeka wi Efet. Bañaan balon biki pntuk pi banfiyaarun du Korint bapiitulun kahepara uko ulon wi banalun pme. Ji ikaarta bti yi Pawulu, ado alon kē apiit akut añooṭ kakaarta du biki apiitun ka. Kē ṇaan i Pawulu ayilun katimul kawo Foten. Foten awo ṇaan anfiyaarun Krittu kē bañaan baṣē wo baamme'a bnuura. Pawulu ado kakaarta ki apiitun ki ifah itēb. ṭi kateek ṇaan aji win kē banfiyaarun baṭup Pawulu iko itum inṭepun ṭi pntuk pi banfiyaarun mēntṭ. Kē Pawulu aṣē win iko iwajanṭ inkaan udooni : Bañaan baantiinkar ṭi pntuk pi banfiyaarun. Alon aya apiinṭ na ahar aṣin. Banfiyaarun baji bañooṭ batēntṭ baka banfiyaarun du uruha wi banwoon baanwo

bayuday. Uko mēntṭ ukaan kē Pawulu ahepar baka me iko ikowandēnaan yi aktiinkun ijoonanaari. ṭi kafah katēbantēn uṭup paaj na ulon te du uṭup iṇeen na paaj Pawulu ateem ṭi iko yi baheparulun. Aṭiiniyaan bniim. Aji na baka balow ṇntonṭ. Aṭiiniyaan kak uko wi pyit pde panwoon paanji padēman Krittu. Aji na baka bala uṭen wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unjaan uṭēnk pntuk pi banfiyaarun. Aji na baka bado kala bṇalad du uṭup iṇeen na ṇtēb te iṇeen na ṇbaakēr. Akak aṭiiniyaan pnaṭa ṭi pkeṭ. ṭi uba kakaarta, Pawulu aṭup aji aṇal kaya pwin baka kayeenkna iko yi baṭonkrēnuṇ kaṭēnkna bajuuk biki Yerutalem.

1 Nji Pawulu, i Naṣibaṭi aduun pa nwo nanjañan i Yetu *Krittu, ṭiki aṇalun uko mēntṭ, na Foten ayiṭ nja, ṇpiitanan. ² Npiitan, an banfiyaarun Naṣibaṭi nanwoon du Korint, nankakun ayiman wi nawoon ṭi ploodan na Yetu Krittu, an nandu'aniinṭ pwo biki nul. Npiitun kak bañaan bti banjaan badēman katim ki Yetu Krittu Ajug nja, anwoon Ajugun akut awo Ajug baka, du dko di bawohan. ³ Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭenan ṇhaaṣ.

4 Naṣibaṭi awulan bnuura wi nawoon ṭi ploodan na Yetu *Krittu ukaan kē nji kabeeba wal undoli ṭi uko wi nan.

⁵ Ƨi pwo Ƨi ploolan na a puŋ, nawo bayok Ƨi iko bti : Ƨi uŋup undoli na Ƨi pme bti. ⁶ Na manjoonan, namëban bnuura uko wi nŋupanaŋ Ƨi Yetu Krittu, bado kë uneej Ƨi an aŋoo aliint. ⁷ Hënk, naankwaan nin uŋen uloŋ, wi nawooŋ Ƨi pyoonk Yetu Krittu Ajugun apën awinana. ⁸ Ul akluŋ kadolan namëban naliint te ubaañsaani nahilna nawo bañaan biki nin ñaan awoon aanka uko uwuŋaan uŋup Ƨi baka Ƨi unuur wi akbiin. ⁹ Naŋibaŋi aji do uko bti wi ahoŋuŋ, ul andatanaŋ nawo Ƨi ploolan na Abukul Yetu Krittu Ajugun.

Uko wi bpulad Ƨi ptoof pi banfiyaaruŋ

¹⁰ An bayit naan, dkooŋan Ƨi katim ki Ajugun Yetu *Krittu nawo bti Ƨi uŋup uloolan, bpulad baŋañ Ƨi ptoofan, naŋëpën ŋëp natiinkar nawo na uŋal uloolan na uŋup uloolan. ¹¹ An bayit naan, uko unkaan kë nji kaŋiini haŋ uwo kë bañaan biki ufët wi Këlowe baŋupën aji bpulad bawo Ƨi ptoofan. ¹² Dŋal kaji baloŋ Ƨi an baji baji : « Nji dwo na Pawulu, » aloŋ kaji « Nji dwo na Apoloŋ, » aloŋ kaji « Nji dwo na Kefat*. Aloŋ kak kaji « Nji dwo na Krittu. » ¹³ Naŋal aji Krittu afaaŋiiri i? Nji Pawulu i i bapaŋuŋ Ƨi krut pa an i? Këme Ƨi katim ki naan ki ki nayeeknuŋ batitmu i? ¹⁴ Dbeeb Naŋibaŋi Ƨi uko wi nwoon mëmbattaar

nin aloŋ Ƨi an bë mënt Kritput na Gayut baka, ¹⁵ hënk nin aloŋ aankhil kaji nabattaar Ƨi katim ki naan. ¹⁶ Yoow, dbaan aleŋ, dbattaar kak biki katoh ki Tefanaŋ, aŋë wo mënkak aleŋ me mbattaar aloŋ kak. ¹⁷ Krittu aanyilën yil mbi pbattaar, ayilën yil mbi nŋup *Uŋup Ulil Unuura. Aanyilën pŋup wa na nŋup ŋi mntit mi ñaan najën, pkeŋ pi Krittu Ƨi krut pawutna kawaan udooni.

Uŋal unwoon unŋuŋa na manjoonan

¹⁸ Uŋup wi pkeŋ pi *Krittu Ƨi krut uwo ŋyila pa banneemuŋ aŋë wo pa nja ŋmbuuruŋ mnhina mi Naŋibaŋi. ¹⁹ Hënk, Naŋibaŋi aŋiini Ƨi *Ulibra wi nul aji : « *Dluŋ katok pntuŋa pi banwoon na ŋŋal ŋntuŋa, katok mntit mi bantituŋ*☆. » ²⁰ In awoon na uŋal unŋuŋa ba? In awoon name? In awoon nalil mntum i umundu wi nŋa wi? Naŋibaŋi adiiman kë uŋal unŋuŋa wi mboŋ uwo ŋyila. ²¹ Naŋibaŋi na uŋal unŋuŋa wi nul ado kë umundu uumme'a na uŋal unŋuŋa wi wa. Ulila kë aŋëpna Ƨi uŋup wi nŋkŋupuŋ abuuran banfiyaaruŋ, uŋup mënt uwo wo ji ŋyila Ƨi keŋ ki bañaan bajën. ²² Bayuday baŋal kawin iko iñonarënaan kë banwoon baanwo bayuday bakla pwo na ŋŋal ŋntuŋa, ²³ kë un ŋŋë ŋup uko wi Krittu ampaŋaniin. Bayuday baji uko mënt uwo

* 1:12 Kefat: Katim kaloŋ ki Kefat kawo Piyeer. ☆ 1:19 Itayi 29.14.

pkar Naşibaŋi, kē banwoon baanwo bayuday baji uwo nyila. ²⁴ Kē ŋi baŋaan biki Naşibaŋi adatuŋ, bayuday na banwoon baanwo bayuday, Krittu ajaan adiiman mnhina na uşal untuŋa wi Naşibaŋi. ²⁵ Na manjoonan uko wi bajaan bado nyila ŋi Naşibaŋi upel nşal ŋntuŋa ŋi baŋaan bajen, kē pbiişna pi Naşibaŋi papel mnhina mi baŋaan bajen.

²⁶ An bayit naan, natenan jibi nabiiŋ awo wi Naşibaŋi adu'anan: baŋaan biki bajakuŋ aji bawo na nşal ŋntuŋa baantum ŋi an, kē baŋaan banwoon na mnhina baantum ŋi an kak, kē baŋaan baweeek baantum ŋi an. ²⁷ Baŋaan biki bajakuŋ aji bawo bayila, Naşibaŋi adat dat baka kakowandēnaan banwoon na nşal ŋntuŋa. Baŋaan biki bajakuŋ aji baanwo na mnhina, Naşibaŋi adat baka kakowandēnaan baŋaan banwoon na ma. ²⁸ Baŋaan bampoŋi, baŋaan biki babeehuŋ, ado baka ji baŋaan bawaan udooni, Naşibaŋi adat baka kadolna uko wi umundu uşaluŋ aji uka udooni uwaan udooni. ²⁹ Hēnk nin alon aankhil kado kahomp ŋi kadun ki Naşibaŋi. ³⁰ Ul adoluŋ kē nawo ŋi ploolan na Yetu *Krittu, kē ul Krittu awoon ŋaan ankaan kē ŋme uşal untuŋa wi Naşibaŋi. Akaan kē ŋwo batool ŋi kēş ki Naşibaŋi, ayiman ŋi kadunul, ul abuuranuŋ nja ŋi pekadu. ³¹ Hēnk di di upiitaniin ŋi

Ulibra wi Naşibaŋi aji : « Woli ŋaan alon anjal kahomp, adoon kahompna iko yi Ajugun adoluŋ. »^{}

2

Uşup wi Krittu ampananiin ŋi krut

¹ An bayit naan, wi mbiin du an pŋupan iko yi Naşibaŋi imbiin amena mēnkla la naji dwo ŋaan anliluŋ mn-tum kēme ŋaan anwoon na kame. ² Dbaa ŋep ŋep aji mēnkŋiiniyaan nin uko ulon umpaŋi na wi Yetu *Krittu, ul i bapanuŋ ŋi krut. ³ Dbi du an na pbiişna na blal, alēnk akat kat. ⁴ Pjukan pi naan na ŋŋup ŋi nji kaŋupanan ŋaanwo ŋŋup ŋlil ŋi name, mn-hina mi *Uhaaş wi Naşibaŋi manwinaniin hēnk, ⁵ kadolna pfiyaar pi nan pawut kanaŋna ŋi uşal untuŋa wi ŋaan najen paşē panaŋna ŋi mnhina mi Naşibaŋi.

Uşal untuŋa wi Naşibaŋi

⁶ Baŋaan banliintuŋ ŋi pfiyaar kakşa, ŋŋup baka ŋŋup ŋi uşal untuŋa, kē uşē wo uunwo wi umundu wi, wi başih biki wa, bandoon abi kaba ba. ⁷ Uko wi ŋkŋiiniyaanuŋ uwo uşal untuŋa wi Naşibaŋi wi baŋaan bawoon baamme, Naşibaŋi adoluŋ kē uwoo, wi awoon aando bi paş umundu, kadēmanaan nja. ⁸ Nin naşih alon i umundu wi aamme uşal untuŋa mēnt, woli bawo lah na wa, baankpan Ajugun anwoon na mndēm. ⁹ Hēnk

di di upiitaniin ɥi Ulibra wi Naŕibaɥi aji :

« Uko wi nin pkęŕ pawoon paanwini,
uko wi nin kabaɥ kawoon kaantiinki,
uko wi nin uŕal uwoon uunŕali,
wi wi Naŕibaɥi ahankuɥ pa banjaluluɥ. »[☆]

¹⁰ Nja biki Naŕibaɥi aɥępnun ɥi *Uhaaŕul adiiman uko męnt. Uhaaŕul ujaan ujeehan iko bti kado ban du uŕal wi nul unlownuɥ. ¹¹ In ameen uko unwoon ɥi uŕal wi ŕaan najęn bę męnt uhaaŕ unwoon ɥi a wa? Kę hęnk kak di di nin ŕaan awoon aamme uko wi Naŕibaɥi bę męnt *Uhaaŕul wa. ¹² Uhaaŕ wi njeekuɥ uunwo uhaaŕ wi umundu wi, uwo Uhaaŕ wi Naŕibaɥi nɦilna nɦe iko inuura yi aɥenuɥ nja.

¹³ Nęnkɥiiniyaan uko męnt na nɥup nɦ nŕŕal nɥtuɥa nɦ baŕaan bajęn, nɥiiniyaan wa na nɥup nɦ Uhaaŕ wi Naŕibaɥi ujukanuɥ nja, aɥup iko yi wa baŕaan banwoon na wa. ¹⁴ Kę ŕaan anwoon aanwo na Uhaaŕ wi Naŕibaɥi aanji hinan pyeenk iko yi wa, ɥiki iji iwo wo ji nɦyla ɥi a. Aanhinan kame ya, ɥiki ŕaan aji me ya woli Uhaaŕ wi Naŕibaɥi uwo ɥi a ɥaŕ. ¹⁵ ŕaan anwoon na Uhaaŕ wi Naŕibaɥi aji me iko bti, kę bandukiin baŕę wo baanji bahil pme'a kadoo kahil kaɥup ɥi a. ¹⁶ Upiitana ɥi Ulibra wi Naŕibaɥi aji : « In ameen uŕal wi Ajuun kadoo kawul uɥ męntan uŕal? »[☆] Kę nja nŕę me uŕal wi *Krittu.

3

Pnɔm ɥi ptoofpi banfiyaarun

¹ Kę an bayiɥ naan, męntiini na an ji baŕaan biki, banjaan baɥaŕ *Uhaaŕ wi Naŕibaɥi, dɥiini na an ji baŕaan biki banjaan baɥaŕ iko yi nɦleef nɦ baka nɦanaluɥ. Nahum nwo bapoɥ bampoɥi ɥi uko wi pfiyaar *Krittu. ² Ukaan kę nwulan mntow kę nadaani, męnwulan pde pantamuɥ, naando bi hil pde pa. Te hęnkun ɥi naando bi hilan pde pa, ³ ɥiki nahum nwo baŕaan bankɥaŕun iko yi nɦleef nɦ baka nɦanaluɥ. Woli bkujar na pnɔm pawo ɥi ptoofan, naanwo wo baŕaan bankɥaŕun iko yi nɦleef nɦ baka nɦanaluɥ ado iko yi baŕaan biki umundu bajaan bado i?

⁴ Woli alon aji : « Nji dwo na Pawulu, » kę alon kak aji : « Nji dwo na *Apoloɥ, » naanwo wo bti baŕaan biki umundu i? ⁵ In awoon Apoloɥ? Kę in awoon Pawulu? Nwo balem-par Naŕibaɥi biki naɥępnun afiyaar ; andoli ɥi un Ajuun aɥu'uluɥ ulemp męnt. ⁶ Nji dtepiin bko, Apoloɥ kę atulan ba, kę Naŕibaɥi aŕaan anaɥan ba. ⁷ Hęnk, antepiin na antulanuɥ baanwo nin uko ulon, Naŕibaɥi anjaan anaɥan bko awoon uko ulon. ⁸ Antepiin na antulanuɥ bawo baloolan, kę andoli ɥi baka aŕę luɥ kayeenk baluk bi nul banklinuɥ na ulemp wi adoluɥ. ⁹ Nja nɦlemp lemp na Naŕibaɥi, kę an naŕę wo uɥeek

wi nul, nawo katoh ki awoon
 ti pniw.

¹⁰ Ti bnuura bi Naşibaţi awulnuŋ, ji naniw nanuura dtëf itap yi katoh kē alon aşë niw katoh. Ŋaaŋ andoli atenan bnuura jibi akniwi ti itap yuŋ duuŋ. ¹¹ Kē nin alon aşë wo aanhil kaŋu itap ilon impaţi bē mēnt inwoon da ya ; itap mēnt iwoon Yetu *Krittu. ¹² Ŋaaŋ ahil kaniw na uwuuru, untaam, mnlak mnuura, imul, pjaagal. ¹³ Uko wi akjejaan pniwna, ulemp wi nul uluŋ kawinana ti unuur wi pwayëş. Unuur mēnt bdo bado upēn uwinana, buŋ mēnt badiiman ulemp wi ŋaaŋ andoli adoon. ¹⁴ Woli uko wi aniwuŋ unaŋ aliint, ayeenk katum ; ¹⁵ uşale yik, awaan andēn kaşë buura buur ji ŋaaŋ ambuuruŋ pyik.

¹⁶ Naamme kē nawo katoh ki Naşibaţi i, kē *uhaaş wi nul uwo ti an meeti? ¹⁷ Woli ŋaaŋ alon atok katoh ki Naşibaţi, uŋ mēntan Naşibaţi atoka. Katoh ki Naşibaţi kayimani, katoh mēnt kawoon an.

¹⁸ Nin ŋaaŋ awutan kaguur uleeful! Woli ŋaaŋ alon ti an aşal aji awo na uşal untuŋa wi umundu wi, akakan nayila ahilna akak ŋaaŋ anwoon na uşal untuŋa na manjoonan. ¹⁹ Uşal untuŋa wi umundu wi uwo nyila ti kēş ki Naşibaţi. Hēnk di upiitaniin ti Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Aji mob banjakuŋ aji bawo na ŋşal ŋntuŋa ti kaguuru ki baka.* »*

²⁰ Ukak apiitana aji : « *Ajugun ame ŋşal ŋi baŋaaŋ bantunja, ame kē ŋawaan udooni.* »*

²¹ Ukaan kē ŋaaŋ aanwo kado kahompna baŋaaŋ bajēn ; an nakaan iko bti na baŋaaŋ bti : ²² uwole Pawulu, uwole Apolot, kēme Kefat*, uwole umundu, uwole ubida, kēme pkeŋ, kēme uko wi nŋa na wi faan, an nakaan iko bti na baŋaaŋ bti. ²³ Te an Krittu aka'anan, kē Krittu ul, Naşibaţi aka'uluŋ.

4

Balempar Krittu

¹ Kē un, nawo kajejun keeri ji balempar *Krittu, baŋaaŋ banwoon bamali biki Naşibaţi aŋuun pdiiman baŋaaŋ iko yi nul immeniin.

² Namali awo kado kalempar ajugul na uhaaş ujint. ³ Kē nji nşë wo mēnto aten me nawayëşaan kēme uruha wi baŋaaŋ bajēn uwayëşaan, mēnka kak na pwayëş uleef naan. ⁴ Uhaaş wi naan unjakēn aji djubani kē nşë wo kakşa mēnji dwo natool ; Ajugun akwayëşaanuŋ kaŋup.

⁵ Ukaan kē naanwo i kataran pwayëş: nayoontan unuur wi Ajugun akbiin. Ul akluŋ kado iko immeniin yi bdēm ipēn iwinana, kadiiman iko inwoon ti ŋşal ŋi baŋaaŋ. Wal mēnt Naşibaţi adēman ŋaaŋ andoli kaliŋan na ulemp wi adoluŋ.

⁶ An bayiŋ naan nakaan kē ntēpna ti uko wi Apolot na wi

* 3:19 Yob 5.13. * 3:20 Kaŋaam 94.11.

kawo Piyeer.

* 3:22 Kefat: Katim kalon ki Kefat

naan nahilna najukna ti un pwut kado umpati na uko wi bapiitun. Hēnk, nin alon ti an awutna kado kahomp kaji awo na imon kēme na undu. ⁷ Iwi, in adoliin kē ipel bandukiin ba? We wi ikaan, bē iinyeenk yeenk wa ba? Kē wi iyeenkun wa, we uwoon pdo kahomp kawo ji baantenu ten wa ba?

⁸ Naşal aji nado bi kaka uko wi nanumiin bti i? Naşal aji nado bi wo wo bayok i? Kē nakak başih adukun kafet i? Na manjoonan, dñehan nakak başih, ñhilna ñşih na an. ⁹ Naşibaţi awo wo ji aţu un ñnwoon banjañan du kafet ji bañaan banjubanun ataaj na pkeţ. Nkak bten bi umundu bti : ñwanjut na bañaan bajen. ¹⁰ *Krittu akaaj kē ñwo bayila, kē an naşē şal aji Krittu akaaj kē naji naji nawo na uşal untunja. Un ñbiışnaa, kē an naşē wo na mnhina. Badēmanan kē un başē walanun. ¹¹ Te nţa, ñwo na ubon, udaan kē uţijun, ñwo byişu, ñwo ti mnhaj, ñwaan dko dfet, ñwo ti pñaay na dko, ¹² ñnoor ti ulemp wi iñen yi nun. Woli ñaan akarun, ñji ññehandera bnuura ; ahajanun le, ñmiir ; ¹³ woli ñaan aţup buţaan ti un, ñji ñţup bnuura ti a. Te nţa ñwo uko unwuţnun ti mboş awo uko wi bañaan bti bagatun.

¹⁴ Mēmpiitan piit hēnk nakownaana, dpiitan piit ji bubuk naan biki nñalun maakan nahilna name. ¹⁵ Woli nado ka bañaan iñeen

week ñyaaş iñeen week (10 000) bankjukananan bgah bi *Krittu nakaha aşinan aloolan : nakak bubuk naan ti Yetu Krittu wi nţupanan *Uţup Ulil Unuura. ¹⁶ Dkooţan keeri, nadoonaan nado kado ji ñji. ¹⁷ Uko wan ukaan kē nyil du an Timote anwoon abuk naan ti Ajugun i nñalun maakan kē abot amēbanaan, alun kaleşanan mnwo mi naan wi nwoon ti ploolan na Krittu Yetu mantaanun na uko wi njaan kajukan banfiyaarun bti ti dko bti.

¹⁸ Balon badeen iğanan awo ti phomp aşal aji mēnkak du an. ¹⁹ Kē nşē bi du an uunkjon woli ulil Ajugun katen bahomp mēnt. Woli dluñ aban, mēnken ñţup ñi baka ţañ, dten me baka mnhina na manjoonan. ²⁰ *Pşih pi Naşibaţi paanwo ti ñţup ţañ, pawo ti mnhina. ²¹ We wi nahokanun keeri? Naşal mbi du an na pmul kēme mbi du an na unjal na pjoob bkow?

5

Mnwo mwuţaan ti pntuk pi banfiyaarun

¹ Na manjoonan, baji baţiiniyaan mnwo mnwuţaan ti ptoof pi nan, mnwo mnwuţaan mandoon awo maanwo du banwoon baanfiyaar Naşibaţi : ñiint alon adoo ya apiint na ahar aşin. ² Kē naşē homp, nawo lah kawo ji bañaan banwoon na puum kado ñiint mēnt apen ti ptoofan. ³ Nji kē nşē wo

mënwo da na an, uhaaş wi naan kē uşē wo da, ddo bi wayēş wayēş űiint̄ andolon uko mēnt̄ ji űaaű anwoon̄ da, amaar. ⁴ Ddo uko mēnt̄ űi katim ki Yetu Ajugun. Aa, wal wi nakluű kayit, nşē wo űi ptoofan na uhaaş, mnhina mi Yetu Ajugun manwo da na nja, ⁵ naşē nawutar űiint̄ nawuűaan mēnt̄ *Fatana, uleef wi nul utoknaana. Hēnk uhaaş wi nul uşē uluű ubuur űi unuur wi Ajugun akwayēşuű baűaaű.

⁶ Naanwo i kado kahomp nin! Naamme kē uko untiinku utaajanaan pşon ujaan unataűan pşon ptum i?

⁷ Napēnaana uko utaajanaani pşon ujon, nakakna pşon phalu, baűaaű bajint̄ űi kēş ki Naşibaűi. Nado bi wo wo bajint̄. *Krittu anwoon̄ unkaneel wi *Ufettu wi Mbuur awul kaűuűul pa nja.

⁸ Nawulēn keeri űdo ufettu, űwut kawo na mnűot na ipekadu ji ipoom inwoon̄ na uko utaajanaani pşon ujon, űwo baűaaű bajint̄ űi kēş ki Naşibaűi, banjaan̄ baűup manjoonan, banwoon̄ ji pşon phalu.

⁹ űi kakaarta kalon̄ ki mpiitanan̄ djakan aji nalow baűaaű banwoon̄ űi pjuban pi piint̄. ¹⁰ Wi njakuű han̄, mēnt̄ bajuban űi piint̄ bti biki nji kaűiiniyaanun̄, kēme baűeebar iko, kēme baguuru, kēme banjaan̄ badēman űnton̄. Woli hēnk di njakuű lah, napēn űi umundu! ¹¹ Uko wi nűaluű lah kaűupan uwo

nawut kanaakiir na űaaű anjakuű aji awo i *Krittu aşē wo űi pjuban pi piint̄ kēme aűeebar iko, kēme adēman űnton̄, akuutar, akuj, kēme awo naguuru. Naando wo wo kaűok pde na űaaű mēnt̄. ¹² Nji dkaan̄ na pwayēş baűaaű banwoon̄ baanwo biki Krittu i? Nin! Mēnt̄ banwoon̄ biki Krittu biki űwoon̄ i kawayēş i? ¹³ Naşibaűi aklun̄ kawayēş banwoon̄ baanwo biki Krittu. Nadolan jibi *Ulibra wi Naşibaűi uűu'anan̄ pdo : « *Napēnaana űaaű nanot̄ űi ptoofan.* »*

6

Pűom na uruha űi ptoof pi banfiyaaruű

¹ Woli alon̄ űi an aka uhok na ayiűul űi *Krittu, hum di di ajaan̄ aűoom kaűooűa pwayēş du banwoon̄ baamme uko unwoon̄ utool űi kadun ki Naşibaűi, kawo aanji űooűa du banwoon̄ biki Naşibaűi bawayēşa?

² Naamme kē baűaaű biki Naşibaűi bakluű kawayēş umundu i? Kē woli nawoon̄ i kawayēş umundu, nabiişna pwayēş iko impoti i?

³ Naamme kē űluű kawayēş űwanjut i? Kē hum di di űwoon̄ űēnhil kawayēş iko yi umundu wi ba? ⁴ An kē naşē ji naka uhok űi iko yi umundu wi kaşē ya du baűaaű biki banfiyaaruű *Krittu baűuun̄ bawayēş bawaan̄ udooni.

⁵ Dűiini hēnk nakownaana. Naanwo na űaaű alon̄ űi an anwoon̄ na uşal untuűa

anhilun kawayēs uhok ti ptoofan i? ⁶ Kē našē ji nado anfiyaarun Krittū aya na ayiṭul ti Krittū uruha, kabaa beeh kañooṭa du kadun ki banwoon baanfiyaari.

⁷ Na manjoonan pdo kado uruha ti ptoofan pado bi diiman diiman kē najoti. We ukaaṅ kē naambaa ṭep ṭep adinan badolan buṭaan ba? We ukaaṅ kē naankwut bakiijan ba? ⁸ Kē našē ji nabaa ṭep ṭep kado buṭaan, kakiiṅ bandukiin, kadoo do haṅ na bayiṭan ti *Krittū. ⁹ Naamme kē banjaan bado buṭaan baanklun kawo du *Pših pi Našibaṭi i? Natiinkan bnuura : bañaan banjaan bajuban pjuban pi piinṭ, banjaan badēman ṅntoṅ, baṭupan, banjaan bapiinṭ na biinṭ ji baka, kēme baat ji baka, ¹⁰ bakiiṅ, bajaan bañeebar iko, bakuj, bakuutar na baguuru baankwo du Pših pi Našibaṭi. ¹¹ Kē hēnk di baloṅ ti an bapiinṅ awo. Kē Našibaṭi i nja ašē ṭepna ti Yetu Krittū Ajugun na *Uhaaš wi nul aṅow ipekadu yi nan, kē nakak ayiman, adolan kē nawo batool ti kēš ki nul.

*Pmēban uleef ji dko di *Uhaaš wi Našibaṭi ufēṭun*

¹² Baloṅ baji baji : « Nji, dhinan kado iko bti, » kē iko bti išē wo iinnuura pa ṅaan. Aa, dhinan kado iko bti, kē nšē wo mēnkḍinan uko uloṅ udō kaṭoṅēn. ¹³ Baloṅ ti an baji baji : « Uko ude uwo wi kayiṅ, kē kayiṅ kawo ki uko

ude, » kē Našibaṭi ašē lun kaba na yul bti. Kē uleef ušē wo uunwo wo pdo kajubanaan pjuban pi piinṭ, uwo wi Ajugun, ul amēbanun wa. ¹⁴ Kē Našibaṭi, annaṭanun Ajugun ti pkeṭ, akak alun kanaṭan nja ti pa na mnhina mi nul. ¹⁵ Naamme kē uleef wi nan uwo kafah kaloṅ ki uleef wi *Krittū i? Djeṅ keeri uleef wi Krittū kado uleef wi naṭuunk i? ¹⁶ Naamme kē ṅaan anyaan anaakiir na ṅaaṭ naṭuunk aji kak kawo ṅaan aloolan na a i? Na manjoonan upiitana aji ti Ulibra wi Našibaṭi : « *Bukal batēb bakak ṅaan aloolan.* »^{*} ¹⁷ Kē hēnk kak di di ṅaan annakiirun na Ajugun, ajaan akak uhaaš uloolan na a.

¹⁸ Nadoon kaṭi keeri pjuban pi piinṭ. Pekadu dloṅ dmpaṭi di ṅaan adoluṅ dawo du uleef bdiḡ, kē anšaṅ ajuban pjuban pi piinṭ aji juban uleeful. ¹⁹ Naamme kē uleef wi nan uwoon dko dyimanaan di *Uhaaš wi Našibaṭi ufēṭun i? Uwo ti an, Našibaṭi awulanaṅ wa. Mēnṭ an keeri nakaan uleefan. ²⁰ Našibaṭi anugan nug ti preeš pweek. Nadoon kadēmana keeri na uleefan mēnṭ.

7

Bniim

¹ Hēnkun, dbi ti uko wi nabiiṅ aheparaan aji me unuura ṅiinṭ aṭo bē aankwo na ṅaaṭ. ² Uko wi njakuṅ wi : jibi nameeṅ kē ṅaan ahinan kajot ti pjuban pi piinṭ, dšal

^{*} 6:16 Ujuni 2.24.

aji ñiint andoli aji wo kawo na aharul, ñaaŋ andoli kak awo na ayinul. ³ Ñiint adoon kado uko wi awoon i kado kado na aharul, ñaaŋ kak ado wi awoon kado. ⁴ Mënt ñaaŋ akaaŋ uleeful, ayinul a ; kë hënk kak di di ñiint awoon aanka uleeful, aharul akaaŋ wa. ⁵ Nawutan keeri kaneenandër ñleefan bë naanŋo ŋo awat ŋi ppoolan kalowiir ŋwal ŋlon, kahilna kawo ŋi pñehan Naŋibaŋi. Woli nabaa, naŋe kak, kaŋi *Fatana abi ado na pguuran ŋiki naanji nahil pmëban ñleefan.

⁶ Uko wi nŋupun wi, mënjukan aji uwoon uko wi pdo kado, dji nahil kado wa. ⁷ Kë nŋe hokan baŋaaŋ bti bawo ji nji, bawut kaniim. Kë ñaaŋ andoli aŋe ji yeenkna du Naŋibaŋi uŋen umbaaŋ kabi wo wo wi nul, alon aji yeenk wi bniim, undu kayeenk wi pduka nayoŋ.

⁸ Kë nŋe ji na biint na baat banwoon baanwo ŋi bniim, kë unuura baduka haŋ ji nji. ⁹ Baŋale wo baanhil pmëban ñleef ŋi baka, bawo kawo ŋi bniim. Uhokan ñaaŋ awo ŋi bniim kë di pkeŋ na uyen.

¹⁰ Kë baŋaaŋ awo ŋi bniim, uko wi nŋuun baka pdo wi, dbaa ji nji, uko wi Ajugun aŋuun pdo wii wi : ñaaŋ anniimiin aanwo kagar na ayinul. ¹¹ Kë woli agar na a, awo kaduka hënk këme kakak kaŋiinkar na a. Kë hënk kak di di ñiint awoon aanwo kagar na aharul.

¹² Kë nŋe ŋal kaŋupan kak uko ulon, nji ŋi uleef naan

djakun, mënt Ajugun a : ñiint anfiyaaruŋ *Krittu awole na ñaaŋ kë awo anwoon aanfiyaara, kë ñaaŋ adinan pwo ŋi bniim, aanwo kagar na a. ¹³ Kë ñaaŋ anfiyaaruŋ Krittu awole na ñiint anwoon aanfiyaara, kë adinan pwo na a, aanwo kagar na a. ¹⁴ Ñiint anwoon aanfiyaari, aharul mënt aji dola akak najint ŋi këŋ ki Naŋibaŋi, kë ñaaŋ anwoon aanfiyaari, ayinul mënt aji dola akak najint. Woli mënt hënk da lah, babukan kawo baŋop ŋi këŋ ki Naŋibaŋi, kë jibi uwoon hënk, bawo bajint. ¹⁵ Kë woli anwoon aanfiyaar Krittu aŋal pgar, agaran ; ñiint këme ñaaŋ anfiyaaruŋ aanwo katanana wal mënt. Na manjoonan Naŋibaŋi adu'an nawo ŋi mnjeeh. ¹⁶ Iwi ñaaŋ, imehaara me ilun kabuuran ayinu i? Kë iwi ñiint imehaara me ilun kabuuran aharu i?

Pwo jibi Naŋibaŋi ajakun
ŋwo

¹⁷ Woli mënt uko wi nŋiiniyaanuŋ hënkun wa, ñaaŋ andoli awo kawo jibi Ajugun aŋenuŋ kë awoo, jibi abiin awo wi Naŋibaŋi adu'ulun. Uko mënt wii wi njakuŋ na banfiyaaruŋ bti bado kaŋaŋ. ¹⁸ Woli ñaaŋ alon ŋi wal wi adu'aniin awala katëmp, adukiin haŋ. Woli aanwala katëmp wal wi adu'aniin, awutan kado bawalana katëmp. ¹⁹ Pwala katëmp paanwo nin uko ulon, kë pwo iinwala katëmp paanwo nin uko ulon ; uko

unkaan udooni, uwo ptaş iko yi Naşibaţi aţuun pdo kado. ²⁰ Aa, űaaű andoli adukiin jibi abiin awo wal wi Naşibaţi adu'ulun. ²¹ Woli iwo najuuk űi ulemp wal wi idu'aniin, kţoo kaţaaű uko ulon. K  woli ihil kabuur, buuran. ²² Na manjoonan, űaaű i bakjuuknt enun űi ulemp wi Ajugun adu'ulun, awo najeeh űi k ş ki Ajugun, k  űaaű anwoon najeeh wi adu'aniin awo najuuk űi ulemp i *Krittu. ²³ Naşibaţi anugan nug űi preeş pweek, nawutan keeri kakak bajuuk űi ulemp biki baűaaű baj n. ²⁴ An bayiţ naan, dkak aţupan : andoli űi an adukiin űi kadun ki Naşibaţi jibi abiin awo wal wi adu'aniin.

űi uko wi baűaaű banwoon baando bi wo űi bniim

²⁵ űi uko wi baűaaű banwoon baando bi wo űi bniim, Ajugun aanţup n uko wi pţu'an nado kado, k  nş  wulan uşal naan. Naşibaţi awulun műaga mi nul, ukaan k  nawo katiink n. ²⁶ Jibi umundu utokiin h nkuű uko wi nşaluű aji unuura uwo űaaű andoli aduka jibi awoon. ²⁷ Woli iniimi, wutan kala pgar na űaaţ. Woli iiniimi, wutan kado kala bniim. ²⁸ K  işale aniim, iinjubani ; woli neegani animaa, aanjubani ; k  baűaaű bannimiin baş  luű kahaj, ukaan k  nşal kalowanan mnhaj m nt .

²⁹ An bayiţ naan, uko wi nşaluű kajakan wii

wi : uba umundu uűogi. H nkuű banwoon na baat bawoon ji baanwo na baka, ³⁰ bankwooniin bawoon ji baankwooni wooni, banwoon űi mnlilan bawoon ji baanlilan lilan, banknugun bawoon ji baanka ka, ³¹ banwoon űi iko yi umundu wi badoon ji banwoon baanwo űi ya. Umundu jibi uwoon h nk uba h nkuű.

³² K  nş  űal nawut kawo űi manţaaű. űaaű anwoon aanniimi aji ţaaű iko yi Ajugun, aji şal jibi akliluli. ³³ K  anniimuű aş  ji ţaaű iko yi umundu, aji şal jibi aklili aharul, ³⁴ wal m nt  aji wo na nşal nt b. K  h nk kak di di űaaţ anwoon aanniimaa, na űaaţ anwoon aando bi me űiint  bajaan baţaaű iko yi Ajugun, kahilna kawo űi k ş nul bajint  űi uleef na űi uhaaş. K  anniimiin aş  ji şal iko yi umundu, aji şal jibi aklili ayinul. ³⁵ Dţup uko m nt  pa bnuura bi nan ; m űal űal pţu'an pkuű pi nawoon naanhinani. Dűal nado uko unwoon unuurnaaniin naş  nam ban űi Ajugun naliint , naliű űi ul ţa .

³⁶ H nkuű, woli űiint  ajok űaaţ, aş  win k  aanhil pm ban uleeful, k  űaaţ ak ş bniim, aniimana, m nt  pekadu da. ³⁷ B  woli űiint  aşaluű bnuura du uhaaşul meet , nin alon aanwuuka wuuk, k  uwo uko wi aűaluű, k  aji ayukana, aankpiint  na a, aankniima, uű m nt an ado bnuura. ³⁸ H nk, űaaű

anniimur ñaaf i ajokur ado bnuura, ke anŝaaf awo aaniimi aŝe do bnuura kak apel. ³⁹ Ñaaf aji wo kawo na ayinul nwal bti wi awoon najeb, ke woli ayinul abi akef ahina kaniimar na ñaaf i aŋalur, bubara awo i Ajugun. ⁴⁰ Ke nŝe ŝal aji woli aduka jibi awoon, anuurandën kapel. Nji kak dŝal aji dwo na *Uhaaf wi Naŝibaŝi.

8

Ŧi uko wi pde uyemaŝ wi mngur

¹ Hënkuŋ, dbi Ŧi uko wi uye- maŝ wi mngur. Nme ke nja bti nwo na kame Ŧi uko mënŝ. Ke kame kaŝe ji kado ñaaf adeen iganan kahomp, uŋal ke uŝe ji udo bañaaf baya kadun. ² Woli ñaaf aŝal aji ame uko ulon, aando bi me jibi awoon i kame. ³ Ke ñaaf aŝale nŋal Naŝibaŝi, uŋ mënŝan Naŝibaŝi aji me a.

⁴ Ŧi uko wi pde uyemaŝ wi mngur keeri, nme ke iko yi bañaaf bajaan badëman kawo wo ji iwo Naŝibaŝi iinwo nin uko ulon Ŧi umundu, ke Naŝibaŝi awoha aloolan. ⁵ Na manjoonan udo ka iko itum du baŝi na Ŧi mboŝ yi bañaaf bajaan badu Naŝibaŝi na Aju- gun, ⁶ ke nja nŝe fiyaar ke Naŝibaŝi awoha aloolan, Aŝin nja a ; iko bti iwoona du a, ke ul akaaf ke nka ubida. Ke Ajugun aloolan awohan, Yetu *Krittu a, iko bti itëpna Ŧi a, ke nja nŋkak aŝëpna Ŧi a aka ubida.

⁷ Ke mënŝ bañaaf bti baŝaaf ame uko mënŝ. Banfiyaarur

balon banŝaalur Ŧfa pdëman iko ilon yi bajaan badu Naŝibaŝi mënŝ baji bade nyemaŝ mënŝ kaŝe Ŧu Ŧi uŝal te hënkuŋ ke bawo Ŧi bŝenan. Hënkuŋ, uŝal wi baka unwoon uunliinti uŝe kak kaŝop. ⁸ Mënŝ uko ude ukdolur nja nŋhil nŋaŝ Ŧi kadun ki Naŝibaŝi : woli nŋëndee, nŋenkwaan nin uko ulon ; woli nŋdee, nŋenkka nin uko ulon. ⁹ Naŝaafaraan kakŝa uko wi badinananan pdo wi nawoon banfiyaarur udo bayiŝan Ŧi *Krittu mënŝ biki nŝal nŋawoon nŋanliinti bajuban. ¹⁰ Woli ide du kadur ki iko yi bajaan badëman kadu Naŝibaŝi, iwi immeen ke ihil pdo wa, ke anfiyaarur Krittu alon i uŝal uwoon uunliinti awinu, iinŝal aji itëŋŝëna ado kade nyemaŝ nŋi mngur i? ¹¹ Hënkuŋ, ido na kame ki nu ke anwoon aanliint uŝal ke aneemi, ayiŝu mënŝ i Krittu akeŝarur. ¹² Wal wi najubanur han bayiŝan Ŧi Krittu, atok nŝal nŋi baka nŋanwoon nŋanliinti, najuban juban Krittu. ¹³ Ukaan ke woli uko ude ulon ukaki kado ayiŝ naan ajot, kahokan pwut kade wa kawutna kado ajot.

9

Uko wi nanjañan awoon i kado

¹ Jëm badinanaan pdo iko bti i? Mënwo *nanjañan i? Mënwin Yetu Ajugun i? Mënŝ nŋi dŝijanaŝ Ŧi bgah bi Ajugun i? ² Woli mënwo nanjañan Ŧi keŝ ki balon, dwo kawo a

ti kēs ki nan ; na manjoo-
nan an najaan nadiiman kē
nji dwo nanjañan wi nawoon
baloolan na Ajugun.

³ Uko wi nji kateemuñ ban-
klañnuñ wii wi : ⁴ ñenka na pka
uko ude na udaan ti ulemp
wi pñup *Uñup Ulil Unuura
i? ⁵ Ñenka na pjej ayiñun ti
*Krittu awo aharun jibi ban-
jañan bandukiin na babak
aşin Ajugun na Kefat* i? ⁶ Nji
na Barnabat ãañ ñwoon kado
kak ulemp wi iñen yi nun
kadeena i? ⁷ Nabi tiinka kē
baji nangoli aklukuñ uko wi
akdeen i? In ajaan ado uñeek
kaşē wo aanji deena wa? In
ajaan ado batani kaşē wo iinji
kdaan mntow mi batani mēñ
ba?

⁸ Dñiiniyaan iko yi bañaan
bajēn bajaan bado nahilna
nayikrēn, kē *Bgah bi Moyit
bakak añiiniyaan uko mēñ
kak. ⁹ Na manjooan,
upiitana ti Bgah bi Moyit
aji : « *Iinwo kaneenan uwit
unklempariin pfeer wal wi
kakit kabanuñ.* »* Naşibañi
aji ãaaf ñgit i? ¹⁰ Mēñ nja
ñkaan kē añiini hañ i? Aa, nja
ñkaan kē uko mēñ upiitanaa.
Ñaan anjaaruñ na ankituñ
baji bahañ kē baluñ kayeenk
kafah ki baka ti uko wi
bakituñ. ¹¹ Kē un ñntepiin iko
inuura inwoonuñ du Naşibañi
ti an, naşal aji ñenwo i pyeenk
du an kapelan iko inuura
yi umundu wi yi ñnumiin i?
¹² Woli bañaan baloñ bampañi
bayeenk iko mēñ ti an, un
ñenwo i kañep ãep kayeenk ya

kapelan i?

Kē ñşē wo ñenño aten uko
mēñ, ñbaa ãep ãep amiir
iko bñi kawutna kaneenan
*Uñup Ulil Unuura wi *Krittu
uya kadun. ¹³ Naamme kē
bañaan banjaan balemp du
*Katoñ Kaweek ki Naşibañi
baka na pdeena da i? Aa,
bankñeñanuñ du *umeeşa wi
mngur baka na pyeenk ti
iko inñeñanuñ da. ¹⁴ Kē hēnk
kak di di Ajugun ajakuñ na
bankñupuñ Uñup Ulil Unuura
aji bawo kadeena pdo kañup
uñup mēñ.

¹⁵ Kē nji ti uleef naan
ñşē wo mēnhepar iko mēñ
bñi. Mēnkpiit piit kayeenkna
iko mēñ; na manjooan,
dhokan kakeñ! Uko wi nji
kanahnun, nin ñaan aanktok
wa. ¹⁶ Mēnwo kado kahomp
kaji dñup *Uñup Ulil Unuura,
uwo uko wi Naşibañi añu'ēnuñ
pdo. Woli mēñup wa,
kawuñen. ¹⁷ Woli uwo lah uko
wi nji ti uleef naan njakuñ
aji ddo, kaka baluk ; kē
uşē wo uunwo hañ, Naşibañi
añu'ēnuñ pdo wa. ¹⁸ Kē we
uwoon baluk naan keeri?
Uwoon ndo kañup Uñup Ulil
Unuura wi nji kañupuñ, kawo
mēnklempeşaana wa.

¹⁹ Nin aloñ aanhil kañu'ēn
pdo uko uloñ, kē ñşē ñal ñal
kalempar bañaan bñi, kahilna
kañij bañaan batum maakan
ti pñiyaar *Krittu. ²⁰ Woli
dwo ti ptoof pi bayuday, dji
kawo ji nayuday, kahilna
kañij baka ti pñiyaar Krittu.
Woli dwo ti ptoof pi bankñaşun

* 9:5 Kefat: Katim kaloñ ki Kefat kawo Piyeer. * 9:9 Pleşan 25.4.

Bgah bi Moyit, dji kawo ji ñaan anktaşuñ ba kahilna kak kado baka bafiyaar Krittü, nji ndoon awo mënka na ptaş ba. ²¹ Woli dwo ti ptoof pi banwoon baanktaş Bgah bi Moyit, dji kawo ji ñaan anwoon aanktaş ba kahilna kado baka bafiyaar. Kë nşë wo mënwo ñaan anwoon aanji taş bgah bi Naşibați, wi njaan kataş bgah bi *Krittü. ²² Woli dwo ti ptoof pi banwoon baanliint ti pfiyaar, dwo ji banwoon baanliint ti pa. Dwo iko bti pa bañaan bti, kahilna kado jibi nhilanuñ, Krittü ahilna abuuran balon. ²³ *Uşup Ulil Unuura ukaan kë ndo iko mënş bti, kahilna kayeenk iko yi uhoñuñ.

²⁴ Naamme kë ti pti, batum baji bați, aloolan kaşë jot bandukiin kadun kayeenk katum i? Naşiin keeri nahilna nayeenk katum. ²⁵ Bampëtar baji bawut iko bti kahilna kabomandër. Kë başë ji bado hañ kahilna kayeenk katum. Kë katum mënş kaşë ji kaba. Nja kë nşë ji ndo hañ kahilna kayeenk katum kanwoon kaankba. ²⁶ Ukaan kë mëmbara ați, mënji kabubara kagutan, dji kabi taman taman. ²⁷ Dji kamiir iko itum, kaşijan uleef, kaşi pşup bañaan *Uşup Ulil Unuura kaşë kawo mënkyeenk katum ki uhoñuñ.

10

*Uko undolun bañaan biki *Itrayel du pndiiş*

¹ An bayiñ naan, dñal naleş uko umbiin ado bateem nja. Wi bapënnuñ utaak wi *Ejiptu na *Moyit bawo bti ti kanfélun uşeeh, amuur *bdëk bjeenkale. ² Uwo wo ji bukal bti babattaar ti kanfélun na bdëk kawoona baloolan na Moyit. ³ Bukal bti bade pde pi Naşibați awulun, ⁴ adaan meel mi Naşibați adolon kë mampëna ti plaak, kë plaak mënş pawoon *Krittü. ⁵ Kë batum maakan ti baka başë bi wo baanliil Naşibați, ukaan kë bakeş kë muum manratan du *pndiiş.

⁶ Iko yan, yi bateen nja badolon, idiiman nja kë ñwo i kawut kanjal pdo iko iwuñaan ji baka. ⁷ Nawutan kado kadëman iko yi bajaan badu Naşibați ji balon ti baka. Hënk di di upiitaniin ti *Ulibra wi Naşibați aji : « *Bañaan başo ade, adaan aşë naşa unoh* ». ⁸ Nawulën ñwut pjuban pi piinş ji balon ti baka, pul pakaan kë bañaan te iñeen itëb na ñwajanş, nyaaş iñeen-week nyaaş iñeen-week (23 000) bakeş ti unuur uloolan*. ⁹ Nawulën ñwut kado kadak *Krittü jibi balon ti baka babin adak Naşibați*, uko mënş ukaan kë ñpula ñafin baka. ¹⁰ Nawutan kado kanur ñuran jibi balon ti baka babin ado, uko mënş ukaan kë uwanjut unjaan ufin uba na baka. ¹¹ Nja ññogun ti uba

* 10:1 Natanan ti Ppën 13.21-22. * 10:7 Ppën 32.6. * 10:8 Natanan ti Mnfën 25.1-18. * 10:9 Natanan ti Mnfën 21.5,6.

umundu, iko mēntan yuŋ bti, yi bateem nja badoluŋ, iwo wo ŋhilna ŋten ti ya abot apiitana ŋhilna ŋlipara. ¹² Hēnk keeri woli ŋaan aŋal aji anaŋi, alipariin kajot. ¹³ Mnhaj mi nahajaŋ, baloŋ bahaj ma. Kē Naŋibaŋi aŋē luŋ kado uko wi ajakuŋ, aankdinan iko mēnt iwuukan nado buŋaan bi nawooŋ naankhilan pbuur. Woli iko mēnt iwuukan nado buŋaan aji dolan nabuur kakuŋ kaŋijan kaliint.

Pwut kadēman iko yi bajaan bado Naŋibaŋi

¹⁴ Ukaan keeri kē nji na an biki nŋaluŋ maakan nalowan iko yi bajaan bado Naŋibaŋi. ¹⁵ Nawo baŋaan bankaŋ nŋal, ukaan kē nŋal natiink bnuura uko wi nji kaŋupanaŋ. ¹⁶ Naŋalan pnkalame pandaannuŋ ti kaŋiah kabaaŋŋaani ki *Krittu pankaan kē nji ŋbeeb Naŋibaŋi : woli ŋdaan ti pa, ŋēnji ŋwo ti ploolan na Krittu ti pŋaak pi atuluŋ i? Hēnk kak, kapoom ki njaan ŋpitēŋ kaanwo pwo baloolan na Krittu ti uleef wi nul wi awuluŋ i? ¹⁷ Nfaaŋiir nja bti kapoom kaloolan, uko mēnt udiiman kē ŋtum aŋē wohā uleef uloolan. ¹⁸ Natenan baŋaan biki Itrayel : banjaan bade uyemaŋ unŋenanuŋ du *umeeŋa wi mngur wi Naŋibaŋi, baanwo ti ploolan na Naŋibaŋi i? ¹⁹ Kē we wi nŋaluŋ kaŋupan hēnk ba? Uyemaŋ unŋenanuŋ iko yi bajaan bado Naŋibaŋi uka udooni i? Iko mēnt yuŋ ika

udooni i? ²⁰ Nin! Dji uko wi baŋenanuŋ, na manjoonan baŋenan wa ŋntoŋ, mēnt Naŋibaŋi i i baŋenanuŋ wa. Mēnŋal nawo ti ploolan na ŋntoŋ. ²¹ Naanhilan kadaan ti pnkalame pi Ajugun kakuŋ kadaan ti pi ŋntoŋ. Naanhilan kade du umeeŋa wi Ajugun kakuŋ kade du wi ŋntoŋ. ²² Woli ŋdo haŋ udeeb wi Ajugun uwala ti nja. Naŋal aji ŋhinan apela i?

Pdo iko bti pa pdēman Naŋibaŋi

²³ Dhinan kado iko bti, kē iko bti iŋē wo iinnuura pa ŋaan. Aa, dhinan kado iko bti kē mēnt iko bti iŋaan aji iŋu ŋaan aya kadun ti pfiyaar. ²⁴ Nin ŋaan awutan kado kaŋal uleeful ŋaŋ, adoon kaŋal atēntul. ²⁵ Nahinan kade iko bti inkwaapuŋ du ufeeru, kawut kaŋal uko uloŋ. ²⁶ Upiitana ti *Ulibra wi Naŋibaŋi aji : « *Ajugun akaan umundu na iko bti inwoon ti wa.* »*

²⁷ Woli ŋaan anwoon aanfiyaar *Krittu adu'an pyoban kē naŋal pya da, nadeen iko bti yi akwulanaŋ, nawut kaŋal uko uloŋ. ²⁸ Bē woli ajakan aji uyemaŋ uwo wi baŋenanaanuŋ iko yi bajaan bado Naŋibaŋi, wutan kade ŋiki ibi katok uŋal. ²⁹ Wi njakuŋ uŋal, mēntiiniyaan ŋiiniyaan uŋal wi nan, dŋiiniyaan wi undu. We ukaan kē ŋaan anwoon aanliint ti uŋal, awo kado kaŋup ti uko wi nji nwoon kado? ³⁰ Nji, woli

* 10:26 Kaŋaam 24.1; 50.12; 89.12; Pleŋan 10.14.

dbeeb Naşibaŋi ŋi uko wi nji kadeeŋ, we ukaan ke bakji ddo buŋaan ŋi uko wi mbeebuŋ Naşibaŋi ba? »

³¹ Hēnk, woli nade kēme adaan, kēme uko wi nakdolaruŋ, nadoon iko bti pa pdēman Naşibaŋi. ³² Mnwo mi nan manwoon mnwo manwoon maankdo bayuday na banwoon baanwo bayuday na banfiyaaruŋ Krittu bajot. ³³ Hēnk di di njaan kado : dji kaŋal ŋi iko bti pdo uko unlilun baŋaan bti. Mēnji kaşal uleef naan, dji kaşal bandukiin, bahilna babuur.

11

¹ Nadoon kado ji nji, jibi njaan kado ji *Krittu.

Uko unyukuŋ pwohara pa ŋiint na ŋaaŋ ŋi wal wi pñehan Naşibaŋi

² Dbeeban ŋi uko wi najaan naleşēn ŋi iko bti abot amēban idolade yi nayeeknuŋ ŋi nji jibi njukananaŋ ya. ³ Kē nşē ŋal name uko wi : ŋiint andoli awoona ŋi *Krittu ; kē ŋaaŋ awoona ŋi ŋiint ; kē Krittu awoona ŋi Naşibaŋi*. ⁴ ŋiint andoli ankñehanun Naşibaŋi kēme aŋupara aşē gur bkow aji walan Krittu†; ⁵ kē ŋaaŋ ankñehanun Naşibaŋi kēme aŋupara bē aangur bkow awalan ayinul‡: uwo wo ji awo ŋaaŋ andolon buŋaan kē

bapuunka§. ⁶ Woli ŋaaŋ aangur bkow, apuunkiin keeri. Kē wi ukowandēnuŋ ŋaaŋ amata kēme apuunka, aguran bkow. ⁷ ŋiint aangur kaguur bkow, anaam na Naşibaŋi abot aji yuuj mndēm mi nul ; ŋaaŋ ul, ajaan ayuuj mndēm mi ŋiint. ⁸ Na manjoonan, mēnt ŋiint apēnnun ŋi ŋaaŋ, ŋaaŋ apēnnun ŋi ŋiint. ⁹ Kē ŋiint awo aampaşana pa ŋaaŋ, ŋaaŋ apaşaniin pa ŋiint. ¹⁰ Uko wi nji nŋupun, na nwanjut ŋakaan kē ŋaaŋ awo kaŋu ŋi bkow uko unkdiimanun kē ahinan kañehan Naşibaŋi. ¹¹ Kē ŋi kēş ki Ajugun, ŋaaŋ anuma ŋiint, kē ŋiint anuma ŋaaŋ. ¹² Na manjoonan, jibi ŋaaŋ apēnnun ŋi ŋiint, hēnk di ŋiint abuknaaniin ŋi ŋaaŋ ; kē bukai bti başē woona du Naşibaŋi.

¹³ Dŋal naşal ŋi ŋleefan. Unuura ŋaaŋ ado kañehan Naşibaŋi bē aangur bkow i? ¹⁴ Jēm umundu ujukanan kē ukowandēn ŋiint akujēnt uwel i? ¹⁵ Kē ŋaaŋ aşale kujēnt uwel, mndēm mi nul ma. Uwel wi nul udo bi ñēga ñēg. ¹⁶ Kē woli ŋaan alon aji uko wi nŋupun uunjoonani, dŋal kaŋupa uko wi ŋaŋ: ŋēnka udolade ulon umpaŋi, kē banfiyaaruŋ Naşibaŋi bti kak baanka udolade ulon.

Kañah ki Ajugun

* **11:3** ŋiint andoli awoona ŋi Krittu ; kē ŋaaŋ awoona ŋi ŋiint ; kē Krittu awoona ŋi Naşibaŋi : balon baji Krittu awo naweek ŋiint ; kē ŋiint awo naweek ŋaaŋ ; kē Naşibaŋi awo naweek Krittu. † **11:4** Aji walan Krittu : Bapiit aji aji walan bkowul. ‡ **11:5** Aji awalan ayinul : Bapiit aji aji walan bkowul. § **11:5** Bapuunka : ŋfa du Korint ppuunka ŋi ŋaaŋ paji padiiman kē awo nawuŋaan, nado pekadu, najuban ppuban pi piint.

17 Hënkuṅ dṅal kaṅiiniyaan uko uloṅ wi najaan nado unwoon uunlilën : woli nayit pdëman *Krittu, byit mënṅ baanji baṅijan bnuura, baji baṅep ṅep kaṅijan buṅaan. 18 Djunna atiink kē baji woli nayit, bpulad baji bawo ṅi ptoofan – kē nfiyaar uko mënṅ ṅi umbaṅ uloṅ. 19 Kē bpulad baṅē wo kawo ṅi ptoofan, banjaan bamēban kaliint bahilna bawinana. 20 Woli nayit keeri, mënṅ kañah ki Ajugun ki ki najaan nabi pde. 21 Na manjoonan, ṅi wal wi nakdeenṅ andoli aji taran pde kayok, hēnk aloṅ aji wo na ubon, aloṅ kakuj. 22 Naanka itoh yi nakdeenṅ kabot kadaan i? Kēme nabeeh bañaan biki Naṅibaṅi? Naṅal pkowandën banwoon baanka nin uko uloṅ i? We wi nwoon kajakan ba? Dwo i kabeeban i? Mēnhil kabeeban ṅi uko mënṅ.

23 Na manjoonan, dyeenkna du Ajugun uko wi njukananaṅ: Yetu Ajugun, ṅi utejan wi awoon i kawulana, ajej kapoom, 24 abeeb Naṅibaṅi, apitēs ka awul baṅaṅarul aṅē ji : « Uleef naan wii wi, unwulaniinṅ pa an. Naluṅiinṅ nado kado hēnk uwo pleṅan pi naan. » 25 Wi babaanṅ pde, ajej pnkalame aji : « Poot pi pawoon pñaaṅ pi naan pantulunṅ pa an, pi Naṅibaṅi aṅeṅanaanunṅ bhonṅar bhalu. Naluṅiinṅ nado kado hēnk wal undoli wi nakdaanunṅ pa, uwo pleṅan pi naan. » 26 Na manjoonan, wal undoli wi nadeenṅ

kapoom mënṅ abot adaan poot mënṅ, naji naṅup ṅup pkeṅ pi Ajugun kayoonkna ubi wi nul.

27 Ukaanṅ kē ñaanṅ adele kapoom ki Ajugun kēme adaan poot pi nul ṅi unoh, alunṅ kahepna ṅi uleef wi Ajugun wi adeenṅ na pñaaṅul pi adaanunṅ. 28 Ñaanṅ andoli awo katen tenan uleeful keeri kabaa kade kapoom kakuṅ kadaan poot. 29 Woli ñaanṅ ade kapoom, adaan poot bē aanṅu ṅi uṅal kē uleef wi Ajugun wa, adu kakob ki Naṅibaṅi ṅi a. 30 Uko waṅ ukaanṅ kē utum ṅi ptoofan bamaakal, banṅakmunṅ, kē batum badoo piinṅ akeṅ. 31 Woli ṅten lah ṅleef ṅi nja, Naṅibaṅi aankkob nja. 32 Kē Ajugun aṅē ji kob nja kakuṅ kaṅanṅ nja ṅhilna ṅwut kaduknaana ji umundu.

33 Hēnk, an bayiṅ naan, woli nayitiir pde nayoonaṅ. 34 Woli ubon ude ñaanṅ, adeen du katohul, hēnk Naṅibaṅi aankluṅ kakoban. Kē iko indukiinṅ ṅi yi naheparunṅ, dlunṅ kateeman ṅi ya wal wi ṅi kalunṅ kaban du an.

12

Iko yi Uhaaṅ wi Naṅibaṅi ujaanṅ uṅen

1 An bayiṅ naan ṅi *Krittu, hēnkunṅ nabiinṅ ṅṅiiniyaan iko yi *Uhaaṅ wi Naṅibaṅi ujaanṅ uṅen, mēnṅal nawo ṅi kapaam ṅi iko mënṅ. 2 Name kē wi nawoonṅ naando bi fiyaar Krittu, nabi dēman iko inwoonṅ iinhil bṅup, kē ikṅonṅan aneemanan. 3 Ukaanṅ kē ṅi ṅnal kaṅupan kē

nin ñaan i Uhaaş wi Naşibaţi uktoŋuŋ aanhil kaji : « Yetu afëpanaa! » Kë nin ñaan aanhil kaji : « Yetu awoon Ajugun » bë mënţ Uhaaş wi Naşibaţi uktoŋuluŋ.

⁴ Iko yi *Uhaaş wi Naşibaţi ujaan uţen ipaţi, kë wul ʔaŋ uşaan aji uţen ya bti. ⁵ Utum jibi ñaan ahili kalem-par Ajugun, kë ul ʔaŋ i i ŋklemparuŋ. ⁶ Iko iŋoŋarënaan itum maakan, kë Naşibaţi aşë woha aloolan anjaan aţëpna ʔi nja bti kado iko mënţ bti. ⁷ Uhaaş wi Naşibaţi uji uwinana ʔi ñaan anfiyaaruŋ andoli ahilna aţënk banfiyaaruŋ bti. ⁸ Uji uţen alon uţup untuŋa, kawul alon uţup wi kame ; kë wul ʔaŋ uşaan aji uţen. ⁹ Uji uwul alon pfiyaar, kawul alon kak mnhina mi pjeban bamaakal ; kë wul ʔaŋ uşaan aji uţen. ¹⁰ Uhaaş mënţ uloolan ukaan aji uwul alon mnhina mi pdo mlagre, kawul alon mi pdo kaţupar Naşibaţi, kabi wul alon mnhina mi ppaţëş uko unwoonuŋ du wa na unwoon uunwoona da, kawul alon mnhina mi pţup ŋţup ŋi baţi, kawul alon kak mnhina mi pʔolanaar ŋa. ¹¹ Aa, Uhaaş wi Naşibaţi ʔaŋ ujaan udo iko mënţ bti, andoli uwulu jibi unʔaluŋ.

Uleef uloolan untumi na iko impaţi

¹² Uleef uwo uloolan aşë wo na ŋmbaŋ ŋtum, jibi ŋmbaŋ ŋi uleef ŋatumuŋ aşë woha ʔi uleef uloolan, hënk di *Krittu awoon kak aloolan

kë nja ŋwoon ŋmbaŋ ŋtum ŋi nul. ¹³ Nja bti, bayuday na banwoon baanwo bayuday, balempar bañaan na baweek biki baka, ŋyeenk nja bti batitmu ʔi Uhaaş wi Naşibaţi kawoona uleef uloolan ; ŋyeenk nja bti uhaaş mënţ akëşan.

¹⁴ Hënk keeri, uleef uunwo umbaŋ uloolan, utum ŋmbaŋ. ¹⁵ Woli kahoţ kaji lah : « Mënwo kañen, mënţok keeri ʔi uleef » kankwoha wo ʔi uleef i? ¹⁶ Kë woli kabaţ kaji lah : « Mënwo pkëş, mënţok keeri ʔi uleef » kankwoha wo ʔi uleef i? ¹⁷ Woli uleef bti uwo lah pkëş këş, hum di di ukhilaruŋ katiink? Kë woli uleef bti uwo lah kabaţ baţ, hum di ukhiluŋ katiink pʔëkëñ? ¹⁸ Na manjoonan, Naşibaţi aţu umbaŋ wi uleef wi aŋali ʔi dko di aŋaluŋ. ¹⁹ Woli ŋmbaŋ bti ŋawo lah uko uloolan, uleef uunkwo? ²⁰ Kë ŋmbaŋ ŋaşë tum, uleef kë uwo uloolan. ²¹ Pkëş paanhinan kaji na kañen : « Mënkak anumi'u » kë bkow baankak ahil kaji na ihot; « Mënkak anumi'an. » ²² ŋmbaŋ ŋi uleef ŋanñeñënʔaanuŋ ŋanumanaa ; ²³ kë ŋmbaŋ ŋi ŋbeehuŋ, ŋanwoon ŋaanyuk pʔiiniyaan, ŋul ŋi ŋjaan ŋboman bnuura ; ²⁴ kë ŋanwoon ŋaanwo haŋ, ŋaannuma pboman. Na manjoonan Naşibaţi aboman uleef adëman ŋmbaŋ ŋanwoon ŋaandëmanaa. ²⁵ Hënk uleef uunfaaşiiri, uwo wo uloolan, umbaŋ undoli uji uʔaaf ŋandukiin. ²⁶ Woli umbaŋ ulon ʔi uleef ude, uleef

bti ujaan uhaj na wa ; kë woli umban ulon ti uleef udëmanaa, nundu bti kak njaji njadëmana.

²⁷ Kë an, nawoon uleef wi *Krittu, naçok ti wa, andoli awo umban ulon. ²⁸ Kë Naşibați aşë duna tu ti kadun ki banfiyaaruş Krittu banjañan, kë batëbantën bawo baţuparul, kë bawajantën bawo bajukan aşë tu na bankaaj mnhina mi pdo mlagre, aţu na bankaaj mi pjeban bamaakal, mi pţenk bañaan, mi pşih na mi pţup nţup ni baţi. ²⁹ Bañaan bti bawo banjañan i? Bañaan bti bawo baţupar Naşibați i? Bañaan bti bawo bajukan i? ³⁰ Bañaan bti bayeenk mnhina mi pjeban bamaakal i? Bañaan bti bahil pţup nţup ni baţi i? Bañaan bti bahilun pţolanaar na i? ³¹ Nañalan uţen undëmnun, wi *Uhaaş wi Naşibați ujaan uwul. Kë nşë diimanan hënkun bgah banuurnaaniin.

13

Uñal

¹ Woli dţiini nţup ni bañaan bajen adoo ţiini ni nwanjuţ aşë wo mënwo na uñal, dwo wo ji untintan wi bakkobun këme untinu. ² Woli dyeenk uţen wi pdo kaţupar Naşibați, abot ayeenk wi pme iko immeniin bti na kame bti, woli ddoo fiyaar Naşibați adoo hum bë mënwo na uñal, mënwo nin uko ulon. ³ Woli dţen iko yi nkaan bti, woli ddoo wul uleef naan

batër aşë wo mënwo na uñal, mënka nin udooni.

⁴ Ńaan awo le na uñal na manjoonan, aji wo na kamiir, aji joob bkow, aanji kuj ñaan, aanji homp, aanji deen iganan, ⁵ aanji do uko unwoon uunyuki, aanji şal uleeful tañ, aanji deebaţ këme kahank ñaan ti uhaaş. ⁶ Aanji lilandër uko unwoon uunwo utool, kaşë lilandër manjoonan ; ⁷ aji miir ti iko bti, aanji tañan pfiyaar, aanji tañan phaţ ti Naşibați, kataman ti iko bti.

⁸ Uñal uunji uba. Uţen wi pţupar Naşibați ulun kaba, wi pţup nţup ni baţi kë uklun kaba, wi kame kë uklun kaba. ⁹ Na manjoonan nşendo bi me iko bti, nşendo bi ţup nţup bti ni Naşibați, ¹⁰ kë wal wi iko ikkëşun kakuţ kanuura bti uklun kabi, uko unwoon uunkëş bti uba.

¹¹ Wi mbiin awo napoţ, dji kaţiini ji napoţ kaşal ji a, kawin iko ji a. Kë hënkun wi nwoon naweek, dpënan ti uşal naan iko bti yi kpoţ. ¹² Hënkun nji win ji ñaan antenuş ti kawini kanfëluş kë wal mënţ nşë luş kawin Naşibați bnuura katena ti keş, hënkun nşemme Naşibați bnuura, kë wal mënţ nşë luş kame'a bnuura jibi ul ameen nja bnuura.

¹³ Kë iko iwajant işaan awo nin iinkba : pfiyaar, mnhaţ na uñal ; kë uñal uşaan apel yun mënţan bti.

14

*Ptupar Naşibaţi na ptiini nşup
ni baţi*

¹ Natamaan keeri nawo na uŋal. Nadoon kala kak iko yi *Uhaaş wi Naşibaţi ujaan uŋen, kē ŋuŋ yuŋ mēnŋan, wi pdo kaşupar Naşibaţi wi wi nawoon kado kala maakan.

² Na manjoonan ŋaan anjaan aşup nşup ni baţi aanji tiini tiini na baŋaan bajen, aji tiini na Naşibaţi ŋaŋ ; nin alon aanji te iko yi ajakuŋ, aji şup iko inmeniiŋ yi *Uhaaş wi Naşibaţi uwululuŋ. ³ Kē anşaan aşupar Naşibaţi aşē baa ŋep ŋep aŋiini na baŋaan bajen ; nşup ni nul ŋaka mnhina mi pdo banfiyaaruŋ baya kadun, kaşan baka kabot kajoobŋen baka ŋhaaş. ⁴ Anjaan aşup nşup ni baţi, uleeful wi wi ajaan ado uya kadun, kē anjaan aşupar Naşibaţi aşē ji do pntuk pi banfiyaaruŋ bti paya kadun.

⁵ Dŋal maakan nado kaşup nşup ni baţi, aşē hokan nado kaşupar Naşibaţi. Anjaan aşupar Naşibaţi apel ankaan mnhina mi pşup nşup ni baţi. Woli anjaan aşup nşup ni baţi aji tolanaar ŋa kadolna pntuk pi banfiyaaruŋ bti paya kadun, aji wo ji anktuparuŋ Naşibaţi. ⁶ Kē hēnkuŋ, an bayiŋ naan, dheparan : woli dbi lah du an aşup nşup ni baţi ŋaŋ, awo mēndiimanan iko yi Naşibaţi immeniiŋ, awo mēndolan kē nawo na kame, awo mēnşupar Naşibaţi akuŋ awo mēnjukanan, udooni

uhon wi wi ni kakaaruŋ an ba?

⁷ Natenan kak, woli ŋaan alul kēme akob kora, aşē naakrēn ikobare hum di di baŋaan bakmeen uko wi akkobuŋ? ⁸ Woli nangoli alul pduuna bangoli bandukiin baya ugut aşē wo aanlul jibi bajaan balul, hum di di bakbomanderuŋ pa pya ugut ba? ⁹ Kē hēn di di uwoon kak pa an : woli naşup nşup ni baţi, nşup ŋanwoon ŋaanteŋanaa, hum di di baŋaan bakmeen uko wi nakjakuŋ? Naŋiini tiini ŋi uyook.

¹⁰ Nşup ŋanwoon ŋi umundu ŋatumi, kē undoli uşē ji uteŋana ŋi bankşupuŋ wa. ¹¹ Woli ŋaan aŋiini uşup wi nwoon mēntee, dji kawo ŋaan nayaant ŋi kadunul, ul kakuŋ kawo nayaant ŋi kadun naan. ¹² Ukaan kē wi naŋaluŋ na ŋhaaşan bti *Uhaaş wi Naşibaţi uŋenan iko yi wa, nawo kabi kaşu ŋu ŋhaaş ŋi pyeenk iko itum inkdoluŋ banfiyaaruŋ bti baya kadun.

¹³ Ukaan keeri kē anhiluŋ pşup nşup ni baţi awoon kado kaŋehan Naşibaţi aŋena ahil pdo katolanaar ŋa. ¹⁴ Woli dŋehan na nşup ni baţi, uhaaş wi naan uji uwo ŋi pŋehan, uşal kaşē wo uunji ulemp. ¹⁵ Kē we wi nwoon keeri kado? Dŋehan Naşibaţi na uhaaş wi naan kabot kaŋehana na uşal wi naan, dyeehara na uhaaş wi naan kabot kayeehara na uşal naan. ¹⁶ Na manjoonan, wi ikdemanuŋ Naşibaţi ŋi nşup ni baţi, hum di ŋaan anwoon

aante n̄tup m̄ent ahiniin kateem kaji uwo haŋ b̄e aante uko wi ītupun̄? ¹⁷ Uko wi iktupun̄ udole wo unuura, ankntiinkiin̄ aanji t̄epna t̄i wa kaya kadun. ¹⁸ Dbeeb Naŋibaŋi t̄i uko wi njaan̄ kaŋup n̄tup n̄i baŋi, ddoo t̄up n̄a apel an, ¹⁹ k̄e n̄ŋe ji nwole t̄i ptoof pi pntuk pi banfiyaaruŋ kahokan kaŋiini kdiim kaŋeen ki bateen̄ kahilna kajukan baka k̄e di kdiim iŋeen-week n̄yaaŋ iŋeen-week (10 000) ki bawoon̄ baankte.

²⁰ An bayit̄ naan t̄i *Krittu, nawutan kawo bapoŋ t̄i uko wi uŋal, nawoon baka t̄i uko wi buŋaan, naŋe nawo bantohi t̄i uko wi najaan̄ naŋal.

²¹ H̄enk di upiitaniin̄ t̄i *Ulibra wi Naŋibaŋi aji :

« *D̄t̄epna t̄i n̄tup n̄i baŋaan bayaant̄,
kaŋt̄epna t̄i mntum mi bayaant̄,
kaŋiiniyaan na biki pntaali pi naan
te baandoo di di wal m̄ent̄ p̄tiink̄en.*

*H̄enk di *Yawe Nawat Kabuka ajakun̄.* »^{*}

²² H̄enk keeri woli Naŋibaŋi aŋt̄epna t̄i n̄tup n̄i baŋaan bawoon̄ baantee, uji uwo uko unjaan̄ udiiman banwoon̄ baanfiyaara k̄e adeebaŋt̄er baka, uko m̄ent̄ uunwo pa banfiyaaruŋ ; k̄e woli Naŋibaŋi aŋt̄epna t̄i *baŋuparul, aji t̄up t̄up na banfiyaaruŋ bahilna baya kadun, uko m̄ent̄ uunwo pa banwoon̄ baanfiyaara. ²³ Natenan ten, woli banfiyaaruŋ *Krittu bti

bayit̄ aŋe t̄iini bukal bti na n̄tup n̄i baŋi, woli banwoon̄ bayaant̄ banwoon̄ baando bi fiyaar Krittu baneej t̄i dko m̄ent̄, naŋal aji baankji nayilaa i? ²⁴ K̄e baŋaan bti baŋale t̄upar Naŋibaŋi woli anwoon̄ nayaant̄ anwoon̄ aando bi fiyaar aneej t̄i dko m̄ent̄, uko wi atiinkun̄ bti uji udola ayikr̄en k̄e awo nado buŋaan, n̄tup n̄un̄ njaan̄ n̄adola aŋalan uleeful. ²⁵ Wal m̄ent̄, iko inmeniin̄ t̄i uŋalul iji ip̄en kawinana, aŋe jot kaf̄et̄ kaara t̄i mboŋ kad̄eman Naŋibaŋi kaŋe kaji : « Na manjoonan, Naŋibaŋi awo t̄i ptoofan! »

T̄i uko wi byit bi banfiyaaruŋ

²⁶ An bayit̄ naan t̄i *Krittu, k̄e we wi nawoon̄ kado? Woli nayitiir p̄n̄ehan Naŋibaŋi, k̄e alon̄ aka kayeeh, k̄e alon̄ aka uko wi pjukan, alon̄ k̄e aka uŋup unwoonun̄ du Naŋibaŋi, alon̄ k̄e aka uŋup wi baŋi wi p̄tup, k̄e alon̄ ahil p̄tolanaar wa, iko m̄ent̄ bti iwo kado baŋaan baya kadun. ²⁷ Woli balon̄ baŋal p̄tup n̄tup n̄i baŋi, nadoon bat̄eb k̄eme bawajan̄t̄ baŋup, andoli ji t̄up kayewan at̄ent̄ul, alon̄ aŋe tolanaar wa. ²⁸ Woli natolanaar wa aanwoo, bayompan, baŋiini na Naŋibaŋi du n̄haaŋ n̄i baka meet̄. ²⁹ K̄e woli balon̄ baŋal p̄tupar Naŋibaŋi, bat̄eb k̄eme bawajan̄t̄ t̄i baka baŋiiniin̄ bandukiin̄ baŋe bado kaŋal t̄i uko wi baŋupun̄. ³⁰ Woli alon̄ awo t̄i p̄tup k̄e Naŋibaŋi aŋe wul alon̄ kak t̄i banwoon̄

^{*} 14:21 Itayi 28.11-12.

da uţup, nateek ayompan awuta adiiman wa. ³¹ Na manjoonan, an bti nahilan kaţupar Naşibaţi, aloolan aji ţup kayewan atēnţul, bańaan bti bahilna bajuk babot baţan baka. ³² Banjaan baţupar Naşibaţi baji bahil pmēban ŋleef ŋi baka. ³³ Naşibaţi aanwo i parēfa, ul ajaan aţij mnjeeh ; ŋi byit bti bi banfiyaaruŋ uko waŋ uwoon kado kadolana.

³⁴ Woli nayitiir pdēman Naşibaţi, baat baji bawo kawut pŋaat, baandinan baka bado kahoopaţer da. Jibi upiitaniin ŋi *Ulibra wi Bgah, bawo kado katiink tiink. ³⁵ Woli banjal kame uko ulon, baheparan bayin baka du katoh. Unuura ŋaaţ ado kaŋaat woli pntuk pi banfiyaaruŋ payit pńehan Naşibaţi.

³⁶ An biki Korint, naşal aji uţup wi Naşibaţi upēna du an i? An nawohaŋ baloolan bantiinkuŋ wa i? ³⁷ Woli ŋaan aşal aji awo Naţupar Naşibaţi kēme ŋaan anwoon na *Uhaaş wi Naşibaţi, awo kayikrēn kē uko wi mpiitanaŋ uwo uko wi Ajugun aţuun pdo kado. ³⁸ Kē ŋaan aşale pok pyikrēn uko mēnţ, Naşibaţi apoka ul kak.

³⁹ An bayiţ naan ŋi *Krittu, nadoon kala keeri pţupar Naşibaţi kaşē kawo naankneenan pţup ŋţup ŋi baţi. ⁴⁰ Iko mēnţ bti idolaniin na uşal ujij ibot iţep ŋi bgah.

15

Pnaţa ŋi pkeţ pi Yetu

¹ An bayiţ naan, dŋal kaleşanan *Uţup Ulil Unuura wi nţupanaŋ, wi nayeekun akuţ amēban ŋi wa aliint. ² ŋi uţup mēnţ wi wi Naşibaţi aţepnuŋ abuuranan, an nanjaan namēban wa jibi nţupanaŋ wa ; woli mēnţ hēnk da, pfiyaar pi nan pawaan udooni.

³ Uko undēmnun ŋi iko yi nji kaţupanaŋ uwoon wi nyeekun nji kak unwoon kē *Krittu akeţ apēnanaan ipekadu yi nja, jibi upiitaniin ŋi *Ulibra wi Naşibaţi. ⁴ Amoyaa aşē naţa ŋi pkeţ ŋi unuur uwajaŋţen, hēnk kak di di upiitaniin ŋi Ulibra wi Naşibaţi. ⁵ Apēn awinana ŋi kadun ki Kefat*, aluŋ apēn awinana ŋi kadun ki banjańanul ińeen na batēb. ⁶ Akak aluŋ apēn awinana ŋi byaaş bloolan ŋi kadun ki banfiyaarulun ińeen-week ŋyaaş kańeen : bantumnun ŋi baka bahum bajeb kē balon bakeţi. ⁷ Wi iko yaŋ iţepun, akak apēn awinana ŋi kadun ki Yakob† na ki banjańan bti.

⁸ Abaańşaan apēn awinana ŋi kadun naan nji kak, kē nwo ji napoţ ambukiin bē wal wi kabuka ki nul uundo bi ban. ⁹ Nji dwoon ampoţētaanuŋ ŋi banjańan biki nul ; na manjoonan mēndo taan taan na pdu'ana nanjańan ŋiki dbi han ŋfa bańaan biki Naşibaţi banfiyaaruŋ *Krittu. ¹⁰ Kē

* 15:5 Kefat: Kawo katim kalon ki Piyeer. † 15:7 Yakob : Yakob i awo abuk aşin Yetu akuţ awo naweek i pntuk pi banfiyaaruŋ pi Yerutalem.

Naşibaţi aşë wulën bnuura bi nul ado kë nwo ñaan i nwoon ; bnuura bi awulunun baanwaan udooni, dbaa tşep tşep alemp apel banjañan bandukiin. Mënş nji a ti uleef naan dwoon anlempun, Naşibaţi ajaan aţepna ti nji kalemp ti bnuura bi awulunun. ¹¹ Hënk keeri, uwole nji këme banjañan bandukiin baktşupun, *Uşup Ulil Unuura wi wi nktşupun, uşup mënş wi wi nafiyaarun.

Pnaţa pi bañaan ti pkeţ

¹² Kë woli nşupan aji *Krittu anaţa ti pkeţ, hum di di balon ti an bahilanun kaji bañaan baanknaţa ti pkeţ ba? ¹³ Woli bañaan baanknaţa ti pkeţ, Krittu aannaţa keeri ti pa. ¹⁴ Kë woli Krittu aannaţa ti pkeţ, uko wi nşupun ukeer awaan udooni, kë pfiyaar pi nan pawaan udooni. ¹⁵ Woli na manjoonan bankeşun baanknaţa ti pa, uwoon kë Naşibaţi aannaşan Krittu ti pa. Nkeer awo başilan ti uko wi Naşibaţi, wi nşupun aji anaşan Krittu ti pkeţ. ¹⁶ Aa, woli bankeşun baannaţa ti pa, Krittu kak aannaţa ti pa. ¹⁷ Kë woli Krittu aannaşaa, pfiyaar pi nan pawaan udooni, nahum nwo ti pekadu, ¹⁸ kë banfiyaarulun bankeşun baankbuur. ¹⁹ Woli nhaş Krittu abuuran nja ti mboş şań, nwoon banñaganaanun.

²⁰ Kë *Krittu na manjoonan aşë naţa ti pkeţ: ti bankeşun, Krittu awoon nateek annaşıin ti pa. ²¹ Ñaan aloolan aşijun pkeţ ti mboş hënk kak di di

ñaan aloolan akdolun bañaan banaţa ti pkeţ. ²² *Adam akaan kë bañaan bti bakkeţ, hënk kak Krittu akaan kë bañaan bti banwoon na a baknaţa ti pkeţ. ²³ Ţi uko wi pnaţa ti pkeţ, Naşibaţi ado bi şup şup jibi uko mënş ukţepun: Krittu awoon nateek annaşıin ti pkeţ, woli alun abi, bañaan biki nul babaa naţa ti pa. ²⁴ Woli uko waş utşepi, uba umundu uşë bi, wal mënş atok başih bti, baweek bti na mnhina bti, kaşë kawul pşih Naşibaţi anwoon Aşin. ²⁵ Na manjoonan Krittu alun kaşih te wal wi Naşibaţi akşuun başooradul bti ti ihoşul uşeeh. ²⁶ Naşooradul nabaañşani i aktokun awoon pkeţ. ²⁷ *Ulibra wi Naşibaţi uji aşu iko bti ti ihoş yi Krittu uşeeh; kë wi ujakun aji aşu iko bti ti ihoş yi Krittu uşeeh, nme kë Naşibaţi ti uleeful aanwo ti ihoşul uşeeh, ul aşuun iko bti ti ihoş yi Krittu uşeeh. ²⁸ Wal wi Naşibaţi aklun kaşu iko bti ti ihoş yi Krittu uşeeh, wi wi ul, Abuk Naşibaţi, akwoon ti kafet ki nul, ul Naşibaţi, anklun kaşu iko bti ti ihoşul uşeeh. Hënk Naşibaţi alun kawo aloolan şań ankşihun, alun kaşih ti iko bti.

²⁹ Naşalan kak biki babattaarun ti katim ki bankeşun; we wi bahaşun pyeenk ba? Woli ujoonan kë bankeşun baanknaţa ti pa, we ukaan kë babattaa ti katim ki baka ba? ³⁰ Kë nja, we ukaan kë unuur undoli nji nwo ti mntum mi pkeţ ba? ³¹ An

bayiṭ naan, na manjoonan dji kawo ṭi mntum mi pkeṭ unuur undoli, kē uloṅ uṣē wo mnlilan mi naan uwoon wi nawoon ṭi ploolan na Yetu *Krittu Ajugun. ³² Woli uṣal wi bañaan bajēn ṭaṅ ukaan kē ngutan na ṅko ṅi uṭeēh du Efet, we wi nkaan da? Woli bankeṭuṅ baanknaṭa ṭi pa, nabiin ṅde ṅbot ṅdaan ; ṅkeṭ faan. ³³ Naṭaafaraan : banoh bawuṭaan baji batok ṅnaan mnwo. ³⁴ Naṭēlṣan ṅṣal ṅi nan, naṭañan pjuban. Na manjoonan, baloṅ ṭi an baamme Naṣibaṭi ; uwo mnkow pa an.

Uleef wi banknaṭiṅ ṭi pkeṭ

³⁵ Kē aloṅ aṣē hilaan kahepar kaji : « Hum di di bankeṭuṅ baknaṭiṅ ṭi pa? Babi na uleef unaam hum ba? » ³⁶ Iwi iwo nawaan uṣal! Iimme kē woli itepii, udeey uloṅ uunji uhil kabuk bē uunkeṭ keṭ duna i? ³⁷ Kē uko wi itepiṅ uunwo uko umbukiṅ: uwo pbuk ṭaṅ, pi maaj kēme ṅdeey ṅloṅ. ³⁸ Wal mēnt, Naṣibaṭi kaṣē do wa ubuk bko bi aṅaluṅ, pbuk pandoli paji pabuk bko bi pawoon i kabuk.

³⁹ Nleef bti ṅaannaami, uloṅ uji uwo wi ṅnaan najēn, uloṅ kawo wi ṅntaam, uloṅ kawo wi ṅkat, uloṅ kawo wi ṅṭēb. ⁴⁰ Uka kak iko inwoon du baṭi, na inwoon ṭi mboṣ ; kē kanuura ki iko yi baṭi kapaṭ na ki iko yi mboṣ. ⁴¹ Kanuura ki bnuur kapaṭ na ki pli, kē ki ṅjah kapaṭi ; ujah udoo ji upaṭ kanuura na ujah utēnt wa.

⁴² Kē hēnk di di uwoon ṭi uko wi pnaṭa ṭi pkeṭ. Uko wi bamoyuṅ ṭi mboṣ ji utepi, uwo uleef unkuṭuṅ. Uṣale naṭa ṭi pkeṭ, uunkak ahil kapuṭ. ⁴³ Uko wi bajaan bamoy uwo uleef unwaanuṅ udooni, kē woli unaṭa ṭi pkeṭ, uji utum na mndēm. Uko wi bajaan bamoy uwo uleef unwoon uunka mnhina, kē woli unaṭa ṭi pkeṭ, uji utum na mnhina ⁴⁴ Uleef wi bajaan bamoy uwo uleef wi ṅnaan najēn, bē uṣale naṭa ṭi pkeṭ, *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uji uwul wa mnhina. Uka keeri uleef unwoon wi ṅnaan najēn akuṭ aka uleef unjaan uyeenk Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. ⁴⁵ Upiitana ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi aji : « *ṅiṅ nateek, *Adam, awo ṅnaan najēn i Naṣibaṭi awuluṅ uhēfēnt.* » Kē Adam natēbantēn anwoon Krittu, atum na Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unjaan uwul ubida. ⁴⁶ Mēnt ṅnaan anyeenkuṅ Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ajaan abi uteek, ṅnaan najēn a ; anyeenkuṅ Uhaaṣ wi Naṣibaṭi abaa bi. ⁴⁷ Naṣibaṭi aboman ṅnaan nateek na ufuuṣ, awoona ṭi mboṣ ; kē natēbantēn aṣē woona baṭi. ⁴⁸ Bañaan biki mboṣ bawo wo ji i Naṣibaṭi abomanaanuṅ ufuuṣ ; kē banwoon baṭi kē bawo ji anwoonuṅ baṭi. ⁴⁹ Njunna awo ji ṅnaan mēnt anwoonuṅ ṭi mboṣ, aṣē luṅ kanaam anwoonuṅ baṭi.

⁵⁰ An bayiṭ naan ṭi *Krittu, uko wi ṅji ṅṅaluṅ kaṭupan uwoon kē ṅnaan najēn aanhinan kaneej du *Pṣih pi

Naşibaŋi, k  uko unkuŋuŋ unuhinan kaneej du dko di iko iwoon iinji iŋuŋ.

⁵¹ H nkuŋ dŋal kaŋupan uko ulon ummeniin: m nŋ nja bti ŋklun kakeŋ, k  nja bti ŋş  luŋ kaŋ lş . ⁵² Uko m nŋ uŋaran taran, kawo ji ŋaan akomp şun uyaaş uloolan, ŋi wal wi plul pbaaŋsaani paklulun. Palun kalul, baŋaan bankeŋun baş  banata bawo baankak akeŋ, wal m nŋ nja bti ŋ lş . ⁵³ Na manjoonan, uko unkuŋuŋ uwo kakak uko unwoon uunkpuŋ, k  uko unkeŋun uwo kayeenk ubida unwoon uunkba. ⁵⁴ Wal wi uko unkuŋuŋ ukkakuŋ uko unwoon uunji upuŋ, k  uko unkeŋun uyeenk ubida wi mŋto, wal m nŋ wi wi uŋup umbiin apiitana ŋi *Ulibra wi Naşibaŋi ukdolaniin: « Pkeŋ pawatanaa, pakobaa. ⁵⁵ Iwi pkeŋ, pwat pi nu pundu? Iwi pkeŋ, uko ufiŋi wi nu uwo ŋun? »[☆] ⁵⁶ Uko wi pkeŋ pajaan pafiŋna uwo pekadu, k  uko unjaan uwul pekadu mnhina uwo *Bgah bi Moyit. ⁵⁷ Nabiin keeri ŋbeeb Naşibaŋi anjaan aŋ pna ŋi Ajugun Yetu *Krittu kado nja ŋwat. ⁵⁸ An bayit naan ŋi *Krittu biki mmaganun, nam baan keeri naliint. Nadoon kataman unuur undoli ŋi plempar Ajugun. Name k  plempara paanwaan udooni.

16

Bajunt b tenkni banfiyaaruŋ

biki Yerutalem

¹ H nkuŋ dŋal kaŋupan uko ulon ŋi uko wi bajunt b tenkni baŋaan biki Naşibaŋi banwoon Yerutalem. Ddobi ŋup banfiyaaruŋ biki Galatiya uko wi bawoon i pdo. Dŋal an kak nado haŋ. ² ŋi unuur uteek wi kan m, andoli ŋi an ajejan ktaka kloŋ jibi ahinanun aka, ahank du katohul, kawutna kayoonk mbi nabaa naneej bajunt. ³ Wal wi nji kabiin, dwul biki nadatuŋ ikaarta yi mpiitun baŋaan biki Yerutalem bameena uko unŋiun baka, dyil baka baŋooŋ baka uko wi najuntuŋ kaŋ nkna baka. ⁴ Woli uyoŋanaan nya da nji ŋi uleef naan, bado bayaaş na nji.

Pya bayaaş pi Pawulu

⁵ Dŋal p  pna uŋaak wi Matedoniya kabaa kabi pwinan. ⁶ Ulome ndo du an ŋnuur ŋlon k me nŋo da wal wi ujonŋ bti, h nk naş  nawul n uko wi nnumiin pa bayaaş. ⁷ M nŋal ŋi byaaş bi kapant pant, dŋal pdo ŋnuur ŋlon na an woli ulil Ajugun. ⁸ K  nş  luŋ kaŋo du ubeeka wi Efet te ufettu wi *Pentakot, ⁹ ŋiki dwin k  dhil kado da ulemp unuura wi ndoon abi jun pdo, k  başoorad nja baş  tum da kakşa.

¹⁰ Woli Timote abii, nadoonan kadola awo bnuura ŋi ptoofan. Awo na nji k  ŋji ŋlempar Ajugun, ¹¹ nin alon awutan keeri kabeeha.

Naṭēnkana aka uko wi anumiin pa bayaas abiina te du nji. Nwo ɥi pyoonka, nji na banfiyaaruŋ banwoon na nji.

¹² Kē *Apoloṭ ayiṭ nja ɥi *Krittu, ddabēra abi pwinan ul na bayiṭ nja bandukiin, kē aṣē wo aando bi ŋal pbi hēnkuŋ ; aluŋ kabi woli ahinani.

Iko ibaañšaani yi pdo

¹³ Nawoon bten, namēban naliint ɥi pfiyaar pi nan, nawoon bañaan batēŋ, nanaṭan naliint. ¹⁴ Uko wi nakdolun bti, nadolan wa na uŋal.

¹⁵ An bayiṭ naan, dkak aṭupan uko ulon. Name kē Tefanaṭ na biki katoḥ ki nul bawoon bateek bankakuŋ afiyaar *Krittu du utaak wi nan wi *Akayi, name kē baji balempar banfiyaaruŋ bandukiin. ¹⁶ Nadoon katiink keeri bañaan ji bakaŋ mēnṭan, na bañaan bti bankdoon-aanuŋ na baka.

¹⁷ Dlilan ɥi uko wi Tefanaṭ na Fortunaṭut na Akayut babin pwinēn ; baṭēnkēn wi nawoon naanwo da, ¹⁸ batēŋṭēnaan jibi batēŋṭēnanaŋ. Najukan pyikrēn bnuura bi bañaan banwoon ji baka bajaan bado.

¹⁹ Banfiyaaruŋ *Krittu bti biki utaak wi Atiya bawulan mboṣ. *Akila na Pritiliya na banfiyaaruŋ banjaan bayit du katoḥ ki baka bawulan mboṣ ɥi katim ki Ajugun. ²⁰ Banfiyaaruŋ bti banwoon ɥi na nji bawulan mboṣ.

An kak nawulandēn mboṣ naboofar na uṣal uyimanaan.

²¹ Nji Pawulu ɥi uleef naan dpiitun ɥi awulan mboṣ.

²² Woli ñaan aanŋal Ajugun, afēpana.

Maranata * – Ajugun biini!

²³ Dñehan Yetu Ajugun awulan bnuura.

²⁴ Dŋalan, an bti wi ŋwoon ɥi ploom na Yetu *Krittu.

* 16:22 Maranata : ɥi uhebēre dawoon Ajugun, biini! kēme Ajugun abi.

Uṣup utēbantēn wi Pawulu apiitun banfiyaaruṅ banfētun du utaak wi Korint

Uṣup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta katēbantēn ki Pawulu apiitun banfiyaaruṅ biki Korint. Ƴi kakaarta ki nul kateek aṣup baka aji aṅal pya kawin baka. Abi ji na baka kak bajunt, bajunt mēnt baṣēnkna banfiyaaruṅ biki Yerutalem, kē ul Ƴi uleeful akyaan kayeenk bajunt mēnt. Kē aṣē bi wo aanya da. Hēnk di di awoon aanya da : Timote awo Ƴi bgah pya Korint, aṣē me Ƴi bgah iko yi banfiyaaruṅ biki da bakdoli. Kē uko mēnt uunlila. Atiink kē bayuday balon baya Korint ajukan da iko impaṣi na Uṣup Ulil Unuura wi Pawulu abiin ajukan da. Baji baji na baka kē Pawulu aanwo nanjañan i Krittun na manjoonan. Wi wi Timote aṣaan aṣiis aṣē Ƴup Pawulu, kē ajooṣan maakan. Uko mēnt ukaan kē apiit baka kaṣup uko wi aṣaluṅ na uko unkayi kē aanya du baka.

Pawulu aṣup Ƴi kakaarta ki kē awo nanjañan i Krittun aṣē paṣ jibi aklempi na bandukiin bajaan bajukan bgah. Uko mēnt ukaan kē baṣoora. Pawulu akak aṣēga aji aṅal ul na biki Korint

bawo Ƴi poolan. Aji na baka bataman Ƴi bajunt baṣēnkna banfiyaaruṅ biki Yerutalem. Akak aṣup aji aṅal kaya kawin baka kahilna kaṣup bañaan banwoon baanwut pjuban manjoonan. Woli Pawulu amēban aliint aji awo nanjañan aṅal ṅal bañaan bame Uṣup Ulil Unuura bakaṣ bame kē Yetu awoon Ajugun.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pawulu awul baka mboṣ akuṣ abeeb Naṣibaṣi (1.1-11)
2. Ulemp wi nanjañan du banfiyaaruṅ (1.12-2.17)
3. Pṅal ñaan jibi Krittun aṅaluṅ nja (3.1-7.16)
4. Pṣen bajuuk (8.1-9.15)
5. Pawulu aṣup aji awo nanjañan na manjoonan (10.1-13.10)
6. Pwul mboṣ pbaañsaani (13.11-13)

1 Nji Pawulu, i Naṣibaṣi aduun pa nwo nanjañan i Yetu *Krittun, Ƴiki aṅaluṅ wa, na Timote ayiṣ nja, ṅpiitanan an banfiyaaruṅ Krittun biki ubeeka wi Korint na bañaan biki Naṣibaṣi bti banwoon Ƴi utaak wi Akayi* bti. 2 Nñehan Naṣibaṣi Aṣin nja na Yetu Krittun Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṣenan ṅhaaṣ.

Pawulu abeeb Naṣibaṣi

3 Nawulēn ṅbeeb Naṣibaṣi, Aṣin Yetu *Krittun Ajugun Ƴi uko wi aṅagiin nja abot atēṅṅēn nja. 4 Aji tēṅṅēn nja

* 1:1 Akayi : Korint dawo Ƴi utaak wi Akayi, dawoon ubeeka unwoonun uweek da.

wal wi njaan ηwo ti unoor undoli, kadolna nja ηhil ηdo katējtēn bañaan banwoon ti unoor undoli na ptējtēn pi Naşibaţi atējtēnun nja. ⁵ Na manjoonan, Krittü akaan kē ηkhaj maakan, kē hēnk di di akaan aji tējtēn nja maakan. ⁶ Woli ηwo ti unoor, uwo wo pa ptējtēnan kabot kaţijan mbuur ; woli Naşibaţi atējtēnun, uwo pa ptējtēnan nahilna namiir mnhaj mi ηhajun. ⁷ Uhaţ wi ηţuun ti an udēmi ; ηme kē jibi nahajun ji un, hēnk kak di di Naşibaţi aktējtēnanaη ji un.

⁸ An bayitun, ηηal name kē mnhaj mi ηhajun du uţaak wi Atiya mantēp uţup†, kē ηhaajala maakan adoo ŝal aji wi nun ubaa. ⁹ Na manjoonan ηbi ji ji pkeţ pi nun pabani, ukaan kē ηēnkak ahaţ ηleef ηi nun, ahaţ ti Naşibaţi anjaan anaţan bañaan ti pkeţ. ¹⁰ Ul abuuranuη un pkeţ mēnt, akak aluη kabuuranun. Aa, ηţu mnhaţ mi nun ti a, ame kē aluη kabuuranun kak. ¹¹ An naţok ti ulemp mēnt wi najaan nañehandērun ; hēnk, Naşibaţi atiink pñehan pi bañaan batum, kawulun bnuura, uko mēnt ukaan kē bañaan batum bajı babeeba.

Uko ukaan kē Pawulu alutan bayaaş bi nul du Korint

¹² Hēnkun, uko wi uwoon mnlilan mi nun, uhaaş wi nun udiimanun un kē mnwo

mi nun ti umundu wi na ti kadun ki nan manwo mnwo mntool akuţ ajinţ ti kadun ki Naşibaţi. Uko mēnt uwoona du Naşibaţi, mēnt uşal unţuηa wi bañaan bajēn ubiin aţonun, bnuura bi nul babiin aţonun. ¹³ Na manjoonan, ti ikaarta yi ηpiitanaη, ηēmpiitan nin uko ulon umpaţi na wi nahilun kaleyiir kakuţ kate, kē nşē me kē unuur ulon nalun kate. ¹⁴ Uka uko ulon wi nadoon abi yikrēn : ti unuur wi Aju-gun Yetu akbiin, ηwo mnlilan mi nan nakuţ nawo mnlilan mi nun.

¹⁵⁻¹⁶ Dfiyaar uko mēnt, ukaan kē mbi ηal kaţēpna duna du an, kabaa kaya Matedoniya di nji kawoonun kakak du an, kaşē kayeenk uko wi nji kanumiin pyaana bayaaş du *Yuda, hēnk nahilna nanuurandēn uyaaş utēbantēn. ¹⁷ Wi njakuη aji ddo haη, dbeη beη i? Woli dji ddo uko, dji kawo na uşal wi ñaan najēn anwoon aanji tjan ti uţup uloolan i? ¹⁸ Na manjoonan, ti katim ki Naşibaţi, uţup wi nun na an uunwo wi « aa » na « a-a. » ¹⁹ Uko wi Yetu *Krittü Abuk Naşibaţi, wi nji na Tilat na Timote ηţupanaη, uunwo wi « aa » na « a-a » ubaa ţēp ţēp awo wi « aa » ţań. ²⁰ Yetu Krittü awoon « aa » mēnt, iko bti yi Naşibaţi ahoηun idolana ti a. Kē ti ul i i ηkţēpnun kaji uwo haη, kadēmanaana. ²¹ Naşibaţi ajaan atējtēnun

† 1:8 Mnhaj mi ηhajun du uţaak wi Atiya : Ņaan aamme mnhaj mi aktiiniyaanun ti. Manka pwo mnhaj mandēmuη mi aţiiniyaanun ti ulibra wi Ulemp wi Banjañan 19.23-40.

na an, nliint ti pfiyaar Krittu. Ul ti uleeful adatuŋ nja, ²² adiiman kē ŋwo biki nul wi aŋuun uhaaŋ wi nul ti nja, wul uwoon uko ujuni ti iko yi ahoŋuŋ aji aluŋ kawul nja.

²³ Uko wi nji kaŋupuŋ uwo manjoonan, Naŋibaŋi amee ; woli dŋilani afinjēn : mēnŋal ŋal pnooranan, ukaaŋ kē mēnkak du Korint. ²⁴ Njēnŋal pwo baŋih banktu'anaŋ uko wi nawoon i pfiyaar ; namēban aliint ti pfiyaar pi nan kē nŋē ŋal kaŋēnkan nawo na mnlilan.

2

¹ Dŋal keeri aji mēnkak pwinan, nawutna kawo kak ti pjootan. ² Woli ddolan kē najootani, nin aloŋ aankhil pdolēn nlilan ŋiki an bti najootan. ³ Dpiit jibi mpiitun, kawutna kaban na pjootan du baŋaaŋ banwoon kadolēn nlilan. Dme na manjoonan kē mnlilan mi naan manwo mnlilan mi an bti. ⁴ Aa, dpiitan awo na mnkuul, ajootan, kē uleef ubeew na nji. Kē nŋē wo mēmpiitan piit najootanaan, ddo haŋ nameena jibi nŋalanaŋ maakan.

Pawulu amiir anjubanulun

⁵ Nŋaaŋ andolnuŋ kē njootani, mēntŋ nji ŋaŋ i i adoluŋ kē njootani, an bti biki adoluŋ kē najootani. Dbaa ji an bti, batum ti an. ⁶ Uko wi baŋaaŋ batum badiimanuluŋ kē ajubani udo bi kēŋ kēŋ, ⁷ ukaaŋ kē nawo i kamiira hēnkuŋ

kabot katēŋtēna awut kawo na pjootan pampeluluŋ. ⁸ Dkootan keeri nadiimana kē naŋala. ⁹ Dbi piitan kak katenna me naŋiink uko bti wi nŋupanaŋ. ¹⁰ Kē ŋaaŋ i naŋaaŋ amiir, nji kak dji kamiira. Aa, woli dka uko ulon wi pmiir, dmiir miir pa an ti kadun ki *Krittu. ¹¹ Ddo haŋ *Tatana awutna kaguur nja ; ŋme bnuura iko yi ajaan aŋal pdo.

Pawulu ahaajala du Trowat

¹² Wi mbiin du ubeeka wi Trowat pŋup Uŋup Ulil Unuura wi *Krittu, dwin kē Ajugun aŋenēn kē nhinan pdo uko mēntŋ bnuura. ¹³ Kē uhaaŋ uŋē ŋēla ŋēla na nji ŋiki mēntēnk da Tit ayiŋ naan ti Krittu ; uko mēntŋ ukaaŋ kē nduk baka aya utaak wi Matedoniya.

Mbuur manjaan manwoona ti Krittu

¹⁴ Nawulēn ŋbeeb Naŋibaŋi. Adoluŋ kē Krittu akob Tatana awat kē ŋŋok ti pwat pi awatuluŋ. Aji ŋēpna ti nja kado *Krittu ameeŋana kaniink dko bti jibi ukēra ulil pŋēkēŋ ujaan uniink dko. ¹⁵ Na manjoonan, ŋwo pa Naŋibaŋi pŋēkēŋ plil pi Krittu ti ptoof pi baŋaaŋ banwoon ti bgah bi mbuur na baŋaaŋ banwoon kak ti bgah bi pkeŋ. ¹⁶ Ukēra mēntŋ uji uwo ti banwoon ti bgah bi pkeŋ na pŋēkēŋ panjaan paŋij pkeŋ, kawo ti bandukiin pŋēkēŋ panjaan pawul ubida. Kē in aŋaaŋ ahil pdo ulemp mēntŋ? ¹⁷ Baŋaaŋ batum baji bado na plaana pyok ti uŋup wi Naŋibaŋi. Kē un nŋē ji nŋup

uṭup wi Naṣibaṭi na ṅhaaṣ ṅjint jibi aṭu'un un pdo. Ṭi mn-hina mi Krittū, ṅji ṅṭup wa kē Naṣibaṭi amee.

3

Mndēm mi bhoṅar bhalu

1 Naṣal aji uko wi mbaan aṭup ṭup uwoon kē ṅhomp homp i? ṅnuma ji balon pdiimanan ikaarta inkdi-imanuṅ kē Naṣibaṭi ayiluṅ un kēme kaheparan ya i? 2 An ṭi ṅleefan nawoon kakaarta ki nun, kapiitana ṭi ṅhaaṣ ṅi nun, kē baṅaaṅ bti bame ka abot aleyiir ka. 3 Baṅaaṅ bame bnuura kē nawo kakaarta ki *Krittū apiituṅ ahankanun. Kakaarta mēnt kaampiitana na kaṅen ki ṅaaṅ najēn kapiitana na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi anwoon ukumpēṣ wi ubida, uko unwoon ṭi ka uumpiitana ṭi mnlaak*, upiitana ṭi ṅhaaṣ ṅi nan ṅanwoon ṅi baṅaaṅ bajēn.

4 Ṭi pwo ṭi ploolan na *Krittū ṅhaṭ ṭi Naṣibaṭi, ukaaṅ kē ṅkṭiini hēnk. 5 Na man-joonan, ṅēnṅoom kaji un ṅdoluṅ ulemp mēnt bdidi'un ; Naṣibaṭi awuluṅ un mn-hina mi pdo wa. 6 Ul awuluṅ un mn-hina mi pwo banklempuṅ ṭi uko wi *bhoṅar bhalu, banwoon baanwo bi bgah bampiitaniin ṭi mnlaak* aṣē wo bi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. Bgah bampiitaniin baji baṭij pkeṭ, kē Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣē ji uṭij ubida.

7 Nameen kē bgah mēnt bampiitaniin ṭi klaak, bajaan baṭij pkeṭ aṣē wul *Moyit mndēm kakṣa, mul mambiin anuur ṭi kaara di nul ado kē biki *Itrayel baambi hil ptena, mndēm mēnt kē manṣē wo maanjoni. 8 Kē ulemp wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣē luṅ kawul mndēm mampelnuṅ. 9 Aa, wi ulemp wi bgah ban-jaan bado ṅaaṅ aduknaana, uwoon na mndēm, hum di di ulemp wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unjaan udo ṅaaṅ awo natool ṭi kēṣ ki nul uwoon uunkwo na mndēm mampelnuṅ? 10 Hēnk, uko umbiin adēmana uunkak adēm, ṭiki mndēm mampelnuṅ mambiin. 11 Na manjoonan, woli uko un-kmbaan uwo na mndēm, hum di di unwoon uunkba uwoon uunkwo na mndēm mampelnuṅ ba?

12 Hēnkun, wi ṅhaṭuṅ uko waṅ, ṅtum na mntēṅ. 13 ṅēndo ji *Moyit anjaan awun kaara kaneenanaan babak *Itrayel bawin mndēm manktooluṅ pba. 14 Kē ṅhaaṣ ṅi biki Itrayel ṅaṣē dēnēṭa dēnēṭ te hēnkun, woli baleyiir ṭi kadun ki baṅaaṅ ulibra wi *bgah bi Moyit, baanji bahil pwin mndēm ; pwo ṭi *Krittū ṭaṅ pakkaan bawin ma. 15 Te hēnkun, woli baleyiir ulibra wi bgah bi Moyit, ṅhaaṣ ṅi baka ṅaji ṅawunana. 16 Kē woli ṅaaṅ aji aṭaṣ Ajugun, uko unneenanuluṅ pwin uji upēn. 17 Kē Ajugun na

* 3:3 Uumpiitana ṭi mnlaak : Natanan ṭi Ppēn 34 – Naṣibaṭi ado kē Moyit afej mnlaak, apiit bgah bi nul ṭi ma. ☆ 3:6 Natanan ṭi Ppēn 34.

*Uhaaş wi Naşibaţi başë wo baloolan, kë dko di Uhaaş wi Ajugun uwoon, dul di di mbuur manwoon. ¹⁸ Nja bti, n̄nhilun h̄enkun pwin mndëm mi Ajugun, mndëm m̄enţ manji manwinana ti nja ; uhaaş wi Ajugun uwo ti p̄t̄el̄eş nja kë nkak anaam na Ajugun, mndëm mi nja kë mankdëma dëm pya.

4

Mndëm mammeniin

¹ Naşibaţi ti m̄n̄aga mi nul awulun un ulemp m̄enţ, ukaan kë n̄m̄eban aliint. ² N̄pok iko yi bdëm ikowandënaan, n̄enji n̄wo ti kaguuru kaţel̄eş uţup wi Naşibaţi. N̄baa t̄ep t̄ep aji n̄diiman manjoonan, bañaan bti bawin kë n̄wo batool ti kadun ki Naşibaţi. ³ *Uţup ulil unuura wi nk̄t̄upun, woli udoo wunana ti balon, uţenk t̄enk kë bukun m̄enţan bawo ti bgah bi pkeţ. ⁴ Baanfiyaar uţup m̄enţ ti ki Fatana naşih i mboş atok baka uşal, bawutna kawin bjechi bi Uţup Ulil Unuura banjaan badiiman mndëm mi *Krittu anjaan adiiman jibi Naşibaţi awoon. ⁵ Na manjoonan, m̄enţ uko wi nun ti n̄leefun wi wi nk̄t̄upanan, uko wi Yetu Krittu Ajugun wi wi nk̄t̄upanan, ul akaan kë nk̄lemparan. ⁶ Naşibaţi aţiini t̄fa aji : bjechi bajeethan ti bdëm. Ul akaan ajeehan n̄haaş n̄i nja, n̄hilna n̄me bjechi bi mndëm

mi nul banjaan banuur ti kaara di Yetu Krittu.

⁷ Bjechi m̄enţ bi Naşibaţi aţuun ti nja bawo wo ji uwuuru wi bajejun ahank ti uko undayanaan, ujint̄na ti k̄eş ki bañaan kë mn̄hina mn̄week mi n̄woonaanun mun manwoona du Naşibaţi, maanwoona ti nja. ⁸ N̄wo ti unoor undoli aşë woha bnaţ, ahaajala aşë haţaara, ⁹ bahajanun, kë Naşibaţi aşë wo aankwutanun nin, bakobun awat kë n̄şë doon-aanaara. ¹⁰ Na n̄nuur, n̄ji tiink ti n̄leefun mn̄haj mi Yetu ahajun adoo keţ, ubida wi nul uhilna uwinana ti un. ¹¹ Na manjoonan, un n̄woon bajeb, uko wi Yetu uji udo n̄wo ti mntum mi pkeţ unuur undoli, ubida wi nul uhilna uwinana ti n̄leef n̄i nun n̄anwoon n̄i kakeţ. ¹² H̄enk, n̄nog pkeţ nahilna naka ubida.

¹³ Upiitana ti *Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Dfiyaari, ukaan kë n̄ţupi.* »* Un kak, ti uhaaş wi pfiyaar m̄enţ, n̄fiyaar Naşibaţi, ukaan kë nk̄t̄up. ¹⁴ N̄me kë Naşibaţi annaţanun Yetu Ajugun ti pkeţ alun kanaţanun na a, kadolun n̄winana na an ti kadunul. ¹⁵ Uko wi nk̄hajun bti uwo keeri pa an, h̄enk, bnuura bi Naşibaţi baji bawo ti bañaan banjaan batuma tum pya, bañaan batum babeeba abot adëmanaara dëman maakan.

Phaţ iko yi baţi

* 4:13 kampiitaniin ti ulibra ujon wi bagrek. Kañaam 116.10.

16 Uko waŋ ukaan kē nmēban aliint. Woli uleef wi nun udoo ɕafa ɕaf pya na ŋnuur, uhaaşun uji uwoha wo uhalu na ŋnuur. 17 Unoor ŋi ŋknooruŋ hēnkuŋ unwoon uunkjon uwo uko umpoɕi ɕi kadun ki mndēm mweek manwoon maankba mi unoor mēnt ukbomanuŋ un. 18 Hēnk, ŋēnji ŋɕu ŋşal ɕi iko inkwinaniin, ŋji ŋɕu ŋa ɕi inwoon iinwinanaa ; iko injaan iwinana iinji ijon, kē inwoon iinwinanaa işē wo yi mnto.

5

1 Nme na manjoonan kē uleef wi nja wi umundu wi uwo wo ji kaloona : wal wi kakjotuŋ, ŋka du baɕi uleef ulon unwoon ji katoŋ ki Naşibaɕi aniwuŋ nja, kanwoon kaankjot nin. 2 Kē ŋşē wooni hēnkuŋ ɕi ŋhaaş ŋi nja meet, ɕi uleef wi nja wi umundu wi ɕiki ŋŋal kawohara uleef wi nja wi baɕi ; 3 ŋwohara wal mēnt, ŋēnkwo byişu. 4 Aa, ŋleef ŋi nja ŋawo ji kaloona, ŋwooni ɕi ŋhaaş ŋi nja meet abot aɕēga wi ŋwoon ɕi unoor hēnkuŋ. Njēnŋal ŋal pŋēl uleef wi nja wi umundu wi, uko wi ŋŋaluŋ uwo pwohara uleef wi Naşibaɕi akwuluŋ nja, uleef wi nja unwoon wi pkeɕ uhilna uɕēlēşa ukak uleef unwoon uunkkeɕ. 5 Naşibaɕi ɕi uleeful apaşuŋ nja pa uko mēnt, awul nja *Uhaaş wi nul adiimanaanun kē aluŋ kawul nja ubida wi mnto.

6 Hēnkuŋ keeri ŋji ŋtēŋ maakan na ŋnuur. Nme kē ŋwole du kaloona kanwoon uleef wi nja, ŋlow Ajugun. 7 Na manjoonan, ŋpoşna pŋiyaar, ŋēnkpoşna kēş. 8 Ntēŋ maakan ahokan pduk uleef wi, kaya kawo na Ajugun. 9 Hēnk, ŋbi ɕu ɕu ŋşal ɕi plila ŋwole ɕi uleef mēnt kēme woli ŋpēn ɕi wa. 10 Nja bti ŋwo i kanaɕ ɕi kadun ki *Krittu, awayēş nja wal mēnt, andoli aluka uko wi alempuŋ na uleeful wi awoon ɕi mboş.

Plemp bañaan batiinkaraan na Naşibaɕi

11 Nme uko unwoon pdo kaɕi Ajugun aşē do na pdo bañaan bandukiin bado kaɕi a. Naşibaɕi ame'un bnuura, kē nhaɕ aji an name'un bnuura. 12 Njēnkak aŋal kado nayikrēnun, ŋŋal kaɕenan uko wi naknahni ɕi un, nahilna naka uko uteem banwoon baanknahna uko unwoon ɕi ŋhaaş ŋi bañaan aşē nahna iko inkwinaniin du bdig. 13 Na manjoonan, woli ŋwaan ŋşal, uwo wo pa Naşibaɕi ; kē woli ŋwo na ŋşal uwo wo pa an. 14 Uŋal wi *Krittu aŋaluŋ un uktoŋuŋ un. Nyikrēn bnuura kē ŋaan aloolan akeɕaruŋ bañaan bti, bañaan bti badobi keɕ keɕ keeri. 15 Akeɕar bañaan bti, nja ŋnkaan ubida ŋwutna kaka wa pa ŋleef ŋi nja ɕaŋ, ŋka wa pa ankeɕuŋ akuɕ anaɕa ɕi pkeɕ pa baka.

16 Hēnkuŋ keeri, ŋēnkak aji ŋten ŋaan jibi bañaan bajēn bajaan batena. Hēnk, woli ŋdoo ten ɕfa *Krittu na kēş ki

bañaan bajën, hënkun nÿnkak atena hanj. ¹⁷ Woli ñaanj awo ti ploolan na Krittu, aji bi kak kak ñaanj nahalu : iko yi ubida ujon ibaa, kÿ ihalu ibii. ¹⁸ Kÿ uko mÿntj bti uşÿ woona du Naşibaţi antÿpnunj ti Krittu adolun kÿ ntiinkar na a akuţ awulun ulemp wi pdo bañaanj batiinkar na a. ¹⁹ Naşibaţi abiinj awo ti Krittu ado bañaanj kÿ batiinkar na ul Naşibaţi, aantjo aten buţaan bi badolunj aşÿ tu'un pţup uţup wi btiinkar mÿntj. ²⁰ Krittu ayilun yil keeri pţupara, kÿ uwo wo keeri ji Naşibaţi ti uleeful aji ţÿpna ti un kaţiini na an. Ti katim ki Krittu njakan nawuta adolan natiinkar na a. ²¹ Krittu aambaanj kadola pekadu, kÿ Naşibaţi adola kÿ akoba pa pekadu di nja, ñhilna ñkak baţool ti kÿş ki Naşibaţi wi njwoonj ti ploolan na Krittu.

6

¹ Hënk, un ñnklemun na Naşibaţi ñkooţan kooţ, nawutan kanohnaana bnuura bi nayeenkunj du a. ² Aţiini aji :

« *Wi unuur ubanun, dtiink pñehan pi nu ;
ti unuur wi mbuur, dbi abuuranu.* »*

Hënkun unuur ubani, unuur wi mbuur uban hënkun.

³ Nÿnñal kado uko ulonj unkdolunj ñaanj alonj añiib, ulemp wi nun uwutna katoka. ⁴ Nbaa ţÿp ţÿp adiiiman ti iko bti kÿ njwo balempar Naşibaţi na manjoonan. Nji ntam kamiir ti mnhaj, unoor na

phaajala. ⁵ Bakobun awat ukalabuş, ado bañaanj kÿ banaţari'un, aţu'un nlemp ntam, aneenanun bnjoy aţanjun pde. ⁶ Kÿ nşÿ diiman kÿ njwo balempar Naşibaţi ti pwo na uşal ujintj, ti pme, ti kamiir, ti pjoob bkow, ti pwo na *Uhaaş wi Naşibaţi, ti pñal na unjal unjoonanun. ⁷ Nji nđiiman kÿ nji nlempara ti pţup manjoonan, kÿ mnhina mi nul manji mantÿnkun. Inaanan yi nun iyeñanaan nleefun na igutni iwoonj pdo kado uko unwoonj utool ti kÿş ki Naşibaţi. ⁸ Badëmanun, akak apoţëţanun ; akarun akuţ abeebun ; baţu'un baţilan te njwo bañaanj bankñţupunj manjoonan ; ⁹ baţu'un bayaanj te nmeetana bnuura ; aţu'un banñoganun pkeţ te njwo bajeb ; bakobun aşÿ wo baanfiñun ; ¹⁰ nji njwo ji njooţani kaşÿ wo ti mnlilan ; njwo bawaanj aşÿ do bañaanj baţum kÿ bawo bayok ; njwo ji bañaanj banwoonj baanka ni uko ulonj, aşÿ ka iko bti.

¹¹ An bayitun biki Korint, ntiini na an na uhaaş ujintj, aţu'an ti nhaaş nji nun. ¹² Nđiimanan kaara kÿ an naşaanj adët dinan. ¹³ Kÿ nşÿ tiini na an ji babak naan : an kak naţu'un ti nhaaş nji nan.

Pdat uko unnuurnaaniinj

¹⁴ Nawutan kawo ti kahot kaloolan na banwoonj baanfiyaar *Krittu. Hum di di uko unwoonj utool uhiniinj kanaakiir na unwoonj uunwo ti bgah? Hum di di bjeehi

bahilun kanaakiir na bdem?
 15 Hum di di Krittuh ahilun
 katiinkar na *Fatana? We wi
 anfiyaarulun ahilun katok na
 anwoon aanfiyaara? 16 Hum
 di di *Katoh ki Naşibaţi
 kahilun kawo na nntonj?
 Na manjoonan nja nwo
 dko dyimanaan di *Uhaaş
 wi Naşibaţi anwoon najeb
 ufetun. Henk di di Naşibaţi
 aţiiniin şi *Ulibra wi nul aji :

« *Dluş kafet şi ptoof pi baka
 kapoş na baka ;*

*dwo Naşibaţi i baka, başë
 bawo pntaali pi naan.**

»

17 Ukaan ke Ajugun akak
 aţiini aji :

« *Napenan şi ptoof pi bañaan
 ment,*

nalowan baka.

*Nawutan nin kaban uko
 untopun,*

*nji nşë nyeenkan du katoh
 naan.* »*

18 *Ajugun anhiniin iko bti
 akak aţiini aji :

« *Dwo ji aşinan,*

*an naşë nawo ji bubuk
 naan, biinş na baat.* »*

7

1 An biki nşaluş maakan,
 wi Naşibaţi ahoşun nja iko
 ment, nabiin keeri nşenan iko
 itop bti inwoon şi nleef ni
 nja na nhaaş ni nja, ndoonaan
 nwo bañaan bajinş şi keş ki
 Naşibaţi, nbot ndo kaţi'a.

Mnlilan mi Pawulu

2 Nawo kadiimanun kaara
 di nan. Nendo nin naan aloş
 buşaan, nşenlempaşaana uşenk
 wi nin naan. 3 Mentişup şup

kajina naduknaanaa, ddo bi
 şupan aji nşu'an şi nhaaş ni nun
 şi ubida na şi pkeş. 4 Dhaş
 maakan şi an, alilan maakan
 şi uko wi nan. Şi unoor wi
 nun bti dji katum na mntenş
 kabot kalilan maakan.

5 Na manjoonan, wi nşabanun
 du Matedoniya, nşendoo şep
 anoorfen noorfen nin, awo
 şi unoor uweek : ugut du
 bdiş, palenk moş meet. 6 Ke
 Naşibaţi anjaan atenşten biki
 bapoşenun aşë tenştenun na
 ubi wi *Tit. 7 Mentş pbi pi nul
 şaş paşijun uko mentş, aşupun
 jibi an şi nleefan natenştenun.
 Aşupun kak aji naşal maakan
 kawinen, aşup jibi najooşani
 na jibi najaan nayeenkaraan.
 Uko mentş ukaan ke mnlilan
 mi naan mandem apel.

8 Ukaan ke şi kakaarta
 ki mpiitanaş, woli ddo
 şupan uko umbiinş adolan ke
 najooşani, mendug umeli. Na
 manjoonan dbi dug umeli du
 kateeku wi nwinun ke uko
 mentş udolan ke najooşan nşwal
 nşon, 9 ke nşë lilan henkunş,
 mentş şi uko wi najooşanun wa
 : dlilan şi uko wi pjooşan mentş
 padolanaş ke naşelëş mnwo
 mi nan. Pjooşan mentş pawo
 jibi Naşibaţi aşaluş pawo,
 nşendolan keeri nin uko ulonş
 uwuşaan. 10 Na manjoonan,
 pjooşan pi Naşibaţi ajaan aşu
 naan paşu pdola aşelëş mnwo
 mi nul, kadola abuur, aanji
 dug umeli. Ke pjooşan pi uşal
 wi iko yi umundu paşë ji paşij
 pkeş.

☆ 6:16 Bgah 26.12; Etekiyel 37.27. ☆ 6:17 Itayi 52.11; Etekiyel 20.34,41. ☆ 6:18
 Natenan şi 2 Famiyel 7.14.

¹¹ Natenan keeri uko wi pjootan pi Naşibaţi aţu'anaŋ padoluŋ ŧi an : natenan jibi najaan natar kanaŋ kaliint, jibi nañehanuŋ aji Naşibaţi amiiran, jibi nakowiin, jibi naktiin Naşibaţi, jibi nanuhnuŋ na manjoonan, jibi naţuuŋ ŋhaaş, jibi najaan naŋal pweţan andoluŋ buţaan. Nadiiman ŧi iko bti k  najint ŧi uko m nt. ¹² Woli dpiitan, m nt anjubanuŋ akaan, k  m nt i bajubanuŋ akaan: dŋal ŋal nadiiman ŧi kadun ki Naşibaţi jibi nanaţi aliint ŧi uko wi nun. ¹³ Uko m ntan ut ŋţ nuŋ un.

Ŋkak alilan maakan ŧi uko wi Tit aliland ranan ; an bti najoob na uhaaş. ¹⁴ M nkowa wi nji ndiimanuŋ ŧi kadunul k  dlilan ŧi uko wi nan ; k  jibi ŋjonuŋ kaţupan manjoonan, uko wi ŋliland ruŋ ŧi kadun ki nul uwo uko unjoonanuŋ. ¹⁵ K  h nk, uŋal wi aŋalanaŋ uji ud ma d m pya woli aleş jibi an bti najaan natar ŧi pdo uko wi aţu'anaŋ pdo na jibi nayeenkuluŋ akuţ aţiinka bnuura. ¹⁶ Dlilan ŧi uko wi nhiluŋ kahaŋ ŧi an ŧi iko bti.

8

P ten na uhaaş ujint

¹ An bayiţun ŧi *Krittu, dŋal name jibi Naşibaţi awuli pntuk pi banfiyaaruŋ panwoon Matedoniya bnuura bi nul. ² Bahaj maakan, k  mnlilan mi baka manş  d m maakan k  badoo ŧen na uhaaş ujint, wi badoon

awo bawaan. ³ Dwo namaar, baţen jibi bahinanuŋ adoo ŧ p wi bahinanuŋ k  nin alon aantu ŧu baka pdo haŋ. ⁴ Bakooţun maakan aji ŋdinan baka baţ nk bañaan biki Naşibaţi banwoon du Yerutalem. ⁵ Uko wi bawuluŋ udoo ŧ p uko wi ŋhaţuŋ: badun awul Ajugun ŋhaaş ŋi baka akuţ awulun ŋa, ado wal m nt uko wi Naşibaţi aŋaluŋ. ⁶ Uko m nt ukaan k  ŋkooţ Tit abi du an abaañ ş ulemp wi p onkr n itaka yi bajunt jibi abiiŋ ajun wa.

⁷ Nawo na iko bti atuman inwoon: pfiyaar, uţup unuura, pme, na pnaŋ kaliint maakan ŧi iko aţu na uŋal wi naŋaluŋ un. Ukaan k  ŋŋal naţu uşal bnuura ŧi ulemp wi p  nk biki Yerutalem. ⁸ M nji nawo i kado uko m nt. D upan jibi bukundi banaţuŋ aliint, nahilna nadiiman k  uŋal wi nan ujoonani. ⁹ Name jibi Ajugun Yetu *Krittu adolanaŋ bnuura : ul ambiin awo nayok, an nakaan k  adinan akak nawaan, kahilna kadolan nayokna bwaan bi nul.

¹⁰ H nk, d upan uko wi nşaluŋ ŧi uko m nt: an, nanwoon bane bateek banjuntuŋ akuţ aŋal ŋal bajunt m nt, unuura nataman ŧi uko m nt. ¹¹ H nkuŋ, jibi nabiin aţu uşal ŧi pjun uko m nt, nabaañ şan ulemp m nt keeri jibi nahinani. ¹² Woli ŋaan aţen na uhaaş ujint, Naşibaţi aji yeenk uko wi ŋaan m nt aţenuŋ, kaş  katen ŧi uko wi akaan, kawo aanji ten ŧi

wi awaanuŋ. ¹³ Uunwo wo pa p̄tu'an ʔi bwaan kabomanaan bukundi, uwo wo pa pdo baŋaan bti baliŋan liŋan. ¹⁴ ʔi wal wi ŋwoon wi, nawo bayok ahinan keeri kaʔenk banwoon ʔi kanuma. Hēnk, woli nalun awo ʔi kanuma unuur ulon, uko wi bapelandēnuŋ uhil kaʔenkan, naʂē liŋ wal mēnt. ¹⁵ Hēnk di di upiitaniin ʔi *Ulibra wi Naʂibaʔi aji : « Anjejēntuŋ atuman aanji pelan, kē anjejēntuŋ ntiinku aji kēʂan[☆]. »

Baŋaan biki Pawulu ayilun du Korint

¹⁶ Nawulan ŋdēman Naʂibaʔi anʔuun ʔi uhaaʂ wi Tit pnaʔ kaliint ʔi plempanan ji un. ¹⁷ Adinan pdo uko wi ŋʂu'ulun pdo, ul ʔi uleeful adinanun ataran ʔaran aji aya du an. ¹⁸ Ŋdo ayiʔ nja ʔi *Krittu kē agakandēr na a. Ayiʔun mēnt aji lempar *Uʔup Ulil Unuura bnuura, ukaan kē kntuk bti ki banfiyaaruŋ bti kakedēmana. ¹⁹ Banfiyaaruŋ bakaan adata agakandēr na un nya ŋfaaʂ uko wi naʂenuŋ. Ŋdo ulemp unuura mēnt Ajugun ahilna adēmana kabot kadiiman jibi ŋʂuun kabaʔ ʔi pdo wa. ²⁰ Nēnŋal baŋaan baʔiini buʂaan ʔi uko wi pjaŋan itaka itum injuntuŋ. ²¹ Ŋla pdo uko unnuuriin, mēnt ʔi kēʂ ki Ajugun ʔaŋ, ŋŋal kak pdo uko unnuuriin ʔi kēʂ ki baŋaan bajen. ²² Nyil na baka ayiʔ nja ʔi Krittu i ŋjonun nten ʔi iko itum, kē abot adiiman

byaaʂ bi kak jibi anaʔun aliint. Hēnkun, ahaʔan bnuura ukaan keeri kē aŋal maakan kado kalemparan ²³ Kē ʔi uko wi *Tit, dŋal kajakan kaji ajaan awo na nji kabot kalemp na nji ʔi uko wi nan. Kē bayiʔ nja ʔi Krittu bangakandēruŋ na a bandukiin, kntuk ki banfiyaaruŋ kayilun baka, baji balemp Krittu kadēmanaana. ²⁴ Nadiimaan baka keeri kē naŋal baka na manjoonan, banfiyaaruŋ bti bahilna bame kē ŋfan wi ŋlilandēranaŋ.

9

Bajunt pa banfiyaaruŋ biki Yerutalem

¹ Hēnkun, mēnkak anuma ppiitan uko ulon ʔi bajunt bi najuntuŋ kaʔenkna baŋaan biki Naʂibaʔi banwoon du Yerutalem. ² Na manjoonan, dwin jibi naʂuun ŋʂal ʔi bajunt mēnt, kē nji kanahna uko mēnt ʔi kadun ki biki Matedoniya kaji na baka kē an biki Akayi nado bi dinan dinan bane. Uhaaʂ wi naʂuun utēŋtēnuŋ batum ʔi baka. ³ Kē nʂē yil bayiʔ nja ʔi *Krittu mēnt, nahilna nabomandēr bnuura jibi njakuŋ. Hēnk, mnlilan mi ŋlilandēranaŋ manwutna kawaan udooni ʔi uko mēnt. ⁴ Mēnŋal woli biki Matedoniya bagakandēr na nji abi, baʔenk kē naam-bomandēri. Uwole haŋ uwo mnkow mankwoon kak mi nan. ⁵ Dʂal keeri kē dwo kakooʔ bayiʔun ʔi Krittu mēnt bajotun kadun du an babi

☆ 8:15 Ppēn 16.18.

bajañan uŕen wi nahonun. Hënk, woli n̄bani, n̄tënk kē nabomandëri, uŕen mēnt̄ uŕē uwinana ji uŕen unwoonun du uhaaş meet̄, uunkwo uŕen wi mpit.

⁶ D̄ñal naleŕ uko wi : ñaan antepiin̄ untiinku aji kit untiinku, kē antepiin̄ utum aji kit utum. ⁷ Ñaan̄ andoli ajaan aŕen jibi uhaaşul uwululun̄ kawut kajooŕan kēme kaŕal kē baŕu'a ŕu pdo wa ; Naŕibaŕi aji n̄al ñaan̄ anjaan̄ aŕen na uhaaş ujint̄. ⁸ Kē aŕē wo na mnhina mi pwulan iko itum inuura indoli, nahilna naka iko bti nakēŕan nadoo naduka na uko udo kaŕënkna bañaan̄. ⁹ Hënk di di upiitaniin̄ ŕi Ulibra wi Naŕibaŕi aji : « Ñaan̄ natool aji ŕen bawaan̄ iko utum ; awo natool te mnt̄o[☆]. » ¹⁰ Naŕibaŕi anjaan̄ awul najaar btepi kabot kawul bañaan̄ n̄deey n̄i bajaan̄ badeena, alun̄ kawulan iko itum keeri, katëmplën ya, nahilna nawo batool ŕi kēŕ ki nul wi nakdoon̄ kaŕen. ¹¹ Hënk, nawo bayok ŕi iko bti, kahilna kado kaŕënk bañaan̄ batum baŕē babeeb Naŕibaŕi ŕi uko wi nawulun̄ un aji n̄wul baka. ¹² Ulemp wi nakdolun̄ hënk uunji ulin̄ ŕi pwul biki Naŕibaŕi uko wi bawaanun̄, uji udo kak bañaan̄ batum babeeb Naŕibaŕi. ¹³ Bañaan̄ batum bawin ŕi ulemp wi nakdolun̄ wun̄ kē nafiyaar abot atiink *Uŕup Ulil Unuura wi *Krittu aji natënk baka bnuura kakut̄ kaŕënk bañaan̄ bti, wal mēnt̄

badëman Naŕibaŕi. ¹⁴ Bnuura bweek bi Naŕibaŕi awulanan̄ akēŕan bado balun̄ bado kañehandëran babot bañalan. ¹⁵ Nawulan n̄beeb Naŕibaŕi bnuura pa uŕen uŕëp uŕup wi aŕenun̄.

10

Pawulu ateem bankŕupun̄ buŕaan̄ ŕi ulemp wi nul

¹⁻² Nji Pawulu i bajakun̄ aji dji kawo nabooy woli dwo ŕi kadunan kaŕē kaŕiini na mntëñ woli dlowan apiitan, dkooŕan ŕi katim ki *Krittu anjoobun̄ bkow abot awo bnuura : nawutan kadolën ndo m̄ñoonk na mntëñ wal wi nji kalun̄ kakak du an jibi n̄ŕalun̄ pdo ba na bañaan̄ balon̄ banŕalun̄ aji n̄ji n̄taŕ iko yi n̄leef n̄i n̄ja n̄janalun̄, ijaan̄ iŕonun̄. ³ Na manjoonan̄ n̄wo bañaan̄ bajën aŕē wo n̄jënji n̄gutun̄ ji bañaan̄ bajën. ⁴ In̄jaanan̄ yi n̄jaan̄ n̄gutanaan̄ iinwo yi bañaan̄ bajën ; n̄gutun̄ na mnhina manwoonun̄ du Naŕibaŕi, manhiniin̄ pwat n̄niw n̄ankëmun̄. Nji n̄tok n̄ŕal n̄janjaan̄ n̄aneeman ñaan̄, ⁵ uko undoli unnaŕiin̄ aji uneenan̄ pme Naŕibaŕi, n̄ji n̄mob n̄ŕal bti kado n̄a n̄ado kaŕaŕ Krittu. ⁶ ŕi wal wi nakbiin̄ kaŕaŕ Krittu na n̄haaşan̄ bti, n̄bi kanaŕ naŕ kaliint̄ pa pkob ñaan̄ anwoon̄ aanji ŕaŕa.

⁷ Nahaabëŕan̄ kēŕ naten iko bnuura! Woli ñaan̄ afiyaar na manjoonan̄ kē awo i *Krittu, ameen kē un kak n̄wo biki Krittu ji ul. ⁸ Ajugun̄ awulun̄ un

mnhina manwoon mi pdolan naya kadun awo maanwo mi pdolan natoka. Dnahna mnhina mēnt, mēnkowara ma. ⁹ Mēnjal kawo wo ji dbēgan ti ikaarta yi mpiitanan. ¹⁰ Bañaan balon baji baɕup kaji uko wi nji Pawulu njaan kaɕup ti ikaarta yi njaan kapiit ujoot akuɕ atam pɕaɕ, nɕale wo ti kadun ki bañaan dji kawo ñaan nañaat nawaan uforta anwoon aando hil bɕup. ¹¹ Ñaan anɕaluɕ haɕ ameen kē uko wi nwoon wi nlowanan apiitan ikaarta, wi wi nklun kawo ti udo wi nun wal wi nklun kawo ti ptoofan.

¹² Na manjoonan, nēnklun kañoom plinjir na ptenar na baɕaluɕ aji bawo bañaan baweek. Bawaan nɕal wi bakenun nleef ni baka na kaniibi kanwoon ki baka. ¹³ Kē un nɕē wo nēnkompna uko wi Naɕibaɕi awoon aanɕu'un pdo, nlin ti uko wi aɕu'un un pdo, unɕuun kē nbi aban te du an. ¹⁴ Woli nēmbi lah adoo ban du an, nēnkka na phomp ti uko wi nan. Kē nɕē wo bateek bambiin du an aɕijan *Uɕup Ulil Unuura wi *Krittu. ¹⁵ Hēnk, woli nɕomp ti uko wi nan, nēnkomp kaji nɕo ulemp wi balon badolun ; nbaa ɕēp ɕēp ahaɕ kē pfiyaar pi nan pado kadēm dēm pya nɕē nɕhil pdo ulemp unkdoon kayaha ya kadun ti ptoofan, kaɕē kaliɕaara ti uko wi Naɕibaɕi aɕu'un un pdo. ¹⁶ Wal mēnt, nɕhina kaɕup Uɕup Ulil Unuura du nɕtaak njanwoon du

kafet ki wi nan, kē di pya du dko di bañaan balon badoon abi lemp kawutna kahompna ulemp wi badolun. ¹⁷ Kē uɕē piitana ti *Ulibra wi Naɕibaɕi aji : « *Woli ñaan alon anjal kahomp, adoon kahompna iko yi Ajugun adolun* »* ¹⁸ Na manjoonan, mēnt ñaan ankdēmanun uleeful ajaan awinana bnuura ti kadun ki Ajugun ; anjaan awinana bnuura awoon i Ajugun ti uleeful adēmanun.

11

Pawulu na banjakun aji bawo banjañan

¹ Ni nji nɕali nawutēn ndo nɕyila ntiinku! Aa, namiiraan! ² Dkujan bkujar banwoonun du Naɕibaɕi : djokaran ñiinɕ aloolan pa bniim, kadolna an nanaɕ ti kadun ki *Krittu ji ñaaɕ najinɕ anwoon aando bi me ñiinɕ. ³ Dɕi mntit mi nan mantoka, maneenanan pɕaɕ Krittu na nɕhaaɕan bti jibi upula uguurun Ewa na mntit mi wa. ⁴ Na manjoonan woli alon abi aɕupan uko wi Yetu alon ampaɕun na i nɕɕupan, naji nadi wa. Woli alon aɕiiniyaan uhaaɕ ulon umpati na wi nayeekun naji nadi uko mēnt. Woli alon abi aɕup *Uɕup Ulil Unuura umpati na wi nɕɕupan, naji nabi dinan dinan. ⁵ Kē nɕē fiyaar kē mēmpoɕet nin apel banjakun haɕ aji bawo *banjañan baweek maakan. ⁶ Ulome mēnhil bɕup bnuura, aɕē me uko wi nji kaɕiiniyaanun:

* 10:17 Yeremiya 9.22; 1 Korint 1.31.

ndiimanan uko mēnt bnuura ti iko bti yi nkdoluŋ.

7 Wi nŋupanaŋ *Uŋup Ulil Unuura mēnhepar nin baluk, awalan bkw naan nahilna nadeeŋana. Ddo wal mēnt pekadu i? 8 Uwo wo ji dyeenk bka bi knŋuk kloŋ ki banfiyaaruŋ, kē bawo baluk bi naan, ahilna alemparan. 9 Kē wi nwoon du an, awo ti kanuma, mēnwo ti iñen yi nin ñaan, ŋiki bayitun ti *Krittu banwoonuŋ Matedoniya bawulēn uko wi nnumiŋ bti. Aa, ddoonaan awo mēnwo ti iñen yi nan, akak aluŋ kadoonaanaara kado haŋ. 10 Dmehna ti manjoonan mi Krittu manwoon ti nji kē mēnkdan nin aloŋ du nŋaak ŋi Akayi bti aneenanaan pdo haŋ. Pdo haŋ pawoon mnlilan mi naan. 11 We ukaan kē nji kado haŋ ba? Naŋal kē mēnŋalan ŋal i? Naŋibaŋi ame kē dŋalan.

12 Kē uko wi ndoluŋ, dkak aluŋ kado wa, kawutna kaŋen bankhompun aji baliŋ liŋ na un uko uŋup. 13 Bañaan mēnŋan baanwo nin *banjañan na manjoonan, bawo balemp baguuru, banjaan badaar kaji bawo banjañan biki *Krittu. 14 Kē uko waŋ uŋē wo uunñonarēni : *Fatana ti uleeful aji adaar kaji awo uwanjut wi bjeehi. 15 Uunñonarēn keeri baŋaŋarul badaar kaji bawo balempar bgah. Kē baŋē luŋ kayeenk baluk bi ulemp wi baka.

Mnhaj mi Pawulu ti pwo nanjañan

16 Dkak aŋupan : nin ñaan awutan kadolēn ji nayila, kē nŋē ŋal nadinanaan ndo ŋyila nhilna nhomp ntiinku. 17 Uko wi nji kabiiŋ pŋup mēnkŋup ŋup wa jibi Ajugun aŋaluŋ, dŋup wa na ŋyila wi ukakuŋ wi pdo kahomp. 18 Wi batum bakhompun ji bañaan bajēn, nji kak ddo kahomp. 19 An nanjakuŋ aji naka uŋal, naji natar ti pmiir bañaan banwoon bayila! 20 Naji nadinan badolan bajuuk ti ulemp, kadeenkna an, kateh bka bi nan bti, kabeehan, kadoo koban ti kaara! 21 Dkowa pŋup uko wi : ŋbiiŋnaa maakan, wi ŋwoon nēndo haŋ.

Kakŋa, dko di balon bañoomun kahomp – dŋiini ji nayila – nji kak dñoom kahomp da. 22 Jēm bawo bahebērē i? Nji kak. Jēm bawo biki *Itrayel i? Nji kak. Jēm bawo biki pntaali pi *Abraham i? Nji kak. 23 Jēm bawo balempar *Krittu i? Dŋup ji nayila, nji dwo nalempar Krittu apel baka : ti ulemp utam, ti pya ukalabuŋ, ti kakob, ti pwo ti mntum mi pkeŋ ŋyaaŋ ŋtum. 24 Nyaaŋ kañeen bayuday bakobēn kakob kandēmnuŋ, bafudēn itintēl ŋyaaŋ iñeen ŋwajanŋ na kañeen kalon 25 baromeŋ bakobēn na panduk ŋyaaŋ ŋwajanŋ, byaaŋ blon kē batapēn mnlak, kē njiir ŋyaaŋ ŋwajanŋ na ulantu, byaaŋ blon dduka utejan na unuur upēb du meel. 26 Dyaanŋ maakan apoŋ poŋ

nyaaş n̄tum, amuur idèk, ayit na balat, ayit na bayiṭ naan bayuday banjalun̄ pdolèn buṭaan, ayit na banwoon̄ baanwo bayuday, ayit na iko iyibanaan du n̄beeka, du *pndiis̄, du bdèk, ayit na banjaan̄ badaar kaji bawo bayiṭ naan ṭi Krittu. ²⁷ Ddo n̄lemp n̄tam, awo ṭi unoor, awaan̄ b̄joy nyaaş n̄tum, ubon kè ude'èn, udaan uṭijèn, aṭo n̄nuur n̄tum awo mēndee, ujonṭ kè uneejèn kè nwo byiṣu. ²⁸ Uko wi nwoon̄ mēndo bi ṭiiniyaan uwo kè dji kabi ṭu uşal n̄nuur b̄ti ṭi kntuk ki banfiyaaruṅ b̄ti. ²⁹ Woli n̄naan̄ abiişnaa, n̄ji kak dji kabiişna ; woli n̄naan̄ apèn ṭi bgah, dji kajooṭan maakan.

³⁰ Woli dwo i phomp keeri, kado kahompna pbiis̄na pi naan. ³¹ Naşibaṭi, Aşin Yetu Ajugun i bajaan̄ badēman te m̄nṭo ame kè mēnṭilani. ³² Wi m̄biin̄ awo du ubeeka wi Damat̄, namali i Aretat naşih̄ ado kè bakyeṅ ubeeka kamobn̄n, ³³ kè başè ṭu'èn ṭi pkaar pweek[☆], aṭēpanaan ṭi bh̄er blon̄ banwoon̄ ṭi uniw, adolèn kè nwala uniw unfooyun̄ ubeeka[☆].

12

Uko wi Naşibaṭi adiimanun̄ Pawulu

¹ Dwo kado kahomp i? Na manjoonan pawaan̄ udooni. Kè nşè bubara kaṭiiniyaan iko yi Ajugun adiimanaanun̄ na iko yi adolnuṅ kè mmee. ² Dme n̄naan̄ alon̄ i *Krittu,

udo hēnkuṅ n̄şubal iñeen na n̄baak̄er, adeeṅana te du baṭi. Mēmme me adeeṅana deeṅana na manjoonan kēme akaka m̄nwin, Naşibaṭi ṭañ ameen. N̄naan̄ mēnṭ adeeṅana te du baṭi duuṭ. ³⁻⁴ Aa, dme kè n̄naan̄ mēnṭ adeeṅana du baṭi. Mēmme me adeeṅana deeṅana na manjoonan kēme akaka m̄nwin, Naşibaṭi ṭañ ameen. Kè atiink n̄ṭup n̄i nin alon̄ awoon̄ aanhil p̄ṭup, kè Naşibaṭi aankak adinan nin n̄naan̄ alon̄ akakalēs̄ n̄a. ⁵ Dhinan kahomp ṭi uko wi n̄naan̄ atēnṭ un̄, aşè wo mēnhil kahomp ṭi uko wi naan, uko wi nhilun̄ pdo ṭañ uwo pdo kahompna iko inkdiimanun̄ pbiis̄na pi naan. ⁶ Woli dn̄jal lah phomp, mēnkwo n̄naan̄ nawaan̄ uşal, kaṭup ṭup manjoonan. Kè nşè pok phomp kaṭi n̄naan̄ alon̄ aṭu'èn du dko dampelun̄ uko wi awinun̄ ṭi n̄ji kēme wi atiinknuṅ kè n̄ṭupi.

⁷ Naşibaṭi adiimanaan iko inṭepun̄ uṭup. Kè aşè ṭu'èn uko ulon̄ ṭi uleef unknoranaanun̄, uwanjuṭ ulon̄ wi *Fatana unkkobnuṅ, nwutna kado kadeeṅ igan̄an. ⁸ Dñehan Ajugun nyaaş n̄wajanṭ ajaka alowanaan wa, ⁹ kè aji na n̄ji : « Bnuura bi n̄jaan̄ kawulu baji bakēs̄ ; m̄nhina mi naan manji manwinana wal wi ibiişniin̄. Ukaan̄ kè n̄ji kaṭep ṭep kahompna pbiis̄na pi naan, m̄nhina mi *Krittu manhilna manwo ṭi n̄ji n̄nuur

bti. » ¹⁰ Uko wan ukaan
kë nji kalilan wal wi ptaş
Krittu pajaan pado mbiışna,
kë bakkarën, kë nwo ți unoor,
ți mnhaj, ahaajala. Na
manjoonan, wal wi mbiışniin
wi wi njaan kawo na mnhina.

*Phaajala pi Pawulu ți uko
wi bañaan biki Korint*

¹¹ Dțiini ji ñaan awoon
nayila, kë an nakaan. An
nadoon awo lah kaşup ñaan
i nwoon țiiki mëmpoşët nin
apel biki najakuş aji bawo
banjañan baweek, te mëndo
wo wo nin uko ulon. ¹² Wi
mbiın awo ți ptoofan, ddiiman
na kamiir kaweeek kë dwo
*nanjañan na manjoonan ți
iko yi njaan kado, ți mlagre
na iko iñonjarënaan. ¹³ We
wi ndolon du banfiyaaruş
bandukiın kë mëndo wa du
an? Uko uloolan wi nwoon
mëndoo, uwo kë mëndinan
awo ți iñen yi nan! Namiiraan
uko mënt.

¹⁴ Kë nşaan abomandër
pbi du an uyaaş uwajantën
aşë wo mënkđinan nin kawo
ți iñen yi nan. Nşaaş nji
nan nji nji numiın, mënt
itaka yi nan ya. Mënt bapoş
bajaan bawo i kala itaka
kahankar bajug baka, bajug
baka bakaan na pla itaka
kahankar bapoş. ¹⁵ Kë nji
nşë luş kalilan ți pwul bka
bi naan bti kadoo kawul
uleef naan nabuurna. Woli
dñalan haş, hum di di nahiluş
kapokën ba? ¹⁶ Name bnuura
kë mënwu pkuş pa an. Kë
balon başë luş kațiini kaji

dtit maakan, aguuran. ¹⁷ Dbi
şëpna ți alon ți biki nyiluş du
an aguuran i? ¹⁸ Dkooş *Tit
abi du an, ado kë agakandër
na ayiş nja ți *Krittu i nameen.
Tit abi guuraaran i? Nin! Nji
na a, nwo na uşal uloolan ado
uko unwoon uloolan.

¹⁹ Om naşal undiimaan
aji nwo wo ți pyenjan nleefun
ți kadunan undiimaan i?
Ti kadun ki Naşibați ki ki
nşkiiniın, jibi *Krittu analuş.
An biki nşaluş maakan nşdo
uko mënt bti nahilna naya
kadun. ²⁰ Uko wi nji kațiın
uwoon pbi kaşënk naanwo
jibi nşaluş. Uko wi nji kațiın
uwoon woli dbi aban du an,
kaşënkawo nawo jibi nwoon
mëñali nabot naşënkën nwo
jibi nawoon naanñali. Mëñjal
pñom, bkujar, udeeb, na
kantenaruş, na bkarad na
bkuutar, na phomp na parëfa
iwo ți ptoofan. ²¹ Dti woli dlun
abi du an, Naşibați i naan
adolën kakowari'an, nşëga
ți uko wi batum bahumuş ți
pekadu ji şfa awo baampën ți
iko işop, ți pşuban pi piınt na
iko ilon iwuşaan.

13

Ptaş pbaañsaani

¹ Uyaaş uwajantën wii wi,
wi nji kalun kabi du an.
*Ulibra wi Naşibați uji : «
Uhok undoli bawo kawayëş
wa ți kadun ki bamaar batëb
këme bampeluş batëb*»
² Ddo bi şupan uyaaş utëbantën
wi mbiın du an, kë hënkun
wi nwoon mëndo wo na an,

dkak aɕup bambiin awo ɕi pekadu na bandukiin bti : woli dluɕ abi pwinan, mēnkali nin ņaaɕ. ³ Naɕal kame me *Krittu aji ɕepna ɕi mntum naan kaɕiini i? Name. Aambiiɕna ɕi kadunan, aɕe ji diiman mnhina mi nul ɕi ptoof pi nan. ⁴ Na manjoonan, wi abiiɕ apanana ɕi kruɕ, abiiɕnaa ; ke mnhina mi Naɕibaɕi manɕe wula hēnkun ubida. Un kak, ņbiiɕna na a, aɕe luɕ kaka ubida na a ɕi mnhina mi Naɕibaɕi akwuluɕ un ņhilna ņdolan naya kadun.

⁵ Natenan ņleefan nameena me nafiyaar *Krittu, naɕalaan bnuura iko yi nakdolun. Naanyikrēn ke Yetu Krittu awo ɕi an i? Kēme nawin ke naanfiyaari? ⁶ Ke nɕe haɕ aji nayikrēn ke ņdiiman ke ņfiyaari. ⁷ ņwo ɕi pñehan Naɕibaɕi nawut kado nin uko ulon uwuɕaan. ņñenɕal kadiiman ke ulemp wi nun ɕi ptoofan uwo unuura. Nin! Uko wi ņɕaluɕ uwo nado bnuura, woli naando fiyaar ke ulemp wi nun uunnuuraa. ⁸ ņñehinan kalaɕ manjoonan, uko wi ņhiniin pdo ɕaŋ uwo pɕaɕ ma. ⁹ Woli pbiiɕna pi nun pakaan ke naka mnhina, ņji ņlilan ɕi uko mēnɕ. Uko wi ņjaaɕ ņñehan Naɕibaɕi uwo nawo bañaan banjintun ɕi keɕ ki nul. ¹⁰ Uko unkaan ke mpiitan iko yi mpiitanan bti wi nlowanan wii wi : dnal woli dluɕ abi du an kawut kajooɕ na an ɕi mnhina mi Ajugun awulun manwoon mi pdolan naya kadun awo

maanwo mi pdo katokna.

¹¹ An bayiɕ naan, hēnkun nawoon ɕi mnlilan! Nadoon kala pwo bañaan bajinɕ ɕi keɕ ki Naɕibaɕi, naboofaran, natiinkaran, nawoon ɕi mnjeeh, hēnk di di Naɕibaɕi anjaan awul unal na mnjeeh akwoon na an.

¹² Nawulandēn mboɕ, na-boofar bboofar banyimanun. Bañaan biki Naɕibaɕi bti banwoon ɕi bawulan mboɕ.

¹³ Dñehan Ajugun Yetu *Krittu awulan bnuura an bti, Naɕibaɕi adiimanan unal wi nul, *Uhaaɕ wi nul uɕe udo nakak baloolan!

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Galatiya

Uṭup ujuni

Kakaarta ki kawo ki Pawulu apiitun banfiyaarun biki Galatiya. Abi ya da nyaaş ɳtëb kaṭup baka Uṭup Ulil Unuura kē Bayuday na banwoon baanwo Bayuday baji batiinka kakak kafiyaar Yetu Krittū. Uko wi Pawulu ajukanun baka uwoon kē pfiyaar Yetu pahinan kado Naşibaṭi aji bawo batool ṭi kadunul. Wi bayaar adoo jon kē Bayuday balon başē ya du Galatiya aji bantohi biki banfiyaarun biki Yerutalem badoo baka. Batok uko wi Pawulu ajukanun bti aji aanwo nanjañan na manjoonan, kē uko wi akjukanun uunwo manjoonan. Baji na baka kē jibi banwoon baanwo Bayuday bafiyaarun Yetu bawo kado kak uko wi bgah bi Moyit bajakun. Kē uko wi baṭijanun maakan uwo pwala katēmp. Baji pwala katēmp pahinanun kado Naşibaṭi aji bawo batool ṭi kēş ki nul.

Biki Galatiya bakak ado hañ, kē Pawulu amee. Adeebaṭ maakan wal mēnt ṭiki mēnt pṭaş bgah bi Moyit pakdoon ñaar awo natool ṭi kēş ki Naşibaṭi. Uko mēnt ukaar kē Pawulu apiit biki

Galatiya kadiiman baka kē Naşibaṭi aanji hañ. Pwala katēmp pi bajakun pawo kē uşal wi ñaar uwo kawo ujint piş. Aṭup baka aji Naşibaṭi ado Abraham kē awo natool ṭi kadunul ji abi do kawala katēmp. Pfiyaar ṭañ pajaan pado ñaar awo natool ṭi kēş ki Naşibaṭi, kē pul pakaan ahil kado ñaar aka ubida unliun Naşibaṭi.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pawulu awo nanjañan na manjoonan, uko wi akjukanun kak ujoonani (1.1-10)
2. Naşibaṭi adatur Pawulu pa awo nanjañan (1.11-24)
3. We wi Uṭup Ulil Unuura ujakun na manjoonan (2.1-21)
4. Pfiyaar ṭañ pahilanun kado ñaar abuur (3.1-4.31)
5. Nawulēn ɳnalad, ɳwut Uhaaş wi Naşibaṭi uṭelēş nja ubida (5.1-6.10)
6. Pwul mboş pbaañsaani (6.11-18)

Pwul mboş

¹ Nji Pawulu *nanjañan i Yetu kapiitanar. Mēnt bañaar badu'ēnun pa nwo nanjañan. Kē pwo nanjañan pi naan paantēpēn ṭēpēn ṭi ñaar alon. Ṭi Yetu Krittū na Naşibaṭi Aşin annaṭanulun ṭi pkeṭ i i nwoonun nanjañan. ² Nji na bayitun ṭi Krittū bti banwoon na nji ɳwul banfiyaarun Yetu biki Galatiya bti mboş. ³ Dñehan Naşibaṭi Aşin nja na

Yetu Krittu Ajugun ayuuj an bnuura na mnjeeh.

⁴ Jibi Naşibaţi Aşin nja aŋaluŋ, Krittu awul ubida wi nul kapënanan ipekadu yi nja ŋhilna ŋbuur ŋi umundu wi nŋa wi, untumuŋ mnŋot. ⁵ Naşibaţi i i ŋwoon kadëman te mnŋo. Uwo haŋ.

Ukaha Uşup Ulil Unuura uloolan ŋaŋ

⁶ Dŋoŋar jibi nataruŋ ŋi pkokan Naşibaţi kafet. Aşepna ŋi bnuura bi Krittu adu an, kē naşë wo ŋi pŋaş uşup umpaţi wi bajakanan aji uwo Uşup Ulil Unuura. ⁷ Na manjoonan, uunka nin Uşup Ulil Unuura ulon umpaţi. Kē baŋaan balon başë wo ŋi atokan ŋşal, abot aŋal pŋëlëş Uşup Ulil Unuura wi Krittu. ⁸ Kē woli un ŋi ŋleefun lah, kēme uwanjuţ ulon umpënnuŋ baţi, ŋbiin aşupan uşup umpaţi na wi njukanuŋ, Naşibaţi kafëpun. ⁹ Ŋbi ŋupan kē nkak akakalëş nŋa : woli alon aşupan uşup umpaţuŋ na wi nadoon abi yeenk, Naşibaţi kafëpa.

¹⁰ Hënkun naşal aji hum ba? Dla la pdëm ŋi baŋaan oo kēme ŋi Naşibaţi? Dla la pŋalana ŋi baŋaan i? Woli dla la lah pŋalana ŋi baŋaan te hënkun, mënkwō nalempar Krittu.

Krittu aduun Pawulu pa awo nanjaŋan

¹¹ Dŋal name, an bayit naan, kē Uşup Ulil Unuura wi nji kaşupuŋ uumpëna ŋi uşal wi ŋaan. ¹² Nin mënŋ ŋaan awulnuŋ wa kēme ajukanaanuŋ wa, Yetu Krittu

ul ŋi uleeful adiimanaanuŋ wa. ¹³ Natiink bti jibi nwoon ŋfa wi nhumuŋ mēban bgah bi bayuday. Name jibi ntamanuŋ maakan ŋi phajan banfiyaaruŋ Yetu, banwoon pntaali pi Naşibaţi. Dla pgar baka. ¹⁴ Dbi pel biki kawuun naan baţum ŋi pŋaş bgah bi bayuday, abot amēban udolade wi bateem naan maakan apel baka. ¹⁵⁻¹⁶ Kē Naşibaţi, ŋi bnuura bi nul, aşë datën apaŋëş ji mbi ndo kabuka, adu'ën aji nwo nalemparul. Kē wi uliluluŋ, adiimanaan Abukul pa ndola ameeţana ŋi banwoon baanwo bayuday. Wal mënŋ, mënwinar na nin ŋaan alon. ¹⁷ Mëndoo ya ya Yerutaalem du banwo'ënuŋ banjaŋan uteek, aşë baa ŋep ŋep aya ŋi dko mënŋ utaak wi Arabiya. Dul di mpënnuŋ akak ubeeka wi Damat.

¹⁸ Wi ŋşubal ŋwajanŋ ŋaşëpuŋ wi wi mbaan aya Yerutalem ameer na Piyeer, aşo na a ŋnuur iŋeen na kaŋeen. ¹⁹ ŋi banjaŋan, ul ŋaŋ i i nji nwinan, mënwin bandukiin. Dbot awin Yakob aŋa Ajugun. ²⁰ Naşibaţi ame kē mënŋtilan wi nji kapiitanan uko wi. ²¹ Wi mpënnuŋ Yerutalem aşë ya ŋmban ŋi Firi na Filitiya. ²² Kē banfiyaaruŋ Krittu biki utaak wi Yuda başë wo baambaan kawinarën. ²³ Batiinka tiink ŋaŋ kē baktup aji : « ŋaan ambiin ahajan un ŋfa akak hënkun ajukan bgah bi abiin ado na pŋok. » ²⁴ Kē başë wo ŋi pdëman Naşibaţi ŋi uko wi naan.

2

Pawulu ayit du Yerutalem na banjañan bandukiin

1 Wi nşubal iñeen na nbaakër nãtëpuñ, kè nşë kak Yerutalem, agakandër na Barnabat, kè nñij Tit. 2 Dya bayaas mënñ tiki Naşibañi ayuujën kè dwo i pya da. Dyita ãañ na baweek bantiinkaniin biki banfiyaaruñ, aşë yuuj baka Uşup Ulil Unuura wi nji kajukanuñ banwoon baanwo bayuday, tiki mënñal ulemp wi naan unşëpuñ na unkmbiin uwaan udooni. 3 Kè baando tu Tit i ngakandëraanuñ pwala katëmp ul anwoon nagrek*, 4 te udoo ka bañaan balon bandaaruñ aji bafiyaari banjaan bamena kaneej ti un nfiyaaruñ kañal pwalan bañaan katëmp. Bañaan bakan mënñan babop aneej ti un pa pten mnjeeh mi nyeenknuñ ti Yetu Krittü kaşë kakakanun du pjuuk pi bgah bi Moyit. 5 Nñëdinin nin uyaas uloolan uko wi baktupun, kahilna kamëban pa an manjoonan, manwoon Uşup Ulil Unuura.

6 Kè ti uko wi baweek bammeetaniiñ – uko wi babin awo uunjakën nin uko ulon tiki Naşibañi aanji paşşër – bañaan bammeetaniiñ mënñan baanhoñan nin uko ulon ti pjukan pi naan. 7 Bado tşep tşep awin kè Naşibañi

aşu'ën ti ulemp wi pjukan Uşup Ulil Unuura banwoon baanwo bayuday† jibi aşuun Piyeer ti ulemp wi pjukan wa bayuday‡. 8 Naşibañi andolon Piyeer kè awo nanjañan i bayuday adolon kak kè nwo nanjañan i banwoon baanwo bayuday. 9 Kè Yakob, Piyeer§ na Yowan bantiinkaniin maakan ti banfiyaaruñ başë yikrën kè Naşibañi awulun mnhina mi pdo ulemp mënñ ; ukaan kè bawulën iñen nji na Barnabat ayuuj kè bañok na un : un, nya du banwoon baanwo bayuday, bukal du bayuday. 10 Başu'un ãañ pleş bajuuk, kè nji kado wa na mnlilan.

Pawulu alať Piyeer du Antiyoka

11 Kè wal wi Piyeer* abiiñ Antiyoka, dlaťa ti kadun ki bañaan bti, tiki aanfanji. 12 Uko wi adoli wii wi : ji bañaan balon biki Yakob ayilun babi bado kaban, aji bi kade na bayitun banwoon baanwo bayuday, kè wi bayili mënñ başaan aban, kè aşë low banwoon baanwo bayuday abot añañan pde na baka. Añi wal mënñ bayuday banjakuñ aji banfiyaaruñ bawo i kawala katëmp. 13 Bayuday bankakuñ afiyaar başaş Piyeer ti kamena ki nul kè Barnabat ti uleeful adoo

* 2:3 Aanwala katëmp wi awoon napot. Pwala katëmp pajaan payuuj kè ñaan awo nayuday. † 2:7 Ti ugrek bapiit aji : Banwoon baanwala katëmp. ‡ 2:7 Ti ugrek bapiit aji banwaliin katëmp. § 2:9 Piyeer dawoon Kefat ti uaramayik, uwoon plaak. * 2:11 Piyeer dawoon Kefat ti uaramayik, uwoon plaak.

wut kē baneejana ti kamena mēnt.

¹⁴ Wi nwinuŋ kē baankpoŋ ataŋ na manjooŋan manwoŋ Uṭup Ulil Unuura, dji na Piyeer ti kadun ki baŋaŋ bti : « Iwi inwoŋ nayuday i kabuka, ikdoŋ ji banwoŋ baanwo bayuday. Iinṭaŋ bgah bi bayuday. Kē hum di di inaluŋ pwuuk banwoŋ baanwo bayuday bakak bado kado ji bayuday?

¹⁵ Un ŋwo bayuday biki kabuka, ŋenwo ji baŋaŋ bandukiin biki bajaŋ baji bado buṭaan. ¹⁶ Kē ŋṣē me kē ŋaŋ awoona ṭaŋ natool ti kēŋ ki Naŋibaṭi ti pfiyaar pi nul ti Yetu Krittu, mēnt ti pṭaŋ bgah bi *Moyit pa. Ukaŋ kē un ŋfiyaar Yetu kahilna kawo batool ti kadun ki Naŋibaṭi. Mēnt ti pṭaŋ bgah bi Moyit di ŋhilnuŋ kawo haŋ, ēnhēn, nin aloŋ aankwo natool ti kēŋ ki Naŋibaṭi ti pṭaŋ bgah. ¹⁷ Kē woli ŋla pṭēpna ti Yetu kawoona batool ti kadun ki Naŋibaṭi, ŋwo wo ji biki bajaŋ baji bawo bado buṭaan. Uko waŋ uyuuj kē Krittu aṭu'un ti pdo pekadu i? Nin, mēnt hēnk da. ¹⁸ Woli dkak ti bgah bi mbiin aduk, ddiiman wal mēnt kē djuban ti ba. ¹⁹ Ti uko wi bgah bi Moyit, dkeṭi, pkeṭ pampēnnuŋ ti bgah bi Moyit ti uleef wi ba, pa nhilna nwo pa Naŋibaṭi. Dpaŋana na Krittu, ²⁰ kē hēnkun mēnt nji dwoŋ, Krittu awoŋ ti nji. Mnwo mi naan ji ŋaŋ najēn manwo ti pfiyaar Abuk

Naŋibaṭi anŋalnuŋ adoo wul uleeful pa nji. ²¹ Hēnk, dpok pfiel bnuura bi nyeenknuŋ du Naŋibaṭi, hēnk di uwoŋ, woli pṭaŋ bgah pakṭuun lah ŋaŋ awo natool ti kēŋ ki Naŋibaṭi, pkeṭ pi Krittu pakeer kawaŋ udooni.

3

Pṭaŋ bgah kēme pfiyaar Yetu Krittu

¹ Mbeeh! An baŋaŋ biki Galatiya nanwaanji ŋṣal, in abaan aguuran ba? An biki bayuujun pkeṭ pi Yetu Krittu ti krut bnuura. ² Uko uloolan ṭaŋ wi wi nji kaheparanaŋ. Nayeenkna Uhaaŋ wi Naŋibaṭi ti pṭaŋ bgah bi Moyit oo kēme ti pfiyaar uṭup wi natiinkun? ³ Hum di di nahilanun kawo bapēn hēnk? An nanjunun na mnhina mi Uhaaŋ wi Naŋibaṭi, kaŋē kabi kabaaŋṣaan ti udo wi uleefan. ⁴ Iko yi nawinun bti ibi diiŋ diiŋ i? Mēnfiyaar aji idiisi. ⁵ Woli Naŋibaṭi awulan Uhaaŋ wi nul, abot ado mlagre ti ptoofan, aji do do iko yaŋ bti ṭiki naṭaŋ bgah kēme nafiyaar uṭup wi natiinkun?

⁶ Natenan ti Abraham di, *awoona ṭfa natool ti kēŋ ki Naŋibaṭi, wi aŋfiyaaruluŋ*☆.

⁷ Nameen uko wi keeri : banfiyaaruŋ bawoŋ babuk Abraham. ⁸ Udobi piitana piitana ṭfa ti Ulibra wi Naŋibaṭi, aji : pfiyaar pi banwoŋ baanwo bayuday pakkaan Naŋibaṭi aṭu baka bawo batool ti kēŋ ki nul. Hēnk di di Naŋibaṭi adoŋ abi ṭupa ṭup Abraham Uṭup Ulil Unuura

☆ 3:6 Ujuni 15.16.

wi aji : « *Dt̄p̄na ̄ti iwi kawulna ̄n̄taak b̄ti b̄nuura bi naan.* »⁹ H̄enk, banfiyaaruŋ b̄ti bayeenk b̄nuura bi Naŋibaŋi ̄ji Abraham ̄niinŋ anfiyaaruŋ.

¹⁰ Bañaanŋ b̄ti banŋaanŋ ahaŋ bgah bi Moyit̄ baf̄epana. Ulibra wi Naŋibaŋi uji : « *Ñaanŋ anwoonŋ aank̄taŋ ̄n̄nuur b̄ti uko b̄ti umpiitunŋ ̄ti ulibra wi bgah bi Moyit̄ af̄epana.* »¹¹ Umeetaana b̄ti k̄e nin alonŋ aank̄t̄epna t̄ep̄en ̄ti bgah kadoo kawo natool ̄ti k̄eŋ ki Naŋibaŋi. Ulibra wi Naŋibaŋi uji : « *ubida wi natool uwoona ̄ti p̄fiyaar.* »¹² K̄e bgah bi Moyit̄ baŋe paŋ na p̄fiyaar ; Ulibra wi Naŋibaŋi k̄e uŋe ̄ji « *ñaanŋ ank̄taŋunŋ iko yi bgah bajakuŋ akaana ubida ̄ti iko m̄ent̄.* »¹³ Krittu aluk luk abuuranaan un ̄ti p̄f̄epa pi bgah, wi akunjiinŋ p̄f̄epana panwoonŋ i kajotna un. Ulibra wi Naŋibaŋi uji : « *ñaanŋ i puum patananiinŋ ̄ti b̄mul af̄epa.* »¹⁴ Yetu Krittu ado haŋ banwoonŋ baanwo bayuday bayeenkna b̄nuura bi Naŋibaŋi awulunŋ Abraham, ̄n̄bot ̄nyeenk un b̄ti ̄ti p̄fiyaar, Uhaaŋ wi ahonunŋ.

Kahonŋ ki Naŋibaŋi na bgah bi Moyit̄

¹⁵ Bayit̄ naan natenan ̄ti udolade wi bañaanŋ. Woli ñaanŋ ado kahonŋ ̄ti kadun ki bañaanŋ, nin ñaanŋ alonŋ nampaŋi aanhil kagar kahonŋ m̄ent̄ k̄eme kahoŋan uko ulonŋ ̄ti ka. ¹⁶ K̄e h̄enk di di uwoonŋ kak pa

Abraham, wi Naŋibaŋi adolulunŋ kahonŋ ul na p̄ŋini pi nul. Uumpiit̄ aji : « Na bañaanŋ biki p̄ŋini pi nul » ̄ji aŋiini ̄tiini uko wi bañaanŋ batum, upiit̄ aji : « *na ñaanŋ anwoonŋ i p̄ŋini pi nul,* »¹⁷ aŋiini ̄tiini uko wi ñaanŋ aloolan. Ñaanŋ m̄entan awoonŋ Krittu. ¹⁷ Uko wi n̄ji ̄nalunŋ kaŋupan wii wi : Naŋibaŋi abi honŋ Abraham, k̄e bgah bambaanŋ abi bi wi ̄n̄subal iñeen week ̄nyaaŋ ̄n̄baak̄er na iñeen ̄n̄wajanŋ (430) ̄n̄aŋepunŋ baanhilan pgar kahonŋ m̄ent̄, k̄eme katok uko wi Naŋibaŋi ajakuŋ. ¹⁸ Woli lah ̄ti p̄taŋ bgah di di ̄nyeenkunŋ phiiŋ, ̄n̄enkyeenkna pa kak ̄ti kahonŋ. Na manjoonan Naŋibaŋi aŋepna ̄ti kahonŋ awul b̄nuura bi nul Abraham.

Bgah badoona we ba?

¹⁹ K̄e h̄enkunŋ, woli uwo haŋ, we ukaanŋ k̄e bgah bawoo? Ipekadu iŋuunŋ k̄e Naŋibaŋi akak aŋij bgah ayoonkna ñaanŋ i p̄ŋini pi Abraham i Naŋibaŋi adolunŋ kahonŋ m̄ent̄. Naŋibaŋi awul ba ̄n̄wanjut, k̄e ̄nahelan ba aŋe do Moyit̄ k̄e abanan ba bañaanŋ. ²⁰ Ñaanŋ anwoonŋ aloolan, aannuma ñaanŋ alonŋ abanana uko wi ul aŋupunŋ di. K̄e Naŋibaŋi aŋe wo aloolan ̄tañ.

²¹ K̄e bgah, balaŋ kahonŋ ki Naŋibaŋi i? Nin! Woli ̄nyeenk lah bgah banhilunŋ pwul un ubida wi manjoonan, pwo natool ̄ti k̄eŋ ki Naŋibaŋi pawoona keeri ̄ti p̄taŋ bgah. ²² K̄e Ulibra wi Naŋibaŋi uŋe ̄ji

✧ 3:8 Ujuni 12.3; 18.18; 22.18. ✧ 3:10 Pleŋan 27.26. ✧ 3:11 Habakuk 2.4.

✧ 3:12 Bgah 18.5. ✧ 3:13 Pleŋan 21.23. ✧ 3:16 Ujuni 12.7.

kë bañaan na iko bti bawo ti pekadu. Hënk, banfiyaarun ti Yetu Krittu baṭepna ti pfiyaar kayeenk uko wi Naṣibaṭi ahonun.

²³ Ji pfiyaar Yetu pado kabi, ntuhanaa, awo ti kayen ki bgah ayoonkna pfiyaar pi Naṣibaṭi akyuunun. ²⁴ Bgah bayewi'un yewi tfa ayoonkna Krittu pa nḥilna nwo batool ti kës ki Naṣibaṭi, wi nfiyaarun Krittu. ²⁵ Kë wi nfiyaarun hënkun, nēnkak awo ti kayen ki bgah.

²⁶ An bti nawo babak Naṣibaṭi tiki nafiyaar Yetu Krittu. ²⁷ Enhēn an bti nankakun baloolan na Krittu ti batitmu, nakak awo ji a ti kës ki Naṣibaṭi. ²⁸ Uunkak aka keeri nayuday këme anwoon aanwo nayuday, ñaan i bakjuukntēnun këme ñaan najeeh, ñiinṭ këme ñaaṭ. Nawo ñaan aloolan ti Krittu. ²⁹ Kë woli nawo i Krittu nawo keeri biki pṣini pi Abraham, abot awo ti bankyeenkun uko wi Naṣibaṭi ahonun Abraham.

4

¹ Uko wi, wi wi nḥalun pṭupan : nahiiḡ aṣin woli ahum ti kpoṭ, aanji paṭ na i bakjuukntēnun, woli ul adoon akaka iko bti. ² Bañaan bajaan bakuṣa, kabot kayen bka bi nul te unuur wi aṣin adatuṅ. ³ Hënk di uwoon tfa kak pa un, nwo wo ji bapoṭ,

kë udolade wi umundu* ukjuukntēnun. ⁴ Kë wal wi Naṣibaṭi adatuṅ ubanuṅ, awalan Abukul ti kayin ki ñaaṭ, kë akṭaṣ *bgah bi Moyit, ⁵ ahilna abuuran bañaan biki bgah bajuukntēnun nḡbot nḥilna nwo babak Naṣibaṭi. ⁶ Pa pyuuj kë nawo babakul, Naṣibaṭi aṭu ti nḥaaṣ ni nun Uhaaṣ wi Abukul unjaan uhuuran kaji « Abba†, Paap! » ⁷ Iinwo keeri ñaan i bakjuukntēnun, iwo abuk katoh ; ukaan kë ikluṅ kahiiḡ iko yi Naṣibaṭi ahankun pa babakul.

Pawulu aṣal banfiyaarun biki Galatiya

⁸ Tfa wi nawoon naamme Naṣibaṭi, najej iko ilonḡ ado ya Naṣibaṭi, kë ikjuukntēnan. Na manjoonan iko mēnt iinwo Naṣibaṭi. ⁹ Kë hënkun wi nameerun na Naṣibaṭi, këme dwo kaji, hënkun wi Naṣibaṭi ameerun na an, hum di di nahilanun akak du udolade udah uwaanḡ udooni wi, kakak kak bañaanḡ biki bakjuukntēnunḡ ji unjon ba? ¹⁰ Naji nadēman nḡnuur nḡlonḡ, kli klonḡ, nḡwal nḡlonḡ, nḡsubal nḡlonḡ. ¹¹ Dhaajalaa : ulemp wi nji nlempun lemp pa an udiisḡ diisḡ i?

¹² An bayiṭ naan dkooṭan kooṭ, nakakan nanaamēn jibi nkakun anaaman‡. Naandolēn do nin uko ulonḡ

* **4:3** Udolade wi umundu : Iko bti inkṭonunḡ bañaanḡ : nḡntaayi, nḡntonḡ, bgah bi bayuday, na igah ilonḡ kak inkṭonunḡ bañaanḡ. † **4:6** Abba : Ti uṭup uaramayik dawoon Paap. ‡ **4:12** Pawulu akak awo ji banwoonḡ baanwo bayuday, kë bagalat banwoonḡ baanwo bayuday baṣē la pwo ji bayuday. Pawulu aṅal bakak ji a, ul ankakunḡ awo ji banwoonḡ bawo bayuday.

unde'ënuj, wi mbiinj awo na an. ¹³ Naleş bnuura, pmaak pakaanj kē nŋo tfa ajukanan uyaaş uteek Uşup Ulil Unuura. ¹⁴ Pmaak pi naan panooranan maakan, kē naşë wo naambeehën, kēme alowën. Nabaa do tşep tşep ajejën ji dwo uwanjut wi Naşibaŋi kēme ji Yetu Krittü tşi uleeful. ¹⁵ Mnlilan mi nan mi tfa manwo tuj ba? Dme bnuura, woli nahil tfa nalookëş kēş ki nan kawulën. ¹⁶ Kē hënkuj, wi nşupanaş manjoonan, dkak naşoorad inan i?

¹⁷ Bañaan balonj bado iko itum pa nakak tşi baka, kē nşal nji baka nşaşë wo nşwuşaan, başal pgarën na an, naşë nabi naduka duka na baka. ¹⁸ Unuura ñaanj ado iko itum pa bnuura, nşuur bti, bē mēntş tşañ woli dwo na an. ¹⁹ An biki nşalun maakan, dhaj pa an uyaaş ulonj kak, ji ñaaş anwoonj tşi kabuk, te wal wi Krittü akjijunj tşi an. ²⁰ Namele lah jibi nşalunj pwo na an kahilna kaŋiini na an na pdiim pannuuriinj tşiki mēmme jibi nji kadoonj na an.

Uko wi Hagar na Faara

²¹ Naşupaan, an nanşalunj bgah bi Moyit bado kaşonjan, naanji natiink uko wi Moyit apiitunj i? ²² Ulibra wi Naşibaŋi uji Abraham abi buk bapoş batëb biinj: alonj awo abuk Hagar, ñaaş i

bakjuukntşënuj, Kē alonj awo abuk Faara, i bawoonj baankjuukntşën. ²³ Napoş i ñaaş i bakjuukntşënuj abuka ji bañaanj bti, kē i ñaaş najeesh aşë buka tşiki Naşibaŋi ahoşunj Abraham aji alunj kabuk napoş mēntş. ²⁴ Uko wanj uyuuuj uko wi : baaş batëb bukunj mēntş bayuuuj ihoşar itëb yi Naşibaŋi adoonj. Hagar ayuuuj bhoşar bi pnkunj pi Finayi, di Naşibaŋi awulunj Moyit bgah, bhoşar mēntş bajaanj babuk bañaanj biki bakjuukntşënuj. ²⁵ Hagar awoonj pnkunj pi Finayi, pawoonj du utaak wi Arabiya, ul awoonj kak Yerutalem di hënkuj, dawoonj tşi pjuuk dul na babuk da bti. ²⁶ Kē bañaanj biki Yerutalem di baŋi duuş başë wo bajeesh, dul dawoonj anin un*.

« Lilaan, iwi ñaaş inwoonj iinhil pbuk,

Huuraan mnlilan mi nu, iwi impaamunj unoor wi kabuk.

Tşiki babuk ñaaş i badukunj balunj katum kapel biki ñaaş anwoonj na ñiinj. »†

²⁸ Kē an bayitş naan, nawo ji Itaak bapoş bambukiinj jibi Naşibaŋi ahoşunj Abraham. ²⁹ Tşfa napoş ambukiinj ji bañaanj bti, ajaanj aŋoonkna napoş ambukiinj tşiki mnhina mi Uhaaş wi Naşibaŋi, hënku di uwohanj kak nşa di pa un. ³⁰ Kē we wi Ulibra wi

§ 4:21 Moyit apiitunj nşibra kañeen nşteek nji Ulibra wi Naşibaŋi, tuş nşibra mēntş di di bgah bi bayuday bi Naşibaŋi awulunj Moyit bapiitaniinj, aşu na iko inşëpunj tşi bayuday. Uko wi Hagar na Faara uwo tşi nşibra mēntş tşi Ulibra ujuni 16, 17 na 21.

* 4:26 Pawulu anaamntşën Faara na Yerutalem di baŋi duuş. † 4:27 Itayi 54.1; Itayi aŋiiniyaan Yerutalem tşi dko di.

Naşibaŋi ujakun ba? Uji : « *Dookan ñaaŋ i bakjuukntënuŋ na abukul, abuk ñaaŋ i bakjuukntënuŋ aanka kafah ŋi phiij ji abuk ñaaŋ najeeh.* »³¹ Kë hënk, an bayiŋ naan, njenwo babak ñaaŋ i bakjuukntënuŋ, nwo babak ñaaŋ najeeh.

5

Mnjeeh mi banfiyaaruŋ
Krittü

¹ Krittü abuuran un nŋilna nwo bajeer na manjoonan. Namëbaan keeri naliint nawutna kakak ŋi pjuuk.

² Natiinkan, nji Pawulu dŋup an, woli naşal aji pdo bawalan an *katëmp paktuun nawo batool ŋi këş ki Naşibaŋi, uko wi Krittü akeeri do uwaan udooni ŋi an. ³ Dkak akakalëş kaŋupan, ñaan anşaluŋ aji awo i kawala katëmp awo i kaŋaş bgah bi Moyit bti. ⁴ An nanktaşuŋ bgah bi Moyit alaana pwo batool ŋi këş ki Naşibaŋi, nawayşer na Krittü, nawaan bnuura bi Naşibaŋi. ⁵ Kë un, uko wi nŋaŋuŋ, uwo kë nwoona batool ŋi këş ki Naşibaŋi ŋi pfiyaar. Uko wan, uwoon uko wi Uhaaş wi Naşibaŋi ukŋenkuŋ un pyoonk. ⁶ Ñaan anwoon ŋi Yetu Krittü, mënŋ pwala katëmp këme pwo iinkwala katëmp pakaan udooni, uko unkaan udooni uwo pfiyaar pangakandëruŋ na bŋalad.

⁷ Wi najunuŋ, naŋi bnuura, kë in abaan anaŋ naŋ ŋi bgah

aneenan an pŋaş manjoonan ba? ⁸ Uko wi baŋupanaŋ kë nadoo naŋ, uunwoona du Naşibaŋi andu'anaŋ. ⁹ Bañaan baji baji: « Uko umpooŋ ujaan utaajan pşon bti. » ¹⁰ Nji dhaŋ ŋi Ajugun aji naankşal uko ulon umpaŋi. Kë ñaan anktokun nşal nji nan, udole wo in, Naşibaŋi awayëşaaara kaji aduknaanaa.

¹¹ Kë nji, bayiŋ naan, woli dhum lah kajukan aji bañaan bti bawo i pwala katëmp, babaa kahajanan we ba? Pkeŋ pi Krittü ŋi kruŋ paankak adeebaŋan keeri nin ñaan alon. ¹² Bañaan banktokanaŋ nşal bayaan keeri bakaş nleef nji baka!

Nawutan kaŋaş nşal nji nan,
nawutan Uhaaş wi Naşibaŋi
uŋon

¹³ An bayiŋ naan, Naşibaŋi adu'an pa nawo bañaan bambuuruŋ, kë mbuur mënŋ manşë wo maanwo mi kaŋu'an nado kado uko wi uleef wi nan unaluŋ. Nabaa wo kaŋep ŋep kaŋalad kawo ŋi bŋenkar. ¹⁴ Bgah bi Moyit bti baŋonkrën ŋi uŋup uloolan ŋaŋ: « *nalan atëŋŋu jibi inaluŋ uleefu.* »^{*} ¹⁵ Kë naşale wo ŋi bdumar na bdohar, nalipariin : natokar. ¹⁶ Dŋupan keeri uko wi : nawutan Uhaaş wi Naşibaŋi uŋon nŋbida, naşë nahil nawo naankdo kaŋaş unal wi nan unwoon uwuŋaan. ¹⁷ Uko wi uleef unaluŋ upaŋ na wi Uhaaş wi Naşibaŋi unaluŋ. Kë uko wi Uhaaş wi Naşibaŋi

* 5:14 Bgah 19.18.

upaṭ na wi uleef uṅaluṅ. Iko yi uleef uṅaluṅ na yi Uhaaş wi Naşibaṭi uṅaluṅ iji igut ṭi ṅaaṅ meet, ukaaṅ kē naanhil pdo uko wi naṅaluṅ. ¹⁸ Kē naşale wut kē Uhaaş wi Naşibaṭi ukṭoṅan, bgah bi Moyit baankak ahilanan nin uko uloṅ.

¹⁹ Iko yi uleef ujaan uṅal pdo imeeṭana bnuura, iloṅ ṭi iko mēntṅ yii yi : ipekadu yi piintṅ, ubida uṭop, pṭuunk ; ²⁰ pdēman ṅntoṅ na pkaalam. Bşoorad, pṅom, bkujar, udeeb uweek, bpulad, ppaṭşēr, pdo baṅaaṅ bandoli baṭo du umban wi baka. ²¹ Pṅeebar uko wi ṅaaṅ ; ukuj ; kande, udaan, unoh wi piintṅ ; na iko itēntṅ yuṅ. Dkakalēş jibi ndooṅ abi ṭup an, baṅaaṅ banjaan bado iko mēntṅan yi baankneej du Pşih pi Naşibaṭi.

²² Kē iko yi Uhaaş wi Naşibaṭi ujaan ubuk yii yi : bṅalad, mnlilan, mṅjeeh, kamiir, pjoob bkow, pṭar ṭi pṭēnk, pwo ṅaaṅ i bakfiyaaruṅ, ²³ pwo ṅaaṅ i pṅaaṅ pajaan paṭi, pṭijan uleef. Bgah baanneenan iko mēntṅ di! ²⁴ Baṅaaṅ banwoon biki Krittü Yetü bapan iko iwuṭaan yi uleef ujaan uṅal pdo ṭi krut. ²⁵ Jibi Uhaaş wi Naşibaṭi uwuluṅ un ubida, ṅwo kawut wa uṭoṅun. ²⁶ Najoh ṅwut phomp : ṅwut kalaar bṭup, ṅwut kakujar.

6

Nadoon kaṭēnkar

¹ Bayiṭ naan, woli ṅaaṅ aloṅ amobana awo ṭi pjuban, an biki Uhaaş wi Naşibaṭi ukṭoṅuṅ, nakakaana ṭi manjoonan naşē nawut kado btam na a. Andoli ṭi an alipariin kajot ṭi pjuban. ² Andoli adoon kaṭēnk atēntṅul pkuṅa bdaaj bi nul ; hēnk naṭaş bnuura bgah bi Krittü[☆]. ³ Woli ṅaaṅ anuṅ kē awo uko uloṅ bē aanwo nin uko uloṅ adaar bkowul. ⁴ Andoli adoon kaşalan udo wi nul, woli aṭēnk ṭi wa uko wi mnlilan, alilaan pa bkowul ṭaṅ, aşē wut kado katenar na batēntṅul, ⁵ ṭiki andoli awo kajej pkuṅ pi nul.

⁶ ṅaaṅ i bakjukanuṅ Uṭup wi Naşibaṭi awo kaṭok bka bi nul bṭi na ankjukanuluṅ. ⁷ Nawutan kaguur ikowan, nin ṅaaṅ aloṅ aanji nohnaana Naşibaṭi ; uko wi ṅaaṅ atepiṅ, wul wi akluṅ kakit. ⁸ ṅaaṅ ankṭepiṅ iko yi uleeful uṅaluṅ aluṅ kakit pkeṭ, pi iko yi uleeful uṅaluṅ pabukuṅ. Kē ṅaaṅ anşaan atepi iko yi Uhaaş wi Naşibaṭi uṅaluṅ, aluṅ kakit ubida wi mnto wi Uhaaş wi Naşibaṭi ukwuluṅ. ⁹ ṅwut kanoor ṭi pdo bnuura, ṭiki woli ṅēnwat iṅen, ṅluṅ kakit ṭi wal unuura, ṅdeey ṅnuura. ¹⁰ Wi ṅhumuṅ keeri nhinaa, najoh ṅdo kalemp pa bnuura bi bayiṭun banfiyaaruṅ na pa bnuura bi baṅaaṅ bṭi.

Pjukan pbaañşaani

☆ 6:2 Natenan ṭi Galatiya 5.14.

¹¹ Natenan npiit nweek ni nji kapiitanan na kañen ki naan. ¹² Banjalun pwinana ti bañaan, bukal banjalun pñu'an pwala katemp, kahilna tañ kawo baankhaj pa pkeṭ pi Krittu ti krut. ¹³ Banjakun aji nawo i kawala *katemp, bukal ti nleef ni baka, baando ji baṭaṣ ṭaṣ bgah bi Moyit, aṣe ṇal nawala katemp bahilna bado kahomp ti uko mēnt. ¹⁴ Nji ti uleef naan, mnhina hina kadēman bkow bi naan ti nin uko ulon umpaṭi na krut ki Yetu Krittu Ajugun. Ti krut, iko yi umundu ipañana pa nji ke nji nkak apanana pa iko yi umundu. ¹⁵ Pwala katemp keme pwo iinkwala katemp paanwo nin uko ulon. Uko unwoon, uwo pkak ñaan nahalu. ¹⁶ Mnjeeh na mñaga mi Naṣibaṭi mawoon ti bañaan bti bankṭaṣun uko wi mbaan aṭup ṭup, banwoon pntaali pi Naṣibaṭi*.

¹⁷ Nin ñaan alon awutan kanooranaan hēnkun. Dwo na ijēn yi mnhaj ti uleef naan, ti katim ki Yetu.

¹⁸ Bayiṭ naan, dñehan Naṣibaṭi awulan bnuura bi Yetu Krittu Ajugun. Uwo hanj! Amen!

* 6:16 Ti ugrek bapiit aji : Itrayel di Naṣibaṭi.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Efet

Uṭup Ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun banfiyaarun Krittü biki Efet. Kë ašë wo aampiit wa pa bukal ṭañ ṭiki ṭi ṅlibra ṅteek baanṭu katim ki Efet du ujuni. Uhina kawo kë Pawulu apiit wa banfiyaarun biki ṅbeeka ṅtum ṭi Atiya bahil baji woli baleyiiri bawul bandukiin baleyiir. Apiit kakaarta ki wi awoon ukal-abuṣ du Rom. Efet dawoon ubeeka unlilnuṅ ṭi ṅbeeka ṅi Rom dašihun ṭi ṅanwoon ṭi Atiya. Bañaan batum ṭi biki Efet bawo bawaap. Baniwar Artemit untoṅ wi bajaan badëman katoḥ kanuura. Artemit mënṭ awo ptu, awo ṅaaṭ. Ṭi katoḥ kanuura mënṭ ki ki bajaan baya pdëmana. Bañaan banwoon da bti baji badëman untoṅ mënṭ, Bayuday na banfiyaarun Krittü ṭañ bawoon baanji badëman wa. Uko wi Pawulu adiimanun ṭi kakaarta ki wii wi : Našibaṭi ado nja kë ṅme uko ummeniin wi adoluṅ ṭi bnuura bi nul. Uwoon kë ado iko bti inwoon du baṭi duuṭ na ṭi mboṣ iwo ṭi pših pi Yetu Krittü. Akak aṭup aji banfiyaarun Krittü bawo katiinkar kawo ji banṭaarun. Uunka pdo kaji i awo nayuday kë undu

aanwo nayuday. Našoorad baka bukal batëb bti awo aloolan, Tatana a. Bawo keeri kanaakiir kañehan Našibaṭi. Pawulu akak aṭup jibi ṅaan awoon kaṭijan aharul, jibi bapoṭ bawoon kaṭijan bašin baka na jibi bajuuk ṭi ulemp bawoon kaṭijan bankaṅ baka. Aji banfiyaarun Krittü bawo kawo ṭi ploolan na a.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Krittü awul nja bnuura na Uhaaṣ wi Našibaṭi (1.3-3.21)
3. Pka ubida uhalu na Krittü. (4.1-6.20)
4. Pwul mboṣ pbaañsaani (6.21-24)

Pwul mboṣ

¹ Nji *Pawulu, i Našibaṭi adoluṅ kë nwo nanjañan i Yetu *Krittü, dwul mboṣ biki ubeeka wi Efet banwoon biki Našibaṭi abot afiyaar Yetu Krittü na manjoonan. ² Dñehan Našibaṭi Ašin nja na Yetu Krittü Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭënan ṅhaaṣ.

Bnuura bi ṅkaan ṭi Krittü

³ Najoh ṅdëman Našibaṭi Ašin Yetu *Krittü Ajugun, aṭëpna ṭi uhaaṣ wi nul awul nja iko bti inuura yi baṭi inkṅṅenkuṅ nja ṅdo kaṭaša, ṭiki ṅkak amëbandër na Krittü. ⁴ Ji umundu ubi udo kapašana, Našibaṭi aṭëpna ṭi Krittü adat nja ṅhilna ṅwo ṭi kadunul bañaan bajinṭ piṣ banwoon baanwo na nin buṭaan bloṅ. Aṅal nja ukaṅ kë ⁵ aṭëpna ṭi

Yetu Krittu ji n̄bi n̄do kabuka ajeɲ n̄ja k̄e n̄wo babukul. Uko waɲ wi wi aɲaluɲ pa n̄ja ʈi p̄joob bkow pi nul. ⁶ Najoh keeri n̄yeeh mnd̄em mi nul na bnuura bweek bi aʈ̄epnuɲ ʈi Krittu i amaganuɲ, awul n̄ja.

⁷ Krittu atul tul p̄ñaak pi nul ukaaɲ k̄e n̄buuri, k̄e ipekadu yi n̄ja ibot ap̄en. H̄enk, Naʈibaʈi ayuuɲ pd̄em pi bnuura bi nul. ⁸ Awul n̄ja ba atuman wi awuluɲ n̄ja uʃal untuɲa na mntit b̄ti ⁹ mi pme uko wi aɲaluɲ pdo, wi n̄ñaan awoon̄ aambaan̄ kame'aara. Naʈibaʈi ajon n̄jal pdo uko m̄eɲʈ ʈi Krittu. ¹⁰ Wi wal wi adatuɲ ukbanuɲ uko m̄eɲʈ udolana : aʈonkr̄en iko b̄ti na bañaan̄ b̄ti banwoon̄ du baʈi na mboʃ kaʃ̄e kaʈu Krittu awo naʃih.

¹¹ N̄kak ayeenk ʈi Krittu iko b̄ti yi Naʈibaʈi ahoɲuɲ. Ul anjaan̄ ado iko b̄ti jibi anumiin̄, adatuɲ ji n̄do kabuka, ¹² pa un n̄ntaruɲ ahaʈ ʈi Krittu n̄ʈu bado kayeek mnd̄em mi nul. ¹³ An kak nam̄eband̄er na Krittu wi natiinkuɲ uʈup wi manjoonan, Uʈup Ulil Unuura unkuburanan̄. K̄e wi nafiyaaruɲ, Naʈibaʈi awulan Uhaaʃ wi nul wi ahoɲuɲ kadiiman k̄e nawo biki nul. ¹⁴ Uhaaʃ wi nul uwoon̄ uko ujuni wi iko yi ahoɲuɲ aji aluɲ kawulan. Iko m̄eɲʈ n̄yeenk ya wal wi Naʈibaʈi akbuuranuɲ n̄ja ʈi buʈaan̄ b̄ti. Najoh n̄yeek mnd̄em mi nul.

¹⁵ Ukaan̄ wi n̄tiinkuɲ k̄e baktiiniyaan̄ p̄fiyaar pi nafiyaaruɲ Yetu Ajugun na jibi naɲaluɲ bañaan̄ b̄ti banwoon̄ biki Naʈibaʈi, ¹⁶ k̄e mbi duka duka ʈi p̄beeb Naʈibaʈi ʈi uko wi nan, kabot kaleʃan wonʈi d̄nehana. ¹⁷ D̄nehan Naʈibaʈi i Yetu Krittu Ajugun, Aʃin n̄ja anwoon̄ ajug mnd̄em awulan Uhaaʃ wi nul unkuʈu'anan̄ nawo bañaan̄ banwoon̄ na uʃal untuɲa ubot uyuuɲan Naʈibaʈi bnuura nahilna name'a. ¹⁸ D̄nehan kak Naʈibaʈi ajeehanan̄ n̄ʃal nahilna nayikr̄en phaʈ pankaan̄ k̄e adu'an, nabot name pd̄em pi pyok pi ahoɲuɲ bañaan̄ banwoon̄ biki nul, ¹⁹ nabot nayikr̄en pd̄em pweek maakan̄ pi mn̄hina mi adoluɲ k̄e manklempar n̄ja, n̄nfiyaaruɲ Krittu.

²⁰ Mn̄hina m̄eɲʈ, adiiman ma b̄ti ʈi Krittu wi anaʈanuluɲ ʈi p̄keʈ abot aʈoorana ʈi kañen kadeenu ki nul du baʈi. ²¹ Adola k̄e apel bnuura baʃih b̄ti, baweeek b̄ti, mn̄hina b̄ti, na bankʃihuɲ b̄ti. Ayeenk katim kampeluɲ itim b̄ti yi bahilanuɲ katiman ʈi umundu wi na unkm̄biin̄. ²² Naʈibaʈi aʈu iko b̄ti na bañaan̄ b̄ti ʈi ihoʈ yi Krittu uʈeek pa aʃih ya, abot adola k̄e awo naʃih i banfiyaaruɲ b̄ti ; ²³ bukai bawoon̄ uleeful. Krittu aʈuun̄ mn̄hina mi nul ʈi baka atuman, ul ajaan̄ awul iko b̄ti ʈi umundu ubida katuman.

2

Pawulu añehand̄er banfiyaaruɲ

Bnuura bi Naʈibaʈi

1 Ƨfa pjuban pi nan na ipekadu yi nan ibi Ƨu'an kē nawo bañaan bankeƧun Ƨi kēš ki NašibaƧi. 2 Nabi yuuj kē naƧaş bgah bwuƧaan bi umundu, aƧaş Untaayi Uweek wi, unƧƧonun hēnƧun bañaan bampokun ptiink NašibaƧi. 3 Ƨfa, nja bti ŋwoha haƧ, ŋbi ji ŋdo iko bti kaƧaş unjal wi uleef, kado uko bti wi uleef wi nja na uşal wi nja unjalun. Ipekadu ibi Ƨu nja kē ŋwo biki kayeenk kakob ki NašibaƧi ji bañaan bti bandukiin.

4 Kē NašibaƧi ašē ŋaga maakan, kē unjal wi akaan pa nja ubot adēm maakan. 5 Wi pjuban pi nja paƧuun kē ŋkeƧ Ƨi kēš ki NašibaƧi, unjal mēnt ukaan kē awul nja ubida na Krittu. Bnuura bi NašibaƧi baƧuun kē nabuuri. 6 Ƨi pwo baloolan na Yetu Krittu, NašibaƧi anaƧan nja Ƨi pkeƧ na a abot aƧooran nja du baƧi na a. 7 Ado haƧ pa pyuuj iwuun bti mndēm mnweek maakan mi bnuura bi akaan pa nja Ƨi Yetu Krittu. 8 Bnuura bi NašibaƧi baƧuun kē nabuuri, wi nafiyaarulun. Uko mēnt uumpēna Ƨi an, uwo uƧen wi NašibaƧi. 9 Naando do uko ulon ahilna aka mbuur mēnt. Nin alon keeri awutan kadēman bkowul Ƨi uko mēnt. 10 Uko wi ŋwoon hēnƧun uwo udo wi NašibaƧi Ƨiki Ƨi pwo baloolan na Krittu, NašibaƧi aƧak nja ŋhilna ŋdo iko inuura. NašibaƧi aboman iko mēnt ji ŋbi ŋdo kabuka, ŋhilna woli ŋbi buka ŋdo kado ya.

Bañaan bti bakak baloolan

Ƨi Krittu

11 An nanwoon naanwo bayuday, kē bayuday biki kabuka baji badu'an banwoon baanya katēmp kašē ji bukal bawoon banyaan katēmp Ƨiki ŋleef ŋi baka ŋafalanaa, nalešan uko wi nawoon Ƨfa. 12 Wal mēnt naamme Krittu, abot awo naanwo biki Itravel, pntaali pi NašibaƧi, aando bhonar na an, kē nabot awo naanwo biki kayeenk kahon ki ahonun banwoon biki pntaali pi nul. Nalešan kak kē nabi wo Ƨi umundu awo naanka mnhaƧ abot awo naamme NašibaƧi. 13 Kē hēnƧun Ƨi pwo baloolan Ƨi Yetu Krittu, an nanlowun Ƨfa NašibaƧi, pkeƧ pi Krittu akeƧaranaƧ paƧu kē nakak aŋoga.

14 Ul *Krittu na manjoonan awoon btiinkar bi ŋtiinkarun: ado *bayuday na banwoon baanwo bayuday kē bakak baloolan. Awul ubida wi nul awatna uniw umbiin apaƧēš bañaan: uniw mēnt uwo bşoorad. 15 Apēnan Ƨi *bgah bi Moyit udolade wi ba na iko yi pƧaş inwoon Ƨi ba injaan ido bayuday na banwoon baanwo bayuday başoorad. Ado haƧ ahilna ajeƧ baka bukal batēb bti akakan baka kē bawo baloolan Ƨi a, hēnk di di aƧiun btiinkar. 16 Akakan baka kak bukal batēb bti Ƨi plooman na NašibaƧi, hēnk bakak uleef uloolan, wi pkeƧ pi nul Ƨi krut pawatun uko unƧuun kē başooradi. 17 Abi pƧupan uƧup wi btiinkar, an nambiin alow NašibaƧi na

bambiin añoga. ¹⁸ Ul aţëpnun  i *Uhaaş wi Naşıba i unwoon uloolan a u k e un bayuday na banwoon baanwo bayuday  hil aban du Naşıba i Aşin nja.

¹⁹ Wul ukaan k e naankak awo bayaan  k eme bańaan bambiin bi phil, nawo kak bańaan banwoon biki pntaali pi Naşıba i, nawo biki kato- hul. ²⁰ Naşıba i anaakr enan  i pniw pi akniwu , k e banjańan na ba upar Naşıba i bawoon induba ijuni, Yetu Kritt  ul  i uleeful k e a e wo pkumel pankm ebanu  katoh b i. ²¹ Kritt  adolu  k e uniw b i una  abot atool pa pwo katoh kayimanaan ki Naşıba i Ajugun. ²² Nawo baloolan na Kritt , h enk anaakr enan kak  i uniw wi akniwu  nahilna nawo *katoh ki Naşıba i, ki Uhaaş wi nul ukwoon.

3

*Pawulu nanjańan i ban-
woon baanwo bayuday*

¹ Uko wa  ukaan k e nji Pawulu kańehan Naşıba i pa an. Uko wi ndolu  pa an nanwoon naanwo *bayuday, wi nji kalempu  pa Yetu *Kritt , u uun k e nwo nakalabu . ² Dfiyaar k e name ulemp wi Naşıba i a u'enu   i bnuura bi nul aji ndo pa an. ³ Ul abiin ayuuj n uko wi ańalu  pdo wi nin alon awoon aambaan kame'aara.  i uko wa  wi wi mbiin apiitan b i su. ⁴ Woli naleyiir uko m n , nawin k e dme bnuura uko wi Kritt  umbiin amena. ⁵ Naşıba i aando wa

 fa k e umeetanaa  i bańaan jibi a ëpnun  i uhaaş wi nul ado wa k e umeetana h nku   i banjańan na ba uparul bayimanaan. ⁶ Uko umbiin amena wu  uwo k e banwoon baanwo bayuday bayeenk bnuura bi Naşıba i ji bayuday, banaakiir akak uleef uloolan, ayeenk b i uko wi Naşıba i aho u . Uko m n  udolanaa  iki bakak baloolan  i Kritt  wi bafiyaaru  *U up Ulil Unuura.

⁷ *U up Ulil Unuura m n , Naşıba i a en n  i bnuura bi nul mnhina mi nul ndo ka upna wa. ⁸ Nji mpo e aanu   i bańaan biki Naşıba i, awul n bnuura bi p up banwoon baanwo bayuday bnuura bweek maakan bi  i *Kritt . ⁹ Dwo i kayuuj, kajin an  i u al wi ńaan andoli, uko umbiin amena wi Naşıba i an aku  iko b i yi awoon aanyuuj nin alon  fa, dyuujan jibi akdolu  uko m n  uhilna udolana. ¹⁰ H nk, h nku  banfiyaaru  b i ba u mn ih na mnhina manwoon du ba i manhil mame jibi iko yi u al untu a wi Naşıba i ujaan uwul itumu  abot apa . ¹¹ Uko m n  uwo jibi Naşıba i ańalu  uwo du ujuni, a ëpna  i Yetu Kritt  Ajugun adolna wa. ¹² Ul a uun nja  hil p og Naşıba i na mnt    iki  fiyaara. ¹³ Ukaan k e nji kakoo an nawut kawut phaj pi bakhajanaanu  pa an padolan nawutand r. Phaj m n  pak ijanan mnd m.

¹⁴ Uko m n  ukaan k e

nji kaɲup ʦi kadun ki Aʦin nja, ¹⁵ ankaaɲ kē kʦini bti du baʦi na mboʦ kawoo. ¹⁶ Dñehana, jibi mndēm mi nul manwoon mnweek, awulan uhaaʦ wi nul udo katēɲtēnan, ¹⁷ *Krittu ahilna awo ʦi nħaaʦ ɲi nan ʦiki nafiyaara. Dkak añehan, wi najabuɲ awo na intaañ abot aliint ʦi uɲal, ¹⁸ name na banwoon biki Naʦibaʦi bti jibi uɲal mēnt wi Krittu udēmuy maakan adoo wo uunka dko di uʦaɲuy. ¹⁹ Ēnhēn, dñehan nahil name kē uɲal mēnt upel iko bti yi ñaaɲ ahilanuy kame, Naʦibaʦi ahilna atumanan iko bti yi awoonaanuy.

²⁰⁻²¹ Mnħina mi Naʦibaʦi manjaaɲ manlemp ʦi nja, ukaaɲ kē ahil pdo adoo pel maakan iko bti yi nħilanuy kañehan kēme kadoo kaʦal. Najoh ɲdo kadēmana te mnʦo, ʦi banfiyaaruɲ bti na ʦi Yetu *Krittu. Uwo haɲ.

4

Pwo baloolan ʦi Krittu

¹ Nji, i ulemp wi naan pa Ajugun uʦuuy kē nwo nakalabuʦ, dkooʦan nado kayuuy ʦi mnwo mi nan kē nawo jibi Naʦibaʦi andu'anaɲ aɲaluɲ nawo. ² Nawalaan ikow, nabot najoob ikow, nawut kado kataran. Nayuu- jan kē naɲaladi ʦi pdo kami- irad. ³ Namēbaan naliintan ʦi btiinkar na pwo ʦi ploolan pi *Uhaaʦ wi Naʦibaʦi ujaan uwul. ⁴ Nwo uleef uloolan, kē Uhaaʦ wi Naʦibaʦi unwoon

ʦi nja ubot awo uloolan, hēnk di di mnħaʦ mi Naʦibaʦi aduuranaɲ mankaaɲ awo mloolan. ⁵ Ajugun awoha aloolan kē pfiyaar pi nja pakak awoha ploolan jibi batitmu bi nħkaaɲ ayeenk bakaan awoha bloolan. ⁶ Naʦibaʦi Aʦin bañaaɲ bti awoha aloolan, ul anʦihuɲ iko bti na bañaaɲ, ul kak ajaan alemp ʦi bañaaɲ biki nul bti, kabot kawo ʦi baka.

⁷ Kē andoli ʦi nja aʦē ji yeenk bnuura bi Naʦibaʦi kahilna kado ulemp wi Krittu aʦu'uluɲ. ⁸ Hēnk di di Ulibra wi Naʦibaʦi ujakuy:

*Wi akpayiɲ bko duuʦ
aʦij biki amobuy,
aʦen bañaaɲ biki nul iko
ilon.*^{*}

⁹ Kē we uwoon apayaa? Uko mēnt uyuy kē aduna awala te ʦi mboʦ*. ¹⁰ Anwaliɲ ul akaan apaya aʦep baʦi bti kahilna kawul iko bti ʦi umundu ubida katuman. ¹¹ Kē iko yi aʦenuɲ bañaaɲ iwo : baloɲ bawo banjañan, baloɲ bawo *baʦupar Naʦibaʦi baloɲ bawo bañaaɲ bankdoon kaʦup *Uʦup Ulil Unuura, baloɲ bawo bayafan biki pntuk pi banfiyaaruɲ na bajukan bgah bi *Krittu. ¹² Ado haɲ bañaaɲ biki Naʦibaʦi bahilna babomandēr pa ulemp wi ptēɲtēn uleef wi Krittu unwoon bañaaɲ biki Naʦibaʦi bti. ¹³ Hēnk ɲbi kaya te kadoo kawo nja bti baloolan

* 4:8 Kañaaam 68.18. * 4:9 Aduna awala ʦi mboʦ: Baloɲ baji : aduna aya mboʦ uʦeɲ du mnket.

ti pfiyaar pi nkfiyaaruŋ na ti pme pi nkmeen Abuk Naşibaŋi. Hēnk, ŋjij ti ptaş Krittū, kanaama bti. ¹⁴Nēnkak awo keeri bapoŋ biki pjukan pi bañaan balon bantitunŋ ti kaguuru pajaan pañoŋ du bdēm jibi ŋmaaronŋ ŋajaan ŋaluŋ iŋeem, uyook kaya na ya. ¹⁵Nbaa tēp tēp kado kaŋup manjoonan na uŋal, kaşē kado kanaam naam Krittū pya, ul anwoonŋ bkow. ¹⁶Aji tēpna ti dko bti di imoh ijaan iyitiiraan kaŋon uleef, uko ktaanŋ kabot kaya bnuura. Woli dandoli ti uleef dado ulemp wi da, uleef uji udēm bti kaka uforta ti brjalad.

Ubida uhalu ti Krittū

¹⁷Uko wi, wi wi nji ŋaluŋ kaŋupan ti katim ki Ajugun : naŋaŋaan pdo kapoş ji bañaan banwoonŋ baamme Naşibaŋi, banwoonŋ na ŋşal ŋnaaf. ¹⁸Nşal ŋi baka ŋawo ti bdēm ; kē babot awo baanka ubida wi Naşibaŋi ajaan aŋen ŋiki bawo ti kapaam, kē ŋhaaş ŋi baka ŋabot adēnēt. ¹⁹Pwaan mnkow pi bawaanŋuŋ paŋu kē bakjuban pjuban pi piinŋ abot abi duka duka ti pdo iko iŋop bti. ²⁰Kē an, mēnŋ uko waŋ wi wi najukunŋ ti *Krittū. ²¹Wi natiinkunŋ uko wi Yetu, kē bajukanan uko unwoonŋ manjoonan manwoonŋ ti a, ²²nawo i kaduk iko yi nakdolunŋ tfa, kaŋelēs mnwo mi nan mi tfa. Uŋal wi uleef ujaan uguuran kadoo tjan du pkeŋ. ²³Iŋēb yi nan na ŋhaaş ŋi nan ŋawo ŋi kakak ŋhalu, ²⁴naşē nakak bañaan

bahalu biki Naşibaŋi adolonŋ kē banaama awo na ubida ujinŋ utool wi manjoonan manjaanŋ mambuk.

²⁵Hēnk, nawutan kaŋilan : Andoli ti an adoon kaŋup atēnŋul manjoonan ŋiki ŋnaakiir awo nja bti uleef uloolan. ²⁶Nadeebaŋle nawutan kawut udeeb wi nan uŋu'an pdo ipekadu. Nawutan kawo na udeeb te unuur udoo uŋot. ²⁷Nakŋen *Untaayi Uweek dko dmēban. ²⁸Nakiiŋ aŋaŋaan, aşē tēp tēp amēban ulemp wi nul, awo natool ti wa, ahilna aka uko wi akfaaşēruŋ na anwoonŋ ti kanuma. ²⁹Uŋup uwuŋaan uwutan kapēn ti mntum mi nan, uŋup unuura ŋaŋ unjaanŋ uŋēnk kaboman kabot kado banktiinkunŋ wa bnuura, uwoonŋ kado kapēn ti mntum mi nan. ³⁰Nawutan kaŋu *Uhaaş wi Naşibaŋi uŋooŋan ; Uhaaş wi nul wi aŋu'anaŋ wi wi aklunŋ kayikrēnaanan ti unuur wi mbuur. ³¹Napēnaan ti ptoofan iko bti inwoonŋ itēnŋ phank ŋaanŋ ti uhaaş, bşoorad, udeeb, pdeenŋ pdiim, bkuutar na pdo kado iko bti yi mnŋot. ³²Nawoon keeri na iŋēb inuura nabot nado kaŋaga batēnŋan. Nadoon kamiirad jibi Naşibaŋi aŋēpnunŋ ti *Krittū amiiran.

5

¹Nawo babak Naşibaŋi biki aŋaluŋ maakan ukaanŋ kē nawo biki kado katenŋ ti a. ²Uŋal uwoonŋ kaŋon ubida wi nan jibi uwoonŋ pa Krittū : aŋal nja adoo wul Naşibaŋi

kaṭuṭ ki nul pa nja, kē kawo uṭen na untaam udolni bṭenjan banliluṅ Naṣibaṭi.

Nawoon ṭi bjeehi

³ Hēnkuṅ wi nawoon biki Naṣibaṭi, naankak awo biki kado kaṭiiniyaan ṭiiniyaan iko yi pjuban pi piintṅ, ubida uṭop, na pṅeebar iko. ⁴ Nin naanwo kado kaṭiiniyaan iko iṭop kēme iko inaaṭ kēme iko yi bawaan mnkow bajaan baṭiiniyaan. Iko mēntṅ iinyuk nado kaṭiiniyaan. Naṭēpan ṭēp nado kabeeb Naṣibaṭi. ⁵ Hēnk di uwoon, nameen wa bnuura, nin ṅaan anjaan ajuban pjuban pi piintṅ, kawo ṭi ubida uṭop aankluṅ kaneej du Pṣih pi Krittū na Naṣibaṭi. ṅaan ankaan aji ṅeebar iko aankak aluṅ kaneej du pa, ṭiki aji dēman iko yuṅ kawo ji Naṣibaṭi i i akdēmanuṅ.*

⁶ Nin ṅaan aloṅ awutan kaguuran na ṅṭup ṅwaan udooni : uko mēntṅ bti ujaan uṭu Naṣibaṭi adeebaṭēr banwoon baandi pṭaṣa. ⁷ Nawutan keeri kanaakiir na baṅaan batēntṅ bukuṅ. ⁸ Ṭfa nabi wo baṅaan biki bdēm, kē hēnkuṅ naṣē kak biki bjeehi wi nawoon biki Ajugun. Nadoon kado ji baṅaan biki bjeehi. ⁹ Uko wi bjeehi bajaan babak uwo bti unuura, uṭool abot awo wi manjoonan. ¹⁰ Nakeerin nado kala pme uko unliluṅ Ajugun. ¹¹ Nawutan kaka nin uko uloṅ na udo uwaan

udooni wi baṅaan biki bdēm, naṭēpan ṭēp nado kayuuy kē iko mēntṅ iwo iwuṭaan. ¹² Uko wi baṅaan mēntṅ bajaan bado ṭi kamena ukowandēn maakan pdo kaṭiiniyaan. ¹³ Iko bti impēnuṅ iji imeeṭana du bjeehi. Kē uko ummeeṭaniṅ du bjeehi uji uwo bjeehi. ¹⁴ Hēnk di di upiitaniṅ aji :

« *Naṭiin iwi inkṅoyēntuṅ,*
naṭiin ṭi ptoof pi bankeṭuṅ,
*Krittū aṣē naṭan bjeehi bi nul ṭi iwi. »†

¹⁵ Nalipariin keeri ṭi mnwo mi nan mi ṅnuur bti. Nawutan kado kado ji bapēn ; nadoon kado ji banwoon na ṅṣal. ¹⁶ Nadoon kado bnuura ṅyaaṣ bti ṅi nahilanuṅ pdo ba, ṭiki wal wi ṅwoon wi, uwo uwuṭaan. ¹⁷ Ukaan kē naanwo kado bpēn, nadoon kala pme uko wi Ajugun aṅaluṅ nado. ¹⁸ Nawutan kadaan poot kakuj, paji patokan ubida ; naṭēpēn ṭēp natum na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. ¹⁹ Nadoon katēntṅ batēntṅ ṭi ptoofan na iyeeh yi pṅaamarēn Naṣibaṭi, na yi pdēman *Krittū. Uhaaṣ wi nul uṭu'an iyeeh mēntṅ ṭi bkow. Nadoon kayeeh kadēman Ajugun na ṅhaaṣ ṅi nan bti. ²⁰ Nadoon kabeeb wal undoli ṭi iko bti Naṣibaṭi Aṣin nja ṭi katim ki Yetu Krittū Ajugun.

Banniimarunṅ

²¹ Andoli adoon kaṭaṣ
*Krittū ṭi pdo katiink batēntṅul.

* 5:5 Ampiiṭuṅ aṣal kē ṅaan napit aji dēman ṅntoṅ ṭiki aji dēman iko pdēman pi awoon kadēman ṭaṅ Naṣibaṭi. Natenan ṭi Kolot 3.5. † 5:14 Baṅaan baamme ṅaan ampiiṭuṅ uṭup wi. Baloṅ baṣal kē uka pwoona ṭi kayeeh kalonṅ.

²² An baat nadoon katiink bayinan jibi banfiyaaruṅ bajaṅ batiink Ajugun. ²³ Ńiintṅ awoonṅ ajug katoh jibi Krittu awoonṅ ajug banfiyaaruṅ. Banfiyaaruṅ bawoonṅ uleef wi Krittu, kē ul ṭi uleeful ajaṅ abuuran baka. ²⁴ Jibi banfiyaaruṅ bajaṅ batiink Krittu, hēnk di di baatṅ bawoonṅ kado katiink bayin baka ṭi iko bti.

²⁵ Kē an biintṅ naṅalan baharan jibi *Krittu aṅaluṅ banfiyaaruṅ adoo wul uleeful akeṭ pa baka. ²⁶ Ado haṅ bahilna baṭēpna ṭi uṭup bawo biki Naṣibaṭi, wi aṅowuṅ baka na meel, ²⁷ banfiyaaruṅ bahilna bapēn bawinana ṭi kadunul bawo na mndēm ji ṅaaṭ ankniiimiinṅ anwoonṅ nanuura, najintṅ piṣ kē kaara di nul daanlaatari kēme awo na iko ilonṅ itēntṅ yuṅ. Ado haṅ banfiyaaruṅ bahilna bawo bajintṅ, baṭool babot bado kado uko unnuuriinṅ ṭaṅ. ²⁸ Kē hēnk di di biintṅ bawoonṅ kaṅal bahar baka jibi baṅaluṅ ṅleef ṅi baka. Aṅṅaluṅ aharul, uleeful wi wi aṅaluṅ. ²⁹ Hēnk di uwoonṅ, nin ṅaaṅ alonṅ aambaṅ kapoka uleeful, aji ṭēp ṭēp kade de'an wa, kaboman wa. Krittu aji do haṅ kak na nja ṅnfiyaaruṅ, ³⁰ ṭiki ṅwo uleeful. ³¹ Ulibra wi Naṣibaṭi uji : « *Waṅ ukaṅ kē ṅiintṅ akluṅ kaduk aṣin na anin kanaakiir na aharul, bakak ṅaaṅ aloolan* » *³² Manjoonan mnweek manwinana ṭi ṅṭup ṅi. Nji dji uko waṅ uwo

wi *Krittu na banfiyaaruṅ. ³³ Ńiintṅ kak akaan aṅal aharul ji uleeful, ṅaaṭ ado katiink ayinul.

6

Bapoṭ na bajug baka

¹ An bapoṭ pfiyaar pi nafiyaaruṅ Ajugun paṭuun nado katiink bajugan, ṭiki uko mēntṅ uwo utool. ² *Bgah baji : « *Mēbaan ṣaaṣ na naan bnuura* » * uko mēntṅ uwoonṅ uteek ṭi iko yi Naṣibaṭi ajakuṅ ṭi Bgah ungakandēruṅ na kahon, ³ uji : « *Ihilna iwo ṭi mnlilan ṅnuur ṅi nu ṅbot ṅaṭum ṭi mboṣ.* » *

⁴ Kē an baṣin bapoṭ, nakbubara kado kadeebaṭan babukan ; nadoon kakuṣ baka, kajukan baka kabot kayuuj baka iko inliluṅ Ajugun.

Balemp na biki baklem-paruṅ

⁵ An balemp nadoon katiink biki naklemparuṅ ṭi mboṣ ṭi, nahetan ikow nado kaṭaṣ baka na iṭēb ijintṅ ji nalempar lempar *Krittu. ⁶ Nawutan kaṭaṣ baka ṭaṅ woli batenan pa bajakna kē nawo balemp banuura ; nadoon kado haṅ ji balempar Krittu banjaṅ baṭu ṅhaaṣ ṅi baka bti ṭi pdo uko wi Naṣibaṭi aṅaluṅ. ⁷ Nawutan kaṭaṣ baka kaṣē kaṣal kē baṅaaṅ ṭaṅ biki naklemparuṅ, nadoon kaṭaṣ baka na ṅhaaṣ ṅjintṅ ji naṭaṣ ṭaṣ Ajugun. ⁸ Name kē Ajugun aluṅ katuum ṅaaṅ andoli ṭi

* 5:31 Ujuni 2.24. * 6:2 Ppēn 20.12a.

* 6:3 Ppēn 20.12b.

uko unuura wi adoluŋ awole nalemp këme i baklemparuŋ.

⁹ Kë an biki baklemparuŋ namëbaan banklemparanan na ŋhaaş ŋjint, nawut kabëg baka. Name kë Ajugan i baŋi awo aloolan pa an na bukal, abot awo aanji ten uko wi ŋnaan awoonj.

Iko iguti yi Naşibaŋi awulanan

¹⁰ Dbaaŋsaan bŋup bi kaji na an, najejan phina pi nan ŋi mnwo mi nawoon na Ajugun, ŋi mnhina mi nul mandëmuŋ maakan. ¹¹ Najejan iko iguti bti yi Naşibaŋi awulanan, napokna kaguuru ki *Unŋaayi Uweek, ¹² mënt baŋnaan bajën biki ŋkgutanaanuŋ, ŋnŋaayi ŋanwoon du baŋi ŋa, na mnşih na mnhina mi bajug umundu wi, unwoon wi bdëm. ¹³ Najejan keeri iko iguti bti yi Naşibaŋi. Hënknanaŋna naliint ŋi ugut ŋi unuur uwuŋaan, ubale nahum bnaŋ.

¹⁴ Namëbaan keeri naliintan : najejan manjoonan natan ŋi blank manwo katël ki nan, nawohariin kamişa ki ifeeru, kul kawoon pwo ŋnaan natool ŋi këş ki Naşibaŋi. ¹⁵ Işapaat yi naktuuŋ ŋi ihoŋ iwoon pbomandër pa pya pŋup *Uŋup Ulil Unuura wi btiinkar wi Naşibaŋi aŋenuŋ nja. ¹⁶ Najejan pfiyaar ŋwal bti pawo ubeel wi nan, nahilna najëmşën işuuri inkyikuŋ yi *Naguuru. ¹⁷ Najejan mbuur manwoon ŋi *Krittu manwo pntuuru pntak pi ugut. Uŋup wi

Naşibaŋi uwo kakej ki *Uhaaş wi Naşibaŋi uwulananj.

¹⁸ Nadoon kaŋehan Naşibaŋi kakooŋa ŋwal bti, *Uhaaş wi nul udo kaŋëkan ŋi uko mënt ; natamaan nawut kayoont iŋeen nin unuur uloolan ŋi pdo kaŋehandër banwoon biki Naşibaŋi bti. ¹⁹ Naŋehandëraan kak, Naşibaŋi aŋuuna uŋup wi nul ŋi mntum mi naan, hënknhilna ndo kaŋup na mntëŋ uko umbiin amena wi *Uŋup Ulil Unuura ujaan udiiman. ²⁰ Dwo naŋupar wa, kë wul ukaan kë ntanana na mnkorentu awo ukalabuş. Naŋehandëraan keeri pa ndo kaŋup na mntëŋ uko wi nwoon i kaŋup.

Uŋup ubaaŋşaan

²¹ Dŋal an kak name jibi nji nwoon, uko wi nji kadoon. Tişik, ayiŋ nja i nŋaluŋ maakan ankaan awo nalempar Ajugun na manjoonan, aluŋ kaŋupan jibi iko bti iwoon. ²² Dyila yil du an pa aŋupan jibi ŋwoon abot atëŋŋënan.

²³ Dŋehan Naşibaŋi Aşin nja na Yetu *Krittu Ajugun bajoobŋën ŋhaaş ŋi banfiyaaruluŋ bado kaŋalad babot bahoŋëlëş pfiyaar pi baka. ²⁴ Bnuura bi Naşibaŋi pa baŋaluŋ bti Yetu Krittu Ajugun te mnŋo.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Filip

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du ubeeka wi bajaan badu Filip. Ṭi bayaaş bi nul btëbantjen, abi ṭup Uṭup Ulil Unuura du ubeeka mënṭ kë bañaan badoo fiyaar wa. Natenan ṭi ulibra wi Ulemp wi Banjaan 16.11-40. Wi babiin awat Pawulu ukalabuş ṭiki alempar Ajugun, bañaan biki ubeeka wi Filip bajunt itaka awul alon ṭi baka i bajaan bado Epafrodit ańooṭa. Wal mënṭ wi wi Pawulu apiitun baka kakaarta ki kabeebna baka. Aji na baka bamëban baliint ṭi pfiyaar, bawut kadek Naşibaṭi kafet, bawut katiink banjaan bajukan bañaan uko umpaṭun na Naşibaṭi. Akak aleşan baka kë bawo ṭi plooman na Krittu, kë btiinkar bawoon kawo ṭi ptoof pi baka.

Hën� di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş na pñehan (1.1-11)
2. Hum di di Pawulu awinarun ubida (1.12-30)
3. Pdo bañaan bado kado ji Krittu (2.1-18)
4. Bañaan banwoon Timote na Epafrodit
5. Nñaan najën awo kalil Naşibaṭi (3.1-4.9)

6. Pawulu abeeb bañaan biki Filip (4.10-20)
7. Pwul mboş pbaañşani (4.21-23)

Pwul mboş

1 Nji *Pawulu na Timote, ṅnwoon balempar Yetu *Krittu, ṅwul mboş biki ubeeka wi Filip bti bammëbanun Yetu Krittu awo biki Naşibaṭi na baweek biki baka na banjaan baṭenk baweek mënṭ ṭi ulemp. 2 Dñehan Naşibaṭi Aşin nja na Yetu Krittu Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭënan ṅhaaş.

Pbeeb na pñehan Naşibaṭi

3 Dji kabeeb Naşibaṭi i njaan kadëman ṭi uko winan, njaaş bti ṅi njaan kaleşan. 4 Woli dñehandëran an bti Naşibaṭi, dji kawo ṭi mnlilan. 5 Dji kawo na mnlilan ṭiki du unuur uteek te hënkun, naṭu iñeen yi nan ṭi ulemp wi pdo kaṭup *Uṭup Ulil Unuura na iko bti yi najaan naṭëknën. 6 Uko wi nfiyaarun wii wi : Anjunun ulemp unuura wi ṭi an ado kalempa lemp te uba wa, ṭi unuur wi Yetu *Krittu akluṅ kabi.

7 Unuura nwo na uşal utënt waṅ pa an bti. Na manjoonan dṭu'an ṭi uhaaş wi naan, woli dwo ukalabuş këme awo ṭi pgutar Uṭup Ulil Unuura, an bti naji naṭënkën ṭi ulemp wi Naşibaṭi awulnun. 8 Aa, Naşibaṭi ame kë dmëbanan an bti ṭi uhaaş wi naan abot aṅalan jibi Yetu Krittu aṅalanaṅ.

⁹ Uko wi njaan kañehan Naşibaŋi wii wi : Ado uŋal wi nan udo kadëma dëm pya, te nşal ŋi nan ŋadoo ŋajeeh bnuura nabot nado kayikrën uko bti wi Naşibaŋi aŋaluŋ. ¹⁰ Hënk nahilna najoş uko unuurnaaniin naşë nawo bajinŋ piş banwoon baanwo na nin buŋaan bloŋ pa unuur wi *Krittü aklunŋ kabi. ¹¹ Nawo kak bañaan bantumunŋ na uko wi pwo baŋool wi Yetu Krittü aŋuunŋ ŋi an. Hënk nayuuŋ mndëm mi Naşibaŋi, bañaanŋ babot bado kadëmana.

Pawulu awo du ukalabuş

¹² Bayiŋ naan dŋal name kë uko undolnuŋ ubaa ŋëp ŋëp ado kë *Uŋup Ulil Unuura ukmeetaŋa meetana pya. ¹³ Hënk, bangoli bti biki naşih najeenkal na bañaanŋ bti badoo me kë ulemp wi *Krittü uŋuunŋ kë nwo ukalabuş. ¹⁴ Kë uko mënŋ ukak aŋu kë bayiŋ nja baŋum bahaŋ ŋi Ajugun, akak aŋup Uŋup wi Naşibaŋi na mntëŋ nin baanji balënk.

¹⁵ Uwo manjoonan kë balonŋ baji baŋup uko wi *Krittü na uşal wi bpulad na wi bkujar, kë balonŋ başë ji baŋup wa na uşal unuura. ¹⁶ Banjaanŋ baŋup uko wi Krittü na uşal unuura, uŋal ujaanŋ uŋu baka pdo hanŋ, ŋiki bame kë ulemp wi naan uwo wi pdo kagutar *Uŋup Ulil Unuura. ¹⁷ Kë bukundi, na uşal wi bpulad wi wi bajaanŋ baŋupna uko wi Krittü. Mënŋ uşal ujintŋ ujaanŋ uŋu

baka banaŋa ; baji başal photoalëş mnhaj mi naan du ukalabuş. ¹⁸ Kë uko mënŋ uşë wo uunwo nin uko ulonŋ. Uko unkaanŋ udooni uwoonŋ woli na uşal uwuŋaan këme na uşal unuura wa, baŋup uko wi Krittü. Dlilandër uko mënŋ. Dkak ado kalilandër lilandër uko mënŋ pya, ¹⁹ dme kë uŋij mbuur mi naan, ŋiki nañehandëraan, kë Uhaaş wi Yetu Krittü ubot aŋënkën. ²⁰ Uko wi ŋji kayoonkuŋ abot ahaŋ na uhaaş wi naan bti uwo kë nin mënkkowa, dbaa ŋëp ŋëp hënkunŋ kado jibi njaanŋ kado ŋnuur bti kayuuŋ na mntëŋ mndëm mi Krittü ŋi uleef naan woli dwo najeb këme woli dkeŋi.

²¹ Woli dwo najeb *Krittü awoonŋ uhefëŋŋ wi naan, kë woli dkeŋi kanuurandën. ²² Kë woli pwo ŋi mboş paŋu ulemp wi naan udo kaya bnuura, mëmme keeri uko udat. ²³ Dwo na nşal ŋtëb : dŋal pya, kaya kawo na Krittü, wul wi ndoonŋ ahokan hokan. ²⁴ Kë uşë nuura pa an nwo ŋi mboş ŋi. ²⁵ Kë jibi nfiyaaruŋ uko mënŋ dme kë dŋo ŋi na an bti, nahilna nado kadëm nabot nawo na mnlilan ŋi pfiyaar pi nafiyaaruŋ Krittü. ²⁶ Hënk woli dkak du an nahilna kaka uko ulonŋ unŋŋuunŋ naŋanŋar Yetu Krittü kak.

²⁷ Uko unkaanŋ udooni uwo nado kaŋonŋ ubida wi nan, utaŋ na *Uŋup Ulil Unuura wi *Krittü. Hënk, woli dbi du an këme awo mënwo na an katiink kë namëbandër aliint awo ji ñaanŋ aloolan

agutar na uhaaş uloolan pfiyaar panwoonun du Uşup unuura uhalu. ²⁸ Nakwut nin uyaaş uloolan başooran balënkanaan ; uwo pa baka uko unkyuujun pjet pi baka na unkyuujun kë Naşibaţi abuuranan. Uko mënţ upëna du Naşibaţi. ²⁹ Hënk di uwoon, ţi uko wi Krittu : Naşibaţi aţenan kë nahil afiyaara abot aţenan kë nahil phajara. ³⁰ Na manjoonan uko wi nakgutarun uwoon uloolan na wi nawininun kë nji kagutar ; dgutaraara gutar wa jibi nameen.

2

Btiinkar na pwalan bkw

¹ Woli pwo baloolan ţi Krittu paji patëntënan, woli uşal wi akaan pa an uji uţañanan mntëg, woli Uhaaş wi Naşibaţi uţu'an kë nakak baloolan, woli naşaladi abot añağiir, ² natiinkaran keeri, naşalad, nala pwo ţi ploolan ţi uhaaş na ţi uşal. Hënk dluş kalilan maakan. ³ Nawutan kado kado nin uko ulon na uşal wi bpulad, këme kado kado uko ulon kalaana pwinana. Naţëpën ţëp nawalan ikow nado katen batëntan ji badëm apelan. ⁴ Andoli awutan kaşal uleeful ţañ, adoon kaşal batëntul.

⁵ Nawoon na uşal utënt wi Yetu *Krittu ţi ptoofan

⁶ Ul anwoon ji Naşibaţi aşë wo aanţo aten plin pi alinun na Naşibaţi

⁷ abaa ţëp ţëp apok pdiiman mndëm mi nul akak awo ji bañaan bti,

akakan uleeful nalempar bañaan.

Kë bañaan bti bawin kë awo ñaan najën.

⁸ Awalan bkowul adoo wo aampok pok pdo nin uko ulon wi Naşibaţi aşalun, adinan pkeţ, adoo dinan pkeţ ţi krut.

⁹ Ukaan kë Naşibaţi adeenja du bko duuţ, awula katim kandëmun apel itim bti.

¹⁰ Hënk, banktiinkun bti katim ki Yetu du baţi na mboş, na du mnkeţ banup.

¹¹ Itum bti ibot ido kadëman Naşibaţi Aşin nja kaji Yetu awoon Ajugun.

Ulemp wi baţaşar Yetu

¹² An bayiţ naan biki mmaganun, dme kë naam-baan kaţañanaara pdo kaţaş Naşibaţi. Nawutan kado kaţaş keeri woli dwo na an ţañ, nadoon kaţaş kak maakan woli mënwo na an. Nadoon kalempar mbuur mi nan ţi pdo kawalan ikowan na ţi pdo kaţaş Naşibaţi na palënk. ¹³ Naşibaţi ul ajaan aţu'an, kë naji naşal pdo kabot kado uko wi aşalun.

¹⁴ Woli nawo i pdo uko ulon nawutan kado kanur nuran, këme kado kalaţar.

¹⁵ Hënk nahil kawo bañaan bajinţ piş biki bawoon baankwin nin uko ulon wi pţup ţi baka, babuk Naşibaţi banwoon baanwo na nin buţaan blon ţi ptoof pi bañaan biki umundu wi banwoon baţilan na bado buţaan.

Nado kanuur wal mēnt̄ ʒi umundu, ¹⁶ an namēbanuŋ Uʒup unjaan uwul ubida. Hēnk, dlun̄ kataŋaran ʒi unuur wi *Kritt̄u aklun̄ kabi, ʒiki pʒi pi naan na unoor wi naan ŋaankwaan̄ udooni. ¹⁷ Woli pñaak pi naan padoo wo i ptula kawo uñaakan wi bʒeŋan banwoon̄ pfiyaar pi nafiyaaruŋ, kalilanaara lilan kabot kataŋ na an bti. ¹⁸ Hēnk kak nawo i kalilan kabot kataŋ na nji.

Kayili ki bi Timote na Epafrodit

¹⁹ Dhaʒ ʒi Ajugun Yetu aji dyil ʒi ŋnuur ŋi Timote du an, ahilna ajoobʒēnēn udeeb nji kak, woli dʒiink jibi nawoori. ²⁰ Mēnka nin ñaan̄ alon̄ kak anjaan̄ aʒu uʒal ʒi an ji nji kala pme jibi nawoori na manjoo-nan. ²¹ Bukal bti ikow yi baka yi yi bajaan̄ balempar, baanji balempar Yetu *Kritt̄u. ²² Kē ul, nawin an bti uko wi ahilun̄ pdo. Awo na nji alemp jibi napoʒ ajaan̄ awo na aʒin, kē ŋklemp un batēb bti aʒup *Uʒup Ulil Unuura. ²³ Uli i nji nŋaluŋ pyil du an keeri, wi nji kamehan̄ me jibi uko wi nan uklun̄ kaʒēp. ²⁴ Nji kak dhaʒ ʒi Ajugun aji dbi kak du an hēnkuŋ uunkjon.

²⁵ Kē nʒē ten awin kē dwo i kayil Epafrodit kak, ayiʒ nja ʒi *Kritt̄u, i ŋjaan̄ ŋgakandēr kalemp kabot kagutar *Uʒup Ulil Unuura. An nayilulun̄ ʒi nji ado kalemparaan wi nwoon̄ ʒi kanuma. ²⁶ Abi

ŋjal maakan pwinan an bti abot ahaajala, wi natiinkun̄ kē amaaki. ²⁷ Na manjoo-nan abi maak adoo ŋogan pkeʒ, kē Naʒibaʒi aʒē ŋagi'a. Mēnt̄ ul ʒaŋ i aŋagiin̄, nji kak aŋagi'aan maakan, ado han̄ nwutna woli dpēn ʒi mn̄tēg mi, kaneej ʒi mlon̄. ²⁸ Dkeer ataran kayila du an nahilna woli nawina nalilan, nji mbot nwo mēnkak ajooʒan maakan. ²⁹ Nayeenkana na mnlilan ji ñaan̄ anwoon̄ i Ajugun, nabot namēban bañaan̄ banwoon̄ ji a bnuura. ³⁰ Ul ankakuŋ i pkeʒ pa ulemp wi Kritt̄u, ayeenkaran ado ulemp wi nawoon̄ naanhil pdo an ʒi ŋleefan pa nji adoo kak i pkeʒ.

3

Bnuura bi pme Yetu Kritt̄u

¹ Kē hēnkuŋ an bayiʒ naan, nalilaan ʒi Ajugun. Nin ununwo unoor ʒi nji nkak mpiitan uko wi ndoon̄ abi piitan, uko mēnt̄ utēnt̄ēnan tēnt̄an. ² Nalipariin̄ bañaan̄ banwoon̄ ji ŋbuʒ*, bado buʒaan, bukal biki pwala katēmp pawoon̄ ʒaŋ pʒal uleef. ³ Nja njaan̄ ŋtēpna ʒi Uhaaʒ wi Naʒibaʒi kadēmana, nja ŋnt̄uun̄ mndēm mi nja ʒi Yetu *Kritt̄u, abot awo ŋēnhaʒ ŋleef ŋi nja, nja ŋwoon̄ banwaliin̄ katēmp na manjoo-nan.

⁴ Kē nji, ddoon̄ aka uko unhilanun̄ kaʒu'ēn nhaʒ uleef naan. Woli alon̄ anun̄ kē ahil phaʒ uleeful, nji dhilun̄

* 3:2 Nbuʒ: Bayuday baji baji banwoon̄ baanwo bayuday bawo ŋbuʒ.

kahaṭ uleef naan kapela.
⁵ Nji i bawalanuṅ katëmp wi mbukiinṅ ado ṅnuur bakreṅ, dwo i pntaali pi *Itrayel, i pṣini pi *Benyamin, dwo na hebërë abuk nahebërë. Ṭi uko wi pṭaş *bgah dwo *nafaritay.
⁶ Dbi wo ñaanṅ anṅaluṅ uko wi Naṣibaṭi maakan adoo nuṅ wi nji kahajanuṅ banfiyaaruṅ Yetu kē ddo do wa. Woli pṭaş uko bti wi bgah bajakuṅ aji uwo utool, nin ñaanṅ alon aanhil kajakën uko ulonṅ.

⁷ Kē iko bti yi mbiinṅ aṣal kē iṭu'ën nwinana bnuura ṭi kadun ki Naṣibaṭi, Krittu ado kē mme kē dbi neem na manjoonan. ⁸ Aa manjoonan ma, ntenle bnuura bweek maakan banwoonṅ ṭi pme Yetu *Krittu Ajugun dji kawin kē dbi neem ṭi iko bti. Aṭu kē nwaanṅ iko bti yi mbiinṅ aka, kē nṣë win kē iko bti iwo iwetar yi nwoonṅ i kafël du pyewël kahilna kaka Krittu.
⁹ Kē ṭi a di nwoonṅ natool ṭi kadun ki Naṣibaṭi, pwo natool pi pṭaş bgah pawoonṅ paanhil pwulën. Woli dfiyaar Yetu ṭaṅ di nhiluṅ kawinana pwo natool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. ¹⁰ Uko wi nṅaluṅ uwo pme Krittu. Pme'a pawoonṅ pme mnhina mi pnaṭa pi nul ṭi pkeṭ na phaj ji a kaṣë kanaam na a ṭi pkeṭ pi nul. ¹¹ Kē hënk, dhaṭ kē Naṣibaṭi aluṅ kanaṭanaan ṭi pkeṭ.

Pten kadun, kagutan pwo natool na manjoonan

¹² Mënji ddo bi ka ka uko mënṭ kēme nwo ñaanṅ anwoonṅ aanwo na nin buṭaanṅ dlonṅ, kē

nṣë taman katen me dmob uko mënṭ, ṭiki Krittu amob-nuṅ nji ṭi uleef naan. ¹³ An bayiṭ naan, dme kē mēndo bi mob wa. Kē uko uloolan ṭaṅ wi wi nwoonaanṅ ṭi uṣal, uko mënṭ wii wi : pṭilma iko bti yi ndoonṅ abi do, kado katen kadun, ¹⁴ kagutandër uko mënṭ kahil kayeenk uko wi Naṣibaṭi aduurnuṅ du baṭi duuṭ aṭëpna ṭi Yetu Krittu.

¹⁵ Nja bti ṅnjijuṅ ṭi pfiyaar Yetu, najoh keeri ṅṭu uṣal ṭi uko mënṭ. Woli nawo na ṅṣal ṅṭëb ṭi uko ulonṅ Naṣibaṭi kajinṅanan wa. ¹⁶ Kē ṭi dko di ṅbanuṅ hënkunṅ, najoh ṅwut kaṭaṅian pṭaş bgah bi njejuṅ.

¹⁷ Bayiṭ naan, an bti nadoon katen ṭi nji, nabot nado katen ṭi baṅaanṅ banjaanṅ baṭaş uko wi ṅjakanṅ. ¹⁸ Baṭum baji bado ji baṣoor krut ki *Krittu jibi ndoonṅ abi ṭupan akak aṭupan hënkunṅ na mnkuul ṭi kēṣ. ¹⁹ Babaañṣaan du bdoo. Mënṭ Naṣibaṭi i i bafiyaaruṅ, iyinṅ yi baka yi yi bafiyaaruṅ. Baji baṭanṅar uko unwoonṅ kawo lah mnkow pa baka, bukāl banṭuunṅ ṅhaaṣ ṅi baka bti ṭi iko yi mboṣ. ²⁰ Kē nja, ṅwo biki baṭi, dul di ṅkyoonknunṅ nabuuran i nja Yetu Krittu Ajugun. ²¹ Ul aṭṭëlëṣunṅ ṅleef ṅi nja ṅanjaanṅ ṅakeṭ, kakakan ṅa ṅanaam na wi nul, unwoonṅ uleef unwoonṅ na mndëm. Aṭṭëlëṣ ṅa na mnhina mi ajaanṅ aṣihna iko bti.

4

¹ Hënk an bayiṭ naan biki mmaganuṅ maakan, dnuhan

maakan, an nawoon mnlilan mi naan, na uko unkyuujun kë nji dwatun ʒi kampëtar ki nji kapëtarun. An biki mmaganun, hënk di nawoon kamëban kaliint ʒi pʒaş Aju-gun.

Uko wi pdo

² An bi Ewodi na Funtic dkooʒan kooʒ naten ʒi Aju-gun nakak natiinkar. ³ Kë iwi injaan klemp ulemp wi njaan kalemp* na manjoo-nan, ʒënkan baaʒ batëb bukuŋ ʒi uko mënt. Babi wo na nji agutar *Uʒup Ulil Unuura, na Klement na banjaan balemp na nji bti, biki itim ipiitaniin ʒi *Ulibra wi Ubida.

⁴ Nalilaan ŋnuur bti ʒi Ajugun ʒi uko bti. Aa, dkak akakalëş, nalilaan. ⁵ Pjoob bkow pi nan pawinaniin ʒi bañaan bti. Ajugun aanlowi. ⁶ Nawutan kaʒaaf nin uko ulon. ʒi iko bti, nakooʒan Naşibaʒi nañehana uko wi nanumiin. Nabeebana woli nañehana uko ulon. ⁷ Hënk, ajoobʒënan ŋhaaş udoo upel iko bti yi uşal uhilanun kaşal abot amëban iʒëb yi nan na ŋşal ŋi nan ʒi Yetu *Krittu. ⁸ Bayiʒ naan, uko wi nji kabaañşaanun wi : naʒuun ŋşal ʒi uko bti unwoon man-joonan, uko uwoon uunji uʒu ñaan mnkow, unwoon uʒool, unwoon ujint piş awo uunwo na nin buʒaan blon, unjaan uʒu ñaan kaŋalana, uko unyukuŋ ptiink, uko unuuriin maakan, uko unwoon wi

pmëban na iñeen itëb. ⁹ Uko wi najukuŋ ʒi nji, wi nayeenuŋ abot atiink ʒi nji, wi nawinnun kë nji kado, iko mënt bti nadoon kado ya. Hënk, Naşibaʒi anjaan ajoobʒën ŋhaaş awo na an.

Pbeeb Naşibaʒi ʒi uko wi ajaan aʒen

¹⁰ Dlılan maakan ʒi Ajugun, wi nakaan ayuuj kë naʒu ŋşal ŋi nan ʒi nji. Mënji naambaan kaʒu'aara ŋşal ʒi nji, naambi hil hil pyuujën uko mënt. ¹¹ Mënt kanuma kaʒu'ënuŋ kë nji kaʒiini hënk, djuk plin ʒi uko wi nkaan. ¹² Dhil pwo ʒi bwaan abot ahil pwo ʒi pyok. Dko bti di nwoon na ʒi iko bti, Naşibaʒi ado kë nhil kayok këme kawo na ubon, kë nhil pwo woli dka maakan këme awo ʒi kanuma. ¹³ Anjaan awulën mnhina adolon kë nhilan pmiir iko bti. ¹⁴ Kë an naşë do bnuura wi naʒënkun ʒi unoor wi naan.

¹⁵ An biki ubeeka wi Filip name bnuura, wi njunun pʒup *Uʒup Ulil Unuura apëna utaak wi nan wi Matedoniya, nin pntuk plon pi banfiyaaruŋ Yetu paanʒënkën na itaka, yi nan ʒaŋ yi yi nji nyeenuŋ. ¹⁶ Wi nwoon du ubeeka wi Tetalonika, mënt uyaaş uloolan ʒaŋ wi wi nay-ılbanaanun uko wi nnumiin. ¹⁷ Mënkla la nawulën uko ulon, uko wi nŋaluŋ uwo : uko wi nadolnun uwo bnuura bi Naşibaʒi akhoʒalëşun ʒi iko yi ahankanana. ¹⁸ Dyeenk

* 4:3 Injaan klemp ulemp wi njaan kalemp : ʒi uʒup ugrek bapiit aji « Futugot », uhinan kawo katim ki ñaan. ʒi, balon bajı katim ki ñaan ka.

iko yi nnumiin bti, ido pel kanuma ki naan. Dtumandēni, hēnkuṅ wi nyeenkuṅ iko bti yi nayiluṅ Epafrodit atijēn. Iwo ji pṭēkēñ plil pi bṭejan bi Naṣibaṭi adiiṅ abot alilandēr. ¹⁹ Kē Naṣibaṭi i njaan kadēman aṣē hank ṭi Yetu *Krittu bnuura bweek maakan, aluṅ kaṭēpna ṭi ba kawulan uko bti wi nanumiin. ²⁰ Mndēm mweek manwo ṭi Naṣibaṭi Aṣin nja te mnṭo! Uwo haṅ.

Pwul mboṣ pbaañṣaani

²¹ Nawulan mboṣ bañaan bti bammēbanuṅ Yetu *Krittu awo biki Naṣibaṭi. Bayiṭ nja banwoon ṭi na nji bawulan mboṣ. ²² Banwoon biki Naṣibaṭi bti awo ṭi na nji bawulan mboṣ ; banklem-paruṅ *Tetar naṣih najeenkal ṭi baka bawulan mboṣ maakan.

²³ Ajugun Yetu *Krittu awulan bnuura bi nul an bti.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Kolot

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du ubeeka wi Kolot. Aambaan kayaha da, aṣe tiink ke baji banfiyaarun Krittu banwoon da bamēban aliint ṭi pfiyaar pi baka. Epafrat anjaan agakandēr na Pawulu abiin aya da aṭup baka Uṭup Ulil Unuura. Wi nṣubal nlon ṇaṭepun, ke baṇaan balon baṣe ya da ajukan baṇaan uko ulon umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura wi Epafrat abiin ajukan baka. Baṇaan mēnt baji na baka ṇaan anṇalun Naṣibaṭi abuurana awo kadēman nwanjut na nnton nlon nampelun baṇaan bajen. Baji na baka bawo kawala katēmp, kawo baankde nyemaṭ nlon. Ke Epafrat aṣe ya wal mēnt du Rom di Pawulu awoon ukalabuṣ aṭupa uko mēnt. Wi Pawulu atiinkun uko mēnt wi wi apiitun baka, kadiimanaan baka ke pfiyaar Krittu ṭaṇ pakkaan ṇaan abuur.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Pñehan Naṣibaṭi kabeeba (1.3-14)

3. Pwo Naṣibaṭi pi Krittu na mndēm mi nul (1.5–2.19)
4. Ubida uhalu na Krittu (2.20–4.6)
5. Pwul mboṣ pbaañsaani (4.7-18)

Pwul mboṣ

1 Nji Pawulu i Naṣibaṭi adolon ke nwo nanjañan i Yetu *Krittu na Timote ayiṭ nja nṇul ² biki ubeeka wi Kolot banwoon biki Naṣibaṭi afiyaar Yetu Krittu na manjoonan mboṣ. Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja awulan bnuura abot ajoobṭēnen nṇhaaṣ.

Pñehandēr biki Kolot Naṣibaṭi

3 Nñenji nṇaṇan pbeeb Naṣibaṭi, Aṣin Yetu *Krittu Ajugun woli nñehandēran. ⁴ Nṭiink pfiyaar pi nafiyaarun Yetu Krittu na uṇal wi nakaan pa banwoon biki Naṣibaṭi bti. ⁵ Pfiyaar na uṇal mēnt nṇawoona ṭi phaṭ pyeenk iko yi Naṣibaṭi ahankanana du baṭi. Nakaan phaṭ mēnt ṭi uṭup wi manjoonan, unwoon *Uṭup Ulil Unuura wi natiinkun. ⁶ Uṭup Ulil Unuura mēnt ubi ṭi an jibi ukaan abi ṭi mboṣ bti di ukdēman dēm pya abot aṭij iko inuura. Hēnk di uwoon kak pa an, du unuur uteek wi nayeenkun wa, abot awin bnuura bi Naṣibaṭi na manjoonan. ⁷ Epafrat nanohun anjaan alemp na un ajukanana, ul anwoon nalempar Krittu na manjoonan anklempun pa

* 1:7 Anklempon pa an : Nlibra nlon napiit aji : anklemparun un.

an* , ⁸ aṭupun jibi *Uhaaş wi Naşibaṭi uklempuṅ ṭi an kē naṅaladi.

Pñehandër pntuk pi banfiyaaruṅ

⁹ Ukaaṅ, wi ṅmehaṅ me uko waṅ, aşē bi duka duka ṭi pdo kañehandëran. Nñehan Naşibaṭi ado *Uhaaş wi nul utumanan uşal unṭuṅa na mn-tit nahilna name bnuura uko wi aṅaluṅ. ¹⁰ Hënk, ubida wi nan ulil Ajugun nabot nado kado iko bti yi aṅaluṅ. Nado kado iko inuura itum kabot kameha me Naşibaṭi na man-joonan. ¹¹ Nñehan Naşibaṭi ali-intanan ṭi iko bti yi nakdolun na mnhina mi mndëm mi nul. Hënk nado kataman kabot kamiir ṭi iko bti yi nakdolun, ¹² nabot nalilan, nabeeb Aşin nja andoluṅ kē nahil kaka uko wi ahoṅuṅ bañaan biki nul, bukal banwoon ṭi bjeehi. ¹³ Alëb nja ṭi phina pi bdëm aṅooṭ du pşih pi Abukul i aṅaluṅ. ¹⁴ Ṭi ul di di ṅbuurnuṅ, kē Naşibati abot amiir nja ipekadu.

¹⁵ Nin ñaan aambaan kawina Naşibaṭi, ṭi mnwo mi abukul mēnt mi mi ṅwinuluṅ. Ul awoon nateek, akşihuṅ iko bti impaşaniin, ¹⁶ ṭiki ṭi a di di iko bti ipaşaniin du baṭi na ṭi mboş, ṅko ṅanwinaniin na ṅanwoon ṅaanwinanaa : ṅntoṅ ṅankşihuṅ, ṅanwoon na mnhina, na ṅandukiin bti. Naşibaṭi aṭëpna ṭi a aṭak iko mēnt bti, iko mēnt bti aṭak ya pa a. ¹⁷ Ul awoo, wi nin kako kalon kawoon kaando bi paşana, iko bti imëbandëraan ṭi a. ¹⁸ Banfiyaaruṅ bti

bawoon uleeful, ul kaşë awo bkow. Ul awoon ujuni, nateek ṭi banknaṭiin ṭi pkeṭ, ahilna kawo nateek ṭi iko bti. ¹⁹ Ulil Naşibaṭi kē atumana iko bti inwoon ṭi a, ²⁰ abot aṭëpna ṭi a akakan iko bti ṭi mboş na du baṭi ṭi ploolan na ul Naşibaṭi. Pñaak pi Abukul pantuliin ṭi krut paṭijuṅ btiinkar mēnt. ²¹ An, nabi low Naşibaṭi, kē buṭaan bi najaan nado na bi najaan naşal kē bado kē naşoorad na a. ²² Hënkun uleef wi Abukul unwoon wi ñaan najën ukeṭi, pkeṭ mēnt paṭu kē nakak atiinkar na a. Hënk nahil kanaṭ ṭi kadunul kawo bajint piş, bañaan banwoon baanwo na nin buṭaan dlon, biki bawoon baanhil pji nin uko ulon ṭi baka. ²³ Kē naşë awo i kamëban bnuura kaliint ṭi pfiyaar kawut kapën ṭi phaṭ pi *Uṭup Ulil Unuura wi natiinkun. Uṭup mēnt baṭup wa bañaan bti ṭi mboş, wul wi nji Pawulu kalemparuṅ wi nji kaṭupuṅ wa.

Ulemp wi Pawulu

²⁴ Dwo ṭi phaj ṭi uleef naan ṭi phaj pi *Krittu pa bnuura bi banfiyaaruṅ banwoon uleeful. ²⁵ Pa an nanfiyaaruṅ bti biki Naşibaṭi aṭu'ënuṅ pdo ulemp wi pṭup uṭup wi nul bti. ²⁶ Uko mēnt uwoon uko wi Naşibaṭi amenun bañaan du wi umundu uwoonuṅ, hënkun ameeṭan wa bañaan banwoon biki nul. ²⁷ Aṅal bañaan biki ṅtaak bti bame iko inuura na mndëm manwoon ṭi uko umbiin amena. Uko mēnt wii wi : *Krittu

awo ti an, ul adoon kë nahaŋ kë nayeenk ti mndëm mi Naŋibaŋi. ²⁸ Kë hënk di di njaan nmeetan Krittu, kaŋup baŋaan bti balipara, kabot kajukan baka na uŋal unŋa bti, bahilna bawo ti Krittu bukal bti baŋaan banjijun ti pfiyaar. ²⁹ Uko mënŋ ukaan kë nji kalemp, agutan na mnhina bti manwoon ti nji, mi Krittu awulunŋ.

2

¹ Dŋal name kë dwo ti p gutaran, an na biki ubeeka wi Lawoditiya, na baŋaan bti banwoon baambaan kawinën na kës ki baka ; ugut mënŋ utam maakan. ² Ddo haŋ nahilna nawo na mntëŋ ti iŋëb yi nan nabot naŋalad nawo ji ŋaan aloolan ; natum na uŋal unŋa. Nahil wal mënŋ kame uko umbiin amena wi Naŋibaŋi. Uko mënŋ uwoon *Krittu. ³ Ti a di di iko inuura maakan bti yi uŋal unŋa na injaan ihaabës ŋaan uŋal iwoon. ⁴ Dŋupan uko mënŋ ŋaan alon awutna nin kadaaran na nŋup ŋlil ŋi nul. ⁵ Uwo manjoonan kë dlowan, kë uŋal wi naan uŋe wo ti an, kë nllan maakan wi nwinanan kë namëban bnuura abot anaŋ aliint ti pfiyaar pi nafiyaarun Krittu.

Mnwo mi baŋaan banwoon biki Krittu

⁶ Hënk wi nadinanun Yetu *Krittu aji awo Ajugun, mnwo mi nan mandoon kayuuj kë awo na an. ⁷ Najab awo na intaañ ti a, kë ajejan aniwna katohul, abot adolan

kë nakliint ti pfiyaar jibi bajukananan, mnwo mi nan mandoon kayuuj keeri kë Krittu awo na an ti ubeeb wi najaan nabeeb maakan Naŋibaŋi nnuur bti.

⁸ Naŋafaraan balil mntum badaaran, nŋal ŋi baka nawo ŋi baŋaan, nawaan udooni. Uŋal utënŋ wun uumpënna du Krittu, upënna du udolade wi baŋaan, na du mnhina manjaan manŋon umundu wi. ⁹ Ti ul ti uleeful di di iko bti inwoon ti Naŋibaŋi ifëŋun. ¹⁰ Kë ti a di di nayeenkun iko atuman, ul anŋsihun baŋih bti na mnhina bti.

¹¹ Ti *Krittu nawala katëmp kanwoon kaanwo ki ŋaan awalananan. Katëmp mënŋ kapënna du a, kul kajaan kakib pekadu danwoon ti uleefan kapënan. ¹² Ti batitmu namoya na a, abot anaŋa ti pkeŋ wi nafiyaarun mnhina mi Naŋibaŋi manaŋanulun ti pkeŋ. ¹³ An biki pekadu di nan na pwo naanwala katëmp ŋiki naanwo bayuday, iŋuun kë nawo bakaŋ, Naŋibaŋi awulan ubida na Krittu. Amiir nja ipekadu bti. ¹⁴ Dko di bapiitun aji nŋduknaanaa ŋiki nŋenŋaŋ uko wi bgah bajakun, Naŋibaŋi atow da, aba na da wi apaŋun da du krut ki Krittu. ¹⁵ Awohëŋ nŋton nŋanŋsihun na njanwoon na mnhina, apënan nja aŋij ti kadun ki baŋaan, alaaŋ laaŋen nja ti kafeŋ ki pntuk panlilanun wi awatun nja ti pkeŋ pi Krittu akeŋun ti krut.

¹⁶ Keeri uko wi najaan nade, wi najaan nadaan,

3

këme uko wi ɲfettu ɲlon, na wi ufettu wi pli phalu na wi *unuur wi pnoorfën wi bayuday uwutan kaɕu nadinan nin ɲaaɲ alon aji naduknaanaa ɕi iko itëntɲun. 17 Iwo ɕaɲ ulimëntɲ wi iko inwoonɲ i pbi. Kë uko unwoon na manjoonan uşë wo Krittü. 18 Banjaan bahajan ikow yi baka pa pwinana, kadëman ɲwanjuɕ, nakdinan baka baji naduknaanaa. Baji babi ɕu ɕu ɲşal ɲi baka bti ɕi ɲwanjuɕ na iko impënuɲ awinana ɕi kadun ki baka. ɲşal ɲi baka ɲaji ɲaɕu baka banah, ɲawo ɲi baɲaaɲ bajën, ɲawaaɲ udooni. 19 Baanji bamëban ɕi Krittü anwoonɲ bkow. Ul ankaan kë uleef bti uji uka uko bti wi unumiinɲ, kamëbandër bnuura ɕi dko di imoh ijaan iyitiiraan, kabot kadëm jibi Naşibaɕi anjalunɲ.

Pkeɕ na pkuɕ kanaɕa ɕi pa na Krittü

20 Wi nakeɕun na *Krittü, kë mnhina mi umundu maankak ahilanan nin uko ulon, we ukaan kë naji naɕaş udolade wi wa, ji wul umëbanun ubida wi nan ba? 21 Uji uji « Kjej uko wi, » « Kñem wun, » « Kban wundu. » 22 Uɕiiniyaan iko injaan ilun katoka. Uko mëntɲ uwo udolade wi baɲaaɲ. 23 Udolade mëntɲ uji uwo wo ji uwo na uşal untunɲ, ɕiki uji uɕiiniyaan pɕaş *Bgah, pwalan bkow na pdo kahajan uleef, aşë waan udooni, uunji uneenan uleef pdo uko wi unjalunɲ.

Pmëban Ubida uhalu unwoonɲ ɕi Krittü

1 Jibi nanaɕiinɲ ɕi pkeɕ na *Krittü, nadoon kala iko yi baɕi keeri, di Krittü awoon aɕo ɕi kadeenu ki Naşibaɕi. 2 Naɕuun uşal wi nan ɕi iko yi baɕi, nawut yi mboş. 3 Hënk di uwoonɲ, nakeɕi, kë ubida wi nan umenana na Krittü du Naşibaɕi. 4 Krittü awoon ubida wi nan na manjoonan. Unuur wi akwinaniinɲ, an kak napën kawinana na a ɕi mndëm mi nul.

5 Nafiɲan keeri ɕi mnwo mi nan iko yi mboş yi uleef unjalunɲ. Iko mëntɲ yii yi : pekadu di piinɲ, ubida uɕop, pɲal iko iwuɕaan, pbi kaɕu ɕu uşal na uhaaş bti ɕi uko, pñeebar iko, ɕiki ankaan ado haɲ aji dëman iko unɲ ji Naşibaɕi i i akdëmanunɲ. 6 Iko itëntɲ yan ijaan iɕij udeeb wi Naşibaɕi [ɕi banjaan bado ya]. 7 Iko yan yi yi najaan nado ɕfa, wi ikɕonunɲ ɲbida ɲi nan. 8 Kë hënkunɲ, napënaan iko yan bti ɕi ubida wi nan ; nawutan kado kadeebaɕ, kado kahank ɲaaɲ ɕi kaɕëb, kawo na bjooɕ ; nawutan kado kakarad, uɕup ulon ukowëndënaan uwutan kapën ɕi mntum mi nan. 9 ɲşilan ɲawutan kawo ɕi ptoofan, ɕiki nawo hënkunɲ baɲaaɲ bahalu banwohëşun ubida wi baka ujon na iko iwuɕaan yi wa. 10 Nawohara hënkunɲ ubida uhalu, wi Naşibaɕi awulanan abot aji ɕëlëş wa ɲyaaş bti kë nado naam na a, ul

anțakanaj, nahilna name'a bnuura. ¹¹ Hënkuñ uunkak aka *nayuday na awoon aanwo nayuday, anwaliin *katëmp na anwoon aanwala ka, ñaan i uțeeh, këme anwoon aamme nin uko ulon ji bañaan biki utaak wi Tit, ñaan i bakjuukntënuñ ti ulemp këme ñaan najeeh ; *Krittu țañ akaan udooni abot awo ti bañaan banfiyaarulun bti.

¹² Wi Nașibați adatanan kë nawo biki nul, kë abot aňalan, nadoon kañaaga, nado kațenkar, nabot nado kawalan ikow. Nawoon bañaan banjoobun ikow banwoon baanji bataran. ¹³ Nadoon kamiirad, woli atënțan alon adolan uko ulon, nawuladën iñeen, namiirad. Jibi Ajugun amiiranan, an kak, nadoon kamiirad. ¹⁴ Kë uko undëmnun maakan uwo naňalad, uňal ujaan udolan namëbandër bnuura. ¹⁵ Btiinkar bi *Krittu ațijun ti an badoon kațonan nħaaș. Nașibați ațijan ti btiinkar mënț nahilna nawo uleef uloolan. Nadoon kabeeb Nașibați nnuur bti. ¹⁶ Uțup wi Krittu utum ti an! Nadoon kajukandër, kațenkar kawutna kajot ti buțaan. Nadoon kado hañ na ușal unțuňa bti, kayeeh Nașibați na iyeeh yi pñaamarën na iyeeh yi pdëman Krittu, *Uhaaș wi nul uțu'an iyeeh mënț ti bkow. ¹⁷ Uko bti wi nahilanun kațup këme kado, nadolan wa ti katim ki Yetu Ajugun. Națëpnan ti a nado kabeeb Nașibați Așin nja.

Mnwwo mi banfiyaarulun

¹⁸ An baat nadoon katiink bayinan, ji bañaan banwoon biki Ajugun. ¹⁹ An biinț naňalan baharan nawut kado kalëbar na baka.

²⁰ An bapoț, nadoon katiink bajugan ti iko bti ; uko mënț wi wi Ajugun aňaluñ. ²¹ An bașin bapoț, nakbubara kado kadeebațan babukan ji babi bawutandër.

²² An balemp, nadoon katiink ti iko bti biki naklem-parun ti mboș ti. Nawutan kado kado hañ țiki batenan këme woli nala pwinana bnuura ti bañaan. Nadoon kado hañ na uhaaș ujint wi bañaan banwoon baaññoom Ajugun. ²³ Ulemp wi bahilan kațu'an nadoon kado wa na uhaaș unuura ji nawo wo ti plempar Ajugun. ²⁴ Nameen kë Ajugun atuuman na iko inuura yi ahankun banwoon biki nul. Na manjoonan *Krittu Ajugun i i naklem-parun. ²⁵ Kë ñaan ankđolun buțaan alun kayeenk uko wi buțaan mënț baktijun, kë nin bpațșër baankwo da.

4

¹ An biki baklem-parun, nawoon batool na banklem-paranan nabot namëban baka bnuura. Nameen kë an kak, naka alon kë awo Ajugan du bați duuț.

Uko wi pdo

² Namëbaan naliint ti pñehan Nașibați, nawoon bten națu ibaț ti uko mënț, ti pdo kabeeba. ³ Woli nañehan, nañehandërun kak Nașibați

ajeehan bgah bi ulemp wi p̄tup Ūtup wi nul, nhilna ndo kātiiniyaan uko wi *Krittu umbiinj amena un̄tuun̄ kē nwo ukalabuş. ⁴ Nañehaan nhil ndo kameeṭan wa, jibi nwoon̄ i kado.

⁵ Woli nawo na banwoon̄ baanwo biki Krittu, uko bti wi nakdolun̄ nadoon kado wa na uşal un̄tuṇa, nyaaş bti wi nahilanun̄. ⁶ N̄tup n̄i nan ṇawoon ṇnuura, ṇataab pnam, nabot nahil pteem andoli bnuura.

Pwul mboş pbaañşaani

⁷ Kē Tişik, ayiṭ nja i mmaganun̄ anwoon̄ nalempar *Krittu na manjoonan, i njaan̄ kagakandēraan kalem-par Ajugun, aṭupan jibi nwoyi ṭi bti. ⁸ Dyila du an, ahilna aṭupan jibi ṇwo i ṭi abot atēṇṭenan. ⁹ Onetim kak, ayiṭun̄ na manjoonan i mmaganun̄ ampēnnun̄ du an agakandēr na a. Baṭupan uko bti unktēpun̄ ṭi.

¹⁰ Arittarkuṭ anwoon̄ ṭi na nji ṭi ukalabuş, na Markuṭ ayiṭ Barnabat̄ bawulan mboş. Name uko wi nawoon̄ i kado woli Markuṭ abi du an : namēbaana bnuura. ¹¹ Yetu i bajaan̄ badu Yuttut akak awulan mboş. Bukal bawajanṭ ṭañ ṭi bayuday banfiyaarun̄ *Krittu, bajaan̄ balemp na nji pa *P̄sih pi Naşibaṭi ; baji batēṇṭenēn. ¹² Epafraṭ anwoon̄ i ubeeka wi nan akak awulan mboş. Awo nalempar Yetu Krittu abot aji bi taman taman ṭi pdo kañehandēran Naşibaṭi nahilna namēban naliinṭ,

najij ṭi pfiyaar, nabot nado kado uko bti wi Naşibaṭi aṇalun̄. ¹³ D̄tup aji dmaar uko wi : Aji noor maakan ṭi uko wi nan na wi biki ubeeka wi Lawoditiya na biki ubeeka wi Yerapolit. ¹⁴ Luk kak nakuraar i ṇmaganun̄ na Demat̄ bawulan mboş.

¹⁵ Nawulan bayiṭ nja biki Lawoditiya mboş. Nawulan kak Ninfa na banfiyaarun̄ bti banjaan̄ bayitiir du ka-tohul mboş. ¹⁶ Woli najuk uko wi mpiitanan̄, nakaan nado banfiyaarun̄ banwoon̄ Lawoditiya bajuk wa. An kak nakaan najuk uko wi nji kapiiṭun̄ biki Lawoditiya.

¹⁷ Nakaan naji na Arkip amēban bnuura ulemp wi ay-eenkun̄ ṭi Ajugun.

¹⁸ Nji Pawulu kapiiṭanan̄ na kañen ki naan, dwulan mboş. Naleşan kē dwo ukalabuş. Bnuura bi Naşibaṭi bawo ṭi an.

**Uṭup uteek wi
Pawulu apiitun
banfiyaarun
banfētun du utaak wi
Tetalonika**

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta kateek ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du ubeeka wi Tetalonika. Pawulu abi ya da aṭup Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Krittu (natenan ti Ulibra wi Ulemp wi Banjañan 17.1-10). Bañaan banfētun da baṭaṣ Krittu. Wi ḡwal ḡlon ḡaṭepun, kē bañaan balon baṣē wuuk bañaan kē balaṭ Pawulu na nanohul. Anaṭara baka. Banfiyaarun Krittu bamen Pawulu na bangakandērun na a. Na utejan kē baṣē pēnan baka ti ubeeka kē baya Bereya. Wi ḡsubal ḡtēb ḡaṭepun, Pawulu ayil Timote aya aten jibi banfiyaarun Krittu banwoon Tetalonika baduki awo. Wi ayaan abi, aṭup Pawulu aji bamēban te hēnkuṅ, kē balon ti baka baṣē pok plemp kado kadeena. Baji baji Yetu abi hēnkuṅ, kē baanuma plemp. Balon ti baka ḡhaaṣ ḡaanṭoora na baka ṭiki bayiṭ baka na banoh baka baṭum bakeṭi kē Yetu aambi. Uko mēnt ukaan kē Pawulu apiit baka katēṅṭēn baka abot aṭup jibi ubi wi Yetu uklun kawo na jibi akdolun na banfiyaarulun. Hēnk,

bahinan kahaṭ kē bawo na Ajugun unuur undoli.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.2–3.13)
2. Pfiyaar pi bañaan biki Tetalonika bafiyaarun (1.2–3.13)
3. Ubida unlilun Krittu. (4.1-12)
4. Phaṭ kē Krittu abi (4.13–5.11)
5. Pṭaṅ na pwul mboṣ pbaañṣaani (5.12-28)

¹ Nji *Pawulu, na Filwanut*, na Timote ḡkpiitanan, an banfiyaarun nanwoon du Tetalonika amēban Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun. Nñehan baka bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ḡhaaṣ.

*Mnwo na pfiyaar pi biki
Tetalonika*

² Nñenji ḡṭaṭna pbeeb Naṣibaṭi ḡwal bti pa an bti, wi ḡjaan ḡleṣan woli ḡñehana.

³ Na manjoonan ḡji ḡleṣ ti kadun ki Naṣibaṭi anwoon Aṣin nja jibi pfiyaar pi nan pawinaniin ti udo wi nan, jibi natamanun ti bjalad na jibi namēbanun aliintan ti mnhaṭ mi nahaṭun Yetu *Krittu Ajugun.

⁴ An bayiṭun biki Naṣibaṭi aṅalun, ḡme kē nadatanaa.

⁵ Na manjoonan, wi ḡbiin du an adiimanan Uṭup Ulil Unuura, ḡēndiimanan wa na mntum ṭaṭ, name wa kak na mnhina mi udo wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. Nwin nja bti kē uṭup mēnt ujoonani. An

* 1:1 Filwanut: balon baji badu'a kak Filat.

name jibi nwoori ti ptoofan pa bnuura bi nan. ⁶ Kë an, nakak awo ti pdo ji un, na ji Ajugun. An nandoon awo wo ti unoor uweek, nayeenk uşup wi Naşibaţi na mnilan mi Uhaaş wi nul ujaan uwul. ⁷ Kë hënk di di nakakuş awo bankdiimanuş banfiyaaruş biki ntaak ni Matedoniya na Akayi bti, bgah bi ptaş. ⁸ Du an na manjoonan di di uşup wi Ajugun upënnuş, utiinkana du Matedoniya na Akayi. Mënt dul da şań, başup ti dko bti jibi nafiyaari Naşibaţi, kë nęndo ka uko uşup. ⁹ Hënk di uwoon, bukal ti nleef ni baka başup jibi namëbanuş un wi nbiin du an, jibi nayaan du Naşibaţi aduk nnton alempar Naşibaţi anwoon najeb, anwoon Naşibaţi na manjoonan, ¹⁰ kayoonkna ubi wi Abukul Yetu ankluş kawoona baţi, i anaşanuş ti pkeş, ankbuuranuş nja ti udeeb unkmbiin.

2

Ulemp wi bi Pawulu du ubeeka wi Tetalonika

¹ Na manjoonan an bayişun ti *Krittu, name an ti nleefan bnuura kë ubi wi nun du an uunwaan udooni. ² Name kak kë bahajanun akuş akarun du ubeeka wi Filip. Kë nşë yeenkna ti Naşibaţi mntëş mi nşilni aşupan Uşup Ulil Unuura wi başaan batum badoon adola do na un maakan. ³ Nşup ni nun şaanwo ni mnlafren, abot awo nęmbi bi na uşal uwuşaan, nęmbi bi na kaguuru! ⁴ Naşibaţi

atenun ten awin kë nşilani aşë wulun Uşup Ulil Unuura, ukaan kë nşkup wa. Nęnla la plil başaan, Naşibaţi ammeen şhaaş ni nun i i nşklaan plil. ⁵ Name kë nęmbaan kawoha na nşup ntaab ni kaguuru, këme aşup nşup kahilna kaka uko ulon ; Naşibaţi ame kë uwo manjoonan. ⁶ Nin nęnla pdëm ti şnaan, ti an këme ti balon. ⁷ Nşdo hilan lah kabi ji başaan baweeek, kayuujan kë nşo *banjańan biki Krittu ; aşë baa şep şep abi na pjoob bkow, awo jibi şaaş ajaan aboof abukul. ⁸ Nşalan şal maakan adoo hilan kawo nęnkliş liş ti pşupan Uşup Ulil Unuura wi Naşibaţi şań, ma kakeşaran, şiki nakak başaan biki şmaganuş maakan. ⁹ An bayişun, şfiyaar kë naleş bnuura ulemp na unoor wi nun : şlemp nfa na utaakal kawutna kawo pkuş pa nin şnaan alon wi nşkupanaş Uşup Ulil Unuura wi Naşibaţi.

¹⁰ Nawin bti, kë Naşibaţi akak awin jibi nşbiin awo na an nanfiyaaruş: nşo başaan bajinş batool, biki şnaan awoon aanhil pşup uko uwuşaan ti baka. ¹¹ Name bnuura kë nşo na an bti jibi aşin napoş ajaan awo na abukul ; ¹² nşi nşenşenan, kajakan namiir, kajakan naşu kabaş, nahilna ti mnwo mi nan nado kado iko yi Naşibaţi aşaluş, ul ankdunanaş ti pşih pi nul nabot nawo na mndëm mi nul.

Pfiyaar na kamiir ki banfiyaaruş biki Tetalonika

13 Uko unkaan kak kē nēnji n̄tañan pbeeb Naşibaţi wii wi : wi nayeenuñ uşup wi Naşibaţi wi n̄şupanañ, naanyeenk wa ji uwo uşup wi ñaan najēn, nayeenk wa ji uwo uşup wi Naşibaţi. Kē uwoha uşup wi Naşibaţi na manjooñan, uşup mēnt̄ uklempuñ ŋi an nanfiyaaruñ. 14 An bayişun ŋi *Kritt̄u, hēnkuñ nawo ji banfiyaaruñ Yetu Kritt̄u, bañaan̄ biki Naşibaţi na manjooñan, banwoon̄ du utaak wi Yuda : nahaj ŋi iñen yi biki utaak wi nan jibi bahajuñ ŋi iñen yi biki utaak wi baka. 15 Bañaan̄ mēnt̄ bado kē bafiñ Yetu Ajugun na *başupar Naşibaţi, un kak bahajanun. Baanji bado uko wi Naşibaţi añaļuñ abot aşoor bañaan̄ bti. 16 Bado na pneenanun pşup banwoon̄ baanwo bayuday uşup unkubuuranuñ ; hēnk na n̄wal bti baji bahoşalēş ipekadu yi baka. Kē hēnk di udeeb wi Naşibaţi umobuñ baka hēnkuñ.

Pawulu añał pkak du biki Tetalonika

17 An bayişun ŋi *Kritt̄u, n̄bi wo i kadukan n̄wal n̄loñ. Name bnuura kē n̄leef ŋañ n̄adukanan̄, n̄haaş n̄i nun n̄aduka na an. Nnuhan maakan, añał maakan pwinan. 18 Kē hēnk, n̄ñał pbi du an, n̄ji Pawulu ŋi uleef naan n̄yaaş n̄şum ddo na pbi du an, kē *Fatana aşē neenanun. 19 Na manjooñan, an bē mēnt̄ nin ñaan̄ aloñ, nawoon̄ mnhaş na mnlilan mi nun, an nakdiimanuñ kē

ulemp wi nun uwo unuura wal wi Yetu Kritt̄u Ajugun aklun̄i kabi. 20 Aa, nawoon̄ mndēm na mnlilan mi nun!

3

Timote nayili

1-2 Ukaan̄ kē n̄ēnkak ahilan pyoonk, aşē şal aji n̄yil Timote ayiş nja ŋi *Kritt̄u du an kaşē kaduka du ubeeka wi Atenay un bukal bukal. Timote mēnt̄ aji lempar Naşibaţi na un ŋi pşup Uşup Ulil Unuura wi Kritt̄u. Nyila, abi du Tetalonika aţēnkan abot atēnt̄ēnan ŋi pfiyaar pi nan, 3 n̄haaş n̄aşoor na an bti nawole ŋi unoor wi n̄woon̄ wi. Name bnuura kē unoor mēnt̄ uwoon̄ kafah ki nun. 4 Wi n̄biin̄ awo na an, n̄şupan kē n̄luñ kado kahaj, kē mnhaj mēnt̄ mambanuñ n̄ta hēnk, kē namee. 5 Ukaan̄ kē wi nwoon̄ mēnkak ahilan pyoonk, kē nyil Timote du an, kahilna kame me nahuma nfiyaar Yetu Kritt̄u. Dbi lēnk aji me *Untaayi Uweek uguuran katok ulemp wi nun!

Pbeeb Naşibaţi ŋi uşup ulil wi n̄tiinkuñ

6 Kē hēnkuñ wi Timote awoonuñ du an, aşupun uşup ulil ŋi pfiyaar pi nan na ŋi b̄ñaład bi nañaładuñ. Akak ajakun aji naji naleş uko wi nun na mnlilan akuñ anuhun jibi un n̄nuhanañ. 7 An bayişun ŋi *Kritt̄u, pfiyaar pi nan patēnt̄ēnun ŋi unoor na manşaaş bti mi n̄woon̄. 8 N̄hefēnt̄ hēnkuñ wi namēbanuñ ŋi Ajugun. 9 Kē hum di di n̄hilanuñ kabeeb

Naşibaţi kadoo kakêşan ƚi uko wi nan? Nawulun mnlilan mnweek ƚi kadun ki nul.
 10 Nfa na utaakal, nji nƚaman kañehana, aƚenun nƚkak nƚwinan, nƚhilna nƚjukanan iko indukiin kaliintanaan pfiyaar pi nan.

11 Nñehan Naşibaţi Aşin nja ƚi uleeful, na Yetu Ajugun badolun nƚhil nƚbi du an.
 12 Nƚkak añehan Ajugun ado nado kañaladaara nƚalad pya, nabot nañal bañaan bti jibi un nƚjalanañ. 13 Hênk nawo bañaan banwoon baanwo na nin buƚaan dlon, bañaan bajinƚ piş ƚi kadun ki Naşibaţi Aşin nja, wal wi Yetu Ajugun aklunji kabi na bañaan bti banwoon biki nul. [Uwo hañ.]

4

Mnwo manlilun Naşibaţi

1 An bayişun ƚi *Krittu, nƚbaañşaan kaji na an, nado kajuk ƚi un jibi nawoon kado, kadoo kañalana du Naşibaţi. Nme na manjoonan kē nado bi kado hañ, kē nşē ñehanan abot akooşan ƚi katim ki Yetu Ajugun : nakaan nataman maakan ƚi pdo hañ.

2 Name iko yi njakanañ nado kado ƚi katim ki Yetu Ajugun.

3 Uko wi Naşibaţi añaluñ uwo : nawo bañaan bajinƚ piş, banwoon baanwo ƚi ubida uşop. 4 Ñaan andoli awo kame jibi akwoon na ñaaş, kamēban uleef ƚi pekadu di piinƚ*, awo i kawo ñaan najinƚ piş, kabot kawo na a kē nin

alon aanka uko ulon uşup ƚi mnwo mi nul. 5 Aankwut unjal uwuşaan uyoha jibi banwoon baamme Naşibaţi bajaan bado. 6 Kē ƚi uko mēnş alon awutan kaguur atēnşul kēme kadola uko unkde'ulun ƚiki Ajugun aji weşan bankjubanuñ hañ, jibi nşdoon abi şupan abot ayuujan bnuura. 7 Na manjoonan, Naşibaţi aandu nja pa nşwo ƚi ubida uwuşaan, adu nja pa nşwo bañaan bayimanaan, bajinƚ piş. 8 Ukaañ kē ñaan ampokunş pjukan pi, mēnş ñaan i i apokunş, Naşibaţi a, ul anwulanañ Uhaaş wi nul.

9 Naannuma bapiitan uko ulon ƚi bñalad, ƚiki an ƚi nşleefan najukna ba du Naşibaţi. 10 Nado bi kado do hañ na bayiş nja bti ƚi utaak wi Matedoniya bti. Kē nşşē kooşan nataman maakan kak. 11 Naşuun kabaş ƚi pwo bnuura katiinkar, kawut pdo kaneej ƚi iko yi bañaan bampaşi ; uko wi nanumiinş nayikajēran wa, jibi njakanañ. 12 Woli nado hañ, biki bdig bamaganan nabot kawo naanknuma nin ñaan alon aşēnkan.

Ubi wi Krittu

13 An bayişun ƚi Krittu, nşjal name manjoonan ƚi uko wi bankeşunş, nawutna kajooşan ji banwoon baanka mnhaş. 14 Nfiyaar kē Yetu akeşi, abot anaşa ƚi pkeş, kē hênk di di nşkaañ aşiyaar kē banfiyaarulun aşē keş,

* 4:4 Ñaan andolunş awo kamēban uleef ƚi pekadu di piinƚ: balon baji ƚi kē Pawulu aji : Ñaan andolunş awo kame jibi akwoori na aharul.

Naşibaţi aluŋ kanaŋan baka, bawo na Yetu te mŋŋo. ¹⁵ Uko wi ŋkŋupanaŋ hĕnkuŋ uwo uŋup wi Ajugun : nja ŋkhumuŋ bajeb te wal wi Ajugun akbiinŋ nĕnkwo ŋi kadun ki baka. ¹⁶ Hĕnk di uwoonŋ, wal wi Ajugun akdolunŋ pdiim kaŋup kĕ wal ubani, wal wi pdiim pi uwanjut uweek paktiinkaniinŋ, wal wi plul pi Naşibaţi paktiinkaniinŋ, Ajugun ŋi uleeful awalnaana baţi, bankeŋuŋ aŋiyaar ul Krittunŋ banaŋa duna ŋi pkeŋ. ¹⁷ Wal mĕnŋ un ŋnhumuŋ bajeb, ŋnaakiir na baka kadeeŋana du kanfĕluŋ kaya kayit na Ajugun du bko duuŋ. Hĕnk nşĕ ŋwo na a te mŋŋo. ¹⁸ Nadoon katĕŋŋĕn keeri batĕnŋan na uŋup mĕnŋ.

5

Pwo bten

¹ An bayiŋun ŋi *Krittunŋ, naannuma baŋupan wal wi uko mĕnŋ ukdolaniinŋ. ² Name bnuura an ŋi nleefan kĕ unuur wi Ajugun ubi jibi nakiiŋ ajaanŋ abi na utejan. ³ Wal wi baŋaanŋ bakjakunŋ: « Nhaaş ŋi nja ŋaŋooraa, nin uko ulonŋ uunkdanŋ danŋ » wal mĕnŋ wi wi ptoka pweek pakkurunŋ kur kajotna baka, jibi mnhaŋ manjaanŋ mambi ŋi ŋaaŋ anwoonŋ na kayinŋ. Nin ŋaanŋ aankbuur ŋi ptoka mĕnŋ.

⁴ Kĕ an bayiŋun, naşĕ wo naanwo ŋi bdĕm, unuur wanŋ udoo ukuran kur ji nakiiŋ. ⁵ Na manjoonan, an bti nawo babak bjeehi, babak pnak. Nĕnwo biki utejan, biki bdĕm.

⁶ Nawulĕn ŋwut kaŋoyĕnŋ keeri ji bukundi ; nawulĕn ŋwo bten, ŋwut kakuj. ⁷ Baŋoy, utejan wi wi bajaanŋ baŋoyĕnŋ ; kĕ badaan, utejan wi wi bajaanŋ bakuj. ⁸ Kĕ nja, ŋnwoonŋ biki pnak, nĕnwo kakuj ; nawulĕn njeŋ pŋiyaar na bŋalad ŋdo kamişa kanŋak ki bangoli, njeŋ mnhaŋ mi ŋluŋ kabuur ŋdo utepi unŋak. ⁹ Na manjoonan, Naşibaţi aandat nja pa udeeb wi nul umob nja, adat nja ŋkaana mbuur ŋi Yetu Krittunŋ Ajugun, ¹⁰ ankeŋaruŋ nja ŋhilna ŋwole bajeb kĕme bakaŋ ŋwo bajeb na a. ¹¹ Ukaanŋ kĕ andolonŋ awo i katĕŋŋĕn atĕnŋul, kabot kaŋĕnka jibi nadoonŋ abi kado do.

Pjukan pbaaŋsaani na pwul mboş

¹² An bayiŋun ŋi *Krittunŋ, nŋĕhanan nado kado haŋ, namĕban bnuura baweeŋ biki Ajugun aŋuunŋ ŋi kadunan, banjaanŋ bahaaharan maakan kabot kaŋupan uko wi nawoonŋ i kado. ¹³ Ulemp wi baka ukaanŋ kĕ nawo biki kamĕban baka kabot kaŋal baka bnuura. Natiinkaran an bti.

¹⁴ Nkooŋan an bayiŋun, nakakaanŋ baŋaanŋ banwoonŋ ŋi ubida uwuŋaan ŋi bgah, natĕŋŋĕnĕn banjaanŋ balĕnk, natĕnkan bambiişniinŋ, nawo kado kamiir baŋaanŋ bti. ¹⁵ Naŋaafaraanŋ ŋaanŋ akakan buŋaan bi badolulunŋ ; nadoon kado bnuura unuur unjinŋi, nabot nado kado ba ŋi ptoofan na ŋi baŋaanŋ bti.

16 Najaan nawo ti mnlilan
 ηnuur bti ; 17 naktañna
 pñehan Naşibaţi ; 18 nadoon
 kabeeba ti iko bti. Uko mēnt
 wi wi Naşibaţi aηaluη pa
 an namēbanuη Yetu Krittū.
 19 Nakneenan *Uhaaş wi
 Naşibaţi unwoon ti an ulemp,
 20 nawutan kabeeh ηţup
 ηi Naşibaţi awuluη bañaan
 balon ; 21 natenan bnuura
 ηţup bti : ηanwoon ηnuura,
 namēban ηa ; 22 nalowan uko
 bti unwoon uwuţaan.

23 Dñehan Naşibaţi anjaan
 aţooran nja ηhaaş, adolan
 nawo bañaan bjint piş,
 amēban bnuura ηhaaş ηi
 nan, ηşal ηi nan, na ηleef
 ηi nan, nahilna unuur wi
 Yetu Krittū Ajugun akbiin
 nawo bañaan biki bawoon
 baankwin nin buţaan dlon ti
 baka. 24 Andu'anan ado uko
 mēnt ; aji do uko wi ajakuη.

25 An bayiţun, an kak
 nañehandērun Naşibaţi.

26 Najakan na bayiţ nja
 bti kē ηmook baka bnuura.

27 Dkooţan ti katim ki Ajugun,
 naleyiirēn bayiţun bti uko wi
 ηpiituη wi.

28 Dñehan Yetu Krittū Aju-
 gun awulan bnuura bi nul.

Uṭup utëbanṭën wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfëṭun du utaak wi Tetalonika

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katëbanṭën ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du Tetalonika. Akak aṭup baka kak ubi wi Krittu na jibi banwoon baanfiyaara bakbaañsaanun. Balon ṭi ubeeka mënṭ baji Krittu adobi bi bi, kë balon baji kë uundobi wo, kë unuur uṣë ñog. Banjakun aji unuur uñogi baankak adi plemp, baji baannuma plemp wi Krittu akbiin ḥenkuṅ. Kë baṣë ji baya kade du banjaan balemp. Uko mënṭ ukaan kë Pawulu apiit baka kadi-imaan baka kë ñaan aji wo kadeena ujënk wi nul. Akak aji na baka bamëban baliint woli bawo ṭi mnhaj babot bado kado bnuura wal undoli.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Ubi wi Krittu ukakan iko bti ṭi bgah (1.3-12)
3. Ajugun Yetu Krittu aan-dobi kak (2.1-12)
4. Pmëban kaliint ṭi pfiyaar (2.13-17)
4. Pñehan Naṣibaṭi na Ulemp (3.1-15)

5. Pwul mboṣ pbaañsaani (3.16-18)

¹ Nji *Pawulu, na Filwanut*, na Timote nḳpiitanan, an banfiyaarun nanwoon du Tetalonika amëban Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittu Ajugun. ² Nñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun bawulan bnuura babot baṭooranan ṅhaaṣ.

³ An bayiṭun ṭi Krittu, ṅwo i kado kabeeb Naṣibaṭi ṅwal bti ṭi uko wi nan. Utaan na ṅdo han, ṭiki pfiyaar pi nan padëma dëm pya kë an bti nabot aṅaladaara ṅalad maakan. ⁴ Uko mënṭ uṭu kë ṅji ṅṭup uko wi nan ṭi kadun ki banfiyaarun Naṣibaṭi bti na mnlilan. Nji ṅdo han ṭiki baji bahajanan kë an naṣë mëbanaara mëban aliintan ṭi pfiyaar pi nan aji namiir ṭi unoor bti. ⁵ Uko mënṭ bti uyuuṅ kë pwayëṣ pi Naṣibaṭi pawo ptool : uwoo nahilna nawo bañaan bantaanun na pneej du pṣih pi Naṣibaṭi pi nakhajarun ḥenk. ⁶ Kë jibi Naṣibaṭi ajaan ado uko utool, aṭu bankhajananan mnhaj ; ⁷ an nankhajun ḥenkuṅ, nalun kanoorfën na un. Uko mënṭ udolana wal wi Yetu Ajugun akwinaniin kapëna baṭi na ṅwanjut ṅi nul ṅanwoon na mnhina, ⁸ kawo ṭi bdoo bweek. Abi pweṭan banwoon baamme Naṣibaṭi abot awo baanji baṭaṣ Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Ajugun. ⁹ Bakoba kakob kanwoon

* 1:1 Filwanut: Balon baji badu'a kak Filut.

kaankba, kalow kaara di Ajugun, kalow mndëm na mnhina mi nul. ¹⁰ Wal wi akbiin, ti unuur mënṭ, bañaan banwoon biki nul bti† badëmana, banfiyaarulun bti bamaṭa. An nawo ti bukuṅ mënṭan tiiki nafiyaar uko wi nṭupanaj ti a.

¹¹ Uko mënṭ ukaan kē nji nñehandëran Naṣibaṭi nnuur bti, nahilna nawo bañaan bantaanun na mnwo mi adu'anan. Nji nñehan ado na mnhina mi nul natum na uṣal wi pdo bnuura abot ado pfiyaar pi nan pawinana ti udo wi nan. ¹² Hënk, nadëman Yetu Ajugun, abot adëmanan. Uko mënṭ ukyuujun kē nayeenk bnuura bi Naṣibaṭi na bi Yetu Krittü Ajugun.

2

Ji ubi wi Ajugun

¹ An bayiṭun ti *Krittü, kē ti uko wi ubi wi Yetu Krittü Ajugun na jibi nkyiṭun kañoga, nkooṭan kooṭ, ² nṣal ni nan nṣawutan katar kagutla kēme nayewla woli alon ajakan unuur wi nul ubani. Nakfiyaar baka woli badoo ji Naṣibaṭi aṭupun baka, woli baṭup uko mënṭ ti kadunan, kēme baji npiitun baka, nakfiyaar baka. ³ Nakdi nin ñaan alon adaaran ti uko undoli. Ji unuur mënṭ udo kaban, bañaan bapok Naṣibaṭi kalowa, ñaan i buṭaan anwoon i kayeenk kakob kaweeek abot apën awinana. ⁴ Ñaan mënṭ ajaan anaṭara uko

bti wi bajaan bado Naṣibaṭi kēme wi bajaan badëman. Adoo ya te kado kaṭo du *Katoḥ Kaweeek ki Naṣibaṭi kaji ul awoon Naṣibaṭi.

⁵ Naleṣan bnuura kē dṭiiniyaan uko mënṭ na an wi nhumuṅ na an. ⁶ Hënkun kē naṣe me uko ummëbanun ñaan mënṭ kē aando pën awinana, kayoonk unuur wi nul uban. ⁷ Na manjoonan, mnhina mi ñaan i buṭaan mammeniin mando bi kalemp lemp. Wal wi bakpënanun ammëbanulun ṭañ, ⁸ wi wi akpënuṅ kawinana. Yetu Ajugun abi wal mënṭ na mndëm mi nul katoka na uyook umpënnun ti mntumul kaba na a. ⁹ Ñaan i buṭaan mënṭ abile, abi na mnhina mi *Fatana, ado uko uweek maakan, mlagre na iko iñonarënaan kaguurna bañaan. ¹⁰ Aṭëpna ti iko yi kaguuru kado bankneemuṅ buṭaan tiiki baanyeenk manjoonan abot awo baanal ma, mul manwoon lah i kabuuran baka. ¹¹ Ukaan kē Naṣibaṭi ayil du baka mnhina mankneemanun baka, bahilna bafiyaar nṭilan. ¹² Hënk bañaan bti bampokun pfiyaar manjoonan aṣe lilan ti uko unwoon unwo utool, Naṣibaṭi akob baka.

Pmëban kaliint ti pfiyaar

¹³ An bayiṭun biki Ajugun aṅaluṅ, nwo i kado kabeeb Naṣibaṭi nnuur bti ti uko wi nan. Nawo ti bateek biki

† 1:10 Bañaan banwoon biki nul : Balon baji baṭiiniyaan nwanjut.

Naşibaŋi adatuŋ abuuran, *uhaaş wi nul udolan k  nawo bañaan bayimanaan, nafiyaar manjoonan. ¹⁴ Uko m nt  wi wi aduuranaŋ wi n ŋupanaŋ U up Ulil Unuura nahilna nayeenk mnd m mi Yetu *Kritt  Ajugun. ¹⁵ An bayi un, nam baan keeri naliintan nado ka aş bnuura udolade wi n jukananaŋ wal wi nwoon du an, k me wal wi n piitanaŋ piit  i wa.

¹⁶ N nehan Yetu Kritt  Aju- gun ul  i uleeful, na Naşibaŋi Aşin nja an alaŋ nja abot a ooran nja n haaş te mnto aku  a  pna  i bnuura bi nul awulun mnha   i iko inuura inkmbiin, ¹⁷ a ooranan n haaş abot adolan naliint  i uko bti wi nakdolun abot a up unuura.

3

P nehand r bi Pawulu

¹ An bayi un  i *Kritt , n baa saan kaji na an na nehand run Naşibaŋi, u up wi Ajugun uhilna udo kani- inka niink dko, bañaan badoki bawin mnd m man- woon  i wa jibi an nadolun. ² Na nehand run kak Naşibaŋi ado n buur  i i en yi bañaan ba o  bado bu aan ; na manjoonan m nt  bañaan bti bafiyaarulun. ³ Ajugun aji do uko wi ajakuŋ: adolan naliint  i pfiyaar pi nan kabot kabuuranan  i *nawu aan. ⁴ K   i uko wi nan, n fiyaar  i Ajugun k  uko wi n u'anaŋ pdo naji nado wa, abot alun kadola do wa. ⁵ N nehan Ajugun adek n haaş n i nan

 i n al Naşibaŋi na  i pmiir ji Kritt .

P u kaba   i ulemp

⁶ An bayi un  i *Kritt ,  i katim ki Yetu Kritt  Ajugun n u'an nalow  naan anwoon  i mnwo mnwu aan, man- woon maan ok na udolade wi nayeenknuŋ  i un. ⁷ Name bnuura jibi nawo i kalig senun. Wi nwoon du an, naanwinun k  nwo  i mnwo mnwu aan. ⁸ N n i na nin  naan alon awulun n de, n baa   p   p ataman  i unoor, alemp pnak na utejan kawutna kawo pkuŋ pi alon  i an.

⁹ Uko wi nwoon u enun k  n hil lah kaji haŋ, a   n al mnwo mi nun manwo uko wi nakdoon kalig sen. ¹⁰ H nk di uwoon, wi nwoon na an n upan aji : « Anwoon aandi ulemp awutan kade. » ¹¹ K  n   tiink k   i an, uka biki mnwo manwoon mnwu aan, bañaan banwoon baandi ulemp a   ji baneejan mntum mi baka  i uko un- woon uunkten baka. ¹² N koo  bañaan bakaŋ m ntan  i Yetu Kritt  Ajugun bado kalempar na byompan uko wi bakdeen. ¹³ K  an bayi un, nawutan kado kayoont i en  i pdo bnuura. ¹⁴ Woli alon  i an apok p aş uko wi n piitun  i, na upan wa na   nawut kaka nin uko ulon na a, ahilna akowa. ¹⁵ K  na   wo biki kawut pjeja ji  naan i na ooraduŋ, na iiniin na a ji ayi an, nakakana  i bgah.

N  up n baa saani

¹⁶ Nñehan Ajugun anjaan aṭooran bañaan ṅhaaṣ, aṭooran ṅaṅwal bti na ṭi iko bti. Awoon na an bti.

¹⁷ Npiit ṅbaañṣaani ṅi, ṅji Pawulu dpiitun ṅa na kañen ki naan. Hēnk di di njaan kado ṭi ikaarta bti. ¹⁸ Dñehan Yetu *Krittu Ajugun awulan an bti bnuura bi nul.

Uṭup uteek wi Pawulu apiitun Timote

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta kateek ki pawulu apiitun Timote. Pawulu abi ya ubeeka wi Littra pṭup Uṭup Ulil Unuura. Dul di di Timote abiiṅ afēt. Wi atiinkun Pawulu wi wi akakun ṭi bgah bi Krittu. Agakandër na Pawulu n̄yaaṣ ṅtum akak alemp na a. Woli Pawulu atiink kē pntuk pi banfiyaarun pi utaak ulon pajun pdek Naṣibaṭi kafet kēme bṭup bloṅ bawo da, Timote i i ajaan ayil da aya ṭiini na baka kaṭan baka. Abi yila du Efet aya atēṅṅen pntuk pi banfiyaarun Krittu panwoon da. Dul di di kakaarta ki kaṭenkulun. Aleṣana ṭi ka ajaka aya aji na banfiyaarun banwoon da balipara baṅaan bankjukanun uko umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura. Aṭupa kak jibi banfiyaarun Krittu bawoon kawo ṭi pntuk pi banfiyaarun na jibi bawoon kadat bankwoon ṭi kadun ki baka.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pjukan pi banṭilanun aji bawo bajukan Bgah (1.1-20)
2. Hum di ṅaan awoon kañehan Naṣibaṭi kabot kadēmana (2)
3. Ulemp wi banwoon ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaarun (3)

4. Ulemp wi Timote (4)
5. Baaṭ bayoṭ na bantohi (5)
6. Hum di bawoon kaṭan banṅalun itaka (6)

Pwul mboṣ

1 Nji Pawulu, nanjañan i Yetu *Krittu dpiitu. Naṣibaṭi nabuuran i nja na Yetu Krittu anwoon mnhaṭ mi nja baṭuun kē nwo nanjañan. ² Dpiitu, iwi Timote abuk naan na manjoonan ṭi pfiyaar Krittu, añehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun bawulu bnuura na mñaga babot bajoobṭēnan n̄haaṣ.

Plipara pjukan pi baṭilan

³ Wi nji kayaan utaak wi Matedoniya, dkooṭu aji iduka du ubeeka wi Efet ihilna ido baṅaan balon banwoon da ajukan iko impaṭi baṭañan pdo han. ⁴ Jakan na baka bawut kabi kaduka duka ṭi ṅṭup ṅanwoon ṅaanwo manjoonan, na jibi mñṣini manyeenkiirun. Nṭup mēnt ṅaji ṅaṭij blaṭar ṭañ kaduk pdo uko wi Naṣibaṭi anṅalun unjaan udolana ṭi pfiyaar Krittu.

⁵ Dṭup uṭup wi ṭiki dṅal baṅaan banfiyaarun baṅalad. Uṅal mēnt uwoona ṭi uhaaṣ ujint, uṣal unuura na pfiyaar panjoonanun. ⁶ Kē banjaan bajukan iko impaṭi baṣē low uko mēnt, ukaan kē baneem ṭi bṭup banwoon baanka udooni. ⁷ Baṅal pwo bame ṭi uko wi bgah, aṣē wo baamme uko wi bajaan baṭup, wi bajaan bajukan na mntēn mnweek.

Uko wi bgah bawoon na manjoonan

⁸ Nme kë *bgah bawo bnuura kë nşë wo i kajukan ba jibi Naşibaţi analuŋ. ⁹ Nme bnuura kë Moyit aanwul wul bgah pa ñaan natool, awul ba pa bañaan banjubanuŋ: bampataşiiŋ, baññoomuŋ Naşibaţi, banjaan bado ipekadu, banjaan bakar katim ki Naşibaţi, banjaan baţopan katoh ki Naşibaţi, banjaan bafiŋ başin baka, banin baka, banjaan bafiŋ bañaan, ¹⁰ bankdoluŋ iko iţop, banjaan bapiiŋ na biinţ ji baka keme baat ji baka, banjaan bamob bañaan kawaap, baţilan na banjaan bamehna kaşë kaţilan na bañaan bti bampokuŋ pjukan pnuura. ¹¹ Pjukan mēnt pawoona ŋi *Uţup Ulil Unuura wi Naşibaţi andēmūŋ akuţ atum na bnuura aţu'enuŋ pdo kaţup.

Ulemp wi Timote

¹² Dbeeb Yetu *Krittu Ajugun, anwulnuŋ mnhina mi plempara. Atenēn, afiyaarēn aşë du'ēn ndo kalempara, ¹³ nji mbiin akar ŋfa katimul, ahajan banktaşuluŋ, awo nanjoonk, kë aşë ñagi'aan, awin kë dwo ŋi kapaam awo mēnfiyaara. ¹⁴ Kē hēnk di Yetu Krittu Ajugun atumanaanuŋ na bnuura, ado kë nwo ŋi ploomlan na a, nhilna nfiyaara mbot nŋal bañaan.

¹⁵ Bañaan bti bawo kate uţup wi, ŋiki ujoonani : Yetu *Krittu abi ŋi umundu pa pbuuran bado ipekadu, kë nji dwoon nateek ŋi baka.

¹⁶ Kē aşë ñagi'aan, aţēpna ŋi nji, nwoon nateek ŋi baka, kadi- iman kamiir kaweeek ki ajaan amiir bañaan. Hēnk balon baluŋ kafiyaara kakaana ubida wi mnţo.

¹⁷ Iwi inwoon Naşih te mnţo, iwi inwoon iinkba, iwi i nin ñaan alon awoon aanhil pwin, iwi inwoon aloolan ŋañ, pdēm na mndēm manwo ŋi iwi te mnţo.

Uwo haŋ.

¹⁸ Timote abuk naan, uko wi Uhaaş wi Naşibaţi ubiin aţēpna ŋi bañaan aţup ŋi iwi utēŋţēnu ihinan igut ugut unuura. ¹⁹ Mēbaan iliinţ ŋi pfiyaar pi nu, ibot iwo na uşal unuura. Balon bapok ptaş uko wi nşal ŋnuura ŋi baka ŋakjakuŋ na baka, ukaan kë pfiyaar pi baka paneemi. ²⁰ Himene na Alektandēr bawo ŋi bukuŋ mēntēn, kë nşë wutar baka *Fatana bajukna pwo baankak akar katim ki Naşibaţi.

2

Pñehan Naşibaţi

¹ Uko uteek wi nji kajunnuŋ uwo pkooţan nado kañehandēr bañaan bti Naşibaţi, nakooţa aţēnk baka, nado kañehana aţen ñaan andoli uko wi anumiin, nabot nabeeba ŋi iko yi adoluŋ pa baka. ² Dkooţan nañehandēr başih na bañaan bti bawoon ŋi pşih, ŋhilna ŋwo ŋi bnuura na mnjeeh ŋdo kadēman Naşibaţi na ŋhaaşun bti ŋbot ŋdo kado iko inwoon itool. ³ Uko wi

unuuriin ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi nabuuran nja, abot alila, ⁴ ul anṅaluṅ bañaanṅ bti babuur babot bame manjoonan. ⁵ Naṣibaṭi awo aloolan, kē ṅiintṅ aloolan awoonṅ ṭi ptoof pi nul na bañaanṅ: Yetu *Krittū, ⁶ anwuluṅ uleeful bañaanṅ bti bahilna babuur. Uko mēntṅ wi wi Naṣibaṭi adiimanuṅ ṭi wal wi adatuṅ. ⁷ Kē wul, ukaanṅ kē ndatana pwo *nanjañan kado kaṭup kabot kajukan banwoonṅ baanwo bayuday uko wi pfiyaar Yetu Krittū na uko wi manjoonan. Mēntilan ṭilan, manjoonan mi mi nji kaṭupuṅ hēnk.

⁸ Hēnk di di nṅaluṅ biintṅ bado kañehan ṭi dko di bawohanṅ, badeeṅ iñen ijintṅ du baṭi, bawut udeeb na pṅom. ⁹ Kē baaṭ, dṅal bawohara, bawun ṅleef ṅi baka, bawut kajotan kadun pṣiiran na pṭu irinku yi uwuuru kēme plankara mnko na pñēga maakan, ¹⁰ baṭēpan ṭēp bado kado iko inuura jibi baaṭ banfiyaaruṅ Naṣibaṭi bti bawoonṅ kado. ¹¹ ṭi wal wi pjukan, baaṭ bawo kayomp, kabot kate bnuura uko wi baṭṭupuṅ. ¹² Mēndinan ṅaaṭ ajukan kēme aṣih ṅiintṅ, awo kaṭiimandēr. ¹³ Na manjoonan, *Adam i i Naṣibaṭi aṭakuṅ uteek kē Ewa abaa bi. ¹⁴ Kē mēntṅ Adam i i baguuruṅ, ṅaaṭ i i baguuruṅ kē ado uko wi Naṣibaṭi aneenanuṅ. ¹⁵ Kē kabuk kaṣē luṅ kadola abuur*. Baaṭ babuur woli bataman afiyaar *Krittū, aṅal

bañaanṅ abot awo bañaanṅ banwoonṅ bajintṅ piṣ ṭi kadun ki Naṣibaṭi. Bawo kak kawut pdo kala pwinana.

3

Baweek biki banfiyaaruṅ

¹ Bañaanṅ bti bawo kate uṭup wi ṭiki ujoonani : woli ṅaanṅ ala ulemp wi pwo naweek i banfiyaaruṅ, ala pdo uko unwoonṅ unuura. ² Kē naweek aṣē wo kawo ṅaanṅ i bawoonṅ baanhinan pṭup nin uko ulonṅ ṭi a, awo kaniim ṅaaṭ aloolan kalinṅ ṭi a, awo kawo ṅaanṅ anṭijanunṅ uleeful, ankaanṅ uṣal, kaṅal bañaanṅ, kayeenk baka bnuura, kahanan pjukan. ³ Aanwo kawo nakuj kēme naṅal pṅom, awo kajoob bkow, kawo bnuura na bañaanṅ, kalow itaka. ⁴ Awo kawo ṅaanṅ anṭijanunṅ katohul bnuura, kawo na bapoṭ banktiinkuluṅ, kawo nantohi ṭi kadun ki baka. ⁵ Na manjoonan, hum di di ṅaanṅ anwoonṅ aanhinan pṭijan katohul ahiniinṅ kaṭijan banfiyaaruṅ Naṣibaṭi? ⁶ Aanwo kawo ṅaanṅ aambaanṅ abi bi ṭi pfiyaar kaṭi abi adeeṅ iṅaṅan aṣē duknaana akoba jibi *Untaayi Uweek ukkobiinṅ. ⁷ Awo kawo ṅaanṅ ṭi kadun ki banwoonṅ baanfiyaari, kaṭi awo ṭi mnkow ajot ṭi bṭaaw bi Untaayi Uweek.

Banjaanṅ baṭēnk baweek biki banfiyaaruṅ

⁸ Kē hēnk kak di di banjaanṅ baṭēnk baweek biki banfiyaaruṅ bawoonṅ

* 2:15 Natenan ṭi Ujuni 3.15.

kawo. Bawo kawo bañaan bantiinkaniin, bawo kawo batool. Baanwo kadaan maakan, baanwo kawo bagu-urad ti uko wi itaka. ⁹ Bawo kamëban bnuura na uşal ujint iko yi pfiyaar yi Naşibaţi adiimanuñ. ¹⁰ Bawo katen baka duna ji babi bado kadat baka pa bado kaţenk naweek i banfiyaaruñ. Woli bawin kë bawo bañaan biki bawoon baanhil kaţup nin uko uloñ uwuţaan ti baka babaa dat baka. ¹¹ Kë hënk kak di di baat bawoon kawo. Bawo kawo baat bantiinkaniin, banwoon baanji bakuutar, bantijanun ñleef ñi baka abot awo batool ti iko bti yi bajaan bado. ¹² Niint anjaan aţenk naweek i banfiyaaruñ awo kaniim ñaaţ aloolan kalin ti a, kaţijan babukul na kato-hul bnuura. ¹³ Bankdoluñ bnuura ulemp wi pţenk baweek biki banfiyaaruñ, bañaan baji bamagan baka, kakut kaliint maakan ti pfiyaar pi bafiyaaruñ Yetu *Krittu.

Uko wi Naşibaţi adiimanuñ

¹⁴ Dpiitu hënk, aşë haţ pbi du iwi ti ñnuur ñi, ¹⁵ nşale luñ ajon ubi, kşë me jibi bañaan bawoon kawo ti katoñ ki Naşibaţi kanwoon bañaan banfiyaaruñ, ul anwoon najeb. Bamëban manjoonan jibi pkumel na itap ijaan imëban katoñ. ¹⁶ Nin ñaan aanhil kapok kë uko wi Naşibaţi adiimanuñ unwoon uko wi ñfiyaaruñ udëmi :

uwinaana ti Krittu ambiin awo ñaan najën,
i *Uhaaş wi Naşibaţi udi-
imanuñ kë awo natool,
ul ampënuñ awinaana ti
kadun ki ñwanjuţ,
ul i baţupuñ ti uko wi nul
ti kadun ki bawoon
baanwo bayuday,
ul i bañaan biki mboş
bafiyaaruñ,
ul andeenjaniin ti mndëm.

4

¹ *Uhaaş wi Naşibaţi uţup bnuura aji kë ti ñwal ñbaañşani, bañaan baloñ baankak afiyaar *Krittu, baduka ti ñntoñ ñanjaan ñaguurad kado kaţaş pjukan pi ña. ² Pjukan mënt bañaan banwoon baguuru akuţ awo baţilan bajaan baniinkan pa ti uţaak, bakeţ ñşal awo wo ji batër ña na pfeeru pjeenkak. ³ Bañaan bukuñ baji bajukan kë ñaan aanwo kaniim, aanwo kade iko iloñ. Kë Naşibaţi aşë paş iko yuñ mëntën banfiyaaru-luñ abot ame manjoonan bahilna bado kade ya wi bakdëmanuluñ abeeba. ⁴ Na manjoonan iko bti yi Naşibaţi apaşuñ inuura ; ñenwo i ppok nin uko ude uloñ, ñwo i kabeeb Naşibaţi ti iko bti yi ñkyeenkuñ. ⁵ Uko wi Naşibaţi aţupuñ na pñehan pi nja ñado iko ide mënt ijint ti kës ki nul.

*Pjukan pi Pawulu
ajukanuñ Timote*

⁶ Woli ijukan bayiţu ti Yetu *Krittu uţup wi, kwo nalemparul nanuura, kdiiman

kë ikuşnaana abot adëm ti nşup ni pfiyaar, pjukan pi manjoonan pi işaşuŋ bnuura. ⁷ Pokan nşup njaaf njanwoon njaanwo manjoonan, tşpan tşp itaman iřog Naşibaţi. ⁸ Na manjoonan ptaman kado kaşşş şşşan uleef panuura, kë ptaman kado kaşşş Naşibaţi paşş nuura pa iko bti ; pawo na kahoŋ ki ubida wi nşa na wi faan. ⁹ Bańaan bti bawo kate uşup wi, ŋiki ujoonani. ¹⁰ Ntaman keeri nşemp nşbot nşutan pa pńog Naşibaţi wi nştuuŋ mnhaş mi nun ti a, ul anwoon najeb, akuş awo nabuuran bańaan bti banfiyaaruŋ Krittu.

¹¹ Uşup wi, wi wi iwoon kado kajukan kabot kaşu bańaan bti bado kaşş wa. ¹² Nin űaan aloŋ awutan kabeehu ŋiki ihoji, kë bşup bi nu, mnwo mi nu, unjal wi nu, pfiyaar pi nu na pjint uhaaş pi nu nşaş wo kado banfiyaaruŋ bado kado ji iwi. ¹³ Ji ndo kabi, tamaan ti pleyiir *Ulibra wi Naşibaţi ti kadun ki banfiyaaruŋ, ti pşup baka uşup wi Naşibaţi na ti pjukan baka. ¹⁴ Wutan kadaayanaan uşen wi *Uhaaş wi Naşibaţi uşuuŋ ti iwi, wal wi uşşpnuş ti bantohi kë bapafu iřen aşş ŋiini. ¹⁵ Ţuun kabaş ti iko mşntş, ulemp wi nu uhilna uya kadun, uwinana ti bańaan bti. ¹⁶ Tamaan ido kalipara ti mnwo mi nu na ti pjukan pi nu, mşbaan iliint ; idole haŋ kbuuran ulefu na bańaan banktiinkiiŋ.

5

Mnwo mi Timote ti kadun ki banfiyaaruŋ

¹ Wutan nin kalşbar na űiint naşaf, tşpşn tşp işiini na a jibi ijaan kşiini na şaaş, işiini na başaşa jibi ijaan kşiini na başa'u. ² Mşbaan baaş başaf jibi imşbanuş naan, ibot imşban baaş banhojuŋ ji başa'u na uhaaş ujintş.

Baaş bayoş

³ Mşbaan bnuura baaş bayoş, dji banwoon baanka başşnk. ⁴ Kş woli űaaş nayoş abuk kşme ababntşn, babukul mşntş kşme bababul bawo kadiiman pfiyaar pi baka du katoh ki baka duna wi baklukuŋ bajug baka uko wi başşnkuŋ baka. Uko mşntş uliluŋ Naşibaţi. ⁵ Kş űaaş anwoon aanwo na nin űaan aloŋ ankndoon kaşşnka, uŋ mşntşan aji ŧu mnhaş mi nul ti Naşibaţi, kańehan kabot kakooşa utejan na pnak. ⁶ Kş űaaş nayoş anşaan ahokan iko yi umundu, awo űaan ankeşuŋ ; aji wo najeb ti bdig hşnk kaşş do bi keşa keş du uhaaş. ⁷ Leşaan bańaan kak uko waŋ bawutna kawo baankşup nin buşaan blon ti baka. ⁸ Kş űaan aşale wo aando ji şşnk bayişul, ajunna biki katohul, adek Yetu *Krittu kafetş: awuş apel űaan anwoon aanfiyaar Krittu.

⁹ Woli űaaş anjal ppiitan katim kawo ti pntuk pi baaş bayoş, awo i kaka nşsubal iřeen paaj kapaf, kawo űaaş ambiin aliŋ ti bniimul ; ¹⁰ awo

kawo ñaaŋ ammeŋaniin ƚi pdo bnuura : akuŋ babakul bnuura, aŋijan bayaanŋ bnuura, aňow ihoŋ yi baňaanŋ banwoonŋ biki Naŋibaŋi*, aŋenk bajuuk, ado iko inuura bti. 11 Kẽ baatŋ bayoŋ banhumuň, wutan kapiitan baka ƚi pntuk pi baatŋ bayoŋ ƚiki woli uňal wi piinŋ udo baka kẽ balow *Krittu, bakak kaňal pniima. 12 Wal mēnŋ baji baduknaana ƚiki bagar hēnk uko wi ba-hoňuň Krittu. 13 Kẽ hēnk, wi bawoonŋ baanka uko udo, baji baňaay na itoh, kapaf ƚuň pwaanŋ uko udo puň bŋup bŋum na bkuutar, kaŋiiniyaan iko inwoonŋ iinwo kado kaŋiiniyaan. 14 Ukaanŋ keeri kẽ nhokan baatŋ bayoŋ banhumuň baaniimaa, babak bawo na itoh yi baka, baŋoorad nja bawutna kaŋup buňaan ƚi nja. 15 Balonŋ ƚi baka bado bi jot jot aŋaŋ *Fatana. 16 Ñaaŋ anfiyaaruň andoli anwoonŋ na baatŋ bayoŋ du katohul awo kaŋenk baka, aanwo kawut pntuk pi banfiyaaruň pawo i pdo kaŋenk baka. Hēnk di di pajaanŋ pahil pŋenk banwoonŋ baanka ñaanŋ.

Bantohi

17 Bantohi bankŋonŋuň bnuura banfiyaaruň, ka-junna banjaanŋ balemp ƚi pŋup uŋup wi Naŋibaŋi na banjaanŋ bajukan wa, bataanŋ na pyeenk baluk bweek. 18 Na manjoonan, upiitana ƚi *Ulibra wi Naŋibaŋi aji

: « *Iinwo kaneenan uwit unklempariinŋ pfeer wal wi kakit kabanuň* »* akak aji : « *Nalemp awo kaluka ujēnk wi nul* ». » 19 Wutan kadinan nin batapar nantohi ankŋonŋuň banfiyaaruň bŋup bẽ mēnŋ baňaanŋ batēb kēme bawajanŋ babinŋ aŋup. 20 Woli ajubani, ŋiiniin na a ƚi kadun ki banfiyaaruň bti, bantohi bandukiinŋ bahilna baten.

21 Dkooŋu ƚi kadun ki Naŋibaŋi na ki Yetu *Krittu na ki nwanjuŋ nŋataniinŋ ido kaŋaŋ iko yi njakiinŋ yi na uŋal unwoonŋ utool, wutan kapaŋŋer ƚi iko bti yi ikdolunŋ. 22 Wutan kataran nin ƚi ppaf ñaanŋ iňen kawula pŋih kaŋi ibi ineej ƚi pjuban pi ñaanŋ alonŋ. Wutan kaŋopan uleefu.

23 Ťaňaan pdo kadaan meel ŋaň, jaan kdaan ubiňu untiinku pa kayiňu kanjaan kaŋum pnooranu.

24 Pjuban pi baňaanŋ balonŋ paji pabi winana winana ji babi bado kawayēŋ baka ; kẽ pi balonŋ paŋe ji paŋo kajon kabaa winana. 25 Kẽ hēnk di di iko inuura yi baňaanŋ bajaanŋ bado ijaanŋ iwinana, ilonŋ inwoonŋ iinwinanaa iji ilunŋ kawinana.

6

Pjukan ƚi uko wi balempar baňaanŋ

1 Baňaanŋ bti banwoonŋ balempar baňaanŋ bawo kamēban biki baklemparuň kado kaŋiink baka bnuura.

* 5:10 Pňow ihoŋ yi bayaanŋ banfiyaaruň: Ƥfa du Itrayel pňow ihoŋ yi nayaanŋ paji padiiman kẽ ñaanŋ adēmana. ☆ 5:18 Pleŋan 25.4. ☆ 5:18 Luk 10.7.

Hënk baankdo nin uko ulonj uwuṭaan wi bañaan baktijanunj katokna katim ki Naşibaṭi na pjukan pi nun. ² Kë banşaanj alempar bañaan banfiyaarunj *Krittü, bawutan kaşal kaji babeeh baka ṭiki bawo bayiṭ baka ṭi Krittü. Bawo kaṭëp ṭëp kado kalempar baka bnuura ṭiki bañaan biki Naşibaṭi anjalun biki baklemparunj hënk.

Bajukan baṭılan

³ Iko mënṭ bti yi yi iwoon kado kajukan kabot kaṭu banfiyaarunj pdo. Woli ñaanj alonj ajukan iko ilonj impaṭi awo aankṭaş nṭup nnuura ni Yetu *Krittü Ajugun na pjukan pantaanunj na pñogan bañaan du Naşibaṭi, ⁴ awo nahomp naweek, aamme me nin uko ulonj, atam bṭup, na pñomna uko wi nṭup njakunj. Ṭunj duṅ mënṭ di di pñeebar iko, na pñom na bkuutar na pşalad bañaan buṭaan ijaan ipënna, ⁵ yul na blaṭar banwoonj baankba. Bañaan banwoonj ṭi blaṭar mënṭ batoka nşal, baankak ame manjoonan, wi başalunj aji plempar Naşibaṭi pawo uko ukaani itaka. ⁶ Na manjoonan plempar Naşibaṭi paji pawul ñaanj iko inuura itum woli alinj ṭi uko wi akaan. ⁷ We wi nṭijunj wi nbukiinj ba? Nin uko ulonj. Kë we wi nhiniinj kayaanaan ba? Nin uko ulonj. ⁸ Kë hënk keeri di nwoonj kakëşan woli nka uko ude na uwohara. ⁹ Kë banşaanj anjal pyok, baji bajot ṭi kaguuru, kawo ṭi bṭaaw, kaşë neej ṭi

iko ipën iṭop itum injaan ido ñaanj atoka kakuṭ kaneem. ¹⁰ Na manjoonan pñal itaka pajaan paṭij iko iwuṭaan bti ; bañaanj balonj banjalunj itaka badek Naşibaṭi kafëṭ aşë yewlën nleef ni baka na nnoor nantumunj maakan.

Pjukan pa Timote

¹¹ Kë iwi, inşaanj awo i Naşibaṭi, lowan iko mënṭ bti, iwo kado kala pwo natool, pdo iko inklilunj Naşibaṭi, pfiyaara, pñal bañaan, phil kamiir na pjoob bkow. ¹² Gutaan ugut unuura unwoonj pmëban pfiyaar pi nfiyaarunj *Krittü aliint, işë iyeenk ubida wi mñṭo unkaanj kë idu'anaa wi iṭupunj aji ifiyaar Krittü kë bañaan batum bammaari. ¹³ Ṭi kadun ki Naşibaṭi anwulunj bañaan na nko uhëfëṭ na ki Yetu *Krittü anṭupunj manjoonan wal wi awoonj ṭi kadun ki *Pont Pilat dkooṭu ¹⁴ ido iko yi nṭuunj pdo yi. Wutan kapënan nin uko ulonj da, uwut kaka nin bṭup te wal wi Ajugun Yetu Krittü aklunj kapën kawinana. ¹⁵ Naşibaṭi akdolunj Krittü awinana ṭi wal wi adatunj ; ul annuurandënuṅ bnuura, anwoonj naşih aloolan ṭañ, anwoonj Naşih *Andëmunj Maakan. ¹⁶ Ul ṭañ awoonj aankket, afëṭ du bjeehi bi nin ñaanj awoonj aanhil pban, ul i i nin ñaanj awoonj aambaan kawina këme kahil pwin. Ul awoonj na mndëm na mnhina te mñṭo! Uwo hanj!

¹⁷ Hënkuḅ, jakan na bayok biki umundu wi, bawut kadeeḅ igaḅan, bawut kaḅu mnhaḅ mi baka ḅi pyok panjaan paba, baḅepēn ḅep baḅu ma ḅi Naḅibaḅi anjaan aḅen nja iko bti katuman ḅḅē wo bnuura. ¹⁸ Badoon kado bnuura, pyok pi baka pawoon pdo bnuura ; bawoon baḅaanḅ banjaan baḅen, banjaan baḅal pfaaḅiir uko wi bakaan. ¹⁹ Woli bado haḅ, baji baḅonkrēn pyok pḅum pa faan kahilna kaluḅ kaka ubida wi manjoonan.

²⁰ Iwi Timote, hankan bnuura uko wi Naḅibaḅi awuliin. Lowan ḅḅup ḅanwoonḅ ḅaanka udooni akuḅ awo ḅaanlil Naḅibaḅi, na blaḅar ḅi uko wi banjakuḅ aji uko wi baḅḅupuḅ uwo kame aḅē ḅilan ḅilan. ²¹ Baḅaanḅ banḅiyaaruḅ ḅḅilan mēnḅ baduk pḅaḅ bgah bi Yetu. Dḅehan Naḅibaḅi awulan, an bti bnuura bi nul!

Uṭup utēbanṭēn wi Pawulu apiitun Timote

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta katēbanṭēn ki Pawulu apiitun Timote. Apiit ka wi awoon ukalabuṣ du Rom. Banohul bti baṭi wal mēnt aduka. Luk ṭañ anwoon napiinṭan awoon aanduka. Pawulu awin kē uko ubaa, pkeṭ ṭañ padukiin. Uko mēnt ukaaṅ kē apiit Timote kaṭaṅa ṭiki ajeja kē awo ji abukul na manjoonan. Kakaarta ki Pawulu apiitun ki kawoon kabaañsaani ki apiitun. Apiita ṭi kakaarta ki aji na a amēban ji a aliint ṭi pfiyaar. Akak ajaka ataman ṭi pṭup Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Krittū woli badoo hajana. Aji na a alipara pjukan panwoon paanwo Uṭup Ulil Unuura. Pawulu akak aṭup ṭi ka aji ul ṭi uleeful agutan ugut unwoon unuura, kē awo kaya hēnkuṅ du Ajugun Yetu Krittū. Aṭup aji ṭiaan anfiyaaruṅ Krittū andoli awo kado ji a.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Pawulu aṭaṅ Timote (1.3-18)
3. Hum di di ṭiaan ajaan awo nangoli nanuura i Krittū (2.1-26)
4. Hum di di bañaan bajen bakluṅ kawo ṭi ṅnuur ṅbaañsaani (3.1-9)

5. Pmēban kaliint ṭi pfiyaar (3.10–4.8)
6. Pṭaṅ pbaañsaani na pwul mboṣ (4.9-22)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu, i Naṣibaṭi aṅaluṅ nwo nanjañan i Yetu *Krittū, aṭu'ēn ndo kaṭup uko wi ubida unwoonun ṭi Yetu Krittū wi ahoṅun, ² dpiitiin, iwi Timote abuk naan i nṅaluṅ. Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū Ajugun bawulu bnuura na mñaga babot bajoobṭēnu uhaaṣ.

Pawulu atēṅṭēn Timote

³ Dbeeb maakan Naṣibaṭi i nji kadēmanun jibi bateem naan babiin adēmana na uṣal ujint. Dji kaduka ṭi pñehana utejan na pnak, kaṣe leṣu. ⁴ Dleṣ mnkuul mi nu[☆], aji kaṅal maakan kawinu kahilna kaṭum na mnlilan. ⁵ Dkak aji kaleṣ pfiyaar pi nu panjoonanun. Pfiyaar mēnt pi pi bi Lowit ateemu ṭiaaṭ na Ēnit naan babiin awoonaan uteek, dfiyaar bnuura kē pawohaṅ ṭi iwi. ⁶ Ukaaṅ kē nji kaleṣanu, itij bnuura uṭen wi Naṣibaṭi awuliin wi mpafiiṅ iñen. ⁷ Na manjoonan Naṣibaṭi aanwul nja uhaaṣ wi blal, aṭep ṭep awul nja uhaaṣ wi mntēṅ, wi bñalad na wi pṭoorandēr. ⁸ Wutan keeri kakowa pṭiiniyaan uko wi Ajugun, wutan kakowara nji nwoon nakalabuṣ pa ul ; hajan na nji pa *Uṭup Ulil Unuura, mnhina mi Naṣibaṭi manṣe

☆ 1:4 Natenan ṭi Ulemp 20.37.

mando kaṭenku. ⁹ Naṣibaṭi abuuranuṅ nja abot adu nja ṅwo biki nul. Kē uko mēnt̄ uṣē wo uunwoona ṭi udo wi nja, uwoona ṭi mñaga mi Naṣibaṭi aṭēpnunṅ ṭi Yetu *Krittu awul nja. Ado bi ṣala ṣal undiimaan ji abi ado kapaṣ umundu aji añaga nja, ¹⁰ mnñaga mēnt̄ēn mampēn awinana hēnkunṅ ṭi ubi wi Yetu Krittu nabuuran nja. Ul awatunṅ pkeṭ abot aṭēpna ṭi Uṭup Ulil Unuura adiiman ubida wi mnt̄o. ¹¹ Naṣibaṭi aṭu'ēn kē nwo nanjañan anjaanṅ aṭup kabot kajukan Uṭup Ulil Unuura. ¹² Uko waṅ ukaanṅ kē nji kahaj hēnk, aṣē wo mēnkowa ṭiki dme bnuura Yetu Krittu i nfiyaaruṅ abot ame kē ahina kaṭijan bnuura uko wi ahankanaanunṅ te unuur uweek wi aklunṅ kabi. ¹³ Doon kaṭaṣ bnuura ṅṭup ṅnuura ṅi itiinkunṅ ṭi nji, mēbaan ṅa na pfiyaar na uṅal yi nyeenkunṅ ṭi Yetu Krittu. ¹⁴ Ṭijaan bnuura uko unuura wi ahankaniinṅ, wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unwoonṅ ṭi nja ukṭēnkiinṅ iṭijan.

¹⁵ Jibi imeenṅ, bañaanṅ bti biki utaak wi Atiya bawutanaan, Figel na Hermogen bawo ṭi bukuṅ mēnt̄an.

¹⁶ Dñehan Ajugun añaga biki katoh ki Onetifor ṭiki atēṅṭēnaan ṅyaaṣ ṅtum abot awo aankowaa wi batuhnunṅ. ¹⁷ Wi abanuṅ du Rom, aṭēp ṭēp ataman ṭi pla'ēn te adoo awinēn. ¹⁸ Dñehan Ajugun añagi'a ṭi unuur ubaañsaani. Ime kak bnuura jibi aṭēnkunṅ

wi ṅwoonṅ du Efet.

2

Mnhaj mi nalempar Krittu

¹ Kē iwi abuk naan, tamaan ijejna mnt̄ēn mi nu ṭi bnuura bi Yetu *Krittu akwuliin. ² Itiink uko wi njukanunṅ ṭi kadun ki bañaanṅ batum, kaan ijukan wa bañaanṅ biki bahaṭunṅ, banhilunṅ kajukan wa kak bandukiinṅ.

³ Hajan na nji ji nangoli nanuura i Yetu *Krittu. ⁴ Nin ñaanṅ alonṅ anwoonṅ ṭi pngoli aanji nooran uleef na iko yi bañaanṅ banwoonṅ baanwo bangoli woli aṅal kalempar bnuura naweekul. ⁵ Kē hēnk kak di di uwoonṅ ṭi pṭi, ñaanṅ aanji yeenk katuum woli aant̄i jibi bajakuṅ. ⁶ Kē hēnk kak di di najaar anlempunṅ bnuura ajaanṅ aka na pyeenk kafah kateek ki uko wi akitunṅ. ⁷ Ṣalan bnuura uko wi nji ṅṭupiinṅ, Ajugun aṭēnku ika uṣal umeeni iko bti.

⁸ Leṣan Yetu *Krittu anaṭiinṅ ṭi pkeṭ, ampēnnunṅ ṭi pntaali pi *Dayiṭ naṣih ; *Uṭup Ulil Unuura mēnt̄ wi wi nji kaṭupunṅ bañaanṅ. ⁹ Wul ukaanṅ kē nji kahaj adoo tanana ji nado buṭaan. Kē uṭup wi Naṣibaṭi uṣē wo uuntananaa. ¹⁰ Ukaanṅ kē nji kamiir iko bti pa bañaanṅ bandataniinṅ bahilna bayeenk mbuur mi Yetu Krittu akwulunṅ baka na mndēm te mnt̄o. ¹¹ Bañaanṅ bti bawo kate uṭup wi, ṭiki ujoonani :

Wi ṅkeṭunṅ na *Krittu, ṅluṅ kaka ubida na a.

12 Woli ñmëban aliint, ñlun kaših na a.

Woli ñpoka, ul kak alun kapok nja.

13 Woli ñdeka kafet, aji wohana nja kamëban nja, aanhil kalaŕ uleeful.

Pgut na bajukan baŕilan

14 Wutan kaŕaňan pdo kalešan baňaan iko yi, kaŕup ŕi kadun ki Našibaŕi kē bawo kawut pñom pwaan udooni ŕi uko wi ñŕup ñajakun, panjaan paneeman ŕaň banjaan batiink pa. 15 Tamaan inaŕ ŕi kadun ki Našibaŕi ji ñaan anlempun bnuura, nalemp anwoon aankowaa, ankjukanun bnuura uŕup wi manjoonan. 16 Kē ñŕup ñanwoon ñaanka udooni, ñanwoon ñaanlil Našibaŕi, lowan ña. Banwoon ŕi ña baji balowa low Našibaŕi pya. 17 Nŕup ñi baka ñaji ñatoka tok pya jibi ujad ujaan udēma dēm pya. Himene na Filet bawo ŕi bukuñ mēňan : 18 bapok manjoonan wi baŕupun aji Našibaŕi ado bi naŕan baňaan ŕi pket, apēnan hēnk baňaan balon ŕi pfiyaar pi bafiyaarun. 19 Kē uŕup wi Našibaŕi ušē naŕ aliint ji plaak pi bajaan baniwna, kē bapiit ŕi plaak mēň aji : « Ajugun ame baňaan banwoon biki nul » akak aji : « Ñaan anjakun aji awo i Ajugun awo kadek kafet iko inwoon iinwo itool. »

20 ŕi katoh kaweeke uunji uka ŕaň iko ideeni na idaani yi uwuuru kēme yi untaam, uji uka yi babomanaani imul

na yi ufuuŕ ; ilon iji iwo yi bayaanŕ, ilon kawo pa iko yi ñnuur bti. 21 Woli ñaan apēn ŕi iko iŕop yi nŕiiniyaanun aji wo ji iko yi uwuuru kēme untaam. Ayiman pa Ajugun, aji lempara bnuura, ahinan pdo iko inuura bti.

22 Lowan unoh wi kpoŕ itaman ido kala pwo natool, pfiyaar, unal na pwo bnuura na baňaan. Doon iko mēň na baňaan banjaan badēman Ajugun na uhaaŕ ujinŕ. 23 Pēnan ŕi blaŕar banwaanun udooni, ime kē baji baŕij pñom. 24 Kē ñaan anŕaan awo nalempar Ajugun ašē wo kalow pñom, awo kaŕep ŕep kaňal baňaan, kahil pjukan, kahil kamiir. 25 Awo kaŕiini na banklaŕulun na ñŕup ñnuura kahaŕ kē ulome Našibaŕi aŕen baka baŕelēŕ ñhaaŕ ñi baka, ado baka bame manjoonan. 26 Bakak wal mēň na ñŕal ñi baka kapēn ŕi bŕaaw bi *Untaayi Uweek umobun baka, kē bawo ŕi pdo uko wi unalun.

3

Ñnuur ñbaañŕaani

1 Dňal ime kē ŕi ñnuur ñbaañŕaani, ñwal ñtam ñalun kabi. 2 Baňaan balon balun kado kaŕal ikow yi baka ŕaň, kaňal itaka, kawo bahomp, kadēman ñleef ñi baka, kakar katim ki Našibaŕi, kapok ptiink bajug baka, kapok pleŕ baka, kabeeh iko yi Našibaŕi. 3 Balun kadēnēŕ ñhaaŕ, kawo baankňaga, kakuutar, kawo baankhil pŕoorandēr, kaňoonk,

kabot kapok uko unuura. ⁴ Bañaan mēnt baluŋ kado kaguurad, kamēnaŋ, kawo bahomp baweeek, kaŋal unoh kapel pŋal Naŋibaŋi. ⁵ Baji bawo ŋi bdiŋ ji bañaan banŋogun Naŋibaŋi kaŋe poka du meeŋ. Lowan bañaan mēnt. ⁶ Balon ŋi baka baji baneej du itoh kaguur baat banwiŋŋun nŋsal, bantumuŋ ipekadu, kē iko itum yi nleef ŋi baka nŋalun ikton baka. ⁷ Baat mēntan baji bawo ŋi pjuk kaŋe wo baanji bahil nin pme manjoonan. ⁸ Jibi Yanet na Yambret* babiin alaŋ tfa Moyit, hēnk di di bañaan mēnt bakluŋ kalaŋ manjoonan. Bawo bañaan biki nŋsal nŋaŋopun, bawo bañaan banwoon baanhil kafiyaar Yetu *Krittu. ⁹ Kē baŋe wo baanhil kaya kadun ŋi kaguuru, ŋiki bpēn bi baka baluŋ kawinana ŋi kadun ki bañaan bti jibi bi Yanet na Yambret babiin awinana.

Bnuura bi Ulibra wi Naŋibaŋi

¹⁰ Kē iwi, iwin bnuura pjukan pi naan, ame jibi nwoon, iko yi nŋalun pdo, jibi nfiyaaruŋ *Krittu, iwin kē dmiir, dnal bañaan akuŋ amēban aliint. ¹¹ Ikaŋ awin wi bañaan baknooranaanun, ahajanaan du Antiyoka, na Ikoniom na Littra[☆]. Mnhaŋ mnhoŋ mi mi bawoon baan-hajanaan da? Kē Ajugun aŋe pēnanaan ŋi ma bti. ¹² Kē

ñaan andoli anŋaluŋ ptaŋ Yetu *Krittu, baluŋ kahajana. ¹³ Kē baŋaaruŋ awo bañaan baŋot na banjaan baŋilan, babi kaduka duka ŋi pdo buŋaan, kawo ŋi pguur bañaan kabot kaguur nleef ŋi baka.

¹⁴ Kē iwi, uko wi ijukuŋ abot adinan aji ujoonani mēbaan ŋi wa, wi imeen ŋaŋ anjukaniin wa. ¹⁵ Wi iwoon napot te hēnkun ijuk ame *Ulibra wi Naŋibaŋi, wul uhiniin kawulu uŋal untuŋa unktjiin ibuur wi ifiyaaruŋ Yetu *Krittu. ¹⁶ Iko bti impiitun ŋi Ulibra wi Naŋibaŋi iwoona du a. In-uura pa pjukan nja uko unwoon manjoonan, kaŋan nja, kadiiman nja bgah wal wi ndoluŋ buŋaan, kajukan nja pwo batool. ¹⁷ Hēnk di di ŋaŋ anwoon i Naŋibaŋi akyeenkun ŋi uhaaŋul iko bti yi anumiin kadolna iko bti inwoon inuura.

4

Iko ilon kak yi Timote awoon i kado kado

¹ Yetu *Krittu alun kawinana ji naŋih kawayeŋ bajeb na bankeŋun, alun kabi kaŋih. Ukaŋ kē nji kakooŋu ŋi kadun ki Naŋibaŋi na ki Krittu mēnt; ² ŋupan bañaan uŋup wi Naŋibaŋi, baŋale pte wa kēme woli baannali ktamanaara taman. ŋiiniin na bandoluŋ buŋaan ibot inoman na banjubanuŋ, tēntēnan bañaan ŋi pdo bnuura, doon uko

* **3:8** Yanet na Yambret: Balon baŋal kē bañaan mēnt bawo bado dayaamu biki Ejiptu : Natenan ŋi Ppēn 7.11, 22 na 9.11. [☆] **3:11** Natenan ŋi Ulemp 13.14-52; na ŋi 14.1-20.

mënt na kamiir kaweeek pa pjukan baka. ³ Na manjoo-nan wal ubi wi bañaan ba-woon baankak atiink pjukan pnuura, bado kařaş iko yi nleef ni baka njanaluŋ, kawo na bajukan bařum bankřupun baka uko wi banaluŋ ptiink řań. ⁴ Baankak anjal ptiink manjooan, babaa řep řep katiink iko inwoon iinwo manjooan. ⁵ Iwi kę iřę wo i kařoorandę ři iko bti yi ikdolun, jaan kmiir ři wal wi mnhaj, tamaan ido kařup *Uřup Ulil Unuura, ido kado ulemp wi nu jibi uwoon kadolana bti.

⁶ Kę nji, bado bi tulęn jibi bajaan batul poot pi pgur, wal wi naan wi pkeř udo bi kaban ban. ⁷ Dgutan ugut unuura, dba při, dmęban ři pfiyaar pi nfiyaaruŋ Yetu *Krittu. ⁸ Uko unduki'aanuŋ hęnkun uwoon pyeenk utepi wi řnaan nařool ajaan afuřa. Utepi męnt, Ajugun, nawayęř nařool aklun kawulęn wa ři unuur wi aklun kawayęř bañaan. Kę męnt nji aloolan řań kayeenkun wa, bañaan bti banjalaluŋ ayoonk ubi wi nul bayeenk wa.

Iko yi Pawulu anjalun bañaan bado

⁹ Faraan ibi du nji, ¹⁰ řiki Demat ři pňal iko yi umundu wi, adukęn aya Tetalonika, kę Kreřent aya Galatiya, Titut kę aya Dalmatiya. ¹¹ Luk řań adukiin na nji. Dolan Markut abi na iwi řiki dnumi'a maakan ři ulemp wi naan ři. ¹² Dyil Tiřik du Efeř. ¹³ Woli

ilun abi, křijen bayeti bi naan bi ndukun du uko Karput du Trowat, na nlibra, iřę iwut nin kařilma ni babomanaanun injan. ¹⁴ Alektandęr nařak adolęn buřaan maakan ; Ajugun alun kaluka ulemp męnt. ¹⁵ Lipariin iwi ři ulefu, řiki abi pok maakan uřup wi nřjukanun.

¹⁶ Byaař bteek bi bak-wayřaanun, nin aloŋ aambi bi ařok na nji, badukęn bukal bti. Dņehan Nařibaři awut kafęn baka uko męnt! ¹⁷ Kę Ajugun ařę wo ři kafęř naan awulęn mnhina mi přup uřup wi nul bti, bañaan banwoon baanwo bayuday bti bahilna bařiink wa. Kę hęnk di di abuuranaanun ři pkeř. ¹⁸ Ajugun alun kabuuranaan ři iko iwuřaan bti yi banaluŋ pdolęn, kańoořęn bnuura du přih pi nul du baři. Mndęm manwo ři a te mņo. Uwo haŋ.

Pwul mboř pbaańřaani

¹⁹ Wulaan bi *Pritiliya na Akila mboř, na biki katoh ki Onetifor.

²⁰ Erattut aduka du ubeeka wi Korint, kę nduk Trofim du ubeeka wi Milet řiki amaaki.

²¹ Tamaan ibi ji ujonř ubi udo kajun. Ewubulut awulu mboř, na Pudeent na Linut na Klodiya na banfiyaaruŋ bti.

²² Dņehan Ajugun awo na iwi, dņehan awulan an bti bnuura bi nul!

Uṭup wi Pawulu apiiṭuṅ Tit

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiiṭuṅ Tit. Tit mēnt̄ aanwo nayuday aṣē bi kak afiyaar Kritt̄u aji gakandēr na Pawulu. Pawulu apiiṭa kakaarta kē kaṭēnka du Kret di abiin̄ aduka, aji ado katen ulemp wi pntuk pi banfiyaaruṅ Kritt̄u panwoon̄ da. Kakaarta ki kaṭiiniyaan iko iwajanṭ̄ inknooranuṅ Pawulu ṭi pntuk mēnt̄. Uteek uwo kē Pawulu aleṣan Tit jibi ṅaan̄ i baṭuun̄ ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaaruṅ awoon̄ kawo. Apiiṭ aṭup uko waṅ, ṭiki awin mnwo mnwuṭaan mi baṅaan̄ baṭum ṭi biki Kret bawoonaanuṅ. Utēbant̄en uwoon̄ kē akak aṭup Tit ajukan baṅaan̄ biki da mnwo mi kawuun̄ kandoli kawoon̄ kawoonaan. Bantohi biinṭ̄ na bantohi baaṭ (banwoon̄ kak kajukan baaṭ banwoonuṅ bampoṭi), baṭaṣa na bajuuk ṭi ulemp. Abaaṅṣaan aṭup Tit jibi ṅaan̄ anfiyaaruṅ Kritt̄u awoon̄ kawo. Awo kawo ṅaan̄ anwoon̄ aanji ṅal pla bṭup, kado pnoh na baṅaan̄ kalow bkujar, pṅom, bpaṭṣēr ṭi pntuk pi banfiyaaruṅ.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon̄:

1. Pwul mboṣ na pñehan Naṣibaṭi (1.1-4)

2. Pṭaṅ banwoon̄ ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaaruṅ (1.5-16)
3. Pṭaṅ banfiyaaruṅ Kritt̄u (2.1–3.11)
4. Pwul mboṣ pbaaṅṣaani (2.1–3.15)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu, nwoon̄ nalempar Naṣibaṭi, dpiiitiin̄ iwi Tit, dwo kak *nanjañan i Yetu *Kritt̄u kahilna kaṭup uṭup unṭaanuṅ na pfiyaar pi biki Naṣibaṭi adatuṅ na kame kanjoonanuṅ kanjaan̄ kaṭij baṅaan̄ baṅog Naṣibaṭi. ² Mnhaṭ mi ubida wi mnṭo manwoona ṭi iko mēnt̄. Ubida mēnt̄, Naṣibaṭi anwoon̄ aanji ṭilan ahoṅuṅ wa undiimaan wi apaṣuṅ umundu. ³ ṭi wal wi adatuṅ, Naṣibaṭi nabuuran nja awul uṭup wi nul aji nṭup wa baṅaan̄. ⁴ Dpiiṭu, iwi abuk naan na manjoonan ṭi Yetu Kritt̄u i ṅfiyaaruṅ nja bti. Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Kritt̄u ambuuranuṅ nja bawulu bnuura babot bajoobṭēnu uhaaṣ.

Ulemp wi Tit du Kret

⁵ Kē nṣē duku du Kret ihilna ibaañēṣ ulemp undukiin̄, idat baṅaan̄ bankwoon̄ bantohi biki banfiyaaruṅ ṭi ṅbeeka bti jibi njakiin̄ ido. ⁶ Nantohi i banfiyaaruṅ awo i kawo ṅaan̄ i nin aloṅ awoon̄ aanka uko uṭup ṭi a, awo kaniim ṅaaṭ aloolan kaliṅ ṭi a, babukul bawo kafiyaar Yetu *Kritt̄u, baanwo kawo ṭi iko iwuṭaan abot awo kado kate.

⁷ Na manjoonan naweek i banfiyaaruṅ awo namali i Naşibaṭi ukaaṅ kē awo i kawo űaaṅ i nin alon awoon aanka uko uṭup ṭi a, aanwo kawo nahomp, kēme natar udeeb, nakuj, naṅal ugut, aanwo kawo naguрад ṭi uko wi itaka. ⁸ Kē aşē wo i kaṭēp ṭēp kawo űaaṅ anjaan ayeenk baűaaṅ bnuura, anṅaluṅ pdo bnuura, aka uşal, awo natool, aṭaş Naşibaṭi, abot aṭijan uleeful. ⁹ Awo kamēban uṭup unjoonanuṅ wi Naşibaṭi jibi bajukanuṅ wa kahilna kado kaṭaṅ baűaaṅ na pjukan pnuura, kabot kadiiman banklaṭuṅ uṭup mēnt kē baanfaṅi.

¹⁰ Na manjoonan, batum ṭi baűaaṅ biki Kret baanji bate, atum bṭup abot aji baguрад. Bayuday banjakuṅ aji baűaaṅ bawo i kawala katēmp bawoonuṅ haṅ. ¹¹ Iwo i kado baka badēt itum! Baji batok ṅşal ṅi itoh ipēb wi bajaan bajukan baka iko inwoon iinwoo kado kajukan. ¹² Uka űiint alon i Kret, najukan naweek, andoon aji : « Biki Kret bawo baṭilan baweek, baṅot ji ṅko ṅi uṭeeh, awo bapēra banfeeruṅ. » ¹³ Uko wi aṭupuṅ ujoonani, ukaaṅ kē iwo kaṅoman na baka bnuura bahilna baliint ṭi pfiyaar, ¹⁴ bawut kaṭaş ṅṭup ṅanwoon ṅaanwo manjoonan ṅi bayuday balon na iko yi baűaaṅ bandekuṅ manjoonan kafēṭ bajakuṅ aji baűaaṅ bawo i kado. ¹⁵ Iko bṭi iji iwo ijinṭ ṭi kadun ki Naşibaṭi

pa baűaaṅ banwoon bajinṭ, kē nin uko ulon uşē wo uunji uwo ujint pa banṭopuṅ banwoon baanṅal pfiyaar. ṅşal na ṅhaaş ṅi baka ṅaṭopi. ¹⁶ Baji baji bameeṅ Naşibaṭi kaşē diiman ṭi mnwo mi baka kē bapoka : bawo baűaaṅ banjaan bado iko inṭopuṅ maakan, banwoon baanji bate, banwoon baanhil pdo nin uko ulon unuura.

2

Hum di Tit awoon kado kajukan?

¹ Kē iwi Tit, işē wo kajukan uko untaanuṅ na pjukan pnuura. ² ṭiiniin na baṭaf iji na baka bawo kaṭijan ṅleef ṅi baka, kawo baűaaṅ bantiinkaniin, bankaṅ ṅşal, bawo kamēban kaliint ṭi pfiyaar Yetu, ṭi pṅal baűaaṅ na ṭi kamiir. ³ ṭiiniin kak na baat baweek iji na baka, mnwo mi baka manwo kalil Naşibaṭi, bawo kalow bkuutar, kawut pjotan poot kadun, kaşē kado kajukan iko inwoon inuura. ⁴ Woli bado haṅ, bajukan baat banhojuṅ pṅal bayin baka na babuk baka, ⁵ pwo na ṅşal, pjint ṅhaaş, pdo kalemp ṭi itoh yi baka, pjoob ikow, ptiink bayin baka, baűaaṅ bawutna kalaṭ uṭup wi Naşibaṭi. ⁶ Kē hēnk kak di di ṅṅaluṅ iṭiini na baṭaşa iji na baka baṭoorandēr. ⁷ Kē iwi ṭi uleefu işē wo kado kado bnuura ṭi iko bṭi batenna ṭi iwi. Doon kajukan na uhaaş ujint, pjukan pankndoon baűaaṅ bado katiinku. ⁸ ṅṭup

ɲi nu ɲawo i kawo ɲtool, ɲi nin ɲaaɲ awoon aankhil plaɲ, banklaɲiɲ bahilna bakowa, bawo baankka nin uko uwuɲaan uɲup ɲi nja. ⁹ Jakan na balempar baɲaaɲ bado katiink biki baklemparuɲ ɲi iko bti, bado kalemp bnuura bawut kado kalaɲ baka. ¹⁰ Baanwo kado kakiiɲ baka, bawo kawo baɲaaɲ biki bafiyaaruɲ bnuura. Hɛnk, ɲi iko bti yi bakdolun pjukan pi Naɲibaɲi nabuuran nja paji panuura ɲi kɛɲ ki baɲaaɲ.

Pwinana pi bnuura bi Naɲibaɲi

¹¹ Naɲibaɲi adiiman nja bnuura bi nul, awul nja ba kahilna kabuuran baɲaaɲ bti. ¹² Bnuura mɛntɲ baji bajukan nja pwut iko inwoon iinlil Naɲibaɲi na iko iwuɲaan yi ɲleef nja ɲaɲaluɲ. Hɛnk ɲhilan pwo na uɲal, kawo baɲaaɲ batool, kado iko inliluɲ Naɲibaɲi ɲi mboɲ, ¹³ kayoonkna unuur wi mnlilan wi ɲhaɲun, wi Yetu *Krittu Naɲibaɲi naweek i nja, anjaan abuuran nja akbiɲ na mndɛm mi nul. ¹⁴ Awulun uleeful kahilna kapɛnan nja ɲi buɲaan bti bi ɲjaan ɲdo, kajinɲan nja kado nja ɲwo baɲaaɲ biki nul, banjaan baɲal pdo iko inuura. ¹⁵ Kɛ hɛnk di di iwoon kado pdiim : kaɲup, kakooɲ, kaɲoman. Kdinan nin ɲaaɲ abeehu.

3

Hum di banfiyaaruɲ ba-woon kawo?

¹ Hɛnkuɲ leɲaan banfiyaaruɲ iji na baka bado katiink banwoon ɲi pɲih bti, bawut kapataɲa badoki babi naɲ naɲ ɲi pdo iko inuura bti. ² Jakan na baka bawut kakuut nin ɲaaɲ, batiinkar, bajoob ikow, bawo bnuura na baɲaaɲ bti. ³ Nja kak ɲbi wo ɲfa baɲaaɲ banwoon baanwo na ɲɲal, banwoon baanji bate, banneemuɲ, kɛ iko iɲop na iko iwuɲaan indoli yi ɲleef ɲi nja ɲaɲaluɲ kɛ iktɔɲ nja, ɲbi wo ɲi mnɲot na pɲeebar iko, ado iko yi baɲaaɲ baksoornuɲ nja, aɲoorad ɲi ptoof pi nja. ⁴ Kɛ wal wi Naɲibaɲi nabuuran nja adiimanuɲ nja bnuura bi nul na jibi aɲaluɲ baɲaaɲ, ⁵ abuuran nja. Mɛntɲ iko itool yi ɲɲaluɲ aji ɲdoo ikaan, mnɲaga mi nul ma. Aɲɛpna ɲi *uhaaɲ wi nul ajinɲan ɲhaaɲ ɲi nja, ado nja kɛ ɲwo baɲaaɲ bahalu. ⁶ Aɲɛpna ɲi Yetu *Krittu nabuuran nja awul nja uhaaɲ mɛntɲ akɛɲan. ⁷ Krittu awulun bnuura bi nul ado kɛ ɲwo baɲaaɲ batool ɲhilna ɲhaɲ kɛ ɲka ubida wi mnɲo.

⁸ Baɲaaɲ bti bawo kate uɲup wi ɲiki ujoonani, kɛ nɲal iɲup baɲaaɲ bnuura, banɲuun mnhaɲ mi baka ɲi Naɲibaɲi bahilna baɲu kabaɲ ɲi pdo kado iko inuura. Uko mɛntɲ uwoon uko unnuuriɲ pa baɲaaɲ abot aɲɛnk baka. ⁹ Kɛ iɲɛ wo kapɛn ɲi bɲup bɲum banwaanuɲ udooni, na pɲiiniyaan jibi mnɲini manyeenkiiruɲ, na pɲom na blaɲar ɲi uko wi *bgah bi Moyit. Iko mɛntɲ iwaan udooni abot

awo iinji iṭij nin uko ulon unuura. ¹⁰ Woli ñaaṅ alon aṭij bpulad ṭi ptoofan, ṭiiniin na a uyaaṣ uloolan ikak iṭiini na a utēbantēn. Woli aanṭañani, lowaana, ipēnana ṭi iko bṭi, ¹¹ ime kē awo ñaaṅ anwuṭuṅ uṣal, pekadu di ajaṅ ado dadiiman kē aduknaanaa.

Iko ibaañṣaani yi pdo

¹² Wal wi nji kayiluṅ Artemat kēme Tiṣik, iwo kataran kabi du nji du Nikopolit, dul di di njakuṅ aji dwo ṭi wal wi ujonṭ.

¹³ Tamaan iṭēnk bi Fenat name bgah na Apolot bahilna bayaanṭ, bawut kawaṅ nin uko ulon.

¹⁴ Bayiṭ nja ṭi *Krittū bawo kajuk ptaman maakan ṭi pdo iko inuura, nin ñaaṅ alon awutna kawaṅ uko wi anumiiṅ unuur undoli, hēnk baankwaanṅ udooni.

¹⁵ Bañaaṅ banwoonṅ na nji bṭi bawulu mboṣ. Wulan mboṣ banfiyaaruṅ bṭi abot aṅal nja.

Dñehan Naṣibaṭi awulan an bṭi bnuura bi nul.

Uṭup wi Pawulu apiitun Filemon

Uṭup ujuni

Ulbra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun Filemon nanohul. Niiṅ mēṅ awo i ubeeka wi Kolot, awo ṅaan ammeetaniin du ubeeka mēṅ. Abi tiink kē Pawulu akṭup Uṭup Ulil Unuura kē abi fiyaar fiyaar ṭi dko mēṅ akak aṭaṣ bgah bi Krittu. Abi ka ṭi bajuuk ṭi ulemp biki nul ṅiint alon i katim kawoon Onetim ambiin aṭi abuur. Wi ayaan aya ayit na Pawulu du dko di awoon du ukalabuṣ, kē aṭupa Uṭup Ulil Unuura unjaan uṭiiniyaan uko wi Yetu Krittu. Wi wi aṣaan afiyaar Krittu. Pawulu apiit Filemon kaji na a amiir Onetim. Kē Onetim ṭi uleeful aṅooṭun kakaarta ki Pawulu apiitun. ṭi bgah bi wal mēṅ, Filemon ahina lah kado Onetim uko wi aṅalun kēme kafina. Pawulu akooṭa ṭi kakaarta ki aji na a awut kajej Onetim ji najuuk ṭi ulemp ambiin abuur. Ajaka ayeenka bnuura ṭiki hēnkuṅ awo ṭi ploolan na Krittu.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1-3)
2. Pawulu abeeb Naṣibaṭi ṭi uko wi Filemon (4-7)
3. Pawulu akooṭ Filemon ṭi uko wi Onetim abuurun (8-22)

4. Pwul mboṣ pbaañsaani (23-25)

¹ Nji Pawulu i ulemp wi Yetu *Krittu uṭuun kē nwo ukalabuṣ, na Timote ayiṅ nja ṅkpiitiin, iwi Filemon i ṅmaganun injaan klemp ulemp utēṅ wi nun. ² Npiit kak Apifiya ṅaaṭ ayiṅ nja na Arkip anjaan agutan na nja, na banfiyaarun Yetu Krittu bti aji bayitiir du katohu. ³ Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭenan ṅhaaṣ.

⁴ Nyaaṣ bti ṅi njaan kañehan dji kaleṣu kaṣē beeb Naṣibaṭi i njaan kadēman ṭi uko wi nu. ⁵ Dtiink kē baktiiniyaan jibi ifiyaarun Ajugun Yetu na jibi inṅalun banwoon biki nul bti. ⁶ Dñehan Naṣibaṭi ado pfiyaar pi iṭokuṅ na nja pado kalemp, ihilna ime iko inuura bti yi ṅkaan ṭi ubida na *Krittu. ⁷ Iwi ayiṅ naan unṅal wi nu udo kē nṅilan maakan, kē uhaaṣ naan ubot aṭooro, wi ijaan ktēṅṅen banwoon biki Naṣibaṭi.

⁸ *Krittu aṭenēn kē nhil pṭu'lu pdo uko wi nji kahepariin. ⁹ Kē nji Pawulu naṭaf i ulemp wi Krittu uṭuun kē nwo hēnkuṅ nakalabuṣ kē nṣē ṅehanu ṅehan uko wi ṭi unṅal wi ṅkaan pa Krittu. ¹⁰ Dñehanu uko mēṅ pa ankakuṅ abuk naan ṭi Krittu wi nwoon ukalabuṣ, Onetim* i nji kaṭiiniyaanun hēnk. ¹¹ Aambi kaaru udooni, kē hēnkuṅ aṣē

* 1:10 Onetim : Dawoon annumaniin, ankaan udooni.

kaarun udooni maakan nja batëb bti.

¹² Dkakanu a, kë uşë wo wo ji uhaaş wi naan wi nji kawuliin. ¹³ Ddoo ɲal lah kaduka na a, awooru ɲi ado kaţënkën, wi *Uşup Ulil Unuura uţuunj kë nwo ukalabuş. ¹⁴ Kë nşë ɲal kayoonk idinanaan uko mënţ, uko unuura wuŋ uwutna kawo ji dkitu kit iñen. Dɲal upënna ɲi uhaaş wi nu. ¹⁵ Ulome nawayşër na Onetim ɲwal ɲntiinku, aşë bi ahil akak du iwi naţo te mnto. ¹⁶ Aankkak du iwi ji ñaan i bajaan bajuukntën ɲi ulemp ɲañ, apel hënkunj ñaan i bajaan bajuukntën ɲi ulemp, awo hënkunj ayiţ nja i ɲmaganuŋ. Dmagana maakan na manjoonan, kë iwi, iwo kamagana kapelën, ɲiki awo nalemparu abot awo ayiţu ɲi Ajugun. ¹⁷ Jëm pfiyaar Yetu pado kë nwo ayiţu, keeri imëbana ji nji ɲi uleef naan. ¹⁸ Woli adolu uko ulonj unde'iinj këme aţeetu uko ulonj, kţupën, nji kalunj kaluku. ¹⁹ Nji Pawulu kapiitiinj na kañen naan, nji kalukiinj. Mënɲal pleşanu kë iwi idoo ʒeetën : nji dkaanj kë ika ubida ɲi Yetu *Krittu. ²⁰ Aa, iwi ayiţ naan tenan ɲi Ajugun idolën uko wi nñehaniinj, tenan kak ɲi unjal wi Krittu iwalanaan uhaaş. ²¹ Dfiyaar bnuura wi nji kapiitiinj kë idinan uko wi nhepariinj. Ddoo me kë idoo do kapelan uko wi nhepariinj.

²² Kaan ido kabomanaan meet, dfiyaar kë pñehan pi

nakñehanuj Naşibaţi paţu bakakanaan hënkunj ɲi iñeen yi nan.

²³ Epafrat i ulemp wi Yetu *Krittu uţuunj kë awo ukalabuş na nji, awulan mboş, ²⁴ ul na bi Markut Arittarkuţ, Demat na Luk banjaan balemp na nji. ²⁵ Dñehan Ajugun Yetu Krittu awulan bnuura bi nul ɲi ɲhaaş.

Uṭup wi bapiitun Bahebĕrĕ

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki bapiitun bayuday bankakun afiyaar Krittu. N̄naan ampiitun ka aammeeṭanaa, kē uko wi baṣaan ame bnuura uwo kē ampiitun ka ame bnuura Nlibra ni Naṣibaṭi, ṭiki ṭi n̄ul ni ni ajaan atenna kadiimanaan baka manjoonan. Babi hajan ṭfa maakan banfiyaarun Krittu bateek kē badoo ji bamena. Uko mēnt̄ ukaan kē n̄naan ampiitun hēnk apiit baka kaji na baka bamēban baliint̄, bawut kapēn ṭi pfiyaar pi bafiyaarun. Du unjon, Naṣibaṭi abi do bhoṅar na bayuday. Abi ji na baka woli n̄naan ajubani, bafiṅ ulimariya kaṭeṅan, Naṣibaṭi kaṣē miir n̄naan mēnt̄ pjuban pi nul. Kakaarta ki kaṭup kē bhoṅar bhalu bi Naṣibaṭi adolon na baṅnaan banfiyaarun Abukul bapel bteek. Uko wi Yetu Krittu adolon pa baṅnaan bajēn upel wi ṅwanjut na Moyit na Aaron na Yotuwa badolon. Yetu awoon unkaneel umpoṭi wi Naṣibaṭi unṭeṅanun kapēnanaan ipekadu yi baṅnaan bti. N̄naan ambuurun afiyaara aankak anuma pfiṅ ulimariya pa pekadu di nul. Naṣibaṭi amiira pekadu di nul.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Abuk Naṣibaṭi awo n̄naan naweek (1.1-3)

2. Yetu adēm apel ṅwanjut (1.4–2.18)
3. Yetu adēm apel Moyit na Yotuwa (3.1–4.13)
4. Yetu awoon naṭeṅan naweek (4.14–7.28)
5. Yetu abi na bhoṅar bampelon bteek (8.1–9.22)
6. Bṭeṅan bi Yetu bawo bloolan akuṭ awo bbaañṣaani (9.23–10.31)
7. Balon ṭi banfiyaarun biki ṭfa (11.1–40)
8. Nawulēn ṅwo ji Yetu (12.1–13.17)
9. Pñehan Naṣibaṭi (13.18–19)
10. Pwul mboṣ (13.20–25)

Uko wi Naṣibaṭi aṭēpnun ṭi abukul aṭup

¹ Naṣibaṭi aṭēpna ṭfa ṭi *baṭuparul ṅyaaṣ ṅṭum ado kē badoo iko itum aṭiiniyaan na bateem nja. ² Kē ṭi ṅwal ṅbaañṣaani ni ṅwoon ni aṣē ṭēpna ṭi Abukul aṭiini na nja. Abukul mēnt̄ i i adaton ado kē aka iko bti, ṭi ul i i aṭēpnun kak apaṣ baṭi na mboṣ. ³ Abukul awoon bjeehi banjaan badiiman mndēm mi nul, ul ajaan adiiman uko wi awoon na manjoonan. Ul amēbanun iko bti yi apaṣun na uṭup wi nul unwoon na mn̄hina. Ajinṭan baṅnaan ṭi ipekadu yi baka aṣē ya aṭo du kañen kadeenu ki Naṣibaṭi du baṭi.

Mndēm mi abuk Naṣibaṭi mampelon mi ṅwanjut

⁴ Mndēm mi Abuk Naṣibaṭi mampel maakan mi ṅwanjut, kē hēnk di Naṣibaṭi awululun katim kampelon ki ṅa. ⁵ Na

manjoonan, Naşibaţi aambaan kajakaara na uwanjut ulonj:

« *Iwi iwoonj Abuk naan, nŋa di dŋup aji dwo ŋaaş?* »[☆]

Kë aambaan kaŋiini ŋi uko wi ulonj ŋi ŋa kaji :

« *Nji dwo Aşin, ul aşë wo Abuk naan.* »[☆]

⁶ ŋi wal wi Naşibaţi abiin awo i pyil ŋi umundu Abukul, anwoonj bajeen, aji :

« *Nwanjut bti ŋawo kadëmana.* »[☆]

⁷ Kë ŋi uko wi ŋwanjut, upiitana ŋi *Ulibra wi Naşibaţi aji :

« *Naşibaţi ado ŋwanjut ŋi nul kë ŋawo ji uyook
ado ŋa kë ŋawo ji bdooban-
klañşin.* »

⁸ Kë Naşibaţi aşë ŋiini na Abukul aji :

« *Iwi Naşibaţi, pşihu pawo pi mŋŋo,
pşih pi nu pawo ptool.*

⁹ *Iŋal uko unwoonj utool apok buŋaan,
ukaanj kë nji Naşibaţi i nu ndatu
awulu mnlilan mampelun
mi banwoonj na iwi bti.*
»[☆]

¹⁰ Akak aŋiini aji :

« *Iwi Ajugun, ipaşunj mboş du ujuni
aboman baŋi na iŋen yi nu.*

¹¹ *Iko mënŋ ilunj kaba,
ilunj kamën ji imişa.*

Kë iwi işë duka.

¹² *Ilunj kaŋuj ya ji imişa,
ilunj kawohëş ya ji imişa,
kë iwi işë duka jibi iwoonj,
ŋnuur ŋi nu ŋaankba.* »[☆]

¹³ Naşibaţi aambaan kajakaara na uwanjut wi nul ulonj:

« *Biin iŋo ŋi kañen naan kadeenu
te wal wi nji kaŋuun
başooradu ŋi ihoŋu uŋeeh.*
»[☆]

¹⁴ ŋwanjut bti ŋawo wo ŋhaaş ŋanklemparunj Naşibaţi. Ayil yil ŋa ŋabi pŋenk banwoonj i kabuur te mŋŋo.

2

Mbuur mnweek

¹ Ukaanj kë ŋwo biki kamëban bnuura uko wi ŋtiinkunj, kaŋi ŋlunj ŋneem.

² Na manjoonan, uŋup wi Naşibaţi aŋëpnunj ŋi ŋwanjut aŋup bateem nja uyimani.

Ŋaanj awoonj aandi ptiink wa, këme awo aantaş uko wi ujakunj, Naşibaţi akoba kakob kantaanunj na pjuban pi baka. ³ Kë hum di di ŋhilunj kabuur kakob mënŋ woli ŋënji ŋtiink uŋup wi mbuur mnweek wi Ajugun ŋi uleeful ajunnunj aŋup? Bantiinkunj wa badiiman nja kë ujoonani.

⁴ Naşibaţi akak afaŋan baka, wi adolonj iko iŋonjarënaan na mlagre mntum abot ado kë *Uhaaş wi nul uwul baŋaan uŋen wi wa jibi anjalunj.

Yetu ajaanj aŋij mbuur

⁵ Na manjoonan Naşibaţi aando ŋwanjut ŋaşih umundu wi akbiin ppaş wi ŋkŋiiniyaanunj. ⁶ Kë hënk di upiitaniinj ŋi *Ulibra wi nul aji :

☆ 1:5 Kaŋaam 2.7. ☆ 1:5 2 Famiyel 7.14. ☆ 1:6 Pleşan 32.43. ☆ 1:9 Kaŋaam 45.7-8. ☆ 1:12 Kaŋaam 102.26-28. ☆ 1:13 Kaŋaam 110.1.

« *N̄aaŋ awo in kē idoo šala?*

**Abuk ñiint̄ awo in kē idoo ʒo ptena?*

⁷ *Iwalana ado kē ŋwanjut ŋapela ŋwal ŋntiinku,*

idola kē awo na mndēm mnweek,

⁸ *ītu iko bti ʒi ihoʒul uʒeeh*.*

»

Wi Našibaʒi aʒuun̄ iko bti ʒi ihoʒul uʒeeh, aanduk nin uko ulon̄. Kē ŋšē wo kakša ŋēndo bi win hēnkuŋ kē iko bti iwo ʒi ihoʒul uʒeeh. ⁹ Yetu i Našibaʒi awalanuŋ ado kē ŋwanjut ŋapela ŋwal ŋntiinku, ŋwina hēnkuŋ kē awo na mndēm mnweek ʒiki ahaj akeʒ. Bnuura bi Našibaʒi bakaan̄ kē akeʒ pa bañaan̄ bti.

¹⁰ Na manjoonan, Našibaʒi andoluŋ iko bti kē iwoo, abot aŋal uwo haŋ, abi ŋal pdo bañaan̄ batum bawo babukul, baʒok ʒi mndēm mi nul. Aʒēpna ʒi mnhaj mi Yetu ahajuŋ adola kē abaañēš ulempul ʒi mboš, aʒij baka mbuur. ¹¹ Kē Yetu, anjaan̄ ajin̄ʒan bañaan̄ ʒi kēš ki Našibaʒi na biki ajin̄ʒanuŋ bašē ʒok bukal bti Ašin baka. Ukaan̄ kē aankowa pdo kadu baka babak ašin, ¹² aʒiini ʒi *Ulibra wi Našibaʒi aji :

« *Dluŋ kaʒiiniyaan katimu ʒi ptoofpi bayiʒ naan*

dluŋ kadēmanu ʒi kadun ki bañaan̄ batum. »*

¹³ Akak aji :

« *N̄ji, dʒu mnhaʒ mi naan bti ʒi Našibaʒi.* »*

Akak aji :

« *N̄ji wi na bañaan̄ biki Našibaʒi awulnuŋ.* »*

¹⁴ Hēnk keeri, kē jibi bañaan̄ mēnt̄ bawoon̄ bañaan̄ bajēn, hēnk di Yetu akakuŋ ñaan̄ najēn ji baka, ahilna ʒi pkeʒ pi nul aba na *Untaayi Uweek unkaan̄ mnhina mi pkeʒ.

¹⁵ Bañaan̄ babi wo wo ubida wi baka bti ji bakalabuš, wi baktiinj pkeʒ. Abuuran baka wi akeʒuŋ. ¹⁶ Na manjoonan, mēnt̄ ŋwanjut ŋi ŋi aktēnkun̄, aʒēnk ʒēnk babak *Abraham. ¹⁷ Kē hēnk di awoon̄ kakak ñaan̄ najēn ji bayiʒul, kahilna kawo *naših i baʒejan̄ anjaan̄ añaaga abot aji do uko wi Našibaʒi ajakuŋ. Akeʒ keʒ Našibaʒi ahilna amiir ipekadu yi bañaan̄ biki nul. ¹⁸ Kē jibi ahajuŋ, kē bawuuka ajuban, hēnk di ahiniinj kaʒēnk biki bakwuukuŋ bajuban.

3

Yetu apel Moyit

¹ An bayiʒ naan nanwoon̄ bajin̄ʒ ʒi kēš ki Našibaʒi kē adatan, natenan keeri ʒi Yetu. Našibaʒi ayila kē awo *naših i baʒejan̄, uko mēnt̄ wi wi ŋfiyaaruŋ akuʒ aʒup. ² Ado iko bti yi Našibaʒi anʒu'uluŋ ulemp mēnt̄ ajakuluŋ ado jibi *Moyit adolan̄ iko bti yi Našibaʒi aʒu'uluŋ pdo ʒi katoh ki nul kanwoon̄ pntaali pi nul. ³ Anniwuŋ katoh adēm apel katoh, kē hēnk di Yetu aʒaŋuŋ na pyeenk mndēm mampeluŋ mi Moyit. ⁴ Katoh kandoli ñaan̄ ajaan̄ aniw

* 2:8 Kañaam 8.5-7.

* 2:12 Kañaam 22.23.

* 2:13 Itayi 8.17.

* 2:13 Itayi

ka, Naşibaŋi aŋaan aji do iko bti. ⁵ Moyit awo nalempar Naşibaŋi, ado iko yi Naşibaŋi aŋu'ulun pdo ŋi katoŋ ki nul kanwoon pntaali pi nul, ajukan uko wi Naşibaŋi aklun kadiiman. ⁶ Kë Krittü aŋe wo abuk katoŋ i Naşibaŋi aŋuun ŋi kadun ki ka. Nja nŋaan awo katoŋ mēnt woli ŋmēban akuŋ ahaŋ ŋi a, alilan ŋi uko wi nŋaŋun.

Plipara ppok pŋaŋ uko wi Naşibaŋi ajakun

⁷ Ukaan kë, jibi *Uhaaŋ wi Naşibaŋi uŋupun:

« *Woli natiink nŋa pdiim pi nul,*

⁸ *nawutan kadēnētan nŋaaŋ,*

*jibi bateeman babiin ado, adeka kafet unuur wi bakdakulun du *pndiiŋ.* »

⁹ Naşibaŋi aŋiini aji :

« *Du pndiiŋ mēnt, bateeman bado na pten me nihil pdo uko wi njakun, adakēn,*

te bawin iko yi nji ndolun

¹⁰ *nŋsubal iŋeen nŋbaakēr.*

Ukaan kë nji ndeebaŋer pntaali mēnt aji :

“Nŋaaŋ nji baka nŋaji nŋaneeman baka unuur undoli,

baandi pŋaŋen.”

¹¹ *Uko waŋ ukaan kë mmehna, wi ndeebaŋun, aji :*

“Baankneej nin du dko di nji mbomanun baka aji banoorfēnaan.” »*

¹² An bayit naan, naŋaafaraan alon ŋi an awo na uhaaŋ uwuŋaan, aŋaŋan pfiyaar adoo

low Naşibaŋi anjaan awul ubida. ¹³ Nabaa wo kaŋep ŋep katēŋtēndēr nŋuur bti nŋi naktiinkun pdiimul, pekadu dawutna kaguur nin alon ŋi an adēnētēn uhaaŋul. ¹⁴ Nŋwo ŋi ploolan na *Krittü na manjoonan woli nŋmēban te ubaaŋŋaani ŋi mnhaŋ mi nŋbiin awoonaan du ujuni. ¹⁵ Jibi nŋupanaŋ:

« *Woli natiink nŋa pdiim pi nul, nawutan kadēnētan nŋaaŋ, jibi bateeman babiin ado, adeka kafet unuur wi bakdakulun.* »*

¹⁶ Na manjoonan in abiin atiink pdiim pi Naşibaŋi aŋe deka kafet? Mēnt baŋaan bti bampēnnun utaak wi *Ejiptu kë *Moyit awo ŋi kadun ki baka i? ¹⁷ Kë bahon biki adeebaŋerun nŋsubal iŋeen nŋbaakēr ba? Mēnt bambiin ajuban akeŋ du pndiiŋ baka i? ¹⁸ Bahon biki amehniin aji baankneej du dko di abomanun baka babi banoorfēn ba? Mēnt bambiin apok ptiinka baka i? ¹⁹ Nŋwin bnuura kë baambi hil pneej du dko dnoorfēnaani di nul ŋiki bapok pfiyaar.

4

¹ Kahon mēnt ki Naşibaŋi abiin ahon aji bahil kalun kanej du dko di abomanun baka aji banoorfēnaan kahuma da pa nja. Nawulēn nŋdo kaŋi keeri alon ŋi an aduka kafet. ² Nŋtiink *Uŋup Ulil Unuura jibi bambiin awo ŋfa du *pndiiŋ batiinkun wa.

Kē uṭup wi batiinkuṅ uṣē wo uunka udooni ṭi baka ṭiki wi batiinkuṅ wa baanfiyaari. ³ Kē nja ṅnfiyaaruṅ, ṅluṅ kaneej du dko di Naṣibaṭi abomanuṅ nja aji ṅnoorfēnaan di aṭiiniyaanuṅ ṭi *Ulibra wi nul wi ajakuṅ ṭi uko wi bateem nja :

« *Uko waṅ ukaaṅ kē mmehna, wi ndeebaṭuṅ, aji :*

“*Baankneej nin du dko di nji mbomanuṅ baka aji banoorfēnaan.*” »[☆]

Kē ulemp wi Naṣibaṭi adoluṅ ṭi ppaṣ umundu uṣē ba undiimaan. ⁴ Bapiit ṭi dko dloṅ di *Ulibra wi nul aji : « *Naṣibaṭi anoorfēn ṭi unuur uṭēnk paaj na uloṅ wi adoluṅ ulempul bti aba.* »[☆] ⁵ Dkak akakalēṣ uko wi Naṣibaṭi aṭupuṅ: « *Baankneej nin du dko di nji mbomanuṅ baka aji banoorfēnaan.* »[☆]

⁶ Bantiinkuṅ uteek *Uṭup Ulil Unuura mēnt, baanneej du dko mēnt ṭiki babi pok ptiink Naṣibaṭi. Kē bañaan baloṅ baṣē hılan te hēnkuṅ kaneej da. ⁷ Uko waṅ ukaaṅ kē Naṣibaṭi abi ṭo ajon, ado unuur uhalu undu'aniin « *nṭa* » wi aṭēpnuṅ ṭi mntum mi *Dayit, aṭup ṅṭup ṅi ndoon abi ṭupan aji :

« *Woli natiink nṭa pdiim pi nul, nawutan kadēnēṭan ṅhaaṣ.* »[☆]

⁸ Woli Yotuwa* ado lah bateem nja kē banoorfēn na manjoonan, Naṣibaṭi aankṭiiniyaan unuur uloṅ.

⁹ Pntaali pi Naṣibaṭi paduka keeri unuur uloṅ wi pnoorfēn ji wi nul. ¹⁰ Nnaan anneejuṅ du dko di Naṣibaṭi abomanuṅ pa pnoorfēn, aji noorfēn noorfēn ulemp wi adoluṅ jibi Naṣibaṭi anoorfēnuṅ ṭi ulemp wi adoluṅ. ¹¹ Nawulēn ṅtaman keeri ṅneej du dko di pnoorfēn mēnt, nin nnaan alon ṭi nja awutna kawo aanneej da, wi akpokuṅ ptiink Naṣibaṭi ji bateem nja.

¹² Na manjoonan, Uṭup wi Naṣibaṭi uwo ujeḅ, uka mn-hina, abot ajul apel kakej ki ṅde ṅtēb. Uko wi aṭupuṅ wuṅ uji ufal te kadoo ban du uhaaṣ na uṣal meet, kaneej te du dko di imoh iyitiiraanuṅ na du imoh meet ; uji uten iko yi nnaan najēn aṅaluṅ na yi aṣaluṅ du uhaaṣul. ¹³ Nin nnaan aanhil kamena Naṣibaṭi, iko bti iji ipēn kawinana ṭi kēṣ ki nul ; ul i ṅwoon kaṭup uko wi ṅdoon.

Krittu naṣih i baṭeṅan naweek i nja

¹⁴ Name kē ṅka *naṣih i baṭeṅan naweek anyaan te du baṭi : ul awoon Yetu, Abuk Naṣibaṭi. Ukaaṅ kē ṅwo kamēban kaliint ṭi uko wi ṅjakuṅ aji ṅfiyaari. ¹⁵ Naṣih i baṭeṅan naweek i ṅkaaṅ aji miir nja ṭi pbiišna pi nja ṭiki bawuuka ajuban ṭi iko bti jibi bawuukuṅ nja njuban kē aambaan kajubanaara. ¹⁶ Nawulēn keeri ṅñog na

☆ 4:3 Kañaam 95.11. ☆ 4:4 Ujuni 2.2.

☆ 4:5 Kañaam 95.11. ☆ 4:7 Kañaam

95.7-8. * 4:8 ṭi ugrek katim ki Yotuwa kanaam katiinkare na ki Yetu. Natenan ṭi Pleṣan 31.7; Yotuwa 21.44; 22.4; 23.1

mntëŋ Našibaŋi anwoon ajuŋ
bnuura, ahilna añaga nja
ŋkuŋ njeenk bnuura, kahilna
kaŋënkana ŋi wal wi ŋknumiŋ.

5

1 *Naših i baŋejan andoli
aji datana ŋi ptoof pi bañaan,
ulemp wi nul uwo pdo kaŋoor
baka ŋi kadun ki Našibaŋi,
aji ŋen kabot kado iŋejan
pa ipekadu yi baka. 2 Ul
ŋi uleeful atum dko di abi-
inkniŋ, ukaan kē aji hinan
pmiir banwoon baammee
ašë neem. 3 Kē wi ajaan
abiišna ul ŋi uleeful, awo i
kado iŋejan, Našibaŋi ahilna
apēnan ipekadu yi nul na
yi bañaan bti. 4 Nin ñaan
aanhil kanaŋa kaji awo naših i
baŋejan, Našibaŋi ajaan adu'a
awo naših i baŋejan jibi abiŋ
adu *Aaron.

5 *Krittu kak aannaŋa naŋa
aji ul awo *naših i baŋejan :
ayeenkna pa du Našibaŋi an-
jakuluŋ ŋi *Ulibra wi nul :

« *Iwi iwoon Abuk naan,
naŋa di dŋup aji dwo šaaš* ». »

6 Hēnk di di ajakuŋ kak aji :
« *Iwo naŋejan te mnŋo ji
Melkitedek. » *

7 Wal wi *Krittu awoon
ñaan najēn ŋi mboš, añehan
akuŋ akoot na idiim iweek na
mnkuul Našibaŋi anhinanuŋ
kabuurana pkeŋ. Kē atiinka
ŋiki aji ŋaša bnuura. 8 Ajuk ŋi
iko bti yi ahajuŋ uko unwoon
pdo katiink Našibaŋi, te adoo
wo wo Abukul. 9 Abaañēš
ulemp wi nul ŋi mboš, ahil
hēnkuŋ kabuurana te mnŋo

bañaan bti banjaan batiinka.
10 Na manjoonan, Našibaŋi
adu'uluŋ kē awo *naših i
baŋejan ji Melkitedek.

Plipara ppēn ŋi pfiyaar

11 Nka iko itum yi pŋup
ŋi uko mēnt kē ikak atam
ppibanan ŋiki naanji natar ŋi
pyikrēn. 12 Nado bi wo wo lah
kawo bajukan undiimaan
ašë huma nnuma bajukanan
iko iteek ŋi uko wi Našibaŋi
: nahum nnuma mntow,
naando bi hilan pde pde
pantamuŋ. 13 Kē ñaan
anhumuŋ ŋi mntow, aanji
me uŋup unjaan ujukan uko
unwoon utool ŋi kēš ki Našibaŋi
: awo napoŋ nampoŋi. 14 Kē
pde pantamuŋ pašë wo pi
baweek, baji baŋēpna ŋi iko
yi bawinuŋ kahilna kapaŋēš
bnuura na buŋaan.

6

1 Hēnk keeri, nawulēn ŋduk
pjukan pteek ŋi uko wi *Krittu,
ŋya du pjukan panwoon pi
banliintuŋ ŋi pfiyaar. Nēnkak
akak ŋi pjukan pteek mēnt,
panwoon pi pwut pdo iko
inkŋijuŋ pkeŋ, pi pfiyaar
Našibaŋi, 2 pi pjukan ŋi uko
wi batitmu*, pi ppaf iŋen, pi
pnaŋa ŋi pkeŋ na pi pwayēš
pbaañšaani. 3 Uko mēnt wi wi
ŋkdoluŋ, ulille Našibaŋi.

4 Na manjoonan, bambiŋ
ayeenk bjeehi bi Našibaŋi,
ayeenk uŋen unwoonuŋ du
baŋi, ayeenk *Uhaaš wi nul,
5 awin jibi uŋup wi nul unuuri,
awin mnhina mi pših pi

* 5:5 Kañaam 2.7. * 5:6 Kañaam 110.4. * 6:2 Batitmu : Ulome baŋiŋiyaan ŋi
bañow bi bayuday na batitmu bi Yowan na bi Krittu.

Naşibaŋi pankmbiin, ⁶ aşè duk bgah, ñaaŋ aanhil nin kado baka baŋelèş ŋbida ŋi baka, bakak bafiyaar : bawo wo ji bakak apan Abuk Naşibaŋi ŋi kruŋ, akowandèna ŋi kadun ki bañaan.

⁷ Na manjoonan, woli mboş mi uşubal ujaan uşubar wal undoli manbuk ŋdeey ŋannuuriin pa biki bajaaradun ŋa, Naşibaŋi aji wul mboş mènŋ bnuura. ⁸ Kè manşale buk iyiw na umbiilu, manji manwaaŋ udooni, kakak i pbi kafèpana, manji mambi baañşaan ŋi pter.

⁹ An banoh naan biki ŋjalun maakan, woli ŋdoo ŋiini haŋ na an, ŋme bnuura kè nawo ŋi bgah bnuura banjaan baŋij mbuur. ¹⁰ Naşibaŋi awo natool, aankŋilma ulemp wi nan na ujal wi naŋalulun, adiiman wa, wi nabiin aŋenk bañaan biki nul abot aŋenkaara ŋenk baka te nŋa. ¹¹ Kè ŋşè ŋal andoli ŋi an aji mèban kaliint te ubaañşaan, uko wi nahaŋun uhilna udolana bti. ¹² Hènk, nawutan kaşabèr, naŋèpan ŋèp nawo ji bantamanun ŋi pfiyaar te adoo yeenk uko wi Naşibaŋi ahoŋun.

Uko wi Naşibaŋi ahoŋun

¹³ Wi Naşibaŋi akhoŋun Abraham, aanka ampeluli i ahilun kamehna ŋi kadunul, ukaan kè amehna ŋi bkowul ¹⁴ aji : « *Dmehna aji dwulu bnuura bweek maakan, ddo pntaali pankpènnun ŋi iwi patum.* »^{*} ¹⁵ Kè Abraham aŋo

amiir ayeenk uko wi Naşibaŋi ahoŋulun. ¹⁶ Na manjoonan, bañaan bajèn baji bamehna ŋi ampelun baka, kè pmehna mènŋ paji padiiman kè uko wi ñaaŋ aŋupun ujoonani kaşè ba bŋup. ¹⁷ Hènk di Naşibaŋi, wi aŋalun pdiiman banwoon i kayeenk iko yi ahoŋun kè uko wi ajakun aji ado wa, amehnaa. ¹⁸ Naşibaŋi aanhil kaŋup uko unwoon uunjoonani, ukaan kè uko wi ahoŋun amehna uunhil kaŋelèş. Hènk, nja ŋnŋiin aya du Naşibaŋi ŋwo na mntèŋ mnweek kahilna kayeenk uko wi ŋhaŋun unkmmbiin. ¹⁹ Mnhaŋ mènŋ manwo uko unŋjanun ubida wi nja, manji mando nja ŋneey kaŋèp blaañ bweek bantaanun na *dko dyimanaan maakan, di Naşibaŋi awoon. ²⁰ Yetu aneej nja da uteek, ahilna pŋenk nja, akak naşih i baŋenjan te mnŋo ji *Melkitedek.

7

Melkitedek naşih i baŋenjan

¹ *Melkitedek mènŋ, abiin awo naşih i ubeeka wi Falem akun awo naŋenjan i Naşibaŋi *Andèmun Maakan. Wi Abraham awoonun ugut wi afiŋnun başih balon, Melkitedek aya akita aňehan Naşibaŋi awula bnuura. ² Wal mènŋ Abraham awula kafah kaŋenk iñeen ŋi iko yi atehun du başih mènŋ. Katim ki Melkitedek kawoon « naşih natool »; akak awo naşih i Falem, uwoon « naşih i

mnjeeh. » ³ Ți *Ulibra wi Naşibați baanțiiniyaan aşin, kē baanțiiniyaan anin, baankak ațiiniyaan bateem na unuur wi abukiin, na wi akeţun. Awo naţenjan te mnţo ji Abuk Naşibați.*

⁴ Natenan jibi Melkitedek awo i ņaan naweek : *Abraham ateem nja adoo wula kafah kaţenk iņeen ki iko yi atehnuj du ugut. ⁵ Kē *Bgah bi Moyit başē jakun kē biinţ babuk *Lewi banwoon baţenjan, baņaan bawo kawul baka kafah kaţenk iņeen ki uko wi bakaan, te bakaan mēnjan, bawo bayiţ baka, bawo bukal bti biki pntaali pi Abraham. ⁶ Kē ul Melkitedek, anwoon aando wo wo i pntaali pi Lewi, aşē yeenkna Ți Abraham kafah kaţenk iņeen ki iko yi atehnuj du ugut, aņehan Naşibați awul bnuura Abraham anwoon ņaan i Naşibați ahonuj. ⁷ Kē ņaan anjaan aņehan Naşibați awul bnuura, aşaan apel i bawulun bnuura, baņaan bti bame uko mēnţ. ⁸ Babuk Lewi banjaan bayeenk kafah kaţenk iņeen bawo baņaan bajen bankkeţun kē *Ulibra wi Naşibați uşē piit aji Melkitedek awohaara wo najeb. ⁹ Kē ņhinan kaji : wi babuk Lewi bajaan bayeenk kafah kaţenk iņeen, Lewi alukaara luk kafah mēnţ wi Abraham alukuj Melkitedek. ¹⁰ Na manjoonan Lewi aando bi buka, aşē woha da Ți Abraham ateem wal wi

Melkitedek ayaan akita.

¹¹ Ți bgah bi Naşibați awulun biki *Itrayel, biki pntaali pi *Lewi biki bawoon kajej bawo baţenjan biki Naşibați ; bawo baţenjan ji *Aaron. Kē pwo baţenjan pi baka paşē bi wo paankēşi ; woli pakēş lah, hum di di bakaan anuma naţenjan alon kak ji *Melkitedek? ¹² Kē wi pjoş naţenjan pi nņa papaţun na pi Țfa, bgah kak baţelēşa. ¹³ Naţenjan nahalu i bakțiiniyaanuj Ți awoon Ajugun. Ul awo i pntaali pmpați, kē Ți pntaali mēnţ, nin alon aambaan kawoha naţenjan i Naşibați. ¹⁴ Baņaan bti bame kē Ajugun apēnna Ți pntaali pi *Yuda, kē *Moyit aşē wo aanțiiniyaan pntaali mēnţ wi akțiiniyaanuj uko wi baţenjan.

¹⁵ Kē uko uşē ujint hēnkun bnuura : naţenjan alon abii, aşē wo ji *Melkitedek. ¹⁶ Aanyeenkna Ți bateem pwo naţenjan jibi upiitaniin Ți *Bgah bi Moyit, ayeenkna pa Ți mnhina mi nul mi awatnuj pkeţ. ¹⁷ Na manjoonan, upiitana Ți *Ulibra wi Naşibați aji :

« *Iwo naţenjan te mnţo ji Melkitedek**. »

¹⁸ Kē bgah bteek başē bi kak abiişna akuţ awaan udooni Ți uko wi iţenjan, ukaan kē Naşibați apēnan ba. ¹⁹ Na manjoonan, *Bgah bi Moyit baando nin ņaan kē ajint Ți kēş ki Naşibați. Kē Naşibați

aşë wul nja mnhaţ mannuur-naaniin, ƚi muŋ mēnt mi mi ŋkƚēpnun kaŋoga.

²⁰ Naşibaƚi amehnaa wi adatuŋ Yetu Ajugun aji awo naŋenan. Aamehnaa wi bandukiin bakakuŋ baŋenan.

²¹ Aa, Naşibaƚi amehnaa wi adoluŋ kē Yetu awo naŋenan aji :

« *Nji Ajugan, dmehnaa, mēnkkak ƚi uŋup wi naan :*

*“Iwi, iwo naŋenan te mnŋo.” »**

²² Uko mēnt ukaaŋ kē Yetu awo ankndoluŋ nja ŋwo ƚi bhoŋar bannuurnaaniin.

²³ Uka uko ulonŋ kak : baŋenan bandukiin babi tum ƚiki pkeŋ paneenan baka bawo baŋenan te mnŋo. ²⁴ Kē Yetu aşë wo na ubida wi mnŋo ukaaŋ kē awo naŋenan te mnŋo. ²⁵ Uko waŋ ukaaŋ kē ahilan kabuuran te mnŋo banjaaŋ baƚēpna ƚi a kaŋog Naşibaƚi. Awo najeb te mnŋo awo ƚi pñehandēr baka Naşibaƚi.

²⁶ Yetu awoonŋ keeri *naşih i baŋenan i ŋnumiin. Ayimani, aanjuban nin, ajinŋ ƚi kēş ki Naşibaƚi, apēn ƚi bado buŋaan adeeŋana du baƚi duuŋ. ²⁷ Aannuma pdo kado iŋenan na ŋnuur ji başih biki baŋenan bandukiin banjaaŋ bado ya kapēnanaan ipekadu yi baka na yi baŋaan bti. Awul uleeful kē uwo bŋenan bankēşun. ²⁸ *Bgah bi Moyit babi do baŋaan bajēn banjaaŋ babiişna kē bawo başih biki baŋenan. Kē kamehna

ki Naşibaƚi kambiiŋ ƚi kafet ki bgah kaşë do Abukul andoluŋ iko bti yi aŋu'uluŋ pdo kē awo naşih i baŋenan te mnŋo.

8

Bhoŋar bhalu

¹ Na manjoonan, uko unkaanun udooni ƚi uko wi ŋkƚupun uwoonŋ: ŋka *naşih i baŋenan anyaaŋ aŋo du baƚi du kaŋen kadeenu ki pƚij pi pşih pi Naşibaƚi. ² Aji ŋenan du dko dyimanaan, dawoonŋ *kaloona ki bayiti na manjoonan, ki iŋen yi ŋaan najēn iwoonŋ iintari, Naşibaƚi Ajugun ataruŋ ka.

³ *Naşih i baŋenan andoli baŋoorana ŋooran ado kado uŋen na iŋenan ; ukaaŋ kē *Krittu kak awo kaka uko ulonŋ wi akŋenuŋ. ⁴ Woli awo lah ƚi mboş, aando wo wo naŋenan : balonŋ bawo da bankŋenanunŋ jibi *Bgah bi Moyit bajakuŋ. ⁵ Kē iŋenan yi baŋenan mēnt bajaan bado işë ƚu kanaam na inkdolaniin du baƚi, iwo wo ji ulimēnt wi ya. Na manjoonan, wi Moyit abiiŋ awo i pboman *kaloona ki bayiti, Naşibaƚi aji na a : « *Tenan, ido ka bti kanaam na uko wi ndiimaniin du pnkuŋ pi Finayi.* »* ⁶ Krittu ul, Naşibaƚi aŋu'a ulemp undēmun apel wi başih biki baŋenan bandukiin, Naşibaƚi aŋēpna ƚi a ado bhoŋar bannuurnaaniin, wi ahoŋun iko innuurnaaniin.

* 7:21 Kaŋaam 110.4. * 8:5 Ppēn 25.40. * 8:7 Bhoŋar bteek : Baŋiiniyaan ƚi bhoŋar bteek, bi badoluŋ du pnkuŋ pi Finayi. Natenan ƚi Pƚi 24.3-8.

7 Woli bhoŋar bteek*
 baanka lah dko di babiiŋni,
 Naŋibaŋi aanknuma pdo
 btëbantën. 8 Kë Naŋibaŋi aŋë
 ŋoman na pntaali pi nul aji :

« Nji Ajugan dji :
 ŋnuur ŋloŋ ŋabi ŋi ŋji kaluŋ kado
 bhoŋar bhalu,

bhoŋar bhalu na bañaan
 biki Itrayel na biki Yuda.

9 Bhoŋar mënŋ baankwo ji bi
 ndoluŋ na bateem baka
 unuur wi mpënanuŋ baka
 du utaak wi Ejiptu.

Baambi ŋjan bhoŋar bi naan,
 ukaanŋ kë ŋji kak nwutan
 baka.

10 Nji Ajugan dkaŋ aŋiini aji :
 woli ŋnuur mënŋ ŋaŋëpi
 bhoŋar bi ŋji kaluŋ kado
 na pntaali pi *Itrayel bii
 bi :

dluŋ kapiit bgah bi naan ŋi uŋal
 wi baka

dluŋ kapiit ba ŋi ŋhaaŋ ŋi
 baka,

dluŋ kawo Naŋibaŋi i baka,
 kë bakluŋ kawo pntaali pi
 naan.

11 Wal mënŋ, nin aloŋ aankak
 anaŋa kaji ajukan ak-
 inŋul këme ayiŋul

kaji na a: "Meen Ajugun!"

Bañaanŋ bti baluŋ kame'en,
 du anwoonuŋ nampoŋi te
 du anwoonuŋ naweek.

12 Dluŋ kamiir baka pjuban pi
 baka,
 mënkaŋ aleş nin ipekadu yi
 badoluŋ. »*

13 Wi Naŋibaŋi aŋiiniyaanuŋ
 bhoŋar bhalu, ado bjon kë
 bakak awaanŋ udooni. Kë uko
 unjonuŋ akak aŋaf, uji uban ŋi
 pba.

9

Idolade yi bhoŋar bteek

1 Bhoŋar bteek babi ka
 idolade ŋi pdo Naŋibaŋi bŋeŋan
 abot awo na dko dyimanaan
 ŋi mboŋ. 2 Hënk, batan

kaloona kalonŋ kanwoonŋ na
 ŋmbanŋ ŋtëb. ŋi umbanŋ uteek
 wi kaloona mënŋ wi bajaanŋ
 badu *dko dyimanaan, uka
 da ŋkaniya na umeëŋa wi
 bapafuŋ ipoom yi baŋenuŋ
 Naŋibaŋi. 3 Kë du kafetŋ

ki blaañ uka da umbanŋ
 utëbantën wi bajaanŋ badu
 *dko dyimanaan maakan.

4 Wuŋ mënŋan uwo na *bliit bi
 mngur bi uwuuru, banjaanŋ
 batërna mnkulan, na umaala
 unwoonŋ bti wi uwuuru wi

baŋuunŋ pŋkar pi uwuuru
 panhaknuŋ pde pi *Yawe

Nawat Kabuka awuluŋ
 babuk *Itrayel du *pndiiŋ, pde
 mënŋ baji badu pa *Mana*.

Pmul pi *Aaron pandukiinŋ
 aŋeeñ hënkunŋ pawo da kak,
 na klaak kanfejuŋ apiitna

*Bgah bi Moyit. 5 Kë ŋi umaala
 mënŋ duuŋ baŋë ŋu iko infejuŋ
 innaamuŋ na ŋwanjuŋ ŋi

bajaanŋ bado kerubim ŋanjaanŋ
 ŋadiiman kë Naŋibaŋi awo da.
 Ibaaklu yi ŋa iji ido blifi ŋi

dko di bajaanŋ batulna pñaak
 ppënanan ipekadu. Mënŋ
 wal wi pŋiiniyaan iko mënŋ bti

kajinŋan bnuura wii wi.

6 Wi iko mënŋ bti ibomaniinŋ
 hënk, baŋeŋan baji baneej un-
 uur undoli du umbanŋ uteek
 wi kaloona kado ulemp wi

baka. 7 Kë *naŋih i baŋeŋan
 ŋaŋ ajaanŋ aneej ŋi utëbantën ;

* 8:12 Yeremiya 31.31-34. * 9:4 Natenan ŋi Ppën 16.13-15,31.

aji neej da uyaaş uloolan ʔań ʔi uşbal. Aji ʔij da pńaak pi ņko ņi bafinaruŋ Naşibaʔi aʔen pa ppĕnanaan ipekadu yi nul na yi bańaan ʔbi. ⁸ *Uhaaş wi Naşibaʔi udiiman bnuura ʔuŋ uko mĕnt̄ kĕ bgah bneejni du *dko dyimanaan maakan baanji bahaabşa, woli dko dyimanaan danwoon ʔi mboş dawohaara wo da. ⁹ Uko mĕnt̄ ʔbi uwo uhoń wi wal wi ņwoon wi nʔa. Uwoon kĕ uʔen na iʔenjan indolaniin iinhil kado uhaaş wi ņaan andolon ʔa ujint̄ ʔi kĕş ki Naşibaʔi. ¹⁰ Iwo idolade ʔań ʔi uko wi pde, pdaan, na bańow, yi Naşibaʔi aʔuun bańaan pdo te wal wi akdolon iko ʔbi ikak ihalu.

Uko wi Krittu adolon kaburanaan nja

¹¹ Kĕ *Krittu aşĕ pĕn awinana ji *naşih i baʔenjan andolon iko inuura yi Naşibaʔi abomanuŋ nja kĕ iwinanaa ; aneej du kaloona kanwoonuŋ kaweeek, kanwoonuŋ kayimanaan. Kaloona mĕnt̄ kaambo-manaan ińen yi bańaan bajĕn, kaanwo ki umundu umpaşaniin wi. ¹² Abi neej neej byaaş bloolan du *dko dyimanaan, aantul da pńaak pi ņpi ņkaş na pi ņgit ņkaş: pńaak pi nul pi pi atulun abuuranaan nja te mnt̄o. ¹³ Na manjoonan, woli pńaak pi ņpi ņkaş na pi ņgit ņkaş na ufob umpĕnuŋ ʔi ņgit ņantĕruŋ yi bajaan bajeeş ʔi bańaan banʔopuŋ iji ijint̄an ņleef ņi

baka, ¹⁴ hum di di pńaak pi Krittu pawoon paankjint̄an ņhaaş ņi nja kapĕnan iko iwaan ʔdooni injaan iʔij pkeʔ ņhilna ņdo kalempar Naşibaʔi anwoon najeb? Ul Krittu awo i mnt̄o ukaan kĕ bʔenjan bi adolon wi awolon uleeful Naşibaʔi kĕ balila.

Bhoŋar bhalu

¹⁵ Uko unkaan kĕ Naşibaʔi aʔĕpna ʔi *Krittu ankeʔuŋ alukna pjuban pi bańaan badolon, wi bawoon ʔi bhoŋar bteek, uwo kĕ bańaan biki Naşibaʔi adolon bahil kaduka te mnt̄o na iko inuura yi ahoŋuŋ baka. Hĕnk ado bhoŋar bhalu. ¹⁶ Woli baʔiiniyaan pduka na iko, uji wo kameĕʔana kĕ ņaan akeʔi. ¹⁷ Phiiŋ paji pataan wal wi pkeʔ pawoon, ņaan aanhil kahiiŋ ņaan anwoon najeb. ¹⁸ Hĕnk, bhoŋar bteek bajunna pńaak. ¹⁹ Wi *Moyit aʔupuŋ ʔi kadun ki bańaan ʔbi iko ʔbi yi bgah baʔuun baka pdo, wi wi ajejuŋ pńaak pi ņgit ņkaş na pi ņpi ņkaş na meel na ptal pjeenkala na kanah ki bko bi bajaan bado *hitop ki atoopuŋ ʔuŋ pńaak na meel alĕt̄ ʔi ulibra wi bgah na ʔi bańaan ʔbi, ²⁰ aşĕ ji : « *Pi pawoon pńaak pankʔenanaanuŋ bhoŋar bi Naşibaʔi adolon na an aji namĕban ba.* » *²¹ Hĕnk kak di di alĕtuŋ pńaak ʔi kaloona na ʔi iko ʔbi yi bajaan baʔenanaan Naşibaʔi. ²² ʔi bgah, pńaak pajaan pajint̄an iko ʔbi ; woli paantuli, ipekadu iinji ipĕn.

23 Woli bawo i kajinṭan iko innaamuṅ yi baṭi, inwoon du baṭi iwo i keeri kajinṭan na iṭeṅan innuurnaaniṅ.

24 Na manjoonan, mēntṭi *dko dyimanaan dambo-manuṅ na iṅen yi baṅaaṅ bajēn, danṭuunṭi kanaam di manjoonan, di di *Krittu aneejuṅ. Aneej neej du baṭi kahilna kanaṭṭi kadun ki Naṣibaṭi kayeṅan nja.

25 Aanneej neej pdo kawul uleef uṣubal undoli jibi *naṣih i baṭeṅan ajaan aneej du dko dyimanaan kaṣē wul pṅaak panwoon paanwo pi nul.

26 Woli ado lah haṅ, ahaj ṅyaaṣ ṅtum du upaṣa umundu te hēnkuṅ. Na manjoonan, ṭi ṅnuur ṅbaaṅṣaani ṅi ṅwoon ṅi apēn kawinana uyaas uloolan kabaana na pekadu wi awuluṅ uleeful kē uwo bṭeṅan. 27 Baṅaaṅ bajēn baji bakeṭṭi uyaas uloolan, Naṣibaṭi kawayēṣ baka. 28 Kē hēnk kak di di Krittu awuluṅ uleeful byaaṣ bloolan, Naṣibaṭi apēnanaan ipekadu yi baṅaaṅ baṭum. Aluṅ kapēn kawinana uyaas utēbantēn, aankbi bi ppēnan ipekadu yi baṅaaṅ, abi bi pbuuran te mṅṭo bankyoonkuṅ ubi wi nul.

10

Krittu aba na iṭeṅan ijon

1 *Bgah bi Moyit baanyuuj iko bti na manjoonan, bawo wo ṭaṅ ulimēntṭi wi iko inuura inklunṭi kawulana faan. Bgah mēntṭi baji bahepar bado

kadoha do uṣubal undoli iṭeṅan innaamuṅ. Uko mēntṭi udiiman kē baanhil kajinṭan piṣ bankṅogun Naṣibaṭi.

2 Woli banjaan bado Naṣibaṭi iṭeṅan bakak lah ajinṭ mndani, baankak aṣal kē bawo na pekadu, baṭaṅan pdo kado iṭeṅan. 3 Babaa ṭep ṭep aji bado uṣubal undoli iṭeṅan, kē uko mēntṭi uji uleṣan baka ipekadu.

4 Na manjoonan pṅaak pi ṅgit ṅkaṣ na pi ṅpi ṅkaṣ paanhil nin kapēnan ipekadu. 5 Ukaan kē wal wi abiṅ awo i pbi ṭi umundu, *Krittu aji na Naṣibaṭi :

« *Iinṅal bafinaru ṅko*

kē iinṅal baṭenu iko ilon

aṣē wulēn uleef wi ṅaaṅ najēn ;

6 *ṅko ṅantēradiiṅ iinṅi klilandēr ṅa,*

iṭeṅan ppēnanaan ipekadu, iinṅi klilandēr ya

7 *Wal mēntṭi dji : “Iwi Naṣibaṭi, ṅji wi : dbi pdo uko wi iṅaluṅ,*

*jibi upiṭaniṅ ṭi uko wi naan ṭi *Ulibra wi nu.”*

»*

8 Hēnk, *Krittu adunna aji ṭi : *ṅko ṅantēradiiṅ iinṅi klilandēr ṅa, iṭeṅan ppēnanaan ipekadu iinṅi klilandēr ya,* kē bgah baṣē ji kē baṅaaṅ bawo i pdo iṭeṅan mēntṭi. 9 Akak aji : *ṅji wi : dbi pdo uko wi iṅaluṅ.* Hēnk aba na iṭeṅan ijon aṭij bi nul.

10 Ado keeri uko wi Naṣibaṭi aṅaluṅ, awul uleeful byaaṣ bloolan, kē hēnk di ṅjinṭuṅ ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi te mṅṭo.

11 Naṭeṅan andoli aji naṭa na ṅnuur kalempar

Našibaŕi, aji do ńyaaš ńtım iŕejan, kĕ yuń mĕnŕan iŕĕ wo iinji ipĕnan nin pekadu di bańaan. ¹² Kĕ *Krittı aŕĕ do bŕejan bloodan banwoon bi mńto, wi wi aŕaan aya aŕo ŕi kańen kadeenu ki Našibaŕi. ¹³ Hĕnkuń aŕoo ayoonk Našibaŕi aŕu *baŕooradul ŕi ihoŕul uŕeeh*.^{*} ¹⁴ ŕi bŕejan bloodan ado kĕ bańaan biki aŕijuń Našibaŕi kĕ bawo bajinŕ ŕi kĕŕ ki Našibaŕi te mńto. ¹⁵ Uko mĕnŕ wi wi *Uhaaŕ wi Našibaŕi uyuujuń nja kĕ ujoonani wi ujakun aji :

¹⁶ « *Nji Ajugan đŕiini aji :*

woli ńnuur mĕnŕ ńaŕĕpi

bhońar bi nji kaluń kado

*na pńtaali pi *Itrayel bii*

bi :

dluń kapiit bgah bi naan ŕi ńhaaŕ ńi baka,

dluń kapiit ba ŕi uŕal wi baka,

¹⁷ *dluń kamiir baka ipekadu yi baka,*

mĕnkak aleŕ nin pjuban pi bajubanuń. »^{}*

¹⁸ Wi Našibaŕi ami-irun keeri ipekadu, ńaan aankak anuma pdo iŕejan kapĕnanaan ipekadu.

Nawulĕn ńnog Našibaŕi

¹⁹ An bayit naan, hĕnkuń keeri ńme bnuura kĕ pńaak pi Yetu pantuliin pado kĕ ńhil kaneej du *dko dyimanaan maakan, ²⁰ ahaabĕŕ nja bgah bnuura banjaan bawul ubida, banŕĕpuń blań bweek banwoon ŕi kadun ki dko dyimanaan maakan, banwoon uleef wi

nul. ²¹ ńkak aka *naŕih i baŕejan naweek i Našibaŕi aŕuun ŕi kadun ki katoh ki nul. ²² Nawulĕn keeri ńnog Našibaŕi na uhaaŕ ujinŕ, na pńyaar panjoonanun, na uhaaŕ, wi Yetu ajinŕanuń na pńaakul, na uleef wi bańowun na meel mńjinŕ apĕnan iko iŕop bti. ²³ Nawulĕn ńmĕban ńliint ŕi uko wi ńhaŕun akuŕ aŕup. Na manjoonan, ńme kĕ Našibaŕi aji do uko wi ahońun. ²⁴ Andoli ŕi nja adoon kaŕaaf atĕnŕul, ńhilna ńŕĕnŕĕndĕr ŕi bńalad na pdo iko inuura. ²⁵ Bańaan balon baŕaal pwo baankmaar byit bi banŕiyaaruń *Krittı, kĕ uko mĕnŕ uŕĕ wo uunuura ; ńbaa wo kaŕĕp ŕĕp kaŕĕnŕĕndĕr, wi nadoon ame kĕ unuur wi ubi wi Krittı uńogi.

²⁶ Na manjoonan, wi ńmeen uko unwoon manjoonan, woli ulil nja kĕ ńdinan aji ńduka ŕi pjuban, uunkak aka bŕejan banhilun ppĕnan ipekadu. ²⁷ Wal mĕnŕ, ńduka duka ayoonk na palĕnk pwayĕŕ pi Našibaŕi na bdoo bjeenkall bankluń kaŕĕr bampokuń pŕaŕa. ²⁸ Woli ńaan apok pŕaŕ *Bgah bi Moyit, kĕ bańaan batĕb kĕme bawajanŕ baŕup aji ajubani, baankńagi'a, baji bafinĕa^{*}. ²⁹ Naŕalan keeri uko unkdoluń anŕoorun Abuk Našibaŕi, anŕuun pńaak pi bhońar pi aŕĕpnun awo najinŕ uko undaayanaan abot akar *Uhaaŕ wi Našibaŕi unwoon ukumpĕŕ wi bnuura. Nahi-

^{*} 10:13 Kańaam 110.1.

^{*} 10:17 Yeremiya 31.33-34.

^{*} 10:28 Pleŕan 19.15.

11

nan kanuŋ jibi kakob ki uŋ mēnčan kakyibani. ³⁰ Na manjoonan ŋme ančiniin aji : « *Nji dluŋ kalukanan, nji dluŋ katuuman.* » Akak aji : « *Nji Ajugan dluŋ kawayēs pntaali pi naan.* »³¹ Naŋibaŋi anwoon najeb amob le ŋaan, uŋ mēnčan aji wuŋan maakan.

³² Naleŋan uko undolanar du ujuni wi nayeenuŋ bjeehi bi Naŋibaŋi. Tuŋ ŋwal mēnč nawin mnhaj mnweek ašē mēban aliint. ³³ Babi karan ŋwal ŋlon ahajanan kē nawo bten bi baŋaan, kē ŋwal ŋlon naŋok na banhajun haŋ. ³⁴ Nabi ŋaga biki bawatuŋ ukalabuŋ abot alilan ti uko wi batehun bka bi nan, wi nameen kē naka bka bannuurnaaniin banwoon baankba nin. ³⁵ Nawutan keeri kaŋaan phaŋ ŋiki mnhaŋ mēnč mankaan kē nakyeenk katum kawee. ³⁶ Nawo kataman kahilna kado kado uko wi Naŋibaŋi aŋaluŋ, hēnk nayeenk uko wi ahoŋuŋ. ³⁷ Na manjoonan upiitana ti *Ulibra wi Naŋibaŋi aji :

« *Uduka ŋwal ŋntiinku, ŋntiinku ntiinku, anwoon i pbi ašē bi, aankjon.* »³⁸

³⁸ « *Nji Naŋibaŋi, dluŋ kawul ubida anwoon natool ti kēs ki naan ŋiki aŋiyaari. Kē woli alon adekēn kafet, mēnkliandēra.* »³⁹

³⁹ Kē nja, ŋenwo ti bankdekuluŋ kafet, kaneem ; ŋwo ti banŋiyaaruŋ awo ti bgah bi mbuur.

Pfiyaar pi baŋaan biki ŋfa

¹ Woli ŋfiyaar Naŋibaŋi, ŋji ŋme na manjoonan kē ŋluŋ kayeenk uko wi ŋhaŋuŋ, ŋme bnuura kē iko yi ŋwoon ŋenwini, iwoo abot ajoonan. ² Pfiyaar pakaan kē bateem nja babi winana bnuura ti kēs ki Naŋibaŋi. ³ Kē pfiyaar pi nja pakaan kē ŋyikrēn kē Uŋup wi Naŋibaŋi upaŋuŋ umundu, hēnk di di iko yi ŋjaan ŋwin ipēnuŋ ti iko inwoon iinwinanaa.

⁴ Ti pfiyaar pi nul, *Abel awul Naŋibaŋi bteŋan bannuuriin apel bi *Kayin. Pfiyaar mēnč pakaan kē awo natool ti kēs ki Naŋibaŋi, Naŋibaŋi ti uleeful adinan ayeenk uŋen wi nul ; kē pul pakaan kē bakŋiiniyaan uko wi nul wi adoon akeŋ⁵.

⁵ Pfiyaar pakaan kē *Henok aya du Naŋibaŋi bē aantēpna ti pkeŋ ; nin alon aanak awina win, Naŋibaŋi adeenuluŋ aŋooŋ du a. Upiitana ti *Ulibra wi Naŋibaŋi aji Henok ado bi lilaara lil ji abi ado kadeeŋa. ⁶ Kē nin alon ašē wo aanhil kalil Naŋibaŋi bē aanŋiyaara. Na manjoonan, ŋaan ankŋogun Naŋibaŋi aji wo kaŋiyaar kē awoo abot aji tuum banjaan bala'a.⁷

⁷ Pfiyaar pakaan kē *Nowe atiink uko wi Naŋibaŋi aŋupuluŋ unwoon uundo bi winana. Amēban bnuura uko wi Naŋibaŋi ajakuŋ, aboman upuur abuuranaan biki katohul

³⁰ 10:30 Pleŋan 32.35-36. ³¹ 10:37 Itayi 26.20. ³² 10:38 Habakuk 2.3-4. ³³ 11:4 Natenan ti Ujuni 4.3-10. ³⁴ 11:6 Natenan ti Ujuni 5.24.

bti. Pfiyaar mēnt̄ pakaan̄ kē adiiman̄ kē umundu uduknaanaa, aṭēpnā ṭi pa, awo natool̄ ṭi kēṣ̄ ki Naṣibaṭi*.

8 Pfiyaar pakaan̄ kē Abraham̄ ado uko wi Naṣibaṭī ajakuluṅ wi adu'uluṅ ayila, kē aya du utaak wi Naṣibaṭī ahoṅuluṅ bē aamme dko di akyaan̄. 9 Ṭi pfiyaar mēnt̄ aya awo ji nayaant̄ du utaak wi Naṣibaṭī ahoṅuluṅ, afēt̄ ṭi iloona. Itaak na Yakob̄ bado haṅ kak, wi Naṣibaṭī ahoṅuṅ baka utaak mēnt̄ ji a. 10 Abraham̄ abi wo wo ṭi pyoonk kafēt̄ ṭi ubeeka wi Naṣibaṭī aṣaluṅ abot aniw, wi ṅniw ṅankēm̄uṅ.*

11 Pfiyaar pakaan̄ kē Abraham̄ ahil abuk wi adoṅ aṭaf maakan̄ kē *Ṭaara aharul akak aṭañan̄ kaṅowa, afiyaar na manjoonan̄ kē Naṣibaṭī ado uko wi ahoṅuṅ*. 12 Uko mēnt̄ ukaan̄ kē pntaali pweek papēnnā ṭi ṅiint̄ aloolan, andoṅ abi ṭaf ṭaf aduka duka ayoonk pkeṭ. Pntaali mēnt̄ *patum̄ ji ṅjah̄ ṅi baṭi na pyiw panwoon̄ ṭi kaban̄ ki bdēk** pi nin ṅaan̄ aloṅ awoṅ aanhil pfēn.

13 Bañaan̄ bakan̄ mēnt̄ bti bafiyaar̄ adoo keṭ bē baanyeenk iko yi Naṣibaṭī ahoṅuṅ, aṣē winaara ya du kalowan̄ akut̄ alilandēr ya. Badinan̄ ṭi kadun̄ ki bañaan̄ aji bawo wo bayaan̄ ṭi mboṣ̄ mi, baanwo biki umundu wi. 14 Na man-

joonan̄, bankṅiiniṅ haṅ badiiman̄ bnuura kē bawo wo ṭi pla utaak. 15 Woli banuh nuh lah wi bawoonuṅ, bahinan̄ kakak da. 16 Kē baṣē bi ṅal utaak unnuurnaaniṅ, uwoṅ utaak wi baṭi. Uko mēnt̄ ukaan̄ kē Naṣibaṭī aankowa pdo kadu'ana Naṣibaṭī i baka, aboman̄ baka ubeeka.

17 Pfiyaar pakaan̄ kē *Abraham̄ abomandēr pjej *Itaak abukul kafin̄ar Naṣibaṭī, wi Naṣibaṭī aṅaluṅ pten me afiyaara. Abukul aloolan̄ ṭañ i akaan̄ i i ajejuṅ kaṭeṅan te Naṣibaṭī ado bi hoṅaara hoṅ, 18 ajaka aji : « *Ṭi Itaak i i pntaali pi ṅji nhoṅiṅ pakpēnnuṅ.* »* 19 Abraham̄ afiyaar kē Naṣibaṭī aka mnhina mi pnaṭan̄ bañaan̄ ṭi pkeṭ ; uko mēnt̄ ukaan̄ kē Naṣibaṭī akakana abukul, kē uko mēnt̄ uwo wo ji Naṣibaṭī anaṭan̄ Itaak ṭi pkeṭ.*

20 Ṭi pfiyaar, *Itaak añehan̄ Naṣibaṭī awul *Yakob̄ na *Eṭawu bnuura ṭi uko unwoṅ i kaluṅ kabi.*

21 Ṭi pfiyaar, *Yakob̄ wi añoganuṅ pkeṭ, añehan̄ Naṣibaṭī awul bnuura andoli ṭi babak̄ *Yotef aṣē mēban̄ ṭi pjuuṭi pi nul aṅup adēman̄ Naṣibaṭī*.

22 Ṭi pfiyaar, *Yotef wi añoganuṅ pkeṭ aṭiiniyaan̄ wal wi babak̄ Iṭrayel bakluṅ kapēn̄ ṭi *Ejiptu, aṭup babakul

* 11:7 Natenan̄ ṭi Ujuni 6.13-22. * 11:10 Natenan̄ ṭi Ujuni 12.1-5; 23.4; 35.12,27.

* 11:11 Natenan̄ ṭi Ujuni 18.11-14; 21.2. * 11:12 Ujuni 22.17. * 11:18 Ujuni 21.12. * 11:19 Natenan̄ ṭi Ujuni 22.1-10. * 11:20 Natenan̄ ṭi Ujuni 27.27-29.

* 11:21 Natenan̄ ṭi Ujuni 27.39-40. * 11:22 Natenan̄ ṭi Ujuni 50.24-25; Ppēn 13.19.

hum di bakluṅ kado na imoh yi nul[☆].

²³ Ți pfiyaar bajug *Moyit bamena kli kwajanṅ wi abukiin. Bawin kē napoṅ anuura aṣē pok pdo uko wi naṣih ajakuṅ bē baanlēnki.

²⁴ Pfiyaar pakaan kē *Moyit abi pok pdu'ana abuk ñaaṅ abuk Farawuna naṣih wi abiiṅ akak naṭaṣa.

²⁵ Ahokan phaj na bañaan biki Naṣibaṭi kē di pwo ṭi iko ilil yi pekadu inwoon iinji ijon.[☆]

²⁶ Afiyaar kē pwut bakowandēna ji *Krittu paka udooni apel pyok bti panwoon ṭi *Ejiptu, aten alowan aṣal katuum kankluṅ kayeenkana.

²⁷ Pfiyaar pakaan kē apēn du Ejiptu, awo aanṅo aten udeeb wi naṣih, amēban aliint ji ñaan anwinuṅ Naṣibaṭi anwoon aanhil kawinana. ²⁸ Pfiyaar pakaan kē ado *Ufettu wi Mbuur alēt pñaak ṭi ilēman yi itoh uwanjuṭ wi pkeṭ uwutna kafin bapoṅ bajeen biki bañaan biki *Itrayel[☆].

²⁹ Pfiyaar pakaan kē babak *Itrayel bamuur *bdēk bjeenkal awo wo ji bawo ṭi dko dkay ; kē wi bañaan biki *Ejiptu bakdoon na pmuur ba, bayooraa[☆].

³⁰ Pfiyaar pakaan kē ṅniw ṅi Yeriko ṅajot wi babak *Itrayel bafuoyuṅ ṅa ṅnuur paaj na uloṅ. ³¹ Pfiyaar pakaan kē *Rahab naṭuunk ayeenk bnuura babak Itrayel bambiin amena abi pten

ubeeka. Hēnk, aankeṭ na bandekuṅ Naṣibaṭi kafet[☆].

³² We wi nkaan aṭup? Mēnkka bwal bṭiiniyaan bi Gedeyon na Barak na Tamton na Yefte na *Dayiṅ na *Famiyel na baṭupar Naṣibaṭi bandukiin. ³³ Pfiyaar pi

bukuṅ mēnṅan pakaan kē bawat ṅtaak, aṣih bañaan bnuura, abot ayeenk uko wi Naṣibaṭi ahonṅ baka. Pfiyaar pakaan kē badēt mntum mi ṅnlihu, ³⁴ awo ṭi bdoo aṣē wo baanyiki, abuur pkeṭ pi kej. Babi maak aṣē kak ajeb ; babi tam ugut adookar na bangoli biki ṅtaak ṅyaanṅ. ³⁵ Ți pfiyaar, baat baloṅ bawin kē banaṅan biki bakeṭandēnuṅ akakan baka.

Baloṅ bahajan baka te kē badoo keṭ kē bapok babuuran baka kahilna kanaṭa ṭi pkeṭ, kaka ubida unnuurnaaniin. ³⁶ Baloṅ

kak baben baka akob baka na itintēl, baloṅ kē batan baka awat ukalabuṣ. ³⁷ Baloṅ batap baka mnlak afin, baloṅ kē bamob baka afal ṭi ptoof, baloṅ kē bafin baka na kej. Baloṅ baji bañaay na dko kawohara injan yi ṅkaneel, kēme yi ṅpi, awo bajuuk, kē baknooran baka ahajan baka. ³⁸ Bañaan mēnṅ babi nuura ṅhaaṣ maakan adoo wo baanhil pfēt ṭi umundu wi. Babi ñaay na *pndiis na inkuṅ, awo ṭi injiir na ihēr.

³⁹ Pfiyaar pakaan kē bukal bti bawinana bnuura ṭi kēṣ ki

☆ 11:25 Natenan ṭi Ppēn 2.11-15. ☆ 11:28 Natenan ṭi Ppēn 12.1-23. ☆ 11:29 Natenan ṭi Ppēn 14.21-31. ☆ 11:31 Natenan ṭi Yotuwa 2.1-23.

Naşibaŋi te baando bi yeenk uko wi abiiŋ ahoŋ. ⁴⁰ Na manjoonan, Naşibaŋi abi ŋu ŋu ŋi uşal pboman nja uko unnuurnaaniŋ bawutna kawo bajinŋ ŋi kęş ki Naşibaŋi kaduk nja.

12

Nawulĕn ŋjaban kęş ŋi Yetu

¹ Bañaanŋ banfiyaaruŋ biki mbaanŋ aŋiiniyaan ŋiiniyaan bawo ji pntuk pweek panfooyuŋ nja aten. Nawulĕn ŋwalan keeri iko inkdiŋanuŋ nja, na pekadu danjaan datam pjab ŋi nja, ŋtaman ŋdo kaŋi pŋi pi baŋuunŋ nja. ² Nawulĕn ŋŋu kęş ŋi Yetu anhaabęşuŋ nja bgah ŋhilna ŋfiyaar, ul ajaanŋ ado ŋliinta liintŋ ŋi pfiyaar te mnŋo. Amiir adoo keŋ ŋi krut, bę aanŋo aten mnkow manwoonŋ ŋi pkeŋ pŋentŋ puŋ męntŋ ŋiki abi win mnliilan manwoonŋ i pbi, aşę ya hęnkunŋ aŋo du kaŋen kadeenu ki Naşibaŋi.

³ Naşalana keeri, jibi amiiruŋ wi bado buŋaan bakhanulanuŋ, nawutna kanoor, ŋhaaşan ŋawo ŋaankwutan. ⁴ ŋi ugut wi nakgutunŋ na pekadu, naando bi gutan te pkeŋ. ⁵ Naŋilma jibi Naşibaŋi atęntęnananŋ ji babukul i? Upiitana ŋi *Ulibra wi nul aji :

« *Abuk naan, wutan kabeeh
kakob ki Ajugun,
wutan kawutan woli
anŋoman na iwi.*

⁶ *Ajugun aji kakan ŋi bgah ŋaanŋ
i ŋjaluŋ,*

*kakob ŋaanŋ i ajejuŋ ji
abukul.* »*

⁷ Namiiran mnhaj mi najaanŋ nahaj woli Naşibaŋi akakanan ŋi bgah ; aji do haŋ na babukul. Napoŋ ahoŋ i i aşin awoonŋ aanji kakan ŋi bgah? ⁸ Woli Naşibaŋi aankakanan ŋi bgah ji babukul bti, naanwo keeri babukul na manjoonan, nawo bapoŋ bampaŋi. ⁹ Naleşan başin nja biki mboş; baji babi kakan nja ŋi bgah kę ŋşę tiinkaara tiink baka. Hęnk di ŋwoonŋ katiink maakan Aşin nja i baŋi kayeenkna ubida. ¹⁰ Başin nja babi ji bakakan nja ŋi bgah ŋwal ŋlonŋ jibi başaluŋ, kę Naşibaŋi aşę ji kakan nja ŋi bgah ŋhilna ŋwo bnuura ŋbot ŋyiman ji a. ¹¹ Woli bakakan ŋaanŋ ŋi bgah, aji jooŋan wal męntŋ aanji lilan ; aşale ŋo aban ŋunŋ, kakob męntŋ kaji kado awo natool ŋi kęş ki Naşibaŋi uhaaş uşę ujoobęŋ na a.

Plipara

¹² Nadeenŋan keeri iŋen imbeewuŋ, naliintan ihoŋ inknaayunŋ! ¹³ Napoşan ŋi ilĕl itool, ihoŋ inkjiinkunŋ iwutna kajiink kak maakan, iŋęp ŋęp ijeb.

¹⁴ Natamaan nawo bnuura na bañaanŋ bti nakuŋ nado kado uko unwoonŋ ujintŋ ŋi kęş ki Naşibaŋi ; woli naanwo bajinŋ ŋi kęş ki Naşibaŋi naankwin Ajugun. ¹⁵ Naŋaafaraan alonŋ ŋi an adek kafetŋ bnuura bi Naşibaŋi ; naŋaafaraan alonŋ awo ji bko

bwuṭaan banjaan badēm kašë kabuk mnko mntum manwuṭun. Ñaan mēnt ahil kaneeman batum maakan. ¹⁶ Nin alon awutan kawo ṭi pjuban pi piint, nin alon awutan kabeeh iko inyimanun ji *Eṭawu i pde ploolan pakaan kē awaap pweek pi nul. ¹⁷ Name kē wi abiiṅ aṭo aban ṭun, abi ṅal pyeenk ubeeb wi ašin ṭi pwo bajeen, kē bašë dooka. Ado na pwooni kadolna ašin apēnan uko mēnt ašë wo aanhili.*

Ubeeka wi baṭi wi mnto

¹⁸ Na manjoonan, naanṅog pnkun pi Finayi : naanṅog dko di bdoo bankṭerun, di utejan na bdēm, di ukēk, ¹⁹ naanṅog dko di balulun na di pdiim patiinkaniin. Wi babak *Itrayel batiinkun pdiim mēnt, baankak adi di nin ptiink pa. ²⁰ Uko wi pdiim mēnt pajakun na baka ulēnkan baka maakan, paji na baka : « Ñaan ankbanun pnkun batapa mnlaak kafin, awole ñaan kēme untaam. »* ²¹ Uko mēnt uyiban maakan kē Moyit adoo ji : « Dlēnk maakan adoo kat kat. »*

²² Kē našë ṅog pnkun pi *Tiyon, ubeeka wi Našibaṭi anwoon ukumpēš wi ubida, Yerutalem di baṭi di ṅwanjut ṅtum maakan ṅawoon, ²³ du dko di pntuk pi banfiyaarun panwoon ṭi ufettu pawoon, pi banwoon bajeen biki Našibaṭi, biki itim ipiitaniin du baṭi. Naṅog Našibaṭi

anjaan awayēs bañaan bajen bti na ṅhaaš ṅi bañaan biki Našibaṭi adolon kē ṅawo ṅjint piš. ²⁴ Naṅog Yetu i Našibaṭi aṭenanaanun bhoṅar bhalu na pñaakul pantuliin ; pñaak mēnt uko wi pakdiimanun ulil apel wi pi *Abel pakdiimanun*.

²⁵ Naṭaafaraan keeri kadek ankṭiiniin na an kafet. Na manjoonan, bateem nja bampokun ptiink ankṭanun baka ṭi mboš baambuor kakob. Kē nja ṅenkhil kabuur kakob woli ṅdek kafet ankṭiiniin na nja du baṭi. ²⁶ ṭi wal wi *Moyit, pdiim pi nul pabi šint šintan mboš, kē ašë hon nja hēnkun aji : « *Dkak alun kašint šintan byaaš blon kak, mēnt mboš ṭañ, dšint šintan kak baṭi* ». » ²⁷ Wi ajakun aji dkak alun kašint šintan byaaš blon, adiiman diiman kē iko impašaniin ilun kašintar katoka, uko unwoon uunkšintar ṭañ uhilna uduka. ²⁸ Hēnk, wi ṅkyeenkun uṭaak unwoon uunkšintar, nawulēn ṅbeeb Našibaṭi, ṅdēmana na pfiyaar na palēnk, uko mēnt ulila. ²⁹ Na manjoonan, Našibaṭi i nja awo bdoo banjaan batēr katok.

13

Iṭenjan inlilun Našibaṭi

¹ Natamaan naṅalad ji bañaan baṅtaarun. ² Nawutan kanohnaana pyeenk bayaant du itohan. Name bnuura kē balon bado haṅ, ayeenk

* 12:17 Natanan ṭi Ujuni 25.29-34; 27.30-40.

* 12:20 Ppēn 19.12-13.

* 12:21

Plešan 9.19.

* 12:24 Natanan ṭi Ujuni 4.10.

* 12:26 Hagay 2.6.

ɲwanjut du itoh yi baka bē baammee. ³ Nalešan bakal-abuɕ, nawo ji nawo ukalabuɕ na baka nabot naleɕ bañaan biki bakhajanuɲ, nawo ji an biki bakhajanuɲ.

⁴ Bañaan bti bamēbaan bniim bnuura, ñiinɲ na ñaaɲ baji bamēbandēr andoli kalinɲ ɲi atēntɲ. Naɕibaɲi aluɲ kawayēɕ bañaan banwoonɲ ɲi ubida uɲop na pjuban pi piintɲ.

⁵ ɲi mnwo mi nan naanwo kajotan itaka kadun, nalinan ɲi uko wi nakaanɲ. Naɕibaɲi ɲi uleeful aɲupuɲ aji :

« *Mēnkwatanu nin,
mēnkpoku nin.* »[☆]

⁶ Ukaanɲ kē ɲhinan kaɲup na mntēɲ kaji :

« *Ajugun awoonɲ anjaan
aɲēnkēn ;
mēnkdo kalēnk.*

*We wi ñaanɲ najēn ahilunɲ
kadolēn?* »[☆]

⁷ Nalešan banwoonɲ ɲi kadun ki nan banɲupanaɲ uɲup wi Naɕibaɲi. Naɕalan jibi babinɲ awo te adoo keɲ, naɕē nado ji baka.

⁸ Yetu *Krittu awo nɲa jibi awoonɲ takal, akuɲ awoha haɲ te mnɲo. ⁹ Nakwut pjukan pampaɲuɲ na *Uɲup Ulil Unuura pañooɲan du bdēm. Ñaanɲ awo katēɲna ɲi bnuura bi Naɕibaɲi, aanhil katēɲna ɲi idolade ɲi uko ude inwaanɲuɲ udooni ɲi banjaanɲ baɲaɕ ya. ¹⁰ Nja, ɲka *bliit bi mngur, kē baɲenɲan banjaanɲ baɲenɲan du *Katoh Kaweek ki Naɕibaɲi baanka na pde iko inwoonɲuɲ du bliit mēntɲ. ¹¹ *Naɕih i

baɲenɲan aji ñooɲ pñaak pi ɲko ɲanfiɲuɲ du *dko dyimanaan maakan kapēnanaan pekadu di bañaanɲ, kē ɲko ɲi bafinɲuɲ ɲuɲ ɲaɕē ji ɲatērna du bdig bi dko di bañaanɲ bafēɲuɲ. ¹² Uko mēntɲ ukaanɲ kē Yetu akeɲna du bdig bi ubeeka kē pñaak pi nul pado bañaanɲ kē bawo bajinɲ ɲi kēɕ ki Naɕibaɲi.

¹³ Nawulēn keeri ɲya du Yetu, du bdig bi dko di bañaanɲ bafēɲuɲ, ɲwo na mnkow mntēntɲ mi nul. ¹⁴ ɲi mboɕ ɲi, ɲfētɲ ɲi ubeeka unwoonɲ uunkwo te mnɲo, kē ɲɕē la ubeeka unkmbiinɲ unkwoonɲ wi mnɲo. ¹⁵ ɲi katim ki Yetu nawulēn ɲwut kaɲaɲna pdo kado uɲen pa Naɕibaɲi, unwoonɲ iyeeh injaan idēmna ; iyeeh mēntɲ ipēna ɲi mntum mi nja ɲndinanuɲ kē awo Ajugun. ¹⁶ Nawutan kaɲilma pdo kado bnuura na pdo kaɲēnkar ; iɲenɲan itēntɲ yan ijaanɲ ilil Naɕibaɲi.

¹⁷ Najaan nado uko wi banwoonɲ ɲi kadunan ba-jakuɲ, nado katiink baka. Baji babeelan bnuura, bukal bakluɲ kaɲup Naɕibaɲi jibi nawoori. Woli natiink baka, baluɲ kado ulemp wi baka na mnlilan. Kē woli naando haɲ, bado wa kaɕē kajooɲan, uɕē waanɲ udooni pa an.

¹⁸ Nañehandērūn ; ɲfiyaar na manjoonan kē ɲnēwo na nin uko ulonɲ ɲi uhaaɕ. Nji ɲdoonaan pdo bnuura ɲi iko bti. ¹⁹ Dñehanan na uhaaɕ naan bti nañehandēraan nhil ntaran taran nkak du an.

[☆] 13:5 Yotuwa 1.5; Plešan 31.6,8. [☆] 13:6 Kañaam 118.6.

Pñehan

²⁰ Dñehan Naşibaŋi anjaan ajoobĕntĕn ŋhaaş, annaŋanun ŋi pkeŋ Ajugun Yetu nayafan naweek, wi aŋenanaanun bhoŋar bi mnŋo na pñaaikul pantuliin, ²¹ aŋĕnkan naka iko bti innuuriin nahilna pdo uko wi aŋaluŋ. Dñehan Naşibaŋi ado nja ŋlila wi ŋwoon ŋi ploolan na Yetu *Krittu. Nawulĕn ŋdĕmana te mnŋo! Uwo haŋ.

²² Bayiŋ naan ŋi *Krittu, dkooŋan namiir uŋup wi nŋupanaŋ wi kaŋanŋan ; na manjoonan, uŋamĕñi.

²³ Dŋal name kĕ bawutan Timote ayiŋ nja. Woli atar aban, kabi na a pwinan.

²⁴ Nawulaan mboş banwoon ŋi kadun ki nan bti na bañaan bti banwoon biki Naşibaŋi.

Bayiŋ nja biki Itali bawulan mboş.

²⁵ Dñehan Naşibaŋi awulan an bti bnuura.

Uṭup wi Yakob apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yakob apiitun bañaan biki Naşibaṭi banniinkun mboş. Du unjon Yakob abi wo ñaan naweek ṭi banfiyaarun Naşibaṭi banwoon du Yerutalem, Yetu awo naweekul. Bañaan biki apiitun kakaarta ki, balon ṭi baka baji baji bafiyaar Krittu, kë mnwo mi baka manşë wo maanwo mi bañaan banfiyaarun. Uko mënṭ ukaan kë aji na baka pfiyaar pawo kagakandër na mnwo mnuura. Yakob abi win kë ṭi banfiyaarun, bajuuk bawo ṭi mnhaj ṭiki bayok badeen iganan maakan. Uko mënṭ ukaan kë aji na bayok bawut kado kado ji bañaan biki umundu wi, bamëban bajuuk bnuura. Akak aji na baka balow pñom, bakak baji bamëban mntum. Bawo kado kado bnuura unuur undoli jibi Uṭup wi Naşibaṭi ujakun.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1.1)
2. Pfiyaar na pwo na uşal unṭuṇa (1.2-18)
3. Ptiink Uṭup wi Naşibaṭi na pdo uko wi ujakun (1.19-27)
4. Pwut bpaṭşër (2.1-13)

5. Pfiyaar na pdo bnuura (2.14-26)
6. Uşal unṭuṇa na pṭup bnuura (3.1-18)
7. Pñal iko yi umundu paannuuraa (4.1-5.6)
8. Kamiir na pñehan Naşibaṭi (5.7-20)

Pwul mboş

¹ Nji Yakob nalempar Naşibaṭi na Ajugun Yetu Krittu, dwul an mboş, an pntaali pi Naşibaṭi panwayşërun ṭi umundu*.

Kamiir ṭi unoor

² An bayiṭ naan baṭaş Yetu, woli nawo ṭi unoor nalilaan ṭi ṇhaaş ṇi nan. ³ Ṭiki name kë pfiyaar pi nafiyaarun Yetu aliintan ṭi wal wi unoor, paji paṭu ñaan kamiir. ⁴ Nawo kanaṭ kaliint ṭi kamiir mënṭ, kaşë kahil kawo bañaan bajint batool, banjaan balemp ulemp ujint piş, banwoon baanwaan nin uko ulon.

Pñehan na uhaaş wi pfiyaar

⁵ Woli alon ṭi an awaan uşal unṭuṇa, awo i kañehan wa Naşibaṭi, alun kawul a wa, ṭiki aji wul bañaan bti na byompan kë aanji fën. ⁶ Kë woli ñaan añehan, awo kafiyaar kawut kawo na ṇşal ṇṭëb, ṭiki ñaan anwoon na ṇşal ṇṭëb anaam umaron uweek, wi uyook ujaan udeen kalun luṇan. ⁷ Ñaan anwoon han awutan kaşal kë ayeenk uko ulon ṭi kañen ki Ajugun.

* **1:1** Kşini iñeen na ktëb kanwayşërun ṭi umundu, bawoon babak Yakob abuk Itaak, bateem bayuday. Hënk di di bapiitun ṭi ugrek.

⁸ Anwoon na nşal nteb aanji tu kabaŧ ŧi uko wi akdolun, uyaaş ulon aji ya kadun, ulon akak ufeŧ.

Najuuk na nayok

⁹ Naŧaş Yetu anwoon najuuk awo katan ŧi uko wi Naşibaŧi akdeŋmanulun. ¹⁰ Kē nayok awo katan, ŧi uko wi Naşibaŧi akpoŧeŋanulun. ŧiki nayok aankjon, anaam kaŧeeñ ki bgof bi uŧeeh. ¹¹ Bnuur baji banaŧa katēr, bgof kakay, kaŧeeñ kajot, kanuura ki ka kaneem. Kē hēnk di di uwoon pa nayok : Aleew, kakeŧ ŧi mnwo mi nul mi nnuur bti. Ŋnaan najēn andoli awo ji pjaagal.

Naşibaŧi aanji wuuk nin ŋnaan ado buŧaan

¹² Ŋnaan anjaan naŧ kaliint ŧi unoor anuurandēni, ŧiki ayeenk katum ki ubida wi mnto wi Naşibaŧi ahoŋun banŋalulun, woli ayuuj mntēn mi nul aba.

¹³ Woli ŋnaan aŋal pdo buŧaan awutan kaji, Naşibaŧi akwuuknun pa ndo ba. Naşibaŧi aanhil pŋal pdo buŧaan kē aanji wuuk wuuk nin alon ado buŧaan. ¹⁴ Andoli aji do buŧaan ŧi uŋal wi nul uwuŧaan, wul ujaan uwuuka kaneejana. ¹⁵ Woli nŋwut uŋal uwuŧaan mēnt kē udēmi, wul ujaan uŧij pekadu, woli pekadu dadēmi dul dajaan daŧij pkeŧ.

¹⁶ Bayiŧ naan biki mma-ganun nakwut baguuran ŧi uko wi. ¹⁷ Iko inuura bti yi baŧenuŋ un na yi nŋyeenkuŋ iwoona baŧi, du Aşin nja

anŧakuŋ unuun, pli na nŋjah bti njanwoon du baŧi. Ul anwoon aamme pŧełşa kēme kajeeh kabot kajēmşa. ¹⁸ Aŋal ul ŧi uleeful pwul un ubida ŧi uŧup wi manjoonan, nŋhilna nŋwo bateek ŧi iko yi aŧakuŋ.

Ptiink uŧup wi Naşibaŧi kabot kaŧaş wa

¹⁹ An bayiŧ naan biki nŋjalun maakan nawo i kame kē: ŋnaan aji wo i katar ŧi ptiink atēntul, kanoom ŧi ptiini, kanoom ŧi udeeb. ²⁰ Mēnt ŧi udeeb di di ŋnaan ahilanun kado uko untoolun ŧi kēş ki Naşibaŧi. ²¹ Ukaan kē nawo i kapēnan iko bti inŧopun ŧi an na inŋotun maakan, naşē nayeenk uŧup wi baŧuun ŧi nŋhaaş nŋi nan ji baŋnaan banwalanun ikow yi baka, ŧiki wul uhilanun pbuuran an.

²² Naklin ŧaŋ ŧi ptiink uŧup, nadolan uko wi ujakun. Woli naankŧaş uŧup, ikow yi nan yi yi nakguurun. ²³ Hēnk di di uwoon, woli ŋnaan atiink uŧup aşē wo aankdo uko wi ukŧiiniyaanun, unaam ŋiint anktenun kaara di nul ŧi kawini. ²⁴ Awin da jibi dawoon, wi atenuŋ da aba, atool aya aşē ŧilma jibi anaamun. ²⁵ Woli ŋnaan ala pme bnuura bgah btool, banhılanun pbuuranun, aji mēban ba kaliintan, aanwo i kalin ŧi ptiink ba ŧaŋ kaşē kaŧilma ba. Awo i kado uko wi bajakuŋ, aşē tum na mnlilan ŧi iko bti yi akdolun.

²⁶ Woli ŋnaan aşal kē aŧaş Naşibaŧi bnuura, aşē wo

aanji mëban pndemënt pi nul, adaar bkow bi nul, ptaş Naşibați pi nul paanwo nin uko ulonj. ²⁷ Ñaan anktaşuñ Naşibați Aşin nja na manjoo-nan, aji wo najinț piş ti kēş ki nul. Hēnk di di ajaan awo : aji ya pwin bapoț banwaanuj bajug baka, aji ya pwin baaț bayoț banwoonj ti unoor, aji lipara iko iwuțaan iwutna kațopana.

2

Ppațşer pawo ppēn ti bgah

¹ Bayiț naan, nafiyaar ti Yetu Krittü Ajugun antumuñ na mndēm, ukaan kē naanwoyi kapațşer ² Natenan : woli du dko di nayituj ñiinț alonj anwoonj na ineel yi uwuru aboț awohara bnuura aneej da, kē ñiinț alonj kak anwohariiñ iko intowiiñ aneej da, ³ woli namēban bnuura ñiinț anwohariiñ iko inuura, așe ji na a : “Țoon ti dko di, dawo dnuura” așe ji na nawaan, « iwi națan » kēme « iwi yaan ițo du kafet. » ⁴ Pdo hañ, ti ptoof pi nan, pawo bpațşer. Naanwayeş wayeş na nşal njuțaan i?

⁵ Natiinkan an bayiț naan biki mmaganuj, mēnt Naşibați adatuñ banwoonj bajuuk ti kēş ki umundu i? Ado hañ, bahilna bayok ti pfiyaar babot bayeenk pşih pi Bați pi ahonuj banjalulunj. ⁶ Kē nașe ji națu najuuk mnkow ti ptoof pi bañaan. Mēnt bayok bajaan bahajanan, kamoban kañooț du nruha i? ⁷ Bukal kak

bajaan baben katim kanuura ki Naşibați awulanañ.*

⁸ Aa, woli națaş na manjoo-nan bgah bi Pşih pi Naşibați jibi bawoonj ti Ulibra wi Uțup wi Naşibați : « Nalan atēntu jibi iñaluj bkowu » wal mēnt, nado bnuura. ⁹ Bē woli napațşer nado pekadu, hēnk bgah bi Moyit bamob an țiki naanțaş ba. ¹⁰ Hēnk di uwoonj, woli ñaan ațaş bgah bti așe duk uko uloolan ti wi bajakuñ, aduknaana ti kadun ki bgah bti. ¹¹ Anjakuñ, « iinkpiinț na ahar ñaan kēme ayin ñaan, » ul akaan aji : « linkfiñ ñaan. » Kē woli iimpiinț na ahar ñaan kēme ayin ñaan, așe fiñ ñaan, iințaş bgah. ¹² Nakeeri nado kațiini nabot nado kado ji bañaan biki Naşibați akluj kawayeş na bgah bi mbuur. ¹³ Hēnk di uwoonj, Naşibați aankwayeş na mñaga anwoonj aaññagaa, kē mñaga manșe pel pwayeş.

Pfiyaar na Udo

¹⁴ Bayiț naan, we uwoonj ñaan abubara aji « Dfiyaar Naşibati » woli udo wi nul uundiiman pfiyaar mēnt? Pfiyaar pahilan kabuuran a wal mēnt i? ¹⁵ Natenan, woli alonj ti an ñiinț kēme ñaaț awaan iko iwohara abot awaan uko ude wi nnuur bti. ¹⁶ Kē alonj ti an așe ji na a : « Yaan na bnuura, yaan iwohara iko idiț, ide bnuura » așe wo naanwula uko ude kēme uwohara, we uwoonj da unuura?

* 2:7 Ñaan aji yeenk katim ki Yetu Krittü ti batitmu.

17 Kë hënk di uwoon pa pfiyaar panwoon paangakandër na udo pakeṭi ṭiki pagaagi.† 18 Dme alon abi kaji : « Ñaaṅ alon aji fiyaar, alon kado. » Dteema kaji : « Diimanaan hum di ñaaṅ ahilanuṅ kaji afiyaari woli aanyuuj pfiyaar mënṭ ṭi udo wi nul. Dluṅ kadiimanu pfiyaar pi naan ṭi udo wi naan. » 19 Ifiyaar kë Naṣibaṭi awo aloolan ṭañ? Ido bnuura – ṅntaayi kak ṅafiyaar uko mënṭ, aji ṅalënk kakat kat. 20 Iinji kṣal Keeri! Wom injal pme kë pfiyaar pawaan udooni woli paanji pagakandër na udo?

21 Naleṣan, Abraham atemun mënṭ ṭi udo wi wi Naṣibaṭi ajaknuṅ awo natool i, wi aṅooṭuṅ abukul Itaak pa pfiṅar Naṣibaṭi*? 22 Iwini, baanhil ppaṭeṣ pfiyaar na udo ṭiki udo uji utumalëṣ pfiyaar. 23 Kë hënk di di uko umpiitun ṭi Ulibra wi Uṭup wi Naṣibaṭi udolaniin, uji : « Abraham afiyaar Naṣibaṭi, ukaṅ kë Naṣibaṭi aji awo natool. » Kë aṣe yeenk katim ki « nanoh Naṣibaṭi. » 24 Nawin kë ñaaṅ aji wo natool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi ṭi udo wi nul, mënṭ ṭi pfiyaar ṭañ pa.

25 Kë hënk di uwoon kak pa Rabab nawaap bduun, woli ayeenkuṅ bayili baitrayel ṭi katoh ki nul abot aṭënk baka kë babuur na bgah bmpaṭi, hënk ṭi udo wi nul wi wi

awoonuṅ natool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi*.

26 Jibi uleef unwoon uunwo na uhëfëṅ uwoon puum, hënk di di pfiyaar panwoon paanji pagakandër na udo pakeṭuṅ.

3

Namëbaan indemënt yi nan

1 Bayiṭ naan nawutan kado na pwo an bti bajukan biki Uṭup wi Naṣibaṭi. Name kë nja ṅnkjukanuṅ, Naṣibaṭi aluṅ kawayëṣun pwayëṣ pantamuṅ apel pi bañaan bandukiin. 2 Name'un bti nji ṅdo ipekadu itum. Woli ñaaṅ alon aanji juban woli aṭiini awo ñaaṅ natool, anhilanuṅ pmëban uleeful. 3 Nji ṅtan uko umpooṭ ṭi mntum mi ṅmpëlëṅ pa ṅado uko wi ṅṅaluṅ, hënk, nji ṅṭon uleef wi ṅa bti. 4 Natenan kak ṅpuur bdëk ṅi iloona, woli ṅado wo ṅweek, kë ukëk uweek ukwuuk ṅa, kaṭon kampooṭ kajaṅ kaṅooṭ ṅa dko di naṭon aṅaluṅ. 5 Kë hënk di pndemënt pawoon, pawo uko umpooṭ ṭi uleef aṣe ji papiitar iko iweek. Natenan, kambetan kampooṭ kahilanuṅ uṭeeh uweek katër.

6 Pndemënt kak pawo bdoo, pul pawoon katoh ki buṭaan. Pndemënt pawo ṭi uleef, kë pul pajaan paṭopan wa bti. Paji patehan ubida bti na bdoo bampënnuṅ infernu. 7 Uunka ṅlimariya, woli ṅado wo ṅlimariya ṅjooṭ

† 2:17 Këme : Kë hënk di uwoon pa pfiyaar, panwoon paangakandër na udo, pakeṭ na manjoonan. * 2:21 Natenan ṭi Ujuni 22.1-19. * 2:25 Natenan ṭi Yotuwa 2.

ni uṭeeh, ŋkat, ŋpula, ŋṭëb, ŋi ñaan awoon aanhilan akakan kē ŋadoomi. ⁸ Bē pndemēt, nin alon aanhil pkakan pa padoom. Pawo buṭaan, paanhil pṭoor, paṭum na bnunk bankfiṅaruṅ.

⁹ Pul pi ŋjaan ŋdēmanaan Ajugun anwoon Aṣin nja, kē pul kak pi ŋjaan ŋñehandēraan bañaan buṭaan, biki Naṣibaṭi aṭakuṅ kē banaam a. ¹⁰ Pdēman na pñehan buṭaan iji ipēnna ṭi mntum mloolan. An, bayiṭ naan uunwo kawo haṅ! ¹¹ Ukumpēṣ uji upēnan meel mnjoob na mnhaay ṭi bhēr bloolan i? ¹² An bayiṭ naan, bjaak bahil kabuk mnleman i? Kēme bleman bahil kabuk mnjaak? Kē ukumpēṣ wi meel mnhaay uhilan pwul meel mnjoob i?

Uṣal untuṅa unwoonuṅ Baṭi

¹³ Ahoṅ ṭi an awoon na uṣal untuṅa abot atit? Ayuujan kē awo haṅ ṭi mnwo mi nul na udo wi nul, udo ungakandēruṅ na pdoom na uṣal untuṅa. ¹⁴ Bē woli uhaaṣ winan utum na bkujar bweek kē nawo na uṣal wi blaṭar, naanwoyi kahomp kaji nawo na uṣal untuṅa. Naanwoyi kaṭup uko unwoon uunwo manjoonan. ¹⁵ Uṣal utēṅ wuṅ uumpēnna baṭi, uwo wi mboṣ, wi bañaan, wi ŋntaayi. ¹⁶ Bkujar na uṣal wi blaṭar ŋaji ŋgakandēr na bpulad, na pdo iko iwuṭaan bti. ¹⁷ Ñaan anwoon na uṣal untuṅa umpēnnuṅ baṭi aji dun kawo ñaan najinṭ piṣ, anjaan akakan bañaan ṭi

ploolan kawo najoobṭēraan, aanji tam bkow, aji tum na mñaga, kado iko inuura, aanji paṭṣēr, aanji lafrēn.

¹⁸ Bañaan banṅaluṅ mn-jeeh, baji baniinkan ma ṭi dko di bawoon ji mbuk du ujaarna, kē ŋdeey ŋi bajaan bakit, ŋawo udo utool.

4

Pṅal umundu pawo ppok Naṣibaṭi

¹ Ṭuṅ di di ugut ujaan uwoona? Ṭuṅ di di pṅom pajaan papēnna ṭi an? Mēnt ṭi uṅal uwuṭaan unjaan ugutan ṭi uleefan meet wa i? ² Naji naṅal uko ulon, kaṣē wo naanji nahil pka wa, ukaan kē naji naṣal pfiṅ. Naji nañeebar uko wi ñaan kaṣē wo naanji naka wa, naṣē neej wal mēnt ṭi pṅom na ugut. Naanji naka uko wi naṅaluṅ ṭiki naanji nañehan wa Naṣibaṭi. ³ Kēme woli nañehan naanji nayeenk nin uko ulon ṭiki naji nañehan buṭaan, kala pṭok uko wi nañehanuṅ ṭi unoh wi umundu. ⁴ An pntaali pandekuṅ Naṣibaṭi kafet ji ñaaṭ andaarun ayinul, naamme kē pṅal umundu pawo ppok Naṣibaṭi i? Anṅaluṅ pwo nanoh i umundu aji wo naṣoor Naṣibaṭi. ⁵ Kēme nanun kē Ulibra wi Uṭup wi Naṣibaṭi ububara ji : « Naṣibaṭi aji ṅal pa ul ṭañ uhaaṣ wi aṭuun ṭi un? » ⁶ Kē bnuura bi ajaan adiimanun badēmnun maakan. Ukaan kē Ulibra wi Uṭup wi Naṣibaṭi uji : « Naṣibaṭi

aji pok bankdëmanuŋ ikow yi baka, kaşë wul banwalanuŋ ikow yi baka bnuura bi nul^{*}. »

⁷ Naşaşan keeri Naşibaŋi naşë napok Untaayi Uweek, uŋi wal mënŋ kalow an. ⁸ Nañogan Naşibaŋi aşë ñogan. Nañowan iñen yi nan^{*} an bado pekadu ; nabot najinŋan ŋhaaş ŋi nan, an bañaanŋ biki ŋşal ŋtëb. ⁹ Naleşan kë nawo bajuuk, nawoon ji baka puum, nadoon kawooni, pji pi nan pakakan ŋwooni, mnlilan mi nan pjooŋan. ¹⁰ Napoŋëtënën ikow yi nan ŋi kadun ki Ajugun aşë naŋanan.

Iwo in adoo ten buŋaan bi atëñŋu?

¹¹ Bayiŋ naan, nawutan kakuut batëñŋan, ankuutuŋ atëñŋul këme aten buŋaan bi atëñŋul, aŋup buŋaan ŋi Bgah bi Naşibaŋi abot ayuuj ŋi udo wi nul mënŋ kë baannuura. Kë woli ido haŋ, iinji kŋaş ba, iwo nawayëş i ba.

¹² Naşibaŋi ŋaŋ ajaanŋ awul Bgah, kë ul kak ŋaŋ awoonŋ nawayëş. Ul ŋaŋ ahilanuŋ pbuuran këme ptok. Kë iwi, iwo in adoo ten buŋaan bi atëñŋu?

An bahomp nalipariin

¹³ Hënkuŋ, nalipariin an nanjaanŋ naji : « Nŋa këme faan ŋya ubeeka wanŋ, ŋhiil da, ŋdo da pjula kaka itaka itum. » ¹⁴ Kë naşë wo naamme uko wi ubida winan ukwoonŋ, name wi faan i? Nawo ji udu unjaanŋ uwinana kakur kaneem. ¹⁵ Kë wi wi nawoonŋ

kaji : « Woli Ajugun anjali, ŋluŋ kawo bajeb, kaşë do uko wi këme wundu. » ¹⁶ Naşë wo naanji nado haŋ, naji napiitar ŋi uko wi naŋaluŋ pdo. Bpiitar btëñŋ buŋ bawo bwuŋaan. ¹⁷ Naanŋ ammeenŋ keeri uko wi awoonŋ i pdo, aşë wo aando wa, ado pekadu.

5

An bayok, nadoon kawooni

¹ Hënkuŋ an bayok, nalipariin, nawoonin nado idiim ŋi pwuŋan pankyoontanŋ.

² Pyok pi nan papuŋi, kë ŋbob ŋade iko iwohara yi nan.

³ Uwuuru wi nan na untaam wi nan ŋadoharaa. Kë pdohara puŋ pakluŋ kaŋiini pa an. Paluŋ kade'an uleef ji bdoo. Umundu uba kë nakhanka hank^{*}. ⁴ Natenan, naanluk banklempuŋ du ŋŋeeh ŋi nan. Baŋëga aliir kë idiim yi baka iban du ibaŋ yi Ajugun i Mnhina. ⁵ Nawo ŋi umundu wi ŋi pyok na unoh, nade amag ji ŋlimariya pa unuur wi bakluŋ kafaal an. ⁶ Najii naŋool aduknaanaa abot aŋiŋa ; kë aanhilar aneenan uleeful.

Namiiran, Ajugun abi

⁷ Bayiŋ naan, natamaan keeri ŋi pyoonk ubi wi Ajugun. Natenan jibi najaar ajaanŋ ayoonk ŋdeey ŋnuura ŋankpënuŋ ŋi btëpi bi aŋuunŋ ŋi mboş. Aji miir wi uşubal uteek ujutuŋ kayoonk ubaañsaani

* 4:6 Uhoñ 3.34.

* 4:8 Nawutan pjuuban.

* 5:3 Natenan ŋi Maci 6.19-20.

kabaa kit*. ⁸ An kak natamaan ti pyoonk, natum na mntëj, tiki ubi wi Ajugun uñogi.

⁹ Bayit naan, nawutan katëga ti mnwo mi batëntan, woli naanjal Naşibaţi awayëşan. Natenan Nawayëş ado bi naţ naţ ti kadun ki plëman. ¹⁰ An bayit naan, *baţupar Naşibaţi bahaj na kamiir, natenan ti baka. ¹¹ Nawini nji nji bañaan bantamanuţ ti kamiir banurandëni. Natiink jibi Yob* atamani ti kamiir. Name kak uko wi Ajugun adoon pa a, tiki Ajugun atum na bnuura na mnñaga.

¹² Bayit naan, natiinkan bnuura: nalipariin kamehna ti baţi këme ti mboş këme ti uko ulon kak. Pdinan pi nan pawoon pdinan na manjoonan. Kë ppok pi nan pawoon ppok na manjoonan, nawutna kaduknaana ti pwayëş pi Naşibaţi.

Nañheaan Naşibaţi

¹³ Alon ti an awo ti mnhaj i? Añheaan Naşibaţi. Alon ti an awo na mnlilan i? Ayeehan mndëm mi Naşibaţi. ¹⁴ Alon ti an amaaki? Aduun bantohi biki pntuk pi banfiyaaruţ, bajatana ukëra ti bkow ti katim ki Ajugun başë bañhean Naşibaţi pa a. ¹⁵ Pñehan pangakandëruţ na pfiyaar paburan namaakal, Ajugun aşë naţana. Woli ado ipekadu Naşibaţi amiira ya. ¹⁶ Andoli keeri adoon kaţup ipekadu

yi nul batëntul, andoli adoon kañehandër batëntul Naşibaţi, hënk naşë najeb. Pñehan pi natool paji patum na uforta. ¹⁷ Natenan Eli naţup ti katim ki Naşibaţi i unjon, abi wo ñaan najën ji un. Aţu kabaţ ti pñehan Naşibaţi uşubal uwut kaşub. Kë udo nşubal nşwajanţ na kli paaj nin pjatap paanjot ti mboş. ¹⁸ Kë akak aluţ añhean Naşibaţi uşub, kë uşubal ujoti. Kë iko yi batepiinj iwul ndeey.

Nakakaan bampënuţ ti Bgah bi Naşibaţi

¹⁹ Bayit naan, woli alon ti an apën ti plël pi manjoonan, kë başë kakana ti pa, ²⁰ nameen kë ñaan ankpënanuţ ti plël pi buţaan nado ipekadu, abuurana pkeţ abot ado Naşibaţi amiira ipekadu itum.

* 5:7 Du uťaak wi Itrayel, uşubal uji ujot, bañaan katepi, udun kaţañan, kado kli kañeen kabaa kak kajot baba kit. ☆ 5:11 Natenan ti Yob.

Uṭup uteek wi Piyeer apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta kateek ki Piyeer apiitun kntuk ki banfiyaaruṅ kanwoon ṭi ṅbeeka kañeen ṅi utaak wi Atiya. Wi Yetu abiin awo ṭi umundu wi, Piyeer aji bi kakandër na a. Wi apënuṅ ṭi wa, Piyeer kaşë wo nanjañan i bayuday. Banfiyaaruṅ Krittu biki apiitun hënk babi hajan baka ṭiki bafiyaar Ajugun Yetu Krittu. Uko mënṭ ukaaṅ kē Piyeer apiit baka kaji na baka bamëban baliint ṭi pfiyaar, baanwo bateek biki bakhajanuṅ. Aji na baka Yetu i bafiyaaruṅ i i bajunnuṅ ahajan kē adoo keṭ. Uko mënṭ ukaaṅ kē woli bahajan baka bawo kamiir ji a. Akak aṭup baka jibi bawoon kawo ṭi ptoof pi bañaan bampokuṅ Naşibaṭi.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1.1-2)
2. Mnhaṭ manliintun (1.3-12)
3. Ubida ujint (1.13–2.17)
4. Mnhaj mi Krittu awinuṅ (2.18-25)
5. Anfiyaaruṅ Krittu na mnhaj (3.1–4.19)
6. Hum di di baweek biki banfiyaaruṅ bawoon kawo (5.1-11)
7. Pwul mboş pbaañsaani (5.12-14)

¹ Nji Piyeer *nanjañan i Yetu *Krittu dpiitanaṅ, an biki Naşibaṭi adatuṅ nanniinkun ṅtaak ṅi Pont, ṅi Galatiya na Kapadoşiya na Atiya na Bitiniya awo da bayaant. ² Naşibaṭi Aşin nja ado bi datan dat jibi abiin aṅal wa undiimaan. *Uhaaş wi nul udolan kē nawo biki nul nahilna nado katiink Yetu Krittu, pñaak pi nul padolan nawo bajint ṭi kēş ki Naşibaṭi.

Dñehan Naşibaṭi awulan bnuura bantumun abot ajoobṭënan ṅhaaş bnuura.

Mnhaṭ mi mbuur

³ Nawulan ṅdëman Naşibaṭi Aşin Ajugun Yetu *Krittu andoluṅ ṭi mñaga mnweek mi nul kē ṅkak abuka wi anaṭanuṅ Yetu Krittu ṭi pkeṭ. Ukaaṅ kē ṅwo na mnhaṭ manwoon mnjeeb. ⁴ Nme kē ṅluṅ kayeenk iko inuura yi Naşibaṭi ahankuṅ bañaan biki nul. Iko mënṭ iinji itoka, iinji iṭop, iinji iba kanuura. Naşibaṭi ahankan ya du baṭi. ⁵ Wi nafiyaaruṅ, mnhina mi nul manyejan te unuur ubaañsaani, wi akluṅ kadiiiman kē abuuranan.

⁶ Hënk, natum na mnlilan, wi nadoon awo i kajooṭan ṅwal ṅntiinku wi nawoon ṭi unoor uweek. ⁷ Uwuuru undoon atoka udoo ji uṭëpna ṭi bdoo kakaana udooni, kē hënk kak di di pfiyaar pi nan pankaan preeş pweek maakan apel uwuuru pawoon kaṭëpna ṭi unoor kahilna kadiiiman udooni wi pa. Hënk, nalun kawo na pdëm na mndëm mnweek

wal wi Yetu *Krittu aklun kapën kawinana.

⁸ Naambaan kawina Yetu ašë ñala ; nafiyaara te naando bi wina te hênkuñ, ukaan kē nawo na mnlilan mnweek maakan mi ñaan awoon aanhil p̄tup, ⁹ wi nakeenkuñ uko unkaan kē nafiyaari, unwoon mbuur mi ñhaaş ñi nan.

¹⁰ Du unjon *baɕupar Naşibaŋi bala aten bnuura kame jibi aklun kabuuran bañaan, bado bi ɕupa ɕup jibi akdiimananan bnuura bi nul. ¹¹ *Uhaaş wi Krittu ubi wo ɕi baka, udobi ɕupa ɕup mnhaj mi *Krittu akhajun na mndëm mankbiniñ kawo mi nul ašë taman kame wal na hum di uko mënɕ ukdolaniin.

¹² Naşibaŋi adiiman baka kē uɕup wi bawoon ɕi p̄tup uunwo pa baka, uwo pa an. Banjaan bajukan *Uɕup Ulil Unuura baɕupan hênkuñ uɕup mënɕ na mnhina mi Uhaaş wi Naşibaŋi unwoonun baŋi. Kē ñwanjuɕ ɕi ñleef ñi ña ñañal maakan kame uɕup mënɕ.

Ubida uyimanaan wi babuk Naşibaŋi

¹³ Nabomandëran keeri, nawo bten, naɕu mnhaɕ mi nan bti ɕi bnuura bi naklun kayeenk woli Yetu *Krittu apën awinana. ¹⁴ Nadoon kaɕaş Naşibaŋi jibi bapoɕ bawoon kado katiink bajug baka, nawut kakak du iko yi nabiin añal ɕfa wi nawoon ɕi kapaam. ¹⁵ ɕi mnwo mi nan, nawoon bañaan banyimanun ɕi kēş ki Naşibaŋi andatanan,

jibi ul awoon nayimanaan. ¹⁶ Na manjoonan, Naşibaŋi aji ɕi *Ulibra wi nul : « *Nawoon bañaan banyimanun, ɕiki nji dyimani.* »*

¹⁷ Woli nañehan, naji nadu Naşibaŋi kaji Paapa, aji awayeş ñaan andoli ɕi uko wi adolun, bē aanji paɕşër. Ukaan kē nawo kadiiman ɕi mnwo mi nan ɕi ñnuur ñanduki'anan ɕi mboş, kē nadëmana bnuura. ¹⁸ Name bnuura kē mënɕ iko injaan itoka ji untaam kēme uwuuru ilukun abuuranaan ɕi mnwo mi nan mnwuɕaan mi nayeenkuñ du bateeman ; ¹⁹ p̄ñaak pi *Krittu pantamun preeş maakan pa, panwoon ji p̄ñaak pi unkaneel unwoon uunɕakëm nin dko dlon. ²⁰ Naşibaŋi ado bi dataara dat ji abi ado kapaş umundu, ašë dola kē apën awinana ɕi ñwal ñi, ñanwoon ñbaañsaani, kabuuranaan. ²¹ Naɕëpna ɕi Krittu afiyaar Naşibaŋi, annaŋanulun ɕi pkeɕ ašë wula mndëm ; hênk, nafiyaar Naşibaŋi abot ahaɕa.

²² Nakak ajinɕ wi nakɕaşun manjoonan, kañaladaan na manjoonan ji bañaan banɕaarun, nañaladan maakan na ñhaaş ñjinɕ keeri. ²³ Na manjoonan, nakak abuka ašë wo naanbuknaana ɕi pbuk panjaan pakeɕ, nabuknaana ɕi pbuk panwoon paankkeɕ, ɕi uɕup wi Naşibaŋi unjaan uwul ubida akuɕ awo wi mnɕo. ²⁴ Hênk di di upiitaniin ɕi *Ulibra wi nul aji :

« *Ñaan najën andoli awo ji pjaagal mndëm mi nul manwo ji iṭeeñ, pjaagal paji pakay, iṭeeñ kajot* ²⁵ *kë uṭup wi Ajugun uşë ji uwo te mnṭo.* »[☆]
 Uṭup mënṭ uwoon *Uṭup Ulil Unuura wi baṭupanaṅ.

2

1 Naṭaṭaan keeri buṭaan bṭi, kaguuru na kalagare na pñeebar iko yi ñaan na bkuutar. ² Nawoon ji bapoṭ bambaan abuka buka, banjaan baṅala ṭañ mnwil mi banin baka, hënk di di nawoon kak kaṅal Uṭup wi Naşibaṭi unwoon ji mntow mnjiilu, kaṭepna ṭi wa kadëm kaşë kayeenk mbuur. ³ Hënk di di upiitaniin ṭi Ulibra wi Naşibaṭi aji : *Nañem bnuura bi Ajugun*[☆].

Pdëman Naşibaṭi phalu ṭi Katoh Kaweek ki nul kahalu

⁴ Nañogan *Krittu anwoon pnduba pjeb pi bañaan bapokun kë Naşibaṭi aşë ṅal pa maakan abot adat pa. ⁵ Nawutan Naşibaṭi ajejan nawo kak ji pnduba panwoon pjeb pankniwnun katoh ki *Uhaaş wi nul ukfëṭun, nawo pntaali pi baṭeṅan pyimanaan kadolna uṭen na iṭeṅan inklilun Naşibaṭi jibi Uhaaş wi nul uṅalun. Yetu Krittu akdoon uṭen na iṭeṅan mënṭ ilil Naşibaṭi. ⁶ Kë hënk di Naşibaṭi aṭupun ṭi *Ulibra wi nul aji :

« *Tenan! Dṭu pnduba plon du* ^{*Fiyon*} *pnduba pammëbanun katoh pi Naşibaṭi aṅalun maakan abot adat ; kë banfiyaarun pnduba mënṭ başë wo baankkowa nin.* »[☆]

⁷ Kë an nanfiyaarun, mndëm manwo mi nan keeri. Upiitana ṭi *Ulibra wi Naşibaṭi ṭi uko wi banwoon baanfiyaari aji :

« *Pnduba pi baniw bapokun pakakun pnduba pammëbanun katoh.* »[☆]

⁸ « *Pnduba mënṭ paji pado bañaan bahubta kabot kajot.* »[☆]

Baji bahubta ṭi pa wal wi bajaan bapok pfiyaar uṭup wi Naşibaṭi. Uko mënṭ kë uwo uko wi Naşibaṭi adoon abi jaka jak aji uwo.

⁹ Kë an, naşë wo pntaali pandataniin, pntaali pi baṭeṅan bankşihun, pntaali pyimanaan, pntaali panwoon pi Naşibaṭi, nahilna nado kaṭup iko iweek iñonjarënaan yi ampënananan du bdëm aṭij moṅ bjeehi bñonjarënaan bi nul adolun. ¹⁰ An nanwoon naanwo ṭfa pntaali pi Naşibaṭi nawo hënkun pntaali pi nul. Aambi ñagi'an ṭfa aşë ñagi'an hënkun.[☆]

Mnwo mnuura ṭi ptoof pi bañaan

¹¹ An biki nṅalun maakan, wi nawoon bayaanṭ ṭi mboş mi awo bañaan bankṭepun ṭep, dkooṭan : nawutan

☆ 1:25 Itayi 40.6-8. ☆ 2:3 Kañaam 34.9. * 2:6 Fiyon: Dawo katim kalon ki Yerutalem. ☆ 2:6 Itayi 28.16. ☆ 2:7 Kañaam 118.22. ☆ 2:8 Itayi 8.14. ☆ 2:10 Natenan ṭi Hotey 1.6,9; 2.1,23,25.

kado kaṭaṣ iko yi ɲleefan ɲaɲaluɲ, injaan igitan na uhaaṣ. ¹² Nawoon na mnwo mnuura ɲi ptoof pi banwoon baanfiyaar Naṣibaṭi. Hēnk, woli badoo taparan bɲup, bawin iko inuura yi najaan nado, kaṣe kadēman Naṣibaṭi wal wi aklun kabi.

Pdo katiink banwoon ɲi pṣih

¹³ Nadoon katiink bañaan bti banwoon ɲi pṣih wi naɲaluɲ Ajugun. Nadoon katiink naṣih najeenkal ɲiki ul aṭoon ɲi pṣih, ¹⁴ nadoon katiink bantunja biki ayilun bakob banjaan bado buṭaan, kaṣe kabeeb banjaan bado bnuura. ¹⁵ Na manjoonan, Naṣibaṭi aji ɲal nado bnuura, hēnk naji nadēt mntum mi bañaan banwoon baanwo na ɲṣal. ¹⁶ Nawoon bañaan bajeen ɲi mnwo mi nan, mēnt bjeehi mēnt bakkaan nado kado iko iwuṭaan; bawo kaṭep ṭep kadolan nado kalempar Naṣibaṭi. ¹⁷ Nadēmaan bañaan bti, naɲalan bayiṭan ɲi *Krittu, nawutan kañoom Naṣibaṭi, nadoon kadēman naṣih najeenkal.

Balemp banfiyaaruɲ Krittu

¹⁸ An balemp, nadoon katiink bnuura biki naklem-parun, mēnt banwoon banuura ajoob bkow ṭaɲ, nawo kado katiink kak bantamuɲ pwoonaan. ¹⁹ Woli namiir kakob ki bakkobanan ɲiki naɲal ptiink Naṣibaṭi, nado bnuura. ²⁰ Kē woli najubani, amiir kakob ki bakobanan, mdēm mnhoɲ manwoon

da ba? Kē woli bahajanan te nado do bnuura kē naṣe miir, uji uwo bnuura ɲi kēṣ ki Naṣibaṭi. ²¹ Ul adatanan pa nahaj; *Krittu ɲi uleeful ahaj haj nahilna nado katen ɲi a, nahilna nado kado ji a:

²² Aambaan kajubanaara aambaan kahaabana mntum kaguur ṅaanaṣ.

²³ Woli bakara, aanji lukan, woli bahajana, aanji bēgar, aji ṭep ṭep kawut anjaan awayeṣ pwayeṣ ptool awayeṣa.

²⁴ Ul ɲi uleeful akuɲiin pekadu di nja ɲi kruṭ

ɲhilna ɲbuur ɲi ipekadu ɲṣe ɲwo baṭool;

ijēn yi nul ikaan kē najebi.

²⁵ Nabi wo ji ɲnkaneel ɲanneemuɲ aṣe kak hēnkun du anwoon nayafan na nayeɲ i nan.

3

Baat na bayin baka

¹ Kē an baat banniimiin, nadoon katiink bayinan. Hēnk, woli balon ɲi baka baandi ptiink Uṭup wi Naṣibaṭi, bakak kafiyaar wi bakwinun mnwo mi nan. Naando numa numa ptiini: ² baten ṭaɲ mnwo mnjinṭ mnuura mi nan ɲi kēṣ ki Naṣibaṭi. ³ Kanuura ki nan kawutan kawo ki bdig – ki pṣiiran, ki ptanara uwuuru, ki imiṣa inuura – ⁴ kaṭepan ṭep kawo kammieniin ki uhaaṣan, kanuura kanwoon kaankba ki uhaaṣ unṭooriin, kun mēntan kalilun maakan Naṣibaṭi. ⁵ Hēnk di baat

bayimanaan biki tfa banţuur
mnhaţ mi baka ti Naşibaţi
bajaan bañega. Babi ji batiink
bayin baka, ⁶ jibi *Faara
abiin atiink *Abraham ayinul
kadoo kadu'a ajugul. An,
nawo hênkuş babukul, woli
nado bnuura bê naanklênk
nin uko uloş.

⁷ An biinţ kak nawoon na
baharan bnuura, name kê
bañeeñeţi. Namëbaan baka
bnuura, wi bawoon i kay-
eenk na an uşen wi ubida un-
woonuş du Naşibaţi. Hênk,
nin uko uloş uunkneenan
pñehan Naşibaţi.

Ţi uko wi uşal

⁸ Hênkuş drjal kabaañşaan
kajakan an bti nawo ti uşal
uloolan, naboofar, naşalad
ji banţaaruş, najoob bkow
naboţ nawalan ikowan.
⁹ Woli badolan buţaan, nawu-
tan kalukan ; woli bakaran,
nawutan kalukan. Naţëpan
ţëp nañehan Naşibaţi awul
baka bnuura ; ul aţu'anaş
pdo haş nahilna nayeenk
bnuura bi ahoşuş. ¹⁰ Hênk
di di upiitaniinş ti *Ulibra wi
nul, aji :

*Ñaaş anşaluş kaka ubida ulil
kawo na mnlilan,
awo kalowan buţaan ti mntum
kalowan kaguuru ti pn-
demënt ;*

¹¹ *alowan buţaan ado kado
bnuura,
adoon kala mnjeeh ata-
man ti ptaş ma.*

¹² *Ajugun aji Ţu kêş ti banwoon
baţool,
kawat kabaţ ti pñehan pi
baka*

*aşë ji pok banjaan bado
buţaan.**

Mnhaţ ti wal wi mnhaj

¹³ Woli naţu uhaaşan bti ti
pdo bnuura, in akdolanaş
keeri buţaan? ¹⁴ Woli badoo
hajananaş ti uko unwoonuş uţool,
naji nanuurandën. Nawutan
kaţi nin ñaaş, nabot nawut
kahaajala. ¹⁵ Nameen ti
ñhaaşan kê *Krittu ayiman
akuş awo Ajugan. Nabaan
nabi nabomandër bomandër
pyeşan ñleefan ti kadun ki
bankheparuş bti uko unkayi
kê nawo na mnhaţ, naţup
baka unkayi. ¹⁶ Naţupan baka
wa na pjoob bkow na pdëman
Naşibaţi. Nawoon na uhaaş
ujinţ, bankţupuş buţaan ti
mnwo mi nan, wi naktaşuş
Krittu bnuura, bakownaana.
¹⁷ Uhokan ñaaş ahaj ti pdo
bnuura woli uwo uko unliluş
Naşibaţi, kê di ahaj ti pdo
buţaan.

Du pkeţ pi Yetu te du mndëm mi nul

¹⁸ Ipekadu yi bañaaş ikaaş
kê *Krittu ti uleeful ahaj
byaaş bloolan ; anwoonuş
naţool akeşar banwoonuş
baanwo baţool, kahilna
kañooşan du Naşibaţi. Bafişa
ti uleef kê *Uhaaş wi Naşibaţi
uşë naşanaş ti pkeţ. ¹⁹ Kê hênk
di di udoluluş kê aya aţup
na ñhaaş ñanwoonuş ukalabuş,
²⁰ ñul ñambiinş apok tfa ptiink
Naşibaţi, wi amiiruş ayoonk
ti wal wi *Nowe akbomanuş
upuur. Bañaaş bantiinku,
bañaaş bakreş şań, baţëpnuş
ti meel abuur pkeţ du upuur

mënt. ²¹ Uko mënt uwo ji batitmu bankbuurananan hênkuñ. Mënt ppënan iko iṭop ṭi uleef pakbuurananan, pṭaş Naşibaṭi na uhaaş ujint panṭëpnuñ ṭi pnaṭa ṭi pkeṭ pi Yetu Krittü pakbuurananan. ²² Krittü apaya baṭi aya aṭo du kañen kadeenu ki Naşibaṭi, apel bnuura ṇwanjuṭ na ṇntaayi, abot apel mnhina.

4

Ppën ṭi pekadu

¹ Hênk keeri, wi *Krittü ahajuñ ji ñaan najën, an kak nawoon na uşal utënt wi nul ; ñaan anhajuj ṭi uleef pa bnuura ji Krittü aankak aji wo ṭi mnhina mi pekadu. ² Hênkuñ, ṭi ṇnuur ṇanduki'anan ṭi mboş, nawutan kado kaṭaş iko yi ṇleefan ṇaṇaluñ, naṭëpan ṭëp naṭaş uko wi Naşibaṭi aṇaluñ. ³ Na manjoonan, nabi jon ṭfa ṭi pdo uko wi bañaan banwoon baanfiyaar Naşibaṭi baṇaluñ, wi nawoon ṭi pjuban pi piint, aṇal iko iṭop, awo bakuj, awo ṭi unoh uweek, aduka ṭi bakuji na pdëman ṇntonṇ pi bgah baneenanuñ. ⁴ Kë hênkuñ banwoon baanfiyaar Naşibaṭi başë ñoṇar ṭi uko wi nawoon naankak aṭiirad na baka iko iwuṭaan maakan yi bakdoluj aşë karan. ⁵ Kë başë luñ kahepna ṭi uko wi badoluj ambiin anaṭ naṭ ayoonk pwayëş bajeb na bankeṭuñ. ⁶ Uko mënt ukaañ kë badoo ṭup bankeṭuñ hênkuñ *Uṭup Ulil Unuura. Hênk, bayeenk ṭi uleef kakob

ki bajaan bakob bañaan bajën bti, kë *Uhaaş wi Naşibaṭi uşë do kë baka ubida unwoonun du a.

Ṭi uko wi pjañan bnuura iko yi Naşibaṭi aṭenuñ

⁷ Uba umundu uñogi ; nadoon kalipara, namëbaan ṇleef ṇi nan keeri, nahilna nañehan Naşibaṭi. ⁸ Nawo duna kaṇalad na manjoonan ; uṇal uji udo ñaan kamiir atëntul ipekadu itum. ⁹ Nadoon kayeenkar du itoh yi nan, nawut kado kaṇur ṇuran. ¹⁰ Andoli adoon kalempar batëntul na uṭen wi ayeenknuñ du Naşibaṭi, hênk, nawo bamali biki uṭen wi Naşibaṭi, unṭumuñ. ¹¹ Woli ñaan ayeenk uṭen wi bṭup, adoon kaṭup ji Naṭupar Naşibaṭi ; woli ayeenk uṭen wi pṭënk bañaan, adoon kaṭënk baka na mnhina mi Naşibaṭi awululuñ. Hênk, Yetu *Krittü anwoon na mndëm na mnhina te mñṭo, akkaañ bado kadëman Naşibaṭi ṭi iko bti. Uwo hañ!

Uko wi plilan wi ṇfiyaaruñ Krittü

¹² An biki ṇṇaluñ, nawutan kañoṇar woli nawo ṭi mnhaj mnweek awo ji bañaan banwoon du bdo. Uko mënt uwo wo kahilna katen me nafiyaar Naşibaṭi na manjoonan ; nawutan kaşal kë uwo uko uñoṇarënaan. ¹³ Naṭëpan ṭëp nawo ṭi mnlilan wi naṭokuñ ṭi mnhaj mi *Krittü ahajuñ, nahilna naluj nawo ṭi mnlilan mnweek maakan ṭi wal wi akdiimanuñ mndëm

mi nul. ¹⁴ Woli bakaran țiki națaş Krittü nanuurandëni, *Uhaaş wi Nașibați undëmuț maakan uwo țî an. ¹⁵ Woli ñaan țî ptoofan awo țî mnhaj, uwutan kawo mnhaj manwoon țiki afin ñaan, akiij, ado buțaan këme aneej țî uko unwoon uunktena. ¹⁶ Kë woli ahaj ahaj țiki awo naritton, awutan kakowa ; ațëpan țëp ado kadëman Nașibați țî uko wi bakdu'ulun haț*.

¹⁷ Wal ubani, wi pwayëș pakjunuț, kașë kajunna pntaali pi Nașibați. Kë woli ajunna nja, hum di di ukwoon țî ubaañșaani, wal wi akwayëșuț banjaan bapok ptiink *Uțup Ulil Unuura wi nul. ¹⁸ Hënk, upiitana țî *Ulibra wi nul aji :

« *Woli utam pa Nașibați abuuran ñaan nafool, hum di di ukwoon pa baññoomuț Nașibați na bado buțaan?* »*

¹⁹ Hënk, banwoon țî phaj țiki Nașibați ațaluț uko mënt, bațuun mnhaț mi baka țî *Nawat Kabuka anjaan ado uko wi ahoțuț, babaan babi baduka duka țî pdo kado bnuura.

5

Pțoț batani bi Nașibați

¹ An bantohi biki banfiyaaruț, dñal kațiiini na an hënkun. Nji nwoon nantohi ji an, amaar mnhaj mi *Krittü awo kaluț kațok țî mndëm mi akdiimanuț, uko wi nji kañehananaț wii wi

: ² națoțan bnuura batani bi Nașibați ahankananaț ; nawutan kașal kë bațu'an tu utamu, nadoon kațoț ba na uhaaş ujint, jibi Nașibați ațaluț. Nawutan kado uko mënt kalaana pyok pwuțaan, nadoon wa țiki națal ñal na uhaaşan bti pdo bnuura. ³ Nawutan kado kala pbeeh bañaan biki bahankananaț, mnwo mi nan mandiiimaan baka jibi bawoon kawo. ⁴ Hënk, woli nayafan naweek aluț apën awinana, nayeenk katuum kandëmuț maakan, kanwoon kaankba nin.

⁵ Kë an bațașa, nadoon katiink bantohi. An bti najaan nawalan ikowan țî mnwo mi nan na batëntan. Upiitana țî *Ulibra wi Nașibați aji : « *Nașibați aji pok bankdëmanuț ikow yi baka, kașë wul banwalanuț ikow yi baka bnuura bi nul.* »*

⁶ Nawalaan keeri ikowan, nawoon țî blifi bi Nașibați anhiniin maakan, ahilna adeenã țî wal wi adatuț. ⁷ Națijan iko inknoorananaț bti nawalan țî kadunul, aji wuli'an.

⁸ Namëbaan ñleef ñi nan, nawo bten : *Untaayi Uweek unwoon ușooradan uñaay wu wuț awo ji uliihu unkluihuț ala uko ude. ⁹ Napokan wa, namëban țî pfiyaar pi nafiyaaruț ; name kë bayițan țî *Krittü banwoon țî umundu bti bahaj ji an.

¹⁰ Woli naluț ahaj ñwal ñloț, Nașibați anwoon ajuț

* 4:16 Natenan țî Ulemp 11.26.

* 4:18 Uhoñ 11.31.

* 5:5 Uhoñ 3.34.

bnuura, anṭēpnun ṭi Yetu
 *Krittu adu'an du mndēm
 mi nul manwoon maankba,
 alun kabomanan bnuura,
 katēṭṭēnan, kawulan mn-
 hina kadolan nanaṭ naliint.
¹¹ Mnhina manwoon ṭi a te
 mnṭo! Uwo han!

Pwul mboş kabaañsaan

¹² *Filaṭ ayiṭ naan ṭi
 *Krittu anjaan aṭaşa bnuura
 aṭēnkun kē mpiiṭan ṇṭup
 ṇtamñaan ṇi. Dṇal katēṭṭēnan
 kabot kajakan namēban ṭi
 bnuura bi Naşibaṭi, banwoon
 na manjoonan.

¹³ Bataşar *Krittu banwoon
 ṭi *Babilon ṭi, biki Naşibaṭi
 adatuṇ ji an, bawulan mboş ;
 *Markuṭ abuk naan awulan
 kak mboş. ¹⁴ Nawuladēn
 mboş, naboofar bboofar
 banyimanun.

An bti nanwoon biki
 *Krittu, dñehan Naşibaṭi
 ajoobṭēnan ṇhaaş!

Uṭup utēbantēn wi Piyeer apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katēbantēn ki Piyeer nanjañan apiitun. Aka ppiit ka banfiyaaruṅ banwoon ṭi ubeeka ulon. Nin alon aantup aji apiit ka biki apiitun ṭi kakaarta ki nul kateek, ṭiki nin ñaan aamme na manjoonan me ikaarta itēb ṭañ yi yi apiitun. Aṭup ṭañ aji ki kawoon kakaarta katēbantēn ki apiitun baka (natenan ṭi 2 Piyeer 3.1) Piyeer aṭup aji bañaan balon baya du banfiyaaruṅ Krittu ajukan baka iko ilon impaṭun na Uṭup Ulil Unuura wi abiin aṭup baka. Bawo ṭi pdo uko wi bañaluṅ aji Yetu aankak abi. Piyeer akak aṭup aji ubida wi ñaan anfiyaaruṅ Krittu uwo kalil Naṣibaṭi. Uko mēntṭ wi wi Yetu abiin ajukan bambiin awo na a wi awoon ṭi umundu wi. Kē uko mēntṭ wi wi bawoon kaṭu ṭi ṅsal.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Hum di anfiyaaruṅ Krittu awoon kawo? (1.3-11)
3. Namēbaan naliint ṭi uko wi bajukananan (1.12-21)
4. Banjaan bajukan uko unwoon uunjoonani (2.1-22)

5. Na manjoonan, Yetu aluṅ kabi kak (3.1-18)

Pwul mboṣ

¹ Nji Fimonṅ Piyeer nwoon nalempar Yetu *Krittu akuṭ awo *nanjañan i nul dpiitanan, an biki Yetu Krittu Naṣibaṭi, Nabuuran nja adolon ṭi pwo natool pi tul kē nafiyaar pfiyaar panliṅun na pi nun. ² Dñehan Naṣibaṭi awulan bnuura bantumun abot ajoobṭēnan ṅhaaṣ bnuura, wi name'ulun abot ame Yetu Ajugun.

Pwo naṭaṣar Yetu ṭi mnwo

³ Ṭi mnhina mi nul, Naṣibaṭi aṭen nja iko bti yi ṅnumiin kakaana ubida kamēban kaliint ṭi a. Nyeenk iko mēntṭ bti wi ṅme'ulun, ul anṭēpnun ṭi mndēm na bnuura bi nul adu nja. ⁴ Hēnk, aṭen nja iko inuura iweek maakan jibi ajonun nhoṅ aji aluṅ kawul ya nja. Ado haṅ nahilna nabuur ptoka pi unal wi iko iwuṭaan injaan itok ñaan inwoon ṭi umundu wi ujaan uṭij, naṣē nanaam na a.

⁵ Ukaan kē nawo kadoon-aan kahoṭan ṭi pfiyaar pi nafiyaaruṅ mnwo mnuura, kahoṭan ṭi mnwo mnuura pme Naṣibaṭi, ⁶ kahoṭan ṭi pme Naṣibaṭi puṅ pmēban uleef, kahoṭan ṭi pmēban uleef kamiir, kahoṭan ṭuṅ kamiir mēntṭ pmēban ṭi Naṣibaṭi kaliint, ⁷ kahoṭan ṭi pmēban ṭi Naṣibaṭi kaliint puṅ bboofar, kahoṭan ṭi bboofar bñalad.

⁸ Iko inuura mēntṭ yaṅ, woli nawo na ya aṭuman, kē ibot

atuma tum pya, naji nawo bañaan banjaan badoonaan, kabot kaya kadun ti uko wi pme Yetu Krittü *Ajugun. ⁹ Kë ñaan anşaan awaan iko inuura mēnt, aji fēl kēş kadoo wo wo ji nakuul : aji ŧilma kë Naşibaŧi apēnana pekadu di abiiŋ ado ŧfa.

¹⁰ An bayiŧ naan ti *Krittü, natamaan maakan keeri nado kado iko inkdiimanuŋ kë Naşibaŧi adu'anaŋ akuŧ adatan. Woli nado haŋ, naankjot nin. ¹¹ Hēnk di di Naşibaŧi akhaabēşanaŋ bnuura plēman pneeji du pşih panwoon paankba pi Ajugun, Nabuuranun nja Yetu Krittü.

Uko unkaan kë kakaarta ki kapiitana

¹² Name iko inuura yaŋ, kë nşē do kaleşanan ya wal undoli naşē namēban naliint ti manjoonan mi nawinuŋ nŧa. ¹³ Dşal aji wal bti wi nji kawoon ti umundu, unuura ndo kaleşanan, nawoona bten. ¹⁴ Dme kë wal wi pkeŧ wi naan uñogi, Yetu *Krittü Ajugun ti uleeful adolun kë mme uko mēnt. ¹⁵ Kë nşē doonaan kado woli dyaa, naduka kaleş unuur undoli iko mēnt bti.

Uko unkyuujuŋ kë uŧup ujoonani

¹⁶ Mēnt intintamēş itit yi npaşuŋ yi yi nbiin aŧupan wi ndolanaŋ kë name mnhina mi Yetu *Krittü Ajugun akuŧ ame ubi wi nul, nwin win

na kēş ki nun mndēm mi nul. ¹⁷ Naşibaŧi, Aşin nja *Andēmüŋ Maakan, awula pdēm na mndēm, wi aŧiiniin na a aji : « *Iwi iwoon Abuk naan, dñalu maakan, dma-ganu* ». ¹⁸ Un ti nleefun nŧiink pdiim pi nul panwoonüŋ baŧi wi nwoon na a du pnkuŋ pyimanaan. *

¹⁹ Hēnk, uko mēnt uliintan bnuura pfiyaar pi nun ti uko wi *baŧupar Naşibaŧi bajakuŋ. Nawo kaŧaş wa bnuura : uwo ji unkaniya unjaan ujeehan ti bdēm te wal wi unuur ujintuŋ kë unfay, ujah unjaan ujeehan na nfa upēn awinana ti nhaaşan. ²⁰ Nawo kame duna kë uko wi baŧupar Naşibaŧi baŧupuŋ unwoon ti *Ulibra wi nul uunwo uko wi ñaan najēn aşaluŋ ti uleeful aŧup. ²¹ Na manjoonan, nin uŧup wi Naŧupar Naşibaŧi uumbaŋ kapēnna ti uşal wi ñaan najēn, *Uhaaş wi Naşibaŧi ujaan uŧēpna ti bañaan bajēn kaŧiini ti katim ki nul.

2

Bajukan balagare

¹ Balagare banjaan baji bawo baŧupar Naşibaŧi babi wo ŧfa kak ti ptoof pi pntaali pi *Itrayel, kë hēnk di bajukan balagare bakaŋ aluŋ kawo ti ptoofan kado na pneejan ti nşalan pjukan panjaan paneeman ñaan kabot katoka, kadoo pok Ajug baka ambuuranuŋ baka. Wal mēnt başē ŧjar nleef nji baka ptoka

* 1:17 Maci 17.5.

* 1:18 Natenan ti Maci 17.1-5; Markut 9.2-7; Luk 9.28-35.

pantarun. ² Batum balun kaṭaş baka ṭi iko iṭop yi bajaan bado, balun kado bakar bgah bi manjoonan. ³ Ṭi pṇal itaka, bajukan balagare balun kadaaran na ṇṭup ṇlil ṇi bapaşun. Kē pwayeş pi baka paşē do bi dolana dolana undiimaan, kē pṭoka pi baka paankyoonk.

⁴ Na manjoonan, Naşibaṭi aammiir ṇwanjut ṇambiin ajuban, aşē fēl ṇa du infeernu di ṇawoon atanana du bdēm ayoonk unuur wi pwayeş pi ṇa. ⁵ Aammiir kak bañaan biki unjon, wal wi adolon meel kē mangur iko na bañaan bṭi ṭi umundu bṭi unṭumun na banwoon baanji baṭaş Naşibaṭi, aşē buuran *Nowe anjaan aṭup uko wi bañaan bawoon kado kado kawoona batool ṭi kēş ki Naşibaṭi, aṭu na bañaan paaj na alon.* ⁶ Naşibaṭi aammiir kak ṇbeeka ṇi Fodom na Gomora* wi atērun ṇa kē ṇakak ufob kadiimaan banklun kapok pṭaşa uko unkyoonkun baka*. ⁷ Kē aşē buuran *Lot ambiin awo ṇaan natool aji ṭēga maakan ṭi iko iṭop yi bado buṭaan mēnt babin ṇado. ⁸ Ul anwoon natool, aşē wo ṭi ptoof pi baka aji win baka kabot katiink baka na ṇnuur, kē uşal uji ujooṭ na a.* ⁹ Iko yi idiiman kē Naşibaṭi ahil kabuuran ṭi mnhaj bañaan bamēbanun ṭi a aliint kaşē kaṭooran banwoon baanwo batool bado kayoonk

kakob ki baka ṭi unuur wi pwayeş, wi baduknaaniin. ¹⁰ Akob bnuura banjaan babi ṭu ṭu ṇşal ṭi pṭopan ṇleef ṇi baka ṭi pṭuban pi piint abot aṇoom Ajugun.

Bajukan balagare mēnt baṇoom bañaan akuṭ awo bahomp, baanji bakali pkar ṇwanjut ṇandēmun. ¹¹ Natenan, ṇwanjut, ṇandoon apel baka uforta na mnhina ṇaanji ṇaṭup ṭi kadun ki Ajugun uko uwuṭaan ṭi ṇwanjut ṇandukiin. ¹² Kē bukal, bawo ji ṇlimariya ṇanwoon ṇaanwo na uşal, ṇabuka buka pa pmobana kafin. Baji bakar uko wi bawoon baammee kē baklun kafin baka ji ṇlimariya. ¹³ Hēnk, bayeenk baluk bi buṭaan di baka. Baji balilan ṭi pdo kado iko iṭop na pnak. Bawo baṭop akuṭ agēj, baji balilan maakan ṭi kalagare ki baka woli bade na an. ¹⁴ Baji babi ṭu ṭu ṇşal ṭi pṭuban pi piint, baanji banoor pṭuban, kado na pguur banwoon baanliinti, baji babi duka duka ṭi pṇeebar iko. Bafēpanaa! ¹⁵ Baduk bgah btool aneem, wi bawoon ṭi pdo ji *Balaam abuk Boşor, ambiin aṇal pde itaka yi bdoo. ¹⁶ Kē başē bi ṇoman na a ṭi buṭaan bi adolon: ubuuru unwoon uunhil bṭup uṭiini na a ji ṇaan najēn ado kē ṇyila ṇaṭañani, ul *Naṭupar Naşibaṭi mēnt.*

¹⁷ Bajukan baṭilan mēnt bawo ji ṇkumpēş ṇankayun,

* 2:5 Natenan ṭi Ujuni 6.1—9.17. * 2:6 Natenan ṭi Ujuni 19.24-35. * 2:6 Natenan ṭi Ujuni 19.1-19. * 2:8 Natenan ṭi Ujuni 19.1-19. * 2:16 Natenan ṭi Mnfen 22.4-35.

awo ji infelun yi ukëk udookun ; bawo biki kaya du bdëm bantootun apel bi pti banwoon bi baka. ¹⁸ Na manjoonan, baji bahomp maakan kaɕup nɕup nnaaf kaguur na iko iɕop yi uleef unalun bambaan abuurna buurna du bañaan baneemun. ¹⁹ Bahon baka pjeeh ašë wo bukal ti nleef ni baka bañaan banwoon ti mnhina mi iko iɕop inktokun baka ; ñaan aji awo ti mnhina mi uko wi awutun kë uktoŋa.

²⁰ Na manjoonan, woli babuur ti iko iɕop yi umundu wi ti pme Yetu *Krittu Ajugun na Nabuuran nja, ašë kak hënkun ahot ti ya kë iktoŋ baka, baji bawo ti unoor umpelun uteek. ²¹ Uhokan lah bawut kame bgah banjaan bañoot du uko unwoon utool, kë di pme ba kašë kaduk bgah byimanaan mënɕ bi babiin adiiman baka. ²² Uko undolun baka uwo uhoñ umbiin aji : « Ubuš ude uko wi ugatun » na « Unkuma umbaan aňowa ñowa ukak ašun du mboš. »

3

Unuur wi Ajugun ulun kabi

¹ An biki njalun maakan, kakaarta ki kawoon katëbantën ki nji kapiitanan. Ti yul itëb bti, dji kalešanan iko ilon kahilna kaneejan ti nšalan mntit mannuuriin. ² Dnal kalešanan iko yi *baɕupar Našibaɕi bayimanaan babiin aɕup,

kalešanan kak uko wi banjaan biki nan bajakanan aji Ajugun anwoon kak Nabuuran nja anjal ndo kado. ³ Uko wi nawoon kame duna uwo kë, ti nnuur nbaaňšaani bañaan bambeŋ bambaan kabi duka ti bbeehar, aji baɕaš iko yi nleef ni baka njanalun, balun kabi. ⁴ Balun kado kaji : « Yetu aanhon aji alun kabi i? Awo ɕun ba? Wi bateem nja bakaɕnun te nɕa, iko iwoha wo jibi ibiin awo wi umundu upašaniin. »

⁵ Wi bajakun han, baji badaar kaɕilma kë du ujuni, Našibaɕi aɕëpna ti uɕup wi nul apaš baɕi ado kë mboš mampëna ti meel ašë ɕo ti ptoof pi ma. ⁶ Kë na meel mënɕ mi mi abiin abaana na umundu ujon. ⁷ Uɕup mënɕ uɕuun kë baɕi na mboš mi nɕa nahankanaa, ayoonk pya pterana ti unuur wi pwayëš pbaaňšaani na wi ptoka pi banwoon baankɕaš Našibaɕi.

⁸ An bayiɕ naan biki njalun, uka uko ulon wi nawoon naanwo kaɕilma : ti këš ki Našibaɕi unuur uloolan uwo ji nšubal iñeen-week nyaaš iñeen (1000), kë nšubal iñeen-week nyaaš iñeen nawa ti a ji unuur uloolan*. ⁹ Ajugun aanji jonan pdo uko wi ahonun jibi bañaan balon bašalun. Aji miiran : aanji njal alon ti aneem kašë njal an bti naɕañan pjuban, naɕëlëš nhaaşan na manjoonan. ¹⁰ Unuur wi Ajugun ulun kabi ji nakii ; unuur mënɕ baɕi bafoma

karoca roca, iko inwoon da iyik kayuuy wal mēnt, mboş na iko bti inwoon ʔi ma itoka kaba*.

¹¹ Kē wi iko bti iwoon i pbi katoka kaba, natenan hēnkuŋ mnwo mi nan! Nawo kawo banjintuŋ ʔi kēş ki Naşibaʔi kabot kamēban ʔi a kaliint, ¹² wi nakyoonkuŋ abot adoonaan unuur wi nul uʔarna ubi. Unuur mēnt, baʔi bayik bti kayuutşa, iko inwoon ʔi ba iyik ibot iyuuy. ¹³ Kē Naşibaʔi aşē hoŋ nja aji aluŋ kapaş baʔi bhalu na mboş mnhalu di iko bti ikwoon itool. Nwo ʔi pyoonk uko mēnt.

Pdo bañaan balipara

¹⁴ An biki nŋaluŋ maakan, wi nawoon ʔi pyoonk unuur mēnt, nadoonaan keeri nawo bajint piş ʔi kēş ki Naşibaʔi, bañaan banwoon ʔi mnjeeh. ¹⁵ Nameen kē kamiir ki Ajugun kahinan kadolan nabuur, jibi *Pawulu ayiŋ nja ʔi *Krittu i nŋaluŋ maakan apiitanaŋ na uşal untuŋa wi Naşibaʔi awululuŋ. ¹⁶ Hēnk di di apiituŋ ʔi ikaarta bti yi aʔiiniyaanuŋ uko mēnt ; nŋup nloŋ nŋanwoon ʔi ikaarta yi nul nŋatam pme, kē bañaan banwoon ʔi kapaam akuŋ awo baanliint ʔi pfiyaar baji bapiban ŋa buŋaan. Baji bado haŋ kak na nŋup ŋi Ulibra wi Naşibaʔi nŋandukiin kaşē toka. ¹⁷ Kē an biki nŋaluŋ, nawoon bten keeri wi nameen iko yaŋ, kaʔi nabi

naŋaş bado buŋaan naşē na-neem ji baka nawo naankak amēban kaliint. ¹⁸ Naŋēpan ʔep nataman nado kaya kadun ʔi pme Yetu Krittu anwoon Ajugun na Nabuuran nja, nataman nawo ʔi bnuura bi nul. Mndēm manwoon ʔi a te mnŋo! Uwo haŋ.

* **3:10** Iko bti inwoon ʔi ma itoka kaba : Balon bapiit aji baluŋ kawayēs mboş na iko bti inwoon.

Uṭup uteek wi Yowan apiiṭuṅ banfiyaaruṅ

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta kateek ki Yowan apiiṭuṅ. Yowan i abi piit ulibra ulon uteek wi aṭiiniyaanuṅ ubida wi Yetu ṭi mboṣ; uwoon Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiiṭuṅ. Akak apiit ikaarta itēb inṭaṣuṅ ṭi ki. Du unjon baṅaṅ balon babi ṭilan aji Yetu Krittū ambiinṅ abi ṭi umundu wi awo ṅaṅ najēn aanwo Abuk Naṣibaṭi. Baji baji kak kē ṅaṅ ahil kado uko wi aṅaluṅ, kē Naṣibaṭi aanko baka uko ulon. Uko mēnt ukaṅ kē Yowan apiit banfiyaaruṅ aṭup baka in awoon Yetu. Aṭup baka aji ubida wi mnto uwo, akuṭ adiiman baka jibi ṅaṅ ahilunṅ kaka wa : ṅaṅ anfiyaaruṅ Yetu andoli, aka ubida mēnt. Akak ahoṭalēs aji baṅaṅ bawo ṭi plooman na Naṣibaṭi na Yetu Abukul, baṅal Naṣibaṭi na banfiyaaruṅ bandukiinṅ. Aji woli bado haṅ bame kē baka ubida wi mnto.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Uṭup unjaṅ uwul ubida (1.1-4)
2. Nawulēn ṅpoṣ ṭi bjeehi (1.5-2.6)
3. Bgah bhalu (2.7-17)
4. Baṣoorad Krittū na babak Naṣibaṭi (2.18-3.10)

5. Bṅalad (3.11-4.21)

6. Ppok iko yi mboṣ (5.1-21)

Uṭup unkwulunṅ ubida

¹ Nṭiiniyaan ṭi nawo Uṭup unkwulunṅ ubida ;

awo du ujuni,

ṅṭiinka

awina na kēs ki nun,

abot atena bnuura,

akuṭ abana na iṅen yi nun.

² Anwoonṅ ubida apēn awinana, kē ṅṭup uko wi ṅmaaruṅ. Nṭupan uko wi

anwoonṅ ubida wi mnto ambiinṅ awo du Naṣibaṭi Aṣin

nja aṣē pēn awinana ṭi un.

³ Uko wi ṅwinuṅ akuṭ atiink, ṅṭupan wa an kak, nahilna

nabi namēbandēr na un, ṅnaakiir nja bti ṭi pmēbandēr pi

ṅmēbandēruṅ na Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittū Abukul.

⁴ Nṭiit uko wi, un ṭi ṅleefun, mnlilan mi nun* manhilna mandēm maakan.

Ppoṣ ṭi bjeehi

⁵ Uṭup wi ṅṭiinknuṅ ṭi Yetu *Krittū aṣē ṭupan hēnkuṅ wi :

Naṣibaṭi awo bjeehi, nin bdēm blonṅ baanwo ṭi a. ⁶ Woli ṅji

ṅmēbandēr na Yetu aṣē poṣ ṭi bdēm, ṅwo baṭilan, ṅēnkdo uko

unwoonṅ manjoonan. ⁷ Aṣē wo woli ṅpoṣ ṭi bjeehi jibi

Naṣibaṭi ṭi uleeful awoonṅ ṭi bjeehi, ṅkeer awo baloolan

nja bti, kē pṅaak pi Yetu Abukul pajinṭan nja ṭi pekadu

bti.

⁸ Woli ṅji ṅēnwō na nin pekadu dlonṅ, ṅguur ṅleef ṅi

nja, manjoonan maanwo ṭi nja. ⁹ Aṣē woli ṅdinan aji

* 1:4 Mnlilan mi nun : Balon bapiit aji mnlilan mi nan.

ɲwo na pekadu, ɲhinan kahaɗ Naşibaɗi, awo natool : aluɲ kamiir nja ipekadu, kabot kajinɗan nja ɗi buɗaan bti. ¹⁰ Woli ɲji ɲendo pekadu, ɲɗu Naşibaɗi ɲɗilan, kē uɗup wi nul ubot awo uunwo ɗi nja.

2

¹ An babuk naan, dɗiitan uko wi nahilna nawut kado kajuban. Aşē woli ɲaaɲ alon ajubani, ɲka ɲaaɲ ankyenɗanuɲ nja du Naşibaɗi Aşin nja : Yetu *Kritturu natool a. ² Ul awuluɲ uleeful, awo bɗenɗan, Naşibaɗi ahilna amiir nja ipekadu ; aanliɲ liɲ ɗi yi nja ɗaɲ, ado haɲ ahilna amiir kak yi baɲaaɲ biki umundu bti.

Uko wi pdo

³ Uko unjaan uyuuɲ kē ɲme *Kritturu uwo pdo kaɗaş uko wi ajakuɲ ɲdo. ⁴ Woli ɲaaɲ abubara aji ame'a aşē wo aanktiinka, awo naɗilan, manjoonan maanwo ɗi a. ⁵ Kē anşaaɲ amēban uko wi ajakuɲ, uɲal wi Naşibaɗi uji uwo ɗi a kaɗum. Hēnk di di ɲjaaɲ ɲmeena kē ɲmēbandēr na Kritturu. ⁶ ɲaaɲ anjakuɲ awo ɗi a, awo i kado kado jibi ajaan ado.

⁷ An banoh naan, mēnkɗiitan piit uko uhalu wi nawoon kado, uko ujon wi nayeenuɲ du ujuni wa. Uko mēnt uwoon uɗup wi nadoon abi tiink. ⁸ Kē uko wi ɲji kapiitanan uşē woha uhalu ha. Manjoonan mi uko mēnt manwinana ɗi Kritturu abot awinana ɗi an ; bdem baya,

kē bjeehi bi manjoonan bado bi kajeehan jeehan.

⁹ ɲaaɲ anjakuɲ aji awo ɗi bjeehi aşē şoor ayiɗul ɗi Kritturu, ahum ɗi bdem. ¹⁰ ɲaaɲ anɲaluɲ ayiɗul awo ɗi bjeehi, hēnk, nin uko ulon uunkhil kadola ajuban. ¹¹ Kē ɲaaɲ anşaaɲ aşoor ayiɗul awo ɗi bdem ; aji poş ɗi bdem, aamme dko di akyaan ɗiki bdem bawuna kēş.

¹² An babuk naan, dɗupan uko wi :
Yetu Kritturu ado kē
Naşibaɗi amiiran
ipekadu

¹³ An başin bapoɗ, dɗupan uko wi :
name anwoonuɲ du
ujuni ;

kaɗupan, an baɗaşa :
nawat *Untaayi Uweek.

¹⁴ Dɗupan kak uko wi, an babuk naan :
name Naşibaɗi Aşin nja ;
kaɗupan kak, an başin bapoɗ :
name anwoonuɲ du
ujuni,

kaɗupan kak an baɗaşa :
nahinaa,
uɗup wi Naşibaɗi uwo ɗi an
kē nabot awat Untaayi
Uweek.

¹⁵ Nawutan kaɲal umundu kēme uko unwoon wi umundu. Woli ɲaaɲ aɲal umundu, uɲal wi Naşibaɗi Aşin nja uunji uwo ɗi a. ¹⁶ Iko bti inwoon yi umundu : iko yi uleef uɲaluɲ, iko yi ɲaaɲ awinuɲ aŋeebar na phaɗ ɗi bka bi tul kabot kapiitar ɗi ba, iinwoona du Naşibaɗi Aşin nja, iwoona ɗi umundu. ¹⁷ Kē umundu wi uşē ba na iko

yi bañaan bakñeebarun ; kē anşaan ado uko wi Naşibaţi anjalun aka ubida wi mnto.

Naşoorad Krittü

18 An babak naan, wal wi umundu ukbaan ubani. Natiink kē baji *Naşoorad Krittü awo i pbi, hēnkun kē başooradul batum başē do bi bi bi. Uko wañ ukaan kē nyikrēn kē wal ubaañşaan ubani. 19 Bakan mēntan bapēna ti nja, aşē wo baanwo biki nja. Woli bawo lah biki nja, baṭo na nja. Kē başē ya, uko mēnt uyuu kē bukal bti baanwo biki nja.

20 Kē an, nayeenkna *Uhaaş wi Naşibaţi ti Yetu *Krittü, name bti manjoonan. 21 Woli dpiitan keeri, uunwo wo ji naamme manjoonan. Dpiitan tiki name ma abot ame kē nin nşilan nloñ njaanji njaşēna ti banwoon na manjoonan. 22 Kē in awoon naşilan bē mēnt anjakun aji Yetu aanwo Krittü? Un mēntan awoon Naşoorad Krittü! Apok Naşibaţi Aşin nja abot apok Abukul. 23 Ńaan ampokun Abuk Naşibaţi apok Aşin kak. Andinanun aji Abukul awoo, adinan kak kē Aşin awoo.

24 Kē an, uko wi natiinknun du ujuni namēbaan wa. Woli namēban uko wi natiinknun du ujuni, nawo an kak ti Naşibaţi Aşin nja na ti Abukul. 25 Kē uko wi Krittü ahonun, uwoon: ubida wi mnto.

26 Uko wi, wi wi njalun lah kaşupan ti bañaan bankdolun na pneemanan. 27 Kē an,

Uhaaş wi Naşibaţi wi nayeenknun ti Krittü uduka ti an, kē naannuma bajukanan. Uhaaş wi nul ukjukananan iko bti, uwo manjoonan, awo uunji uşilan. Kē jibi ukjukananan, nadukiin namēban ti a.

28 An babak naan, hēnkun, nadukiin namēban ti Krittü, ahilna wal wi akpēnun kawinana, nşil kanaş kalint, kawo nşēkkowa kanaş kalowa.

Babuk Naşibaţi na manjoonan

29 Name kē Naşibaţi awo natool, nayikrēnēn keeri kē Ńaan ankdolun uko utool awoona du a.

3

1 Natenan jibi Naşibaţi Aşin nja anjalun nja. Anjal nja adoo dinan kē ndoo du'ana babakul. Nwo babakul na manjoonan. Bañaan biki umundu baamme Aşinun, ukaan kē baanhinan pme nja. 2 An banohnaan, nwo hēnkun babak Naşibaţi, kē uko wi nēkbiin kawo uundo meeşana. Kē nşē me uko wi : woli *Krittü alun apēn awinana, nşak kanaam na a, tiki nşina jibi awoon. 3 Ńaan anhaşun uko wañ ti Krittü, ajinşan uleeful jibi ul ajinşun.

4 Nado pekadu aji diiman kē apēn ti *bgah bi Naşibaţi, tiki pdo pekadu pawo ppēn ti bgah. 5 Kē naşē me kē Krittü abi bi pa ppēnan nja ipekadu, abot awo aanwo na pekadu. 6 Ńaan ammēbanulun aanwo

nado pekadu. Nado pekadu aanwina abot awo aamme'a.

⁷An babuk naan, nakdinan nin ñaan aneemanan. Ñaan ankdolun uko utool awo natool jibi Krittu awoon natool. ⁸Nado pekadu awo i *Untaayi Uweek, wul uwo udo pekadu du ujuni. Kë Abuk Naşibaţi aşe bi bi ptok iko yi Untaayi Uweek ukdolun. ⁹Ñaan ambuknaaniin du Naşibaţi aanji duka ti pekadu ũiki ubida unwoonun du Naşibaţi uwo ti a ; aanhinan kajuban ũiki abuknaana du Naşibaţi. ¹⁰Uko umpatşun babuk Naşibaţi na biki Untaayi Uweek wii wi : ñaan anwoon aanwo natool këme awo aanjal ayiũul ti Krittu aanwo i Naşibaţi.

Bñalad bi banfiyaarun Krittu

¹¹Nwo kañalad, uko wan wi wi natiinkun du ujuni. ¹²Nënwo kado ji Kayin anwoon i *Untaayi Uweek, afin aũa'ul*. Kë we ukaan kë afin aũa'ul? Aji do buũaan kë aũa'ul aşe ji do iko inwoon itool. ¹³An bayiũ naan, nawutan kañonjar woli bañaan biki umundu wi başooran. ¹⁴Nja, nme kë npenna du pkeũ aya du ubida ; nme uko mënũ ũiki nñal bayiũ nja ti *Krittu. Ñaan anwoon aanjal ayiũul aduka ti pkeũ. ¹⁵Ñaan anşoorun ayiũul ti Krittu awo nafin bañaan ; kë naşe me kë bafin bañaan baanji baka ubida wi mnũo.

¹⁶Nme uko unwoon unjal ũiki Krittu awul ubida wi nul pa nja. Ukaan kë nwo kawul ubida wi nja pa bayiũ nja ti Krittu. ¹⁷Woli ñaan alon aka iko bti aşe win ayiũul anwoyi ti kanuma aşe pok pũenka, hum di di unjal wi Naşibaţi ukwoon ti a ba? ¹⁸An babuk naan, nawutan kañalna ti nũup ũaũ, nadoon kaũenk, hënk nanal na manjoonan.

¹⁹Woli nñalad han, wi wi nkmeeñ kë nwo biki manjoonan, nhaaş ni nja nabot nũaũora ti kadun ki Naşibaţi. ²⁰Kë woli nhaaş ni nja nado leşan nja buũaan bi ndolon, nñnji nhaajala, nji nme kë Naşibaţi adëm apel nhaaş ni nja abot ame iko bti.

²¹An banoh naan woli nhaaş ni nja nũaũora, nñoom kañoga. ²²Awul nja iko yi nknëhanulun bti ũiki nmeban uko wi ajakun nũdo, kë uko wi nkdolon ubot alila. ²³Uko wi ajakun nũdo uwo : nfiyaar Yetu Krittu Abukul nbot nñalad jibi ajakun na nja nũdo kado. ²⁴Kë ñaan ankdolon uko wi Naşibaţi ajakun ado, aji mëbana, Naşibaţi kamëbana. Uhaaş wi nul wi awulun nja ujaan uyuuñ kë amëban nja.

4

Uhaaş wi Naşibaţi na wi Naguuru

¹An banoh naan, nawutan kafiyaar bañaan banjaan babubara kaji bawo na *Uhaaş wi Naşibaţi, naũëpan ũëp naten bnuura nameena

* 3:12 Natenan ti Ujuni 4.3-10.

me uhaaş wi bawoonaanuŋ uwoona du Naşibaŋi. Bañaan batum bandaarunŋ aji bawo *baŋupar Naşibaŋi baniink umundu. ² Hënk di di nakyikrënaanunŋ Uhaaş wi Naşibaŋi : ñaanŋ andinanunŋ aji Yetu *Krittu akak ñaanŋ najën, awo na Uhaaş wi Naşibaŋi. ³ Kë ñaanŋ anşaanŋ apok pdinan uko wi Yetu awoonŋ, aanwo na Uhaaş wi Naşibaŋi. Awo na wi naşoorad Krittu i natiinkunŋ kë baji abi, ado bi bi bi, awo ŋi umundu.

⁴ An babak naan nanwoonŋ biki Naşibaŋi, nawat başoorad Krittu bukunŋ, ŋiki anwoonŋ ŋi an adëm apel anwoonŋ i umundu. ⁵ Bukal bawo biki umundu ukaanŋ kë uŋup wi baka uwo wi umundu, kë umundu ubot atiink baka. ⁶ Nja, kë nşë wo biki Naşibaŋi ; ammeenŋ Naşibaŋi aji tiink nja ; kë anwoonŋ aanwo i Naşibaŋi aanji tiink nja. Kë hënk di di njaanŋ nmeena Uhaaş wi Manjoonan na uhaaş wi kaguuru.

Uŋal wi Naşibaŋi

⁷ An banoh naan, nawulën nŋalad ; uŋal uwoona du Naşibaŋi, kë ñaanŋ anŋaluŋ atëntul abuknaana du Naşibaŋi akuŋ ame'a. ⁸ Ñaanŋ anwoonŋ aanŋal atëntul, aambaanŋ kameha Naşibaŋi ŋiki Naşibaŋi awo uŋal. ⁹ Naşibaŋi adiiman uŋal wi akaanŋ pa nja wi ayilunŋ Abukul aloolan i akahanŋ ŋi umundu nŋilna nŋtëpna ŋi a nka ubida. ¹⁰ Uŋal na manjoonan uunwo pŋal pi nŋaluŋ Naşibaŋi, uwo pŋal pi analuŋ nja. Ayil Abukul

kë awo bŋenŋan bankpënanunŋ ipekadu yi nja. ¹¹ An banoh naan, wi Naşibaŋi analuŋ nja hanŋ, nwo kaŋalad kak. ¹² Nin ñaanŋ aambaanŋ kawin Naşibaŋi. Kë woli nŋaladi, Naşibaŋi aji wo ŋi nja, uŋalul ubot kawinana bnuura ŋi nja.

¹³ Naşibaŋi awul nja *Uhaaş wi nul, ukaanŋ kë nji nme kë nmebana, kë abot amëban nja. ¹⁴ Naşibaŋi ayil Abukul kë awo nabuuran umundu. Nwin uko wanŋ, aşë ŋup wa bañaanŋ. ¹⁵ Ñaanŋ andinanunŋ aji Yetu awo Abuk Naşibaŋi, Naşibaŋi aji mëbana, ul kabot kamëban Naşibaŋi. ¹⁶ Kë nja, nme abot afiyaar kë Naşibaŋi anal nja. Naşibaŋi awo uŋal. Kë woli nŋal batënt nja, nji nmebana Naşibaŋi, Naşibaŋi abot kamëban nja.

¹⁷ Woli nŋal batënt nja na manjoonan nŋenkdo kaŋaaf unuur wi pwayëş ŋiki ubida wi nun ŋi umundu wi, unaam na wi *Krittu. ¹⁸ Anŋaluŋ na manjoonan aanji wo na palënk, uŋal unjoonanunŋ uji udook palënk. Na manjoonan, palënk paji pagakandër na uşal wi kakob. Kë anwoonŋ na palënk aanji nŋal na manjoonan.

¹⁹ Kë nja, nşë nŋal ŋiki ul analuŋ nja uteek. ²⁰ Woli ñaanŋ aji anal Naşibaŋi, aşë şoor ayiŋul ŋi Krittu, awo naŋilan, ŋiki woli ñaanŋ aanŋal atëntul i akwinunŋ, aanhilan kaŋal Naşibaŋi i awoonŋ aanwini. ²¹ Uko wi Naşibaŋi ajakunŋ na nja nŋdo kado wii wi : ñaanŋ anŋaluŋ Naşibaŋi akaan anal

ayiṭul ṭi Krittu.

5

1 N̄aan anfiyaarun aji Yetu awoon *Krittu awo abuk Naṣibaṭi, kē n̄aan anṅalun aṣin n̄aan aji ṅal abukul. 2 N̄aan aji me kē anṅal babak Naṣibaṭi woli anṅal Naṣibaṭi abot ado uko wi ajakun. 3 Hēnk di uwoon, pṅal Naṣibaṭi pawo pdo uko wi ajakun ṅdo kado. Kē uko wi ajakun ṅdo kado ubot awo uuntam pdo. 4 Banwoon babak Naṣibaṭi baji bawat iko yi umundu. Kē uko wi ṅkdoon kawatna iko yi umundu uṣē wo pfiyaar pi nja. 5 Kē in aṣaan awo anjaan awat iko yi umundu bē mēnt anfiyaarun aji Yetu awo Abuk Naṣibaṭi a?

Uko wi baṭupun ṭi Yetu Krittu

6 Yetu *Krittu abiiṅ ṭi nja na meel mi batitmu bi nul na pṅaak pi pkeṭ pi nul*. Aambi bi ṭaṅ na meel, abi na meel na pṅaak, kē *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaan uṭup uko mēnt, wul unwoon manjoonan.

7 Iko iwajantṅ ikyuujun kē uko wi Yetu ujoonani, iwoon: 8 Uhaaṣ wi Naṣibaṭi na meel na pṅaak, iyeenkiir yul iwajantṅ† bti. 9 Jēm ṅji ṅdinan uko wi baṅaan baṭupun i? Kē wi Naṣibaṭi aṭupun uṣaan adēmna apel wi baṅaan baṭupun. Uko wi Naṣibaṭi aṭupun wii wi : aṭiiniyaan

Abukul. 10 N̄aan anfiyaarun Abuk Naṣibaṭi amēban uṭup mēntṅ ṭi uhaaṣul. N̄aan anwoon aanfiyaar Naṣibaṭi aṭu'a naṭilan ṭiki aanfiyaar uko wi Naṣibaṭi aṭupun ṭi uko wi Abukul. 11 Kē uko wi Naṣibaṭi aṭupun wii wi : Awul nja ubida wi mnṭo kē ubida mēntṅ uṣē woona ṭi Abukul. 12 Anwoon na Abukul aka ubida mēntṅ, anwoon aanwo na Abukul aanka wa.

Ubida wi mnṭo

13 Dpiitan iko yi, an nanfiyaarun Abuk Naṣibaṭi nahilna name kē naka ubida wi mnṭo. 14 N̄haṭ kē woli ṅnaṭ ṭi kadun ki Naṣibaṭi aṅehana uko unlilulun, aṅen nja wa. 15 Kē woli ṅme kē Naṣibaṭi aji tiink uko wi ṅjaan ṅṅehana bti, ṅhinan kafiyaar na manjoonan kē ṅdo bi yeenk yeenk uko wi ṅṅehanulun.

16 Woli n̄aan awin ayiṭul ṭi Krittu kē akjuban pjuban panwoon paanji paṭij pkeṭ, aṅehandērēna Naṣibaṭi awula ubida wi mnṭo. Uko mēntṅ uwo pa pjuban panwoon paanji paṭij pkeṭ ṭaṅ. Kē uṣē ka pjuban panjaan paṭij pkeṭ, mēnji naṅehandēr anjubanun pjuban mēntṅ. 17 Pjuban bti pawo pekadu, kē pekadu dlon daṣē wo daanji daṭij pkeṭ.

18 N̄me kē baṅaan banwoon babak Naṣibaṭi baanji

* 5:6 Na meel mi batitmu bi nul na pṅaak pi pkeṭ pi nul : Balon baṣal aji Yowan aṭiiniyaan ṭi iko inṭepun ṭi Yowan 19.34, di batowun kantaagan ki Yetu kē meel na pṅaak mampēni. † 5:8 Iwajantṅ: ṭi bayuday woli baṅaan batēb kēme bawajantṅ bawo ṭi uṭup uloolan baji badinan kē uwo manjoonan.

baduka ti pekadu ; Abuk Naşibaţi aji yen baka, *Untaayi Uweek kalow baka. ¹⁹ Nme kë ηwo biki Naşibaţi, kë umundu bti uşë wo ti iñen yi Untaayi Uweek. ²⁰ Nkak ame kë Abuk Naşibaţi abi abot awul nja mnhina mi pyikrën anwoon Naşibaţi na manjoonan. Nmëbandër na anwoon Naşibaţi na manjoonan ti pmëbandër pi ηmëbandëruη na Yetu *Krittu Abukul. Ul awoon Naşibaţi na manjoonan, ul anwoon anjaan awul ubida wi mnço.

²¹ An babuk naan, nalowan ηntoη.

Uṭup utēbantēn wi Yowan apiitun banfiyaaruṅ

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katēbantēn ki Yowan apiitun. Apiit ka « N̄aaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ. » Uka pwo banfiyaaruṅ Krittu biki amenuṅ itim hēnk ukaaṅ kē aṭu aji n̄aaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ. Aṭup baka ṭi kakaarta ki jibi banfiyaaruṅ Krittu bawoon kaṅalad. Akak aṭup baka aji baliint ṭi pfiyaar babot balipara banjaan bajukan uṭup umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1-3)
2. Manjoonan, na bṅalad (4-6)
3. Bajukan baṭilan (7-11)
4. Pwul mboṣ pbaaṅṣaani (12-13)

1 Nji nantohi, dpiitu, iwi N̄aaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ iwi na babuku* an biki nṅaluṅ na manjoonan. Mēntṅ nji ṭaṅ dṅalanaṅ, baṅaaṅ bṭi bammeenṅ manjoonan baṅalan, 2 ṭiki manjoonan manwo ṭi nja akuṭ aduka ṭi nja te mnto. 3 Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittu Abuk Naṣibaṭi Aṣin nja bawul nja bnuura na mnjeeh, bamiir nja, ṅhilna ṅwo ṭi manjoonan ṅbot ṅṅalad.

Manjoonan na uṅal

4 D̄lilan maakan wi nwinun balon ṭi babuku kē baji bado uko unwoon manjoonan jibi Naṣibaṭi Aṣin nja ajakuṅ ṅdo kado. 5 Kē hēnkuṅ, N̄aaṭu, uko wi nji kañehaniinṅ wii wi : nawulan ṅṅalad. Uko mēntṅ uunwo uko uhalu wi pdo wi nji kapiitiinṅ, uwo uko wi ṅyeenkuṅ du ujuni. 6 Pṅal pawo pdo uko wi Naṣibaṭi ajakuṅ. Kē uko wi Naṣibaṭi ajakuṅ ṅdo wi najukuṅ du ujuni, uwo nawo ṭi bṅalad.

7 Baṅaaṅ baṭilan baguuru batum babi aniink umundu, baandi pyikrēn kē Yetu *Krittu akak n̄aaṅ najēn. N̄aaṅ ankdoluṅ haṅ awo naguuru, *Naṣoorad Krittu. 8 Naṭaafaraan keeri, nawutna kawaanṅ uko wi ṅlempuṅ ṭi an, naṣē nayeenk bnuura katum kampēnnuṅ du Naṣibaṭi. 9 N̄aaṅ anwoon aammēban pjukan pi Krittu aṣē hoṭalēṣ da iko ilon, aammēbandēr na Naṣibaṭi. Anktiinkuṅ pjukan mēntṅ amēbandēr na Naṣibaṭi Aṣin nja abot amēbandēr na Abukul. 10 Woli n̄aaṅ alon abi du an aṭij pjukan plon pampaṭi, nawutan kayeenka, nadoon napok pok pwula mboṣ. 11 N̄aaṅ ankwululuṅ mboṣ akak awo ṭi ploolan na aṅ mēntṅan ṭi iko iwuṭaan yi akdoluṅ.

Uṭup ubaaṅṣaani

* 1:1 N̄aaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ... na babukul : Balon baji pntuk pi banfiyaaruṅ pi pi Yowan akdu'unṅ ṭi N̄aaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ, kē babukul bawo banfiyaaruṅ.

¹² Dka iko itum ilonj kak yi nwoonj i kaɕupan, aɕe hokan pwo menkpiitan ya. Dɔjal pbi du an kaɕiini ɕiini na an, mnlilan mi nja manhilna manwo mnweek maakan.

¹³ Babuk Aɕa'u ñaaɕ i Naɕibaɕi adatuɔ† bawulu mboɕ.

† **1:13** Aɕa'u ñaaɕ i Naɕibaɕi adatuɔNatenan ɕi uko wi bapiiɕuɔ ɕi v1. Pntuk pi banfiyaaruɔ ploɔ pi pi akduuɔ aɕa'ul.

Uṭup uwajanṭën wi Yowan apiituj banfiyaaruṅ

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta kawajanṭën ki Yowan apiituj. Apiit ka ñiint alon anfiyaaruṅ Krittü i katim kawoon Gayut. Yowan abi yil tfa bañaan balon baya baṭup Uṭup Ulil Unuura du banfiyaaruṅ Krittü. Wi bayaan du ubeeka wi Gayut afëtuj, ñiint alon anwoon katim ki Diyotrefet apok bafët du katohul. Kë banfiyaaruṅ Krittü bandoon aṅal pyeenk baka kë apok adook baka ti pntuk pi banfiyaaruṅ. Uko mënṭ ukaan kë Yowan apiit Gayut kaji na a amëban aliint, ayeenk bnuura bankmbiin, pṭup Uṭup Ulil Unuura.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoonj:

1. Pwul mboş (1-4)
2. Anfiyaaruṅ Krittü aanwo kapok pṭënk atënṭul (5-12)
3. Pwul mboş pbaañsaani (13-15)

¹ Nji nantohi, dpiitü, iwi Gayut nanoh naan i nṅaluṅ na manjoonan.

² Iwi, nanoh naan, dñehan iko bti iya bnuura na iwi, iwo najoob uhaaş ubot uṭoora na iwi. ³ Bayiṭ nja balon ti Krittü babi aṭupën jibi imëbani manjoonan abot aji kṭaş ma, kë nnilan maakan ti uko mënṭ.

⁴ Nin uko ulon uunji udolën

nnilan kapel woli bajakën aji babuk naan baṭaş manjoonan.

⁵ Nanoh, iji kṭu uşal ti pṭënk banfiyaaruṅ, kadoo ṭënk baka, bukal biki iwoon iimmee. ⁶ Baṭup jibi iṅali baka ti kadun ki banfiyaaruṅ bti. Doon kaṭënk bañaan batënt bukuj babaañş bayaaş bi baka jibi Naşibaṭi aṅaluṅ ; idole haṅ kdo bnuura. ⁷ Bapën kaya kaṭup uko wi *Krittü, awo baanyeenk nin uko ulon ti banwoon baanfiyaari. ⁸ Kë nşë wo biki kayeenk bañaan batënt bukuj mënṭ kahilna kaṭënk ti ulemp wi pdiiman manjoonan.

Diyotrefet na Demetriyut

⁹ Dbi piit pntuk pi banfiyaaruṅ pi nan, kë Diyotrefet anjaan aṅal pwo kadun aşë wo aanji ṅal nin ptiink uko wi nṅakuṅ. ¹⁰ Uko waṅ ukaan kë woli dbii, kayuujan bnuura iko yi ajaan ado. Aji wo ti pṭup iko iwuṭaan ti un. Ado beeh beeh apok pyeenk bayaan banfiyaaruṅ, kë banṅaluṅ pyeenk baka aji neenan baka kadoo baka ti pntuk pi banfiyaaruṅ.

¹¹ Iwi nanoh naan, wutan kaligşën buṭaan, doon kado bnuura. Anjaan ado bnuura awo i Naşibaṭi, ankḍoluj buṭaan aamme Naşibaṭi.

¹² Kë Demetriyut ul, bañaan bti baṭup uko unuura wi nul, kë mnwo mi nul mankak ayuuj kë awo i manjoonan. Un kak nṭup bnuura bi nul, kë ikak ame kë uko wi nṅṭupuj ujoonani.

¹³ Dka iko itum yi p̄tupu kak,
aṣë wo mēn̄jal p̄piitu piit ya.

¹⁴ D̄jal pwinu win ʒi uleefu
n̄nuur ʒi, n̄ṣë n̄ʒiini bnuura.

¹⁵ Dñehan bnuura bawo ʒi
iwi! Banohu bawulu mboṣ.
Wulan banohun mboṣ b̄ti an-
doli ʒi katim ki nul.

Uṭup wi Yuda apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yuda apiitun. Yetu awoon naweek baka ul na Yakob. Kakaarta ki kanaam na katēbantēn ki Piyeer apiitun. Yuda apiit kakaarta ki bañaan biki Naşibaṭi adatun. Aji na baka balipara bañaan banjaan bajukan uṭup umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura. Mnwo mi bakan mēntan manyuuj kē baanwo bañaan biki Yetu, ṭiki maanwo mnwo mnuura. Akak aṭup baka jibi Naşibaṭi ajaan ado na banjaan bado buṭaan.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1-2)
2. Uba wi banjaan bajukan bañaan iko inwoon iinwo itool (3-16)
3. Banfiyaaruṅ bawo kaṅalad (20-23)
4. Mndēm manwoon ṭi Naşibaṭi! (24-25)

1 Nji Yuda aṭa Yakob*, nwoon nalempar Yetu *Krittu, dpiitanaṅ an biki Naşibaṭi Aşin nja adatun, aṅal baka, kē Yetu Krittu akyeṅ baka. ² Dñehan Naşibaṭi añaḡi'an, ajoobṭēnan nḡaaş

akuṭ aṅalan ; dñehan awulan iko mēnt atuman.

Bajukan balagare (2 Piyeer 2.1-17)

³ An biki nḡaluṅ maakan, dbi ṭu uşal maakan ṭi ppiitan ṭi uko wi mbuur mi nṭokuṅ. Kē nşē win hēnkun kē dwo i kapiitan katēṅṭēnan nado kagutan, uko wi Naşibaṭi aṭenuṅ byaaş blookan bañaan banwoon biki nul bafiyaar uhilna uduka te mnto. ⁴ Na manjoonan, bañaan balon baññoomun Naşibaṭi bamena aneej ṭi ptoofan. Baji baṭēlēş bnuura bi nul kaji badinan bañaan pdo kado iko iṭop, kabot kapok Yetu anwoon Ajugun aloolan. Upiitana undiimaan ṭi *Ulibra wi Naşibaṭi kē alun kakob baka.

⁵ Name iko mēnt bti, kē nşē nḡal kaleşanan jibi Ajugun abiin abuuran pntaali pi *Iṭrayel du *Ejiptu, aşē do kē bampokuṅ pfiyaar bakeṭi*.

⁶ Naleşan nwanjuṭ njanwoon nḡambi liṅ ṭi uko wi Naşibaṭi aṭuun nḡa pdo, nḡaduk dko di nḡafēṭun: aṭu nḡa du bdēm kē nḡakyoonk unuur uweek wi pwayēş atanana te mnto*.

⁷ Naleşan kak biki nḡbeeka nḡi Fodom na Gomora* na nḡbeeka nḡanñogun baka bambiin ado ji nwanjuṭ mēnt awo ṭi pdo iko iṭop, abot apiinṭ na biinṭ kēme baat batēnt baka*; hēnkun Naşibaṭi akob baka ado kē bawo du bdoo banwoon

* 1:1 Natenan ṭi Maci 13.55; Markuṭ 6.3. * 1:5 Natenan ṭi Ppēn 12.51. * 1:6

Natenan ṭi Ujuni 6.2. * 1:7 Natenan ṭi Ujuni 19.24-35. * 1:7 Apiinṭ na biinṭ kēme baat batēnt baka : Balon bapiit aji bapiinṭ na nwanjuṭ. * 1:7 Natenan ṭi Ujuni 19.1-25.

baankjēmša, bañaan bti kë bawo katen ti uko mēnt.☆

8 Bañaan mēnt banwoon ti ptoofan hēnk di bakaan aji bado : baji bado iko injaan iṭopan nleef ni baka yi nṭaafi ni baka nṭawuluṅ baka, bañoom Ajugun, aji bakar nwanjut nṭandēmuṅ. 9 *Mikayel uwanjut uweek, uundo kar *Untaayi Uweek wi ukṇomnuṅ puum pi *Moyit na wa – ajakaara na wa ṭaṅ: « Dwutu na Ajugun! »

10 Kë bañaan biki, bašë ji bakar uko wi bawoon baam-mee ; kame ki baka kawo ji ki nṭlimariya nṭanwoon nṭaanwo na uṣal ašë ji kaneeman baka. 11 Bañaan mēnt bawuṭani! Baṭaṣ bgah bi *Kayin ; itaka iṭon baka kë baneem ji *Balaam ; bakeṭ ṭiki bapatata ji *Kore. 12 Nalipariin bañaan mēnt: woli nayit ade, baji bado iko iṭop, baanji bakowa, baji baṣal nleef ni baka ṭaṅ. Bawo ji infēluṅ inwoon iinwo na meel yi uyook uñooṭuṅ. Bawo ji mnko manwoon maankbuk woli wal wi kakit ki ma udoo ban, mnko mi balēbuṅ, mankeṭuṅ aba. 13 Jibi nṭmaaronṅ ni bdëk banṭuunkuṅ nṭajaan nṭajotan plēt kadun, hēnk di di bajaan bajotan kadun iko ikowandēnaan yi bajaan bado. Bawo ji nṭjah nṭanneemuṅ añaay, kë Naṣibaṭi afēl baka du bdēm bantootuṅ apel bi pti te mṭo.

14 *Henok, anwoon ateen nja napaajanṭēn ampēnnuṅ ti *Adam, ado bi ṭup undiimaan ti uko wi baka aji : « Natenan!

Ajugun aluṅ kabi na pntuni pi nṭwanjut nṭyimanaan ni nul, 15 kahilna kawayēš bañaan bti. Aṭup bampokuluṅ kë baduknaana ti iko iwuṭaan bti yi badoluluṅ wi bapokuṅ ptiinka na ti nṭup nṭam ni bado pekadu banwoon baankṭaša mēnt baṭupuṅ ti a. » 16 Bawo bañaan banjaan baṅur nṭuran, kaṭëga, kabi duka duka ti pla iko inliluṅ nleef ni baka ; bawo bahomp banjaan badaar bañaan na nṭup nṭil.

Natamaan

17 Kë an biki nṭaluṅ maakan, naleṣan uko wi *banjañan biki Yetu *Krittu Ajugun babiin aṭupan aji ubi kawo. 18 Babi jakan aji : « Ṭi nṭnuur nṭbaañšaani, bañaan bambeṅ baluṅ kabi, baluṅ kado kaṭaṣ iko iwuṭaan yi nleef ni baka nṭaluṅ inwoon iinlil Naṣibaṭi. » 19 Bukal bajaan baṭij bpaṭšër ; iko yi bañaan bajēn baṅaluṅ ijaan iṭon baka, baanwo na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi.

20-21 Kë an biki nṭaluṅ maakan, namēbaan naliint ti uṅal wi Naṣibaṭi aṅalanan. Natamaan naliint ti pfiyaar pyimanaan maakan pi nafiyaaruṅ nado kaya kadun ti pa, nado kañehan na mn-hina mi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, nayoonek Yetu *Krittu Ajugun awulan mñaga mi nul mankwuluṅ ubida wi mṭo.

22 Nañagiin banwoon na nṭṣal nṭëb ; 23 nabuuran balon wi naklowanuṅ baka bdoos ; nañagiin bandukiin pñaga pannaakiiruṅ na palēnk,

nado naṭaafara pban imiṣa yi
baka ingëjuṅ na iko iwuṭaan
yi badoluṅ.

Pbeeb Naṣibaṭi

²⁴⁻²⁵ Nawulën ṅdëman
Naṣibaṭi anwoon aloolan
ṭaṅ, anṭëpnun ṭi Yetu *Krittu
Ajugun abuuran nja. Ul
ahiluṅ kayeṅan nawutna ka-
jot ṭi pekadu, kadolan nanaṭ
ṭi kadunul ul anwoon na
mndëm, nawo baṅaaṅ bajinṭ,
nawo na mnlilan mnweek.
Naṣibaṭi awo naweek, ajug
mndëm, mnhina na pṣih du
unjon, nṭa na faan te mnṭo!
Uwo haṅ!

Uko wi Naşibaţi ayuujuŋ Yowan

Uŋup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yowan, nanjañan i Yetu Krittu apiitun. Aŋup aji iko yi apiitun bti ŋi kakaarta ki awin win ya na keş ki nul, akak atiink ya na ibaŋ yi nul. Aji Uhaaş wi Naşibaţi uneejuŋ ŋi a, ahilna ame iko menŋ bti. Babi mob Yowan ayaanaan du unjiw wi Patmot aduka da, du ubeeka wi Atiya. Ukaaŋ ke apiit kakaarta ki katenŋenaan banwoon ŋi kadun ki banfiyaaruŋ ŋiki du unjon babi hajan baka maakan. Uko menŋ ukaaŋ ke aji na baka bameban baliint te unuur ubaañsaani, bahaŋ ŋiki Yetu aji : « Bampokuŋ buŋaan, dwul baka bade mbuk mi bko banjaan bawul bañaan ubida banwoon du uwoorta wi Naşibaţi.» » 2.7. Ke Yetu ŋi uleeful abi henkuŋ kawat buŋaan. Uka iko yi aŋupuŋ ŋi ulibra wi inkaaŋ udooni : uteek uwo ke nhaaş ni buŋaan nawa ŋi plemp ŋi umundu wi, ke banfiyaaruŋ Krittu bakluŋ kahaj te badoo bafin balon ŋi baka. Utėbantėn uwo ke Yetu awoon Nabuuran bañaan, aluŋ kawat bañaan bti bampokuŋ Naşibaţi kaŋu na nhaaş ni buŋaan. Uwanjanŋen uwoon ke Naşibaţi ahank katuum pa bañaan banfiyaaruŋ, biki bafinun pa katimul. Aŋup aji Fatana na nwanjuŋ ni nul, na bañaan bti

banŋaşuluŋ, Yetu aluŋ kawat baka kafel du bnjiir. Baŋi bhalu baluŋ kabi, na mboş mnhalu na ubeeka uhalu. Naşibaţi na Ajugun Yetu baluŋ kabi kafet da na bañaan bantiinkuluŋ.

1 Uko umpiitun ŋi ulibra wi, wi wi Naşibaţi awuluŋ Yetu Krittu pa ayuuj balem-parul uko unkmbiin henkuŋ uunkjon. Ayil uwanjuŋ wi nul du Yowan nalemparul ke uyuuja uko menŋ. 2 Yowan ayuuj bnuura ke uko bti wi aŋupuŋ uwo uŋup wi Naşibaţi na uko wi Yetu Krittu adi-imanuluŋ.

3 Naaŋ ankkakaleşun iko inklun kabi menŋ na bañaan banktiinkun ya abot aŋaş ya banuurandeni. Na manjoonan wal wi iko menŋ bti ikdolaniin uñogi.

Pwul mboş pi Yowan

4 Nji Yowan nji kapiitun banfiyaaruŋ banwoon ŋi nbeeka paaj na ulon ni Atiya.

Dñehan Naşibaţi awulan bnuura abot aŋooranan nhaaş, ul anwoon, anjonun nwoo, ankmbiin. Dñehan kak nhaaş paaj na ulon nwanwoon ŋi kadun ki pŋij pi pşih pi nul nawanulan bnuura nabot nŋaŋooranan nhaaş. 5 Abot añehan Yetu Krittu, ammarun iko yi na manjoonan, aŋup ya, anwoon nateek annaŋin ŋi pkeŋ, abot awo naşih i başih biki mboş awulan bnuura abot aŋooranan nhaaş. Yetu Krittu anjal nja abot abuuran nja wi awuluŋ ubida wi nul, Naşibaţi ahilna

amiir nja ipekadu. ⁶ Ado nja kē ŋwo pntaali pi baŋen banwoon baŋih ašē lemp ti kadun ki Naŋibaŋi Aŋin. Mndēm manwo ti a te uba umundu! Aŋih te mndani! Uwo haŋ!

⁷ Natenan, abi ti infelun. Kē bañaan bti bakluŋ kawina, bandoon aluŋana uleef baluŋ kawina. Bañaan biki umundu bti baluŋ kado kaŋega. Aa! Uwo haŋ!

⁸ Ajugun Naŋibaŋi *Anhiniin iko bti anwoon, anjonun nwoo, ankmbiin aji : « Nji dwoon nateek abot awo nabaañsaani. »

Mnwin mi Yowan

⁹ Nji Yowan ayitan, nji ntokun na an pŋih, ahaj akuŋ amiir ji an ti pdo kaŋaŋ Yetu, babi moben aŋoof du unjiw wi Patmot tiki djukan Uŋup wi Naŋibaŋi, uko wi Yetu. ¹⁰ Unuur ulon wi pdēman Ajugun, Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uneej ti nji, kē ntiink ti kafet naan pdiim plon pweek panwoon ji plul. ¹¹ Pdiim pajakēn aji : « Uko wi ikwinun, piitan wa ti ulibra iya iwul banfiyaaruŋ banwoon ti ŋbeeka paaj na ulon ŋi : Efet, Timirna, Pergam, Fiyatira, Fardet, Filadelfiya na Lawoditiya. »

¹² Wi ntiinkun pdiim mēnt, dkok aji dten ŋaan ankŋiiniin na nji ašē win kfiiti paaj na plon kanŋakni uwuuru. ¹³ Ti ptoof pi kfiiti kun kē nšē win uko unwoyi ji ŋaan. Awohara

kamiŋa kanyulun aban te du ihoŋ abot atan ka na katel ki uwuuru ti bjent. ¹⁴ Uwel wi ŋaan mēnt ufaat feh awo wo ji muuŋ, kē kēŋ ki nul kawo ji bdoo banjeenuŋ. ¹⁵ Ihoŋul ijeen ji ifeeru inŋuun ti bdoo, kē pdiim pi nul padēm ji ubulan. ¹⁶ Amēban ŋjah paaj na ulon ti kañenul kadeenu, kē kakej kajul ki ŋde ŋtēb kaŋē pēn ti mntumul, kaara di nul kē daknuur ji udiin unuur.

¹⁷ Wi nwinulun, djot ti ihoŋul awo ji ŋaan akeŋun keŋ. Kē ašē pafēn kañenul kadeenu ajakēn : « Wutan kalēnk ; nji dwoon najuni akuŋ awo nabaañsaani. ¹⁸ Dwo anwoon najeb ; dbi keŋ ašē wo hēnkun najeb te mnto akuŋ awo na inigŋaani yi pkeŋ na yi mnkeŋ. ¹⁹ Piitan uko wi ikwinun: uko unwoon hēnkun na unklun kabi. ²⁰ Kē ti uko wi ŋjah paaj na ulon ŋi iwinun ti kañen naan kadeenu na kfiiti paaj na plon ki uwuuru dpibanu wa : ŋjah paaj na ulon ŋun ŋawoon ŋwanjut paaj na ulon ŋi banfiyaaruŋ ti ŋbeeka paaj na ulon ; kē kfiiti paaj na plon kun kawo knuk paaj na plon ki banfiyaaruŋ.

2

Uŋup wi bapiitun banfiyaaruŋ biki Efet

¹ Ajakēn aji : « Piitan banfiyaaruŋ* biki Efet iji na baka : “Ammēbanun ŋjah paaj na ulon ti kañen kadeenu

* 2:1 Banfiyaaruŋ biki Efet: Ti ugrek baji uwanjut wi banfiyaaruŋ biki Efet.

abot apoş ti ptoof pi kfiiti paaj na plon ki uwuuru aŋiini aji : ² Dme uko wi najaan nado, ame unoor wi nan na kamiir ki nan. Dme kē naanji nadinan baŋaan bawuŋaan bawo ti pntuk pi nan ; baŋaan banjakun aji bawo banjaŋan aŋe wo baanwo banjaŋan biki naan, naten baka ayikrēn kē bawo baŋilan. ³ Dme kak kē naji namiir ti mnhaj mi nakhajun pa nji bē naanwutani. ⁴ Kē nŋe wo mēnlilan ti uko ulon uwuŋaan wi nwinun ti an. Uko mēnt uwo kē naankak aŋalēn jibi nabiin aŋalēn ŋfa. ⁵ Naleŋan jibi nabiin awo ŋfa, natenan jibi nakaki kafet, naŋelŋan ŋhaaŋan nabot nado kado jibi najaan nado ŋfa. Woli naando haŋ, kabi du an kapēnan pfiiiti pi nan ti dko di pawoon. ⁶ Kē naŋe ka umbaŋ ulon wi nadoli bnuura : napok ji nji iko yi banikolayib bajaŋan bado†.

⁷ «“Bankaan ibaŋ batiinkan uko wi Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujakuŋ na banfiyaaruŋ. Bampokuŋ buŋaan, dwul baka bade mbuk mi bko banjaŋ bawul baŋaan ubida banwoon du uwoorta wi Naŋibaŋi.” »

Uŋup wi bapiitun banfiyaaruŋ biki Fimirna

⁸ Akak ajakēn : « Piitan banfiyaaruŋ biki Fimirna iji na baka : “Anwoon nateek akuŋ awo nabaanŋaani,

ankeŋun akuŋ anaŋa ti pket aŋiini aji : ⁹ Dme unoor wi nan na bwaan bi nan – kē naŋe wo bayok na manjoonan. Dme kak iko iwuŋaan yi baŋaan baktaparanaŋ. Baji bawo biki pntaali pi Naŋibaŋi aŋe wo baanwo baka, bawo biki *katoŋ kaŋehanaani ki *Fatana. ¹⁰ Naklēnk nin ti uko wi nakluŋ kahaj. *Untaayi Uweek uwat balon ti an ukalabuŋ, kado na pdolan nadekēn feŋ. Kē hēnk di nakluŋ kahaj ŋnuur iŋeen. Namiiran uko mēnt woli badoo fiŋan, nŋe luŋ nwulan ubida uwo katum ki nan.

¹¹ «“Bankaan ibaŋ batiinkan uko wi Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujakuŋ na banfiyaaruŋ. Bampokuŋ buŋaan baankket utēbantēn†.” »

Uŋup wi bapiitun banfiyaaruŋ biki Pergam

¹² Akak aji na nji : « Piitan banfiyaaruŋ biki Pergam iji na baka : “Anwoon na kakej kajul ki ŋde ŋtēb aŋiini aji : ¹³ Dme dko di nafetun : *Fatana akŋihuŋ da. Namēbanaan bnuura, kē wi badoon afin ti ptoofan du dko di Tatana afetun Antipat anfiyaaruŋ abot awo aanji ŋaŋna pŋiiniyaan uko wi naan, naanŋaŋan pfiyaarēn. ¹⁴ Kē nŋe wo mēnlilan ti iko ilon inkdolaniin ti an : nawo ti na baŋaan balon banjaŋ baŋaŋ uko wi Balaam ajaŋ ajukan. Ajukan Balak jibi

† 2:6 Banikolayit : Ulibra wi ŋaŋi ŋiiniyaanun baŋaan mēnt banjaŋ bajukan ŋŋup ŋanwoon ŋŋilan kē ŋŋup ŋi babin ajukan naŋe wo ŋaameeŋana. † 2:11 Baankket utēbantēn : ŋi uba umundu baankket kabi kaba ba te mnŋo.

akdoli kadoo kaṭu bañaan biki Itrayel bado buṭaan wi bakdeen ṅntaam ṅi bafinjarun ṅntonṅ abot aṭopan ṅleef ṅi baka na pjuban pi piintṅ[☆].
 15 Nakak awo na bañaan balon ṅi an bankṭaşun pjukan pi banikolayit. 16 Naṭeṷšan ṅbida ṅi nan keeri! Woli naantēlēṷ ṅa, kabi du an hēnkunṅ, kagut na bañaan mēnṭan na kakej kanjaan kapēnna ṅi mntum mi naan.

17 «“Bankaan ibaṭ batiinkan uko wi Uhaaş wi Naṷibaṭi ujakuṅ na banfiyaaruṅ. Bampokuṅ buṭaan, dlun kawul baka pde panwoonuṅ baṭi[☆], pi bañaan bawoon baambaan kawina, na plaak pfaatal pi bapiituṅ katim kalon kahalu ki nin ṅnaan alon awoon aamnee me bē mēnṭ anyeenkuṅ ka a.” »

Uṭup wi bapiituṅ banfiyaaruṅ biki Tiyatira

18 Akak aji na nji : « Piitan banfiyaaruṅ biki Tiyatira iji na baka : “Abuk Naṷibaṭi anwoon na kēṷ kanwoon ji bdoo, kē ihoṭ ijeen ji ifeeru inṭuun ṅi bdoo aṭiini aji :
 19 Dme uko wi najaan nado : unal, pfiyaar, kamiir ki nan, na jibi najaan naṭēnk batēnṭan. Dme kē nataman apel wi nabaan ame'ēn me.
 20 Kē nṷē wo mēnlilan ṅi uko ulon ṅi. Nawut ṅnaaṭ anwoon Jetabel kē awo ṅi ptoofan. Aji ul awo *Naṭupar Naṷibaṭi aṷē ji guur balempar naan kajukan baka pṭopan ṅleef

ṅi baka na pjuban pi piint kabot kade uyemaṭ wi ṅntaam ṅi bafinjarun ṅntonṅ. 21 Dṭena ṅnuur pa awugēṷ uṷal kē aṷē pok aduka ṅi pdo iko iṭop mēnṭ. 22 Dṭu'a mnhaj kadola apiintṅ ṅi kaliṷa ado kahaj maakan, ul na banjaan bajuban pjuban pi piintṅ na a. Dwut baka woli badi ṭaṅ aṭaṅan iko iwuṭaan yi ajaan aṭu baka pdo. 23 Dkak alun kafin babukul. Hēnk banfiyaaruṅ bṭi bame kē dme uko wi bañaan bajaan baṷal du ṅhaaş ṅi baka, kaṷe katum ṅnaan andoli ṅi uko wi adolonṅ.

24 «“Kē an biki Tiyatira nanwoon naantāṷ pjukan pi ṅnaaṭ mēnṭ, an nanwoon naamme iko yi bajaan badu iko immeniinṅ yi *ṭatana, mēnkak aka nin uko ulon wi pṭupan. 25 Dji ṭaṅ namēban bnuura uko wi najukuṅ te ukakēn.

26 «“Bampokuṅ buṭaan abot ado uko wi nji ṅjalun te unuur ubaaṅṷaani, dlun kaṭu baka ṅi kadun ki ṅtaak. 27-28 Mnhina mi Paapa awulunṅ mi mi nji kawulunṅ baka, balunṅ kado kaṷih ṅtaak mēnṭ na kmēni kakob bañaan bawuṭaan jibi ṅnaan ajaan afom iṭukar. Dkak awul baka unfay, ujah unjaan ujeehan na nfa[☆].

29 «“Bankaan ibaṭ, batiinkan uko wi Uhaaş wi Naṷibaṭi ujakuṅ na banfiyaaruṅ.” »

3

☆ 2:14 Natenan ṅi Mnṷēn 25.1-2. ☆ 2:17 Natenan ṅi Ppēn 16.32-34. ☆ 2:27-28 Natenan ṅi Kaṅnaam 2.8-9.

Uṭup wi bapitun banfyaarun biki Fardet

¹ Akak aji na nji : « Piitan banfyaarun biki Fardet iji na baka : “Awoon na nḥaaṣ paaj na ulon nḥi Naṣibaṭi abot amēban njah paaj na ulon aṭiini aji : Dme uko wi najaan nado ; baṅaan baṣal aji nawo bajeb kē naṣē wo bakeṭ.

² Nawoon bten, nataman nawutna kakeṭ bti ; dwin kē uko wi nadolon uunwinana bnuura ṭi kadun ki Naṣibaṭi.

³ Naleṣan jibi nayeenki ṭfa Uṭup wi Naṣibaṭi, namēbaan wa, nakuṭ nawugēṣ nṣal. Woli naanwo bten, kabi du an ji nakiiḥ, bē naankme wal mēnt.

⁴ Kē balon ṭi an du Fardet baṣē wo banwoon baanṭopan imiṣa yi baka ; balun kagakandēr na nji kawoh imiṣa ifaatal ṭiki bataan na pwoh ya. ⁵ Bampokun buṭaan bakwohun keeri imiṣa ifaatal, nin mēnkpēnan itim yi baka ṭi ulibra wi bapitun itim yi baṅaan bankaṅ ubida wi manjoonan. Woli dlun awo du kadun ki Paapa na nwanjut nḥi nul, kaṭup kaji baṅaan mēnt bawo biki naan.

⁶ «“Bankaan ibaṭ batiinkan uko wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujakun na banfyaarun.” »

Uṭup wi bapitun banfyaarun biki Filadelfiya

⁷ Ajakēn kak : « Piitan banfyaarun biki Filadelfiya iji na baka : “Anwoon nayimanaan, anwoon Manjoonan, awo na kaniigṣaani ki *Dayiṭ naṣih, anjaan ahaabēṣ bē nin ṅaan aanji dēt, anjaan

adēt bē nin ṅaan aanji haabēṣ aṭiini aji : ⁸ Dme uko wi najaan nado. Dṭu ṭi kadunan plēman panwoon bhaab, pi nin ṅaan awoon aanhil pdēt. Naanhinan maakan aṣē mēbana uko wi njakun, naampokēn. ⁹ Natenan uko wi nji kalun kado baṅaan biki *katoh kaṅehanaani ki *Tatana. Baji baji bawo biki pntaali pi Naṣibaṭi aṣē wo baanwo biki pa, bawo baṭilan. Dluṅ kado baka babi banṭup ṭi kadunan baṣē bame kē nji dnalan. ¹⁰ Kē an naṣē mēban uṭup naan, amiir, ukaṅ kē nḥi kanaṭ ṭi uko wi nan nawutna kahaj mnhaj mi Naṣibaṭi akṭuun baṅaan biki umundu bti katenna jibi bawo i na manjoonan.

¹¹ «“Dbi hēnkun, namēbaan bnuura uko wi nayeenkun, nin ṅaan alon awutna kayeenk katuum ki nan. ¹² Bampokun buṭaan, ddo baka banaṭ ji pṭap du *Katoh ki Naṣibaṭi i naan. Nin baankak apēn da. Dpiit ṭi baka katim ki Naṣibaṭi i naan na katim ki ubeeka wi Naṣibaṭi i naan. Ubeeka mēnt uwoon Yerutalem dhalu dankwalnaniin baṭi du Naṣibaṭi i naan. Dpiit ṭi baka kak katim naan kahalū.

¹³ «“Ankaan ibaṭ atiinkan uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujakun na banfyaarun.” »

Uṭup wi bapitun tun banfyaarun biki Lawoditiya

¹⁴ Akak aji na nji : « Piitan banfyaarun biki Lawoditiya iji na baka : “ṅaan

i bajaan badu uwo han, anjaan aɕup na manjoonan uko wi Naŕibaɕi, anwoon nateek, anŕihun iko bti impaŕaniin aɕiini aji : ¹⁵ Dme uko wi najaan nado uwaan udooni. Dnal nado uko unkaan udooni. ¹⁶ Kē jibi uko wi najaan nado uwaanun udooni, dban ɕi ppokan.

¹⁷ «“Naji naji nawo bayok, naanwaan nin uko ulon aŕe wo naamme kē nawo banwuŕanun, bajuuk, bawaan, banwoon bakuul abot awo byiŕu. ¹⁸ Hēnk, natiinkan uko wi nji kajakanan: nanugan wuuru wi naan wi mbo-manun bnuura maakan, wal mēnt nawo bayok na manjoonan. Nanugan kak imiŕa ifaatal nawohara, nawutna kawo byiŕu kakowa, nabot nanug bko bi kēŕ nahilna nado kawin bnuura. ¹⁹ Kē nji, baŕaan biki nji nŕaluŕ dji kaŕoman na baka kakuɕ kakob baka. Natamaan keeri, nawugēŕ nŕal. ²⁰ Natenan, dwo ɕi plēman akob. Nāan antiinkun pdiim naan ahaabēŕaan plēman, kaneej du katohul, ŕde kaŕah. ²¹ Nji dpok buŕaan, aɕo na Paapa ɕi pɕij pi pŕih. Bampokun buŕaan, dɕen baka babi baɕo na nji ɕi pɕij pi pŕih. ²² Ankaan ibaɕ atiinkan uko wi Uhaaŕ wi Naŕibaɕi ujakun na banfiyaarun.” »

4

Pɕij pi pŕih pi Naŕibaɕi

¹ Wi uko wan uɕepun, dkak aten, awin plēman panwoon

bhaab du baɕi aŕe tiink pdiim pambiin aɕiini na nji, pambiin awo ji plul kē pajakēn : « Payiin ibi ɕi, nŕe diimanu uko unklun kaɕep. »

² ɕi dko mēnt, kē *Uhaaŕ wi Naŕibaɕi uŕe neej ɕi nji. Pɕij pi pŕih plon pawo du baɕi, kē alon aɕo ɕi pa. ³ Dwin uko ujeenkala na uniilu kē uknuur ɕi a. Kaŕanaan ki ubopal kalon kankwoj wojun kafooy pɕij pi pŕih. ⁴ Bantohi iŕeen ŕtēb na babaakē banwohariin imiŕa ifaatal feh, afuɕa ŕtepi ŕi pŕih ŕi uwuuru baɕo ɕi iɕij yi pŕih afooy pɕij pteek pun. ⁵ Iliik liik na idiim na imparantant ipēn ɕi pɕij. Kfiiti paaj na plon kayik ɕi kadun ki pa, kul kawoon ŕhaaŕ paaj na ulon ŕi Naŕibaɕi. ⁶ Uko ulon uwo ɕi kadun ki pɕij, awo ji bdēk banwoon ji kawini kanknuurun.

Nko ŕbaakē ŕawo ɕi ptoof pi pɕij abot afooy pa ; awo na kēŕ ɕi kadun na kafet. ⁷ Uko uteek unaam na uliihu, kē utēbantēn uwo ji uwit ukaŕ umpoɕi, uwajantēn kē uwo na kaara dannaamun na di ŕaan, kē ubaakantēn unaam ji ukat uweek unkyiɕun. ⁸ Nko ŕbaakē ŕun ŕawo undoli na ibaaklu paaj inwoon na kēŕ ɕi ya meet na ɕi iban. Naji ŕabi kahuuran huuran unuur bti na utejan bti kaji :

« Iyimani, iyimani, iyimani, iwi Naŕibaɕi *Anhiniin iko bti, anjonun nwoo, anwoon, ankmbiin. »

⁹ Hēnk, uyaaŕ undoli wi ŕko ŕbaakē ŕun ŕajaan ŕayeek kadēman, kabeeb Naŕibaɕi anɕoon ɕi pɕij pi pŕih, anwoon

te mnto, ¹⁰ bantohi iñeen ntëb na babaakër bukuñ bajot ti ihoṭ yi anṭoon ti pṭij, adëman anwoon te mnto. Baji bafël nṭepi ni pṣih ti kadun ki pṭij kaṣë ji :

¹¹ « Ajugun, Naṣibaṭi i nun bañaan bawo biki kadëmanu kabot kabeebu mnhina bti manwoona du iwi, ṭiki iwi ipaṣun iko bti, iñaluñ ppaṣ ya, kë iwo yii yi. »

5

Anwoon unkaneel wi bṭeñan

¹ Dkak awin ti kañen kadeenu ki anṭoon ti pṭij pi pṣih ulibra umpiitaniinṭi ti meet na ti bdig, kë adët wa aṣë jatan nṭyaaṣ paaj na ulon kameel ki pbeela kakuuṭna wa. ² Kë nṣë win uwanjuṭ unwoon na mnhina mnweek kë uhuuran maakan aji : « In ataajuñ na ppënan uko undëtnuñ ulibra kahaabëṣ wa? » ³ Kë nin alon du baṭi na ti mboṣ na ti mboṣ uṭeeh aanhil phaabëṣ wa kaleyiir. ⁴ Wi wi nṣaan awooni maakan ṭiki baanwin win nin ñaan antaanṭi na phaabëṣ wa. ⁵ Alon ṭi bantohi kë aṣë ji na nji : « Kwooni! Tenan, uliihu wi pntaali pi Yuda[☆], ampënnuñ ṭi *Dayiṭ, awat baṣooradul ; ul ahiluñ ppënan uko wi badëtnuñ ulibra nṭyaaṣ paaj na ulon kahaabëṣ wa.

⁶ Wal mënṭ kë nṣë win ti ptoof pi pṭij pi pṣih na pi nko

nbaakër na pi bantohi, anwoon unkaneel wi bafaaluñ. Awo na itiiim paaj na plon ṭi bkow akuṭ awo na kēṣ paaj na plon. Kēṣ mënṭ kawoon nṭyaaṣ paaj na ulon ni Naṣibaṭi, ni ayiluñ ṭi umundu bti. ⁷ Anwoon unkaneel abi ayeenk ulibra ṭi kañen kadeenu ki anṭoon ṭi pṭij pi pṣih. ⁸ Wi ayeenkun wa, nko nbaakër nṭun na bantohi iñeen ntëb na babaakër babi aṅup ṭi kadun ki anwoon unkaneel adëmana. Andoli amëban bntuni na ikoopaa yi uwuuru intumi mnkulan manwoon pñehan pi bañaan biki Naṣibaṭi. ⁹ Bayeek kayeek kahalu aji :

« Itaṅ na pyeenk ulibra kapënan iko indëtnuñ wa ṭiki ibi faalana, na pñaak pi nu ikakan du Naṣibaṭi

bañaan biki kṣini bti, nṭup bti, kntaali bti na nṭaak bti.

¹⁰ Ido baka kë bawo pntaali pi baṭeñan banwoon baṣih

aṣë lemp ṭi kadun ki Naṣibaṭi, bankṣihuñ ṭi mboṣ. »

¹¹ Wal mënṭ dwin abot atiink idiim yi nwanjuṭ nṭum nṭanfooyun pṭij pi pṣih na nko nṭun na bantohi. Nṭum pṭum pañ awo kntuni na kntuni ktum maakan, ¹² aṣë yeek na idiim iweek maakan aji :

« Bañaan bawo biki kadëman, kabot kabeeb anwoon unkaneel unfaalaniinṭi ṭiki awo mnhina abot awo pyok, awo uṣal untuñ, abot awo uforta. »

☆ 5:5 Natenan ṭi Ujuni 49.9.

13 Dkak atiink iko impaşaniin bti inwoon du baŕi, ŕi mboş, ŕi mboş uŕeeh, na ŕi bdëk, iko bti inwoon ŕi ya kë ikji :

« Iwi inŕoon ŕi pŕij pi pşih na iwi inwoon unkaneel, ŕjbeeban adëmanan ŕiki nawo mndëm na mnhina te mŕŕo. »

14 Kë ŕko ŕbaakër ŕun ŕaşë ji : « Uwo haŕj » kë bantohi başë ŕup ŕi kadun ki baka adëman baka.

6

Ppënan iko inkuuŕnun ulibra

¹ Hënk, kë nwin, wi anwoon unkaneel apënanun uko uteek unkuuŕnun ulibra, kë nşë tiink ulon ŕi ŕko ŕbaakër ŕun kë ukŕiini na pdiim pweek panwoon ji kamparantant aji : « Biini. » ² Kë nten aşë win umpëlënt ufaatal kë ukbi. Andapiin wa awo na kaŕjaanan ki işuuri, kë bafuuŕana utepi wi pşih. Kë aya awo nayoh du ugut, kaya kado kayoha yoh.

³ Wi apënanun utëbantën, dtiink uko utëbantën ŕi ŕbaakër ŕun kë uhuuran aji : « Biini. » ⁴ Kë umpëlënt ulon ukak apën, awo ujeenkak. Andapiin wa bawula mnhina mi pŕij ugut ŕi mboş, baŕaaŕ bado kafinjar. Bawula kakej kawee.

⁵ Wi apënanun uwajantën, dtiink uko uwajantën ŕi ŕbaakër ŕun kë uhuuran aji : « Biini. » Kë nten aşë win umpëlënt ujënal. Andapiin wa awo na uko upeeşaraani ŕi kaŕen. ⁶ Kë nşë tiink uko

ji pdiim plon pampënnun ŕi ptoof pi ŕko ŕbaakër ŕun aji : « Unkil wi maaj pa baluk bi unuur, ŕkil ŕwajantŕ ŕi udut pa baluk bi unuur. Kë ukëra na ubiŕu, nawutan preeş jibi pawoon. »

⁷ Wi apënanun ubaakantën, dtiink uko ubaakantën kë uhuuran aji : « Biini. » ⁸ Kë nşë win umpëlënt unwoon ji ujaagal unlewun. Andapiin wa katimul kawo pkeŕ kë i bajaan bado mnkeŕ aşë ŕaşa. Bayeenk mnhina mi pfin na keŕ, na ubon, mmaak, na ŕko ŕi uŕeeh baŕaaŕ biki kafah kalon ŕi ibaakër yi umundu.

⁹ Wi ahaabëşun uŕneenanŕën, dwin ŕi *bliit bi mngur uŕeeh ŕhaaş ŕi baŕaaŕ biki bafaalun ŕiki babi fiyaar Naşibaŕi akuŕ aŕup uko wi nul. ¹⁰ Bahuuran na pdiim pweek aji : « Ajugun Nayimanaan, anwoon na manjoonan, iyoonk lum kawayşaanun na baŕaaŕ biki umundu ŕi pŕaakun pi batulun, kakob baka? »

¹¹ Wal mëntŕ kë başë wul baka andoli kamişa kafaatal aşë ji na baka bayoonk ntiinku kak te bayitŕ baka banklemparun Yetu banwoon i pbi kafinjana jibi bukal bafinaniin bakeŕ.

¹² Hënk, kë nwin, wi ahaabëşun upaajantën, kë mboş manşë şinŕar maakan, kë unuur ujën awo ji ihil, kë pli bti pajeenk jud awo ji pŕaak. ¹³ Njah ŕajot ŕi mboş awo ji mnko manwoon maandobi jeenk mi ukëk uwatun, ¹⁴ kë baŕi bakak awo ji kambantan ki baŕujun, kë

inkun na njiw bti ipën du dko di iwoonj. ¹⁵ Wal mënṭ kē baših biki mboş, bañaan baweeek, baših biki bangoli, bayok, bañaan bantiinkaniin, balemp bti na baweeek biki baka bti başë ya amena du ihër yi inkun na du mnlaak manwoonj da. ¹⁶ Bawo ṭi pji na inkun na mnlaak : « Najotnun, namenun ṅlow kēş ki anṭoonj ṭi pṭij pi pşih, nakuṭ nalowanun udeeb wi anwoonj unkaneel. ¹⁷ Unuur uweek wi udeeb wi baka ubii, in aknaṭun? »

7

Uko unkyuujun kē bañaan bawo biki Naşibaṭi

¹ Wi iko yaṅ iṭepun, dwin ṅwanjuṭ ṅbaakër kē ṅawo ṭi imbaṅ ibaakër yi umundu, ṅamëban ṅyook ṅbaakër, uyook uwutna kayook ṭi mboş kēme ṭi bdëk kēme ṭi bko blonj. ² Dkak awin uwanjuṭ ulonj kē ukwoona umayar unuur apaya, uwo na uko wi ukdoonj kaṭu ṅnaan kayuujna kē awo i Naşibaṭi anwoonj. Udo pdiim pweek aji na ṅwanjuṭ ṅbaakër ṅambiin ayeenk mn-hina mi pṭok mboş na bdëk : ³ « Nawutan katok mboş na bdëk na mnko : nayoonkan duna ṅṭu ṭi ijuk yi biki Naşibaṭi uko unkyuujun kē bawo biki nul. »

⁴ Hënk, kē baṭup hum di bañaan biki baṭuunj uko mënṭ bawoonj, bawo : iñeen-week na iñeen ṅbaakër na babaakër ṅyaaş iñeen-week iñeen (144

000) bampënni ṭi kntaali bti ki babuk Iṭrayel.

⁵ Biki pntaali pi Yuda biki baṭuunj uko unkyuujun kē bawo biki Naşibaṭi bawo iñeen-week iñeen ṅyaaş iñeen na ṅṭëb (12 000).

Biki pntaali pi Ruben bawo iñeen-week iñeen ṅyaaş iñeen na ṅṭëb (12 000).

Biki pntaali pi Gad bawo iñeen-week iñeen ṅyaaş iñeen na ṅṭëb (12 000).

⁶ ṭi pntaali pi Aṭer bawo iñeen-week iñeen ṅyaaş iñeen na ṅṭëb (12 000).

Biki pntaali pi Neftali bawo iñeen-week iñeen ṅyaaş iñeen na ṅṭëb (12 000).

Biki pntaali pi Manate bawo iñeen-week iñeen ṅyaaş iñeen na ṅṭëb (12 000).

⁷ Biki pntaali pi Timeyon bawo iñeen-week iñeen ṅyaaş iñeen na ṅṭëb (12 000).

Biki pntaali pi Lewi bawo iñeen-week iñeen ṅyaaş iñeen na ṅṭëb (12 000).

Biki pntaali pi Itakaar bawo iñeen-week iñeen ṅyaaş iñeen na ṅṭëb (12 000).

⁸ Biki pntaali pi Tabulon bawo iñeen-week iñeen ṅyaaş iñeen na ṅṭëb (12 000).

Biki pntaali pi Yotef bawo iñeen-week iñeen ṅyaaş iñeen na ṅṭëb (12 000).

Biki pntaali pi Benyamin bawo iñeen-week iñeen ṅyaaş iñeen na ṅṭëb (12 000).

Bañaan batum maakan biki ṅṭaak bti

⁹ Wi uko waṅ uṭepun, kē nşë win pntuk pi bañaan pweek maakan, pi nin ṅnaan

awoon aanhil pñen. Bawoona ntaak bti, na kşini bti, na kntaali bti na nşup bti anaş ti kadun ki pşij pi pşih na ki anwoon unkaneel wi bşenjan. Bañaan mēnt bawohara imişa ifaatal, awo na ijaak ti iñen.

¹⁰ Bahuuran maakan aji :

« Naşibaţi i nun anwoon ti pşij pi pşih

na anwoon unkaneel babuuranun nja. »

¹¹ Kē nwanjut bti nşaş fooy pşij pi pşih na bantohi na nko nbaakēr nun anşup afēş kaara ti mboş adēman Naşibaţi, ¹² naji : « Uwo haş! Naşibaţi i nun, nbeebu adēmanu şiki iwo na uşal unşunja na mndēm na mnhina te mnto.

Uwo haş! »

¹³ Alon ti bantohi bukuş anaşa aşē heparaan aji : « Bañaan banwohariin imişa ifaatal yi, bawo bahon ba? Bawoona şun ba? »

¹⁴ Kē nteem aji : « Naweeek, iwi imeen. »

Kē aşē ji na nji : « Bawo bañaan banwoonun du mn-haj mnweek ; banaj imişa yi baka ti pñaak pi anwoon unkaneel akakan ya ifaatal.

¹⁵ Uko waş ukaan kē banaş ti kadun ki pşij pi pşih pi Naşibaţi, adēmana pnak na utejan du dko dyimanaan di nul, kē anşoon ti pa alun kayenjan baka. ¹⁶ Ubon uunkak ade baka, udaan uunkak aşij baka, bnuur baankak atēr baka, kēme uyook uyik ulon. ¹⁷ Anwoon unkaneel, anwoon ti ptoof pi pşij pi pşih aklun kawo

nayafan i baka kaşē kañoş baka du nkumpēs ni meel manjaan manwul ubida. Naşibaţi alun kawent mnkuul bti manwoon ti kēş ki baka. »

8

Ppēnan uko uşenk paaj na ulon unkuuşnun ulibra

¹ Wi anwoon unkaneel wi bşenjan apēnanun uko unkuuşnun ulibra uşenk paaj na ulon, kē başi başē yomp bti ado uko ji ptoof pi uwoori.

² Kē nşē win nwanjut paaj na ulon njanjaan nanaş ti kadun ki Naşibaţi, kē nşayeenk klul paaj na plon.

³ Uwanjut ulon kak unwoon na pşukar pi uwuuru panjaan patērna mnkulan ubi anaş kañoş *bliit bi mngur. Uyeenk mnkulan mntum katēr ma du bliit bi mngur banwoon ti kadun ki pşij pi pşih pi Naşibaţi, manhilna mampaya na pñehan pi biki Naşibaţi bti. ⁴ Kē udu wi mnkulan mankyikun uşē pēna ti pşukar panwoon ti kañen ki uwanjut wun apaya du Naşibaţi na pñehan pi biki nul. ⁵ Wi wi uwanjut uşaan ajej pşukar atuman pa bdoo banwoonun du bliit bi mngur aşē fēl pa ti mboş. Wal mēnt kē imparantant na idiim itiinkanaa, kē iliik liik iklañşa, mboş bti kē manşintari.

Klul paaj na plon

⁶ Kē nwanjut paaj na ulon njanwoon na klul nun nşaş bo-mandēr pa plul.

⁷ Uteek ululi, kē mpoj na bdoo inaakiirun na pñaak işē

jot ti mboş ; kafah kalon ti ifah iwajant yi mboş kē kayiki, kē kalon ki mnko kayik na ujaagal bti.

⁸ Utēbantēn ululi, kē uşē wo wo ji pnkun pweek pankyikun pajotnuş bdēk ; kē kafah kalon ti ifah iwajant yi bdēk kakak pñaaak. ⁹ Kafah kalon ti iwajant ki ŋko ŋanwoon ti bdēk bweek kakeŋi, kē kafah kalon ti iwajant ki iŋeem na ŋlantu katokaa.

¹⁰ Uwanjut uwajantēn ululi, kē du baŋi, ujah uweek uşē jot ayik ji bdoo bweek. Ujot ti kafah kalon ti iwajant yi idēk na ŋkumpēş. ¹¹ Katim ki wa kawo unhaayun, kē kafah kalon ti iwajant yi meel kahaayi, ukaan kē bañaan batum bakeŋi.

¹² Uwanjut ubaakanŋen ululi, kē kalon ti ifah iwajant yi bnuur na ki pli na ki ŋjah işē koba, hēnk, kafah kalon ti iwajant yi ŋa ijēmşaa : unuur uwaan kafah kalon ki bjeehi bi wa, kē utejan ukak awaan bi wa.

¹³ Wal mēnt dten ten, aşē tiink ukat uweek unkyiŋun du kalowan du baŋi ahuuran maakan aji : « Pwuŋan, pwuŋan, pwuŋan ti bañaan biki mboş wal wi ŋwanjut ŋwajant ŋandukiin plul ŋaklulun. »

9

Plul pñeenanŋen

¹ Uwanjut uñeenanŋen ululi, kē nşē win ujah kē upēna baŋi ajot ti mboş. Ujah mēnt uyeenk kaniigşaaani ki bnjiir bweek, ² aya ahaabēş ba, kē

udu uşē pēn ti ba awo ji udu wi bdoo bweek. Udu ufēlan bnuur na dko bti. ³ Kē ŋguul ŋaşē pēna ti udu mēnt anink mboş ; ŋayeenk phina pan-naami na pi ŋtifar ŋi mboş. ⁴ Baneenan ŋa pban ujaagal na mnko, ŋawut kaban nin uko ulon unjaan umay ti mboş. Bañaan banwoon baanwo na uko unkyuujun kē bawo biki Naşibaŋi ti ijuk ŋaŋ biki ŋawoon i katap. ⁵ Kē başē neenan ŋa ŋafiŋ baka, baji ŋahajan hajan baka kli kañeen. Mnhaj mi ŋajaan ŋaŋu manwo ji mi ŋaan ajaan ahaj woli utifar utapa. ⁶ Ťun ŋnuur mēnt bañaan bado kala pkeŋ paşē paŋi ; banal pkeŋ paşē papok baka.

⁷ Ŋguul mēnt ŋawo ji ŋmpēlēt ŋi babomanun pa ugut. Ŋawo na uko ulon unnaamun na ŋtepi ŋi pşih ŋi uwuuru. Ikaara yi ŋa iwo ji yi bañaan. ⁸ Uwel wi ŋguul mēnt uwo ji uwel wi baaŋ, kē iñiŋ yi ŋa iwo ji yi uliihu. ⁹ Ŋawo na uko ulon unnaamun ji kamişa kanŋak ki bangoli. Woli itiink ŋa kē ŋakyiŋ, ibaaklu yi ŋa iji do ji ŋkaarun ŋi ŋmpēlēt ŋakpulun ŋtum ŋankŋiirun dko di ugut. ¹⁰ Ŋawo na itant innaami na yi ŋtifar, awo na itapi. Ťi itant yun di di mnhina mi phajan bañaan kli kañeen manwoon. ¹¹ Naşih i ŋa awoon uwanjut wi bnjiir bweek ; katim ki wa ti uhebēre kawo Abadon, kē ti ugrek kawo Apolijon, uwoon natok.

¹² Kaŋaafa kateek kaŋepi, kē itēb işē duka inkbiyi.

Plul ppaajantjën

13 Uwanjut upaajantjën ululi, kë nşë tiink pdiim kë papëenna ti imbanj ibaakër yi *bliit bi mngur bi uwuru banwoonj ti kadun ki Naşibaţi. 14 Pdiim mënţ paji na uwanjut unwoonj na plul : « Wutaan nwanjut nbaakër ntananiinj du bdëk bi Ēfrat. » 15 Kë bawutan nwanjut nbaakër nuj, nannaşun abi kayoonk yoonk uwoori, unuur na pli na uşubal wi nşakfişunj kafah kalonj ti iwajantj yi bañaan biki mboş. 16 Nawo na bangoli bandapiinj nmpëlënt ; başupën hum di di bangoli mënţ bawoonj: bawo iñeen-week ntëb nyaaş iñeen-week iñeen nyaaş iñeen-week iñeen (200 000 000).

17 Kë nwin nmpëlënt na bandapiinj na : bawohara imişa inşak yi bangoli, iwo ijeenkal jud ji bdoo, awo iniilu awoj woj abot awo kak ileel ji pdëpalën panjaan patërad. Ikow yi nmpëlënt iwo ji bi uliihu, nşapënan ti mntum mi na bdoo, udu na pdëpalën panjaan patërad. 18 İtaafa iwajantj yun, inkpënuş ti mntum mi na ifiş kafah kalonj ti iwajantj yi bañaan biki mboş. 19 Mnhina mi nmpëlënt nuj manwo ti mntum na itant yi na. Itant yi na inaam na npula, iwo na ikow, kë na ikow yun mënşan yi yi nşajaan nşadolna buşaan. 20 Kë bandukiinj ti bañaan, banwoonj baanketj ti kaşaaşa kantëpunj kun, baandug umeli aşaaşan pdo buşaan di bajaanj babi kado,

awo ti pdëman ntäayi na nntonj ni başakun na uwuuru na ni başakun na untaam na ni ifeeru na ni mlaak na ni imul, njul nşanwoonj nşanhil pwin, ptiink këme kapoş. 21 Baankak adug umeli aşaaşan pfiş bañaan, pkaalam, pjuban pi piinj na kakij.

10

Uwanjut unwoonj na ulibra umpoţi

1 Dwin uwanjut ulonj kak unwoonj na mnhina kë uwalnaana baţi. Uwohara kanfëluş, kaşaanan ki ubopal kafooy bkow bi wa, kaara di wa dawo ji bnuur, kë ihoş yi wa iwo wo ji itap yi bdoo. 2 Umëban ulibra umpoţi unwoonj bhaab ti kañen. Utap kahotj kadeenu ti bdëk, atap kamayu du mboş, 3 aşë huuran na pdiim pweek panwoonj ji pi uliihu. Wi uhuuranun, kë imparantant paaj na kalonj işë dug. 4 Wi imparantant idugun, dya ppiit uko wi ijakun, aşë tiink pdiim panwoonun baţi, kë pajakën : « Kpiit uko wi imparantant paaj na kalonj ijakun, nin alonj awutna kame wa. »

5 Kë uwanjut wi mbiinj awin kë unaş ti bdëk na ti mboş uşë deen kañen kadeenu baţi, 6 aşë mehna ti katim ki ankwoonj te mnto, ti katim ki ampaşun baţi na iko inwoonj ti ba, ti katim ki ampaşun mboş na iko inwoonj ti ma, ti katim ki ampaşun bdëk na iko inwoonj ti ba, aji : «

Wal ubani, kē pyoonk pabaa!
 7 Kē ʔi ɲnuur ɲi baktiinkun
 uwanjut uʔenk paaj na ulon
 ululi, wi wi iko immeniin
 yi Naʕibaʕi ikdolaniin jibi
 abiin aʕup *baʕuparul banjaan
 balempara. »

8 Kē pdiim pi mbiin atiinkna
 du baʕi pakak aʕiini na ɲi
 ajakēn : « Yaan ijej ulibra
 umpoʕi unwoon bhaab un-
 woon ʔi kañen ki uwanjut un-
 tapun kahoʕ kalon du bdēk
 atap kundu du mboʕ. » 9 Kē
 nya du uwanjut aji na wa
 uwulēn ulibra. Kē uʕē ji na ɲi
 : « Yeenkan, deen wa ; ulil ʔi
 mntumu ji mnob, kaʕē katēru
 du kayin. » 10 Djej ulibra ʔi
 kañen ki uwanjut, ade wa. ʔi
 mntum naan uwo wo ji mnob
 kē wi ndeen wa aba, kē kayin
 naan kaʕē yik. 11 Wal mēnt kē
 baʕē jakēn : « Iwo kaʕup kak
 uko wi Naʕibaʕi ajakun ʔi uko
 wi kntaali ktum, ɲtaak ɲtum,
 ɲʕup ɲtum na baʕih biki baka.
 »

11

Bamaar batēb

1 Wi wi nʕaan ayeenk pmul
 pannaamun na pi baniw
 bajaan baniibna. Kē Naʕibaʕi
 aʕē ji na ɲi : « Naʕiin iya
 iniib *Katoh Kaweeek ki naan
 na bliit mi mnguur, ibot
 ifēn bañaan bambiin ʔi ka
 adēmanaan. 2 Wutan kaniib
 blay bi bdig bi Katoh ki
 naan. Wutan ba hēnk, ʔiki
 ddukar ba banwoon baanwo
 bayuday, balun kapoʕ poʕan
 ubeeka uyimanaan kli iñeen
 ɲbaakēr na ktēb (42) katok wa.
 3 Dluŋ kayil bamaar batēb

biki naan bado kaʕuparaan,
 bawoh ɲʕaaku ɲnuur iñeen-
 week ɲyaas iñeen na ɲtēb na
 ɲnuur iñeen paaj (1260) mēnt.
 »

4 Bukal bawoon mnko
 mntēb mi mnoliwera na
 kfiiti ktēb kannatun ʔi kadun
 ki Ajug mboʕ. 5 Woli ñaan
 alon aŋal pba na baka, bdo
 bapēnna ʔi mntum mi baka
 katok baʕoorad baka. Aa, woli
 ñaan aŋal pfiŋ baka, hēnk di
 akkeʕun. 6 Bawo na mnhina
 mi ptuh baʕi, nin uʕubal
 uunkjot ʔi wal wi bakwoon
 ʔi pʕupar Naʕibaʕi. Bawo kak
 na mnhina mi pkakan meel
 pñaa na mi pʕu iʕaafa itum ʔi
 mboʕ, wal wi banjanaan.

7 Kē wal wi bakbaan pʕup
 uko wi Naʕibaʕi aʕuun baka
 pʕup, uko ulon unkmpeñun
 du bnjiir bweek upēn kagut
 na baka, kakob baka kabot
 kafin baka. 8 Muum mi
 baka manduka ʔi bayiti bi
 ubeeka uweek wi bapañun
 Ajugun, unwoon ji Fodom
 kēme Ejiptu. 9 Bañaan biki
 kntaali bti, kʕini bti, ɲʕup bti
 na ɲtaak bti babi pten muum
 mi baka. Mawo ʔi bayiti
 bi ubeeka ɲnuur ɲwajanʕ na
 ptoof pi unuur, bapok bamoy
 ma. 10 Bañaan banfēʕun mboʕ
 batan ʔi uko mēnt kawo ʔi
 mnlilan kabot kaʕenar iko, ʔiki
 baʕupar Naʕibaʕi batēb bukuŋ
 babi hajan baka maakan.

11 Kē wal wi ɲnuur ɲwajanʕ
 na ptoof pi unuur ɲaktēpun,
 uhēfēnt unwoonun du
 Naʕibaʕi uneej ʔi bankeʕun
 bukuŋ, baʕē banaʕa. Wal
 mēnt palēnk pweek paneej

bambiin pten baka. ¹² Batëb bukuḡ başë tiink pdiim pweek pampënnuḡ baṡi paji na baka : « Napayiin ṡi. » Başë bapaya baṡi ṡi kanfëluḡ ṡi kadun ki başoorad baka.

¹³ Wal mënṡan wuḡ, mboş manşinṡar maakan, kafah kalon ṡi iñeen yi ubeeka kaşë jot ; bañaan iñeen-week ḡyaaş iñeen paaj na ulon (7000) baket ṡi kaṡaafa mënṡ. Bandukiin balënk maakan aşë dëman Naşibaṡi anwoon baṡi.

¹⁴ Kaṡaafa katëbantën kaṡëpi, kawajantën kabi hënkunḡ.

Plul pṡënk paaj na plon

¹⁵ Wi iko yan iṡëpuḡ, uwanjuṡ uṡënk paaj na ulon ululi, kë idiim iweek işë tiinkana du baṡi aji : « Pşih pi mboş pawo hënkunḡ pi Ajugun na *Krittu i adatuḡ ; aşih te mnṡo. »

¹⁶ Kë bantohi iñeen ḡṡëb na babaakër banṡoon ṡi iṡij yi pşih ṡi kadun ki Naşibaṡi, başë fëṡ këş ṡi mboş adëmana, ¹⁷ baji baji :

« Nḡbeebu, iwi Ajugun Naşibaṡi
*Anhiniin iko bṡi,
inwoon, abot ajon nwoo,
ijej mnhina mnweek mi nu
abëkanaan pşih pi nu.

¹⁸ Bañaan biki ḡṡaak badee-
baṡi,

kë udeeb wi nu uşaan abi.
Wal wi pwayëş banketuḡ
ubani,
wal wi ptuum baṡuparu
banjaan balemparu,
na bañaan biki nu bṡi,
banjaan batiinku,
bampoti na baweeck,

kë wal wi pṡok banktokun
umundu ubani. »

¹⁹ Wal mënṡ, kë *dko dyimanaan di Naşibaṡi danwoon du baṡi daşë haabşa, kë *umaala uyimanaan wi bhoḡar uşë pën awinana da. Wi wi iliik liik işaan awinana, kë imparantant itiinkanaa, mboş kë manşinṡari, kë uşubal uweek wi mpoj mmag uşë jot.

12

Ñaaṡ na unjumpul

¹ Wi iko yan iṡëpuḡ, uko uñonjarënaan maakan uwinana du baṡi : ñaaṡ anwohariin unuur kë uwo kamişa abot atap ihoṡ ṡi pli, aşë wo na ḡjah iñeen na ḡṡëb ṡi bkow kë ḡawo utepi wi pşih.

² Ñaaṡ mënṡ awo na kayin aşë do idiim ṡiki wal wi nul wi kabuk ubani, kë akhaj. ³ Uko ulon ukak awinana du baṡi : uwo ji unjumpul uweek unjeenkunḡ ji bdoo. Uwo na ḡkow paaj na blon na itiim iñeen. Bkow bandoli bawo na utepi wi pşih. ⁴ Uji uwet na ptant pi wa kafah kalon ṡi iwajantḡ yi ḡjah ḡi baṡi kawat ṡi mboş. Uya naṡ ṡi kadun ki ñaaṡ ankdoon na kabuk, kahilna kade napoṡ wal wi akbukiinḡ. ⁵ Kë ñaaṡ aşë buk napoṡ ñiinṡ. Ul akbiinḡ kaşih ḡṡaak bṡi na btintël bi pfeeru. Napoṡ unḡ ajejanaa, aya wo du Naşibaṡi, na du pṡij pi pşih pi nul. ⁶ Kë ñaaṡ aşë ṡi aya du *pndiiş du dko di Naşibaṡi abomanulunḡ. Awo da bado kade de'ana ḡnuur iñeen-week iñeen na ḡṡëb na ḡnuur iñeen paaj (1260).

⁷ Ugut uweek uwo du baṭi : *Mikayel uwanjut uweek na ḡwanjut ḡi nul ḡaneej ugut na unjumpul, kē wul na ḡwanjut ḡi wa, ḡakak anaṭa wa na Mikayel. ⁸ Kē ḡaṣṣe yoh ḡi unjumpul kē ḡaankak aka dko du baṭi. ⁹ Bawat unjumpul uweek, upula ujon wi bajaṅ bado Tatana Kēme Untaayi Uweek, unjaṅ uguur umundu bti. Bawat wa ṭi mboṣ wul na ḡwanjut ḡi wa.

¹⁰ Kē nṣe tiink pdiim pweek du baṭi kē pakji :

« Wal wi mbuur ubani,
wal wi mnhina na pṣih pi
Naṣibaṭi i nun,
wal wi *Krittu i adatuṅ
akdoon kaṣih!

Ṇaan anjaṅ atapar bayiṅ nja
ṭi Krittu

Ṇaan anjaṅ aya du
Naṣibaṭi i nun katapar
baka

unuur bti na utejan bti
awatana du mboṣ.

¹¹ Kē biki ataparun baṣe koba
na pṅaak pi anwoon un-
kaneel wi bṭejan,
na uṭup wi Krittu wi
baktupun ;

baṅal ubida kadoo kado kaṭi
pkeṭ.

¹² Ukaan, iwi baṭi, na
banfetuṅ ṭi iwi,
nalilaan.

Kē an mboṣ na bdēk nawoon
na pwuṭan,

ṭiki *Untaayi Uweek
uwala ṭi an.

Uwala ṭi an na udeeb uweek
ṭiki ume kē uduki'a wa
ḡwal ḡntiinku. »

¹³ Kē wi unjumpul uwinun
kē ujon ṭi mboṣ, aṣe naṭa pla
ṅaaṭ ambukun napoṭ ṅiint.

¹⁴ Kē ṅaaṭ aṣe yeenk ibaaklu
yi ukat uweek ahilna ayiṭ,
aya du pndiiṣ alow upula, du
dko di babomanulun pa kado
kade de'ana ḡsubal ḡwajanṭ na
kli paaj.

¹⁵ Kē upula uṣe
pēnan ṭi mntum mi wa meel
kē manwo ji bdēk ṭi kafet ki
ṅaaṭ meel manhilna manya
na a.

¹⁶ Kē mboṣ manṣe bi
aṭenk ṅaaṭ, manhaabṣaa, ay-
oor bdēk bampēnun ṭi mn-
tum mi unjumpul.

¹⁷ Kē
udeeb wi udeebaṭeruṅ ṅaaṭ
udo kē unaṭa ugut na babukul
bandukiin, banjaṅ baṭaṣ bti
bgah bi Naṣibaṭi abot amēban
manjoonan mi Yetu ayuujun.

¹⁸ Kē unjumpul uya naṭ
kakab bdēk*.

13

*Ulimariya umpēnnun du
bdēk*

¹ Dwin wal mēnt ulimariya
ulon unkaan itiim iṅeen na
ḡkow paaj na bloṅ kē upēn
du bdēk. Ptiim pandoli pawo
na utepi wi pṣih kē katim
kankkarun Naṣibaṭi kē kapiit
ṭi bkow bandoli.

² Ulimariya
wi nwinun unaam na uwuṭ,
ihoṭ yi wa iwo iweek abot
ajab maakan, iṅiiri yi wa iwo
ikujēṅṅaan, uwo na mntum mi
uliihu. Unjumpul uwul wa
mnhina mnweek mi wa na
pṣih pi wa.

³ Bkow bloṅ bi
wa bafalanaa kē baṅaan bti
badoo nun kē ukeṭi, kē uṣe
jeb. Wal mēnt kē baṅaan

* 12:18 Unjumpul uya naṭ kakab bdēk : ṭi ḡlibra ḡloṅ ḡjon bapiit aji : kē nṣe ya
anaṭ du kakab bdēk.

biki mboş bti başë maş uko wuñ ataş ulimariya. ⁴ Bañup adëman unjumpul ŋiki uwul ulimariya mnhina. Badëman kak ulimariya aji: « In awoon ji ulimariya wi? In ahilun kagut na wa? »

⁵ Uyeenk mnhina mi phil bñup, ašë ŋup nñup njooŋ ŋi Naşibaŋi abot akara. Uyeenk pşih pi kli iñeen nbaakër na ktëb. ⁶ Uhaabëş mntum akar Naşibaŋi, katimul, katohul na banfëŋun du baŋi. ⁷ Naşibaŋi awut wa kë ugut na banwoon biki nul adoo kob baka. Uyeenk pşih aşih kşini bti, kn-taali bti, bañaañ biki nñup bti na ntaak bti. ⁸ Banfëŋun mboş bti balun kadëman wa, biki itim iwoon iinwo ŋi ulibra wi ubida wi anwoon unkaneel unfaalaniin pa bñeñan ji mboş mambi mando kapaşana.

⁹ Ankaan ibatŋ atiinkan. ¹⁰ Anwoon i pya ukalabuş, aya wa. Anwoon i pkeş na kakej, bafina na ka. Wal mënŋ uwo pa biki Naşibaŋi wal wi kamiir na pfiyaar.

Ulimariya umpënnun ŋi mboş

¹¹ Wal mënŋ dwın kë ulimariya ulon kak kë upën ŋi mboş. Uwo na ktiim ktëb ji ki unkaneel ašë ji uŋiini ji unjumpul. ¹² Uji udo mnhina bti mi ulimariya uteek ŋi kadun ki wa. Uŋu bañaañ banfëŋun mboş pñup kadëman ulimariya uteek, umbiin afaalana ašë jeb. ¹³ Udo iko iñonarënaan maakan adoo ji upënan du baŋi bdoo, kado ba bawala

ŋi mboş ŋi kadun ki bañaañ. ¹⁴ Uguur bañaañ biki mboş na iko iñonarënaan yi uhilun pdo ŋi kadun ki ulimariya uteek. Uji na bañaañ biki mboş bado ptu pannaamun na ulimariya umbiin afaalana ašë naŋa. ¹⁵ Uyeenk mnhina mi pwul ptu uhefëñŋ kë padoo hil bñup abot ado kë bafin bañaañ bti bampokun pñup kadëman pa. ¹⁶ Ulimariya uŋu kë bañaañ bti, bapoŋ na baweek, bayok na bawaan, balemp na baweek biki baka kë baya piitana ŋi kañen kadeenu këme ŋi pjuk uko wi wa. ¹⁷ Ñaañ anwoon aanwo na uko wi, unwoon katim ki wa këme mnfën mi katim ki wa, aankhil pnug këme pwaap.

¹⁸ Uko wi, uwo wi ñaañ awo na uşal unŋuñ. Antitun atënan bnuura ame uko unwoyi ŋi mnfën mi ulimariya : uwo mnfën mi ñaañ najën, uwo iñeen-week paaj na iñeen paaj na paaj (666).

14

Anwoon unkaneel wi bñeñan na bañaañ biki nul

¹ Dten kak ašë win anwoon unkaneel wi bñeñan kë anaŋ du pnkun pi *Fiyon awo na bañaañ biki nul iñeen-week na iñeen nbaakër na babaakër nyaaş iñeen-week iñeen (144 000) biki bapiitun ŋi ijuk yi baka katim ki nul na ki Aşin. ² Dtiink pdiim plon kë pakpëna baŋi, pawo ji ubulan uweek, ji kamparantant kaweeek. Kë pdiim pi ntiinkun

pawo ji kayeeh ki bankkobun intuni bakyeehun. ³ Bayeeh kayeeh kahalū ti kadun ki p̄t̄ij pi p̄shih na ki ŋko ŋbaak̄er na ki bantohi. Nin ñaaŋ alon aanhil pjuk kayeeh m̄ent̄ b̄e m̄ent̄ bañaaŋ iñeen-week na iñeen ŋbaak̄er na babaak̄er ŋyaaŋ iñeen-week iñeen (144 000), bambuurun ti mboŋ. ⁴ Baan̄topan ŋleef ŋi baka na baat̄, baambaan kabanaara ñaaŋ. Baji baŋaŋ anwoon unkaneel dko bti di akyaan. Babuuran baka ti bañaaŋ bahilna bawo bateek biki Naŋibaŋi na biki anwoon unkaneel. ⁵ Nin ŋtilan ŋaambaan kap̄enaara ti mntum mi baka, baanwo na nin buŋaan dlon.

Uŋup wi ŋwanjut ŋwajanŋ

⁶ Wi uko wan ŋt̄epun, dwin uwanjut ulon k̄e uwo du kalowan du baŋi. Uwo na Uŋup Ulil Unuura unkt̄oon te mnto wi uwoon kaŋup bañaaŋ banwoon ti mboŋ: uŋup wa ŋtaak bti, k̄shini bti na ŋt̄up bti na kntaali bti. ⁷ Uji na pdiim pweek : « Nadoon kaŋi Naŋibaŋi, nado kad̄emana, ŋiki unuur wi akwaȳeŋun ubani. Nad̄emaan ampaŋun baŋi na mboŋ, id̄ek na ŋkump̄eŋ ŋi meel. ⁸ Uwanjut ut̄ebant̄en up̄en ti kafet̄ ki uteek aŋe ji : « *Babilon, ubeeka uweek ujoti, ujoti ; wul undaanun poot pi wa ŋtaak bti, k̄e pdaan poot pun pawoon p̄t̄opan uleef na pekadu di piint̄ ji wa. »

⁹ Uwanjut uwajanŋen up̄en ti kafet̄ ki ŋteek aŋe ji na pdiim pweek : « Woli alon

ad̄eman ulimariya na ptu pi wa, bapiitle uko wi wa ti pjuk pi nul k̄eme ti kañen ki nul, ¹⁰ adaan kak poot pi udeeb wi Naŋibaŋi. Poot m̄ent̄ paankj̄em wal wi pakj̄eeŋaniin du pnkalame pi udeeb wi nul. An m̄ent̄an ahaj maakan ti bdoo na ti pd̄epal̄en panjaan pat̄erad ti kadun ki ŋwanjut ŋyimanaan na ti kadun ki anwoon unkaneel wi b̄t̄ejan. ¹¹ Udu wi mn̄haj mi baka udo kap̄ena p̄en te mnto. Bukal band̄emanun ulimariya na ptu pi wa, bampiitaniin katim ki wa, baankka pnoorf̄en na pnak k̄eme na ut̄ejan. ¹² Wal wi, uwo wal wi bañaaŋ biki Naŋibaŋi bamm̄ebanun bgah bi nul abot afiyaar Yetu bawoon biki kataman. »

¹³ K̄e n̄ŋe tiink pdiim plon du baŋi k̄e paji : « Piitan : banu-urand̄eni, bankket̄un h̄enkun aŋe fiyaar Ajugun. »

Wal m̄ent̄ k̄e *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uŋe ji : « Aa, banoorf̄en ti ulemp wi baka, udo wi baka uŋaŋ baka. »

Kakit ti mboŋ

¹⁴ Dten kak aŋe win kanf̄elun kafaatal, uko ji ñaaŋ uŋoon ti ka awo na ut̄epi wi p̄shih wi uwuuru ti bkow, aŋe wo na kakaawi kajul ti kañen. ¹⁵ Uwanjut ulon up̄enna du Katoh Kaweek ki Naŋibaŋi aŋe do pdiim pweek aji na anŋoon ti kanf̄elun : « Jejan kakaawi ki nu ido kakit. Wal wi kakit ubani, mboŋ manjiji. » ¹⁶ Wal m̄ent̄ k̄e anŋoon du kanf̄elun aŋe ŋu kakaawi ti mboŋ, k̄e kakit kadolana ti mboŋ bti.

17 Uwanjut ulon upenna du Katoh Kaweek ki Naşibaţi kanwoon du baţi, uwo wul kak na kakaawi kajul ti kañen. 18 Uwanjut ulon kak upenna ti *bliit bi mngur, uwo na mnhina mi bdo. Udo pdiim pweek aji na unwoon na kakaawi kajul : « Tuun kakaawi ki nu imar mnko mndolni ubiñu ti uwoorta wi mboş, mnko mi wa manjeenki. » 19 Kë uwanjut wun uţu kakaawi ti mboş amar uwoorta wi mboş. Uţu mnko mi umarun ti kako kaweek ki udeeb wi Naşibaţi kapooña ma. 20 Bañooţ mnko mun du bdig bi ubeeka apooñ, kë pñaak pampennun ti kako kapooñni paniink dko danliun na nkilometër iñeen-week njwajanţ (300) abot aya aliñ na ijaaş yi umpelënt unnaatun.

15

Nwanjut paaj na ulon na mnhaj mbaañsaani

1 Dwin du baţi uko ulon kak uweek wi ñaan ajaan amagan maakan, uwo : njwanjut paaj na ulon njamëbanun iţaafa paaj na kalon. Iţaafa mënt iwoon ibaañsaani, yul iktuun udeeb wi Naşibaţi uwinana bti. 2 Dwin kak uko ji bdëk banwoon ji kawini bannaakiiri na bdo. Bampokun ulimariya na ptu pi wa, na mnfen mi katim ki wa, banaţ ti ba duuţ amëban intuni yi Naşibaţi awulun baka. Bakob intuni mënt 3 aşë yeeh kayeeh ki bi *Moyit nalempar Naşibaţi na

anwoon unkaneel wi bţenjan, aji :

« Iwi Ajugun Naşibaţi *Anhiniñ iko bti ;

udo wi nu udëmi abot awo uñonjarënaan,

iwi naşih i ntaak.

Bgah bi nu bawo btool abot awo bi manjoonan

4 Iwi Ajugun, in awoon aankdo kaţi'u?

In awoon aankdo kadëman katimu?

Iwi ţañ iyimanun.

Ntaak bti njabi kanjup kadëmanu

ţiki bañaan bawin kë iko yi ikdolun iwo itool. »

5 Dwin kak du baţi, *dko dyimanaan di *kaloona kanjaan kadiiman kë Naşibaţi awo da kë dahaabëşaa.

6 Kë njwanjut paaj na ulon njamëbanun iţaafa paaj na kalon kë njapenna ti dko dyimanaan, njawohara imişa ifaatal feh inkyikun, aşë tan ti ilank itël yi uwuuru. 7 Ulon ti njko njbaakër uwul njwanjut paaj na ulon njun knkalame paaj na plon ki uwuuru kantumi udeeb wi Naşibaţi, ankwoon te mnto. 8 Kë mndëm mi Naşibaţi na mnhina mi nul manşë do kë dko dyimanaan datum na udu. Kë nin alon aanhil pneej ti da bë iţaafa paaj na kalon yi njwanjut paaj na ulon iindolanaa.

16

Knkalame paaj na plon ki udeeb wi Naşibaţi

1 Dtiink pdiim pweek pampennun du *dko dyimanaan kë paji na njwanjut

paaj na ulonj: « Nayaan najeeş knkalame paaj na plonj kanwoonj na udeeb wi Naşibaŋi ŋi mboş. » ² Uteek uya jeeş pnkalame pi wa ŋi mboş, kē njad njanjaan njade abot aŋkēñ njapēn ŋi banwoonj na uko unjaan udiiman kē bawo biki ulimariya, banjaan badēman ptu pi wa.

³ Utēbantēn uya jeeş pnkalame pi wa ŋi bdēk bweek, kē bakak ji pñaaŋ pi ñaan ankeŋun, kē njko bti njanwoonj ŋi bdēk njakeŋi.

⁴ Uwajantēn uya jej pnkalame pi wa ajeeş ŋi idēk impoŋi na ŋi njkumpēş nj meel, kē meel mi iko yunj bti mankak pñaaŋ. ⁵ Dtiink wal mēntj uwanjut wi meel kē uji :

« Iwi nayimanaan, ibiinj awo abot awo, iwo natool, iyuuŋ kē pwayēş pi nu pawo ptool.

⁶ Jibi bukal batulunj pñaaŋ pi *baŋuparu na bandukiinj banwoonj biki nu, hēnk di ikaanj awul baka pñaaŋ badaan : uko mēntj ulinj baka. »

⁷ Kē nşē tiink *bliit bi mngur kē baji :

« Aa, iwi Ajugun Naşibaŋi *Anhiniinj iko bti pwayēş pi nu bti pawo manjoonan abot awo ptool. »

⁸ Uwanjut ubaakantēn ujeeş pnkalame pi wa ŋi unuur, kē uyeenk mnhina mi pter bañaan na bdoo bi wa. ⁹ Hēnk kē bnuur byik maakan batēr baka, kē bawoha wo ŋi

pkar Naşibaŋi ankaanj mnhina mi ptu baka iŋaafa yunj, apok pŋlēş mnwo mi baka kado kadēmana.

¹⁰ Uñeenantēn ujeeş pnkalame pi wa ŋi pŋij pi pŋih pi ulimariya kē pŋih pi wa pawo ŋi bdēm bweek. Bañaan bahaj maakan adoo dum indemēt yi baka. ¹¹ Mnhaj na njad nj baka njatu kē bakkar Naşibaŋi anwoonj du baŋi, apok pŋlēş mnwo mi baka.

¹² Uwanjut upaajantēn ujeeş pnkalame pi wa ŋi bdēk bweek bi Ēfrat, kē bakayi, baŋih bampēnnunj umayar unuur bahilna baŋep. ¹³ Wal mēntjan kē nşē win njntaayi njwuŋaan njwajantj njannaamunj ji njbopal kē njapēn ŋi mntum mi unjumpul, mi ulimariya na mi ulimariya unwoonj uŋupar wa. ¹⁴ Na manjoonan njawo njntaayi ; njaji njado iko iñonjarēnaan, njaya du baŋih biki mboş bti kahilna kayitrēn baka pa ugut wi unuur uweek wi Naşibaŋi Anhiniinj iko bti.

¹⁵ Ajugun aji : « Natenan, dbi ji nakiiŋ! Anuurandēni anwoonj bten awo na imiŋa yi nul, anwoonj aankpēn byiŋu kaduk bduun ŋi kadun ki bañaan. »

¹⁶ Njntaayi njun njado kē baŋih bayit du dko di bajaanj bado ŋi uhebērē Amagedon.

¹⁷ Uwanjut utēnk paaj na ulonj ujeeş pnkalame pi wa na dko, kē pdiim pweek paşē pēnna ŋi pŋij pi pŋih panwoonj du dko dyimanaan aji : « Uko mēntj udolanaa. » ¹⁸ Wal mēntj kē iliik liik iŋē pēn

kë idiim na imparantant itinkanaa. Mboş manşın̄tar maakan jibi manwoon maambaan kaşın̄tëraara wi ñaan awoonun ʒi ma. ¹⁹ Pşın̄tar pun pado kë ubeeka uweek upaʒëşari akak ifah iwajant, kë n̄beeka n̄i n̄taak bti n̄ajoti. Naşibaʒi aantılma *Babilon ubeeka uweek : adaanan wa pñkalame pi udeeb wi nul unkfatuñ. ²⁰ Njiw bti n̄awunanaa kë inkun iweek ibaa, iinkak awinana. ²¹ Uşubal wi mpoj mndiʒ maakan ujut ʒi bañaan ; kë kaʒaafa kun kë kado kë bakkar Naşibaʒi ʒiki katam maakan.

17

Ñaaʒ naʒuunk

¹ Kë ulon ʒi n̄wanjut paaj na ulon n̄amëbanun knkalame paaj na plon ki uwuuru ubi ʒi n̄ji aʒiini na n̄ji aji : « Biini, dyuuju kakob ki ñaaʒ naʒuunk naweek anwoon du kakab idëk iweek akkobiin. ² Başih biki n̄taak n̄i mboş bawinar na a, kë bañaan banfëʒun mboş bakuj poot pi nul panwoon ubida uʒop. »

³ Wal mënʒ kë uwanjut wun uşë neej ʒi uşal wi naan aňooʒën du *pndiiş, kë nwin ñaaʒ alon anʒoon ʒi ulimariya ujeenkak, itim inkkarun Naşibaʒi ipiitana ʒi uleef wi wa bti. Uwo na n̄kow paaj na blon na itim iñeen. ⁴ Ñaaʒ awohara imişa inuura maakan ijeenkak. Aʒu iko itum itam preeş yi uwuuru, iwij wijaan na mnko mnuura maakan. Amëban ʒi

kañen pñkalame pi uwuuru pantumun na buʒaan bi bʒopar bi pʒuunk pi nul. ⁵ Bapiit ʒi pjuk pi nul katim kalon, kë uko wi kawoon uşë wo uumeetanaa. Uko umpiitaniin wii wi : « Babilon ubeeka uweek, anin pʒuunk na pʒop na buʒaan bi umundu. »

⁶ Dwin ñaaʒ mënʒ kë akuj pñaaʒ pi banwoon biki Naşibaʒi, pi banjaan baʒup uko wi Yetu. Wi nwinulun aşë ñon̄ar maakan. ⁷ Kë uwanjut uşë ji na n̄ji : « we ukaan kë iñon̄ar hën̄k ba? Dʒupu uko wi ñaaʒ ummeniin na wi ulimariya wi n̄kow paaj na blon na itim iñeen wi aʒoonun. ⁸ Ulimariya wi iwinun ubi wo aşë wo uunkak awo, kë uşë wo i kapën du bnjiir kaya katoka te mñto. Kë bañaan biki mboş biki itim iwoon iimpiitana ʒi ulibra wi ubida wi umundu upaşaniin bañon̄ar wal wi bakwinun ulimariya umbiin awo, awo uunwo hën̄kun, kaşë kabi kawo kak.

⁹ « Ñaan awo kawo ʒi uko wi na mntit na uşal unʒa : n̄kow paaj na blon n̄un n̄awo knkun paaj na plon ki ñaaʒ aʒoon, n̄awo kak başih paaj na alon. ¹⁰ Kañeen ʒi baka bado bi wala ʒi pşih, napaajantën akşihun hën̄kun, naʒënk paaj na alon aandobi bi, kë wal wi akbiin aankto kajon. ¹¹ Kë ulimariya umbiin awo, aşë wo uunkak awo hën̄kun uwo wul ʒi uleef wi wa naşih naʒënk bakren. Uwo alon ʒi başih baʒënk paaj na alon, utoka te mñto.

12 « Itiim iñeen yi iwinun iwo baših banwoon baando bi yeenk pših. Kë bašë yeenk bukal na ulimariya kaših uwoori uloolan ɕaŋ. 13 Bukal bti bawo na ušal uloolan : pwul mnhina mi baka na pših pi baka ulimariya. 14 Balun kagut na anwoon unkaneel wi bɕenjan ašë kob baka, ɕiki awo naweek i baweek, naših i baših. Bandu'aniin, bandataniin, banfiyaarulun, banaakiir na a, kakob bam-biin pgutan na a. »

15 Uwanjut uji na nji kak : « Meel mi iwinun, mi naɕuunk aɕoon manwo kntaali, knɕuk, nɕaak, na nɕup. 16 Ulimariya na itiim iñeen ki iwinun nhalun kašoor naɕuunk, katok tokana bti kabot kaduka byiɕu, kade uyemaɕ wi nul kabot katëra. 17 Na manjoonan, Našibaɕi aɕuun ɕi nɕaaɕ nji baših bukuɕ uko wi aɕaluɕ bado kë bawo na ušal uloolan wi pdo wa : balun kawul pših pi baka ulimariya kë udoo do uko bti wi Našibaɕi aɕupuɕ. 18 Kë ñaaɕ i iwinun, awoon ubeeka uweek unjaan uših ɕi baših biki mboɕ. »

18

Pjot pi Babilon

1 Wi uko wan uɕëpuɕ, dwin uwanjut ulon kë uwalnaana baɕi. Uwo na mnhina mn-week, kë bjeehi bi wa bašë jeehan mboɕ. 2 Udo pdiim pweek aji :

« *Babilon ubeeka uweek ujoti!

Ujoti! Ujoti!

Ukak ufëɕ wi nɕntaayi,
dko di nɕntaayi bti nɕawoon
na di nɕkat nɕɕop nɕwuɕaan
bti.

3 Nɕtaak nji mboɕ bti nɕadaan
poot pi da,
kë pdaan poot puɕ pašë
wo pɕopan uleef na
pekadu di piinɕ.

Baših biki mboɕ bti bawinar
na da,
kë bawaap biki mboɕ
bayokna ɕi pɕal iko
yi umundu pi bañaan
biki da. »

4 Wal mënɕ dkak atiink
pdiim plon panwoonun baɕi,
paji : « An pntaali pi naan,
napënan ɕi ubeeka wun,
nawutna kanaakiir ɕi pɕuban
pi baka, iɕaafa inkmbiin
ɕi baka iwutna kajotnan. 5 Buɕaan di baka dajunkan
adoo ban baɕi, Našibaɕi aleɕ
iko inwoon iinwo itool bti
yi badolun. 6 Nadoon biki
Babilon uko wi badolun,
nadoon nado do baka nɕaaɕ
nɕtëb iko yi badolun, naɕuun
ɕi pnkalame pi bajaan baɕu
poot, panhaayun apel pi
baka nɕaaɕ nɕtëb. 7 Naɕuun da
mnhaj na pwuɕan panlinun
na mndëm na pyok pi dabiin
aka, daji ɕi ušal wi da : “Dɕo ji
naših ñaaɕ, mënkwonayot nin,
mënkwon puum nin unuur
ulon.” 8 Uko wan ukaan kë
ɕi unuur uloolan ɕaŋ, Našibaɕi
Ajugun anwoon na mnhina
akkob da na iɕaafa inwoon i
pjotna da : pkeɕ, muum, ubon
na uyik. »

*Nwooni nji bawooniirun Ba-
bilon*

⁹ Pdiim pakak aji : « Wal wi baših biki mboš bambiin awo ti pjuban pi piint na Babilon abot awo na da ti pjal iko inuura maakan yi da bakwinun udu wi uyik wi da, bawooni kabot kaṭëga. ¹⁰ Balun kanaṭ kalow kaṭi mnhaj mun kašë kaji :

“Pwuṭan oy! Pwuṭan oy!
Ti iwi, *Babilon, ubeeka uweek,
ubeeka unwoon na mn-hina,
ikobana ti uwoori uloolan ṭaň!”

¹¹ « Bawaap biki mboš bawooni abot aṭëga ji bawo na puum, ṭiki nin alon aankak anug iko yi bajijun abi bwaap. ¹² Iko mënṭ iwo uwuuru na unṭaam, mnko mwij wijan mantamun preeš na mnko mnuura, itenda inuura, ijeenkal, idaan iwoj wojaan na ilon kak ; mmul mnuura mantamun preeš na iko yi bafejun na mmul mënṭ, iko yi babomanaanun iñiin yi nlon, yi ifeeru inuura, këme mmlaak, ¹³ ukëra ulil pṭëkën utum umpaṭun kalilare na itoh ilil pṭëkëñ na mnkulan, ubiñu na ukëra, pson na uloort, ngit na nkaneel, nmpëlënt na nkaarun n nmpëlënt nakpulun ; badoo ji bawaap bañaan bajën.

¹⁴ « Balun kaji kak na Babilon : “Iko bti yi uhaašu unjalun iinkak awin ya, ilowu! Iko inwoon yi mndëm mi nu na inuura maakan, iinkak awin ya nin.” ¹⁵ Bawaap bambiin ayokna ti ubeeka mënṭ banaṭ kalow kaṭi mnhaj

mi ubeeka mamob baka. Bado kawooni, kaṭëga ti ubeeka mënṭ ¹⁶ kaji :

“Pwuṭan oy! Pwuṭan oy!
Ubeeka uweek
unwohariin itenda inuura itam preeš,
ijeenkal, iwoj wojan,
unṭuun uwuuru na mnko mnuura mntam preeš,
¹⁷ ti uwoori uloolan ṭaň kë pyok mënṭ bti pašë ṭoka.”

« Kë bajug nlanu na banjaan baṭon nja na bañaan bti banjaan balemp ti bdëk bašë naṭ alow. ¹⁸ Wi bawinun udu wi uyik ašë ji : “Ubeeka unlini na wi ubi wohi i?” ¹⁹ Baṭu mboš ti ikow yi baka ašë njajar awooni ji banwoon na puum aji :

“Pwuṭan oy! Pwuṭan oy!
Ubeeka uweek
wi bankaand nlanu ti bdëk bti
bayoknun ti pyok pi wa,
ti uwoori uloolan ṭaň kë ušë ṭoka!

²⁰ Baṭi, banjaan na baṭupar Našibaṭi na an biki nul bti
nalilaan ti pjot pi wa,
Našibaṭi akob wa ti uko wi udolanañ.” »

²¹ Wal mënṭ, kë uwanjut unwoon na mnhina mnweek ušë jej plaak pweek maakan afël du bdëk ašë ji :

« Na mnhina mntënṭ mi,
mi mi Babilon ubeeka uweek ukfëlanin,
baankak awin wa nin.
²² Nin iyeeh yi banjaan bakob intuni na bayeeh iinkak atiinkana.
Nin bateen na balul baankak atiinkana.

Nin p̄naat pi baṭak paankak
atiinkana ;
nin phuunṭ paankak
atiinkana ṭi bt̄k.

23 Nin unkaniya uunkak ateh
;
nin baankak atiink pdiim
pi naniim na pi nani-
ima.

Bawaap biki nu babiin awo
bañaan baweek biki
mboṣ.

Dayaamu di nu danee-
man ṛṭaak bti.

24 P̄naak pi baṭupar Naṣibaṭi,
banwoon biki nul,
bañaan bti banfiñaniin ṭi
mboṣ, pawo ṭi iñen yi
nu. »

19

Iyeeh yi mnlilan du baṭi

1 Wi iko yaṅ iṭepun, dtiink
uko ulon unwoon ji pntuk
pweek pi bañaan du baṭi k̄e
paji :

« Haleluya

Naṣibaṭi i nun adēm abot awo
na mnhina,
ul ambuuranon nja,

2 pwayēs pi nul pawo man-
joonan abot awo p̄tool.

Akob naṭuunk naweek am-
biin aṭopan mboṣ na
p̄tuunk pi nul,

alukan ṭi a p̄naak pi balempar
Naṣibaṭi. »

3 K̄e bakak ahuuran aji :

« Haleluya!

Udu unkp̄nnun ṭi ubeeka wi
*Babilon uunkba. »

4 K̄e bantohi iñeen ṛṭeb na
babaak̄er na ṛko ṛbaak̄er baṣē
ṛp̄ adēman Naṣibaṭi anṭoon ṭi
p̄ṭij pi p̄ṣih. Bahuuran aji :

« Uwo haṅ, Aleluya! »

5 Wal m̄ent̄, k̄e pdiim plon
paṣē p̄enna du p̄ṭij pi
p̄ṣih aji :

« An balemparul bti,
an nanjalulun apel iko
bti,
baweek na bampoṭi,
nadēmaan Naṣibaṭi i nja. »

6 K̄e nṣē tiink uko unwoon
ji pdiim pi pntuk pweek,
panwoon ji ubulan uweek,
awo ji imparantant iweek k̄e
pakuuran aji :

« Haleluya!

Ajugun Naṣibaṭi *Anhiniin
iko bti aṣih.

7 Nawulan ṛwo ṭi mnlilan na
m̄nt̄aṅ

ṛbot ṛdēmana,
ṭiki bniim bi anwoon unka-
neel wi bṭejan babani,
k̄e aharul añēga bnuura.

8 Bawula patenda p̄nuura
pfaatal, p̄jint̄ piṣ,
panknuuron, aji awoh. »

Patenda pfaatal pun pa-
woon iko itool yi banwoon
biki Naṣibaṭi badolon.

9 K̄e uwanjut uṣē jak̄en :
« Piitan uko wi : “Banuu-
randēni biki baduun p̄maar
bniim bi anwoon unkaneel
wi bṭejan.” » Ukak aji na nji :
« Uṭup wi uwo uṭup wi Naṣibaṭi
ṭi uleeful. »

10 Wal m̄ent̄ k̄e nṣē jot ṭi ihoṭ
yi wa kadēman wa. K̄e uṣē
ji na nji : « Ṭaafaraan kado
uko wi! Dji kalempar Naṣibaṭi
ji iwi na bayiṭu bammēbanun
uṭup wi Yetu. Naṣibaṭi i i
iwoon kadēman! Uṭup wi
Yetu wi wi Naṣibaṭi aṭuun ṭi
baṭuparul.

Andapiin ump̄el̄ent̄ ufaatal

11 Wal mēnt, kē nşē win baŋi kē bawo bhaab, kē umpēlēt ulon ufaatal uşē wo da. Andapiin wa katimul kawo « Ammēbanun Naşibaŋi na manjoonan. » Awo natool ŋi pwayēş pi nul abot aji gut pa iko inwoon itool. 12 Kēş ki nul kawo ji bdoo banjeenuŋ, kē abot awo na nŋepi nŋi pşih nŋtum ŋi bkow. Apiitana katim kalon ŋi uleef ki nin alon bē mēnt ul ameen ka. 13 Awohara bayeti banwoon na pŋaak. Katimul kawo « Uŋup wi Naşibaŋi. » 14 Bangoli biki baŋi bawo ŋi kafetul aŋaşa, adapa nmpēlēt nfaatal akuŋ awohara imişa yi itenda ifaatal inuura ijint piş. 15 Kakej kajul kapēn ŋi mntumul ki akkobni nŋtaak. Ul aklun kaşih baka na btam. Alun kayuuj udeeb unkfatuŋ wi Naşibaŋi *Anhiniin iko bti wi aklun kaŋu baŋaan ŋi kako kawee ki bajaan bapooŋna mbuk mndolni ubiŋu, kapooŋ baka. 16 Apiitana ŋi bayeti bi nul na pnkantul katim ki : « Naşih i başih na Nawee k i bawee k. »

17 Kē nşē win uwanjut ulon kē uwo ŋi unuur, uhu-uran maakan aŋiini na nkat nankyitun du kalowan du baŋi aji : « Nabiini, nabiin nayit pa ufettu uweek wi Naşibaŋi, 18 nahilna nade uyemaŋ wi başih, wi bangoli na bawee k biki baka, wi nmpēlēt na bandapiin ŋa, wi baŋaan bti, balemp na bawee k biki baka, bampoŋi na bawee k! »

19 Wal mēnt kē nşē win ulimariya na başih biki mboş

na bangoli biki baka kē bayitiir kabi kagutan na andapiin umpēlēt ufaatal na bangoli biki nul. 20 Kē ulimariya uşē mobana, wul na naŋupar wa, undolon iko iŋonarēnaan ŋi kadun ki wa, aguur banyeenkun uko wi ulimariya abot anup adēman ptu pi wa. Nul nŋtēb bti nfaŋelana nŋjeb du katant ki bdoo kanwoon na pdēpalēn panjaan patērad. 21 Bandukiin bafinana na kakej kampēnnun ŋi mntum mi andapiin umpēlēt, nkat nŋade muum mi baka adoo yok.

20

Pşih pi nşubal iŋeen-week nyaaş iŋeen

1 Dwin wal mēnt, uwanjut kē uwalnaana baŋi, awo na kaniigşaan ki bnjiir bweek abot amēban mnkorentu mn-week. 2 Uya mob unjumpul, upula wi ŋfa, wul uwoon Untaayi Uweek, *Fatana aşē tan wa pa nşubal iŋeen-week nyaaş iŋeen (1000). 3 Afēl wa du bnjiir bweek anigan ba abot aŋu uko ulon atuhna ba, uhilna uwo uunkak aguur nŋtaak te wal wi nşubal iŋeen-week nyaaş iŋeen (1000) nkatŋepun. Woli nŋaŋēpi babaa wutan wa nŋwal nŋntiinku ŋaŋ.

4 Dkak awin itij yi pşih, bambiin aŋo ŋi ya bayeenk mnhina mi pwayēş. Dwin kak nŋhaaş nŋi baŋaan biki babin nŋafaal ŋiki baŋup Uŋup wi Naşibaŋi na uko wi Yetu, banwoon baanup adēman

ulimariya na ptu pi wa, awo baampiitan katim ki wa ti pjuk keme ti kañen. Banaña ti pkeṭ aših na *Krittu nṣubal iñeen-week nyaaš iñeen (1000). ⁵ Pnaña pteek ti pkeṭ pu puñ. Kē bankeṭun bandukiin, baannaña ti pkeṭ te wal wi nṣubal iñeen week nyaaš iñeen ṇaṭepuñ. ⁶ Bannañiin uteek ti pkeṭ banuurandēni! Bawo biki Našibaṭi, pkeṭ ptēbantēn paankhilan nin uko ulon ti baka. Bawo baṭeṇan biki Našibaṭi na Krittu kabot kaših na a nṣubal iñeen-week nyaaš iñeen.

Pjot pi Fatana

⁷ Wal wi nṣubal iñeen-week nyaaš iñeen (1000) ṇaṭepuñ bawutan *Fatana apēn du ukalabuṣ, ⁸ ašē aya du ṇtaak ṇi umundu bti ṇi bajaṇ badu Gog na Magog, aguur bañaan. Ado baka babi bayit pa ugut. Baṭum ji pyiw pi bdēk. ⁹ Baniink mboṣ bti, kakool ubeeka wi Našibaṭi aṇaluñ, di banwoon biki nul bawoon. Kē bdoo bloñ bašē pēnna baṭi abi atēr baka. ¹⁰ Wal mēnt, kē *Untaayi Uweek, unguuruñ baka, ušē fēlana du katant ki bdoo banwoon na pdēpalēn panjaṇ patērad aṭēnk da ulimariya na naṭupar wa. Bahaj maakan pnak na utejan te mṇo.

Pwayēs pi bankeṭun

¹¹ Dwin wal mēnt pṭij pi pših pfaatal pweek na anṭoon ti pa. Mboṣ na baṭi ṇaṭii, kē nin ṇaan aankak awin ṇa. ¹² Kē nšē win bankeṭun, baweeek na bampoṭi, kē banaṭ ti kadun

ki pṭij pi pših, kē anṭoon ti pṭij pi pših ašē haabēṣ ṇibra. Ahaabēṣ ulibra ulon kak, unwoon ulibra wi ubida. Awayēṣ bankeṭun, andoli ti uko wi adoon jibi upiitaniin ti ulibra.

¹³ Wal mēnt, kē bdēk bašē kakan muum manwoon ti ba, kē pkeṭ na mnkeṭ ṇakakan muum mi ṇahankuñ kē awayēṣ andoli ti uko wi adoluñ. ¹⁴ Kē pkeṭ na mnkeṭ ṇašē fēlana du katant ki bdoo ; katant ki bdoo mēnt bawoon pkeṭ ptēbantēn. ¹⁵ Anwoon i katim kawoon kaampiitana ti ulibra wi ubida bafēla du bdēk mēnt.

21

Baṭi bhalu na mboṣ mnhalu

¹ Wal mēnt dwin baṭi bhalu na mboṣ mnhalu ; baṭi bteek na mboṣ mnteeek ṇaankak awo, bdēk kak baankak awo. ² Kē nšē win ubeeka uyimanaan, Yerutalem dhalu, kē dakpēnna baṭi du Našibaṭi awo ji ṇaaṭ naniima ambomanderuñ pa ayinul. ³ Dtiink wal mēnt pdiim pweek pampēnuñ du pṭij pi pših aji : « Katoḥ ki Našibaṭi akfēṭun na bañaan kii ki. Awo da na baka, bawo pntaali pi nul, ul ti ulee-ful ašē wo Našibaṭi i baka. ⁴ Awent mnkuul mi baka bti ; pkeṭ, mntēg, ṇwooni, na mn-haj maankak awo, iko ijon iinkak awo. »

⁵ Kē anṭoon du pṭij pi pših ašē ji : « Natenan, dkakan iko bti kē iwo ihalu. » Ajakēn

kak : « Piitan η̄tup η̄i ; η̄awo manjoonan abot adolana. »

⁶ Akak ajakēn : « Udolanaa, nji dwoon Nateek na Nabaañšaani, dwoon Ujuni na Ubaañsaan. Ñaan i udaan utijun, d̄tena adaan du η̄kumpēs η̄i meel manjaan manwul ubida, nin aankluk uko ulon. ⁷ Ampokun buṭaan ayeenk uko mēnt̄. Nji dwo Naṣibaṭi i nul, ul aṣē wo abuk naan. ⁸ Kē balal, bandeknuṅ kafeṭ, bado iko iwuṭaan maakan, bafiṅ bañaan, bado iko iṭop, bado dayaamu, banjaan badēman η̄nton̄ na baṭilan b̄ti, kafah ki baka kawo baya du katant ki bdoo banwoon na pdēpalēn panjaan patērad ; uko mēnt̄ uwoon pkeṭ ptēbant̄en. »

Yerutalem dhalu

⁹ Wal mēnt̄, ulon ṭi η̄wanjut paaj na ulon η̄amēbanun knkalame kantumun na iṭaafa paaj na kalon ibaañšaani, ubi aṭini na nji aji : « Biini, dyuuju ñaaṭ ankniiimiin, ahar anwoon unkaneel wi bṭejan. » ¹⁰ Uneej ṭi uṣal wi naan aya na nji du pnkun pweek pkujēnt̄aan duuṭ aṣē yuujēn ubeeka uyimanaan, Yerutalem, dampēnnun baṭi, du Naṣibaṭi. ¹¹ Danuur na bjeehi bi Naṣibaṭi. Uko unwoon ji unobna ujaagal na ujeenkal unuura uwoj woṭi da b̄ti awo ji kawini. ¹² N̄niw η̄kēm abot akujēnt̄ η̄afooyun wa. Uwo na klēman iñeen na ktēb. Uwanjut uwo ṭi plēman pandolon, kē babot apiit ṭi pa katim kalon, itim mēnt̄ iwo yi

kntaali iñeen na ktēb ki babuk *Iṭrayel. ¹³ Klēman kwajanṭ̄ kawo du umayar unuur, kwajanṭ̄ du btamṣanka, kwajanṭ̄ du btammaṅu, kwajanṭ̄ du kayoba. ¹⁴ Baniw ubeeka ṭi klaak khaan iñeen na ktēb, ṭi klaak mēnt̄ bapiit itim iñeen na itēb yi banjaan biki anwoon unkaneel wi bṭejan.

¹⁵ Uwanjut unkt̄iiniin na nji umēban ṭi kañen pko pniibi, pawo pi uwuuru, pawo pniibni ubeeka, klēman, na uniw unfooyun ubeeka. ¹⁶ Iban̄ ibaak̄er yi ubeeka ilin̄ lin̄, kamban̄ kalon̄ kaandēm apel katēnt̄. Uniib wa kē uwo η̄kilomet̄er iñeen week η̄yaaṣ iñeen η̄tēb na η̄baak̄er (2400). ¹⁷ Uniib uniw wi ubeeka kē uwo η̄met̄er iñeen paaj (60). Uwanjut uji uniib jibi bañaan bajaan baniib. ¹⁸ Uniw mēnt̄ uwo na uko ulon unwoon na unobna wi ujaagal, na ujeenkal. Ubeeka uwo wi uwuuru ujint̄ piṣ unjaan uwoj woṭi ji kawini. ¹⁹ Klaak kweek ki bapafnun̄ ubeeka aniw kawo na iko inuura maakan iwoj wojaan itum. Pteek pawo na iko yi unobna wi ujaagal, na ijeenkal, baji bado ya Jaṭpi ; ptēbant̄en pawo na iko iniilu baji bado pa Faṭira ; pwajanṭ̄en pawo na iko inwoon na inobna itum, baji bado ya Kaltedoniya ; pbaakanṭ̄en pawo na iko iniilu na yi unobna wi ujaagal baji bado ya Emaralda ; ²⁰ pñeenanṭ̄en pawo na iko ijeenkal ji pñaaṭ baji bado ya Fardonika ; ppaajanṭ̄en pawo na iko ijeenkal jud baji bado

ya Fardiwu ; p̄t̄enk paaj na ploŋ pawo na iko inwoon na unobna wi ujaagal, baji bado pa Kritolit ; k̄e p̄t̄enk bakren pawo na iko ijeenktaan, baji bado pa Berilu ; k̄e p̄t̄enk kañeen kalon pawo na iko ileel baji bado ya Topat ; p̄t̄enk iñeen pawo na iko ileel na yi unobna wi ujaagal baji bado ya Kritoprat ; p̄t̄enk iñeen na ploŋ pawo na iko inwoon na unobna wi uko ujeenkak unnaakiirun na uleel, baji bado ya Yakint ; k̄e p̄t̄enk iñeen na kt̄eb pawo na iko inwoŋ na unobna wi uko ijeenkak unnaakiirun na uniilu, baji bado ya Ametut. ²¹ K̄e kl̄ēman iñeen na kt̄eb kuŋ kawo ji mnko, pl̄ēman pandoli pawo ji pbuk pi mnko ; k̄e bayiti bi ubeeka baš̄e wo uwuuru ujint̄ piš̄ anuur ji kawini.

²² M̄ēnwin nin *dko dyimanaan di Našibaŋi : Ajugun Našibaŋi *Anhiniin̄ iko bti, na anwoon unkaneel bawoon dko dyimanaan. ²³ Ubeeka unuma bnuur k̄eme pli kajeehanaan wa, ŋiki bjeehi bi Našibaŋi bajeehan wa, k̄e anwoon unkaneel awo unkaniya. ²⁴ N̄taak ŋaluŋ kado kapoŋna ŋi bjeehi bi wa, baših biki mboš̄ baš̄e babi baŋij wa pyok pi baka. ²⁵ Nin il̄ēman yi wa iinkd̄et̄ unuur ulon ŋiki utejan uunkak awo. ²⁶ Baŋij wa mnd̄em na pyok pi n̄taak. ²⁷ Nin uko ulon untopun̄ uunkneej ŋi wa, nin ñaan̄ nado buŋaan, nin naŋilan aankneej da : bampiitaniin̄ itim ŋi ulibra wi ubida wi

anwoon unkaneel wi b̄t̄enjan tañ bakneejun ŋi wa.

22

¹ Wal m̄ēnt̄ uwanjut uyuuj̄en kabuul ki meel manjaan manwul ubida, manjint̄ piš̄ ji kawini ; meel mi ka mamp̄enna ŋi p̄t̄ij pi p̄ših pi Našibaŋi na pi anwoon unkaneel wi b̄t̄enjan. ² ŋi p̄toof pi itant̄ it̄eb̄ yi kabuul yun̄ inwoon ŋi p̄toof pi ubeeka, uka bko banjaan̄ bawul ubida, baji babak̄ nyaaš̄ iñeen na n̄t̄eb̄ ŋi uš̄ubal, pli pandolon̄ baji babak̄. Itoh yi ba iwo ijebanaani bañaan̄ biki mboš̄ bti. ³ Nin Našibaŋi aankak af̄ep̄ ñaan̄. P̄t̄ij pi p̄ših pi nul na anwoon unkaneel pawo ŋi ubeeka meet̄, balemparul bado kad̄ēmana ; ⁴ bawin kaara di nul, katim ki nul kabot kawo ŋi ijuk yi baka. ⁵ Utejan uunkak awo, nin ñaan̄ aankak anuma unkaniya k̄eme bjeehi bi unuur, ŋiki Našibaŋi Ajugun aŋu ŋi baka bti bjeehi bi nul, baš̄e baših te m̄n̄to. »

Ubi wi Yetu

⁶ Uwanjut ukak ajak̄en : « N̄ŋup̄ ŋi ŋawo manjoonan abot adolana ; Ajugun, Našibaŋi anjaan̄ aŋu baŋuparul n̄šal, ayil uwanjut wi nul, uyuuj̄ balem̄parul uko unkm̄biin̄ h̄enkuŋ.

⁷ Yetu aji : « Natenan, dbi h̄enkuŋ! Anuurand̄eni, ankm̄ēbanun̄ n̄ŋup̄ ŋi Našibaŋi n̄ank̄t̄upun̄ uko unkm̄biin̄ ŋi ulibra wi. »

⁸ Nji Yowan dtiinkun̄ abot awin iko yi. K̄e wi n̄tiinkun̄ abot awin iko yun̄, djot ŋi

ihot yi uwanjut unyuujnun iko mēnt kadēman wa,⁹ kē ušē ji na nji : « Țaafaraan kado uko wi! Dji kalempar Našibați ji iwi na bațupar Našibați bti na bañaan bti bankmēbanun nțup nji ulibra wi. Našibați i iwoon kadēman. »

¹⁰ Ujakēn kak : « Khank nțup nji Našibați nji ulibra wi kamen ņa bañaan. Wal wi iko yi akțupun ikdolaniin uñogi. ¹¹ Nado iko inwoon iinwo itool amēbaan ți iko inwoon iinwo itool yi akdolun, anwoon ți ubida uțop amēbaan ți wa. Kē anșaan awo natool adoon kado uko unwoon utool, anwoon najinț piș adoon kajințanaara jințen uleef. »

¹² Yetu aji : « Natenan, dbi hēnkun! Dwo na baluk bi andoli, ddo kaluk andoli uko wi adolun. ¹³ Dwo Nateek na Nabaañșaani, Najuni na Nabaañșaani, Ujuni na Ubaañșaani.

¹⁴ « Banajun imișa yi baka banuurandēni, hēnk bahil kaneejna ți ilēman yi ubeeka, kabot kade ți mnko mi bko banjaan bawul ubida. ¹⁵ An ņbuș: bakaalam, bañaan banwoon ți ubida uțop, bafin

bañaan, badēman nnton, na bañaan bti banjalun nțilan abot aji bațilan, napēnan bdig.

¹⁶ « Nji Yetu, dyil uwanjut wi naan uțupan uko wi. Uwo pa banfiyaarun bti. Dwo i pntaali pi *Dayiț, awo unfay, ujah unjaan ujeehan na nfa.

» ¹⁷ Uhaaș wi Našibați na naniima ņaji : « Biini! »

Anktiinkun ajakan : « Biini!

» Ńaan i udaan uțijun, abiini ; annumiin, abiin ayeenk ți meel manjaan manwul ubida, bē aankluk nin uko ulon.

¹⁸ Nji Yowan, dțup wa, manjoonan ma, ņaan anktiinkun nțup nji Našibați nji ulibra așē hoțalēș da uko ulon, Našibați ațu'a ițaafa yi bațiiniyaanun ți ulibra wi. ¹⁹ Kē woli apēnan uko ulon ți nțup nji Našibați nji ulibra wi, Našibați kapēnan kafah ki nul ți bko banjaan bawul ubida na ți ubeeka uyi-manaan nji bațiiniyaanun ți ulibra wi. »

²⁰ Anțupun uko waņ aji : « Aa, dbi hēnkun! »

Uwoon haņ! Iwi Yetu Ajugun, biini!

²¹ Dñehan Yetu Ajugun awulun nja bti bnuura bi nul.